

Statistisch Jaarboek 2004

Centraal Bureau voor de Statistiek

Het CBS heeft een lange traditie in het uitgeven van jaarcijfers en jaarboeken. De meest reguliere en populaire papieren uitgave van het CBS is sinds jaar en dag het *Statistisch Jaarboek*. De nieuwste editie van dat boek vol met cijfers en feiten ligt voor u. Deze onmisbare steun voor een snelle oriëntatie op Nederland biedt een uitvoerig overzicht op welk gebied dan ook: economie, bevolking, gezondheidszorg, milieu, onderwijs, cultuur, criminaliteit, wonen en vele andere onderwerpen.

De opzet van deze editie van het *Statistisch Jaarboek* stemt grotendeels overeen met de uitgave van vorig jaar. Dit jaar treft u in het boek evenwel geen cd-rom meer aan met momentopnames van de CBS-databank *StatLine*. Een peiling onder gebruikers leerde ons namelijk dat er steeds minder gebruik werd gemaakt van de cd-rom. De gratis toegang tot de databank via de CBS-website – www.cbs.nl – is een prima alternatief. Op de cd-rom die u wél in het boek aantreft, zijn een aantal informatiebronnen en toegangen tot de website opgenomen. In het *Statistisch Jaarboek 2004* zijn nog gegevens verwerkt die eind november 2003 beschikbaar kwamen. De meest actuele gegevens vindt u uiteraard op onze website: www.cbs.nl.

Drs. G. van der Veen
Directeur-generaal van de Statistiek

Voorburg / Heerlen, januari 2004

Colofon

Uitgever

Centraal Bureau voor de Statistiek
Prinses Beatrixlaan 428
2273 XZ Voorburg

Opmaak

Centraal Bureau voor de Statistiek
Facilitair Bedrijf

Ontwerp omslag

WAT ontwerpers (Utrecht)

Druk

Opmeer | De Bink | TDS v.o.f., Den Haag

Inlichtingen

Tel. 0900 0227 (€ 0,50 per minuut)
Fax (045) 570 62 68
E-mail infoservice@cbs.nl

Bestellingen

Verkrijgbaar bij
Sdu Klantenservice
Postbus 20014
2500 EA Den Haag
Tel. (070) 378 98 80
Fax (070) 378 97 83
E-mail sdu@sdu.nl
De boekhandel en de Bestelservice van het CBS
E-mail verkoop@cbs.nl

Internet

www.cbs.nl

© Centraal Bureau voor de Statistiek,
Voorburg / Heerlen, 2004
Bronvermelding is verplicht
Verveelvoudiging voor eigen of intern gebruik is
toegestaan

Prijs € 25,75 (excl. administratie- en verzendkosten)
Kengetal: A-26
ISSN: 0924-2686
ISBN: 9035727487

Centraal Bureau voor de Statistiek

Verklaring van tekens

.	= gegevens ontbreken
*	= voorlopig cijfer
x	= geheim
–	= nihil
0 (0,0)	= het getal is kleiner dan de helft van de gekozen eenheid
niets (blank)	= een cijfer kan op logische gronden niet voorkomen
<	= minder dan, resp. kleiner dan
>	= meer dan, resp. groter dan
≤	= minder dan, resp. kleiner dan of gelijk aan
≥	= meer dan, resp. groter dan of gelijk aan
2003–2004	= 2003 tot en met 2004
2003/2004	= het gemiddelde over de jaren 2003 en 2004
2003/04	= oogstjaar, boekjaar, schooljaar, enz. beginnend in 2003 en eindigend in 2004

Als het totaal niet overeenstemt met de som van de getallen, is dat het gevolg van afrondingen

	blz.
Voorbericht	3
Colofon	4
Verklaring van tekens	4
Lijst van tabellen	7
De CBS-website: www.cbs.nl	17
1 Mens en maatschappij	
1.1 Bevolking	21
1.2 Gezondheid en welzijn	83
1.3 Onderwijs	113
1.4 Cultuur, recreatie en overige tijds- besteding	133
1.5 Rechtsbescherming en veiligheid	153
1.6 Wonen	179
2 Arbeid, inkomen en sociale zekerheid	
2.1 Arbeid en lonen	187
2.2 Inkomen, vermogen en bestedingen	211
2.3 Sociale zekerheid	229
3 Bedrijfsleven	
3.1 Demografie van bedrijven	241
3.2 Jaarrekening van ondernemingen	251
3.3 Automatisering en R&D	259
3.4 Landbouw en visserij	267
3.5 Energie en delfstoffen	289
3.6 Industrie	303
3.7 Bouwnijverheid	311
3.8 Binnenlandse handel en dienst- verlening	317
3.9 Internationale handel	325
3.10 Verkeer, vervoer en communicatie	337
4 Overheid, politiek en bestuur	
4.1 Overheidsfinanciën	361
4.2 Politiek en bestuur	381
5 Macro-economie, geld- en kapitaalmarkt	
5.1 Nationale rekeningen	393
5.2 Geld- en kapitaalmarkt	415
5.3 Producenten- en consumentenprijzen	439
6 Geografie en milieu	
6.1 Geografie	451
6.2 Milieu	459
Alfabetisch trefwoordenregister	483

	blz.		blz.
1 Mens en maatschappij			
1.1 Bevolking			
1 Bevolkingsomvang en leeftijdsopbouw	25	37 Gemiddelde leeftijd bij echtscheiding en verduwing	63
2 Bevolking naar leeftijd en geslacht	25	38 Van echt scheidende personen naar leeftijd en geslacht	63
3 Bevolking naar leeftijd, geslacht en burgerlijke staat, 1 januari 2003	28	39 Verduwde personen naar leeftijd en geslacht	64
4 Huishoudens naar type	29	40 Verkrijging van het Nederlanderschap (anders dan door geboorte) naar voorgaande nationaliteit	65
5 Huishoudens naar grootte	29	41 Verkrijging van het Nederlanderschap (anders dan door geboorte) naar voorgaande nationaliteit en soort regeling, 2002	65
6 Bevolking naar positie in het huishouden en geslacht	29	42 Verhuisde personen binnen Nederland naar plaats in het gezin ten tijde van de verhuizing	66
7 Bevolking naar positie in het huishouden, geslacht en leeftijd, 1 januari 2003	31	43 Verhuisde personen tussen gemeenten, 2002	66
8 Bevolking in institutionele huishoudens naar type instelling en geslacht	32	44 Bevolkingsprognose; bevolkingsomvang en leeftijdsopbouw	71
9 Allochtonen	33	45 Bevolkingsprognose; levendgeborenen, overledenen en buitenlandse migratie	71
10 Eerste generatie allochtonen	34	46 Bevolkingsprognose; totaal vruchtbaarheidscijfer en levensverwachting bij geboorte	72
11 Tweede generatie allochtonen	35	47 Allochtonenprognose; allochtonen en autochtonen	72
12 Allochtonen naar leeftijd, 1 januari 2003	36	48 Allochtonenprognose; allochtonen	73
13 Eerste generatie allochtonen naar leeftijd, 1 januari 2003	37	49 Huishoudensprognose; huishoudens naar type	74
14 Tweede generatie allochtonen naar leeftijd, 1 januari 2003	38	50 Huishoudensprognose; bevolking naar positie in het huishouden en geslacht	74
15 Bevolking per gemeente, 1 januari 2003	39	51 Bevolking van enkele landen en werelddelen, 1 januari 2002	75
16 Geboorten, enkel- en meervoudig	49	52 Prognose van de bevolking van enkele landen en werelddelen, 1 januari 2025	76
17 Levendgeborenen; kerncijfers	49	53 Totaal vruchtbaarheidscijfer in enkele landen en werelddelen	77
18 Levendgeborenen naar leeftijd van de moeder per 1 000 vrouwen in iedere leeftijd	50	54 Levensverwachting in jaren bij de geboorte in enkele landen en werelddelen	78
19 Levendgeborenen van wie ten minste één ouder in het buitenland is geboren, naar geboorteland van ouder(s)	51	55 Levendgeborenen in enkele landen	79
20 Sterfte; kerncijfers	51	56 Overledenen in enkele landen	79
21 Overledenen naar geslacht en leeftijd	52	57 Saldo buitenlandse migratie in enkele landen	79
22 Nog te verwachten levensjaren naar leeftijd, 2002	53	58 Nieuwe asiolverzoeken in enkele landen	80
23 Immigratie naar geboorteland	54	59 Huwelijksluitingen in enkele landen	80
24 Emigratie naar geboorteland	55	60 Echtscheidingen in enkele landen	80
25 Saldo buitenlandse migratie naar geboorteland	56		
26 Saldo administratieve correcties naar geboorteland	57		
27 Buitenlandse migratie naar geslacht en leeftijd, 2002	58		
28 Ingediende asiolverzoeken naar nationaliteit	59	1.2 Gezondheid en welzijn	
29 Huwelijksluiting en partnerschapsregistratie; kerncijfers	59	1 Enkele vormen van geboortenregeling	87
30 Huwende personen naar geslacht en voormalige burgerlijke staat	59	2 Perinatale sterfte en zuigelingensterfte	87
31 Huwende personen naar geslacht en leeftijd	60	3 Gemiddelde lichaamsgewicht en -lengte van de bevolking van 15 jaar of ouder van enkele landen, 2000	87
32 Gemiddelde leeftijd bij huwelijksluiting naar geslacht en voormalige burgerlijke staat	61	4 Lichaamsgewicht van de bevolking van 20 jaar of ouder, 2002	88
33 Voor de eerste maal huwende personen naar geslacht en leeftijd	61	5 Onder- en overgewicht van de bevolking van 20 jaar of ouder, 2002	88
34 Hertrouwers naar geslacht en voormalige burgerlijke staat	62	6 Lichaamslengte van de bevolking van 20 jaar of ouder, 2002	89
35 Huwelijksjubilea	62	7 Percentage personen van 16 jaar en ouder met kunstgebiten	89
36 Huwelijksontbinding; kerncijfers	62		

	blz.		blz.
8 Roken door de bevolking van 15 jaar of ouder in enkele landen	90	3 Prognose van leerlingen / studenten, voltijdonderwijs	116
9 Roken en gebruik van alcoholische dranken door de bevolking van 12 jaar of ouder	90	4 Scholen en deelnemers, voltijdonderwijs	117
10 Ervaren gezondheid, 2002	91	5 Onderwijsdeelname en opleidingsniveau in enkele landen, 2001	117
11 Ziekteverzuimpercentage bij particuliere bedrijven	91	6 Primair onderwijs	119
12 Ziekteverzuim bij de overheid	92	7 Basisonderwijs, 2002/03	119
13 Ziekteverzuim bij de rijksoverheid	92	8 Expertisecentra	119
14 Medische consumptie en activiteitenbeperking naar geslacht en verzekeringsvorm, 2002	93	9 Voortgezet onderwijs, leerlingen, voltijdonderwijs	120
15 Medische consumptie en activiteitenbeperking naar leeftijd, 2002	94	10 Vwo / havo / mavo, geslaagden, voltijdonderwijs	121
16 Aangegeven gevallen van infectieziekten	96	11 Voorbereidend beroepsonderwijs geslaagden, voltijdonderwijs	121
17 Nieuwe gevallen van AIDS naar risicogroep en diagnosejaar	96	12 Beroepsopleidende leerweg, voltijdonderwijs	122
18 Langdurige aandoeningen bij de bevolking, 2002	97	13 Beroepsbegeleidende leerweg	122
19 Burn-out in de werkzame beroepsbevolking	97	14 Leerlingen per leraar in enkele landen, 2001	123
20 Ongevallsslachtoffers met letsel	98	15 Hoger beroepsonderwijs, 2002/03	124
21 Slachtoffers van ongevallen behandeld op spoedeisende-hulpafdelingen van ziekenhuizen, 1998/2001	98	16 Wetenschappelijk onderwijs	124
22 Cliënten van consultatiebureaus voor alcohol en drugs	98	17 Rendementen in het hoger beroepsonderwijs naar geslacht en jaar van aanvang	125
23 Short-stay ziekenhuizen	99	18 Rendementen in het wetenschappelijk onderwijs naar vooropleiding en jaar van aanvang	125
24 Ontslagen ziekenhuispatiënten naar hoofd-diagnose	99	19 Uitstroom uit het basisonderwijs naar bestemming, 2001	126
25 Overleden mannen naar doodsoorzaak, 2001	100	20 Uitstroom uit het (voortgezet) speciaal onderwijs naar bestemming, 2001	126
26 Overleden vrouwen naar doodsoorzaak, 2001	101	21 Uitstroom uit het vo gemeenschappelijke leerjaren 1 en 2 naar bestemming, 2001	126
27 Overledenen naar medische beslissing rond het levenseinde	102	22 Uitstroom uit vmbo met diploma naar bestemming, 2001	126
28 Capaciteit en productie van ziekenhuizen	103	23 Uitstroom uit havo met diploma naar bestemming, 2001	127
29 Capaciteit en productie van de geestelijke gezondheidszorg	103	24 Uitstroom uit vwo met diploma naar bestemming, 2001	127
30 Capaciteit en productie van trombosediensten, bloedbanken en ambulancediensten	104	25 Uitstroom uit voltijdonderwijs naar laatst gevolgde opleiding, 2001	127
31 Capaciteit en productie van verpleeghuizen	104	26 Open Universiteit, deelnemers	128
32 Capaciteit en productie van verzorgingshuizen	105	27 Regulier deeltijd hoger onderwijs, deelnemers	128
33 Productie van instellingen voor thuiszorg	105	28 Deeltijdonderwijs, deelnemers	129
34 Capaciteit en productie van enkele vormen van gehandicaptenzorg	106	29 KSE niveau 1, 2 en 3, NT2 niveau 1, 2 en 3, deelnemers naar herkomst	129
35 Capaciteit en productie van instellingen voor kinderopvang	106	30 Levenlang leren	129
36 Capaciteit en productie van instellingen voor Algemeen Maatschappelijk Werk	107	31 Overheidsuitgaven per onderwijssoort	130
37 Bevolking naar vorm van ziektekostenverzekering	107	32 Overheidsuitgaven voor onderwijs t.b.v. de lopende exploitatie	130
38 Practiserende huisartsen, fysiotherapeuten, verloskundigen, apothekers, geregistreerde specialisten, sociaal-geneeskundigen en tandartsen	107	33 Overheidsuitgaven voor onderwijs, specificatie 2001	131
39 Werkgelegenheid in de zorg	108	34 Overheidsuitgaven voor onderwijs per uitgavencategorie	131
40 Zorgrekeningen; kerncijfers	108	35 Onderwijsuitgaven in enkele landen, 2000	131
41 Zorgrekeningen; uitgaven naar aanbieder zorg	109		
42 Zorgrekeningen; uitgaven naar primaire financieringsbron	110	1.4 Cultuur, recreatie en overige tijdsbesteding	
43 Zorgrekeningen; uitgaven naar aanbieder en primaire financieringsbron, 2002	110	1 Tijdsbesteding per persoon van 12 jaar of ouder per dag naar leeftijd, 2001	133
		2 Tijdsbesteding per persoon van 12 jaar of ouder per dag naar samenstelling huishouden, 2001	136
1.3 Onderwijs		3 Televisiezendtijd en kijktijd	137
1 Hoogst behaalde onderwijsniveau: bevolking van 15-64 jaar	116	4 Luistertijd per persoon van 13 jaar of ouder, 2002	137
2 Hoogst behaalde onderwijsniveau in enkele landen: bevolking van 25-64 jaar, 2001	116	5 Podiumkunsten (professionele uitvoerenden)	137
		6 Musea en tentoonstellingen naar aard van de verzameling	138

	blz.		blz.		
7	Musea; personeel en baten	138	15	Uitgaven en inkomsten van het Ministerie van Justitie voor rechtsbescherming en veiligheid	162
8	Kunstzinnige vorming, 2001	138	16	Beroep op rechtshulp door personen van 18 jaar of ouder	162
9	Filmbezoek	140	17	Rechtskundige diensten, 2000	163
10	Openbare bibliotheken	140	18	Strafzaken kantongerechten in eerste aanleg afgedaan	163
11	Bevolking van 18 jaar of ouder naar kerkelijke gezindte of levensbeschouwelijke groepering	141	19	Administratiefrechtelijke handhaving verkeersvoorschriften (Fet Mulder); geregistreerde beschikkingen	163
12	Islamieten en hindoes	141	20	Strafzaken rechtbanken in eerste aanleg: afgedaan	164
13	Uitgaven van Nederlanders aan korte en lange vakanties per bestemming	141	21	Gratieverlening	164
14	Buitenlandse korte vakanties van Nederlanders naar bestemming	142	22	Schadevergoedingen aan ex-verdachten op basis van artikelen 89 en 591A SV	164
15	Buitenlandse lange vakanties van Nederlanders	143	23	Bij arrest, vonnis of beschikking afgedane civiele zaken	165
16	Binnenlandse korte vakanties van Nederlanders	144	24	Afgedane echtscheidingsprocedures naar verzoekende partij(en), doorlooptijd en betrokken minderjarige kinderen	165
17	Binnenlandse lange vakanties van Nederlanders	145	25	Afgedane echtscheidingsprocedures waarbij minderjarige kinderen zijn betrokken naar toewijzing ouderlijk gezag	166
18	Gebruik van hotels, pensions en jeugdaccommodaties in Nederland naar land van woonplaats van de gasten	147	26	Loop van de faillissementen	166
19	Nederlandse en buitenlandse gasten en hun overnachtingen in verblijfsrecreatieve accommodaties per toeristengebied	148	27	Uitgesproken faillissementen naar rechtsvorm	166
20	Sportclubs, maneges en sportscholen; organisaties en leden, 2000	148	28	Uitgesproken faillissementen met betrekking tot bedrijven en instellingen naar bedrijfsactiviteit	166
21	Sportclubs, maneges en sportscholen; lasten en baten, 2000	149	29	Beëindigde faillissementen, 2002	168
22	Watersportorganisaties	149	30	Definitief uitgesproken schuldsaneringen	168
23	Zwembaden en sportaccommodaties	150	31	Adoptie: geadopteerde kinderen naar leeftijd op het moment van het adoptieverzoek	168
24	Uitgaven van het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen voor monumenten	151	32	Kinderbescherming: kinderen betrokken bij ondertoezichtstelling en voogdij van rechtspersonen	169
25	Netto uitgaven voor kunst, cultuurbeheer en -verspreiding, sport en recreatie, 2001	151	33	Door de bestuursrechtelijke colleges bij vonnis of beschikking afgedane zaken	169
1.5	Rechtsbescherming en veiligheid		34	Nationale ombudsman; contacten en verzoekschriften	170
1	Onveiligheidsgevoelens in verband met criminaliteit onder de bevolking van 12 jaar of ouder	156	35	Toepasselijkheid beoordelingscriteria en oordelen in door de Nationale ombudsman afgesloten onderzoeken	170
2	Onveiligheidsgevoelens in verband met criminaliteit naar leeftijd en geslacht, 2002	156	36	Rapporten van de Nationale ombudsman met een aanbeveling en het resultaat	170
3	Voorzorgsmaatregelen genomen tegen inbraak	156	37	Personeelsbezetting van de rechterlijke instanties en ingeschreven advocaten	171
4	Slachtoffers van delicten naar leeftijd en geslacht, 2002	157	38	Bevolking en personeel van penitentiaire inrichtingen	171
5	Slachtoffers van delicten onder de bevolking van 12 jaar of ouder	157	39	Gedetineerden naar leeftijd	171
6	Delicten in Nederland ondervonden door de bevolking van 15 jaar of ouder	158	40	Gedetineerden naar geboorteland	172
7	Delicten in Nederland ondervonden per 100 inwoners van 15 jaar of ouder	158	41	Gedetineerden naar strafbaar feit waarvan verdacht dan wel waarvoor veroordeeld en naar duur van opgelegde straf	173
8	Door de politie en Koninklijke Marechaussee opgemaakte processen-verbaal terzake van misdrijven	159	42	Asielverlening	173
9	Door de politie en Koninklijke Marechaussee opgemaakte processen-verbaal terzake van diefstallen	160	43	Verzoeken om uitlevering	174
10	Van misdrijf verdachte personen	160	44	Verwijderde vreemdelingen naar werelddeel van herkomst	174
11	Overvallen	160	45	Zelfdodingen naar leeftijd, burgerlijke staat en geslacht	175
12	Particuliere beveiliging en opsporing	161	46	Zelfdodingen naar wijze van uitvoering	175
13	Uitgaven voor rechtsbescherming en veiligheid	161	47	Hulpverlening door de gemeentelijke brandweer	175
14	Uitgaven en inkomsten van de gemeenten voor rechtsbescherming en veiligheid	161	48	Meldingen bij de gemeentelijke brandweer naar type	176

	blz.		blz.	
49	Branden naar oorzaak (excl. schoorsteenbranden)	177	27 Verdiende lonen van voltijdwerknemers	207
50	Branden met schade en brandschade naar object (excl. schoorsteenbranden)	177	28 Incidentele loonontwikkeling: uurloon van werknemers	207
1.6 Wonen			29 Werknemers naar verdiend bruto jaarloon (incl. bijzondere beloningen en spaarloon), 2001	208
1	Bewoonde woningen van particuliere huishoudens, 1 januari 2002	180	30 Kwaliteit van de arbeid van de werkzame beroepsbevolking van 15-64 jaar naar beroepsniveau, 2002	209
2	Particuliere huishoudens naar wijze van huisvesting, 1 januari 2002	180	31 Kwaliteit van de arbeid van de werkzame beroepsbevolking van 15-64 jaar naar bedrijfssector, 2002	209
3	Woningvoorraad	181		
4	Huren in enkele landen	181	2.2 Inkomen, vermogen en bestedingen	
5	Exploitatieoverzicht van sociale verhuurders	182	1 Inkomen en consumptieve bestedingen van huishoudens	214
6	Balans van sociale verhuurders	182	2 Inkomen en consumptieve bestedingen van huishoudens naar huishoudenskenmerken, 2000	215
2 Arbeid, inkomen en sociale zekerheid			3 Huishoudens per kwartielgroep van besteedbaar huishoudensinkomen, 2000	215
2.1 Arbeid en lonen			4 Besteedbaar inkomen van huishoudens naar sociaal-economische categorie naar samenstelling van het huishouden	216
1	Beroepsbevolking naar leeftijd	190	5 Eenverdieners, tweeverdieners en overige huishoudens en hun gemiddeld besteedbaar inkomen	217
2	Beroepsbevolking in % van de bevolking in enkele landen	190	6 Besteedbaar inkomen van huishoudens naar huishoudenssamenstelling, herkomstgroepering en sociaal-economische categorie, 2000	218
3	Deeltijdwerknemers in procenten van de beroepsbevolking in enkele landen	191	7 Besteedbaar inkomen van huishoudens per sociaal-economische categorie en aantal personen met inkomen	220
4	Beroepsbevolking naar onderwijsniveau	191	8 Personen met inkomen en gemiddeld bruto inkomen naar enige kenmerken, 2000	220
5	Personen van 15-64 jaar naar arbeidspositie en herkomst	191	9 Dynamische koopkrachtontwikkeling naar sociaal-economische categorie van de hoofdkostwinner, 2000 t.o.v. 1999	221
6	Werkzame personen, banen en arbeidsjaren, Arbeidsrekeningen	192	10 Statische koopkrachtontwikkeling	221
7	Werkloze beroepsbevolking en geregistreerde werklozen	193	11 Huishoudens naar vermogensklasse	222
8	Ontstane en vervulde vacatures	193	12 Miljonairs	222
9	Openstaande vacatures	194	13 Verbruik van agrarische producten per inwoner in enkele landen	222
10	Openstaande vacatures naar beroeps- en opleidingsniveau	194	14 Bestedingen van huishoudens naar besteedbaar inkomen, 2000	223
11	Betaalde arbeid van werknemers naar wekelijkse arbeidsduur en geslacht, Arbeidsrekeningen	195	15 Bestedingen van huishoudens naar grootte van het huishouden, 2000	224
12	Betaalde arbeid van werknemers naar economische activiteit, Arbeidsrekeningen	197	16 Voor binnenlands verbruik beschikbaar gekomen hoeveelheden voedings- en genotmiddelen per inwoner	225
13	Betaalde arbeid van werknemers naar dienstverband en arbeidsrelatie, Arbeidsrekeningen	198	17 Bezit van duurzame consumptiegoederen in het huishouden	226
14	Banen van werknemers naar arbeidsduur, 31 december 2001	199	18 Inkomensbeoordeling van huishoudens	226
15	Banen van werknemers naar bedrijfsgrootte, 31 december 2001	199	19 Index van consumentenvertrouwen	226
16	Banen van werknemers naar leeftijd, 31 december 2001	200		
17	Werkstakingen	201	2.3 Sociale zekerheid	
18	Arbidsduur van werknemers, 2001	201	1 Socialezekerheidsuitkeringen	230
19	Arbidsduur van voltijdwerknemers, 2001	202	2 WW-uitkeringen	231
20	Contractuele jaarlijkse arbeidsduur van voltijdwerknemers	202	3 Arbeidsongeschiktheidsuitkeringen	231
21	Cao-lonen van alle werknemers	203	4 Huishoudens met periodiek algemene bijstand naar kenmerken van de aanvrager	232
22	Bruto looninkomen per uur	204	5 Personen met pensioen krachtens de Algemene Ouderdomswet	233
23	Bruto looninkomen per uur (excl. bijzondere beloningen)	204		
24	Bruto looninkomen per uur (excl. bijzondere beloningen) naar dienstverband en arbeidsrelatie, 2002	205		
25	Bruto looninkomen per jaar (incl. bijzondere beloningen) van voltijdwerknemers	205		
26	Verdiende lonen van werknemers	206		

	blz.		blz.
6	Personen met een uitkering krachtens de Algemene Nabestaandenwet	233	
7	Verzorgende ouders met een uitkering krachtens de Algemene Kinderbijslagwet	234	
8	Individuele huursubsidie	235	
9	Sociale uitkeringen en verstrekkingen in het kader van de sociale zekerheid	235	
10	Wettelijke sociale verzekering (exploitatie-rekeningen)	236	
3 Bedrijfsleven			
3.1 Demografie van bedrijven			
1	Bedrijven naar grootteklasse aantal werknemers en aantal vestigingen, 1 januari 2002	242	
2	Bedrijven naar activiteit en aantal vestigingen, 1 januari 2002	242	
3	Bedrijven naar grootteklasse aantal werknemers	244	
4	Bedrijven naar grootteklasse aantal werknemers en rechtsvorm, 1 januari 2003	247	
5	Opgerichte bedrijven naar economische activiteit en rechtsvorm, 2002	249	
3.2 Jaarrekening van ondernemingen			
1	Balans, winst- en verliesrekening en kentallen van niet financiële ondernemingen naar bedrijfstak, 2001	253	
2	Balans, winst- en verliesrekening en kentallen van ondernemingen in de nijverheid, 2001	254	
3	Balans, winst- en verliesrekening en kentallen van ondernemingen in de handel, horeca en reparatiebedrijven voor gebruiksgoederen, 2001	255	
4	Balans, winst- en verliesrekening en kentallen van niet financiële ondernemingen naar grootteklasse balanstotaal en naar winst en verlies, 2001	256	
5	Balans van beursgenoteerde financiële instellingen	257	
6	Resultatenrekening van beursgenoteerde financiële instellingen	258	
7	Balansstructuur van enkele landen, 2001	258	
3.3 Automatisering en R&D			
1	Bedrijven met gebruik van computers, externe datacommunicatie en internet	260	
2	Bedrijven naar algemeen gebruik elektronische netwerken, 2001	260	
3	Bedrijven met gebruik elektronische netwerken voor inkoopdoelinden, 2001	261	
4	Bedrijven met elektronische orderontvangs, 2001	261	
5	Belangrijkste verkoopmotieven bij bedrijven met externe datacommunicatie met elektronische verkoop, 2001	263	
6	Uitgaven voor een personeel betrokken bij Research en Development	263	
7	Uitgaven voor Research en Development met eigen personeel in enkele landen	264	
8	Personen die thuis beschikken over een personal computer en internettoegang via de personal computer per leeftijdsklasse en opleidingsniveau	264	
9	Frequentie internetgebruik thuis per geslacht, leeftijdsklasse en opleidingsniveau, 2002	265	
10	Personen die gebruik maken van internet naar soort activiteit per geslacht, leeftijdsklasse en opleidingsniveau, 2002	265	
3.4 Landbouw en visserij			
1	Gebruik van de cultuurgrond	268	
2	Land- en tuinbouwbedrijven naar (hoofd-)bedrijfstype en bedrijfsomvang, 2002	268	
3	Land- en tuinbouwbedrijven en gemiddelde bedrijfsgrootte	270	
4	Persoonlijke ondernemingen in de land- en tuinbouw naar geslacht van het bedrijfs-hoofd	270	
5	Regelmatig werkzame arbeidskrachten voor land- en tuinbouwwerkzaamheden	270	
6	Biologische land- en tuinbouw; bedrijven naar productiewijze, 2002	271	
7	Vermeerdering in de land- en tuinbouw	271	
8	Gezinsinkomen in de land- en tuinbouw	271	
9	Prijsindexcijfers afzet in de land- en tuinbouw	272	
10	Toegevoegde waarde in de landbouw en het agrarisch inkomen	272	
11	Productiewaarde en toegevoegde waarde van de landbouw	273	
12	Veestapel	273	
13	Geruimde dieren als gevolg van veeziekten	273	
14	Veestapel in enkele landen	274	
15	Bedrijven met melkkoeien naar aantal melken en kalfkoeien per bedrijf	274	
16	Bedrijven met varkens naar aantal varkens per bedrijf	274	
17	Bedrijven met kippen naar aantal kippen per bedrijf	276	
18	Bedrijven naar aantal dieren per bedrijf	276	
19	Slachttingen en vleesproductie	277	
20	Productie van veehouderijproducten in enkele landen	277	
21	Zuivel- en eierproductie	277	
22	Gecertificeerde biologische veeteelt	278	
23	Graslandgebruik op bedrijven met rundvee	278	
24	Beschikbare mineralen in dierlijke mest en kunstmest	278	
25	Koopprijzen van landbouwgronden	278	
26	Bedrijven met akkerbouw naar areaal per bedrijf	279	
27	Akkerbouwgewassen; betaalde oppervlakte en opbrengst	280	
28	Gegroepeerde akkerbouwgewassen	280	
29	Teelt en productie van aardappelen in de belangrijkste landen	281	
30	Gecertificeerde biologische akker- en tuinbouw	281	
31	Bedrijven met glastuinbouw naar areaal per bedrijf	282	
32	Tuinbouwgewassen; betaalde oppervlakte	282	
33	Groenten open grond; totale oppervlakte	283	
34	Groenten; productie	283	
35	Appelen en peren; arealen	285	

	blz.		blz.
36	Uitvoer sierteeltproducten naar enkele landen	285	
37	Substraatteelt bij tuinbouw onder glas	285	
38	Visserijvloot	286	
39	Visvangst door enkele landen	286	
40	Aangevoerde vis in Nederlandse havens	287	
41	Waarde visserijproducten, toegevoegde waarde en visserij-inkomen	287	
3.5	Energie en delfstoffen		
1	Energiebalans, 2002	291	
2	Energieverbruik, 2002	293	
3	Energieverbruik industrie, 2002	294	
4	Binnenlandse winning en productie van duurzame energie; uitgedrukt als besparing in het gebruik van aardgas	294	
5	Steenkool- en bruinkoolbalans	296	
6	Aardgasbalans	296	
7	Aardoliegrondstoffen en -producten	297	
8	Verkopen door bedrijven met delfstoffenwinning als hoofductiviteit	297	
9	Elektriciteitsbalans	298	
10	Energieverbruik in enkele landen, 2001	298	
11	Gemiddelde inkooprijzen van energiedragers door industriële bedrijven	299	
12	Gemiddelde invoerrijzen ketelkolon	299	
13	Gemiddelde adviesrijzen verwarmingsbrandstoffen	300	
14	Gemiddelde adviesrijzen motorbrandstoffen	301	
15	Water; winning en afleveringen door waterleidingbedrijven	301	
16	Investeringsen in vaste activa in de delfstoffenwinning en openbare voorzieningsbedrijven	301	
3.6	Industrie		
1	Productie en verbruik van de industrie, 2001	304	
2	Bedrijven en omzet in de industrie naar grootteklasse aantal werknemers	304	
3	Omzet in de industrie naar bedrijfsklasse	305	
4	Verkopen van industrieproducten	305	
5	Bezettinggraad van de beschikbare productie-installaties in de industrie	309	
6	Investeringsen in vaste activa in de industrie	309	
3.7	Bouwnijverheid		
1	Productie en verbruik in de bouwnijverheid	312	
2	Productieve en improductieve uren per arbeider (burgerlijke en utiliteitsbouw, nieuwbouw)	312	
3	Bouwobjecten in voorbereiding bij architectenbureaus e.d.	312	
4	Voortgang van bouwwerken waarvoor een bouwvergunning is verleend	313	
5	Nieuwbouw van woningen	313	
6	Mutaties in de woningvoorraad	314	
7	Aan de woningvoorraad onttrokken woningen	314	
8	Vastgoedtransacties, 2002	315	
9	Bouwkosten van woningen en verkoopprijzen van bestaande woningen	315	
10	Kosten van grond-, water- en wegebouw	315	
11	Investeringsen in vaste activa in de bouwnijverheid	315	
3.8	Binnenlandse handel en dienstverlening		
1	Opbrengsten en kosten van bedrijven met groothandel of handelsbemiddeling als hoofductiviteit, 2001		318
2	Opbrengsten en kosten van bedrijven met detailhandel als hoofductiviteit, 2001		318
3	Indexcijfers van omzetten, prijzen en berekende hoeveelheden van bedrijven met detailhandel als hoofductiviteit		321
4	Indexcijfers van omzetten, prijzen en hoeveelheden van bedrijven met dienstverlening als hoofductiviteit		322
5	Bedrijfsopbrengsten en kosten van bedrijven met dienstverlening als hoofductiviteit, 2001		324
3.9	Internationale handel		
1	In- en uitvoer van goederen; totalen en energie		327
2	In- en uitvoer van goederen naar land en landengroep, 2002		327
3	Handel in goederen met de belangrijkste handelspartners, 2002		330
4	Hoeveelheidsindexcijfers van de invoer van goederen van enkele landen		330
5	Hoeveelheidsindexcijfers van de uitvoer van goederen van enkele landen		330
6	Invoer van goederen naar goederengroep		332
7	Uitvoer van goederen naar goederengroep		333
8	Indexcijfers van de in- en uitvoer van goederen per goederencategorie		334
9	Betalingsbalans		335
10	Reisverkeer, uitgaven en ontvangsten naar voornaamste landen		336
3.10	Verkeer, vervoer en communicatie		
1	Totale vervoersprestatie van de Nederlandse bevolking		339
2	Afgelegde afstand per persoon per dag		339
3	Productie, verbruik en toegevoegde waarde van de vervoer-, opslag- en communicatiebedrijven, 2000		339
4	Omzet en kosten van vervoer-, opslag- en communicatiebedrijven, 2001		340
5	Goederenvervoer naar vervoertak, 2002		340
6	Goederenvervoer naar vervoertak en goederenhoofdstuk, 2002		341
7	Binnenlands goederenvervoer		342
8	Binnenlands vervoer van gevaarlijke stoffen		342
9	Binnengekomen zeeschepen per vlag		343
10	Zeevaart; geloste en geladen goederen per haven		343
11	Zeevaart; geloste en geladen goederen in de Hamburg - Le Havre Range		344
12	Zeevaart; overgeslagen TEU's in de Hamburg - Le Havre Range		344
13	Containervervoer per zeeschip in Nederlandse havens		344
14	Vervoersprestatie van de binnenvloot		345
15	Goederenvervoer door de internationale binnenvaart per vlag		345
16	Goederenvervoer op de Rijn langs Lobith naar vervoersrelatie		345
17	Goederenvervoer op de Rijn langs Lobith naar goederensoort		346

	blz.		blz.
18 Samenstelling van de actieve binnenvloot	346	10 Opbrengst van alle door rijk, de publiekrechtelijke bedrijfsorganen, provincies, gemeenten en water- en zuiveringschappen geïnde belastingen	376
19 Goederenvervoer per spoor	347	11 Balansgegevens van de sector overheid, 31 december 2001	376
20 Personenvervoer per spoor	347	12 Schulden en vorderingen decentrale overheden, 31 december 2002	377
21 Spoorwegen, infrastructuur en rollend materieel	347	13 Overheidsaldo volgens EMU	379
22 Park van motorvoertuigen, bromfietsen en fietsen	348	14 Bruto schuldquote volgens EMU	379
23 Bezit personenauto's in enkele landen	348		
24 Personenauto's naar bouwjaar, ternaamstelling en soort brandstof, 1 januari 2003	349	4.2 Politiek en bestuur	
25 Oldtimers naar leeftijd eigenaar en bouwjaar, 1 januari 2003	350	1 Kabinetten naar politieke gezindte van de ministers en staatssecretarissen	383
26 Verkochte nieuwe motorvoertuigen	350	2 Verkiezingen voor de Tweede Kamer der Staten-Generaal en het Europese Parlement	383
27 Verkochte tweedehands motorvoertuigen	351	3 Leden van de Eerste en Tweede Kamer der Staten-Generaal en het Europese Parlement	385
28 Verkeersindexcijfers wegverkeer	352	4 Verkiezingen voor de gemeenteraden en de Provinciale Staten	385
29 Autobusondernemingen	352	5 Gemeenteraadsleden, wethouders en burgemeesters naar politieke overtuiging	386
30 Grensoverschrijdend toerwagenvervoer; reizigers naar land van bestemming	352	6 Leden van de Provinciale Staten, Gedeputeerde Staten en Commissarissen der Koningin naar politieke overtuiging	386
31 Internationaal goederenvervoer over de weg door Nederlandse ondernemingen; geladen in Nederland naar landsdeel van lading en land van lossing	353	7 Stemvoorkeur bij te houden Tweede-Kamerverkiezingen per huishoudenssamenstelling, 2002	387
32 Internationaal goederenvervoer over de weg door Nederlandse ondernemingen; gelost in Nederland naar landsdeel van lossing en land van lading	353	8 Stemvoorkeur bij te houden Tweede-Kamerverkiezingen per leeftijdsklasse, 2002	387
33 Internationaal goederenvervoer over de weg door Nederlandse ondernemingen; verkeers- en vervoersprestaties	354	9 Acceptatie van politieke vluchtelingen, asielzoekers en buitenlandse werknemers door de bevolking van 18 jaar of ouder per geslacht en opleiding, 2002	387
34 Verkeersdoden naar wijze van deelneming aan het verkeer	354	10 Politieke interesse en tevredenheid met regeringsbeleid per geslacht, leeftijd, opleidingsniveau, huishoudenssamenstelling en stedelijkheid, 2002	388
35 Verkeersdoden naar leeftijd	356	11 Leden vakverenigingen	388
36 Verkeersdoden in enkele landen	356		
37 Vliegtuigbewegingen en vervoer op West-Europese luchthavens	356		
38 Vliegtuigbewegingen op een aantal luchthavens	357		
39 Luchtvaart; vervoer op de luchthavens Schiphol, Rotterdam en Maastricht	357		
40 Samenstelling van de luchtvloot	357		
4 Overheid, politiek en bestuur		5 Macro-economie, geld- en kapitaalmarkt	
4.1 Overheidsfinanciën		5.1 Nationale rekeningen	
1 Rijksuitgaven en -inkomsten naar economische categorieën, sector overheid	363	1 De drie benaderingen van het binnenlands product	396
2 Rijksuitgaven en -inkomsten naar functies (onderwerpen van overheidszorg), productie-c.q. institutionele sector overheid	366	2 De belangrijkste macro-economische saldi van binnenlands product tot nationaal vorderingensaldo	397
3 Opbrengst van de ten behoeve van het rijk geïnde belastingen	367	3 Productie (basisprijzen) naar bedrijfstakken en -klassen	398
4 Uitgaven en inkomsten van de publiekrechtelijke bedrijfsorganen naar economische categorieën	368	4 Intermediair verbruik naar bedrijfstakken en -klassen	399
5 Lopende uitgaven en inkomsten van de waterschappen naar functie	369	5 Toegevoegde waarde (bruto, basisprijzen) naar bedrijfstakken en -klassen	400
6 Lopende uitgaven en inkomsten van de provincies	369	6 Binnenlands product en nationaal inkomen, alternatieve definities	401
7 Lopende uitgaven en inkomsten van de gemeenschappelijke regelingen	371	7 Binnenlands product, nationaal product, nationaal inkomen en arbeidsvolume werkzame personen	402
8 Gemeentelijke lopende uitgaven en inkomsten	371	8 Binnenlands product (bruto, marktprijzen) in enkele landen: volume-indexcijfers	404
9 Opbrengst van de door provincies, gemeenten en water- en zuiveringschappen geïnde belastingen en heffingen	374	9 Invoer en finale bestedingen in enkele landen, 2002	404

	blz.		blz.
10	Goederen- en dienstentotalen, werkelijke prijzen en prijsniveau 1995	405	
11	Goederen- en dienstentotalen, volumina en deflatoren	407	
12	Consumptieve bestedingen naar goederen- en dienstencategorieën	408	
13	Consumptieve bestedingen naar goederen- en dienstencategorieën: volumemutaties	409	
14	Investerings in vaste activa (bruto) naar type activa	410	
15	Transacties van het buitenland met Nederland	411	
16	Arbeidsvolume van werkzame personen naar bedrijfstakken en -klassen	412	
5.2	Geld- en kapitaalmarkt		
1	Balans van de monetair financiële instellingen (excl. De Nederlandsche Bank)	417	
2	Gecombineerde winst- en verliesrekening van geregistreerde kredietinstellingen	418	
3	Banken	419	
4	Kerngegevens bankensector in enkele landen, 2001	419	
5	Spaargelden	419	
6	Consumptief krediet	420	
7	Nieuw ingeschreven hypotheek op onroerende goederen	421	
8	Balans van beleggingsinstellingen	422	
9	Winst- en verliesrekening van beleggingsinstellingen	422	
10	Dividenduitkeringen beursgenoteerde financiële instellingen	424	
11	Rentetarieven op de geldmarkt	424	
12	Rentestanden en rendementen op de kapitaalmarkt	425	
13	Effectief rendement op langlopende staatsleningen in enkele landen	427	
14	Beleggingsindexcijfers voor de Amsterdamse effectenbeurs	427	
15	Koerswaarde van aandelen	428	
16	CBS / SBV-koersindex voor vastgoedfondsen	429	
17	CBS / SBV-herbeleggingsindex voor vastgoedfondsen	429	
18	Wisselkoersen; buitenlandse valuta per euro	429	
19	Beleggingen van institutionele beleggers	430	
20	Verzekeraars in enkele landen, 2000	431	
21	Verzekeringsmarkt in enkele landen, 2000	431	
22	Verzekeringspremie per inwoner in enkele landen	432	
23	Levensverzekeringsmaatschappijen; gecombineerde resultatenrekening	433	
24	Levensverzekeringsmaatschappijen; gecombineerde balans	433	
25	Schadeverzekeringsmaatschappijen; gecombineerde resultatenrekening	434	
26	Schadeverzekeringsmaatschappijen; gecombineerde balans	434	
27	Pensioenfondsen; gecombineerde resultatenrekening	435	
28	Pensioenfondsen; gecombineerde balans	435	
29	Pensioenfondsen en hun deelnemers in enkele landen	436	
30	Beleggingen van pensioenfondsen in enkele landen, 2000	436	
5.3	Productenten- en consumentenprijzen		
1	Productenprijsindexcijfers van de nijverheid per bedrijfstak	441	
2	Productenprijsindexcijfers van de totale afzet van de nijverheid per bedrijfsklasse	442	
3	Productenprijsindexcijfers van het verbruik van grondstoffen en halffabrikaten door de industrie per bedrijfsklasse	442	
4	Productenprijsindexcijfers van de afzet van de industrie in enkele landen	443	
5	Prijsindexcijfers van de afzet van diensten	443	
6	Consumentenprijsindexcijfers, alle huishoudens	443	
7	Consumentenprijsindexcijfers, afgeleid	446	
8	Geharmoniseerde consumentenprijsindexcijfers van de Europese Unie	446	
9	Koopkrachtpariteiten in enkele landen; prijsniveau-indexcijfers	446	
6	Geografie en milieu		
6.1	Geografie		
1	Bodemgebruik	453	
2	Bodemgebruik per provincie, 2000	453	
3	Bodemgebruik in enkele landen, 2000	453	
4	Oppervlakte bebouwing	455	
5	Luchttemperatuur	455	
6	Luchtdruk, neerslag en zonneshij	456	
7	Luchttemperatuur, neerslag, zonneshij per jaargetijde te De Bilt	456	
6.2	Milieu		
1	Luchtverontreiniging, emissies door stationaire bronnen	461	
2	Luchtverontreiniging, emissies door mobiele bronnen	462	
3	Luchtverontreiniging, emissies door wegverkeer	462	
4	Emissies van broeikasgassen	463	
5	Uitwerp van zwaveldioxide en stikstofoxiden in enkele landen	463	
6	Emissies naar water	464	
7	Belasting van het oppervlaktewater, 2001	465	
8	Enige waterkwaliteitsparameters in Rijn en Maas	465	
9	Lozing van zuurstofbindende stoffen in afvalwater	466	
10	Zuivering van afvalwater in openbare zuiveringsinrichtingen	466	
11	Vrachten zware metalen in afgezet slib van openbare rioolwaterzuiveringsinrichtingen	467	
12	Afvalstoffen naar afvalcategorie	467	
13	Afval van huishoudens naar afvalcategorie	468	
14	Samenstelling (gewichtsperscentage) van huishoudelijk restafval	468	
15	Huishoudelijk afval	468	
16	Afval van huishoudens naar verwerking	469	
17	Gemeentelijk afval	469	
18	Van gemeentewege ingezameld afval in enkele landen per inwoner, 2000	470	
19	Vrijgekomen bedrijfsafvalstoffen naar afvalcategorie, 2002	470	
20	Bedrijfsafvalstoffen naar verwerkingsmethode, 2002	471	

blz.

21	Voor hergebruik bestemde bedrijfsafvalstoffen, 2002	471
22	Motorvoertuigen vrijgekomen voor demontage	472
23	Gebruik van chemische bestrijdingsmiddelen door overheidsinstellingen	472
24	Afzet van chemische bestrijdingsmiddelen (in actieve stof) voor landbouwkundig gebruik	472
25	Gebruik van chemische bestrijdingsmiddelen (in actieve stof) in de landbouw in enkele landen	472
26	Gebruik van chemische bestrijdingsmiddelen in enkele gewassen (in actieve stof), 2000	473
27	Productie van mest en beschikbare hoeveelheid mineralen	474
28	Mineralenbalans voor cultuurgrond	474
29	Gebruik van stikstof- en fosfaatkunstmeststoffen in enkele landen per ha cultuurgrond	475
30	Milieu-investeringen door de nijverheid	475
31	Netto milieulasten van de nijverheid	476
32	Kosten en financiering van het milieubeheer	476
33	Opbrengsten van milieueffingen	477
34	Miliedienstverlening	478
35	Vorbereiding tot recycling	478
36	Natuurterreinen naar beheerder	478
37	Wintervogels	479
38	Broedvogels	479
39	Dagactieve zoogdieren	479
40	Vleermuizen	479
41	Reptielen	480
42	Amfibieën	480
43	Dagvlinders	480
44	Geluid- en geurhinder; personen van 18 jaar of ouder	481
45	Milieubesef; mening van personen van 18 jaar of ouder	481

De informatie op de CBS-website is via vele ingangen gratis toegankelijk. De gebruiker die al een beeld heeft van wat hij zoekt, bijvoorbeeld een kerncijfer, het meest recente cijfer, een persbericht of artikel, kan snel het juiste spoor naar de gewenste informatie vinden. Degene die geen concreet product zoekt of via de CBS-classificaties en -categorieën alleen niet snel verder komt, is geholpen met een themagerichte ingang op de website.

Deze toegang op de CBS-website via themapagina's is nieuw. Wat houdt het precies in? Kort geformuleerd: alle informatie over specifieke thema's – bijvoorbeeld bevolking, onderwijs, wonen, arbeidsmarkt, conjunctuur, rechtsbescherming en veiligheid, verkeer en vervoer – op de CBS-website is via links toegankelijk gemaakt. Er zijn links gelegd naar subrubrieken van deze thema's. Een voorbeeld: vanaf de themapagina bevolking wordt gelinkt naar subrubrieken 'cijfers', 'publicaties', 'beschrijvingen' en 'methoden en begrippen'.

Uiteraard kan er op de website ook nog gezocht worden via een algemene zoekmachine en een overzicht van de meest gestelde vragen aan het CBS.

Al deze mogelijkheden om te zoeken op de CBS-website zijn overzichtelijk op een cd-rom gezet. Die demonstratie-cd-rom treft u bij deze editie van het *Statistisch Jaarboek* aan.

1 Mens en maatschappij

- 1.1 Bevolking
- 1.2 Gezondheid en welzijn
- 1.3 Onderwijs
- 1.4 Cultuur, recreatie en overige tijdsbesteding
- 1.5 Rechtsbescherming en veiligheid
- 1.6 Wonen

Dit hoofdstuk geeft cijfers over de belangrijkste demografische ontwikkeling in Nederland:

- Bevolkingsomvang en samenstelling;
- Huishoudens;
- Allochtonen;
- Regionale bevolkingscijfers;
- Geboorte;
- Sterfte;
- Buitenlandse migratie;
- Asielverzoeken;
- Huwelijksluiting en partnerschap;
- Huwelijksontbinding;
- Wijzigingen van nationaliteit;
- Verhuizingen;
- Prognose;
- Nederland internationaal gezien.

Bij de verschillende onderwerpen worden diverse kenmerken belicht, zoals leeftijd, geslacht, burgerlijke staat en herkomstgroepering.

Toelichting

De opgenomen gegevens hebben betrekking op personen die in de Gemeentelijke Basisadministratie (GBA; vóór 1 oktober 1994: het persoonsregister) van de Nederlandse gemeenten als ingezetene zijn opgenomen (de 'de jure' bevolking). In principe wordt iedereen die voor onbepaalde tijd in Nederland woonachtig is, opgenomen in de basisadministratie van de gemeente waar hoofdzakelijk nachtrust wordt genoten (de gemeente van inschrijving of woongemeente). Een beperkt aantal personen zonder vaste gemeente van inschrijving maar wel behorende tot de 'de jure' bevolking van Nederland staat ingeschreven in de basisadministratie van de gemeente 's-Gravenhage.

De gegevens over de (bevolking in) *huishoudens* zijn afkomstig uit de Huishoudensstatistiek en hebben betrekking op particuliere en

institutionele huishoudens. De cijfers zijn gebaseerd op integrale gegevens afkomstig uit de GBA aangevuld met informatie afkomstig uit de Enquête Beroepsbevolking (EBB), die gegevens bevat over personen en huishoudens op adressen.

De opgenomen *prognoses* zijn afkomstig uit de meest recente langetermijnprognoses: Bevolkingsprognose 2002–2050, Allochtonenprognose 2002–2050 en Huishoudensprognose 2002–2050.

De *leeftijd* die in de tabellen is vermeld (tenzij anders vermeld), is het verschil tussen het kalenderjaar van de desbetreffende demografische gebeurtenis en het kalenderjaar van geboorte.

Verklaring van termen

administratieve correcties Deze correcties worden gevormd door opnemingen in respectievelijk afvoeringen uit de gemeentelijke persoonsregisters anders dan door geboorte, sterfte, vestiging, vertrek of gemeentegrenswijziging. Het grootste deel van de administratieve correcties betreffen personen waarvan de gemeentelijke overheid na onderzoek heeft vastgesteld dat ze niet meer in de gemeente op een adres woonachtig zijn en veelal naar het buitenland zijn vertrokken. Opnemingen betreffen veelal personen die toch weer opduiken (in dezelfde of een andere gemeente) en in de gemeentelijke bevolkingsadministratie worden opgenomen. Het saldo van de administratieve correcties betreft dus personen die worden uitgeschreven bij een Nederlandse gemeente zonder dat daar een inschrijving in een andere Nederlandse gemeente tegenover staat. Om deze reden wordt het saldo opgeteld bij de buitenlandse emigratie (en het migratiesaldo).

adoptie (verkrijging van het Nederlander-schap door) Niet-Nederlandse kinderen van wie de adoptie door een Nederlandse, de Nederlands-Antilliaanse of Arubaanse rechter wordt uitgesproken verkrijgen het Nederlanderschap wanneer minstens één van de adoptief-ouders Nederlander is.

allochtonen Alle personen van wie ten minste één ouder in het buitenland is geboren. Allochtonen die zelf in het buitenland zijn geboren vormen de *eerste generatie* en allochtonen die in Nederland zijn geboren de *tweede generatie*. Allochtonen van de eerste generatie worden onderverdeeld in de herkomstgroeperingen *westers* en *niet-westers* op grond van hun geboorteland. Ze worden tot de niet-westerse allochtonen gerekend als ze zijn geboren in Turkije, Afrika, Latijns-Amerika of Azië met uitzondering van Japan en Indonesië. Op grond van hun sociaal-economische positie worden allochtonen uit Japan en Indonesië tot de westerse allochtonen gerekend. Wat Indonesië betreft gaat het vooral om mensen die in voormalig Nederlands Indië zijn geboren. De tweede generatie wordt onderverdeeld in de herkomstgroeperingen *westers* en *niet-westers* op grond van het geboorteland van hun moeder. Als dat Nederland is, dan is het geboorteland van de vader bepalend. Voor de tweede generatie is het onderscheid tussen *westers* en *niet-westers* gebaseerd op dezelfde landenindeling als voor de eerste generatie.

asielverzoeken Asielverzoeken worden ingediend door personen die om uiteenlopende redenen hun land hebben verlaten om in een ander land, in dit geval in Nederland, bescherming of asiel te zoeken. De cijfers zijn afkomstig van het Ministerie van Justitie. De asielzoekers in een bepaald jaar worden niet alleen ook als immigrant in dat jaar geteld. Voor dat laatste is inschrijving in een gemeentelijke basisadministratie vereist. Asielzoekers worden niet direct na aankomst als immigrant ingeschreven in de gemeentelijke basisadministratie. Voor degenen die in de centrale opvang zitten, gebeurt dit pas als zij 'statushouder' zijn geworden, of langer dan een halfjaar in een opvangcentrum verblijven. Degenen die buiten de centrale opvang onderdak heb-

ben, worden ingeschreven mits zij rechtmatig in Nederland verblijven. Nadat het CBS bericht van inschrijving in de GBA heeft ontvangen, wordt de (voormalige) asielzoeker als immigrant opgenomen.

autochtonen Personen van wie beide ouders in Nederland zijn geboren.

buitenlandse migratie De statistiek van de buitenlandse migratie heeft betrekking op alle personen die aangifte doen van het feit dat zij zich voor een bepaalde tijd in Nederland vestigen of voor een bepaalde tijd Nederland verlaten. Voor de immigratie wordt aan het inschrijvingscriterium voldaan indien de verwachte verblijfsduur in Nederland in het halfjaar volgend op de vestiging ten minste vier maanden bedraagt. Voor de emigratie geldt dat de verwachte verblijfsduur in het buitenland in het jaar volgend op het vertrek ten minste acht maanden bedraagt.

echtelijk Zie onder niet-echtelijk.

echtscheidingen Over de periode tot en met september 1994 hebben de aantallen uitsluitend betrekking op de door een Nederlandse rechter uitgesproken vonnissen die zijn ingeschreven in de registers van de burgerlijke stand. Het maakte daarbij niet uit of de van echt scheidenden al dan niet tot de geregistreerde bevolking van Nederland behoorden. Met ingang van oktober 1994 zijn alleen de echtscheidingen geteld waarvan ten minste één van de betrokken partners als ingezetene in de basisadministratie van een Nederlandse gemeente is opgenomen. Het maakt daarbij niet uit of de echtscheiding al dan niet door een Nederlandse rechter is uitgesproken.

eerste generatie allochtonen Zie onder allochtonen.

emigratie Zie onder buitenlandse migratie.
erkenning (verkrijging van het Nederlander-schap door) Niet-Nederlandse kinderen die voor het bereiken van de meerderjarigheid door een Nederlandse vader worden erkend of door diens huwelijk worden gewettigd.

geboorten Betreft bevallingen, ongeacht de levensvatbaarheid van de kinderen.

gestandaardiseerde sterfte Bij het (indirect) gestandaardiseerd sterftcijfer zijn

de effecten van de verschillen in de samenstelling van de bevolking naar leeftijd en geslacht tussen de diverse jaren uitgeschakeld. De gemiddelde bevolking naar leeftijd en geslacht van Nederland over 1990 heeft als standaardbevolking gediend.

herkomstgroepering Zie onder allochtonen.

huishoudens Onderscheiden worden particuliere en institutionele huishoudens. Een *particulier huishouden* bestaat uit één of meer personen die alleen of samen in een woonruimte gehuisvest zijn en zelf in hun dagelijkse levensbehoeften voorzien. *Institutionele huishoudens* bestaan uit twee of meer personen voor wie in huisvesting en in dagelijkse levensbehoeften door derden bedrijfsmatig wordt voorzien. Het betreft de bewoners van instellingen zoals verpleeg-, bejaarden- en kindertehuizen, revalidatiecentra en gevangenissen die daar in principe langer dan een jaar (zullen) verblijven. Personen worden in zes verschillende *huishoudensposities* onderverdeeld. Allereerst worden de personen onderscheiden die niet deel uitmaken van een particulier huishouden, de zogenaamde institutionele bevolking. Het gaat hierbij om personen die (in principe ten minste een jaar) zullen verblijven in verpleeg-, bejaarden- en kindertehuizen, opvoedingsinternaten, revalidatiecentra en gevangenissen. Vervolgens worden de personen onderscheiden die een eenpersoonshuishouden vormen. Deze personen worden als alleenstaand aangeduid. Alle overige personen behoren tot meerpersoonshuishoudens. Binnen deze huishoudens worden allereerst thuiswonende kinderen onderscheiden: alle in het huishouden van hun ouder(s) aanwezige ongehuwde eigen, pleeg-, adoptie- of stiefkinderen die zelf geen kinderen hebben. De personen die – al dan niet gehuwd – een gemeenschappelijke huishouding voeren met een vaste partner, worden als samenwonend aangeduid. Eenouders wonen niet samen met een vaste partner. De hiermee nog niet ingedeelde personen vallen in de categorie overig: ‘samenwonende’ personen zonder vaste partner en de bij een huishouden inwonende personen.

huwelijksluiting Over de periode tot en met september 1994 hebben de huwelijksluitingen betrekking op alle in Nederland gesloten huwelijken, ongeacht of de huwenden al dan niet tot de geregistreerde bevolking van Nederland behoorden. Met ingang van oktober 1994 worden alle huwelijken geteld waarvan ten minste één van de huwelijkspartners als ingezetene in de basisadministratie van een Nederlandse gemeente is opgenomen, ongeacht het land waar het huwelijk is gesloten. Met ingang van 1 april 2001 is het in Nederland ook voor paren van gelijk geslacht mogelijk in het huwelijk te treden.

huwende personen Alle personen die op het moment van huwelijksluiting in de basisadministratie van een Nederlandse gemeente als ingezetene staan ingeschreven.

immigratie Zie buitenlandse migratie.

instelling, wonend in Zie onder huishoudens.

institutionele huishoudens Zie onder huishoudens.

legitimiteit Binnen (echtelijk) of buiten (niet-echtelijk) het huwelijk geboren.

levendgeborenen Betreffen alle, in Nederland geregistreerde, geboren die enig teken van leven hebben vertoond, ongeacht de zwangerschapsduur.

levensverwachting Zie onder overlevings tafels.

naturalisatie (verrijking van het Nederlandschap door) Verlening van het Nederlandschap vindt plaats door middel van zelfstandige- of medenaturalisatie. Het Nederlandschap kan, onder bepaalde voorwaarden, worden verleend aan niet-Nederlanders die daarom verzoeken en meerderjarig zijn (zelfstandige naturalisatie). Medenaturalisatie betreft minderjarige kinderen die delen in de naturalisatie van de ouder(s).

niet-echtelijk Een geboorte wordt als wettig of echtelijk aangeduid als de moeder op het moment van de geboorte wettig gehuwd is dan wel als zij wettig gehuwd is geweest én het kind is geboren binnen een periode van 307 dagen na de huwelijksontbinding. Alle andere geboorten worden niet-echtelijk genoemd. Het gaat bij niet-echtelijke geboorten dus om geboorten bij

vrouwen die ongehuwd, verzuwd of gescheiden zijn.

niet-westers Zie onder alloctonen.

optie (verkrijging van het Nederlanderschap door) Onder bepaalde voorwaarden kan voor de Nederlandse nationaliteit geopteerd worden.

overledenen Betreft het aantal overledenen onder de geregistreerde bevolking van Nederland.

overlevingstafels Deze geven aan, hoeveel van 100 000 pasgeboren jongens, resp. meisjes de leeftijd van ½, 1½, 2½ jaar, enz. zullen bereiken op basis van de sterfteverhoudingen, die bij de bevolking gedurende een bepaalde periode zijn waargenomen. Tevens kan worden afgelezen hoe oud deze kinderen gemiddeld zullen worden. Bij iedere leeftijd staat in de overlevingstafel de levensverwachting vermeld. Dit geeft het aantal jaren aan dat de desbetreffende groep gemiddeld nog zal leven.

partnerschapsregistratie De registratie (ingevoerd per 1 januari 1998) is mogelijk voor paren van gelijk en van verschillend geslacht. In de meeste opzichten is het geregistreerd partnerschap vergelijkbaar met het huwelijk. Een duidelijk onderscheid tussen het geregistreerd partnerschap en het huwelijk betreft evenwel de relatie tussen de partners en de eventuele kinderen. Als een vrouw die geregistreerd partner is, een kind krijgt, is zij weliswaar automatisch de moeder van haar kind, maar haar mannelijke geregistreerd partner is alleen dan de juridische vader als hij, met toestemming van de moeder, het kind erkent.

perinatale sterfte Dit cijfer omvat de doodgeborenen na een zwangerschap van ten minste 28 weken (overeenkomstig de aanbeveling van de Wereld Gezondheidsorganisatie) en de overledenen binnen 1 week na de geboorte.

positie in het huishouden Zie onder huishoudens.

totale echtscheidingspercentage Geeft het percentage huwelijken aan dat tot echtscheiding zal komen als in de toekomst dezelfde kansen op sterfte en echtscheiding blijven gelden als in het waargenomen kalenderjaar.

totaal vruchtbaarheidscijfer Dit cijfer kan worden opgevat als het gemiddelde aantal kinderen dat een vrouw krijgt of nog zal krijgen als de in het verslagjaar waargenomen leeftijdsspecifieke vruchtbaarheidscijfers gedurende haar hele vruchtbare levensfase zouden gelden.

tweede generatie alloctonen Zie onder alloctonen.

van echt scheidende personen De betrokken personen die ten tijde van de inschrijving van het bedoelde vonnis in de basisadministratie van een Nederlandse gemeente als ingezetene zijn ingeschreven.

verhuisde personen Hieronder worden verstaan alle verhuisde personen binnen Nederland die leiden tot verandering van gemeente van inschrijving (ook wel binnenlandse migratie genoemd) en verhuisde personen binnen een zelfde gemeente. De veranderingen van gemeente van inschrijving die in verband met grenswijzigingen tussen resp. samenvoeging van gemeenten in de basisadministratie worden geregistreerd, worden niet als verhuizing beschouwd.

verhuismobiliteit De verhuismobiliteit van een provincie is bepaald als de binnengemeentelijk verhuisde personen in die provincie plus de halve som van de vestigers in en vertrekkers uit die provincie.

verzuwde personen Personen die ten tijde van het overlijden van hun partner in de basisadministratie van een Nederlandse gemeente als ingezetene staan ingeschreven.

westers Zie onder alloctonen.

zuigelingensterfte Dit is de sterfte van kinderen jonger dan 1 jaar (dus voor dat zij hun eerste verjaardag hebben bereikt).

1 Bevolkingsomvang en leeftijdsopbouw, 1 januari

	0-19 jaar	20-64 jaar	65 jaar of ouder	totaal	w.v.		
					0-19 jaar	20-64 jaar	65 jaar of ouder
	<i>x 1 000</i>				<i>%</i>		
1950	3 742	5 514	771	10 027	37,3	55,0	7,7
1955	4 001	5 789	890	10 680	37,5	54,2	8,3
1960	4 331	6 067	1 019	11 417	37,9	53,1	8,9
1965	4 631	6 418	1 163	12 212	37,9	52,6	9,5
1970	4 658	6 989	1 311	12 958	35,9	53,9	10,1
1975	4 646	7 493	1 459	13 599	34,2	55,1	10,7
1980	4 432	8 044	1 615	14 091	31,5	57,1	11,5
1985	4 085	8 640	1 730	14 454	28,3	59,8	12,0
1990	3 822	9 165	1 906	14 893	25,7	61,5	12,8
1995	3 760	9 630	2 034	15 424	24,4	62,4	13,2
1996	3 772	9 661	2 061	15 494	24,3	62,4	13,3
1997	3 787	9 696	2 084	15 567	24,3	62,3	13,4
1998	3 809	9 735	2 110	15 654	24,3	62,2	13,5
1999	3 840	9 789	2 131	15 760	24,4	62,1	13,5
2000	3 873	9 839	2 152	15 864	24,4	62,0	13,6
2001	3 908	9 905	2 175	15 987	24,4	62,0	13,6
2002	3 941	9 966	2 199	16 105	24,5	61,9	13,7
2003	3 969	10 003	2 220	16 193	24,5	61,8	13,7

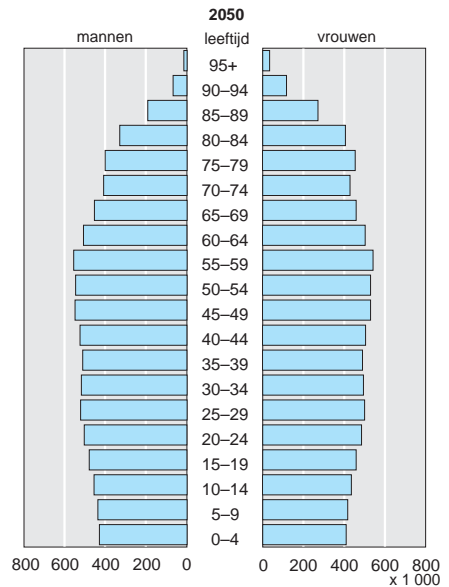
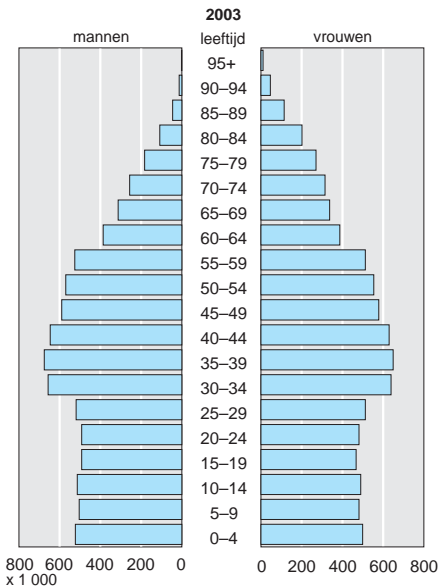
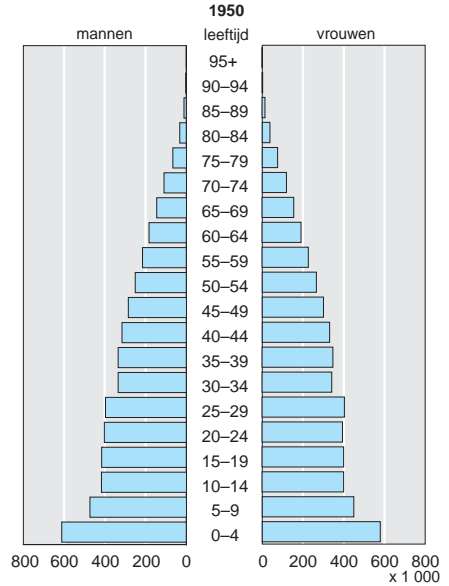
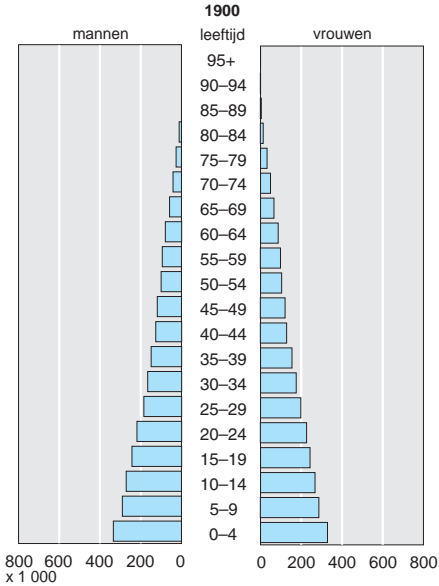
2 Bevolking naar leeftijd en geslacht, 1 januari

	1995	2000	2001	2002	2003
<i>Mannen</i>	<i>x 1 000</i>				
0- 4 jaar	506	504	512	519	523
5- 9 jaar	483	512	509	506	504
10-14 jaar	462	490	501	509	513
15-19 jaar	471	475	477	483	492
20-24 jaar	581	483	487	490	492
25-29 jaar	667	595	564	540	519
30-34 jaar	672	672	672	668	656
35-39 jaar	620	670	677	679	676
40-44 jaar	584	614	626	637	646
45-49 jaar	597	575	578	585	590
50-54 jaar	452	583	601	581	570
55-59 jaar	380	436	444	490	526
60-64 jaar	338	358	369	376	386
65-69 jaar	286	305	306	310	312
70-74 jaar	238	242	248	252	257
75-79 jaar	147	181	181	183	184
80-84 jaar	91	93	99	104	109
85-89 jaar	39	44	44	45	45
90-94 jaar	12	12	13	13	13
95 jaar of ouder	2	2	2	2	2
Totaal	7 627	7 846	7 910	7 972	8 015

2 Bevolking naar leeftijd en geslacht, 1 januari (slot)

	1995	2000	2001	2002	2003
<i>Vrouwen</i>	<i>x 1 000</i>				
0- 4 jaar	483	480	489	496	499
5- 9 jaar	463	489	487	483	481
10-14 jaar	442	470	479	486	490
15-19 jaar	451	453	454	459	467
20-24 jaar	564	473	476	480	481
25-29 jaar	635	581	555	532	512
30-34 jaar	642	643	646	645	639
35-39 jaar	600	645	651	651	649
40-44 jaar	563	600	610	620	630
45-49 jaar	570	559	564	572	578
50-54 jaar	433	563	581	564	554
55-59 jaar	377	424	431	476	513
60-64 jaar	357	365	374	379	387
65-69 jaar	334	339	337	338	337
70-74 jaar	318	308	310	312	315
75-79 jaar	234	277	275	273	271
80-84 jaar	182	182	189	196	202
85-89 jaar	104	113	114	115	115
90-94 jaar	38	44	45	45	46
95 jaar of ouder	8	10	10	11	11
Totaal	7 797	8 018	8 077	8 133	8 177
<i>Totaal</i>					
0- 4 jaar	989	983	1 001	1 015	1 023
5- 9 jaar	945	1 002	996	989	985
10-14 jaar	904	960	981	994	1 003
15-19 jaar	922	927	931	942	959
20-24 jaar	1 145	956	963	970	973
25-29 jaar	1 302	1 176	1 119	1 072	1 031
30-34 jaar	1 314	1 314	1 318	1 314	1 295
35-39 jaar	1 220	1 315	1 328	1 330	1 325
40-44 jaar	1 146	1 214	1 235	1 257	1 276
45-49 jaar	1 167	1 134	1 143	1 158	1 168
50-54 jaar	884	1 145	1 182	1 145	1 124
55-59 jaar	757	859	875	965	1 038
60-64 jaar	694	723	743	755	773
65-69 jaar	621	644	644	648	650
70-74 jaar	556	550	559	564	572
75-79 jaar	382	457	455	456	455
80-84 jaar	273	275	288	301	311
85-89 jaar	143	157	158	160	160
90-94 jaar	50	56	58	58	59
95 jaar of ouder	11	12	13	13	13
Totaal	15 424	15 864	15 987	16 105	16 193

Leeftijdsofbouw naar geslacht, 1 januari

3 Bevolking naar leeftijd, geslacht en burgerlijke staat, 1 januari 2003

	ongetrouwd	getrouwd ¹⁾	verweduwd	gescheiden	totaal
<i>Mannen</i>	<i>x 1 000</i>				
0- 4 jaar	523				523
5- 9 jaar	504				504
10-14 jaar	513				513
15-19 jaar	491	0	-	-	492
20-24 jaar	475	17	0	0	492
25-29 jaar	417	98	0	4	519
30-34 jaar	346	287	0	23	656
35-39 jaar	221	408	1	46	676
40-44 jaar	146	438	2	59	646
45-49 jaar	96	426	4	65	590
50-54 jaar	63	433	7	66	570
55-59 jaar	40	419	11	55	526
60-64 jaar	25	312	13	36	386
65-69 jaar	19	252	18	23	312
70-74 jaar	15	202	25	15	257
75-79 jaar	9	137	29	8	184
80-84 jaar	5	72	28	4	109
85-89 jaar	2	24	18	1	45
90-94 jaar	1	5	7	0	13
95 jaar of ouder	0	0	2	0	2
Totaal	3 912	3 531	166	407	8 015
<i>Vrouwen</i>					
0- 4 jaar	499				499
5- 9 jaar	481				481
10-14 jaar	490				490
15-19 jaar	464	3	0	0	467
20-24 jaar	428	51	0	2	481
25-29 jaar	327	173	0	12	512
30-34 jaar	237	362	1	39	639
35-39 jaar	146	439	3	61	649
40-44 jaar	99	449	7	75	630
45-49 jaar	63	425	12	79	578
50-54 jaar	41	415	21	77	554
55-59 jaar	27	386	35	65	513
60-64 jaar	18	276	49	43	387
65-69 jaar	18	217	73	30	337
70-74 jaar	19	165	110	21	315
75-79 jaar	19	101	136	15	271
80-84 jaar	15	46	132	9	202
85-89 jaar	10	12	88	4	115
90-94 jaar	5	2	38	1	46
95 jaar of ouder	1	0	9	0	11
Totaal	3 410	3 522	713	532	8 177

¹⁾ Incl. partners in geregistreerd partnerschap.

4 Huishoudens ¹⁾ naar type, 1 januari

	1995	2000	2001	2002	2003*
	<i>x 1 000</i>				
Eenpersoonshuishouden	2 109	2 272	2 307	2 345	2 389
Meerpersoonshuishouden	4 360	4 529	4 560	4 589	4 612
w.v.					
samenwonend paar zonder kind(eren)	1 843	2 016	2 026	2 034	2 047
w.v.					
niet-gehuwd	419	495	496	499	500
gehuwd	1 425	1 521	1 531	1 535	1 547
samenwonend paar met kind(eren)	2 112	2 082	2 090	2 095	2 093
w.v.					
niet-gehuwd	100	163	178	197	214
gehuwd	2 012	1 920	1 911	1 898	1 879
eenouderhuishouden	361	384	396	412	425
overig	44	46	47	49	48
Totaal	6 469	6 801	6 867	6 934	7 002
	<i>absoluut</i>				
Gemiddelde huishoudensgrootte ²⁾	2,35	2,30	2,30	2,29	2,28

1) Particuliere huishoudens.

2) Excl. bevolking in instellingen.

5 Huishoudens ¹⁾ naar grootte, 1 januari

	1995	2000	2001	2002	2003*
	<i>x 1 000</i>				
1 persoon	2 109	2 272	2 307	2 345	2 389
2 personen	2 058	2 242	2 258	2 275	2 294
3 personen	903	897	901	903	904
4 personen	957	944	951	959	964
5 personen of meer	441	446	449	452	451
Totaal	6 469	6 801	6 867	6 934	7 002

1) Particuliere huishoudens.

6 Bevolking naar positie in het huishouden en geslacht, 1 januari

	1995	2000	2001	2002	2003*
<i>Mannen</i>	<i>x 1 000</i>				
Alleenstaand	931	1 023	1 045	1 069	1 093
Samenwonend	3 959	4 105	4 123	4 137	4 147
w.o. niet-gehuwd	522	664	681	703	721
Thuiswonend kind	2 469	2 452	2 469	2 487	2 494
Eenouder	56	58	61	65	68
Overig lid	129	128	132	135	136
Wonend in instelling	85	81	79	80	77
Totaal	7 627	7 846	7 910	7 972	8 015

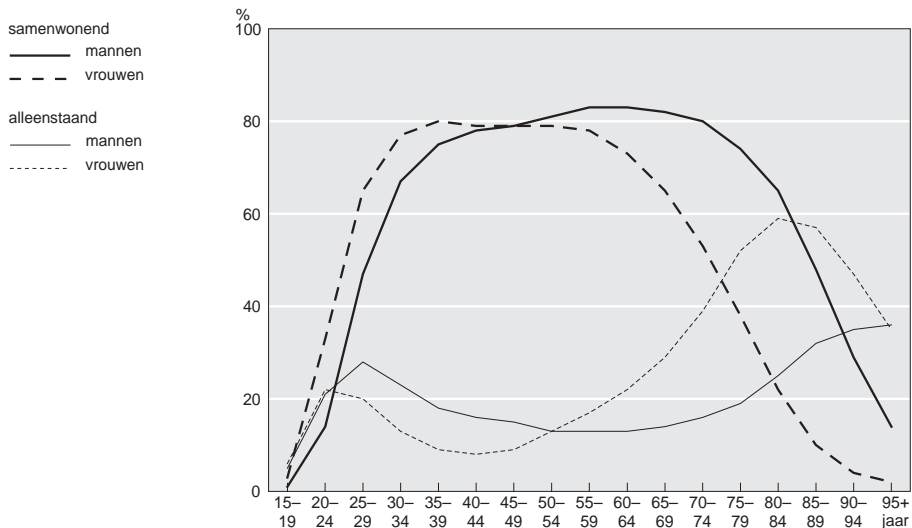
6 Bevolking naar positie in het huishouden en geslacht, 1 januari (slot)

	1995	2000	2001	2002	2003*
<i>Mannen</i>					
	%				
Alleenstaand	12,2	13,0	13,2	13,4	13,6
Samenwonend	51,9	52,3	52,1	51,9	51,7
w.o. niet-gehuwd	6,8	8,5	8,6	8,8	9,0
Thuiswonend kind	32,4	31,3	31,2	31,2	31,1
Eenouder	0,7	0,7	0,8	0,8	0,8
Overig lid	1,7	1,6	1,7	1,7	1,7
Wonend in instelling	1,1	1,0	1,0	1,0	1,0
Totaal	100	100	100	100	100
<i>Vrouwen</i>					
	x 1 000				
Alleenstaand	1 178	1 249	1 262	1 276	1 296
Samenwonend	3 952	4 091	4 109	4 121	4 132
w.o. niet-gehuwd	515	651	667	689	707
Thuiswonend kind	2 078	2 089	2 109	2 129	2 136
Eenouder	305	326	335	347	357
Overig lid	121	119	122	124	125
Wonend in instelling	163	144	140	137	132
Totaal	7 797	8 018	8 077	8 133	8 177
	%				
Alleenstaand	15,1	15,6	15,6	15,7	15,9
Samenwonend	50,7	51,0	50,9	50,7	50,5
w.o. niet-gehuwd	6,6	8,1	8,3	8,5	8,6
Thuiswonend kind	26,6	26,1	26,1	26,2	26,1
Eenouder	3,9	4,1	4,1	4,3	4,4
Overig lid	1,6	1,5	1,5	1,5	1,5
Wonend in instelling	2,1	1,8	1,7	1,7	1,6
Totaal	100	100	100	100	100
<i>Totaal</i>					
	x 1 000				
Alleenstaand	2 109	2 272	2 307	2 345	2 389
Samenwonend	7 910	8 196	8 232	8 258	8 279
w.o. niet-gehuwd	1 036	1 315	1 348	1 392	1 428
Thuiswonend kind	4 546	4 541	4 578	4 616	4 630
Eenouder	361	384	396	412	425
Overig lid	250	246	255	259	260
Wonend in instelling	248	224	219	217	209
Totaal	15 424	15 864	15 987	16 105	16 193
	%				
Alleenstaand	13,7	14,3	14,4	14,6	14,8
Samenwonend	51,3	51,7	51,5	51,3	51,1
w.o. niet-gehuwd	6,7	8,3	8,4	8,6	8,8
Thuiswonend kind	29,5	28,6	28,6	28,7	28,6
Eenouder	2,3	2,4	2,5	2,6	2,6
Overig lid	1,6	1,6	1,6	1,6	1,6
Wonend in instelling	1,6	1,4	1,4	1,3	1,3
Totaal	100	100	100	100	100

7 Bevolking naar positie in het huishouden, geslacht en leeftijd, 1 januari 2003*

	alleen- staand	samen- wonend	thuis- wonend kind	eenouder	overig	wonend in instelling	totaal
<i>Mannen</i> <i>x 1 000</i>							
0- 4 jaar			519		4	1	523
5- 9 jaar			500		3	1	504
10-14 jaar			507		3	3	513
15-19 jaar		6	448	0	8	5	492
20-24 jaar	26	71	295	0	20	4	492
25-29 jaar	143	244	111	1	16	4	519
30-34 jaar	149	441	48	2	12	5	656
35-39 jaar	123	507	27	5	9	5	676
40-44 jaar	104	501	18	10	8	5	646
45-49 jaar	86	467	11	14	7	5	590
50-54 jaar	76	461	7	14	8	4	570
55-59 jaar	66	436	3	9	8	4	526
60-64 jaar	50	319	1	4	8	3	386
65-69 jaar	43	256	0	3	7	3	312
70-74 jaar	41	205	0	2	6	4	257
75-79 jaar	36	137	0	2	4	5	184
80-84 jaar	27	70	-	1	2	7	109
85-89 jaar	14	22	-	1	1	7	45
90-94 jaar	5	4	-	0	0	4	13
95 jaar of ouder	1	0	-	0	0	1	2
Totaal	1 093	4 147	2 494	68	136	77	8 015
<i>Vrouwen</i>							
0- 4 jaar			495		4	0	499
5- 9 jaar			478		3	1	481
10-14 jaar			485		3	1	490
15-19 jaar	27	14	413	2	8	3	467
20-24 jaar	105	157	188	11	18	3	481
25-29 jaar	104	332	42	21	11	2	512
30-34 jaar	84	490	14	41	7	3	639
35-39 jaar	59	518	8	58	4	3	649
40-44 jaar	51	500	5	66	4	3	630
45-49 jaar	54	457	3	57	5	3	578
50-54 jaar	70	436	2	36	6	3	554
55-59 jaar	86	397	1	18	8	3	513
60-64 jaar	85	282	0	9	7	2	387
65-69 jaar	98	221	0	8	7	3	337
70-74 jaar	124	168	0	9	8	6	315
75-79 jaar	140	102	0	8	8	13	271
80-84 jaar	120	45	-	7	6	24	202
85-89 jaar	65	11	-	4	4	30	115
90-94 jaar	22	2	-	1	2	19	46
95 jaar of ouder	4	0	-	0	0	6	11
Totaal	1 296	4 132	2 136	357	125	132	8 177

Samenwonenden en alleenstaanden per leeftijdsklasse en geslacht, 1 januari 2003*

8 Bevolking in institutionele huishoudens naar type instelling en geslacht, 1 januari

	1995	1999	2000	2001	2002
<i>Mannen</i>					
	<i>x 1 000</i>				
Psychiatrisch ziekenhuis	7	6	7	6	7
Inrichting verstandelijk gehandicapten	17	17	15	15	15
Verzorgingshuis	26	24	23	23	23
Verpleeghuis	9	8	8	8	7
Overig	26	28	28	27	28
Totaal	85	82	80	79	80
<i>Vrouwen</i>					
Psychiatrisch ziekenhuis	6	5	6	5	5
Inrichting verstandelijk gehandicapten	13	12	11	11	10
Verzorgingshuis	92	85	82	81	80
Verpleeghuis	29	25	24	23	22
Overig	22	21	21	20	20
Totaal	163	148	144	140	137

9 Alloctonen, 1 januari

	1995	2000	2001	2002	2003
	<i>x 1 000</i>				
Werelddelen					
Afrika	323	414	437	462	487
Amerika	431	498	520	539	554
Azië	562	638	658	678	691
Europa	1 117	1 209	1 239	1 268	1 288
Oceanië	13	17	17	18	19
<i>Niet-westers</i>					
Afghanistan	3	21	26	31	34
Angola	2	4	6	8	12
Brazilië	6	9	10	10	11
China	22	30	32	36	39
Egypte	11	14	15	16	17
Ethiopië	8	9	9	10	10
Filippijnen	7	10	10	11	12
Ghana	12	16	16	17	18
Hongkong	17	18	18	18	18
India	9	12	12	13	13
Irak	8	33	38	41	42
Iran	14	23	25	27	28
Kaapverdië	16	18	19	19	19
Marokko	219	262	273	284	295
Nederlandse Antillen + Aruba	86	107	117	125	129
Pakistan	14	16	17	17	18
Somalië	17	29	30	29	28
Suriname	276	303	309	315	321
Thailand	5	8	9	9	10
Turkije	264	309	320	331	341
Vietnam	13	15	15	16	17
Zuid-Afrika	9	13	13	14	15
Overige niet-westerse landen	90	131	145	161	176
Totaal	1 129	1 409	1 483	1 558	1 623
<i>Westers</i>					
14 EU-landen	733	739	744	749	750
w.o.					
België	111	113	113	113	113
Duitsland	414	401	399	396	393
Frankrijk	26	30	31	32	32
Griekenland	10	11	12	12	12
Italië	31	34	35	35	36
Oostenrijk	15	15	15	16	16
Portugal	13	14	15	16	17
Spanje	28	30	30	31	31
Ver. Koninkrijk	66	69	72	75	76
Australië	10	12	13	13	14
Canada	9	11	12	12	12
Hongarije	11	12	12	12	13
Indonesië	413	405	404	403	401
Polen	24	29	31	32	34
Verenigde Staten	22	27	28	29	30
Voormalig Joegoslavië	49	67	71	75	76
Voormalige Sovjet-Unie	11	23	29	35	39
Overige westerse landen	34	41	44	46	48
Totaal	1 317	1 367	1 387	1 407	1 416
<i>Totaal</i>	2 448	2 775	2 870	2 965	3 039

10 Eerste generatie allochtonen, 1 januari

	1995	2000	2001	2002	2003
	<i>x 1 000</i>				
Werelddelen					
Afrika	214	254	266	279	292
Amerika	278	306	318	329	335
Azië	261	315	329	344	352
Europa	504	550	569	588	600
Oceanië	5	6	6	7	7
Niet-westers					
Afghanistan	3	20	24	28	31
Angola	1	3	5	6	10
Brazilië	4	5	6	6	7
China	15	20	22	25	27
Egypte	8	9	9	10	10
Ethiopië	6	7	7	7	7
Filippijnen	5	6	7	7	8
Ghana	9	11	11	11	12
Hongkong	10	10	10	10	10
India	7	8	8	9	9
Irak	7	30	34	36	36
Iran	12	20	21	23	24
Kaapverdië	11	11	11	11	11
Marokko	140	153	156	160	163
Nederlandse Antillen + Aruba	57	69	77	82	84
Pakistan	9	10	11	11	11
Somalië	15	21	22	21	20
Suriname	179	183	185	186	187
Thailand		5	6	7	8
Turkije	166	178	182	186	190
Vietnam	9	10	11	11	12
Zuid-Afrika	5	7	7	8	8
Overige niet-westerse landen	66	89	98	110	120
Totaal	744	886	929	972	1 005
Westers					
14 EU-landen	263	267	271	275	276
w.o.					
België	33	35	35	36	36
Duitsland	113	107	106	106	105
Frankrijk	13	15	16	17	17
Griekenland	6	6	7	7	7
Italië	15	16	17	17	17
Oostenrijk	6	6	6	6	6
Portugal	9	10	10	11	11
Spanje	17	17	17	18	18
Ver. Koninkrijk	41	41	43	45	46
Australië	3	4	4	5	5
Canada	3	4	4	4	4
Hongarije	5	5	5	5	6
Indonesië	151	141	139	137	136
Polen	13	16	17	18	20
Verenigde Staten	14	17	18	18	19
Voormalig Joegoslavië	37	50	54	56	56
Voormalige Sovjet-Unie	7	16	22	27	31
Overige westerse landen	21	25	27	29	30
Totaal	517	545	560	575	581
Totaal	1 263	1 431	1 489	1 547	1 586

11 Tweede generatie allochtonen, 1 januari

	1995	2000	2001	2002	2003
	<i>x 1 000</i>				
Werelddelen					
Afrika	109	159	171	183	194
Amerika	153	192	201	211	219
Azië	301	323	328	334	339
Europa	613	659	669	679	689
Oceanië	9	11	11	12	12
Niet-westers					
Afghanistan	0	2	2	3	3
Angola	0	1	1	2	2
Brazilië	2	3	4	4	4
China	7	10	10	11	12
Egypte	4	5	6	6	7
Ethiopië	1	2	2	3	3
Filippijnen	2	3	4	4	4
Ghana	3	5	5	6	6
Hongkong	7	7	7	8	8
India	3	4	4	4	4
Irak	1	4	5	5	6
Iran	2	3	3	4	4
Kaapverdië	6	7	8	8	8
Marokko	79	110	117	125	132
Nederlandse Antillen + Aruba	30	38	40	43	45
Pakistan	4	6	6	7	7
Somalië	2	7	8	8	8
Suriname	97	119	124	129	133
Thailand	1	2	2	3	3
Turkije	98	131	138	145	151
Vietnam	3	4	5	5	5
Zuid-Afrika	5	6	6	7	7
Overige niet-westerse landen	28	42	46	51	55
Totaal	385	523	555	587	618
Westers					
14 EU-landen	470	473	473	474	474
w.o.					
België	78	78	78	77	77
Duitsland	301	294	292	291	289
Frankrijk	13	14	15	15	15
Griekenland	4	5	5	5	5
Italië	16	18	18	18	18
Oostenrijk	9	10	10	10	10
Portugal	4	5	5	5	5
Spanje	11	13	13	13	13
Ver. Koninkrijk	25	28	29	30	31
Australië	7	8	8	9	9
Canada	6	7	8	8	8
Hongarije	7	7	7	7	7
Indonesië	262	264	265	265	265
Polen	11	13	14	14	14
Verenigde Staten	8	10	10	11	11
Voormalig Joegoslavië	12	17	18	19	20
Voormalige Sovjet-Unie	5	7	7	8	9
Overige westerse landen	14	16	17	17	18
Totaal	800	822	827	831	835
Totaal	1 185	1 344	1 381	1 418	1 453

12 Alloctonen naar leeftijd, 1 januari 2003

	0-9 jaar	10-19 jaar	20-29 jaar	30-39 jaar	40-49 jaar	50 jaar of ouder	totaal
	<i>x 1 000</i>						
Werelddelen							
Afrika	113,5	96,6	93,5	88,9	51,2	43,0	486,7
Amerika	95,5	101,1	96,8	102,1	82,9	75,7	554,1
Azië	68,9	86,1	106,1	140,0	129,7	159,8	690,5
Europa	167,6	149,7	188,0	225,2	163,6	394,4	1 288,5
Oceanië	5,1	5,7	3,4	2,5	1,5	0,8	19,0
Niet-westers							
Afghanistan	6,9	8,7	6,1	6,5	3,6	2,5	34,2
Angola	2,7	4,8	1,8	1,8	0,6	0,1	11,7
Brazilië	2,6	2,1	1,9	2,3	1,3	0,7	10,9
China	6,9	6,4	9,2	6,5	4,4	5,4	38,8
Egypte	4,7	2,3	1,6	3,8	3,5	1,1	17,0
Ethiopië	2,2	1,8	1,7	2,5	1,5	0,4	10,1
Filippijnen	2,5	1,9	2,0	2,3	1,8	1,2	11,8
Ghana	4,7	2,4	1,8	3,6	4,7	0,8	18,0
Hongkong	1,7	3,3	3,8	2,7	3,6	2,8	17,9
India	2,5	1,5	2,3	2,7	2,0	2,0	13,0
Irak	8,4	8,1	6,7	10,0	5,7	3,1	42,0
Iran	3,7	5,1	4,1	7,1	5,4	2,7	28,0
Kaapverdië	3,0	4,0	3,0	3,2	3,3	2,8	19,4
Marokko	68,2	58,9	58,8	50,5	27,0	31,9	295,3
Nederlandse Antillen + Aruba	24,0	24,5	27,5	21,9	16,6	14,7	129,3
Pakistan	4,0	3,4	2,9	3,4	2,8	1,3	17,7
Somalie	8,5	5,1	5,1	5,8	1,9	1,1	27,6
Suriname	48,6	57,4	51,7	61,2	52,4	49,4	320,7
Thailand	2,2	1,6	2,0	2,5	1,6	0,7	10,5
Turkije	70,7	64,1	67,5	68,7	34,1	36,4	341,4
Vietnam	3,0	2,7	3,4	3,4	3,0	1,4	16,9
Zuid-Afrika	3,4	3,2	3,1	2,3	1,3	1,6	14,9
Overige niet-westerse landen	38,8	31,9	34,8	35,7	21,7	12,6	175,5
Totaal	323,9	305,0	303,1	310,3	203,5	176,8	1 622,6
Westers							
14 EU-landen	67,4	60,5	82,9	118,7	100,6	319,4	749,6
w.o.							
België	11,7	10,1	11,9	15,5	16,6	47,4	113,2
Duitsland	22,7	20,6	28,0	51,3	50,9	219,9	393,2
Frankrijk	5,4	4,3	6,3	6,2	4,4	5,7	32,4
Griekenland	1,9	1,6	2,3	2,9	1,5	2,2	12,4
Italië	3,7	3,6	6,3	9,9	4,0	8,0	35,6
Oostenrijk	1,3	1,2	1,8	2,4	2,0	6,7	15,5
Portugal	2,3	2,2	3,7	3,2	2,0	3,2	16,6
Spanje	3,9	4,0	6,8	6,9	3,1	6,5	31,2
Ver. Koninkrijk	11,0	10,0	11,1	15,4	12,7	16,0	76,1
Australië	3,7	4,3	2,5	1,8	1,0	0,6	14,0
Canada	3,2	3,7	2,2	1,5	1,2	0,8	12,5
Hongarije	0,9	0,6	1,9	2,5	1,8	4,8	12,5
Indonesië	14,0	33,7	53,2	80,5	87,5	131,7	400,6
Polen	4,7	3,5	6,3	5,2	6,4	8,0	34,1
Verenigde Staten	6,3	4,6	4,3	5,5	4,4	4,7	29,9
Voormalig Joegoslavië	11,9	11,6	14,4	15,2	10,5	12,4	76,0
Voormalige Sovjet-Unie	6,5	5,7	7,2	7,9	5,7	6,3	39,4
Overige westerse landen	8,2	5,7	9,6	9,8	6,1	8,2	47,7
Totaal	126,8	134,1	184,6	248,4	225,4	496,8	1 416,1
Totaal	450,7	439,1	487,6	558,7	428,9	673,6	3 038,8

13 Eerste generatie alloctonen naar leeftijd, 1 januari 2003

	0-9 jaar	10-19 jaar	20-29 jaar	30-39 jaar	40-49 jaar	50 jaar of ouder	totaal
	<i>x 1 000</i>						
Werelddelen							
Afrika	8,0	35,0	69,7	86,4	50,9	42,2	292,3
Amerika	11,8	29,0	57,8	87,2	78,2	70,9	334,8
Azië	13,8	34,8	48,3	63,8	63,2	128,0	351,9
Europa	20,1	43,6	109,2	156,9	104,6	165,4	599,8
Oceanië	0,4	0,6	1,8	2,2	1,3	0,7	7,1
Niet-westers							
Afghanistan	3,7	8,6	6,1	6,5	3,6	2,5	30,9
Angola	1,0	4,6	1,8	1,8	0,6	0,1	9,8
Brazilië	0,4	0,9	1,5	2,1	1,2	0,5	6,7
China	1,2	3,4	7,6	6,0	4,1	4,8	27,1
Egypte	0,7	0,3	1,2	3,7	3,4	1,1	10,3
Ethiopië	0,2	1,0	1,6	2,5	1,5	0,4	7,3
Filippijnen	0,3	0,6	1,5	2,2	1,8	1,1	7,6
Ghana	0,1	0,8	1,7	3,6	4,7	0,8	11,6
Hongkong	0,1	0,4	1,1	2,3	3,5	2,8	10,2
India	0,4	0,5	1,7	2,4	1,8	1,9	8,7
Irak	2,7	7,7	6,6	10,0	5,7	3,1	35,7
Iran	0,7	4,3	3,9	7,0	5,4	2,7	23,9
Kaapverdië	0,1	0,8	1,4	3,0	3,3	2,8	11,3
Marokko	2,3	12,6	40,3	49,2	26,9	31,9	163,3
Nederlandse Antillen + Aruba	5,7	11,3	19,7	17,6	15,7	14,3	84,4
Pakistan	0,5	1,0	2,1	3,3	2,7	1,3	10,9
Somalië	0,8	4,8	5,1	5,8	1,9	1,1	19,5
Suriname	1,8	10,6	25,3	52,3	49,9	47,4	187,3
Thailand	0,5	0,9	1,8	2,4	1,5	0,6	7,6
Turkije	2,6	11,4	40,3	65,5	34,0	36,3	190,2
Vietnam	0,1	0,7	3,0	3,4	3,0	1,4	11,6
Zuid-Afrika	0,6	1,1	2,2	2,0	1,2	1,0	8,1
Overige niet-westerse landen	6,3	18,0	29,3	34,0	20,9	11,9	120,5
Totaal	32,9	106,3	206,7	288,4	198,5	171,9	1 004,6
Westers							
14 EU-landen w.o.	11,8	15,4	39,8	59,2	48,3	101,4	275,9
België	2,0	2,1	5,3	7,3	6,6	12,7	36,0
Duitsland	3,9	5,7	11,2	19,0	16,6	48,2	104,5
Frankrijk	1,2	1,3	4,0	4,2	2,6	3,6	17,0
Griekenland	0,3	0,5	1,3	1,8	1,4	2,1	7,3
Italië	0,4	0,7	2,4	3,9	2,7	6,9	17,1
Oostenrijk	0,2	0,3	0,7	1,0	0,9	2,8	5,8
Portugal	0,4	0,7	2,5	2,4	2,0	3,2	11,3
Spanje	0,6	0,7	3,3	3,9	2,9	6,4	17,8
Ver. Koninkrijk	2,3	2,7	6,0	11,9	10,1	12,5	45,5
Australië	0,3	0,4	1,3	1,5	0,9	0,5	5,0
Canada	0,3	0,4	1,0	1,2	1,0	0,5	4,5
Hongarije	0,1	0,2	1,2	0,9	0,6	2,5	5,5
Indonesië	0,5	1,1	4,5	6,5	22,0	100,9	135,6
Polen	0,6	1,3	5,3	4,2	3,8	4,6	19,7
Verenigde Staten	1,9	2,0	3,1	4,9	3,7	3,2	18,8
Voormalig Joegoslavië	1,8	8,3	9,8	14,2	10,2	11,8	56,0
Voormalige Sovjet-Unie	2,2	5,5	7,1	7,6	4,5	3,8	30,7
Overige westerse landen	1,7	2,1	7,2	8,0	4,7	6,0	29,7
Totaal	21,3	36,7	80,2	108,1	99,8	235,2	581,4
Totaal	54,1	142,9	286,9	396,5	298,3	407,1	1 585,9

14 Tweede generatie alloctonen naar leeftijd, 1 januari 2003

	0-9 jaar	10-19 jaar	20-29 jaar	30-39 jaar	40-49 jaar	50 jaar of ouder	totaal
	<i>x 1 000</i>						
Werelddelen							
Afrika	105,5	61,6	23,7	2,5	0,3	0,8	194,4
Amerika	83,8	72,1	39,0	14,9	4,7	4,8	219,3
Azië	55,1	51,3	57,8	76,2	66,5	31,8	338,6
Europa	147,5	106,1	78,7	68,3	59,0	229,0	688,6
Oceanië	4,7	5,1	1,6	0,3	0,2	0,1	11,9
Niet-westers							
Afghanistan	3,2	0,1	0,0	0,0	0,0	0,0	3,3
Angola	1,7	0,2	0,0	0,0	0,0	0,0	1,9
Brazilië	2,2	1,2	0,4	0,1	0,1	0,2	4,2
China	5,7	3,0	1,6	0,5	0,3	0,6	11,7
Egypte	4,0	2,0	0,5	0,1	0,1	0,1	6,7
Ethiopië	1,9	0,8	0,1	0,0	0,0	0,0	2,8
Filippijnen	2,2	1,3	0,5	0,1	0,0	0,0	4,1
Ghana	4,6	1,6	0,1	0,0	0,0	0,0	6,4
Hongkong	1,7	2,8	2,7	0,4	0,1	0,0	7,8
India	2,1	1,1	0,5	0,3	0,2	0,1	4,3
Irak	5,7	0,3	0,1	0,0	0,0	0,0	6,2
Iran	3,0	0,8	0,2	0,1	0,0	0,0	4,1
Kaapverdië	2,9	3,2	1,7	0,2	0,0	0,0	8,0
Marokko	65,9	46,3	18,5	1,3	0,0	0,0	132,1
Nederlandse Antillen + Aruba	18,3	13,2	7,8	4,3	0,9	0,4	44,9
Pakistan	3,5	2,4	0,9	0,0	0,0	0,0	6,8
Somalie	7,7	0,3	0,0	0,0	0,0	0,0	8,0
Suriname	46,8	46,8	26,4	8,9	2,4	2,0	133,4
Thailand	1,7	0,7	0,3	0,1	0,1	0,0	2,9
Turkije	68,1	52,6	27,2	3,2	0,0	0,1	151,2
Vietnam	2,9	2,0	0,4	0,0	0,0	0,0	5,3
Zuid-Afrika	2,8	2,0	0,9	0,3	0,1	0,7	6,8
Overige niet-westerse landen	32,5	13,9	5,5	1,7	0,7	0,7	55,1
Totaal	291,0	198,8	96,4	21,9	5,1	4,9	618,0
Westers							
14 EU-landen	55,6	45,1	43,1	59,5	52,3	218,0	473,6
w.o.							
België	9,7	8,1	6,6	8,2	10,0	34,7	77,2
Duitsland	18,8	14,8	16,8	32,3	34,3	171,7	288,7
Frankrijk	4,3	3,1	2,3	2,0	1,7	2,1	15,4
Griekenland	1,6	1,1	1,0	1,2	0,1	0,1	5,2
Italië	3,2	2,9	3,9	6,0	1,3	1,1	18,5
Oostenrijk	1,1	1,0	1,1	1,5	1,1	3,9	9,7
Portugal	1,8	1,4	1,2	0,8	0,0	0,0	5,3
Spanje	3,3	3,2	3,5	3,0	0,2	0,1	13,4
Ver. Koninkrijk	8,7	7,3	5,0	3,4	2,6	3,5	30,5
Australië	3,4	3,9	1,2	0,2	0,1	0,1	9,0
Canada	2,9	3,3	1,1	0,2	0,2	0,3	8,1
Hongarije	0,8	0,5	0,7	1,6	1,2	2,3	7,0
Indonesië	13,5	32,6	48,7	74,0	65,4	30,8	265,1
Polen	4,1	2,1	1,0	1,0	2,6	3,4	14,3
Verenigde Staten	4,4	2,6	1,2	0,6	0,7	1,5	11,1
Voormalig Joegoslavië	10,1	3,3	4,6	1,0	0,3	0,6	20,0
Voormalige Sovjet-Unie	4,3	0,2	0,1	0,3	1,2	2,5	8,7
Overige westerse landen	6,5	3,6	2,5	1,8	1,4	2,2	18,0
Totaal	105,5	97,4	104,4	140,3	125,6	261,6	834,8
Totaal	396,6	296,2	200,8	162,2	130,6	266,5	1 452,8

15 Bevolking per gemeente, 1 januari 2003

	inwoners				w.o. alloctonen		inwoners per km ² land
	totaal	w.v.			totaal	w.o. niet- westerse	
	x 1 000	%	0-19 jaar	20-64 jaar	65 jaar of ouder		abs.
<i>Nederland</i>	16 193	25	62	14	19	10	479
<i>Groningen</i>	573	23	63	14	12	6	245
Appingedam	12	22	60	18	12	5	523
Bedum	11	27	60	12	5	1	244
Bellingwedde	10	22	60	18	11	2	89
De Marne	11	24	60	15	8	3	67
Delfzijl	29	24	60	17	16	8	219
Eemsumond	17	26	60	14	8	3	90
Groningen	177	19	69	12	18	9	2 226
Grootegeast	12	29	59	12	6	3	141
Haren	19	24	54	22	11	3	416
Hoogezand-Sappemeer	34	23	61	15	17	10	498
Leek	19	27	60	13	8	4	304
Loppersum	11	27	60	13	6	2	100
Marum	10	28	60	12	8	3	160
Menterwolde	13	25	63	12	5	2	158
Pekela	14	24	61	15	9	4	276
Reiderland	7	21	62	17	15	2	72
Scheemda	14	24	61	15	6	1	126
Slochteren	15	26	61	13	6	2	99
Stadskanaal	34	23	59	17	7	3	286
Ten Boer	7	29	60	11	8	3	163
Veendam	28	23	61	16	11	6	372
Vlagtwedde	17	22	59	19	8	2	99
Winschoten	18	21	59	20	12	5	854
Winsum	14	28	60	12	8	3	141
Zuidhorn	18	29	58	12	5	1	144
<i>Friesland</i>	640	25	60	14	8	4	191
Achtkarspelen	28	26	61	13	3	1	274
Ameland	4	25	62	13	7	2	60
Boarnsterhim	19	26	61	13	5	2	125
Bolsward	9	25	59	16	11	6	1 037
Dantumadeel	20	28	58	15	3	1	229
Dongeradeel	25	27	59	14	7	3	149
Ferwerderadiel	9	26	60	13	5	2	92
Franekeradeel	21	26	60	14	9	4	204
Gaasterlân-Sleat	10	26	56	18	5	1	108
Harlingen	16	25	60	15	13	5	618
Heerenveen	42	24	59	17	11	6	312
het Bildt	11	26	60	14	5	2	114
Kollumerland c.a.	13	27	60	13	4	2	122
Leeuwarden	91	23	63	15	16	9	1 145
Leeuwarderadeel	11	29	60	11	6	2	261
Lemsterland	13	25	62	13	10	4	174
Littenseradiel	11	29	60	11	5	1	83
Menaldumadeel	14	27	61	12	5	1	204
Nijefurd	11	25	59	17	6	1	113
Ooststellingwerf	27	25	59	16	7	2	119
Opsterland	29	26	59	14	4	1	129
Schiermonnikoog	1	21	61	19	7	1	25

15 Bevolking per gemeente, 1 januari 2003 (vervolg)

	inwoners				w.o. allochtonen		inwoners per km ² land
	totaal	w.v.			totaal	w.o. niet- westerse	
		0-19 jaar	20-64 jaar	65 jaar of ouder			
	x 1 000	%					abs.
Skarsterlân	27	27	59	14	6	2	146
Smallingerland	54	26	59	15	10	5	454
Sneek	33	25	59	15	11	4	1 089
Terschelling	5	22	64	15	7	1	54
Tytsjerksteradiel	32	26	59	15	5	2	212
Vlieland	1	26	63	11	17	4	31
Weststellingwerf	26	24	58	17	8	4	116
Wûnseradiel	12	28	60	12	7	2	75
Wymbritseradiel	16	29	60	11	5	1	117
<i>Drenthe</i>	481	25	60	16	9	3	182
Aa en Hunze	25	23	60	17	6	2	91
Assen	62	26	61	14	14	6	750
Borger-Odoorn	26	24	61	15	5	1	96
Coevorden	36	25	60	16	8	3	121
De Wolden	24	26	58	16	4	1	107
Emmen	108	24	61	16	10	3	321
Hoogeveen	53	25	59	15	9	3	417
Meppel	31	25	61	14	11	6	549
Midden-Drenthe	33	25	60	15	6	2	96
Noordenveld	32	24	59	16	8	3	159
Tynaarlo	32	25	57	18	7	2	223
Westerveld	19	23	58	19	6	2	68
<i>Overijssel</i>	1 101	26	60	14	14	7	331
Almelo	72	25	61	14	22	13	1 064
Bathmen	5	24	60	16	5	1	201
Borne	21	26	60	13	10	4	794
Dalfsen	26	27	59	14	3	1	159
Deventer	88	24	62	14	21	12	833
Dinkelland	26	27	58	15	8	1	148
Enschede	152	23	63	14	26	14	1 080
Haaksbergen	24	25	61	14	12	4	230
Hardenberg	58	28	59	13	6	2	185
Hellendoorn	36	25	60	14	6	2	262
Hengelo	81	24	61	15	20	10	1 326
Hof van Twente	35	24	59	17	8	3	164
Kampen	49	28	59	13	8	5	346
Losser	23	25	61	14	15	2	228
Oldenzaal	31	24	61	14	15	6	1 453
Olst-Wijhe	17	26	59	14	6	2	149
Ommen	17	26	59	15	5	2	94
Raalte	37	27	60	13	5	3	216
Rijssen	36	30	56	14	6	3	381
Staphorst	16	35	54	11	2	1	116
Steenwijkertand	42	26	59	16	7	3	145
Tubbergen	20	29	58	13	4	0	138
Twenterand	33	28	60	12	5	1	314
Wierden	23	27	60	13	7	2	247
Zwartewaterland	22	33	57	10	6	2	268
Zwolle	110	25	63	13	15	8	981

15 Bevolking per gemeente, 1 januari 2003 (vervolg)

	inwoners				w.o. alloctonen		inwoners per km ² land
	totaal	w.v.			totaal	w.o. niet- westerse	
		0-19 jaar	20-64 jaar	65 jaar of ouder			
	x 1 000	%					abs.
<i>Flevoland</i>	352	30	61	9	23	15	248
Almere	165	31	62	7	31	22	1 265
Dronten	37	30	60	11	13	7	111
Lelystad	69	26	64	9	26	17	293
Noordoostpolder	45	29	58	13	9	5	97
Urk	17	43	51	7	2	1	1 452
Zeewolde	19	35	58	7	15	6	78
<i>Gelderland</i>	1 960	25	61	14	14	6	394
Aalten	19	26	58	15	10	4	227
Angerlo	5	24	65	11	9	2	191
Apeldoorn	156	24	61	15	14	7	458
Arnhem	142	22	65	13	28	16	1 441
Barneveld	49	32	56	12	8	4	281
Bergh	18	24	61	15	13	2	248
Beuningen	25	28	62	10	11	3	578
Borculo	10	25	59	16	8	3	189
Brummen	22	25	60	15	11	5	257
Buren	26	26	62	12	6	1	191
Culemborg	26	28	61	11	21	13	891
Didam	17	25	62	13	8	2	482
Dinxperlo	9	24	62	15	17	1	628
Doesburg	11	25	62	13	19	9	981
Doetinchem	49	25	61	14	14	6	940
Druuten	18	26	63	11	11	5	462
Duiven	26	30	60	10	13	4	788
Ede	105	28	59	14	14	7	329
Eibergen	17	26	60	14	9	3	144
Elburg	22	28	59	12	5	2	339
Epe	33	23	59	17	11	4	213
Ermelo	27	26	58	16	9	4	312
Geldermalsen	26	27	61	12	7	3	257
Gendringen	21	26	61	13	14	5	327
Gorssel	13	22	57	21	7	1	155
Groenlo	10	23	61	16	12	4	1 023
Groesbeek	19	23	60	17	12	2	429
Harderwijk	41	27	61	12	16	10	1 056
Hatterm	12	26	58	16	6	2	506
Heerde	18	25	59	15	6	3	232
Hengelo	9	25	59	16	4	1	173
Heumen	17	27	60	12	11	3	415
Hummelo en Keppel	4	23	59	18	6	1	106
Kesteren	22	31	58	11	6	2	364
Lichtenvoorde	19	28	60	12	7	3	263
Lingewaal	11	27	61	12	7	3	211
Lingewaard	42	25	63	12	9	2	677
Lochem	19	24	58	18	10	5	152
Maasdriel	24	26	62	12	6	2	355
Millingen aan de Rijn	6	25	62	13	14	1	682
Neede	11	23	62	15	8	2	241
Neerijnen	11	27	61	12	6	2	172
Nijkerk	38	28	61	12	9	5	541
Nijmegen	156	21	66	13	24	12	2 905

15 Bevolking per gemeente, 1 januari 2003 (vervolg)

	inwoners				w.o. allochtonen		inwoners per km ² land
	totaal	w.v.			totaal	w.o. niet- westerse	
		0-19 jaar	20-64 jaar	65 jaar of ouder			abs.
	x 1 000	%					
Nunspeet	26	29	57	14	6	2	206
Oldebroek	23	29	58	12	5	2	234
Overbetuwe	41	27	61	12	10	2	371
Putten	23	28	59	14	6	2	273
Renkum	32	22	56	22	14	5	698
Rheden	45	22	58	21	14	5	550
Rijnwaarden	11	24	64	12	12	2	301
Rozendaal	2	23	53	25	13	3	55
Ruurlo	9	25	59	16	6	2	132
Scherpenzeel	9	29	59	12	6	2	655
Steenderen	5	27	61	13	5	1	104
Tiel	41	27	62	11	21	13	1 254
Ubbergen	9	21	61	18	13	2	272
Voorst	24	25	59	16	7	2	192
Vorden	8	23	58	20	5	1	126
Wageningen	35	21	66	13	22	10	1 141
Warnsveld	9	26	59	14	9	2	537
Wehl	7	26	61	13	5	1	287
West Maas en Waal	18	24	61	14	5	1	235
Westervoort	16	29	62	9	15	5	2 274
Wijchen	40	26	63	11	11	4	592
Winterswijk	29	24	59	17	13	4	210
Wisch	20	23	60	17	12	6	270
Zaltbommel	26	28	60	12	9	4	325
Zelhem	11	24	60	16	5	2	137
Zevenaar	26	23	62	15	16	4	951
Zutphen	37	25	62	13	18	8	1 561
<i>Utrecht</i>	1 152	25	63	12	19	10	831
Abcoude	9	28	58	14	15	4	283
Amerongen	7	27	58	16	9	2	245
Amersfoort	131	26	62	12	21	13	2 087
Baarn	24	22	61	17	15	6	750
Breukelen	14	26	60	14	11	4	324
Bunnik	14	26	59	16	10	4	382
Bunschoten	19	31	60	10	7	4	636
De Bilt	42	24	57	19	14	5	638
De Ronde Venen	34	27	62	12	11	5	488
Doorn	10	21	57	22	15	5	458
Driebergen-Rijsenburg	19	25	56	18	15	7	705
Eemnes	9	28	62	10	12	3	278
Houten	41	32	60	8	12	6	741
IJsselstein	33	28	63	9	19	11	1 572
Leersum	7	25	59	17	13	6	249
Leusden	29	27	61	12	13	4	494
Loenen	8	25	60	15	13	4	333
Lopik	14	29	60	10	6	3	181
Maarn	6	25	56	19	10	3	231
Maarssen	40	26	64	10	17	8	1 471
Montfoort	13	28	62	9	8	3	353
Nieuwegein	62	24	66	10	20	11	2 619
Oudewater	10	26	61	13	5	2	248
Renswoude	4	31	60	9	4	1	228
Rhenen	18	25	60	15	9	4	427

15 Bevolking per gemeente, 1 januari 2003 (vervolg)

	inwoners				w.o. alloctonen		inwoners per km ² land
	totaal	w.v.			totaal	w.o. niet- westerse	
		0-19 jaar	20-64 jaar	65 jaar of ouder			
	x 1 000	%					abs.
Soest	45	24	60	16	18	9	968
Utrecht	265	21	68	11	30	20	2 771
Veenendaal	61	29	60	12	15	9	3 108
Vianen	20	26	64	10	14	8	500
Wijk bij Duurstede	23	29	63	8	10	4	490
Woerden	48	27	62	11	12	6	533
Woudenberg	11	28	59	13	7	3	306
Zeist	60	23	60	17	20	10	1 232
<i>Noord-Holland</i>	2 573	23	63	13	26	15	964
Aalsmeer	23	23	62	15	11	4	1 106
Alkmaar	93	24	63	13	21	12	3 165
Amstelveen	78	22	60	18	28	11	1 879
Amsterdam	737	21	67	12	47	33	4 465
Andijk	6	27	62	11	8	3	301
Anna Paulowna	14	28	62	11	8	3	187
Beemster	9	25	61	14	8	2	121
Bennebroek	5	22	54	24	13	3	3 033
Bergen	32	22	59	19	12	3	327
Beverwijk	36	22	61	17	18	9	1 964
Blaricum	9	23	62	16	15	4	837
Bloemendaal	17	24	55	20	19	4	449
Bussum	31	23	57	21	18	6	3 879
Castricum	35	25	59	16	9	2	714
Den Helder	60	24	62	14	18	8	1 321
Diemen	24	24	64	12	33	21	2 006
Drechterland	10	28	61	11	6	2	426
Edam-Volendam	28	25	64	10	6	3	1 720
Enkhuizen	17	25	63	13	13	6	1 378
Graft-De Rijp	6	27	62	11	7	2	316
Haarlem	147	21	63	15	22	12	5 019
Haarlemmerliede c.a.	6	27	60	13	10	3	287
Haarlemmermeer	123	26	64	10	19	9	684
Harenkarspel	16	28	62	10	6	2	292
Heemskerk	36	25	59	16	18	8	1 324
Heemstede	26	24	55	21	16	4	2 800
Heerhugowaard	47	27	64	9	15	8	1 195
Heiloo	22	23	58	18	10	3	1 174
Hilversum	83	21	61	18	20	9	1 827
Hoorn	68	26	63	11	19	11	3 508
Huizen	42	27	61	12	18	8	2 671
Landsmeer	10	24	61	15	11	4	459
Langedijk	25	28	61	11	9	3	1 036
Laren	12	21	55	24	21	8	955
Medemblik	8	25	63	12	14	9	1 081
Muiden	7	25	60	14	15	4	460
Naarden	17	26	56	18	18	6	793
Niedorp	12	27	62	11	6	2	188
Noorder-Koggenland	10	26	63	11	8	2	210
Obdam	7	28	62	10	5	2	322
Oostzaan	9	25	61	14	10	4	794
Opmeer	11	28	61	11	5	2	269
Ouder-Amstel	13	24	61	15	18	7	533
Purmerend	75	25	62	13	21	13	3 156

15 Bevolking per gemeente, 1 januari 2003 (vervolg)

	inwoners				w.o. alloctonen		inwoners per km ² land
	totaal	w.v.			totaal	w.o. niet- westerse	
		0-19 jaar	20-64 jaar	65 jaar of ouder			
	x 1 000	%					abs.
Schagen	17	23	62	15	11	4	928
Schermer	5	27	61	12	5	1	79
Stede Broec	21	27	63	11	9	4	1 433
Texel	14	25	61	14	9	2	85
Uitgeest	12	27	61	11	9	3	614
Uithoorn	27	25	61	14	17	7	1 458
Velsen	68	25	59	16	14	6	1 520
Venhuizen	8	26	62	11	9	2	224
Waterland	17	25	61	14	9	2	329
Weesp	18	22	63	15	22	12	869
Wervershoof	8	28	60	12	5	2	361
Wester-Koggenland	14	28	61	11	6	2	228
Wieringen	8	24	61	16	6	2	312
Wieringermeer	13	26	61	13	8	2	65
Wijdmeren	23	23	61	16	11	3	484
Wognum	8	28	62	10	6	2	380
Wormerland	16	25	62	13	10	4	400
Zaanstad	139	24	63	14	23	15	1 878
Zandvoort	17	19	63	18	18	6	526
Zeevang	6	26	64	10	9	2	166
Zijpe	11	25	63	13	8	2	119
<i>Zuid-Holland</i>	3 440	25	62	14	25	16	1 221
Alblasserdam	18	27	58	15	13	6	2 097
Albrandswaard	19	25	62	13	13	5	845
Alkemade	14	27	61	12	6	2	535
Alphen aan den Rijn	71	26	63	11	19	10	1 284
Barendrecht	36	27	61	11	13	6	1 770
Bergambacht	9	27	59	14	6	2	263
Bergschenhoek	15	30	62	8	13	6	1 020
Berkel en Rodenrijs	17	27	60	13	10	5	925
Bernisse	13	24	63	13	8	2	222
Binnenmaas	19	23	64	13	7	2	382
Bleiswijk	10	29	61	9	11	5	490
Bodegraven	20	29	60	11	11	5	522
Boskoop	15	26	62	12	12	7	1 030
Brielle	16	23	63	13	11	3	582
Capelle aan den IJssel	65	24	62	14	25	14	4 573
Cromstrijen	13	24	64	13	6	2	239
De Lier	11	28	62	10	10	6	1 321
Delft	97	21	66	13	26	15	3 804
Dirksland	8	27	59	14	4	1	149
Dordrecht	120	25	61	14	26	16	1 509
Giessenlanden	14	27	60	12	5	1	226
Goedereede	11	25	60	15	4	1	161
Gorinchem	35	24	61	14	23	13	1 820
Gouda	72	26	61	13	20	13	4 235
Graafstroom	10	33	56	12	4	1	144
Hardinxveld-Giessendam	18	29	58	13	5	2	1 055
Hellevoetsluis	40	25	64	11	17	8	1 257
Hendrik-Ido-Ambacht	22	28	59	13	11	5	2 059
Hillegom	21	24	61	15	12	5	1 606
Jacobswoude	11	26	62	12	7	2	291
Katwijk	42	28	59	13	8	4	3 024

15 Bevolking per gemeente, 1 januari 2003 (vervolg)

	inwoners			w.o. alloctonen		inwoners per km ² land	
	totaal	w.v.			totaal		w.o. niet- westerse
		0-19 jaar	20-64 jaar	65 jaar of ouder			
	x 1 000	%				abs.	
Korendijk	11	27	61	12	5	2	139
Krimpen aan den IJssel	29	26	59	16	12	5	3 713
Leerdam	21	27	59	14	20	12	624
Leiden	118	21	67	11	25	13	5 351
Leiderdorp	26	25	61	14	18	8	2 277
Leidschendam-Voorburg	74	22	60	19	25	11	2 248
Liemeeer	7	27	64	9	7	2	222
Liesveld	10	30	59	11	5	1	236
Lisse	22	25	61	14	11	3	1 403
Maasland	7	29	59	12	6	2	293
Maassluis	33	24	63	13	22	15	4 405
Middelharnis	17	25	59	16	5	2	284
Monster	20	26	60	14	8	3	1 429
Moordrecht	8	28	61	11	19	6	662
Naaldwijk	29	27	60	13	8	4	1 169
Nederlek	15	26	61	14	7	2	534
Nieuwerkerk aan den IJssel	22	29	62	10	12	6	1 296
Nieuwkoop	11	27	62	11	9	4	371
Nieuw-Lekkerland	9	33	57	10	6	2	906
Noordwijk	25	23	63	14	13	4	693
Noordwijkerhout	15	26	60	14	10	2	669
Oegstgeest	21	27	57	15	20	6	2 946
Oostflakkee	10	24	62	14	4	1	136
Oud-Beijerland	23	27	60	13	9	3	1 235
Ouderkerk	8	27	59	13	5	2	299
Papendrecht	31	25	62	14	14	6	3 220
Pijnacker-Nootdorp	36	29	60	10	12	5	952
Reeuwijk	13	27	59	14	8	3	338
Ridderkerk	46	22	61	17	13	6	1 931
Rijnsburg	15	30	60	10	8	3	2 551
Rijnwoude	19	27	61	12	7	2	335
Rijswijk	48	19	60	21	25	10	3 424
Rotterdam	600	23	62	15	44	34	2 905
Rozenburg	13	23	64	13	17	8	2 934
Sassenheim	15	25	60	15	12	5	2 324
Schiedam	76	23	61	15	30	22	4 181
Schippluiden	11	30	59	11	8	3	380
Schoonhoven	12	25	62	12	14	8	1 934
's-Gravendeel	9	23	64	14	6	2	471
's-Gravenhage	464	23	63	14	43	30	5 610
's-Gravenzande	19	27	61	12	8	3	1 129
Sliedrecht	24	25	59	16	10	6	1 864
Spijkenisse	75	26	63	11	21	12	2 880
Strijen	9	24	63	12	7	2	181
Ter Aar	9	29	61	11	6	2	469
Valkenburg	4	30	60	10	6	2	746
Vlaardingen	74	22	61	17	22	14	3 128
Vliet	10	27	59	14	5	2	182
Voorhout	14	30	60	10	11	3	1 178
Voorschoten	23	25	57	18	20	6	2 010
Waddinxveen	27	27	60	13	13	7	962
Warmond	5	23	58	19	11	3	498
Wassenaar	26	24	55	21	28	6	505
Wateringen	16	27	60	13	11	6	1 841
Westvoorne	14	23	60	17	9	2	266
Zederik	14	29	58	13	4	1	184
Zevenhuizen-Moerkapelle	10	29	58	13	7	2	340

15 Bevolking per gemeente, 1 januari 2003 (vervolg)

	inwoners				w.o. allochtonen		inwoners per km ² land
	totaal	w.v.			totaal	w.o. niet- westerse	
		0-19 jaar	20-64 jaar	65 jaar of ouder			
	x 1 000	%					abs.
Zoetermeer	113	27	63	11	25	14	3 225
Zoeterwoude	9	27	61	12	9	3	404
Zwijndrecht	45	24	60	16	16	9	2 213
<i>Zeeland</i>	378	24	59	16	15	4	212
Borsele	22	28	58	14	6	2	157
Goes	36	24	59	17	13	6	390
Hulst	28	22	61	17	23	2	138
Kapelle	12	27	59	14	6	2	311
Middelburg	46	25	59	16	16	7	950
Noord-Beveland	7	21	60	19	9	2	83
Reimerswaal	21	29	56	15	9	3	204
Schouwen-Duiveland	34	23	59	18	8	2	149
Sluis	25	21	58	20	22	3	89
Terneuzen	56	23	60	17	22	6	221
Tholen	24	29	58	14	6	2	162
Veere	22	26	57	17	7	2	166
Vlissingen	45	22	61	16	21	10	1 324
<i>Noord-Brabant</i>	2 400	24	62	13	15	7	488
Aalburg	12	30	58	12	3	1	240
Alphen-Chaam	9	26	61	14	13	1	101
Asten	16	27	61	12	6	2	229
Baarle-Nassau	7	21	62	17	27	1	85
Bergeijk	18	26	62	13	9	1	179
Bergen op Zoom	66	24	62	14	21	12	818
Bernheze	29	27	61	12	6	2	321
Best	28	27	62	11	12	5	826
Bladel	19	26	62	12	8	2	253
Boekel	9	28	61	11	5	1	272
Boxmeer	29	26	61	13	11	4	263
Boxtel	30	25	62	13	12	6	463
Breda	164	23	62	15	20	10	1 296
Cranendonck	20	24	63	13	14	3	265
Cuijk	24	25	63	12	18	8	463
Deurne	32	26	61	13	7	2	274
Dongen	25	25	62	13	12	6	857
Drimmelen	27	25	63	13	6	2	278
Eersel	18	26	61	13	7	2	223
Eindhoven	206	21	64	15	26	14	2 363
Etten-Leur	39	25	63	12	16	8	710
Geertruidenberg	21	23	64	13	8	3	775
Geldrop	28	24	61	15	16	6	2 035
Gemert-Bakel	28	26	62	12	7	2	227
Gilze en Rijen	25	25	62	12	13	6	380
Goirle	23	25	63	12	10	3	535
Grave	13	25	63	11	12	4	468
Haaren	14	26	62	12	5	1	244
Halderberge	30	24	62	14	11	6	399
Heeze-Leende	15	25	60	16	8	2	148
Helmond	84	25	63	12	21	11	1 583
Heusden	43	27	62	12	11	5	547

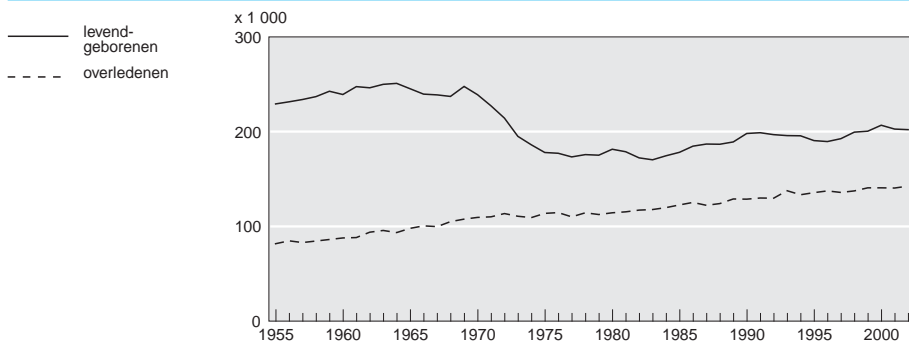
15 Bevolking per gemeente, 1 januari 2003 (vervolg)

	inwoners			w.o. alloctonen		inwoners per km ² land	
	totaal	w.v.		totaal	w.o. niet- westerse		
		0-19 jaar	20-64 jaar				65 jaar of ouder
	x 1 000	%				abs.	
Hilvarenbeek	15	27	62	12	6	1	156
Laarbeek	22	26	62	13	7	1	390
Landerd	15	27	61	12	6	2	209
Lith	7	28	61	11	5	2	133
Loon op Zand	23	25	61	14	8	3	459
Maasdonk	11	28	60	12	4	1	306
Mierlo	10	25	63	12	10	2	569
Mill en Sint Hubert	11	25	61	14	4	1	213
Moerdijk	37	24	63	13	8	3	230
Nuenen c.a.	24	26	62	12	10	2	694
Oirschot	18	26	61	13	5	1	175
Oisterwijk	26	25	60	15	9	3	400
Oosterhout	53	24	62	14	16	8	742
Oss	76	25	62	13	16	9	747
Reusel-De Mierden	12	27	62	12	7	1	159
Roosendaal	78	24	62	14	20	11	734
Rucphen	23	22	65	14	6	2	351
Schijndel	23	26	62	12	8	3	563
's-Hertogenbosch	133	23	64	13	18	10	1 566
Sint-Anthonis	12	28	58	14	6	2	119
Sint-Michielsgestel	28	26	60	14	6	2	474
Sint-Oedenrode	17	26	61	13	6	2	264
Somerem	18	28	60	13	6	2	230
Son en Breugel	15	24	59	17	11	3	577
Steenbergen	23	24	62	14	8	3	160
Tilburg	198	24	64	13	21	13	1 701
Uden	40	25	63	12	14	7	598
Valkenswaard	31	23	62	15	13	3	566
Veghel	36	27	60	12	14	8	466
Veldhoven	43	25	62	13	13	4	1 349
Vught	25	25	59	17	12	3	754
Waalre	16	25	57	18	13	3	728
Waalwijk	46	24	62	13	13	7	704
Werkendam	26	27	60	12	5	1	251
Woensdrecht	22	23	63	14	20	4	235
Woudrichem	14	26	62	12	6	2	291
Zundert	20	25	60	15	12	2	169
<i>Limburg</i>	1 142	23	62	15	20	5	530
Ambt Montfort	11	22	63	15	13	1	249
Arcen en Velden	9	26	61	13	14	1	226
Beek	17	24	61	15	14	3	813
Beesel	13	25	62	13	16	4	475
Bergen	13	25	61	14	16	2	128
Brunssum	30	22	61	17	25	4	1 744
Echt-Susteren	32	21	63	15	16	2	313
Eijsden	12	25	60	14	12	1	605
Gennep	17	23	63	13	15	4	351
Gulpen-Wittem	15	22	62	15	15	2	210
Haalen	10	24	60	17	11	2	354
Heel	8	22	64	14	10	1	429
Heerlen	94	21	62	17	27	7	2 086
Helden	20	26	61	13	9	4	282
Heythuysen	12	25	62	14	11	3	209

15 Bevolking per gemeente, 1 januari 2003 (slot)

	inwoners				w.o. allochtonen		inwoners per km ² land
	totaal	w.v.			totaal	w.o. niet- westerse	
		0-19 jaar	20-64 jaar	65 jaar of ouder			
	x 1 000	%				abs.	
Horst aan de Maas	29	26	60	13	8	2	238
Hunsel	6	27	62	11	12	1	180
Kerkrade	50	20	62	18	34	3	2 293
Kessel	4	24	63	13	8	1	198
Landgraaf	40	22	63	15	25	2	1 628
Maasbracht	14	23	61	16	13	1	663
Maasbree	13	26	63	11	8	1	260
Maastricht	122	20	64	16	21	7	2 147
Margraten	14	25	60	15	12	1	236
Meerlo-Wanssum	8	26	63	11	7	1	201
Meerssen	20	23	61	16	11	2	738
Meijel	6	25	63	12	5	2	294
Mook en Middelaar	8	24	61	15	14	3	461
Nederweert	16	25	62	13	6	1	161
Nuth	16	22	62	17	14	3	494
Onderbanken	8	24	61	15	23	2	398
Roerdalen	11	22	64	14	19	3	240
Roermond	45	23	62	15	28	14	1 175
Roggel en Neer	8	26	61	13	7	1	201
Schinnen	14	23	62	15	16	2	565
Sevenum	7	26	61	13	6	1	152
Simpelveld	11	22	62	17	19	1	714
Sittard-Geleen	98	22	62	16	21	5	1 225
Stein	27	22	63	15	14	2	1 254
Swalmen	9	23	62	15	15	2	387
Thorn	3	22	61	17	15	2	440
Vaals	11	20	63	17	52	3	445
Valkenburg aan de Geul	18	20	62	18	14	3	487
Venlo	92	23	62	15	25	10	1 084
Venray	39	26	62	12	17	9	269
Voerendaal	13	23	61	16	13	2	415
Weert	49	23	62	15	18	8	466

Levendgeborenen en overledenen

16 Geboorten, enkel- en meervoudig

	1990	1995	2000	2001	2002
	<i>x 1 000</i>				
Enkelvoudige	193,4	185,1	200,2	196,1	195,4
Meervoudige	2,8	3,1	3,7	3,8	3,8
w.v.					
tweeling geboorten	2,7	3,1	3,6	3,7	3,7
w.v.					
twee jongens	0,9	1,1	1,2	1,2	1,3
een jongen en een meisje	0,9	1,0	1,3	1,3	1,3
twee meisjes	0,9	1,0	1,1	1,2	1,2
drie- of meervoudige geboorten	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1
Totaal	196,2	188,2	203,9	199,9	199,2

17 Levendgeborenen; kerncijfers

	1990	1995	2000	2001	2002
<i>Levendgeborenen</i>	<i>x 1 000</i>				
Geslacht					
Jongens	101,6	97,6	105,6	103,8	103,7
Meisjes	96,4	93,0	101,0	98,8	98,3
Totaal	198,0	190,5	206,6	202,6	202,1
Rangnummer uit de moeder					
1e kinderen	89,2	85,0	96,0	93,7	92,5
2e kinderen	68,2	69,6	74,0	73,5	74,3
3e kinderen	27,5	24,9	25,7	24,9	25,2
4e of volgende kinderen	13,1	11,0	10,9	10,5	10,1
Legitimiteit					
Echtelijk	175,4	161,0	155,1	147,5	143,2
Niet-echtelijk	22,5	29,6	51,5	55,1	58,9
Leeftijd van de moeder					
24 jaar of jonger	29,2	20,3	20,0	20,2	20,3
25–29 jaar	76,3	62,7	57,4	53,8	51,9
30–34 jaar	38,9	76,2	87,1	85,6	86,1
35 jaar of ouder	23,5	31,3	42,2	43,0	43,8
<i>Enkele vruchtbaarheidsmaten</i>	<i>absoluut</i>				
Levendgeborenen per 1 000 inwoners	13,2	12,3	13,0	12,6	12,5
Levendgeborenen per 1 000 vrouwen van 15–49 jaar	49,9	47,3	52,4	51,3	51,2
Totaal vruchtbaarheidscijfer (TFR)					
1e kind	0,724	0,691	0,826	0,821	0,825
2e kind	0,556	0,554	0,604	0,606	0,621
3e kind	0,227	0,198	0,205	0,200	0,205
4e en volgende kinderen	0,111	0,089	0,087	0,083	0,080
Totaal	1,617	1,531	1,723	1,710	1,731
Gemiddelde leeftijd van de moeder bij de geboorte van het kind naar rangnummer uit de moeder	<i>jaren</i>				
1e kind	27,5	28,6	29,1	29,2	29,2
2e kind	29,6	30,7	31,4	31,6	31,6
3e kind	31,3	32,1	32,9	33,0	33,1
4e en volgende kinderen	33,6	34,1	34,7	34,7	34,9
Totaal	29,2	30,2	30,7	30,8	30,9

18 Levendgeborenen naar leeftijd van de moeder per 1 000 vrouwen in iedere leeftijd

	1990	1995	2000	2001	2002
15 jaar of jonger	0,4	0,3	0,5	0,5	0,5
16 jaar	1,5	1,0	1,6	1,6	1,4
17 jaar	4,3	2,6	3,7	4,7	4,0
18 jaar	8,6	6,1	7,6	8,3	8,3
19 jaar	14,5	11,1	14,0	14,7	14,9
15-19 jaar	6,4	4,2	5,5	5,9	5,7
20 jaar	21,1	17,7	20,4	20,8	21,6
21 jaar	28,6	25,0	28,2	27,6	27,8
22 jaar	39,8	32,6	35,6	36,0	35,2
23 jaar	52,6	40,4	44,5	43,6	43,7
24 jaar	68,7	51,4	55,6	55,1	55,7
20-24 jaar	42,0	34,6	36,9	36,6	37,0
25 jaar	88,1	65,5	69,3	66,8	69,0
26 jaar	107,7	81,4	85,0	83,8	84,2
27 jaar	122,9	101,5	103,2	99,9	102,3
28 jaar	137,6	117,1	118,9	117,5	117,3
29 jaar	144,4	130,3	133,4	132,3	130,7
25-29 jaar	120,1	98,9	103,9	101,7	101,7
30 jaar	143,9	136,0	147,4	142,9	143,7
31 jaar	133,0	134,0	147,9	143,4	146,9
32 jaar	116,8	123,6	141,8	139,5	142,0
33 jaar	97,4	106,8	127,5	126,8	128,6
34 jaar	78,7	89,7	110,4	111,5	114,0
30-34 jaar	114,4	118,1	135,2	132,9	134,8
35 jaar	61,3	73,7	92,1	92,8	95,2
36 jaar	46,1	57,3	70,7	72,7	73,7
37 jaar	33,1	41,4	53,7	54,8	55,5
38 jaar	22,7	30,5	38,5	39,6	40,5
39 jaar	16,2	21,1	26,9	27,7	28,4
35-39 jaar	36,1	45,2	56,5	57,4	58,3
40 jaar	10,7	13,8	18,8	18,5	20,1
41 jaar	6,5	9,1	11,4	11,6	11,7
42 jaar	3,6	4,7	6,5	7,4	7,1
43 jaar	2,2	2,7	3,8	3,7	3,7
44 jaar	1,4	1,4	1,9	1,9	2,0
40-44 jaar	4,7	6,4	8,6	8,8	9,1
45 jaar	0,9	0,6	1,0	0,8	1,0
46 jaar	0,5	0,3	0,3	0,5	0,5
47 jaar	0,4	0,1	0,2	0,1	0,1
48 jaar	0,4	0,0	0,0	0,1	0,1
49 jaar of ouder	0,9	0,3	0,1	0,1	0,1
45 jaar of ouder	0,6	0,3	0,3	0,3	0,4
Totaal vruchtbaarheidscijfer (TFR)	1,62	1,53	1,72	1,71	1,73

19 Levendgeborenen van wie ten minste één ouder in het buitenland is geboren, naar geboorteland van ouder(s) ¹⁾

	1995	1999	2000	2001	2002
	<i>x 1 000</i>				
Werelddelen					
Afrika	9,1	11,3	12,4	12,4	12,8
Amerika	7,8	8,7	9,0	9,2	9,2
Azië	4,9	5,7	6,2	6,4	6,4
Europa	14,3	15,8	16,7	16,4	16,4
Oceanië	0,5	0,5	0,4	0,4	0,4
Niet-westers	25,9	30,4	32,6	32,9	33,1
w.o.					
Marokko	5,8	1,9	7,5	7,5	7,7
Nederlandse Antillen + Aruba	1,7	6,9	2,1	2,3	2,4
Somalië	0,9	1,1	1,1	1,1	1,0
Suriname	4,4	4,7	4,8	4,7	4,6
Turkije	6,5	6,8	7,0	6,8	6,6
Westers	10,8	11,5	12,1	12,1	12,2
w.o.					
België	1,1	1,1	1,2	1,1	1,2
Duitsland	2,0	2,3	2,3	2,2	2,2
Indonesië	1,5	1,1	1,1	1,0	1,0
Ver. Koninkrijk	0,9	1,0	1,0	1,1	1,0
voormalig Joegoslavië	0,9	1,0	1,1	1,3	1,2
Totaal	36,7	42,0	44,7	44,9	45,3

¹⁾ Land van geboorte van de moeder. Indien de moeder in Nederland is geboren, wordt gerubriceerd naar het geboorteland van de vader.

20 Sterfte; kerncijfers

	eenheid	1990	1995	2000	2001	2002
Overledenen						
Mannen	1 000	66,6	68,2	68,8	68,3	69,0
Vrouwen	1 000	62,2	67,4	71,8	72,1	73,4
Totaal	1 000	128,8	135,7	140,5	140,4	142,4
Per 1 000 inwoners	1	8,6	8,8	8,8	8,7	8,8
Levensverwachting bij geboorte						
Mannen	jaar	73,8	74,6	75,5	75,8	76,0
Vrouwen	jaar	80,1	80,4	80,6	80,7	80,7
Gestandaardiseerde sterfte per 1 000 inwoners						
Mannen	1	9,0	8,6	7,9	7,7	7,6
Vrouwen	1	8,2	8,1	8,0	7,9	8,0
Totaal	1	8,6	8,4	8,0	7,9	7,9
Gemiddelde leeftijd bij overlijden						
Mannen	jaar	70,7	71,4	71,9	72,0	72,3
Vrouwen	jaar	76,9	77,8	78,2	78,3	78,4
Gemiddelde leeftijd achterblijvende partner						
Mannen	jaar	70,3	70,4	71,0	71,1	71,1
Vrouwen	jaar	67,7	68,4	69,2	69,2	69,5
Zuigelingensterfte						
Totaal	1	1 397	1 041	1 059	1 088	1 014
Per 1 000 levendgeborenen	1	7,1	5,5	5,1	5,4	5,0
Perinatale sterfte						
Totaal	1	1 915	1 549	1 629	1 612	1 555
Per 1 000 geboren	1	9,6	8,1	7,8	7,9	7,7

21 Overledenen naar geslacht en leeftijd

	2000		2001		2002	
	mannen	vrouwen	mannen	vrouwen	mannen	vrouwen
	<i>x 1 000</i>					
0- 4 jaar	0,7	0,6	0,7	0,6	0,7	0,5
5- 9 jaar	0,1	0,1	0,1	0,0	0,1	0,1
10-14 jaar	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,0
15-19 jaar	0,2	0,1	0,2	0,1	0,2	0,1
20-24 jaar	0,3	0,1	0,3	0,1	0,3	0,1
25-29 jaar	0,3	0,2	0,4	0,2	0,3	0,2
30-34 jaar	0,5	0,3	0,5	0,3	0,5	0,3
35-39 jaar	0,7	0,5	0,7	0,5	0,7	0,5
40-44 jaar	1,1	0,8	1,0	0,7	1,0	0,7
45-49 jaar	1,6	1,3	1,6	1,2	1,6	1,3
50-54 jaar	2,7	1,8	2,6	1,8	2,4	1,8
55-59 jaar	3,4	2,0	3,5	2,2	3,7	2,4
60-64 jaar	4,6	2,7	4,5	2,7	4,6	2,8
65-69 jaar	6,8	3,9	6,6	3,8	6,5	3,8
70-74 jaar	9,4	6,1	9,5	6,1	9,4	6,1
75-79 jaar	11,9	9,5	11,6	9,5	11,6	9,4
80-84 jaar	11,1	12,6	11,2	12,7	11,7	13,2
85-89 jaar	8,2	14,4	8,2	14,4	8,5	14,4
90-94 jaar	3,8	10,5	3,9	10,5	3,9	11,0
95 jaar of ouder	1,2	4,4	1,2	4,6	1,2	4,7
Totaal	68,8	71,8	68,3	72,1	69,0	73,4
	<i>per 1 000 mannen resp. vrouwen in iedere leeftijdsgroep</i>					
0- 4 jaar	1,4	1,2	1,4	1,1	1,3	1,1
5- 9 jaar	0,2	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1
10-14 jaar	0,2	0,1	0,2	0,1	0,2	0,1
15-19 jaar	0,5	0,2	0,4	0,2	0,4	0,2
20-24 jaar	0,7	0,3	0,6	0,2	0,7	0,2
25-29 jaar	0,6	0,3	0,7	0,3	0,6	0,4
30-34 jaar	0,7	0,4	0,8	0,5	0,8	0,5
35-39 jaar	1,0	0,8	1,0	0,7	1,0	0,7
40-44 jaar	1,7	1,3	1,6	1,2	1,5	1,2
45-49 jaar	2,8	2,2	2,7	2,1	2,6	2,2
50-54 jaar	4,5	3,1	4,5	3,2	4,2	3,3
55-59 jaar	7,7	4,7	7,2	4,7	7,0	4,6
60-64 jaar	12,4	7,1	11,9	7,0	11,9	7,1
65-69 jaar	22,0	11,5	21,1	11,1	20,5	11,1
70-74 jaar	37,2	19,3	36,8	19,3	36,0	19,3
75-79 jaar	63,8	34,0	61,6	34,4	61,3	34,0
80-84 jaar	106,4	64,6	102,3	62,5	102,2	63,1
85-89 jaar	169,9	119,4	166,3	118,0	171,4	118,1
90-94 jaar	264,1	208,3	265,7	207,0	258,5	213,3
95 jaar of ouder	400,7	345,0	400,2	351,2	398,9	348,8
Totaal	8,7	8,9	8,6	8,9	8,6	9,0

22 Nog te verwachten levensjaren per leeftijd, 2002

leeftijd	mannen	vrouwen	leeftijd	mannen	vrouwen
	<i>te verwachten jaren</i>			<i>te verwachten jaren</i>	
0	76,0	80,7	49,5	28,6	32,8
0,5	75,9	80,5	50,5	27,7	31,9
1,5	74,9	79,6	51,5	26,8	31,0
2,5	73,9	78,6	52,5	25,9	30,1
3,5	73,0	77,6	53,5	25,0	29,2
4,5	72,0	76,6	54,5	24,1	28,3
5,5	71,0	75,6	55,5	23,3	27,4
6,5	70,0	74,6	56,5	22,4	26,6
7,5	69,0	73,6	57,5	21,6	25,7
8,5	68,0	72,7	58,5	20,7	24,8
9,5	67,0	71,7	59,5	19,9	23,9
10,5	66,0	70,7	60,5	19,1	23,1
11,5	65,0	69,7	61,5	18,3	22,2
12,5	64,1	68,7	62,5	17,5	21,4
13,5	63,1	67,7	63,5	16,7	20,5
14,5	62,1	66,7	64,5	16,0	19,7
15,5	61,1	65,7	65,5	15,2	18,9
16,5	60,1	64,7	66,5	14,5	18,1
17,5	59,1	63,7	67,5	13,8	17,3
18,5	58,2	62,7	68,5	13,1	16,5
19,5	57,2	61,8	69,5	12,4	15,7
20,5	56,3	60,8	70,5	11,8	14,9
21,5	55,3	59,8	71,5	11,1	14,2
22,5	54,3	58,8	72,5	10,5	13,4
23,5	53,4	57,8	73,5	9,9	12,7
24,5	52,4	56,8	74,5	9,4	12,0
25,5	51,4	55,9	75,5	8,8	11,3
26,5	50,4	54,9	76,5	8,3	10,6
27,5	49,5	53,9	77,5	7,8	10,0
28,5	48,5	52,9	78,5	7,3	9,3
29,5	47,5	51,9	79,5	6,8	8,7
30,5	46,6	51,0	80,5	6,4	8,1
31,5	45,6	50,0	81,5	6,0	7,6
32,5	44,6	49,0	82,5	5,6	7,1
33,5	43,7	48,0	83,5	5,2	6,5
34,5	42,7	47,0	84,5	4,9	6,1
35,5	41,7	46,1	85,5	4,6	5,6
36,5	40,8	45,1	86,5	4,3	5,2
37,5	39,8	44,1	87,5	4,0	4,8
38,5	38,9	43,2	88,5	3,8	4,4
39,5	37,9	42,2	89,5	3,5	4,1
40,5	37,0	41,2	90,5	3,3	3,8
41,5	36,0	40,3	91,5	3,1	3,5
42,5	35,0	39,3	92,5	2,8	3,3
43,5	34,1	38,4	93,5	2,6	3,0
44,5	33,2	37,4	94,5	2,5	2,8
45,5	32,2	36,5	95,5	2,4	2,7
46,5	31,3	35,6	96,5	2,2	2,5
47,5	30,4	34,6	97,5	2,1	2,3
48,5	29,5	33,7	98,5+	2,1	2,2

23 Immigratie naar geboorteland

	1995	1999	2000	2001	2002
	<i>x 1 000</i>				
Afrika	12,7	14,9	17,8	20,9	21,4
w.o.					
Angola	0,7	0,7	1,2	1,9	3,5
Marokko	3,2	4,7	4,5	5,2	5,2
Sierra Leone	0,1	0,4	0,8	1,6	2,0
Somalië	2,9	1,7	2,2	1,7	1,0
Zuid-Afrika	0,6	1,3	1,3	1,4	1,1
Amerika	11,4	19,9	22,4	20,3	18,0
w.o.					
Nederlandse Antillen + Aruba	3,3	8,8	10,2	8,3	6,0
Suriname	2,6	3,2	3,6	3,6	3,4
Verenigde Staten	2,4	3,5	3,5	3,2	3,2
Azië	16,3	21,6	24,3	25,0	21,0
w.o.					
Afghanistan	1,5	5,5	4,6	4,5	2,8
China	1,5	1,9	2,6	3,6	3,9
Indonesië	1,2	1,7	1,9	2,0	2,0
Irak	3,0	3,3	4,4	3,1	1,5
Iran	2,6	1,1	1,7	2,2	1,4
Japan	1,3	1,3	1,3	1,3	1,3
Thailand	0,4	0,6	0,9	1,0	1,0
Europa	54,8	61,5	66,9	65,7	59,5
w.o.					
Nederland	21,4	25,0	23,8	23,2	21,4
14 EU-landen	16,1	20,9	21,8	21,6	19,8
w.o.					
België	1,7	2,4	2,2	2,1	2,0
Duitsland	5,7	5,2	5,2	5,1	4,9
Frankrijk	1,1	2,0	2,0	2,0	1,8
Italië	0,9	1,4	1,4	1,4	1,3
Portugal	0,4	0,8	1,0	1,2	1,2
Spanje	0,8	1,2	1,3	1,3	1,4
Ver. Koninkrijk	3,5	4,8	5,6	5,5	4,5
Polen	1,2	1,2	1,9	2,2	2,3
Turkije	4,7	4,8	5,4	6,0	6,2
voormalig Joegoslavië	7,6	4,1	4,8	3,2	1,8
voormalige Sovjet-Unie	2,2	3,0	6,1	6,2	4,8
Oceanië	0,7	1,2	1,3	1,5	1,3
w.o.					
Australië	0,5	0,8	0,9	1,0	1,0
Totaal	96,1	119,2	132,9	133,4	121,3

24 Emigratie ¹⁾ naar geboorteland

	1995	1999	2000	2001	2002
	<i>x 1 000</i>				
Afrika	5,9	6,0	5,9	6,9	8,5
w.o.					
Angola	0,1	0,1	0,1	0,1	0,2
Marokko	2,2	1,4	1,1	1,1	1,4
Sierra Leone	0,0	0,0	0,0	0,1	0,1
Somalië	0,5	1,3	1,8	2,5	2,6
Zuid-Afrika	0,5	0,8	0,7	0,7	0,8
Amerika	10,1	9,1	8,3	8,7	10,7
w.o.					
Nederlandse Antillen + Aruba	4,0	2,6	2,4	2,9	3,8
Suriname	2,1	1,6	1,3	1,1	1,7
Verenigde Staten	2,1	2,6	2,5	2,5	2,7
Azië	6,4	7,1	6,8	7,2	9,7
w.o.					
Afghanistan	0,0	0,2	0,2	0,3	0,4
China	0,5	0,5	0,5	0,5	1,0
Indonesië	1,2	0,9	0,9	0,8	1,1
Irak	0,1	0,7	0,6	0,9	1,7
Iran	0,3	0,3	0,3	0,4	0,6
Japan	1,2	1,2	1,2	1,1	1,4
Thailand	0,1	0,2	0,2	0,2	0,2
Europa	59,1	55,9	57,0	58,9	67,0
w.o.					
Nederland	38,5	35,8	37,4	39,4	43,6
14 EU-landen	14,8	14,7	14,5	14,2	16,5
w.o.					
België	1,3	1,3	1,4	1,4	1,5
Duitsland	4,2	4,1	4,0	3,9	4,4
Frankrijk	1,0	1,2	1,3	1,3	1,6
Italië	0,7	0,9	0,9	0,9	1,0
Portugal	0,4	0,4	0,4	0,4	0,6
Spanje	0,8	1,0	1,0	1,0	1,2
Ver. Koninkrijk	4,4	3,6	3,4	3,1	3,8
Polen	0,4	0,7	0,7	0,8	0,8
Turkije	3,0	1,9	1,2	1,3	1,6
voormalig Joegoslavië	0,9	0,9	1,3	1,1	1,5
voormalige Sovjet-Unie	0,3	0,5	0,7	0,7	1,1
Oceanië	0,8	0,8	0,8	0,9	1,1
w.o.					
Australië	0,5	0,6	0,6	0,6	0,7
Totaal	82,2	78,8	79,0	82,6	96,9

¹⁾ Incl. het saldo van de administratieve correcties.

25 Saldo buitenlandse migratie ¹⁾ naar geboorteland

	1995	1999	2000	2001	2002
	<i>x 1 000</i>				
Afrika	6,8	8,9	11,9	13,9	12,9
w.o.					
Angola	0,6	0,6	1,2	1,8	3,3
Marokko	1,0	3,2	3,4	4,1	3,8
Sierra Leone	0,1	0,4	0,8	1,5	1,9
Somalië	2,5	0,4	0,4	-0,7	-1,6
Zuid-Afrika	0,0	0,5	0,7	0,7	0,3
Amerika	1,2	10,9	14,1	11,7	7,3
w.o.					
Nederlandse Antillen + Aruba	-0,6	6,2	7,7	5,4	2,2
Suriname	0,6	1,6	2,3	2,4	1,7
Verenigde Staten	0,4	0,9	1,0	0,7	0,5
Azië	10,0	14,5	17,5	17,8	11,3
w.o.					
Afghanistan	1,4	5,3	4,4	4,2	2,4
China	1,0	1,3	-2,1	3,1	3,0
Indonesië	0,1	0,9	1,1	1,2	0,8
Irak	2,8	2,6	3,8	2,2	-0,2
Iran	2,3	0,8	1,4	1,8	0,9
Japan	0,1	0,1	0,1	0,2	0,0
Thailand	0,3	0,5	0,7	0,7	0,8
Europa	-4,2	5,7	9,9	6,8	-7,5
w.o.					
Nederland	-17,1	-10,8	-13,6	-16,2	-22,2
14 EU-landen	1,3	6,1	7,3	7,4	3,3
w.o.					
België	0,4	1,0	0,9	0,7	0,5
Duitsland	1,6	1,1	1,2	1,2	0,5
Frankrijk	0,1	0,7	0,8	0,7	0,2
Italië	0,1	0,5	0,6	0,5	0,2
Portugal	0,0	0,5	0,6	0,8	0,6
Spanje	0,0	0,2	0,3	0,4	0,2
Ver. Koninkrijk	-0,9	1,1	2,2	2,4	0,7
Polen	0,8	0,5	1,1	1,4	1,5
Turkije	1,7	3,0	4,2	4,7	4,6
voormalig Joegoslavië	6,6	3,2	3,5	2,1	0,3
voormalige Sovjet-Unie	1,9	2,5	5,4	5,5	3,7
Oceanië	-0,1	0,4	0,5	0,6	0,2
w.o.					
Australië	0,0	0,2	0,3	0,4	0,2
Totaal	13,9	40,4	53,9	50,8	24,3

¹⁾ Incl. het saldo van de administratieve correcties.

26 Saldo administratieve correcties naar geboorteland

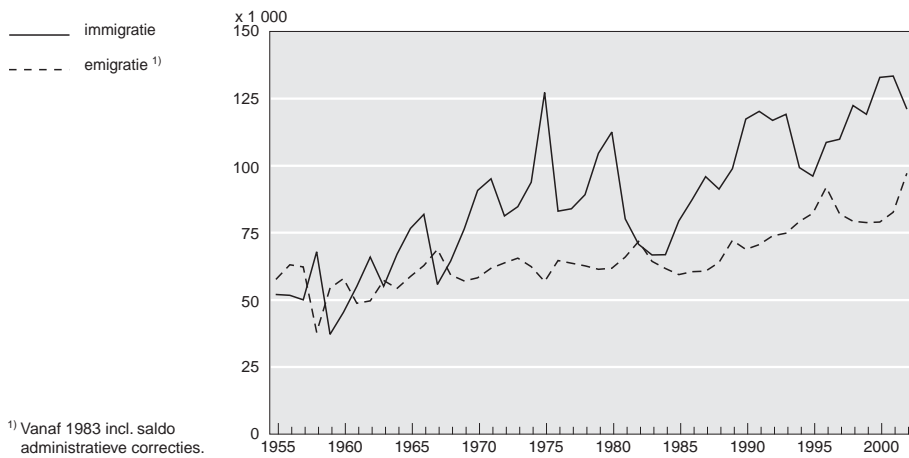
	1995	1999	2000	2001	2002
	<i>x 1 000</i>				
Afrika	-3,0	-3,0	-2,8	-3,0	-5,0
w.o.					
Angola	-0,1	-0,1	-0,1	-0,1	-0,2
Marokko	-1,0	-0,8	-0,5	-0,5	-0,8
Sierra Leone	0,0	0,0	0,0	-0,1	-0,1
Somalië	-0,4	-0,7	-0,8	-1,0	-1,5
Zuid-Afrika	-0,1	-0,2	-0,2	-0,2	-0,3
Amerika	-3,0	-2,8	-2,4	-2,3	-3,3
w.o.					
Nederlandse Antillen + Aruba	-0,9	-0,7	-0,6	-0,6	-0,9
Suriname	-1,0	-0,8	-0,5	-0,4	-0,7
Verenigde Staten	-0,4	-0,6	-0,7	-0,8	-0,8
Azië	-2,1	-2,6	-2,6	-2,7	-4,7
w.o.					
Afghanistan	0,0	-0,2	-0,1	-0,2	-0,2
China	-0,2	-0,2	-0,2	-0,3	-0,5
Indonesië	-0,2	-0,2	-0,2	-0,2	-0,4
Irak	-0,1	-0,5	-0,5	-0,7	-1,5
Iran	-0,2	-0,1	-0,2	-0,2	-0,4
Japan	-0,2	-0,2	-0,1	-0,1	-0,2
Thailand	0,0	-0,1	0,0	-0,1	-0,1
Europa	-10,6	-11,2	-9,8	-11,0	-16,9
w.o.					
Nederland	-3,7	-5,0	-4,7	-5,1	-7,8
14 EU-landen	-4,5	-4,3	-3,7	-3,9	-5,8
w.o.					
België	-0,2	-0,2	-0,2	-0,2	-0,3
Duitsland	-0,9	-0,8	-0,6	-0,7	-1,1
Frankrijk	-0,3	-0,4	-0,3	-0,4	-0,6
Italië	-0,3	-0,3	-0,3	-0,3	-0,4
Portugal	-0,2	-0,1	-0,2	-0,2	-0,3
Spanje	-0,2	-0,3	-0,3	-0,3	-0,4
Ver. Koninkrijk	-1,8	-1,4	-1,2	-1,2	-1,8
Polen	-0,1	-0,2	-0,2	-0,2	-0,3
Turkije	-1,4	-0,8	-0,2	-0,4	-0,8
voormalig Joegoslavië	-0,5	-0,3	-0,4	-0,5	-0,8
voormalige Sovjet-Unie	-0,1	-0,2	-0,3	-0,3	-0,7
Oceanië	-0,2	-0,2	-0,2	-0,2	-0,4
w.o.					
Australië	-0,1	-0,2	-0,1	-0,2	-0,3
Totaal	-18,9	-19,8	-17,8	-19,2	-30,2

27 Buitenlandse migratie naar geslacht en leeftijd, 2002

	immigratie		emigratie ¹⁾		saldo buitenlandse migratie ¹⁾	
	mannen	vrouwen	mannen	vrouwen	mannen	vrouwen
	<i>x 1 000</i>					
0- 4 jaar	3,9	4,2	3,1	2,9	0,8	1,3
5- 9 jaar	3,4	3,4	3,1	2,9	0,4	0,5
10-14 jaar	3,4	3,0	2,1	2,0	1,3	1,0
15-19 jaar	6,7	6,1	2,3	2,1	4,4	4,0
20-24 jaar	9,3	11,0	5,8	5,1	3,5	6,0
25-29 jaar	10,4	10,2	8,3	6,4	2,1	3,8
30-34 jaar	8,4	7,3	9,0	6,1	-0,7	1,2
35-39 jaar	5,7	4,9	7,2	4,3	-1,5	0,6
40-44 jaar	3,8	3,2	5,0	2,9	-1,2	0,4
45-49 jaar	2,5	2,0	3,3	2,0	-0,8	0,0
50-54 jaar	1,7	1,4	2,5	1,6	-0,8	-0,3
55-59 jaar	1,2	1,0	1,8	1,2	-0,6	-0,2
60-64 jaar	0,8	0,6	1,1	0,7	-0,3	-0,1
65-69 jaar	0,4	0,4	0,8	0,5	-0,4	-0,1
70-74 jaar	0,3	0,2	0,3	0,2	0,0	0,0
75-79 jaar	0,2	0,2	0,2	0,2	0,0	0,0
80-84 jaar	0,1	0,1	0,1	0,1	0,0	0,0
85-89 jaar	0,0	0,0	0,0	0,1	0,0	0,0
90-94 jaar	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
95 jaar of ouder	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Totaal	62,1	59,2	55,8	41,1	6,3	18,1

¹⁾ Incl. het saldo van de administratieve correcties.

Buitenlandse migratie

28 Ingediende asielverzoeken naar nationaliteit

	1990	1995	2000	2001	2002
	<i>x 1 000</i>				
Totaal	21,2	29,3	43,6	32,6	18,7
w.o.					
Afghaans	0,6	1,9	5,0	3,6	1,1
Angolees	0,3	0,7	2,2	4,1	1,9
Bosnisch	.	4,2	1,6	1,0	0,2
Guinees	.	0,0	1,4	1,5	0,5
Iraaks	0,4	2,4	2,7	1,3	1,0
Iraans	1,7	2,7	2,5	1,5	0,7
Sierra Leoons	.	0,4	2,0	2,4	1,6
Somalisch	1,7	4,0	2,1	1,1	0,5
Turks	.	0,7	2,2	1,4	0,6

Bron: Ministerie van Justitie.

29 Huwelijkssluiting en partnerschapsregistratie; kerncijfers

	eenheid	1990	1995	2000	2001	2002
Huwelijkssluitingen						
Totaal	1 000	95,6	81,5	88,1	82,1	85,8
Per 1 000 inwoners	1	6,4	5,3	5,5	5,1	5,3
Per 1 000 niet-gehuwde mannen van 15 jaar of ouder	1	37,5	30,2	30,7	28,1	28,9
Tussen twee mannen	1 000				1,3	0,9
Tussen twee vrouwen	1 000				1,1	0,9
Partnerschapsregistraties						
Tussen twee mannen	1 000			0,8	0,3	0,4
Tussen een man en een vrouw	1 000			1,3	2,8	7,4
Tussen twee vrouwen	1 000			0,8	0,2	0,4
Totaal	1 000			2,9	3,4	8,2
Per 1 000 inwoners	1			0,2	0,2	0,5
Gemiddelde leeftijd bij huwelijkssluiting						
Mannen	jaar	30,7	32,4	34,1	34,6	34,7
Vrouwen	jaar	28,0	29,6	31,1	31,5	31,6

30 Huwende personen naar geslacht en voormalige burgerlijke staat

	1990	1995	2000	2001	2002
	<i>x 1 000</i>				
Mannen					
Ongehuwd	80,4	64,7	67,0	62,5	64,9
Verweduwd	1,3	1,2	1,8	1,7	1,8
Gescheiden	15,6	13,5	15,8	14,5	15,4
Totaal	97,3	79,4	84,6	78,7	82,0
Vrouwen					
Ongehuwd	81,5	64,5	66,8	61,4	64,3
Verweduwd	1,0	0,9	1,4	1,4	1,4
Gescheiden	14,7	12,5	14,6	13,5	14,1
Totaal	97,1	77,9	82,8	76,3	79,8

31 Huwende personen naar geslacht en leeftijd

	1990	1995	2000	2001	2002
<i>Mannen</i>	<i>x 1 000</i>				
15-19 jaar	0,5	0,2	0,2	0,2	0,2
20-24 jaar	16,7	7,5	5,6	5,4	5,6
25-29 jaar	39,5	29,4	23,8	20,2	19,9
30-34 jaar	20,1	21,4	26,1	24,1	25,6
35-39 jaar	8,5	8,8	12,3	11,6	12,7
40-44 jaar	4,9	4,3	5,9	6,1	6,6
45-49 jaar	2,7	3,1	3,7	3,8	4,0
50 jaar of ouder	4,4	4,7	7,0	7,3	7,5
Totaal	97,3	79,4	84,6	78,7	82,0
	<i>per 1 000 niet-gehuwde mannen in iedere leeftijdsgroep</i>				
15-19 jaar	0,8	0,3	0,4	0,4	0,4
20-24 jaar	27,5	14,2	11,8	11,4	11,7
25-29 jaar	90,9	59,1	52,1	45,7	46,2
30-34 jaar	83,8	69,4	71,3	64,1	67,2
35-39 jaar	55,6	44,5	48,8	44,2	46,8
40-44 jaar	39,3	29,3	31,7	30,8	31,7
45-49 jaar	32,5	24,1	24,8	24,2	24,2
50 jaar of ouder	11,7	11,1	13,6	13,8	13,5
Totaal	36,8	28,4	28,5	26,1	26,7
<i>Vrouwen</i>	<i>x 1 000</i>				
15-19 jaar	2,7	0,9	1,3	1,2	1,3
20-24 jaar	33,5	17,2	13,4	12,3	12,5
25-29 jaar	33,5	30,9	29,1	24,9	25,5
30-34 jaar	13,8	15,2	19,8	18,4	19,9
35-39 jaar	5,7	5,8	8,1	7,9	8,8
40-44 jaar	3,4	3,0	4,2	4,4	4,7
45-49 jaar	2,0	2,2	2,8	2,9	2,9
50 jaar of ouder	2,4	2,6	4,2	4,2	4,4
Totaal	97,1	77,9	82,8	76,3	79,8
	<i>per 1 000 niet-gehuwde vrouwen in iedere leeftijdsgroep</i>				
15-19 jaar	4,5	1,8	2,3	2,2	2,3
20-24 jaar	64,8	36,8	31,2	28,5	28,7
25-29 jaar	111,4	84,6	80,2	70,0	72,8
30-34 jaar	82,4	70,5	75,0	66,8	70,0
35-39 jaar	47,3	37,8	41,2	38,7	41,7
40-44 jaar	30,8	23,4	25,9	26,2	26,2
45-49 jaar	24,4	18,0	20,1	19,7	18,9
50 jaar of ouder	2,4	2,5	3,8	3,8	3,9
Totaal	33,7	25,7	25,8	23,4	24,2

32 Gemiddelde leeftijd bij huwelijksluiting naar geslacht en voormalige burgerlijke staat

	1990	1995	2000	2001	2002
	<i>jaren</i>				
Mannen					
Ongehuwd	28,2	29,6	31,0	31,6	31,6
Verweduwd	57,0	59,3	58,2	58,2	58,0
Gescheiden	41,6	43,4	44,5	44,9	45,1
Totaal	30,7	32,4	34,1	34,6	34,7
Vrouwen					
Ongehuwd	25,9	27,4	28,5	28,9	29,0
Verweduwd	52,5	55,3	53,0	54,0	53,5
Gescheiden	37,9	39,4	41,0	41,4	41,4
Totaal	28,0	29,6	31,1	31,5	31,6

33 Voor de eerste maal huwende personen naar geslacht en leeftijd

	1990	1995	2000	2001	2002
	<i>x 1 000</i>				
Mannen					
15-19 jaar	0,5	0,2	0,2	0,2	0,2
20-24 jaar	16,6	7,4	5,5	5,4	5,6
25-29 jaar	38,4	28,8	23,4	19,9	19,6
30-34 jaar	17,3	19,3	24,2	22,4	23,8
35-49 jaar	7,1	8,5	12,9	13,1	14,5
50 jaar of ouder	0,4	0,4	0,8	1,4	1,2
Totaal	80,4	64,7	67,0	62,5	64,9
	<i>per 1 000 ongehuwde mannen in iedere leeftijdsgroep</i>				
15-19 jaar	1,0	0,4	0,4	0,4	0,5
20-24 jaar	27,3	14,1	11,7	11,3	11,7
25-29 jaar	90,4	58,9	51,8	45,4	45,9
30-34 jaar	81,0	68,7	70,6	63,5	66,4
35-49 jaar	32,4	27,2	30,6	29,5	30,9
50 jaar of ouder	3,5	3,2	4,5	8,3	6,6
Totaal	37,9	29,2	28,8	26,4	27,0
Vrouwen					
	<i>x 1 000</i>				
15-19 jaar	2,7	0,9	1,3	1,2	1,3
20-24 jaar	33,1	17,0	13,2	12,2	12,3
25-29 jaar	31,3	29,4	28,0	24,0	24,6
30-34 jaar	10,4	12,4	16,9	15,9	17,2
35-49 jaar	3,7	4,5	7,0	7,5	8,3
50 jaar of ouder	0,3	0,2	0,4	0,6	0,6
Totaal	81,5	64,5	66,8	61,4	64,3
	<i>per 1 000 ongehuwde vrouwen in iedere leeftijdsgroep</i>				
15-19 jaar	5,3	2,1	2,8	2,7	2,8
20-24 jaar	64,4	36,5	30,9	28,3	28,4
25-29 jaar	110,9	84,6	80,2	70,0	72,7
30-34 jaar	80,6	70,2	75,3	67,2	70,1
35-49 jaar	28,3	22,9	25,3	25,5	26,6
50 jaar of ouder	1,6	1,4	2,3	3,6	3,4
Totaal	46,9	35,9	35,2	31,8	32,6

34 Hertrouwers naar geslacht en voormalige burgerlijke staat

	eenheid	1990	1995	2000	2001	2002
Mannen						
Verweduwd	1 000	1,3	1,2	1,8	1,7	1,8
Gescheiden	1 000	15,6	13,5	15,8	14,5	15,4
Totaal	1 000	16,9	14,7	17,6	16,3	17,1
Vrouwen						
Verweduwd	1 000	1,0	0,9	1,4	1,4	1,4
Gescheiden	1 000	14,7	12,5	14,6	13,5	14,1
Totaal	1 000	15,7	13,4	16,0	14,9	15,6
Per 1000 inwoners						
Mannen	1	2,8	2,3	2,7	2,5	2,6
Vrouwen	1	2,5	2,0	2,4	2,2	2,3

35 Huwelijksjubilea

	1990	1995	2000	2001	2002
	<i>x 1 000</i>				
12,5 jaar	78	72	74	75	77
25 jaar	79	88	73	70	66
40 jaar	41	48	51	53	54
50 jaar	20	12	23	26	26
60 jaar	3	3	4	4	6

36 Huwelijksontbinding; kerncijfers

	eenheid	1990	1995	2000	2001	2002
<i>Huwelijksontbindingen totaal</i>						
Totaal	1 000	85,8	92,5	93,6	95,6	91,7
Per 1 000 inwoners	1	5,7	6,0	5,9	6,0	5,7
Per 1 000 echtparen	1	24,6	26,1	26,4	27,0	26,0
<i>Huwelijksontbindingen door echtscheiding</i>						
Totaal	1 000	28,4	34,2	34,7	37,1	33,2
Per 1 000 inwoners	1	1,9	2,2	2,2	2,3	2,1
Per 1 000 echtparen	1	8,1	9,7	9,8	10,5	9,4
Gemiddelde huwelijksduur bij echtscheiding	jaar	12,7	12,2	12,9	13,1	13,6
Totaal echtscheidingspercentage	%	28,1	31,7	34,1	37,2	34,4
<i>Huwelijksontbindingen door overlijden</i>						
Overleden gehuwden						
Mannen	1 000	41,2	41,6	41,1	40,6	40,5
Vrouwen	1 000	16,2	16,8	17,9	17,9	18,1
Totaal	1 000	57,4	58,4	59,0	58,5	58,5
Per 1 000 echtparen						
Mannen	1	11,8	11,7	11,6	11,5	11,5
Vrouwen	1	4,6	4,7	5,1	5,1	5,1
Totaal	1	16,4	16,5	16,6	16,5	16,6

37 Gemiddelde leeftijd bij echtscheiding en verwedding

	1990	1995	2000	2001	2002
	<i>jaren</i>				
Gemiddelde leeftijd bij echtscheiding					
Mannen	40,1	40,4	41,9	42,1	42,7
Vrouwen	37,2	37,7	39,0	39,2	39,8
Gemiddelde leeftijd overleden gehuwden					
Mannen	71,2	71,9	72,7	72,7	73,0
Vrouwen	68,5	68,5	69,2	69,3	69,3
Gemiddelde leeftijd achterblijvende partner					
Mannen	70,3	70,4	71,0	71,1	71,1
Vrouwen	67,7	68,4	69,2	69,2	69,5

38 Van echt scheidende personen naar leeftijd en geslacht

	1990	1995	2000	2001	2002
<i>Mannen</i>	<i>x 1 000</i>				
19 jaar of jonger	0,0	0,0	0,0	–	–
20–29 jaar	4,0	3,7	2,2	2,2	1,7
30–39 jaar	10,4	12,7	12,6	13,2	11,0
40–49 jaar	8,3	9,9	11,0	12,3	11,7
50–59 jaar	3,3	4,0	5,2	5,5	5,3
60–69 jaar	1,1	1,1	1,3	1,3	1,2
70 jaar of ouder	0,3	0,3	0,3	0,4	0,3
Totaal	27,4	31,6	32,5	35,0	31,2
	<i>per 1 000 gehuwde mannen</i>				
19 jaar of jonger	3,7	8,1	8,3	–	–
20–29 jaar	15,0	20,0	19,0	20,6	16,4
30–39 jaar	12,6	15,8	17,2	18,7	16,1
40–49 jaar	9,4	10,7	12,6	14,1	13,5
50–59 jaar	5,2	5,7	6,2	6,6	6,2
60–69 jaar	2,1	2,0	2,3	2,4	2,2
70 jaar of ouder	0,8	0,7	0,7	0,8	0,7
Totaal	7,8	8,9	9,2	9,9	8,8
<i>Vrouwen</i>	<i>x 1 000</i>				
19 jaar of jonger	0,1	0,0	0,0	0,0	0,0
20–29 jaar	6,9	6,9	4,8	4,8	3,6
30–39 jaar	10,5	13,2	14,1	15,3	13,1
40–49 jaar	7,2	8,9	9,9	10,9	10,5
50–59 jaar	2,4	2,9	3,6	3,8	3,7
60–69 jaar	0,7	0,7	0,8	0,8	0,7
70 jaar of ouder	0,2	0,1	0,1	0,1	0,1
Totaal	27,9	32,6	33,2	35,7	31,8
	<i>per 1 000 gehuwde vrouwen</i>				
19 jaar of jonger	8,7	9,9	13,9	8,9	10,0
20–29 jaar	15,9	20,6	20,5	22,0	17,7
30–39 jaar	12,0	14,9	16,8	18,7	16,5
40–49 jaar	8,5	9,8	11,3	12,4	12,0
50–59 jaar	4,0	4,4	4,7	4,9	4,6
60–69 jaar	1,5	1,5	1,6	1,6	1,4
70 jaar of ouder	0,6	0,4	0,4	0,4	0,4
Totaal	8,0	9,2	9,4	10,1	9,0

39 Verweduwende personen naar leeftijd en geslacht

	1990	1995	2000	2001	2002
<i>Mannen</i>					
	<i>x 1 000</i>				
19 jaar of jonger	–	–	–	–	–
20–29 jaar	0,1	0,0	0,0	0,0	0,0
30–39 jaar	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3
40–49 jaar	0,9	1,0	0,9	0,9	0,9
50–59 jaar	1,7	1,9	2,2	2,4	2,4
60–69 jaar	3,7	3,5	3,5	3,4	3,4
70–79 jaar	5,2	5,4	5,7	5,7	5,7
80–89 jaar	3,7	4,0	4,6	4,6	4,6
90 jaar of ouder	0,5	0,6	0,7	0,7	0,8
Totaal	16,2	16,8	17,9	17,9	18,1
<i>per 1 000 gehuwde mannen</i>					
19 jaar of jonger	–	–	–	–	–
20–29 jaar	0,3	0,3	0,3	0,2	0,3
30–39 jaar	0,4	0,4	0,5	0,4	0,5
40–49 jaar	1,0	1,1	1,1	1,0	1,0
50–59 jaar	2,7	2,7	2,7	2,8	2,8
60–69 jaar	7,1	6,7	6,3	6,1	5,9
70–79 jaar	18,3	17,1	16,7	16,4	16,2
80–89 jaar	49,3	46,7	47,1	45,7	44,4
90 jaar of ouder	114,6	111,2	110,9	108,4	119,7
Totaal	4,6	4,7	5,1	5,1	5,1
<i>Vrouwen</i>					
	<i>x 1 000</i>				
19 jaar of jonger	0,0	0,0	–	0,0	0,0
20–29 jaar	0,2	0,2	0,1	0,2	0,1
30–39 jaar	0,9	0,8	0,7	0,7	0,6
40–49 jaar	2,3	2,4	2,0	2,0	2,0
50–59 jaar	5,5	5,1	5,3	5,3	5,2
60–69 jaar	12,2	11,1	10,0	9,7	9,6
70–79 jaar	13,7	14,9	15,0	14,8	14,7
80–89 jaar	6,0	6,7	7,3	7,5	7,7
90 jaar of ouder	0,4	0,5	0,6	0,5	0,6
Totaal	41,2	41,6	41,1	40,6	40,5
<i>per 1 000 gehuwde vrouwen</i>					
19 jaar of jonger	1,0	0,7	–	1,0	1,0
20–29 jaar	0,5	0,6	0,6	0,7	0,5
30–39 jaar	1,0	0,9	0,8	0,8	0,8
40–49 jaar	2,8	2,6	2,3	2,3	2,3
50–59 jaar	9,1	7,9	6,8	6,6	6,4
60–69 jaar	26,7	23,8	20,6	19,6	19,3
70–79 jaar	63,6	60,7	55,9	54,5	53,4
80–89 jaar	131,7	128,4	124,2	120,4	118,6
90 jaar of ouder	237,1	240,7	232,9	208,0	219,3
Totaal	11,8	11,8	11,6	11,5	11,5

40 Verrijking van het Nederlanderschap (anders dan door geboorte) naar voorgaande nationaliteit

	1990	1995	2000	2001	2002
Afrikaans	3 947	19 497	18 100	16 541	14 925
w.o.					
Marokkaans	3 026	13 476	13 471	12 721	12 033
Somalisch	2	1 706	1 634	873	378
Amerikaans	2 157	5 580	3 593	3 675	3 516
w.o. Surinaams	1 638	3 994	2 008	2 025	1 957
Aziatisch	2 716	7 084	8 273	7 585	7 017
w.o.					
Chinees	557	839	1 002	1 111	908
Iraaks	26	485	2 403	2 315	2 367
Iraans	136	1 423	1 375	754	336
Europees	3 679	38 611	12 568	11 030	10 160
w.o.					
voormalig Joegoslavisch	244	1 702	3 809	1 647	938
voormalig Sovjet-Russisch	11	205	1 103	879	758
Turks	1 952	33 057	4 708	5 513	5 391
Oceanisch	24	64	34	36	56
Zonder of onbekende nationaliteit	271	608	7 400	7 800	9 647
Totaal	12 794	71 444	49 968	46 667	45 321

41 Verrijking van het Nederlanderschap (anders dan door geboorte) naar voorgaande nationaliteit en soort regeling, 2002

	door erkenning	door adoptie	door optie	door naturalisatie bij Koninklijk Besluit		totaal
				zelfstandig	mede	
Afrikaans	125	37	1 092	9 141	4 530	14 925
w.o.						
Marokkaans	34	3	1 080	6 853	4 063	12 033
Somalisch	2	–	–	294	82	378
Amerikaans	89	84	18	2 753	572	3 516
w.o. Surinaams	46	5	4	1 511	391	1 957
Aziatisch	76	361	32	4 494	2 054	7 017
w.o.						
Chinees	12	254	2	481	159	908
Iraaks	1	–	1	1 305	1 060	2 367
Iraans	–	–	1	284	51	336
Europees	205	16	1 020	6 812	2 107	10 160
w.o.						
voormalig Joegoslavisch	20	1	18	737	162	938
voormalig Sovjet-Russisch	22	3	–	602	131	758
Turks	31	2	680	3 289	1 389	5 391
Oceanisch	1	1	1	51	2	56
Zonder of onbekende nationaliteit	233	13	38	5 653	3 710	9 647
Totaal	729	512	2 201	28 904	12 975	45 321

42 Verhuide personen binnen Nederland naar plaats in het gezin ten tijde van de verhuizing

	1995	1999	2000	2001	2002
<i>Binnen gemeenten</i>	<i>x 1 000</i>				
Echtpaar eventueel met kind(eren)	426,6	384,4	340,1	327,7	326,6
Man met kind(eren)	8,9	9,4	9,3	9,7	9,8
Vrouw met kind(eren)	97,1	103,0	97,5	99,2	106,1
Samenwonend met kind(eren)	17,8	24,3	23,6	24,4	27,1
Niet in gezinsverband levend persoon	560,8	537,3	501,8	491,4	497,4
Totaal	1 111,4	1 058,3	972,3	952,5	967,0
<i>Tussen gemeenten</i>					
<i>Binnen provincies</i>					
Echtpaar eventueel met kind(eren)	111,7	112,1	106,6	101,8	101,1
Man met kind(eren)	2,8	2,8	3,0	3,2	3,3
Vrouw met kind(eren)	22,9	27,8	27,7	28,8	30,6
Samenwonend eventueel met kind(eren)	4,2	7,9	8,2	9,4	10,8
Niet in gezinsverband levend persoon	216,7	220,2	213,7	213,3	223,4
Totaal	358,3	370,7	359,1	356,5	369,3
<i>Tussen provincies</i>					
Echtpaar eventueel met kind(eren)	67,3	69,8	66,9	63,5	60,4
Man met kind(eren)	1,5	1,5	1,6	1,8	1,8
Vrouw met kind(eren)	16,0	18,8	19,0	19,8	21,1
Samenwonend met kind(eren)	2,5	4,5	4,9	5,3	5,7
Niet in gezinsverband levend persoon	160,4	172,1	162,6	163,4	170,7
Totaal	247,7	266,7	255,0	253,7	259,6
Totaal	606,0	637,4	614,1	610,2	628,9
<i>Verhuide personen, totaal</i>					
Echtpaar eventueel met kind(eren)	605,6	566,3	513,6	493,0	488,1
Man met kind(eren)	13,2	13,7	13,9	14,7	14,9
Vrouw met kind(eren)	136,0	149,6	144,2	147,7	157,8
Samenwonend met kind(eren)	24,6	36,7	36,7	39,1	43,6
Niet in gezinsverband levend persoon	938,0	929,5	878,0	868,1	891,5
Totaal	1 717,4	1 695,7	1 586,4	1 562,6	1 595,9

43 Verhuide personen tussen gemeenten, 2002

	gevestigd	vertrokken		gevestigd	vertrokken
Aa en Hunze	1 121	1 498	Ambt Montfort	390	387
Aalburg	300	295	Ameland	157	172
Aalsmeer	716	753	Amerongen	390	387
Aalten	452	577	Amersfoort	5 398	5 136
Ter Aar	212	249	Amstelveen	3 982	3 539
Abcoude	278	304	Amsterdam	22 658	30 627
Achtkarpspele	763	860	Andijk	256	337
Alblasserdam	467	552	Angerlo	234	210
Albrandswaard	999	747	Anna Paulowna	370	516
Alkemade	328	374	Apeldoorn	4 904	4 597
Alkmaar	3 764	3 936	Appingedam	644	655
Almeo	2 512	2 212	Arce en Velden	218	295
Almere	9 918	6 666	Arnhem	7 498	7 408
Alphen aan den Rijn	2 087	2 702	Assen	3 203	2 295
Alphen-Chaam	251	300	Asten	534	465

43 Verhuisde personen tussen gemeenten, 2002 (vervolg)

	gevestigd	vertrokken		gevestigd	vertrokken
Axel	443	477	Castricum	1 177	1 132
Baarle-Nassau	264	193	Coevorden	1 390	1 358
Baarn	1 066	1 085	Cranendonck	483	545
Barendrecht	2 766	1 196	Cromstrijen	571	441
Barneveld	1 576	1 595	Cuijk	617	897
Bathmen	188	174	Culemborg	1 003	1 066
Bedum	328	440	Dalfsen	801	723
Beek	667	718	Dantumadeel	563	688
Beemster	319	384	Delft	5 051	5 844
Beesel	334	346	Delfzijl	1 096	1 317
Bellingwedde	489	554	Denekamp	542	642
Bemmel	1 486	1 115	Deurne	814	937
Bennebroek	272	283	Deventer	3 703	3 220
Bergambacht	293	338	Didam	440	426
Bergeijk	410	367	Diemen	1 355	1 625
Bergen (L)	327	381	Dinxperlo	234	186
Bergen (N-H)	1 278	1 366	Dirksland	251	329
Bergen op Zoom	1 878	1 867	Doesburg	413	523
Bergh	582	582	Doetinchem	2 241	1 971
Bergschenhoek	2 168	527	Dongen	769	837
Berkel en Rodenrijs	859	739	Dongeradeel	700	933
Bernheze	745	874	Doom	705	644
Bernisse	392	465	Dordrecht	3 816	4 453
Best	1 454	916	Drechterland	433	398
Beuningen	842	1 116	Driebergen-Rijsenburg	1 051	903
Beverwijk	2 089	1 550	Drimmelen	597	693
het Bildt	503	441	Dronten	2 073	1 826
De Bilt	1 978	1 975	Druuten	555	547
Binnenmaas	667	726	Duiven	1 026	1 179
Bladel	457	471	Echt	650	692
Blaricum	533	553	Edam-Volendam	370	400
Bleiswijk	354	499	Ede	3 450	3 150
Bloemendaal	932	1 024	Eemnes	343	407
Boarnsterhim	899	788	Eemsummond	647	745
Bodegraven	487	682	Eersel	525	541
Boekel	225	234	Eibergen	644	707
Ten Boer	298	453	Eijsden	335	384
Bolsward	422	386	Eindhoven	8 950	8 521
Borculo	322	476	Elburg	610	784
Borger-Odoorn	1 187	1 112	Emmen	3 036	3 197
Borne	650	910	Enkhuizen	649	698
Borsele	738	806	Enschede	5 671	4 785
Boskoop	427	538	Epe	952	1 042
Boxmeer	1 087	1 132	Ermelo	1 091	1 130
Boxtel	842	849	Etten-Leur	1 761	1 278
Breda	6 499	5 917	Ferwerderadiel	398	389
Breukelen	588	569	Franekeradeel	994	1 083
Brielle	615	645	Gaasterlân-Sleat	309	346
Brummen	622	701	Geertruidenberg	597	671
Brunssum	1 217	1 281	Geldermalsen	1 027	751
Bunnik	865	670	Geldrop	1 104	1 447
Bunschoten	242	362	Gemert-Bakel	755	823
Buren	966	1 000	Gendringen	508	659
Bussum	2 153	1 880	Gennep	527	551
Capelle aan den IJssel	3 598	3 788	Giessenlanden	422	453

43 Verhuisde personen tussen gemeenten, 2002 (vervolg)

	gevestigd	vertrokken		gevestigd	vertrokken
Gilze en Rijen	850	839	Hilvarenbeek	344	383
Goedereede	324	261	Hilversum	3 882	3 665
Goes	1 611	1 383	Hof van Twente	957	992
Gorile	885	914	Hontenisse	300	336
Gorinchem	1 235	1 308	Hoogeveen	1 543	1 508
Gorsseel	612	607	Hoogezand-Sappemeer	1 193	1 263
Gouda	2 529	2 997	Hoor	3 009	2 427
Graafstroom	246	297	Horst aan de Maas	758	738
Graft-De Rijp	209	274	Houten	3 958	1 201
Grave	515	717	Huizen	1 487	1 810
's-Gravendeel	408	345	Hulst	599	519
's-Gravenhage	21 227	19 305	Hummelo en Keppel	192	199
's-Gravenzande	608	641	Hunsel	235	231
Groenlo	430	283	IJsselstein	1 753	1 319
Groesbeek	662	648	Jacobsouwde	323	369
Groningen	11 474	10 738	Kampen	1 325	1 239
Grootegast	423	541	Kapelle	421	503
Gulpen-Wittem	469	548	Katwijk	955	938
Haaksbergen	542	689	Kerkrade	1 688	1 546
Haaren	411	543	Kessel	134	163
Haarlem	5 950	6 954	Kesteren	649	713
Haarlemmerliede c.a.	227	285	Kollumerland c.a.	485	618
Haarlemmermeer	7 080	3 893	Korendijk	370	398
Haelen	482	459	Krimpen aan den IJssel	833	851
Halderberge	994	1 004	Laarbeek	500	558
Hardenberg	1 378	1 535	Landerd	659	458
Harderwijk	1 294	1 309	Landgraaf	1 429	1 516
Hardinxveld-Giessendam	391	483	Landsmeer	358	315
Haren	1 188	962	Langedijk	1 001	904
Harenkarspel	785	507	Laren	734	990
Harlingen	711	743	Leek	821	1 046
Hatter	324	386	Leerdam	648	684
Heel	327	271	Leersum	403	488
Heemskerkerk	1 742	1 700	Leeuwarden	5 218	5 051
Heemstede	1 333	1 340	Leeuwarderadeel	404	446
Heerde	546	544	Leiden	5 708	6 298
Heerenveen	1 843	1 707	Leiderdorp	1 041	1 606
Heerhugowaard	1 854	1 896	Leidschendam-Voorburg	4 398	4 801
Heerjansdam	194	106	Lelystad	4 136	2 696
Heerlen	3 801	4 276	Lemsterland	609	469
Heeze-Leende	469	495	Leusden	1 147	1 329
Heiloo	849	916	Lichtenvoorde	462	586
Heiden	400	449	Liemeer	196	263
Den Helder	1 590	1 894	De Lier	328	503
Hellendoorn	881	898	Liesveld	212	310
Hellevoetsluis	1 882	1 424	Lingewaal	297	347
Helmond	3 324	2 646	Lisse	761	893
Hendrik-Ido-Ambacht	1 235	900	Lith	204	258
Hengelo (Gld)	203	271	Littenseradiel	378	439
Hengelo (O)	2 611	2 741	Lochem	731	714
's-Hertogenbosch	5 309	4 965	Loenen	290	378
Heumen	703	791	Loon op Zand	727	868
Heusden	1 125	1 348	Lopik	381	386
Heythuysen	560	571	Loppersum	524	485
Hillegom	786	944	Losser	537	628

43 Verhuisde personen tussen gemeenten, 2002 (vervolg)

	gevestigd	vertrokken		gevestigd	vertrokken
Maarn	321	308	Oegstgeest	1 068	1 119
Maarsse	1 649	1 943	Oirschot	424	438
Maasbracht	538	497	Oisterwijk	915	720
Maasbree	369	386	Oldebroek	680	750
Maasdonk	267	330	Oldenzaal	985	857
Maasdriel	605	727	Olst	466	552
Maasland	152	218	Ommen	593	649
Maassluis	1 141	1 274	Onderbanken	401	404
Maastricht	5 178	5 134	Oostburg	650	575
Margraten	547	609	Oosterhout	1 621	1 676
De Marne	460	574	Oostflakkee	338	387
Marum	487	470	Ooststellingwerf	953	1 061
Medemblik	450	323	Oostzaan	287	280
Meerlo-Wanssum	266	275	Opmeer	344	373
Meerssen	658	761	Opsterland	1 243	1 201
Meijel	167	191	Oss	1 752	1 800
Menaldumadeel	407	666	Oud-Beijerland	1 192	771
Menterwolde	509	509	Ouder-Amstel	567	563
Meppel	1 301	1 234	Ouderkerk	193	255
Middelburg	2 252	1 875	Oudewater	287	251
Middelharnis	704	561	Overbetuwe	1 508	1 508
Midden-Drenthe	1 217	1 204	Papendrecht	1 151	1 158
Mierlo	346	525	Pekela	438	641
Mill en Sint Hubert	273	297	Pijnacker-Nootdorp	1 821	1 470
Milingen aan de Rijn	140	163	Purmerend	3 351	2 190
Moerdijk	1 056	1 073	Putten	593	666
Monster	777	662	Raalte	992	936
Montfoort	410	519	Ravenstein	306	278
Mook en Middelaar	343	355	Reeuwijk	379	431
Moordrecht	237	324	Reiderland	408	314
Muiden	231	340	Reimerswaal	625	686
Naaldwijk	731	1 033	Renkum	1 805	1 938
Naarden	903	972	Renswoude	235	211
Nederlek	331	417	Reusel-De Mierden	260	295
Nederweert	391	445	Rheden	2 024	1 965
Neede	317	296	Rhenen	778	732
Neerijnen	327	439	Ridderkerk	1 303	1 668
Niedorp	402	421	Rijnsburg	476	539
Nieuw-Lekkerland	189	267	Rijnwaarden	308	325
Nieuwegein	2 975	3 511	Rijnwoude	482	732
Nieuwerkerk aan den IJssel	823	794	Rijssen	804	785
Nieuwkoop	316	341	Rijswijk	2 957	3 533
Nijefurd	390	407	Roerdalen	443	413
Nijkerk	1 135	1 121	Roermond	1 911	1 886
Nijmegen	8 018	7 255	Roggel en Neer	266	355
Noord-Beveland	382	309	De Ronde Venen	915	980
Noordenveld	1 544	1 434	Roosendaal	2 299	2 044
Noorder-Koggenland	455	540	Rotterdam	21 713	25 189
Noordoostpolder	1 514	1 478	Rozenburg	396	501
Noordwijk	888	995	Rozendaal	74	82
Noordwijkerhout	476	648	Rucphen	563	564
Nuenen c.a.	776	961	Ruurlo	511	340
Nunspeet	773	842	Sas van Gent	378	383
Nuth	571	759	Sassenheim	676	669
Obdam	268	207	Schagen	971	676

43 Verhuisde personen tussen gemeenten, 2002 (vervolg)

	gevestigd	vertrokken		gevestigd	vertrokken
Scheemda	568	578	Valkenswaard	829	812
Schermer	134	175	Veendam	1 153	1 127
Scherpenzeel	283	368	Veenendaal	1 643	1 891
Schiedam	3 459	4 189	Veere	859	827
Schiermonnikoog	54	87	Veghel	872	1 067
Schijndel	509	702	Veldhoven	1 363	1 687
Schinnen	550	599	Velsen	2 226	2 261
Schipluiden	329	424	Venhuizen	294	322
Schoonhoven	427	391	Venlo	2 272	2 146
Schouwen-Duiveland	928	967	Venray	1 306	1 078
Sevenum	233	224	Vianen	913	793
Simpelveld	475	376	Vlaardingen	3 014	2 887
Sint Anthonis	335	351	Vlagtwedde	833	705
Sint-Michielsgestel	799	926	Vlieland	82	83
Sint-Oedenrode	386	506	Vlissingen	1 773	2 215
Sittard-Geleen	3 236	3 073	Vlist	277	313
Skarsterlân	748	926	Voerendaal	402	490
Slidrecht	753	791	Voorhout	582	648
Slochteren	651	760	Voorschoten	978	1 011
Sluis-Aardenburg	244	187	Voorst	826	945
Smallingerland	1 885	1 950	Vorden	268	358
Sneek	1 542	1 361	Vriezenveen	758	881
Soest	1 732	1 718	Vught	1 175	1 597
Someren	352	513	Waalre	673	591
Son en Breugel	716	585	Waalwijk	1 324	1 357
Spijkensisse	3 156	3 064	Waddinxveen	735	1 106
Stadskanaal	1 254	1 275	Wageningen	2 256	1 995
Staphorst	303	375	Warmond	258	279
Stede Broec	858	915	Warnsveld	446	507
Steenbergen	873	859	Wassenaar	997	915
Steenderen	183	184	Wateringen	783	564
Steenwijk	1 568	1 352	Waterland	449	513
Stein	889	816	Weert	1 247	1 092
Strijen	305	389	Weesp	818	937
Susteren	421	484	Wehl	210	200
Swalmen	305	255	Werkendam	675	709
Terneuzen	1 044	1 248	Wervershoof	278	362
Terschelling	236	265	West Maas en Waal	532	595
Texel	351	385	Wester-Koggenland	463	436
Tholen	633	639	Westerveld	899	969
Thorn	108	149	Westervoort	664	767
Tiel	1 387	1 428	Weststellingwerf	1 019	922
Tilburg	6 963	6 523	Westvoorne	526	456
Tubbergen	356	398	Wierden	658	746
Tynaarlo	1 445	1 540	Wieringen	209	254
Tytsjerksteradiel	1 154	1 100	Wieringermeer	424	514
Ubbergen	495	454	Wijchen	1 630	1 322
Uden	990	1 137	Wijdmeren	861	1 049
Uitgeest	394	494	Wijk bij Duurstede	677	787
Uithoorn	1 028	963	Winschoten	927	1 203
Urk	140	205	Winsum	656	694
Utrecht	16 419	14 611	Winterswijk	870	628
Vaals	352	299	Wisch	671	680
Valkenburg	125	177	Woensdrecht	742	851
Valkenburg aan de Geul	912	807	Woerden	1 357	1 468

43 Verhuisde personen tussen gemeenten, 2002 (slot)

	gevestigd	vertrokken		gevestigd	vertrokken
Wognum	284	260	Zevenaar	765	983
De Wolden	841	917	Zevenhuizen-Moerkapelle	395	382
Wormerland	684	703	Zijpe	545	594
Woudenberg	446	394	Zoetermeer	5 803	4 144
Woudrichem	467	540	Zoeterwoude	210	334
Wûnseradiel	423	554	Zuidhorn	687	794
Wymbritseradiel	607	812	Zundert	501	467
Zaanstad	4 845	4 042	Zutphen	2 135	1 882
Zaltbommel	758	736	Zwartewaterland	502	792
Zandvoort	779	814	Zwijndrecht	1 610	1 795
Zederik	281	371	Zwolle	4 804	4 587
Zeevang	260	303			
Zeewolde	970	1 221			
Zeist	3 580	3 445			
Zelhem	363	351			

44 Bevolkingsprognose; bevolkingsomvang en leeftijdsopbouw, 1 januari

	0-19	20-64	65 jaar	totaal	w.v.		
	jaar	jaar	of ouder		0-19	20-64	65 jaar
	x 1 000				%		
2003 (waargenomen)	3 969	10 003	2 220	16 193	24,5	61,8	13,7
2005	4 012	10 055	2 289	16 357	24,5	61,5	14,0
2010	4 009	10 171	2 487	16 667	24,1	61,0	14,9
2015	3 940	10 139	2 877	16 956	23,2	59,8	17,0
2020	3 896	10 127	3 190	17 212	22,6	58,8	18,5
2025	3 851	10 081	3 504	17 436	22,1	57,8	20,1
2030	3 890	9 894	3 823	17 607	22,1	56,2	21,7
2035	3 957	9 685	4 060	17 701	22,4	54,7	22,9
2040	3 986	9 601	4 127	17 715	22,5	54,2	23,3
2045	3 969	9 693	4 012	17 673	22,5	54,8	22,7
2050	3 936	9 791	3 888	17 615	22,3	55,6	22,1

45 Bevolkingsprognose; levendgeborenen, overledenen en buitenlandse migratie

	levend- geborenen	overledenen	immigratie	emigratie ¹⁾	saldo buitenlandse migratie ¹⁾
	x 1 000				
2002 (waargenomen)	202	142	121	97	24
2005	194	146	104	86	18
2010	182	156	120	86	34
2015	183	165	125	90	36
2020	189	175	126	92	34
2025	194	188	126	93	33
2030	196	202	126	94	32
2035	194	217	126	94	32
2040	189	226	126	94	32
2045	188	230	126	95	31
2050	190	231	126	95	31

¹⁾ Incl. het saldo van de administratieve correcties.

46 Bevolkingsprognose; totaal vruchtbaarheidscijfer en levensverwachting bij geboorte

	totaal vruchtbaar- heids- cijfer	levensverwachting bij geboorte	
		mannen	vrouwen
<i>jaren</i>			
2002 (waargenomen)	1,73	76,0	80,7
2005	1,75	76,4	80,7
2010	1,75	77,0	80,7
2015	1,75	77,6	80,9
2020	1,75	78,0	81,1
2025	1,75	78,3	81,4
2030	1,75	78,6	81,7
2035	1,75	78,9	81,9
2040	1,75	79,1	82,1
2045	1,75	79,4	82,4
2050	1,75	79,6	82,6

47 Alloctonenprognose; alloctonen en autoctonen, 1 januari

	niet- westerse alloctonen	westerse alloctonen	autoctonen	totale bevolking
<i>x 1 000</i>				
2003 (waargenomen)	1 623	1 416	13 154	16 193
2005	1 732	1 434	13 190	16 357
2010	1 974	1 502	13 191	16 667
2015	2 205	1 620	13 131	16 956
2020	2 425	1 727	13 060	17 212
2025	2 633	1 825	12 978	17 436
2030	2 829	1 914	12 864	17 607
2035	3 011	1 996	12 694	17 701
2040	3 178	2 074	12 462	17 715
2045	3 328	2 149	12 197	17 673
2050	3 458	2 220	11 937	17 615
<i>in % van de totale bevolking</i>				
2003 (waargenomen)	10,0	8,7	81,2	100
2005	10,6	8,8	80,6	100
2010	11,8	9,0	79,1	100
2015	13,0	9,6	77,4	100
2020	14,1	10,0	75,9	100
2025	15,1	10,5	74,4	100
2030	16,1	10,9	73,1	100
2035	17,0	11,3	71,7	100
2040	17,9	11,7	70,3	100
2045	18,8	12,2	69,0	100
2050	19,6	12,6	67,8	100

48 Allochtonenprognose; allochtonen, 1 januari

	2003 ¹⁾	2005	2010	2015	2020	2030	2050
<i>Eerste generatie</i>	<i>x 1 000</i>						
Niet-westers							
Afrika ²⁾	129	135	140	147	156	178	216
Azië ³⁾	210	235	276	316	354	425	526
Latijns-Amerika ⁴⁾	40	44	54	64	76	95	122
Marokko	163	167	178	188	196	209	217
Nederlandse Antillen + Aruba	84	86	93	100	107	120	136
Suriname	187	189	192	194	194	191	160
Turkije	190	194	204	212	220	230	229
Totaal	1 005	1 050	1 136	1 221	1 303	1 448	1 606
Westers							
Europese Economische Ruimte ⁵⁾	279	278	290	316	337	367	404
Overig Europa	133	145	188	248	303	396	522
Indonesië ⁶⁾	136	131	121	111	102	85	65
Overig buiten Europa ⁷⁾	36	34	37	51	60	69	74
Totaal	581	589	636	727	802	915	1 065
<i>Tweede generatie</i>							
Niet-westers							
Afrika ²⁾	62	72	95	117	138	178	253
Azië ³⁾	72	86	121	160	201	288	458
Latijns-Amerika ⁴⁾	22	25	33	42	52	77	132
Marokko	132	146	181	212	236	271	320
Nederlandse Antillen + Aruba	45	49	60	71	82	105	151
Suriname	133	141	158	170	180	197	220
Turkije	151	163	191	213	232	265	318
Totaal	618	683	838	984	1 122	1 381	1 852
Westers							
Europese Economische Ruimte ⁵⁾	476	477	474	471	468	462	496
Overig Europa	62	69	89	114	144	213	361
Indonesië ⁶⁾	265	265	266	265	264	256	196
Overig buiten Europa ⁷⁾	32	34	38	43	50	67	102
Totaal	835	845	866	893	926	998	1 155
<i>Eerste en tweede generatie</i>							
Niet-westers							
Afrika ²⁾	191	207	235	264	294	356	469
Azië ³⁾	283	321	397	476	556	713	984
Latijns-Amerika ⁴⁾	62	68	87	107	128	172	254
Marokko	295	314	359	399	432	481	537
Nederlandse Antillen + Aruba	129	136	153	171	189	225	288
Suriname	321	330	349	364	375	387	380
Turkije	341	357	394	425	452	495	547
Totaal	1 623	1 732	1 974	2 205	2 425	2 829	3 458
Westers							
Europese Economische Ruimte ⁵⁾	755	755	765	787	804	829	901
Overig Europa	193	215	276	362	447	608	883
Indonesië ⁶⁾	401	397	387	376	366	341	261
Overig buiten Europa ⁷⁾	68	68	74	94	110	135	176
Totaal	1 416	1 434	1 502	1 620	1 727	1 914	2 220

1) Waargenomen.

2) Excl. Marokko.

3) Excl. Japan, Indonesië en voormalig Nederlands-Indië.

4) Excl. Suriname, Nederlandse Antillen + Aruba.

5) Landen van de EU plus IJsland, Liechtenstein en Noorwegen.

6) Incl. voormalig Nederlands-Indië.

7) Noord-Amerika, Oceanië en Japan.

49 Huishoudensprognose; huishoudens naar type, 1 januari

	een- persoons- huishouden	meerpersoonshuishouden			overig	totaal	gemiddelde huishoudens- grootte ¹⁾
		met paar	w.o. niet- gehuwd	met eenouder			
	<i>x 1 000</i>						<i>abs.</i>
2003* (waargenomen)	2 389	4 139	714	425	48	7 002	2,28
2005	2 491	4 143	746	435	49	7 118	2,27
2010	2 705	4 175	848	466	51	7 398	2,23
2015	2 915	4 224	954	491	53	7 682	2,19
2020	3 100	4 267	1 050	509	55	7 930	2,15
2025	3 254	4 297	1 137	527	55	8 133	2,12
2030	3 357	4 305	1 210	546	55	8 263	2,11
2035	3 408	4 287	1 267	564	55	8 313	2,11
2040	3 422	4 257	1 317	577	55	8 311	2,11
2045	3 410	4 237	1 361	584	54	8 285	2,11
2050	3 375	4 233	1 396	587	54	8 249	2,11

1) Excl. de bevolking in instellingen.

50 Huishoudensprognose; bevolking naar positie in het huishouden en geslacht, 1 januari

	alleen- staand	samenwonend		thuis- wonend kind	eenouder	overig	wonend in instelling
		totaal	w.o. niet- gehuwd				
<i>Mannen</i>	<i>x 1 000</i>						
2003* (waargenomen)	1 093	4 147	721	2 494	68	136	77
2005	1 155	4 158	4 158	2 512	71	136	72
2010	1 276	4 190	4 190	2 519	80	140	63
2015	1 389	4 239	4 239	2 504	87	144	56
2020	1 487	4 282	4 282	2 484	91	148	56
2025	1 565	4 312	4 312	2 473	93	150	60
2030	1 619	4 320	4 320	2 476	94	150	66
2035	1 646	4 302	4 302	2 497	96	148	72
2040	1 654	4 272	4 272	2 514	97	145	76
2045	1 650	4 252	4 252	2 515	97	142	79
2050	1 635	4 248	4 248	2 506	96	140	81
<i>Vrouwen</i>							
2003* (waargenomen)	1 296	4 132	707	2 136	357	125	132
2005	1 336	4 143	4 143	2 156	364	127	127
2010	1 429	4 175	4 175	2 161	386	134	113
2015	1 526	4 224	4 224	2 140	404	142	101
2020	1 613	4 267	4 267	2 119	418	149	100
2025	1 689	4 297	4 297	2 104	434	154	107
2030	1 738	4 305	4 305	2 113	452	156	117
2035	1 762	4 287	4 287	2 138	468	157	129
2040	1 767	4 257	4 257	2 154	480	158	138
2045	1 760	4 237	4 237	2 150	487	160	144
2050	1 740	4 233	4 233	2 138	491	160	148

51 Bevolking van enkele landen en werelddelen, 1 januari 2002

	0-14 jaar	15-64 jaar	65 jaar of ouder	totaal	per km ² land
	%			x mln	abs.
Nederland	19	68	14	16,1	475
Albanië	29	64	8	3,5	128
Belarus	18	68	14	10,3	50
België	17	66	17	10,3	341
Bosnië-Herzegovina	20	71	9	3,9	77
Bulgarije	15	68	17	7,7	70
Denemarken	19	66	15	5,4	127
Duitsland	15	68	17	82,3	235
Estland	17	68	15	1,4	32
Finland	18	67	15	5,2	17
Frankrijk	19	65	16	59,8	110
Griekenland	15	67	18	10,6	81
Hongarije	17	69	15	10,1	109
Ierland	21	67	11	3,9	56
IJsland	23	65	12	0,3	3
Italië	14	68	18	57,9	197
Kroatië	18	66	15	4,4	77
Letland	16	68	15	2,4	37
Litouwen	18	68	14	3,6	55
Luxemburg	19	67	14	0,4	173
Macedonië	23	67	10	2,1	80
Malta	20	68	13	0,4	1 234
Moldavië	22	68	10	4,4	132
Noorwegen	20	65	15	4,5	15
Oekraïne	17	69	14	48,6	81
Oostenrijk	17	68	16	8,1	98
Polen	18	69	13	38,6	127
Portugal	17	67	16	10,1	110
Roemenië	18	69	14	22,4	97
Rusland	17	70	13	145,2	9
Servië en Montenegro	20	65	15	10,7	104
Slovenië	19	70	12	1,9	95
Slowakije	16	70	14	5,4	111
Spanje	14	68	17	40,1	80
Tsjechië	16	70	14	10,3	130
Turkije	28	66	6	66,9	87
Ver. Koninkrijk	19	66	16	59,8	248
Zweden	18	65	17	8,9	22
Zwitserland	17	68	15	7,3	184
Europa ¹⁾	17	68	15	728,9	32
w.o. Europese Unie	17	67	16	378,9	121
Afrika	42	55	3	830,8	28
w.o. Marokko	34	61	5	30,9	69
Azië ²⁾	29	65	6	3 748,1	121
w.o. China	24	69	7	1 275,1	137
Japan	15	68	18	127,0	322
Noord-Amerika	25	65	10	495,3	23
w.v. Canada	19	68	13	31,7	3
Verenigde Staten					
Midden- en Zuid-Amerika	30	64	6	357,1	20
w.o. Suriname	31	63	6	0,4	3
Oceanië	25	65	10	31,4	4
Wereld	30	64	7	6 191,5	48

Bron: U.S. Bureau of the Census International Data Base.

¹⁾ Incl. Rusland, excl. Turkije.

²⁾ Incl. Turkije.

52 Prognose van de bevolking van enkele landen en werelddelen, 1 januari 2025

	0–14 jaar	15–64 jaar	65 jaar of ouder	totaal	per km ² land
	%			<i>x mln</i>	<i>abs.</i>
Nederland	16	64	20	17,4	515
België	15	62	23	10,5	346
Denemarken	16	63	21	5,7	135
Duitsland	13	62	25	80,6	230
Finland	16	60	25	5,3	17
Frankrijk	16	62	22	63,1	116
IJsland	18	63	19	0,3	3
Italië	12	64	25	56,2	191
Luxemburg	18	65	18	0,6	227
Noorwegen	17	63	21	4,9	16
Oostenrijk	14	64	23	8,2	99
Spanje	13	65	23	39,6	79
Turkije	19	70	11	82,2	107
Ver. Koninkrijk	16	64	20	63,8	264
Zweden	16	61	23	9,3	23
Zwitserland	14	64	22	7,8	196
Europa ¹⁾	15	64	21	718,4	32
w.o.					
Europese Unie	14	63	23	385,9	123
Afrika	36	60	4	1 250,6	42
w.o.					
Marokko	25	68	8	42,6	95
Azië ²⁾	23	67	10	4 753,5	153
w.o.					
Japan	12	60	28	120,0	304
Noord-Amerika	22	63	15	621,1	29
w.v.					
Canada	16	66	21	38,2	4
Verenigde Staten	20	62	18	349,7	38
Zuid-Amerika	21	68	11	452,6	26
w.o.					
Suriname	22	68	10	0,4	3
Oceanië	21	64	15	39,7	5
Wereld	24	65	11	7 835,9	60

Bron: U.S. Bureau of the Census International Data Base.

¹⁾ Incl. Rusland, excl. Turkije.

²⁾ Incl. Turkije.

53 Totaal vruchtbaarheidscijfer in enkele landen en werelddelen

	1990	1995	2000	2001	2002
Nederland	1,62	1,53	1,72	1,71	1,73
Albanië	3,03	2,70	.	2,07	2,06
Belarus	1,91	.	1,31	1,28	1,31
België	1,62	1,53	1,66	1,64	1,64
Bosnië-Herzegovina	1,70	.	.	1,71	1,71
Bulgarije	1,81	1,24	1,27	1,35	1,36
Denemarken	1,67	1,81	1,77	1,75	1,74
Duitsland	1,45	1,25	1,36	1,36	1,36
Estland	2,05	1,32	1,39	1,21	1,24
Finland	1,78	1,81	1,52	1,74	1,73
Frankrijk	1,78	1,70	1,88	1,86	1,86
Griekenland	1,39	1,32	1,29	1,30	1,31
Hongarije	1,84	1,57	1,33	1,28	1,29
Ierland	2,12	1,87	1,89	1,88	1,88
IJsland	2,31	2,08	2,10	2,01	1,99
Italië	1,36	1,19	1,24	1,24	1,25
Kroatië	1,69	1,58	1,39	1,94	1,93
Letland	2,02	1,25	1,24	1,15	1,18
Litouwen	2,00	1,49	1,27	1,37	1,40
Luxemburg	1,62	1,67	1,78	1,79	1,79
Macedonië	2,06	1,97	1,76	1,79	1,77
Malta	2,05	1,83	1,67	1,92	1,91
Moldavië	2,39	1,80	1,30	1,67	1,71
Noorwegen	1,93	1,87	1,85	1,79	1,79
Oekraïne	1,89	.	.	1,29	1,32
Oostenrijk	1,45	1,40	1,34	1,33	1,33
Polen	2,04	1,61	1,34	1,37	1,37
Portugal	1,51	1,40	1,52	1,48	1,48
Roemenië	1,83	1,34	1,30	1,33	1,34
Rusland	1,89	1,34	1,21	1,27	1,30
Servië en Montenegro	2,08	1,88	1,64	1,75	1,78
Slovenië	1,46	1,29	1,26	1,28	1,29
Slowakije	2,09	1,52	1,30	1,28	1,28
Spanje	1,36	1,18	1,23	1,24	1,25
Tsjechië	1,89	1,28	1,14	1,15	1,16
Turkije	3,64	.	2,52	2,12	2,07
Ver. Koninkrijk	1,84	1,71	1,64	1,66	1,66
Zweden	2,14	1,74	1,54	1,57	1,66
Zwitserland	1,59	1,48	1,50	1,40	1,41
Europa ¹⁾	1,75	.	1,40	1,42	1,43
w.o.					
Europese Unie	1,57	1,42	1,48	1,50	1,50
Afrika	6,30	.	5,11	4,98	4,90
w.o.					
Marokko	4,46	.	3,13	3,05	2,97
Azië ²⁾	3,50	.	2,61	2,53	2,50
w.o.					
China	2,32	2,14	1,82	1,69	1,69
Japan	1,54	1,47	1,41	1,36	1,37
Noord-Amerika	2,08	.	2,01	2,32	2,32
w.v.					
Canada	1,71	1,64	1,60	1,60	1,60
Verenigde Staten	2,08	2,02	2,06	2,05	2,06
Zuid-Amerika	3,40	.	2,59	2,39	2,35
w.o.					
Suriname	2,46	2,38	2,50	2,47	2,44
Nederlandse Antillen + Aruba	4,46	.	2,09	2,07	2,06
Oceanië	2,40	.	2,34	2,32	2,30
Wereld	3,40	.	2,76	2,70	2,67

Bron: U.S. Bureau of the Census International Data Base.

¹⁾ Incl. Rusland, excl. Turkije.

²⁾ Incl. Turkije.

54 Levensverwachting in jaren bij de geboorte in enkele landen en werelddelen

	mannen			vrouwen		
	1990/1994 ¹⁾	1996/1999	2000/2002	1990/1994 ¹⁾	1996/1999	2000/2002
Nederland	74,2	75,1	75,8	80,2	80,5	80,7
Albanië	68,9	70,3	73,6	74,9	76,1	79,3
Belarus	64,5	62,4	62,1	74,9	74,6	74,5
België	73,2	74,2	74,7	79,9	80,7	81,2
Bosnië-Herzegovina	69,5	64,6	69,0	75,1	71,3	74,7
Bulgarije	67,7	66,7	67,3	74,7	73,8	74,7
Denemarken	72,4	73,7	74,6	77,8	78,7	79,2
Duitsland	72,5	74,2	75,3	78,9	80,4	81,3
Estland	64,0	62,6	63,7	75,0	75,1	76,0
Finland	71,8	73,4	74,4	79,5	80,7	81,4
Frankrijk	73,2	74,6	75,3	81,3	82,3	82,8
Griekenland	74,8	75,5	76,0	79,4	80,6	81,1
Hongarije	64,8	66,4	67,7	73,8	75,2	76,0
Ierland	72,5	73,5	74,1	78,1	78,9	79,6
IJsland	76,2	76,8	77,3	80,8	81,7	81,9
Italië	74,1	75,5	76,3	80,6	81,5	82,2
Kroatië	67,3	68,8	70,3	75,7	76,6	77,7
Letland	62,7	61,6	62,8	74,2	73,9	74,9
Litouwen	64,8	62,7	63,3	75,7	75,2	75,5
Luxemburg	72,4	73,9	74,9	79,0	80,5	81,5
Macedonië	69,5	70,4	71,8	74,1	75,0	76,4
Malta	74,0	75,1	75,6	78,4	80,2	80,8
Moldavië	64,1	59,7	60,1	71,5	69,3	69,3
Noorwegen	74,2	75,5	76,2	80,2	81,1	81,5
Oekraïne	64,0	60,2	60,6	74,0	71,9	72,0
Oostenrijk	72,7	74,5	75,7	79,3	80,7	81,6
Polen	66,8	68,7	69,3	75,7	77,1	77,8
Portugal	70,7	71,5	72,4	77,8	78,8	79,7
Roemenië	66,2	64,9	66,9	73,2	72,6	74,1
Rusland	61,2	60,7	62,1	73,1	72,5	72,8
Servië en Montenegro	69,0	69,4	70,4	74,5	75,7	76,5
Slovenië	69,5	70,4	71,2	77,3	78,5	79,2
Slowakije	67,5	68,8	69,2	76,0	77,0	77,4
Spanje	73,4	75,1	75,7	80,7	82,1	82,6
Tsjechië	68,6	70,8	71,8	76,1	77,8	78,5
Turkije	65,0	67,9	68,9	69,6	72,6	73,7
Ver. Koninkrijk	73,5	74,7	75,6	78,8	79,7	80,4
Zweden	75,3	77,0	77,7	80,8	82,1	82,3
Zwitserland	74,5	76,4	77,2	81,3	82,3	82,9
Europa ²⁾	69,0	69,8	70,7	77,0	77,7	78,3
w.o.						
Europese Unie	73,2	74,7	75,5	79,8	80,9	81,6
Afrika	52,0	49,7	49,3	55,0	52,2	51,4
w.o.						
Marokko	62,8	66,2	67,2	66,2	70,6	71,8
Azië ³⁾	64,0	63,9	64,7	67,0	66,5	67,5
w.o.						
China	66,7	69,0	69,8	70,5	72,6	73,7
Japan	76,2	77,2	77,4	82,3	83,9	84,2
Noord-Amerika	72,5	70,9	71,4	79,2	76,3	76,7
w.v.						
Canada	74,0	75,7	76,2	80,6	82,7	83,1
Verenigde Staten	72,1	73,6	73,9	78,9	79,4	79,5
Zuid-Amerika	66,0	66,8	67,7	71,0	74,0	75,0
w.o.						
Suriname	66,5	66,5	66,8	71,5	72,1	72,2
Oceanië	72,0	70,2	70,8	77,0	75,4	76,1
Wereld	64,0	61,7	62,2	68,0	65,1	65,4

Bron: U.S. Bureau of the Census International Data Base.

¹⁾ Gedeeltelijk geschat.

²⁾ Incl. Rusland, excl. Turkije.

³⁾ Incl. Turkije.

55 Levendgeborenen in enkele landen

	totaal			per 1 000 inwoners		
	2000	2001	2002	2000	2001	2002
	<i>x 1 000</i>					
Nederland	206,6	202,6	202,1	13,0	12,6	12,5
België	116,3	114,0	113,6	11,3	11,1	11,0
Denemarken	67,1	65,5	64,1	12,6	12,2	11,9
Duitsland	767,0	734,5	725,0	9,3	8,9	8,8
Frankrijk	774,8	770,9	762,7	13,2	13,0	12,8
Griekenland	101,0	102,3	102,5	9,6	9,7	9,3
Italië	543,0	535,3	533,6	9,4	9,2	9,4
Luxemburg	5,7	5,5	5,3	13,1	12,4	12,0
Spanje	395,8	403,9	411,5	9,9	10,0	10,1
Ver. Koninkrijk	679,0	669,1	668,8	11,4	11,2	11,3
Zweden	90,4	91,5	95,8	10,2	10,3	10,7

Bron: Eurostat.

56 Overledenen in enkele landen

	totaal			per 1 000 inwoners		
	2000	2001	2002	2000	2001	2002
	<i>x 1 000</i>					
Nederland	140,5	140,4	142,4	8,8	8,7	8,8
België	104,9	103,5	106,4	10,2	10,1	10,3
Denemarken	58,0	58,3	58,6	10,9	10,9	10,9
Duitsland	838,8	828,5	845,0	10,2	10,1	10,2
Frankrijk	536,3	531,5	539,7	9,1	9,0	9,1
Griekenland	103,0	102,6	102,4	10,0	9,7	9,5
Italië	560,2	548,3	562,7	9,7	9,5	9,9
Luxemburg	3,8	3,7	3,7	8,6	8,4	8,4
Spanje	359,1	358,9	365,8	9,0	8,9	9,0
Ver. Koninkrijk	608,4	602,3	608,0	10,2	10,0	10,3
Zweden	93,5	93,8	95,0	10,5	10,5	10,6

Bron: Eurostat.

57 Saldo buitenlandse migratie in enkele landen

	totaal			per 1 000 inwoners		
	1999	2000	2001	1999	2000	2001
	<i>x 1 000</i>					
Nederland ¹⁾	40	54	51	2,6	3,4	3,2
België	17	13	33	1,6	1,3	3,2
Denemarken	9	10	12	1,8	1,9	2,2
Duitsland	202	167	262	2,5	2,0	3,2
Frankrijk	46	50	60	0,8	0,8	1,0
Griekenland	22	12	35	2,1	1,2	3,3
Italië	115	181	170	2,0	3,1	2,9
Luxemburg	5	4	3	10,9	8,4	7,6
Spanje	40	352	232	1,0	8,8	5,8
Ver. Koninkrijk	164	200	155	2,8	3,3	2,6
Zweden	14	25	29	1,5	2,7	3,2

Bron: Eurostat en nationale statistische bureaus.

¹⁾ Incl. administratieve correcties.

58 Nieuwe asielverzoeken in enkele landen

	totaal			per 1 000 inwoners		
	2000	2001	2002	2000	2001	2002
	<i>x 1 000</i>					
Nederland	43,6	32,6	18,7	2,7	2,0	1,2
België	42,7	24,5	18,8	4,2	2,2	1,8
Denemarken	10,3	12,4	5,9	1,9	2,3	1,1
Duitsland	78,6	88,4	71,0	1,0	1,1	0,9
Frankrijk	38,7	47,3	50,7	0,7	0,8	0,9
Griekenland	3,1	5,5	5,7	0,3	0,5	0,5
Italië	8,1	9,8	9,6	0,1	0,3	0,2
Luxemburg	0,6	0,7	1,0	1,4	1,6	2,4
Spanje	7,9	9,2	6,2	0,2	0,2	0,2
Ver. Koninkrijk	80,3	91,8	110,0	1,3	1,5	1,8
Zweden	16,3	23,5	33,0	1,8	2,7	3,7

Bron: Eurostat.

59 Huwelijksluitingen in enkele landen

	totaal			per 1 000 inwoners		
	1999	2000	2001	1999	2000	2001
	<i>x 1 000</i>					
Nederland	89,4	88,1	82,1	5,7	5,5	5,1
België	44,2	45,1	42,1	4,3	4,4	4,1
Denemarken	35,4	38,4	36,6	6,7	7,2	6,8
Duitsland	430,7	418,6	389,0	5,2	5,1	4,7
Frankrijk	286,2	305,0	303,5	4,9	5,2	5,1
Griekenland	61,2	45,0	57,0	5,8	4,3	5,4
Italië	275,3	280,5	260,9	4,8	4,9	4,5
Luxemburg	2,1	2,1	2,0	4,8	4,9	4,5
Spanje	208,1	209,9	206,3	5,3	5,3	5,1
Ver. Koninkrijk	301,1	305,9	.	5,1	5,1	.
Zweden	35,7	39,9	35,8	4,0	4,5	4,0

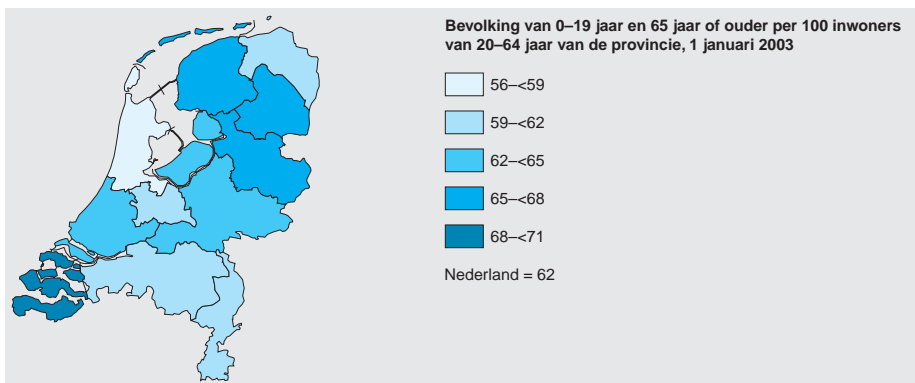
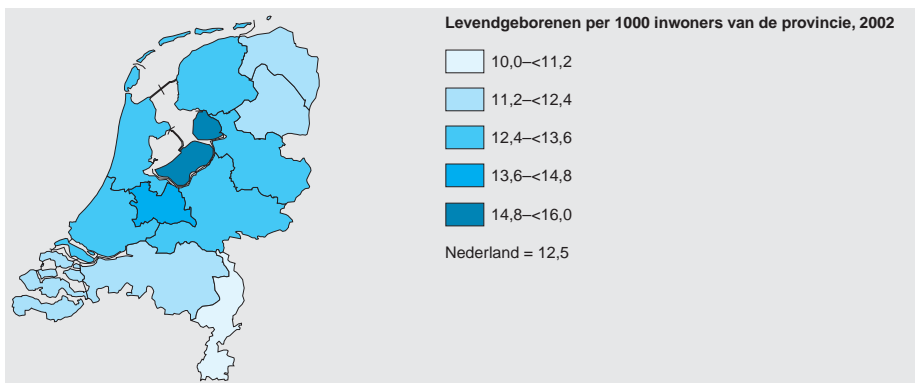
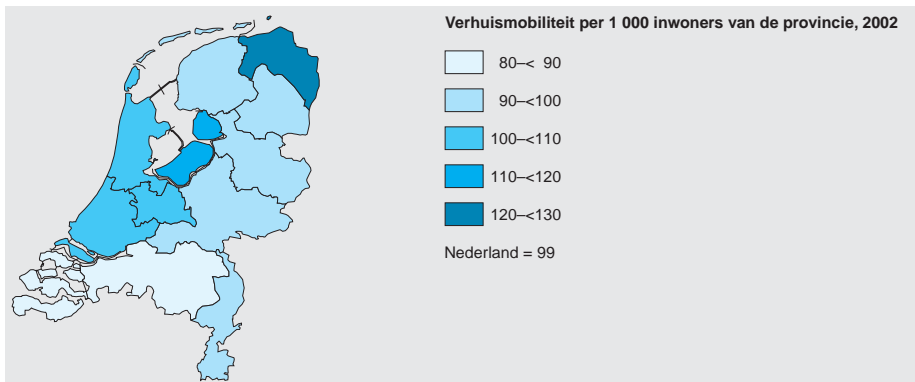
Bron: Eurostat.

60 Echtscheidingen in enkele landen

	totaal			per 1 000 inwoners		
	1999	2000	2001	1999	2000	2001
	<i>x 1 000</i>					
Nederland	33,6	34,7	37,1	2,1	2,2	2,3
België	26,4	27,0	29,3	2,6	2,6	2,9
Denemarken	13,5	14,4	14,6	2,5	2,7	2,7
Duitsland	190,6	194,4	197,5	2,3	2,4	2,4
Frankrijk	116,8	.	112,6	2,0	.	1,9
Griekenland	9,6	9,5	11,5	0,9	0,9	0,9
Italië	34,3	37,6	40,1	0,6	0,7	0,7
Luxemburg	1,0	1,0	1,0	2,4	2,3	2,3
Spanje	36,1	39,0	37,6	0,9	1,0	0,9
Ver. Koninkrijk	158,7	154,6	156,8	2,7	2,6	2,6
Zweden	21,0	21,5	21,0	2,4	2,4	2,4

Bron: Eurostat.

Het terrein van de gezondheidsstatistieken kan in een aantal onderdelen worden verdeeld:

- de gezondheidstoestand;
- de verleende diensten;
- de voorzieningen voor gezondheidszorg;
- de financiële middelen.

De gezondheidstoestand van de bevolking wordt voornamelijk gemeten in termen van ongezondheid: ziekte, invaliditeit en sterfte. Er kan onderscheid gemaakt worden tussen de gezondheidstoestand in objectieve zin (zoals door beroepsbeoefenaren beoordeeld) en de gezondheidstoestand in subjectieve zin (zoals ervaren door individuen).

Over verleende diensten worden bij vrijwel alle vormen van geïnstitutionaliseerde gezondheidszorg kwantitatieve gegevens verzameld, zoals aantallen patiënten, consulten, opnamen, ontslagen, verpleegdagen, deeltijdbehandelingen, enz. Van de intramurale gezondheidszorg (instellingen voor dag- en nachtverpleging) zijn er ook kwalitatieve gegevens (diagnosen) beschikbaar.

Bij de voorzieningen voor gezondheidszorg gaat het om de ingezette middelen, zoals aantallen bedden en plaatsen per type instelling. Ook de daarbij betrokken menskracht (personen en bezette arbeidsplaatsen naar personeelscategorie) of de in praktijken werkzame vrije beroepsbeoefenaren worden tot de ingezette middelen gerekend.

De financiële gegevens van instellingen en praktijken van beroepsbeoefenaren in de gezondheidszorg hebben betrekking op kosten en opbrengsten naar soort, financiering naar bron en investeringen in vaste activa.

Het begrip welzijn kan worden opgevat als een toestand van personen of groepen, maar ook als het bevorderen van welzijn door daarvoor bedoelde instellingen. In dit hoofdstuk heeft 'maatschappelijk welzijn' die laatste betekenis.

Eén van de elementen die bepalend zijn voor het welzijn van een persoon of groep wordt gevormd door de kwaliteit van het maatschappelijk functioneren van die persoon of groep. Welzijnsinstellingen zijn erop gericht het welzijn te bevorderen door bij te dragen aan de kwaliteit van het maatschappelijk functioneren.

De kwaliteit van het maatschappelijk functioneren kan worden bevorderd door verbetering van de maatschappelijke participatie. Daarbij is sprake van bevordering van de ontwikkeling en ontplooiing van het individu. Deze functie van welzijnsinstellingen kan worden aangeduid als opbouwwerk.

Bijdragen aan de kwaliteit van het maatschappelijk functioneren kan ook gebeuren door de redzaamheid van het individu te vergroten. Een voorbeeld daarvan zijn de bejaardenoorden, nu verzorgingshuizen geheten. Doordat de bewoner van een dergelijke instelling in een aangepaste omgeving verkeert, waarin ook op ruime schaal hulp beschikbaar is, kan hij of zij beter functioneren dan in een omgeving die een te groot beroep doet op zijn of haar fysieke of psychische capaciteiten. Verbetering van de redzaamheid door welzijnsinstellingen kan worden aangeduid als maatschappelijke hulpverlening of maatschappelijke zorg.

Het zwaartepunt van de statistische berichtgeving over het terrein van instellingen voor maatschappelijk welzijn ligt op het welzijnswerk als hulpverlening. De statistieken over instellingen op het terrein van welzijn verzamelen gegevens over het personeel en de vrijwilligers die bij deze instellingen werkzaam zijn, over kenmerken van cliënten die van de verschillende voorzieningen gebruikmaken en over de kosten die hiermee gemoeid zijn.

Toelichting

De tabellen 1, 4 t/m 7, 9, 10, 14, 15, 18 en 19 zijn ontleend aan het Permanent Onderzoek LeefSituatie (POLS) onder een steekproef uit de bevolking met uitzondering van de bevolking in inrichtingen en tehuizen (verzorgingshuizen, verpleeghuizen, internaten, gevangenissen e.d.).

De gegevens in de tabellen 2, 25 en 26 zijn geënt op de bevolkingsstatistieken, en gebaseerd op de werkelijke bevolking, dat wil zeggen de personen opgenomen in de Gemeentelijke Basisadministratie.

Ziekteverzuim wordt op twee manieren statistisch waargenomen. Sinds het vierde kwartaal van 1995 wordt door het CBS een kwartaalenquête gehouden naar het ziekteverzuim onder een steekproef van bedrijven (exclusief overheid) (tabel 11). Daarnaast is er informatie over het ziekteverzuim bij de diverse sectoren van de overheid (tabellen 12 en 13). Voor de rijksoverheid worden ook meer gedetailleerde gegevens gepresenteerd.

De cijfers over medische consumptie (tabellen 14 en 15) geven het gemiddeld aantal contacten e.d. van 12 deelsteekproeven tussen 1-1-2002 en 31-12-2002. De cijfers over contacten in 1 jaar hebben formeel betrekking op de periode 1-1-2001 tot 31-12-2002. Gegevens over consumptie in 14 dagen hebben betrekking op de periode 17-12-2001 tot 31-12-2002.

Per 1 april 1999 is de lijst van aan te geven infectieziekten (tabel 16) ingrijpend herzien. Niet meer aangifteplichtig zijn lepra, schurft, tetanus, tularemie, bof, gonorrhoe en syfilis. Er zijn drie infectieziekten toegevoegd: hepatitis C, paratyfus A en C; en er zijn infectieziekten van categorie veranderd. De aangifteplichtige ziekten worden ingedeeld in drie groepen.

Een geval van een ziekte uit groep A moet reeds bij vermoeden binnen 24 uur worden gemeld. Groep B zijn infectieziekten die aangegeven moeten worden nadat ze vastgesteld zijn, en infectieziekten in groep C moeten door het laboratorium aan de GGD worden gemeld. Vermoedelijk is er enige onderrapportage van ziekten in de groepen B en C.

Gevalen van AIDS (tabel 17) in Nederland werden tot en met 2001 vrijwillig en anoniem gemeld aan de Inspectie voor de Gezond-

heidszorg. Ze worden beoordeeld volgens de internationale criteria voor AIDS. De cijfers met ingang 1999 betreffen patiënten bekend bij de Stichting HIV Monitoring. Die beheert een registratie van mensen die met HIV besmet zijn, inclusief patiënten bij wie die besmetting zich tot AIDS heeft ontwikkeld. Deze registratie bevat halverwege 2003 nog niet alle AIDS-patiënten.

Tabel 19 geeft informatie over burn-out bij de werkzame beroepsbevolking.

Over ongevallen zijn er twee soorten gegevens opgenomen. Tabel 20 verschaft op basis van het Permanent Onderzoek LeefSituatie en onderzoek van Consument en Veiligheid een beknopt inzicht in het aantal slachtoffers van bijna alle ongevallen. De gegevens over ongevallen in tabel 21 zijn gebaseerd op het Letsel Informatie Systeem van de Stichting Consument en Veiligheid. De gegevens worden verzameld bij op steekproefbasis geselecteerde Spoedeisende-hulpafdelingen van algemene en academische ziekenhuizen. Een privé-ongeval is een ongeval dat plaats vindt in en om de woning, in openbare gebouwen (school, winkels e.d.), op het trottoir en in de recreatieve sfeer (park, strand e.d.).

De tabellen 23 en 24, afkomstig van Prismant, hebben betrekking op ontslagen ziekenhuispatiënten, inclusief overledenen, en hun ziekten. Als een patiënt gedurende een jaar met dezelfde aandoening twee of meer malen in het ziekenhuis wordt opgenomen, wordt hij of zij even zoveel malen geteld. De tabellen 28 t/m 36 zijn gebaseerd op schriftelijke enquêtes bij de betreffende instellingen voor gezondheids- en welzijnszorg. Deze enquêtes zijn vanaf het statistiekjaar 2001 voor wat betreft de tabellen 28, 29, 31 en 34 uitgevoerd door Prismant, dat de gegevens aan het CBS beschikbaar stelt.

De laatste jaren vinden in de zorgsector regelmatig fusies plaats tussen instellingen die tot verschillende categorieën behoren, bijvoorbeeld verpleeghuizen en verzorgingshuizen. Omdat de nieuwe organisaties personeels- en financiële gegevens soms niet meer per categorie instelling kunnen specificeren, zijn in de cijfers van het jaar na de fusie ook gegevens van de andere soort(en) instelling(en) opgenomen.

De statistiek Kosten en Financiering van de gezondheidszorg is vervangen door de statistiek Zorgrekeningen (tabellen 39 en 40 t/m 43). Hiermee wordt tegemoet gekomen aan veranderingen in de gezondheids- en welzijnszorg, aan veranderingen in de behoefte aan beleidsinformatie, aan de toenemende internationale gegevensbehoefte en aan een betere aansluiting op de Nationale rekeningen. Het terrein van onderzoek beslaat in de nieuwe statistiek zowel gezondheidszorg als welzijnszorg, waarbij wordt opgemerkt dat enkele typen zorg die voorheen tot de gezondheidszorg werden gerekend, nu bij de welzijnszorg zijn ondergebracht: instellingen voor verstandelijk en voor zintuiglijk gehandicapten, verpleeghuizen, instellingen voor thuiszorg, medische kindertehuizen en medische kleuterdagverblijven. Gedetailleerder informatie over de achtergronden, doelstellingen, methodologie en invoeringstraject van de Zorgrekeningen kan men vinden in de CBS-publicatie: Working paper Zorgrekeningen 1998–2001.

Voor een goed begrip zijn de volgende omschrijvingen van *aanbieders van zorg* van belang:

Leveranciers van geneesmiddelen zijn zowel apotheken als drogisterijen en supermarkten, voor zover die geneesmiddelen verkopen.

Leveranciers van therapeutische middelen omvat apotheken, drogisterijen en supermarkten, voor wat betreft de verkoop van therapeutische middelen, verder opticiens, orthopedisch schoenmakers, detailhandel in orthopedische artikelen, tandtechnische werkplaatsen, detailhandel in thuiszorg-artikelen en in overige hulpmiddelen.

Verstrekkers van ondersteunende diensten betreft centra voor erfelijkheidsonderzoek, trombosediensdiensten, medische laboratoria, huisartsenlaboratoria, oncologische en radiotherapeutische instituten, Eurotransplant, bloedbanken, bureaus voor medische sportkeuringen en advies, bureaus voor seksueel overdraagbare aandoeningen, audiologische centra, instellingen voor bevolkingsonderzoek naar borstkanker en baarmoederhalskanker.

Overige verstrekkers van gezondheidszorg zijn praktijken voor alternatieve gezondheidszorg, praktijken van psychologen en psycho-

therapeuten, verpleegkundigen, medische diensten defensiepersoneel, Asthmakliniek in Davos, abortusklinieken, privéklinieken, instellingen voor revalidatiedagbehandeling, Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu, instituten voor blindengeleidehonden, gezinshuishoudingen (ziekenvervoer), gezondheidscentra, zorgaanbieders in het buitenland, ambulancediensten, taxibedrijven, Centrale Posten Ambulancevervoer.

Verstrekkers van gehandicaptenzorg zijn instellingen voor verstandelijk gehandicapten, gezinsvervangende tehuizen, dagverblijven voor gehandicapten, sociaal-pedagogische diensten, instellingen voor zintuiglijk gehandicapten, grote woonvormen.

Overige verstrekkers van welzijnszorg zijn gezinshuishoudingen (welzijnszorg), instellingen voor algemeen maatschappelijk werk, opvanghuizen, medische kindertehuizen, medische kleuterdag-verblijven, doventolken.

Verklaring van termen

activiteitenbeperking Door ziekte of verwonding heeft men rustiger aan moeten doen, of activiteiten / bezigheden die men gewoonlijk wel doet achterwege moeten laten.

arbodienst Verricht activiteiten op het gebied van veiligheid, gezondheid en welzijn van werknemers zoals genoemd in de Arbeidsomstandighedenwet (Arbowet). Binnen een arbodienst zijn deskundigen werkzaam op het terrein van de arbeids- en bedrijfsgeneeskunde, de arbeidshygiëne, de veiligheidskunde en de arbeids- en organisatiekunde. Zo'n dienst kan zelfstandig georganiseerd zijn (externe arbodienst), of een onderdeel van het bedrijf (interne arbodienst).

bezettingsgraad Verpleegdagen in een periode x 100, gedeeld door het product van het aantal dagen in die periode en het gemiddeld beddenbestand.

Tot voor kort werd er alleen gerekend met het aantal (intramurale) verpleegdagen in ziekenhuizen, terwijl een (onbekend) aantal bedden ook voor dagverpleging gebruikt wordt. Een berekening waarbij ook de dagen dagverpleging meegeteld wor-

den, geeft een iets zuiverder beeld van de bezettingsgraad van ziekenhuisbedden. Daarom worden er twee reeksen cijfers over de bezettingsgraad van ziekenhuizen gegeven.

brucellose Infectieziekte veroorzaakt door een der soorten Brucellabacteriën.

burn-out Opgebrandheid door het werk; kenmerkt zich door ongewone vermoeidheidsklachten en gevoelens van uitputting. Samenvattend worden deze klachten ook wel aangeduid als klachten van emotionele uitputting. Typerend voor burn-out zijn daarnaast een hoge afstandelijkheid ten opzichte van het werk en het gevoel het werk niet goed meer aan te kunnen.

CARA Chronische specifieke respiratoire aandoeningen; omvat astma, chronische bronchitis, emfyseem en overige chronische luchtwegobstructie.

cliëntstelsel Een hulpverlening die bestaat uit verscheidene contacten met of over de hulpontvanger en die in zijn geheel een tijdsinvestering vergt van meer dan een uur.

contacten per persoon in de bevolking Het totaal aantal contacten, gedeeld door het aantal personen in de steekproef met en zonder contact.

contacten per persoon met contact Het totaal aantal contacten, gedeeld door het aantal personen in de steekproef dat contact heeft gehad.

endocriene ziekten Ziekten, veroorzaakt door stoornissen van klieren met inwendige afscheiding direct naar het bloed.

geestelijke gezondheidszorg Omvat geïntegreerde instellingen voor geestelijke gezondheidszorg, psychiatrische ziekenhuizen, regionale instellingen voor beschermd wonen en psychiatrische woonvoorzieningen, instellingen voor ambulante geestelijke gezondheidszorg (RIAGG's, consultatiebureaus voor alcohol en drugs e.d.) en vrijgevestigde psychiaters.

gemiddelde verpleegduren Aantal verpleegdagen in een periode, gedeeld door het aantal in die periode opgenomen patiënten.

leptospiroses Ziekte veroorzaakt door de bacterie Leptospirae, een geslacht van spirochetten.

meldingsfrequentie Het aantal in de observatieperiode aangevangen verzuimgevallen gedeeld door het aantal personeelsleden (afzonderlijke personen). De meldingsfrequentie geeft inzicht in de mate waarin meldingen van ziekteverzuim binnen een groep werknemers voorkomen.

nieuwvormingen Zowel goedaardige als kwaadaardige gezwellen (kanker), inclusief kwaadaardige bloedziekten.

perinatale sterfte Doodgeboorte plus sterfte in de eerste levensweek.

personen met contact, in % Het aantal personen dat contact heeft gehad, ongeacht hoe vaak, gedeeld door het aantal personen in de steekproef x 100.

Q-koorts Ziekte veroorzaakt door het micro-organisme *Coxiella burnetii*, via de lucht overgebracht door rondstuwende uitwerpselen van schapen, geiten, runderen, en door uitwerpselen van teken.

RIAGG Regionale instelling voor ambulante geestelijke gezondheidszorg.

thuiszorg Instellingen voor thuiszorg vormen een of meer van de volgende werksoorten uit: Algemene Thuiszorg (wijkverpleging, gezinszorg, uitlenen van verpleegartikelen), ouder- en kindzorg op de consultatiebureaus voor zuigelingen en kleuters, kraamzorg en dieetadvisering, inclusief eventuele nevenactiviteiten zoals algemeen maatschappelijk werk.

ziekteverzuimpercentage Het aantal verzuimde kalenderdagen (incl. weekenden) in de observatieperiode, gedeeld door de personeelsomvang (in voltijdequivalenten) vermenigvuldigd met het aantal kalenderdagen in de observatieperiode. Dit cijfer geeft een indicatie van de omvang van het ziekteverzuim in relatie tot de arbeidscapaciteit.

zuigelingensterfte Sterfte in het eerste levensjaar.

1 Enkele vormen van geboortenregeling

	eenheid	1990	1995	2000	2001	2002
<i>Gebruik van anticonceptiepill</i>						
16-19 jaar	%	37,5	43,8	50,9	55,1	53,1
20-24 jaar	%	62,8	76,9	70,8	73,6	72,8
25-29 jaar	%	54,2	64,9	56,7	58,0	62,1
30-34 jaar	%	32,7	41,6	47,4	41,6	40,8
35-39 jaar	%	21,5	35,5	36,9	36,7	33,5
40-44 jaar	%	12,8	19,1	26,2	25,2	27,2
45-49 jaar	%	9,4	17,7	20,9	19,9	17,5
Totaal	%	34,2	42,8	43,1	43,1	41,9
Steekproefaantal	1	1 971	2 478	2 428	2 325	2 332
<i>Abortus provocatus¹⁾</i>						
Verricht in Nederland	1	30 242	28 685	33 335	34 168	34 168
w.v.						
bij in het buitenland wonende vrouwen	1	11 858	7 753	6 130	5 731	4 718
bij in Nederland wonende vrouwen	1	18 384	20 932	27 205	28 437	29 450
per 1 000 vrouwen van 15-44 jaar	1	5,2	6,0	8,0	8,4	8,7
per 1 000 levendgeborenen	1	93	111	132	140	146

Bron: CBS, Nivel en Inspectie voor de Gezondheidszorg.

2 Perinatale sterfte en zuigelingensterfte

	1990	1995	2000	2001	2002
<i>per 1 000 geboren</i>					
Zwangerschapsduur van 28 weken of meer					
Doodgeboorte	5,7	5,0	4,8	4,9	4,7
Perinatale sterfte	9,6	8,1	7,8	7,9	7,7
Zwangerschapsduur van 24 weken of meer					
Doodgeboorte	.	6,4	6,0	6,2	5,8
Perinatale sterfte	.	9,4	9,0	9,2	8,8
<i>per 1 000 levendgeborenen</i>					
Eerste week-sterfte	3,9	3,1	3,0	3,0	3,0
Zuigelingensterfte	7,1	5,5	5,1	5,4	5,0

3 Gemiddelde lichaamsgewicht en -lengte van de bevolking van 15 jaar of ouder van enkele landen, 2000

	gewicht		lengte	
	mannen	vrouwen	mannen	vrouwen
	<i>kg</i>		<i>cm</i>	
België	79	65	176	164
Denemarken	82	67	179	166
Finland	81	67	177	164
Griekenland	79	66	174	163
Ierland	78	64	176	163
Italië	76	62	173	162
Oostenrijk	80	66	177	165
Portugal	74	63	170	160
Spanje	76	64	172	161

Bron: Eurostat.

4 Lichaamsgewicht van de bevolking van 20 jaar of ouder, 2002

	20-34 jaar	35-44 jaar	45-54 jaar	55-64 jaar	65-74 jaar	75 jaar of ouder	totaal
<i>Mannen</i>	%						
≤57 kg	1,7	0,5	0,6	0,7	1,3	4,3	1,2
58-62 kg	4,2	1,9	1,0	2,7	1,8	5,5	2,7
63-67 kg	7,7	5,2	4,3	3,9	9,6	8,8	6,2
68-72 kg	14,4	9,6	11,0	9,7	13,4	18,1	12,1
73-77 kg	13,0	14,9	10,8	11,9	16,0	19,4	13,4
78-82 kg	17,5	17,4	17,0	20,2	19,2	20,2	18,1
83-87 kg	14,9	17,1	18,0	17,2	15,1	10,6	16,1
88-92 kg	9,7	11,7	14,6	13,6	10,2	8,1	11,7
93-97 kg	7,1	10,0	9,5	9,0	5,9	3,5	8,2
98 kg of meer	9,6	11,7	13,3	11,3	7,4	1,5	10,4
Gemiddeld gewicht (kg)	80,6	83,4	84,5	83,5	80,3	75,8	82,1
Steekproefaantal abs. (=100%)	1 017	794	701	521	346	179	3 558
<i>Vrouwen</i>							
≤47 kg	0,6	1,0	0,5	0,0	1,3	3,0	0,8
48-52 kg	5,7	3,9	2,2	2,7	2,0	3,6	3,7
53-57 kg	10,3	7,7	8,0	5,3	7,2	7,2	8,0
58-62 kg	19,1	19,6	17,9	16,2	12,5	18,6	17,8
63-67 kg	20,2	19,8	18,0	18,8	19,0	15,4	19,0
68-72 kg	19,1	18,2	17,4	18,7	19,3	15,9	18,3
73-77 kg	8,4	8,2	12,1	10,4	13,8	13,4	10,3
78-82 kg	7,2	7,9	9,6	9,9	9,8	11,2	8,8
83-87 kg	4,5	5,1	5,1	6,6	6,1	4,7	5,2
88 kg of meer	4,9	8,5	9,3	11,4	9,0	7,1	8,0
Gemiddeld gewicht (kg)	67,3	69,1	70,1	71,5	70,5	68,9	69,3
Steekproefaantal abs. (=100%)	987	754	685	506	396	288	3 616

5 Onder- en overgewicht ¹⁾ van de bevolking van 20 jaar of ouder, 2002

	20-34 jaar	35-44 jaar	45-54 jaar	55-64 jaar	65-74 jaar	75 jaar of ouder	totaal
<i>Mannen</i>	%						
Ondergewicht	2,9	0,7	0,5	0,8	0,0	0,8	1,2
Normaal gewicht	61,4	52,0	37,6	33,5	40,3	52,4	48,0
Overgewicht	35,7	47,3	61,9	65,7	59,7	46,9	50,7
Ernstig overgewicht	4,3	8,2	10,6	15,7	9,1	5,1	8,6
Steekproefaantal abs. (=100%)	1 017	794	701	521	346	179	3 558
<i>Vrouwen</i>							
Ondergewicht	4,7	1,8	1,7	0,7	0,2	2,8	2,3
Normaal gewicht	69,5	65,5	55,9	48,8	46,0	44,6	58,6
Overgewicht	25,8	32,7	42,4	50,5	53,8	52,6	39,0
Ernstig overgewicht	5,2	10,3	12,1	17,5	14,0	12,0	10,8
Steekproefaantal abs. (=100%)	987	754	685	506	396	288	3 616

CBS-publicatie: Vademecum gezondheidsstatistiek.

¹⁾ Volgens de Body Mass Index (BMI): gewicht in kg/(lengte in m)².

Op grond van criteria van de Wereld Gezondheids Organisatie is er sprake van
 ondergewicht bij BMI <18,5;
 normaal gewicht bij BMI 18,5-25,0;
 overgewicht bij BMI ≥25,0;
 ernstig overgewicht bij BMI ≥30,0.

6 Lichaamslengte van de bevolking van 20 jaar of ouder, 2002

	20-34 jaar	35-44 jaar	45-54 jaar	55-64 jaar	65-74 jaar	75 jaar of ouder	totaal
<i>Mannen</i>	%						
≤162 cm	0,6	0,8	1,1	1,6	2,6	6,2	1,4
163-167 cm	1,5	2,7	3,2	5,6	9,7	4,6	3,7
168-172 cm	7,1	6,9	12,8	16,5	21,9	28,6	12,1
173-177 cm	13,6	15,4	17,2	20,5	21,7	27,1	17,2
178-182 cm	22,8	27,1	26,8	30,7	24,0	19,4	25,6
183-187 cm	29,0	28,0	27,4	19,4	16,0	11,3	24,9
188-192 cm	15,0	11,3	7,4	4,3	3,5	2,4	9,4
193-197 cm	7,7	6,3	3,2	1,3	0,5	0,4	4,5
198 cm of meer	2,7	1,5	1,0	0,0	0,0	0,0	1,3
Gemiddelde lengte (cm)	182,8	181,8	179,9	177,7	175,9	174,7	180,2
Steekproefaantal abs. (=100%)	1 017	794	701	521	346	179	3 558
<i>Vrouwen</i>							
≤152 cm	0,8	2,0	2,0	1,5	2,3	3,0	1,7
153-157 cm	3,6	3,6	4,3	5,1	6,2	7,8	4,6
158-162 cm	9,6	11,1	14,6	20,9	22,5	25,4	15,1
163-167 cm	18,5	22,6	26,1	26,0	32,0	31,3	24,3
168-172 cm	31,7	33,3	33,7	34,0	23,8	23,9	31,3
173-177 cm	21,9	16,4	13,3	8,9	9,4	6,2	14,7
178-182 cm	11,2	9,2	3,8	3,2	3,4	2,5	6,7
183-187 cm	2,5	1,5	1,9	0,3	0,4	0,0	1,5
188 cm of meer	0,1	0,3	0,2	0,0	0,0	0,0	0,1
Gemiddelde lengte (cm)	169,8	168,6	167,4	166,2	165,4	164,4	167,7
Steekproefaantal abs. (=100%)	987	754	685	506	396	288	3 616

7 Percentage personen van 16 jaar en ouder met kunstgebitten

	geen kunstgebit	kunstgebit boven en onder	kunstgebit alleen boven of onder	alleen andere prothese
1990	58	24	6	12
1995	61	20	6	12
2000	65	16	5	14
2001	65	16	5	13
2002	66	14	6	14
<i>waarvan in 2002</i>				
Mannen	69	13	6	13
Vrouwen	64	16	6	15
16-24 jaar	98	0	0	2
25-44 jaar	89	1	2	8
45-64 jaar	49	15	11	25
65 jaar of ouder	19	54	11	16
Ziektefondsverzekerd	64	17	7	12
Particulier verzekerd	69	8	4	18

N.B. Steekproefaantal in 2002: 7 759 personen, waarvan 3 831 mannen en 3 928 vrouwen; 4 936 ziektefondsverzekerd en 2 808 particulier verzekerd.

8 Roken door de bevolking van 15 jaar of ouder in enkele landen

	1999			2000		
	mannen	vrouwen	totaal	mannen	vrouwen	totaal
	%					
België	37	24	30	36	23	29
Denemarken	39	35	37	35	33	34
Finland	32	19	26	32	21	26
Griekenland	56	33	44	59	35	46
Ierland	34	31	32	31	32	31
Italië	39	19	29	38	19	28
Oostenrijk	39	25	32	40	24	32
Portugal	36	11	23	35	10	22
Spanje	43	24	33	41	23	32

Bron: Eurostat.

9 Roken en gebruik van alcoholische dranken door de bevolking van 12 jaar of ouder

	12–24 jaar	25–44 jaar	45–64 jaar	65 jaar of ouder	totaal	steekproef- aantal
<i>2001</i>	%					<i>abs.</i>
Rokers						
Mannen	30,9	44,5	38,1	24,2	37,4	11 000
Vrouwen	29,6	35,3	31,0	13,4	29,3	11 385
Totaal	30,3	39,9	34,6	18,0	33,3	22 385
Drinkt geen alcohol						
Mannen	26,4	6,4	9,5	16,7	12,3	3 049
Vrouwen	29,8	19,2	18,0	39,2	23,8	3 229
Totaal	28,1	13,0	13,8	29,1	18,2	6 278
Drinkt minstens 1 keer per week 6 of meer glazen						
Mannen	27,9	24,8	21,9	9,0	22,2	3 049
Vrouwen	9,3	5,1	6,3	0,4	5,4	3 229
Totaal	18,5	14,7	14,0	4,3	13,6	6 278
<i>2002</i>						
Rokers						
Mannen	32,4	42,0	38,3	22,8	36,5	10 005
Vrouwen	28,1	32,9	31,7	13,1	28,2	10 431
Totaal	30,3	37,5	35,0	17,2	32,3	20 437
Drinkt geen alcohol						
Mannen	26,0	7,3	6,1	15,0	11,1	2 768
Vrouwen	29,2	20,8	19,6	32,7	23,8	3 109
Totaal	27,6	14,2	12,9	24,8	17,7	5 877
Drinkt minstens 1 keer per week 6 of meer glazen						
Mannen	26,0	20,3	19,5	6,7	19,0	2 768
Vrouwen	11,3	2,9	5,3	1,9	4,9	3 109
Totaal	18,4	11,4	12,3	4,1	11,7	5 877

10 Ervaren gezondheid, 2002

	zeer goed	goed	minder dan goed	steekproef-aantal (=100%)
	%			abs.
Totaal	25,5	55,2	19,4	22 259
Mannen	27,3	55,8	16,9	10 910
Vrouwen	23,6	54,5	21,9	11 349
0-11 jaar	45,2	49,1	5,7	1 822
12-17 jaar	29,9	61,4	8,7	1 751
18-24 jaar	26,9	61,3	11,8	1 917
25-34 jaar	29,6	58,6	11,7	3 233
35-44 jaar	23,2	59,7	17,1	3 885
45-54 jaar	19,3	56,7	24,1	3 468
55-64 jaar	15,9	51,5	32,6	2 840
65-74 jaar	13,1	49,2	37,7	2 007
75 jaar of ouder	9,9	42,8	47,3	1 336
Ziekteverzekerd	22,3	54,1	23,6	5 917
Particulier verzekerd	30,5	56,8	12,7	3 796

11 Ziekteverzuimpercentage ¹⁾ bij particuliere bedrijven

	1998	1999	2000	2001	2002
<i>Bedrijfstak</i>					
Landbouw, jacht en bosbouw, visserij	3,4	3,6	3,9	3,4	3,9
Delfstoffenwinning	3,5	4,2	4,5	4,0	3,6
Industrie	6,1	6,5	6,5	6,5	6,5
Openbare voorzieningsbedrijven	5,8	6,2	6,7	6,0	6,0
Bouwnijverheid	4,7	5,0	5,1	5,1	5,2
Reparatie consumentenartikelen en handel	3,6	4,0	4,4	4,3	4,6
Horeca	2,7	3,3	3,8	3,6	3,3
Vervoer, opslag en communicatie	5,4	5,7	5,5	5,5	5,6
Financiële instellingen	4,3	4,5	5,0	4,9	4,8
Verhuur en zakelijke dienstverlening	4,8	5,2	5,3	5,3	5,1
Gezondheids- en welzijnszorg	7,3	7,8	7,8	7,5	7,0
Cultuur, recreatie, overige dienstverlening	4,0	4,6	4,7	4,7	4,6
<i>Bedrijfs grootte</i>					
1- 9 werknemers	2,4	2,9	2,9	2,9	3,1
10-99 werknemers	4,3	4,5	4,6	4,7	4,5
100 werknemers of meer	6,5	6,9	7,2	7,2	6,6
<i>Totaal</i>	5,0	5,4	5,5	5,4	5,4

¹⁾ Excl. zwangerschaps- en bevallingsverlof; excl. ziekteverzuim langer dan een jaar.

12 Ziekteverzuim bij de overheid ¹⁾

	ziekteverzuim in % van het aantal kalenderdagen		meldingsfrequentie		gemiddelde verzuimduur	
	2000	2001	2000	2001	2000	2001
	%				dagen	
Rijk	7,7	7,8	1,9	1,9	15,1	16,7
Provincies	7,6	7,8	1,7	1,7	13,8	14,8
Gemeenten ²⁾	8,3	8,4	1,7	1,7	15,7	17,2
Waterschappen	5,7	.	1,9	.	12,5	.
Onderwijs ³⁾	7,7	7,6	1,2	1,1	21,8	23,4
Defensie	6,3	5,7	.	1,5	.	.
Politie	9,4	9,5	.	.	.	.
Rechterlijke macht	4,6	4,7	0,5	0,4	22,3	24,1

1) Excl. zwangerschaps- en bevallingsverlof; incl. ziekteverzuim langer dan een jaar.

2) Excl. onderwijs, zorginstellingen en gemeentelijke bedrijven en stichtingen.

3) Gebaseerd op steekproeven uit scholen voor basis- en voortgezet onderwijs.

13 Ziekteverzuim ¹⁾ bij de rijksoverheid naar enkele achtergrondkenmerken

	ziekteverzuimpercentage		meldingsfrequentie		gemiddelde verzuimduur	
	2001	2002	2001	2002	2001	2002
	%				dagen	
<i>Geslacht</i>	<i>%</i>				<i>dagen</i>	
Mannen	6,6	5,8	1,7	1,6	16,2	16,6
Vrouwen	10,3	8,8	2,2	2,2	17,8	17,7
<i>Leeftijd</i>						
24 jaar of jonger	5,7	4,7	1,9	2,2	7,5	7,6
25-34 jaar	6,9	6,1	2,1	2,1	12,1	12,4
35-44 jaar	7,6	6,6	2,0	1,9	15,5	16,3
45-54 jaar	8,3	7,2	1,7	1,7	20,1	20,6
55-59 jaar	9,6	8,6	1,5	1,5	26,3	22,6
60 jaar of ouder	8,6	7,1	1,2	1,2	28,1	27,4
<i>Salarisklasse ²⁾</i>						
1- 4	10,7	8,9	2,1	2,1	18,8	18,2
5-10	8,8	7,6	2,1	2,0	17,7	18,0
≥11	5,1	4,4	1,2	1,4	13,8	14,2
<i>Totaal</i>	7,8	6,8	1,9	1,8	16,7	17,3

1) Incl. ziekteverzuim langer dan een jaar; excl. zwangerschaps- en bevallingsverlof.

2) Indeling volgens het Bezoldigingsbesluit Burgerlijke Rijksambtenaren per 1 juli 1998.

14 Medische consumptie en activiteitenbeperking naar geslacht en verzekeringsvorm, 2002

	eenheid	mannen	vrouwen	totaal	zieken- fonds- verzekerd	parti- culier verzekerd
<i>Contact met huisarts ¹⁾, in 1 jaar</i>						
Personen met contact	%	69,5	79,5	74,5	76,0	72,3
Gemiddeld aantal contacten						
Per persoon in bevolking	1	3,1	4,5	3,8	4,2	3,2
Per persoon met contact	1	4,3	5,5	4,9	5,3	4,3
<i>Contact met specialist ²⁾, in 1 jaar</i>						
Personen met contact	%	34,2	41,3	37,8	39,6	35,0
Gemiddeld aantal contacten						
Per persoon in bevolking	1	1,5	2,0	1,8	1,8	1,7
Per persoon met contact	1	4,4	4,6	4,5	4,4	4,8
<i>Contact met tandarts, in 1 jaar</i>						
Personen met contact	%	77,2	79,7	78,5	75,4	83,4
Gemiddeld aantal contacten						
Per persoon in bevolking	1	2,3	2,2	2,2	2,1	2,5
Per persoon met contact	1	2,9	2,8	2,8	2,8	3,0
<i>Contact met tandarts, in 1 jaar (excl. personen met volledig kunstgebit)</i>						
Personen met contact	%	84,0	88,8	86,4	85,4	87,9
Gemiddeld aantal contacten						
Per persoon in bevolking	1	2,5	2,4	2,5	2,4	2,6
Per persoon met contact	1	2,9	2,8	2,8	2,8	3,0
<i>Ziekenhuisopnamen ³⁾, in 1 jaar</i>						
Personen die opgenomen zijn	%	5,1	6,7	5,9	6,7	4,5
Gemiddeld aantal opnamen						
Per 100 personen in bevolking	1	6,3	8,1	7,2	8,4	5,3
Per 100 opgenomen personen	1	124,0	121,0	122,0	125,0	116,0
<i>Contact met fysiotherapeut, in 1 jaar</i>						
Personen met contact	%	15,0	19,4	17,2	17,9	16,1
<i>Contact met ambulante geestelijke gezond- heidszorg (RIAGG), in 1 jaar</i>						
Personen met contact	%	1,1	1,8	1,5	2,0	0,7
<i>Activiteitenbeperking, in 14 dagen</i>						
Personen met activiteitenbeperking	%	17,1	20,6	18,9	20,8	15,9
Dagen met activiteitenbeperking	1	32,5	43,1	37,8	44,1	27,9
<i>Medicijnen gebruikt, in 14 dagen</i>						
Personen die voorgeschreven medicijnen hebben gebruikt	%	30,9	40,2	35,6	38,1	31,6
Personen die medicijnen niet op recept hebben gebruikt	%	31,3	43,5	37,4	37,7	37,0
Steekproefaantal	1	4 711	5 034	9 745	5 917	3 796

1) Visites en consulten, excl. telefonische afspraken.

2) Excl. contacten tijdens ziekenhuisopnamen.

3) Uitsluitend opnamen van een nacht of langer; excl. opnamen wegens bevalling.

15 Medische consumptie en activiteitenbeperking naar leeftijd, 2002

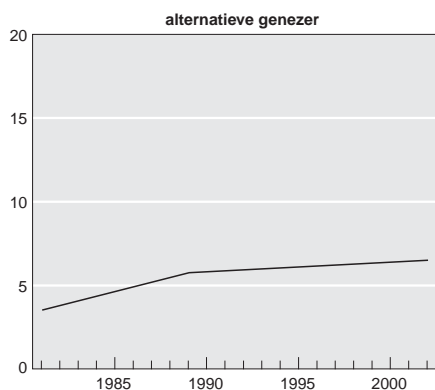
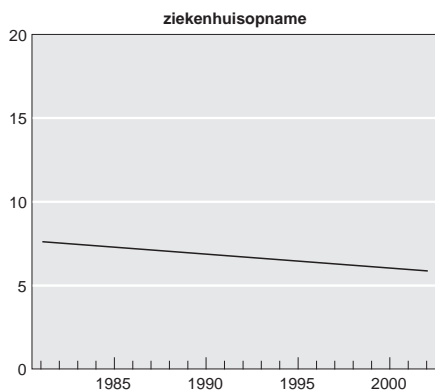
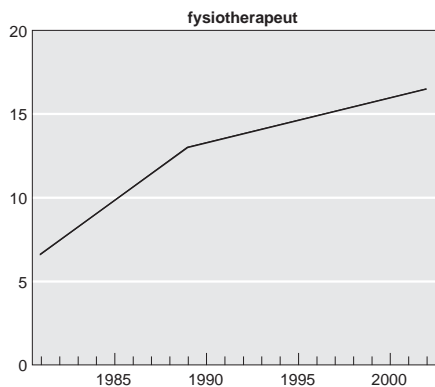
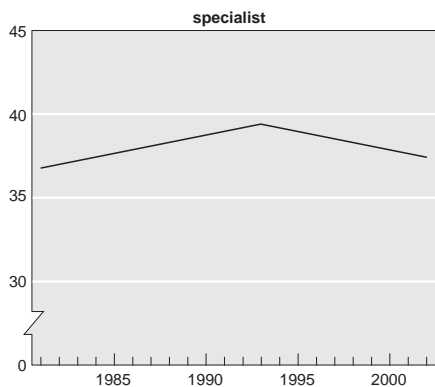
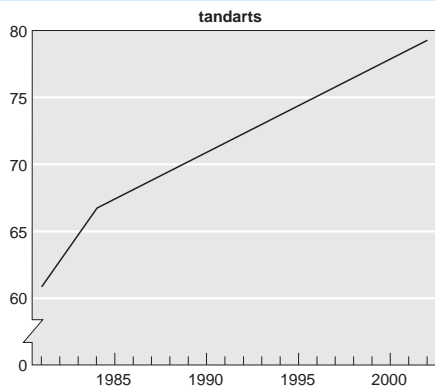
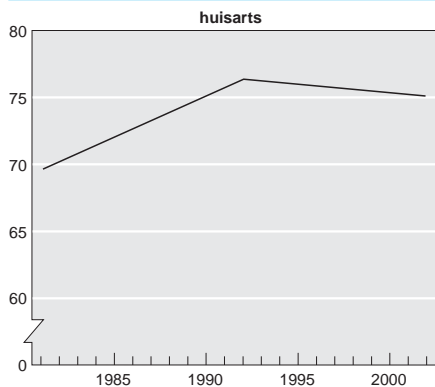
	eenheid	0-11 jaar	12-24 jaar	25-44 jaar	45-64 jaar	65 jaar of ouder	totaal
<i>Contact met huisarts ¹⁾, in 1 jaar</i>							
Personen met contact	%	70,4	70,0	74,1	74,9	85,1	74,5
Gemiddeld aantal contacten							
Per persoon in bevolking	1	3,2	3,2	3,8	3,9	5,1	3,8
Per persoon met contact	1	4,5	4,4	5,0	5,0	5,6	4,9
<i>Contact met specialist ²⁾, in 1 jaar</i>							
Personen met contact	%	29,4	30,6	34,6	40,2	59,1	37,8
Gemiddeld aantal contacten							
Per persoon in bevolking	1	1,4	1,2	1,8	1,8	2,9	1,8
Per persoon met contact	1	4,5	3,5	4,9	4,3	5,0	4,5
<i>Contact met tandarts, in 1 jaar</i>							
Personen met contact	%	75,6	92,6	87,9	77,9	43,3	78,5
Gemiddeld aantal contacten							
Per persoon in bevolking	1	2,1	2,3	2,3	2,6	1,5	2,2
Per persoon met contact	1	2,7	2,4	2,6	3,3	3,4	2,8
<i>Contact met tandarts, in 1 jaar (excl. personen met volledig kunstgebit)</i>							
Personen met contact	%	75,6	92,6	88,7	88,2	79,5	86,4
Gemiddeld aantal contacten							
Per persoon in bevolking	1	2,1	2,3	2,3	2,9	3,1	2,5
Per persoon met contact	1	2,7	2,4	2,6	3,3	3,8	2,8
<i>Ziekenhuisopnamen ³⁾, in 1 jaar</i>							
Personen die opgenomen zijn	%	4,2	3,0	4,9	6,6	12,2	5,9
Gemiddeld aantal opnamen							
Per 100 personen in bevolking	1	5,0	3,6	5,7	8,5	15,0	7,2
Per 100 opgenomen personen	1	119,7	119,4	115,6	129,3	122,9	122,0
<i>Contact met fysiotherapeut, in 1 jaar</i>							
Personen met contact	%	3,9	13,0	18,8	23,0	22,6	17,2
<i>Contact met ambulante geestelijke gezondheidszorg (RIAGG), in 1 jaar</i>							
Personen met contact	%	1,0	1,7	2,2	1,0	0,9	1,5
<i>Activiteitenbeperking, in 14 dagen</i>							
Personen met activiteitenbeperking	%	11,7	18,8	21,3	20,6	18,2	18,9
Dagen met activiteitenbeperking	1	13,5	27,1	41,4	48,3	48,6	37,8
<i>Medicijnen gebruikt, in 14 dagen</i>							
Personen die voorgeschreven medicijnen hebben gebruikt	%	14,3	19,6	28,3	46,9	75,3	35,6
Personen die medicijnen niet op recept hebben gebruikt	%	27,7	41,3	42,6	36,9	32,6	37,4
Steekproefaantal	1	1 819	1 565	2 698	2 394	1 269	9 745

1) Visites en consulten, excl. telefonische afspraken.

2) Excl. contacten tijdens ziekenhuisopnamen.

3) Uitsluitend opnamen van een nacht of langer; excl. opnamen wegens bevalling.

Trends medische consumptie; percentage van de bevolking (excl. tehuusbewoners) dat de voorziening gebruikt

16 Aangegeven gevallen van infectieziekten ¹⁾

	1990	1995	2000	2001	2002
<i>Groep B</i>					
Bacillaire dysenterie	416	379	391	346	248
Botulisme	–	–	3	2	1
Buiktyfus	63	63	27	39	24
Cholera	3	9	–	3	1
Difterie	–	1	–	–	–
Hepatitis A	761	992	645	701	434
Hepatitis B ²⁾	263	233	1 546	1 635	1 863
Hepatitis C ³⁾	–	–	506	559	546
Kinkhoest (pertussis) ⁴⁾	398	301	] 4 837	6 988	5 880
Atypische kinkhoest ⁴⁾	72	20			
Legionellose (legionella pneumonie)	48	42	176	182	288
Mazelen (morbilli)	16	184	1 019	17	3
Meningokokken-sepsis	238	234	] 516	770	657
Meningokokkose ⁵⁾	–	–			
Nekkrimp	267	227	–	–	–
Paratyfus A ³⁾	–	–	13	11	11
Paratyfus B	18	11	17	26	7
Paratyfus C	–	–	2	1	–
Tuberculose	1 369	1 619	1 404	1 436	1 400*
Virale hemorrhagische koorts	–	–	1	–	–
Voedselvergiftiging en voedselinfectie	1 080	575	903	735 ⁶⁾	1 057
<i>Groep C</i>					
Brucellose	5	3	3	1	6
Leptospiroses	38	27	28	24	30
Malaria ⁷⁾	249	313	691	571	394
Ornithose / psittacose	64	70	36	24	17
Q-koorts	23	27	10	14	14
Rodehond (rubella)	37	21	12	4	3
Trichinose	–	–	2	2	–
Verocytotoxine producerende E. coli	–	–	40	50	43

Bron: Inspectie voor de Gezondheidszorg; Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu.

¹⁾ Kinderverlamming (groep A) kwam in de genoemde jaren niet voor; evenmin werden gevallen van febris recurrens, hondsdolheid, pest en vlektyfus van groep B en van gele koorts en miltvuur van groep C in de genoemde jaren aangegeven.

²⁾ Per 1 april 1999 zijn ook nieuw gediagnostiseerde hepatitis-B-dragers meldingsplichtig.

³⁾ Aangifteplichtig vanaf 1 april 1999.

⁴⁾ Per 1 januari 1997 zijn de rubrieken kinkhoest en atypische kinkhoest samengevoegd tot één rubriek kinkhoest.

⁵⁾ Per 1 januari 1997 zijn de rubrieken nekkramp en meningokokken-sepsis samengevoegd tot één rubriek meningokokkose.

⁶⁾ Per 9 april 2001 is de registratierichtlijn aangepast. Het cijfer betreft hier het aantal patiënten betrokken bij 75 gemelde explosies.

⁷⁾ Het hoge aantal meldingen van malaria in 2000 is het gevolg van late melding van een groot aantal patiënten door één laboratorium. Het aantal patiënten naar jaar van diagnose is 453 (1999) en 451 (2000).

17 Nieuwe gevallen van AIDS naar risicogroep en diagnosejaar ¹⁾

	1990	1995	2000	2001*	2002*
Mannen	382	451	176	156	148
Vrouwen	37	87	46	45	49
Totaal	419	538	222	201	197
w.v.					
homo- of biseksueel	322	316	89	81	77
drugspuiter	41	79	] 9	9	3
homo- of biseksueel + drugspuiter	1	3			
hemofiliëpatiënt	9	6	] 4	4	3
bloedcontact	6	1			
heteroseksueel	34	113	92	86	77
moeder naar kind	3	8	–	–	–
overig of onbekend	3	12	28	21	37

Bron: Inspectie voor de Gezondheidszorg / Stichting HIV Monitoring.

¹⁾ Gevallen gemeld vóór eind april 2003.

18 Langdurige aandoeningen bij de bevolking, 2002

	mannen	vrouwen	totaal	w.v.			
				0-11 jaar	12-44 jaar	45-64 jaar	65 jaar of ouder
	%						
Heeft suikerziekte	2,6	2,4	2,5	0,0	0,7	3,4	10,5
<i>Heeft ooit gehad:</i>							
Beroerte, hersenbloeding of herseninfarct	1,9	1,2	1,6	0,0	0,6	1,8	6,6
Hartinfarct	3,4	1,0	2,2	0,0	0,1	3,5	9,7
Kanker	2,3	3,9	3,1	0,0	1,0	4,6	12,0
<i>Heeft in afgelopen jaar last gehad van:</i>							
Migraine of regelmatig ernstige hoofdpijn	9,3	20,5	15,0	2,4	20,2	19,1	8,8
Andere ernstige hartaandoening (niet hartinfarct)	1,3	0,9	1,1	0,0	0,2	2,0	4,4
Hoge bloeddruk	8,2	11,1	9,7	0,0	3,8	16,8	29,9
Vernauwing van de bloedvaten in de buik of in de benen	1,5	1,6	1,5	0,0	0,5	1,7	6,9
Astma, chronische bronchitis, longemfyseem of CARA	7,2	7,5	7,4	10,6	6,2	5,8	9,6
Psoriasis	1,5	1,4	1,5	0,1	1,6	2,4	1,7
Chronisch eczeem	4,7	5,0	4,9	7,6	4,9	4,2	2,3
Duizeligheid met vallen	1,5	3,1	2,4	0,0	2,0	3,5	4,9
Ernstige of hardnekkige darmstoornissen	1,9	3,5	2,7	2,2	2,5	3,2	3,4
Onvrijwillig urineverlies	1,3	5,7	3,6	0,0	2,6	4,5	10,2
Ernstige of hardnekkige rugaandoening (incl. hernia)	7,1	8,9	8,0	0,3	6,6	13,8	13,3
Gewichtsslijtage van heupen of knieën ¹⁾	6,6	10,9	8,8	0,0	2,5	15,0	31,3
Chronische gewrichtsontsteking ²⁾	2,1	3,9	3,0	0,1	1,4	5,1	9,0
Ernstige of hardnekkige aandoening van de							
nek, schouder	5,7	9,9	7,8	0,2	6,6	13,3	12,7
elleboog, pols of hand	4,9	6,6	5,8	0,3	5,0	9,8	8,6
Andere langdurige ziekte of aandoening	5,3	8,2	6,8	3,3	6,9	8,7	8,3
	<i>absoluut</i>						
Steekproefaantal	4 711	5 034	9 745	1 819	4 263	2 394	1 269

¹⁾ Artrose, slijtagereuma.

²⁾ Ontstekingsreuma, chronische reuma, reumatoïde artritis.

19 Burn-out in de werkzame beroepsbevolking

	mannen	vrouwen	totaal	%		
				15-34 jaar	35-44 jaar	45-64 jaar
	%					
2000	8	8	8	6	9	10
2002	10	9	9	8	10	10

N.B. Steekproefaantal: 2 978 in 2000 en 2 968 in 2002.

20 Ongevalsslachtoffers met letsel

	medisch behandeld		niet medisch behandeld	
	1997/ '98	2000/ '01	1997/ '98	2000/ '01
	x 1 000			
Privé-ongeval	1 105	770	.	.
Sportblessure	688	730	815	740
Verkeersongeval	266	270	195	120
Arbeidsongeval	304	210	166	140
Totaal	2 363	2 000	.	.

Bron: CBS en Consument en Veiligheid.

Steekproefaanstal: in 2000/01 1047 waarvan 700 medisch behandeld en 347 niet medisch behandeld.

21 Slachtoffers ¹⁾ van ongevallen behandeld op spoedeisende-hulpafdelingen van ziekenhuizen, 1998/2001

	privé-ongeval	sportblessure	verkeersongeval	arbeidsongeval	geweld en zelfverminking	totaal ²⁾
	x 1 000					
0- 4 jaar	59	1,3	6,4	0,0	0,2	68
5-14 jaar	88	52	21	0,3	2,6	170
15-24 jaar	77	50	40	29	16	210
25-44 jaar	150	57	47	62	26	340
45-64 jaar	95	13	24	20	6,9	160
65 jaar of ouder	83	1,4	13	0,7	1,0	100
Totaal ³⁾	550	170	150	110	53	1 100

Bron: Consument en Veiligheid; Letsel Informatie Systeem.

1) Geschatte aantallen.

2) Incl. ongevals categorie onbekend.

3) Incl. leeftijd onbekend.

22 Cliënten van consultatiebureaus voor alcohol en drugs

	1990	1995	1999	2000	2001*
Nieuw ingeschreven cliënten					
Alcohol	10 159	8 755	9 841	9 379	10 356
Drugs	7 258	8 714	10 208	9 154	9 416
Gokken	1 256	2 581	1 917	1 599	1 477
Niet van toepassing ¹⁾	1 002	859	588	550	507
Totaal	19 675	20 909	22 554	20 682	21 756
Cliënten, 31 december					
Alcohol	15 155	11 159	12 831	11 724	13 454
Drugs	12 650	15 498	20 259	20 465	24 681
Gokken	1 579	2 547	1 947	1 567	1 515
Niet van toepassing ¹⁾	1 389	1 016	805	591	526
Totaal	30 733	30 220	35 842	34 347	40 176

Bron: Stichting Informatievoorziening Verslavingszorg; Landelijk alcohol en drugs informatiesysteem.

1) Alle niet zelf-gebruikende cliënten die een beroep doen op het consultatiebureau in verband met problemen rond het gebruik van alcohol of drugs in hun sociale omgeving.

23 Short-stay ziekenhuizen

	eenheid	1990	1995	2000	2001	2002
Opnamen dagverpleging	1 000	410	649	892	989	1 114
Operaties in dagverpleging	1 000	284 ¹⁾	429	519	553	600
Klinische opnamen	1 000	1 529	1 581	1 476	1 464	1 516
Klinische verpleegdagen	1 000	16 464	15 074	12 475	12 053	11 831
Gemiddelde verpleegduur	dagen	10,8	9,5	9,0	8,2	7,8
Geopereerde patiënten	1 000	640	681	601	598	612
Per 100 opgenomen patiënten	1	42	43	41	41	40
Per 1 000 inwoners	1	43	44	38	37	38
Operaties	1 000	820	892	771	768	782

Bron: SIG Zorginformatie / Prismant / CBS.

¹⁾ Geschat.

24 Ontslagen ziekenhuispatiënten naar hoofddiagnose ¹⁾

	totaal			per 100 000 van de gemiddelde bevolking		
	2000	2001	2002	2000	2001	2002
	<i>x 1 000</i>					
Infectieziekten en parasitaire ziekten	18,8	18,5	19,1	118	115	118
Nieuwvormingen	139,7	141,7	144,6	877	883	895
Endocriene, voedings- en stofwisselingsziekten en immuuniteitsstoornissen	27,2	27,4	27,8	171	171	172
Ziekten van bloed en bloedvormende organen	13,7	13,3	13,9	86	83	86
Psychische stoornissen	20,5	19,2	19,6	129	120	121
Ziekten van zenuwstelsel en zintuigen	56,8	49,1	47,8	357	306	296
Ziekten van het hart vaatstelsel	224,3	220,5	228,7	1 409	1 374	1 416
Ziekten van de ademhalingswegen	101,3	99,6	101,2	636	621	627
Ziekten van het spijsverteringsstelsel	131,4	131,2	136,5	825	818	846
Ziekten van de urinewegen en de geslachtsorganen	74,9	75,0	79,0	471	467	489
Bevallingen en complicaties van zwangerschap, bevalling en kraambed ²⁾	137,1	137,3	139,4	1 703	1 694	1 709
Ziekten van huid en onderhuids bindweefsel	14,8	14,2	15,0	93	88	93
Ziekten van bewegingsstelsel en bindweefsel	102,1	103,3	108,1	641	644	669
Aangeboren afwijkingen	14,0	13,4	13,7	88	84	85
Aandoeningen die hun oorsprong hebben in de perinatale periode	68,7	69,3	69,8	431	432	432
Symptomen en onvolledig omschreven ziektebeelden	95,5	95,5	107,6	599	595	666
Ongevalsletsels en vergiftigingen	118,0	119,5	124,6	741	745	772
Bijzondere opnamen (bijv. in ziekenhuis geboren)	116,9	116,3	119,7	734	725	741
Totaal	1 475,6	1 464,2	1 516,1	9 266	9 125	9 388

Bron: Prismant: Landelijke medische registratie.

¹⁾ Volgens de classificatie van ziekten voor de medische registratie in ziekenhuizen (1980).

²⁾ Verhoudingscijfers per 100 000 vrouwen.

25 Overleden mannen naar doodsoorzaak ¹⁾, 2001

	0-14 jaar	15-24 jaar	25-39 jaar	40-64 jaar	65-79 jaar	80 jaar of ouder	totaal
Infectieuze en parasitaire ziekten	38	11	59	203	256	206	773
w.o.							
aids	–	2	36	66	3	–	107
Nieuwvormingen	63	63	261	5 399	10 406	5 071	21 263
w.o. kwaadaardige nieuwvormingen van	54	62	248	5 271	10 094	4 858	20 587
huid (melanoom)	–	1	30	155	79	29	294
slokdarm	–	–	7	311	385	127	830
maag	–	–	16	241	466	242	965
dikke darm	–	1	10	363	778	401	1 553
endeldarm en anus	–	–	5	183	264	117	569
alvleesklier	–	1	5	305	432	201	944
luchtpijp(-vertakkingen) en long	1	–	29	1 603	3 594	1 176	6 403
nier (behalve nierbekken)	2	1	4	177	251	97	532
urineblaas	–	–	4	131	359	269	763
prostaat	–	–	–	197	1 029	1 045	2 271
lymfatisch en bloedvormend weefsel	25	21	38	410	787	362	1 643
Ziekten van bloed, bloedbereidende organen en immuniteitsstoornissen	–	4	4	22	33	74	137
Endocriene, voedings- en stofwisselings-ziekten	20	10	40	469	823	701	2 063
w.o.							
suikerziekte	–	2	27	404	749	588	1 770
Psychische stoornissen	3	–	24	215	394	961	1 597
Ziekten van zenuwstelsel en zintuigen	50	17	50	230	464	474	1 285
w.o.							
ziekte van Parkinson	–	–	–	12	174	211	397
Ziekten van hart en vaatstelsel	22	29	194	3 861	9 999	8 698	22 803
w.o.							
ziekten van de kranen	–	2	69	1 912	4 385	3 037	9 405
w.o.							
acuut hartinfarct	–	2	63	1 511	3 066	1 990	6 632
hersenvaatletsels	2	9	24	576	1 953	2 052	4 616
Ziekten van de ademhalingsorganen	17	9	38	526	2 917	3 577	7 084
w.o.							
longontsteking	12	6	19	164	786	1 574	2 561
chronische aandoeningen onderste luchtwegen	1	–	11	288	1 893	1 749	3 942
Ziekten van de spijsverteringsorganen	11	6	47	588	817	808	2 277
Ziekten van huid en onderhuids bindweefsel	–	–	1	8	32	83	124
Ziekten van spieren, beenderen en bindweefsel	–	–	6	42	104	115	267
Ziekten van de urinewegen en geslachtsorganen	–	1	4	82	340	671	1 098
Aandoeningen van de perinatale periode	294	–	–	–	–	–	294
Aangeboren afwijkingen	233	12	22	54	11	2	334
Symptomen en onvolledig omschreven ziektebeelden	72	52	143	1 009	1 261	1 263	3 800
Niet-natuurlijke doodsoorzaken	84	315	678	994	488	561	3 120
w.o.							
wegverkeersongevallen	35	166	197	184	103	58	743
accidentele val	4	6	27	131	192	409	769
zelfdoding	1	71	303	455	126	54	1 010
Totaal	907	529	1 571	13 702	28 345	23 265	68 319

¹⁾ Volgens de Internationale statistische classificatie van ziekten en met gezondheid verband houdende problemen, tiende revisie.

26 Overleden vrouwen naar doodsoorzaak ¹⁾, 2001

	0-14 jaar	15-24 jaar	25-39 jaar	40-64 jaar	65-79 jaar	80 jaar of ouder	totaal
Infectieuze en parasitaire ziekten	33	14	19	100	272	437	875
w.o.							
aids	1	1	9	10	–	–	21
Nieuwvormingen	44	29	351	4 821	6 790	5 715	17 750
w.o. kwaadaardige nieuwvormingen	36	29	343	4 735	6 573	5 340	17 056
van							
huid (melanoom)	–	1	25	89	78	56	249
slokdarm	–	–	1	80	129	118	328
maag	–	1	12	126	234	270	643
dikke darm	–	–	13	321	718	744	1 796
endeldarm en anus	–	–	3	81	160	167	411
alveesklier	–	–	7	206	408	308	929
luchtpijp (-vertakkingen) en long	–	–	29	953	1 032	331	2 345
borst	–	–	95	1 294	1 118	951	3 458
nier (behalve nierbekken)	–	–	2	72	160	117	351
urineblaas	–	–	2	42	127	138	309
baarmoederhals	–	–	38	86	56	63	243
eierstok (ovarium)	–	2	14	293	405	238	952
lymfatisch en bloedvormend weefsel	12	13	28	303	545	496	1 397
Ziekten van bloed, bloedbereidende organen en immuniteitsstoornissen	8	1	3	15	47	200	274
Endocriene, voedings- en stofwisselings-ziekten	17	6	18	253	904	1 932	3 130
w.o.							
suikerziekte	1	1	8	216	795	1 492	2 513
Psychische stoornissen	1	3	5	90	566	3 410	4 075
Ziekten van zenuwstelsel en zintuigen	30	21	37	194	515	995	1 792
w.o.							
ziekte van Parkinson	–	–	1	5	135	297	438
Ziekten van hart en vaatstelsel	14	8	139	1 595	6 792	16 292	24 840
w.o.							
ziekten van de kransvaten	–	–	34	564	2 360	4 237	7 195
w.o.							
acuut hartinfarct	–	–	25	466	1 783	2 991	5 265
hersenvaatletsels	1	2	48	457	1 813	4 953	7 274
Ziekten van de ademhalingsorganen	13	10	22	358	1 701	4 190	6 294
w.o.							
longontsteking	7	3	11	68	597	2 687	3 373
chronische aandoeningen onderste luchtwegen	–	3	7	246	954	1 221	2 431
Ziekten van de spijsverteringsorganen	8	2	31	350	792	1 898	3 081
Ziekten van huid en onderhuids bindweefsel	–	–	1	11	50	246	308
Ziekten van spieren, beenderen en bindweefsel	4	3	14	55	194	396	666
Ziekten van de urinewegen en geslachtsorganen	5	3	11	54	403	1 253	1 729
Complicaties van zwangerschap, bevalling en kraambed	–	2	11	1	–	–	14
Aandoeningen van de perinatale periode	234	–	–	–	–	–	234
Aangeboren afwijkingen	163	5	20	55	27	6	276
Symptomen en onvolledig omschreven ziektebeelden	50	26	87	515	881	2 837	4 396
Niet-natuurlijke doodsoorzaken	47	87	214	432	372	1 172	2 324
w.o.							
wegverkeersongevallen	13	37	49	66	59	29	253
accidentele val	1	1	10	62	192	1 049	1 315
zelfdoding	2	32	109	229	67	24	463
Totaal	671	220	983	8 899	20 306	40 979	72 058

¹⁾ Volgens de Internationale statistische classificatie van ziekten en met gezondheid verband houdende problemen, tiende revisie.

27 Overledenen naar medische beslissing rond het levenseinde

	1990	1995	2001
	<i>absoluut</i>		
Zonder medische beslissing rond het levenseinde	78 513	78 689	79 354
Met medische beslissing rond het levenseinde	50 311	56 986	61 024
w.v.			
niet instellen en/of staken behandeling, rekening houdend met de waarschijnlijkheid dat het levenseinde wordt bespoedigd	11 956	9 404	10 610
pijn- en/of symptoombestrijding, rekening houdend met de waarschijnlijkheid dat het levenseinde wordt bespoedigd	19 010	21 589	25 793
pijn- en/of symptoombestrijding met mede doel het levenseinde te bespoedigen	4 851	3 784	2 055
niet instellen en/of staken behandeling met uitdrukkelijk doel het levenseinde te bespoedigen	11 113	18 038	17 902
toedienen medicijnen met uitdrukkelijk doel het levenseinde te bespoedigen	3 381	4 171	4 664
w.v.			
euthanasie	2 163	3 020	3 444
hulp bij zelfdoding	242	238	283
levensbeëindigend handelen zonder uitdrukkelijk verzoek	976	913	938
Totaal	128 824	135 675	140 377
	%		
Zonder medische beslissing rond het levenseinde	60,9	58,0	56,5
Met medische beslissing rond het levenseinde	39,1	42,0	43,5
w.v.			
niet instellen en/of staken behandeling, rekening houdend met de waarschijnlijkheid dat het levenseinde wordt bespoedigd	9,3	6,9	7,6
pijn- en/of symptoombestrijding, rekening houdend met de waarschijnlijkheid dat het levenseinde wordt bespoedigd	14,8	15,9	18,4
pijn- en/of symptoombestrijding met mede doel het levenseinde te bespoedigen	3,8	2,8	1,5
niet instellen en/of staken behandeling met uitdrukkelijk doel het levenseinde te bespoedigen	8,6	13,3	12,8
toedienen medicijnen met uitdrukkelijk doel het levenseinde te bespoedigen	2,6	3,1	3,3
w.v.			
euthanasie	1,7	2,2	2,5
hulp bij zelfdoding	0,2	0,2	0,2
levensbeëindigend handelen zonder uitdrukkelijk verzoek	0,8	0,7	0,7
Totaal	100	100	100

28 Capaciteit en productie van ziekenhuizen

	eenheid	1990	1995	1999	2000	2001
Instellingen	1	169	148	136	131	129
Gemiddeld aantal feitelijke bedden w.o. in een PAAZ ¹⁾	1	.	58 938	57 224	55 438	53 247
Bedden per 1 000 inwoners	1	2 201	2 109	2 048	1 858	1 761
		4,3	3,9	3,6	3,5	3,3
Opnamen	1 000	1 538	1 593	1 522	1 484	1 479
Opnamen per bed	1	24	27	27	27	28
Patiënten, 31 december	1	31 833	31 214	25 092	25 891	26 319
Verpleegdagen w.o. in een PAAZ ¹⁾	1 000	17 284	15 779	13 941	13 332	12 778
Bezettingsgraad ²⁾	%	689	662	557	498	462
		73,3	73,3	66,7	65,7	65,8
Bezettingsgraad, incl. dagen dagbehandeling ²⁾	%	75,1	76,3	70,5	69,8	71,1
Gemiddelde verpleegduur (dagen)	1	11,2	9,9	9,2	9,0	8,6
Klinische revalidatie:						
Uren behandeling	1 000	.	.	578	590	.
Dagen dagverpleging	1 000	410	644	789	839	938
Poliklinische revalidatie:						
Uren behandeling ³⁾	1 000	533	788	1 023	1 062	1 216
Psychiatrische deeltijdbehandeling:						
Behandelingsdagen	1 000	94	144	149	122	123
Polikliniekbezoeken	1 000	21 862	22 660	22 723	22 694	.

¹⁾ PAAZ = psychiatrische afdeling in algemeen of academisch ziekenhuis.

²⁾ Met ingang van 1995 herberekend op basis van het aantal feitelijke bedden.

³⁾ Vóór 1995 revalidatiedagbehandelingsdagen; 1 behandelingsdag = 1,04 behandeluur.

29 Capaciteit en productie van de geestelijke gezondheidszorg ¹⁾

	eenheid	1998	1999	2000	2001
<i>Instellingen</i>					
Met huisvesting	1	116	108	97	94
w.v.					
geïntegreerde instellingen	1	39	40	43	44
psychiatrische ziekenhuizen	1	44	38	31	28
regionale instellingen voor beschermd wonen ²⁾	1	33	30	23	22
Zonder huisvesting	1	62	48	33	27
w.v.					
RIAGGn, TGV's ³⁾	1	46	33	18	17
instellingen voor verslavingszorg	1	15	15	15	10
Totaal	1	178	156	130	121
<i>Verleende zorg in psychiatrische ziekenhuizen ⁴⁾</i>					
Instellingen	1	79	76	77	76
Gemiddeld feitelijk aantal bedden	1	24 054	24 104	22 935	22 940
Bedden per 1 000 inwoners	1	1,5	1,5	1,4	1,4
Opnamen	1	53 387	51 833	52 316	55 481
Patiënten, 31 december	1	21 167	20 215	19 887	20 661
Verpleegdagen	1 000	8 029	7 636	7 478	7 460
w.o. afwezigheidsdagen	1 000	634	603	582	596
Bezettingsgraad	%	91,5	86,8	89,1	89,1
Psychiatrische deeltijdbehandeling ⁵⁾ :					
Behandelingsdagen	1 000	1 151	1 210	1 208	1 229

¹⁾ Excl. vrijegevestigde psychiaters en instellingen waarvan het zwaartepunt van de activiteiten buiten de geestelijke gezondheidszorg ligt.

²⁾ Incl Psychiatrische woonvoorzieningen.

³⁾ Regionale Instellingen voor Ambulante Geestelijke Gezondheidszorg (niet-geïntegreerd) en instellingen voor Therapeutische Gezinsverpleging.

⁴⁾ Geïntegreerde instellingen en psychiatrische ziekenhuizen, excl. psychiatrische afdelingen van algemene en academische ziekenhuizen.

⁵⁾ Incl. gegevens van enkele dagklinieken.

30 Capaciteit en productie van trombosediensien, bloedbanken en ambulancediensien

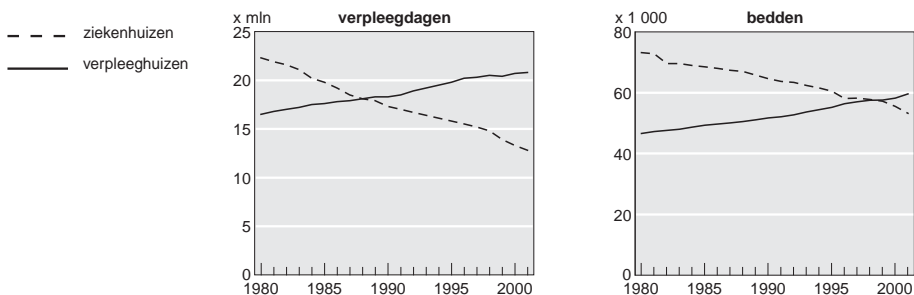
	eenheid	1990	1995	1999	2000	2001
<i>Trombosediensien</i> ¹⁾	1	36	39	30	.	27
Patiënten onder controle ²⁾	1 000	197	191	220	.	227
Bloedafnames	1 000	2 228	2 345	2 478	.	2 292
Bloedafnames door alle trombose-diensien ³⁾	1 000	3 408	3 620	4 097	.	4 317
<i>Bloedbanken</i>	1	22	21	1	1	1
Donoren ²⁾	1 000	474	665	631	612	614
Bloeddonaties	1 000	713	997	963	875	872
<i>Ambulancediensien</i>	1	190	130	98	.	.
Ambulancelokaties	1	244	213	210	.	.
Ambulances	1	645	640	682	.	.
Ritten	1 000	598	649	742	.	.
Kilometers	mln	17,9	22,5	25,7	.	.

1) Alleen zelfstandige diensien, dus zonder trombosediensien in laboratoria en ziekenhuizen.

2) Per 31 december.

3) Betreft bloedafnames ook door trombosediensien in laboratoria en ziekenhuizen.

Verpleegdagen en gemiddeld aantal bedden in ziekenhuizen en verpleeghuizen

31 Capaciteit en productie van verpleeghuizen ¹⁾

	eenheid	1990	1995	1999	2000	2001
Instellingen	1	326	329	334	334	333
Gemiddeld aantal bedden ²⁾	1 000	51,7	55,5	57,4	58,2	59,6
Voor somatisch zieken	1 000	27,3	26,4	26,1	36,0	26,5
Voor psycho-geriatrische patiënten	1 000	24,4	29,1	31,4	32,2	33,1
Bedden per 1 000 inwoners	1	3,5	3,6	3,6	3,7	3,7
Opnamen	1 000	43,0	53,8	55,3	54,8	56,3
Ontslagen	1 000	22,4	29,9	30,1	29,4	30,0
Overledenen	1 000	20,0	23,4	25,2	25,1	25,5
Patiënten, 31 december	1 000	49,8	54,0	55,6	56,2	56,9
Verpleegdagen	1 000	18,3	19,8	20,4	20,7	20,8
Bezettingsgraad	%	97,3	98,4	97,2	97,1	95,6
Dagen dagbehandeling	1 000	752	1 031	1 224	1 338	1 445

1) 1999 tot en met 2001 incl. overige instellingen.

2) In 1990 toegelaten bedden; met ingang van 1995 feitelijk aantal bedden.

32 Capaciteit en productie van verzorgingshuizen ¹⁾

	eenheid	1990	1995	1999	2000	2001
Verzorgingshuizen, 31 december	1	1 514	1 425	1 366	1 352	1 346
Bedden, 31 december ²⁾	1 000	140,4	128,0	112,4	110,7	109,9
w.o.						
verzorgingsplaatsen, totaal	1 000	134,7	125,5	111,3	109,6	108,9
verzorgingsplaatsen, per 1 000 inwoners van 65 jaar of ouder	1	72,5	62,9	52,0	50,9	49,5
Aanleunwoningen voor ouderen door verzorgingshuizen geëxploiteerd, 31 december w.v.	1 000	.	48,2	54,9	54,7	56,1
zonder verzorging	1 000	.	39,4	42,3	42,5	43,3
met verzorging	1 000	.	8,8	12,6	12,2	12,8
Bewoners, 31 december	1 000	130,0	117,5	107,1	104,1	102,9
65-84 jaar	1 000	66,4	54,0	45,3	43,7	43,1
85 jaar of ouder	1 000	63,0	63,0	61,6	60,2	59,6
Bewoners, per 100 van de bevolking van 65-84 jaar	1	3,8	2,9	2,3	2,3	2,2
85 jaar of ouder	1	34,4	30,4	27,3	26,7	25,8
<i>Externe dienstverlening</i>						
Kortdurende opname: verzorgingsdagen	1 000	.	729,4	755,4	764,4	773,9
Personen met dagverzorging / -opvang	1 000	11,8	15,9	20,8	20,9	20,4
Personen met nachtverzorging / -opvang	1 000	0,5	0,6	1,6	1,6	1,6
Verstreckte maaltijden per dag	1 000	36,5	48,4	57,5	58,8	57,5
Aansluitingen op alarmsysteem	1 000	52,6	59,4	66,9	67,5	66,7

¹⁾ Voorheen genoemd: bejaardenoorden; alleen in het kader van de Wet op de bejaardenoorden, resp. de AWBZ gesubsidieerde instellingen. Excl. service-flats e.d.

²⁾ Verzorgingsplaatsen plus bedden in ziekenkamers plus bedden in niet-erkende verpleegafdelingen.

33 Productie van instellingen voor thuiszorg

	eenheid	1995	1998	1999	2000	2001
<i>Verpleging en verzorging (uren)</i>						
Alpha-hulpverlening	1 000	.	12 195	12 619	12 960	12 839
Verpleging en verzorging	1 000	.	46 108	46 544	48 717	51 649
Gespecialiseerde verpleging en verzorging	1 000	.	1 122	1 206	1 333	1 453
Overig	1 000	.	514	499	1 748	1 708
Totaal	1 000	.	59 939	60 868	64 758	67 649
<i>Kraamzorg</i>						
Verzorgingen kraamzorg	1 000	150	176	179	184	181
Assistenties bij bevalling	1 000	.	55	55	60	59
Verzorgingsuren ¹⁾	1 000	6 864	7 875	7 932	7 905	7 768
Uren per verzorging	1	45,7	44,6	44,4	43,1	43,0
<i>Ouder- en kindzorg</i>						
Consulten ²⁾ voor zuigelingen	1 000	2 168	2 004	1 812	1 703	1 693
peuters / kleuters	1 000	1 313	1 444	1 494	1 622	1 646
Huisbezoeken	1 000	438	361	349	320	314
Deelnemers aan cursussen	1 000	141	140	126	116	117
<i>Diëtetiek (consulten)</i>						
Eerste consulten	1 000	87	105	105	109	105
Herhalingsconsulten	1 000	264	327	328	343	334
Totaal	1 000	350	432	433	452	439

¹⁾ Incl. assistenties bij bevallingen.

²⁾ Consulten door artsen en door verpleegkundigen gesommeerd. Voor januari 2000 werden kinderen jonger dan 15 maanden aangeduid als zuigeling; sindsdien alleen kinderen jonger dan 12 maanden. Het 'veertien-maandenconsult' werd dus geteld onder zuigelingen; met ingang van 2000 onder peuters / kleuters.

34 Capaciteit en productie van enkele vormen van gehandicaptenzorg ¹⁾

	eenheid	1990	1995	1999	2000	2001
<i>Instellingen voor verstandelijk gehandicapten</i>						
Instellingen	1	121	139	151	154	154
Gemiddeld aantal bedden ²⁾	1	31 454	34 050	35 242	35 309	35 700
Bedden per 1 000 inwoners	1	2,1	2,2	2,2	2,2	2,2
Opnamen	1	10 715	26 152	22 242 ³⁾	29 295	29 196
Ontslagen (excl. overledenen)	1	10 022	25 359	21 732	26 934	28 551
Bewoners, 31 december	1	31 429	34 016	34 568	36 442	36 499
Verpleegdagen	1 000	11 443	12 430	12 651	12 696	12 676
Bezettingsgraad	%	99,7	101,0	98,3	98,2	98,4
Gemiddeld aantal plaatsen voor dag-behandeling	1	301	635	893	1 033	1 100
Dagen dagbehandeling	1 000	71	195	229	286	307
<i>Instellingen voor zintuiglijk gehandicapten</i>						
Instellingen	1	13	12	12	12	12
Gemiddeld aantal bedden ²⁾	1	1 428	1 383	1 384	1 267	1 119
Opnamen	1	204	329	386	350	221
Ontslagen	1	221	310	419	306	252
Pupillen, 31 december	1	986	952	873	.	.
Verpleegdagen	1 000	361	333	313	282	267
Bezettingsgraad	%	69,3	66,0	64,5	60,8	65,3

¹⁾ Over de gezinsvervangende tehuizen, dagverblijven voor gehandicapten, sociaal-pedagogische diensten en grote woonvormen zijn geen gegevens beschikbaar.

²⁾ In 1990 toegelaten bedden; met ingang van 1995 het feitelijk aantal bedden.

³⁾ Opnamen excl. zogenaamde zorgvernieuwing, d.w.z. zonder kortverblijf-, vakantie- en weekendopnamen.

35 Capaciteit en productie van instellingen voor kinderopvang

	eenheid	1990	1995	1998	1999	2000
Instellingen	1	588	833	789	855	1 002
Voorzieningen		1 063	2 307	2 910	3 187	3 932
Hele-dagverblijven	1	723	1 417	1 749	1 878	2 247
Halve-dagverblijven	1	92	164	169	141	164
Bedrijfscreches ¹⁾	1	88	85	.	.	.
Buitenschoolse opvang	1	160	641	992	1 168	1 521
Gastouderopvang	1	.	180	189	197	.
Opvangplaatsen w.v. in	1 000	31,2	78,1	86,7	99,8	124,9
hele-dagverblijven w.o.	1 000	21,4	48,1	60,8	67,0	82,3
bedrijfsplaatsen	1 000	.	23,6	30,6	35,6	45,3
halve-dagverblijven	1 000	1,5	2,3	2,5	2,0	2,5
bedrijfscreches ¹⁾	1 000	2,8	2,8	.	.	.
buitenschoolse opvang	1 000	3,4	12,0	23,4	30,7	40,2
gastouderopvang-koppelingen	1 000	2,1	12,9	19,8	20,8	24,8
Deelnemende kinderen w.v. in	1 000	53,0	134,0	181,8	213,0	261,3
hele-dagverblijven	1 000	38,4	92,4	117,2	133,7	163,3
halve-dagverblijven	1 000	2,5	4,0	3,9	3,5	3,8
bedrijfscreches ¹⁾	1 000	4,6	4,8	.	.	.
buitenschoolse opvang	1 000	5,0	18,9	39,0	52,3	66,9
gastouderopvang	1 000	2,4	13,9	21,7	23,6	27,2
Deelnemende kinderen in hele- en halve-dagverblijven per 100 kinderen van 0-3 jaar	1	6,1	12,8	15,6	17,4	27,6

¹⁾ Met ingang van 1998 voornamelijk opgenomen onder de hele-dagverblijven en de buitenschoolse opvang.

36 Capaciteit en productie van instellingen voor Algemeen Maatschappelijk Werk

	eenheid	1990	1995	1999	2000	2001
Instellingen	1	180	154	156	152	147
Bureaus en spreekuuradressen	1	1 267	1 207	1 164	1 143	.
Clïentsystemen	1 000	231	237	227	226	228

37 Bevolking naar vorm van ziektekostenverzekering, 1 juli

	1990	1995	2000	2001	2002
	<i>x 1 000</i>				
Verzekerden					
Ziektenfondsverzekerden (jaargemiddelden)	9 185	9 700	10 276	10 295	10 176
Particulier verzekerden (volgens MOOZ)	4 713	4 685	.	4 665	4 877
Publiekrechtelijk verzekerden	843	859	782	781	782
Totaal	14 741	15 244	.	15 741	15 835
'Onverzekerden'	94	150	.	246	259

38 Practiserende huisartsen, fysiotherapeuten¹⁾, verloskundigen, apothekers, geregistreerde specialisten, sociaal-geneeskundigen en tandartsen, en gemiddeld aantal inwoners per beroepsbeoefenaar, 1 januari

	1995	2000	2001	2002	2003
<i>Mannen</i>					
Huisartsen	5 753	5 796	5 718	5 691	5 683
Specialisten	.	11 608	.	.	.
Tandartsen	6 006	5 796	5 888	5 811	5 848
Fysiotherapeuten	6 009	.	6 320	.	6 598
<i>Vrouwen</i>					
Huisartsen	1 372	1 909	2 045	2 241	2 424
Specialisten	.	3 104	.	.	.
Tandartsen	1 322	1 540	1 625	1 698	1 775
Fysiotherapeuten	5 692	.	6 274	.	6 656
<i>Mannen + vrouwen</i>					
Huisartsen	7 125	7 704	7 763	7 932	8 107
Zelfstandig gevestigd	6 753	7 217	7 270	7 317	7 385
Assistent-huisartsen	372	487	493	615	722
Praktijken	4 775	4 801	4 750	4 680	.
Specialisten (geregistreerd)	14 144	14 712	13 000	13 300	.
Sociaal-geneeskundigen (geregistreerd)	3 875	3 738	3 775	3 932	3 980
Verpleeghuisartsen (geregistreerd)	821	1 007	1 054	1 050	1 161
Tandartsen jonger dan 66 jaar	7 328	7 336	7 513	7 509	7 623
Verloskundigen	1 276	1 576	1 627	1 725	1 825
Fysiotherapeuten	11 701	.	12 594	.	13 254
w.o. in eigen praktijk of maatschap	8 160	.	8 003	.	.
Apothekers	2 484	2 965	3 069	3 148 ²⁾	.
Apotheekhoudende huisartsen	665	644	636	.	.
<i>Inwoners per</i>					
Huisarts	2 165	2 059	2 059	2 023	1 997
Fysiotherapeut	1 318	.	1 269	.	1 222
Apotheek ³⁾	7 208	7 217	7 273	7 412	.

Bron: Nivel; Inspectie voor de Gezondheidszorg; Huisarts en Verpleeghuisarts Registratie Commissie; Medisch Specialisten Registratie Commissie.

1) Fysiotherapeuten, incl. heilgymnasten / masseurs, die in de eerstelijns gezondheidszorg werkzaam zijn.

2) Waarvan 1 595 zelfstandige apothekers, 1 134 tweede apothekers, 83 ziekenhuisapothekers en 342 tweede ziekenhuisapothekers.

3) Zelfstandige apothekers + apotheekhoudende huisartsen.

39 Werkgelegenheid in de zorg ¹⁾

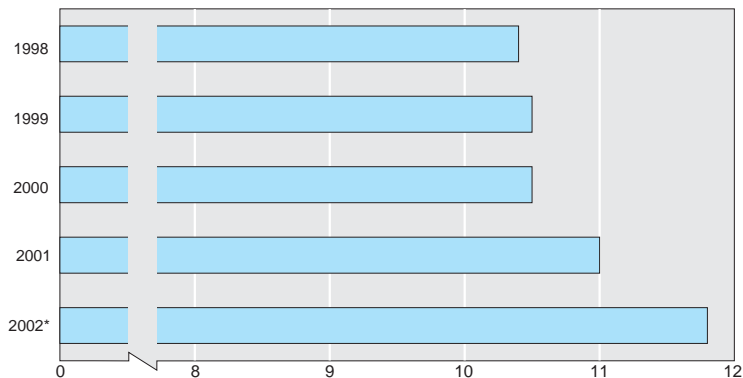
	1998	1999	2000	2001*
<i>Werkzame personen</i>	<i>x 1 000</i>			
Werknemers	836,1	863,3	894,4	942,3
Zelfstandigen	33,5	32,1	32,5	33,5
Totaal	869,5	895,5	926,9	975,8
w.v.				
gezondheidszorg	396,1	411,6	429,0	449,8
welzijnszorg	473,4	483,9	497,8	525,3
<i>Voltijdequivalenten</i>				
Werknemers	547,7	566,9	589,4	622,4
Zelfstandigen	33,5	32,1	32,5	33,5
Totaal	581,2	599,0	621,9	655,9
w.v.				
gezondheidszorg	302,3	313,2	326,1	341,9
welzijnszorg	278,9	285,9	295,8	313,3

¹⁾ De Zorg: definitie en indeling volgens de Zorgrekeningen, zie tabel 41.

40 Zorgrekeningen; kerncijfers

	eenheid	1998	1999	2000	2001	2002*
<i>Uitgaven / kosten</i>						
Uitgaven aan gezondheidszorg	mln euro	23 332	24 967	26 586	29 750	33 025
Uitgaven aan welzijnszorg	mln euro	12 060	12 896	14 100	15 641	17 697
Kosten beleids- en beheersorganisaties	mln euro	1 461	1 520	1 526	1 640	1 675
Uitgaven aan zorg	mln euro	36 853	39 384	42 212	47 031	52 398
<i>Financieringsbronnen</i>						
Overheid en sociale verzekeringen	mln euro	25 732	27 066	29 100	32 217	35 996
Particuliere zorgverzekeringen	mln euro	4 798	5 200	5 295	6 060	6 889
Overige financieringsbronnen	mln euro	6 324	7 117	7 817	8 755	9 513
Uitgaven aan zorg	mln euro	36 853	39 384	42 212	47 031	52 398
<i>Functieverdeling</i>						
Curatieve zorg	mln euro	7 469	7 908	8 383	9 319	10 536
Medische verzorging	mln euro	7 032	7 583	8 226	9 369	10 535
Medische goederen	mln euro	6 637	7 124	7 618	8 382	9 034
Sociale zorg	mln euro	8 338	8 987	9 906	10 876	12 411
Overige activiteiten	mln euro	7 377	7 781	8 079	9 085	9 881
Uitgaven aan zorg	mln euro	36 853	39 384	42 212	47 031	52 398
Uitgaven aan zorg per hoofd van de bevolking	euro	2 346	2 491	2 651	2 931	3 245
Uitgaven aan zorg als percentage van het BBP (bruto binnenlands product)	%	10,4	10,5	10,5	11,0	11,8
<i>Indexcijfers van de zorg</i>						
Uitgaven aan gezondheidszorg	1998=100	100	107	114	128	142
Uitgaven aan welzijnszorg	1998=100	100	107	117	130	147
Bevolking in Nederland	1998=100	100	101	101	102	103
Uitgaven per hoofd van de bevolking	1998=100	100	106	113	125	138

Uitgaven aan zorg in % van het bruto binnenlands product

41 Zorgrekeningen; uitgaven naar aanbieder zorg

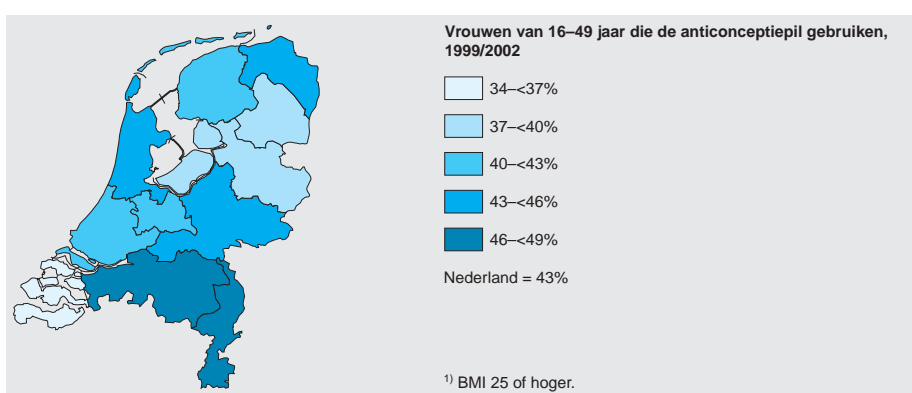
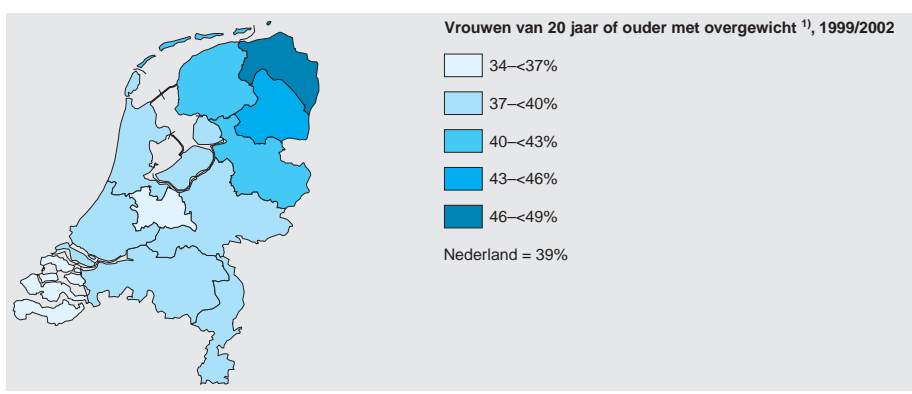
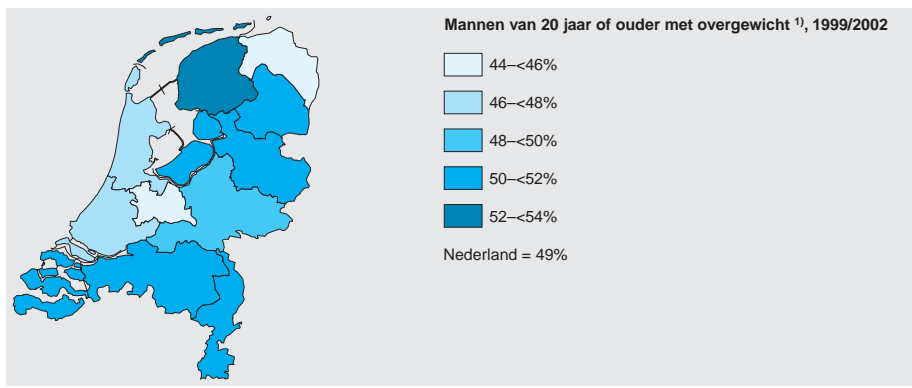
	1998	1999	2000	2001	2002*
<i>Aanbieders gezondheidszorg</i>					
<i>mln euro</i>					
Ziekenhuizen	8 739	9 264	9 870	11 356	12 760
Verstrekkers van geestelijke gezondheidszorg	2 310	2 514	2 643	2 946	3 269
Huisartsenpraktijken	1 299	1 355	1 463	1 584	1 818
Specialistenpraktijken	1 313	1 390	1 361	1 435	1 614
Tandartsenpraktijken	1 191	1 235	1 337	1 476	1 670
Paramedische en verloskundigenpraktijken	784	882	921	1 019	1 095
Gemeentelijke Gezondheidsdiensten	400	423	456	493	557
ARBO-diensten	615	691	789	859	923
Leveranciers van geneesmiddelen	3 281	3 567	3 867	4 318	4 718
Leveranciers van therapeutische middelen	1 662	1 786	1 893	2 069	2 188
Verstrekkers van ondersteunende diensten	359	405	407	459	491
Overige verstrekkers van gezondheidszorg	1 380	1 456	1 581	1 737	1 922
Totaal	23 332	24 967	26 586	29 750	33 025
<i>Aanbieders welzijnszorg</i>					
Verpleeghuizen	2 928	3 043	3 242	3 639	4 077
Verzorgingshuizen	2 692	2 833	2 982	3 101	3 390
Thuiszorginstellingen	2 015	2 144	2 425	2 791	3 292
Verstrekkers van gehandicaptenzorg	2 834	3 069	3 354	3 739	4 368
Verstrekkers van kinderopvang	649	769	956	1 140	1 250
Overige verstrekkers van welzijnszorg	941	1 038	1 140	1 232	1 321
Totaal	12 060	12 896	14 100	15 641	17 697
<i>Beleids- en beheersorganisaties</i>	1 461	1 520	1 526	1 640	1 675
Totaal uitgaven aan zorg	36 853	39 384	42 212	47 031	52 398

42 Zorgrekeningen; uitgaven naar primaire financieringsbron

	1998	1999	2000	2001	2002*
	<i>mln euro</i>				
Overheid	1 829	1 950	2 035	2 352	2 560
Sociale verzekeringen	23 903	25 116	27 066	29 864	33 435
Particuliere zorgverzekeringen	4 798	5 200	5 295	6 060	6 889
Eigen betalingen	3 575	3 972	4 329	4 730	5 113
Overige financiers	2 748	3 145	3 487	4 025	4 400
Uitgaven aan zorg	36 853	39 384	42 212	47 031	52 398
w.o. aan:					
gezondheidszorg					
overheid	1 080	1 168	1 206	1 479	1 631
sociale verzekeringen	13 193	13 790	14 890	16 422	18 139
particuliere zorgverzekeringen	4 739	5 147	5 243	5 992	6 806
eigen betalingen	2 692	3 069	3 274	3 564	3 874
overige financiers	1 628	1 792	1 974	2 293	2 576
welzijnszorg					
overheid	583	612	659	701	757
sociale verzekeringen	10 049	10 659	11 526	12 768	14 628
particuliere zorgverzekeringen	54	48	47	61	75
eigen betalingen	883	904	1 055	1 166	1 239
overige financiers	491	673	812	945	997

43 Zorgrekeningen; uitgaven naar aanbieder en primaire financieringsbron, 2002*

	overheid	sociale verzekeringen	particuliere zorgverzekeringen	eigen betalingen	overige financiers
	<i>mln euro</i>				
<i>Aanbieders gezondheidszorg</i>					
Ziekenhuizen	771	7 831	2 992	252	913
Verstreckers van geestelijke gezondheidszorg	384	2 807	–	11	67
Huisartsenpraktijken	–	1 247	390	134	47
Specialistenpraktijken	–	1 070	441	74	26
Tandartsenpraktijken	–	455	826	355	33
Paramedische en verloskundigenpraktijken	–	615	404	59	17
Gemeentelijke Gezondheidsdiensten	317	104	29	43	64
ARBO-diensten	105	–	–	–	818
Leveranciers van geneesmiddelen	–	2 549	1 067	1 071	31
Leveranciers van therapeutische middelen	–	577	248	1 129	234
Verstreckers van ondersteunende diensten	–	194	73	5	220
Overige verstreckers van gezondheidszorg	53	690	335	740	103
Totaal aanbieders gezondheidszorg	1 631	18 139	6 806	3 874	2 576
<i>Aanbieders welzijnszorg</i>					
Verpleeghuizen	–	3 961	–	53	62
Verzorgingshuizen	11	3 268	–	59	51
Thuiszorginstellingen	5	3 092	75	48	72
Verstreckers van gehandicaptenzorg	3	4 208	–	4	154
Verstreckers van kinderopvang	335	–	–	279	636
Overige verstreckers van welzijnszorg	403	99	–	796	23
Totaal aanbieders welzijnszorg	757	14 628	75	1 239	997
<i>Beleids- en beheersorganisaties</i>	172	668	8	–	827
Uitgaven aan zorg	2 560	33 435	6 889	5 113	4 400

Het statistisch informatiesysteem over onderwijs bevat onder andere gegevens over leerlingen, onderwijsinstellingen, de materiële middelen en de kosten en financiering hiervan. Daarnaast worden gegevens verzameld over de verandering in het onderwijsniveau en de uitstroom naar de arbeidsmarkt. Naast het reguliere onderwijs, dat wordt bekostigd door de ministeries van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap en Landbouw, Natuurbeheer en Visserij, zijn in dit hoofdstuk gegevens opgenomen over een aantal vormen van niet bekostigd onderwijs.

Allereerst wordt het voltijdonderwijs behandeld. Dit is onderwijs waarbij leerlingen / studenten 19 of meer lessen per week gedurende ten minste 7 maanden ontvangen.

In het deeltijdonderwijs ontvangen de leerlingen / studenten gedurende minstens 7 maanden minder dan 19 lessen per week onderwijs. Voor het hoger onderwijs is niet een uren criterium maar de gerichtheid van de studie bepalend. Deeltijd hbo- en wo-opleidingen zijn specifiek ingesteld voor hen die niet in de gelegenheid zijn het normale onderwijsprogramma te volgen.

Het terrein van de volwasseneneducatie omvat naast het deeltijdonderwijs nog een veelheid van al dan niet gesubsidieerde onderwijsvormen, waarvan een deel in de CBS-waarneming is betrokken. Van een aantal vormen van volwasseneneducatie zijn afzonderlijke tabellen opgenomen.

De gegevens over de onderwijsstromen beperken zich tot het voltijdonderwijs.

De cijfers over de overheidsuitgaven betreffen alle uitgaven, gedaan door het rijk, de provincies en de gemeenten voor het onderwijs.

Toelichting

In tabel 34 worden de overheidsuitgaven aan instellingen en huishoudens onder andere gepresenteerd in procenten van het BBP. In

tabel 35 worden *andere* uitgaven, namelijk de publieke en private uitgaven aan onderwijsinstellingen gepresenteerd in procenten van het BBP, zoals ze zijn opgenomen in de OECD-publicatie Education at a Glance 2003.

Verklaring van termen

avo Algemeen voortgezet onderwijs.

bbl Beroepsbegeleidende leerweg. Opvolger van beroepsbegeleidend onderwijs (leerlingwezen) (bbo).

bol Beroepsopleidende leerweg. Opvolger van middelbaar beroepsonderwijs (mbo).

expertisecentra Omvat het vroegere (voortgezet) speciaal onderwijs exclusief lom en mlk scholen.

kapitaaluitgaven Directe uitgaven en kapitaaloverdrachten van de overheid voor de aankoop van duurzame goederen en diensten en voor geldleningen.

KSE Kwalificatie Structuur Educatie.

KSE6 Vavo op vwo-niveau.

KSE5 Vavo op havo-niveau.

KSE4 Vavo op mavo-niveau.

KSE3 Niveau voor basisberoepsopleiding in het secundair beroepsonderwijs.

KSE2 Niveau voor assistentenopleiding in het secundair beroepsonderwijs.

KSE1 Niveau heeft betrekking op verschillende vaardigheden voor algemeen maatschappelijk functioneren.

KSE niveau 1,2 en 3 Opvolger van basiseducatie.

lwoo Leerweg ondersteunend onderwijs. Opvolger van individueel voorbereidend beroepsonderwijs (ivbo).

NT2 Nederlands als Tweede Taal.

praktijkonderwijs (PRO) Het vroegere voortgezet speciaal onderwijs voor moeilijk lerende kinderen (vso-mlk).

primair onderwijs Omvat basisonderwijs en speciaal basisonderwijs.

sba Speciaal basisonderwijs. Het vroegere speciaal onderwijs (so) voor kinderen met leer- en opvoedingsmoeilijkheden (lom) en moeilijk lerende kinderen (mlk).

secundair onderwijs Omvat voortgezet onderwijs, bol en bbl.

svo Speciaal voortgezet onderwijs. Het vroegere voortgezet speciaal onderwijs (vso) voor kinderen met leer- en opvoedingsmoeilijkheden (lom) en moeilijk lerende kinderen (mlk). Svo is met ingang van 2002/03 volledig opgegaan in het voortgezet onderwijs.

tertiair onderwijs Omvat hoger beroepsonderwijs, wetenschappelijk onderwijs en Open Universiteit.

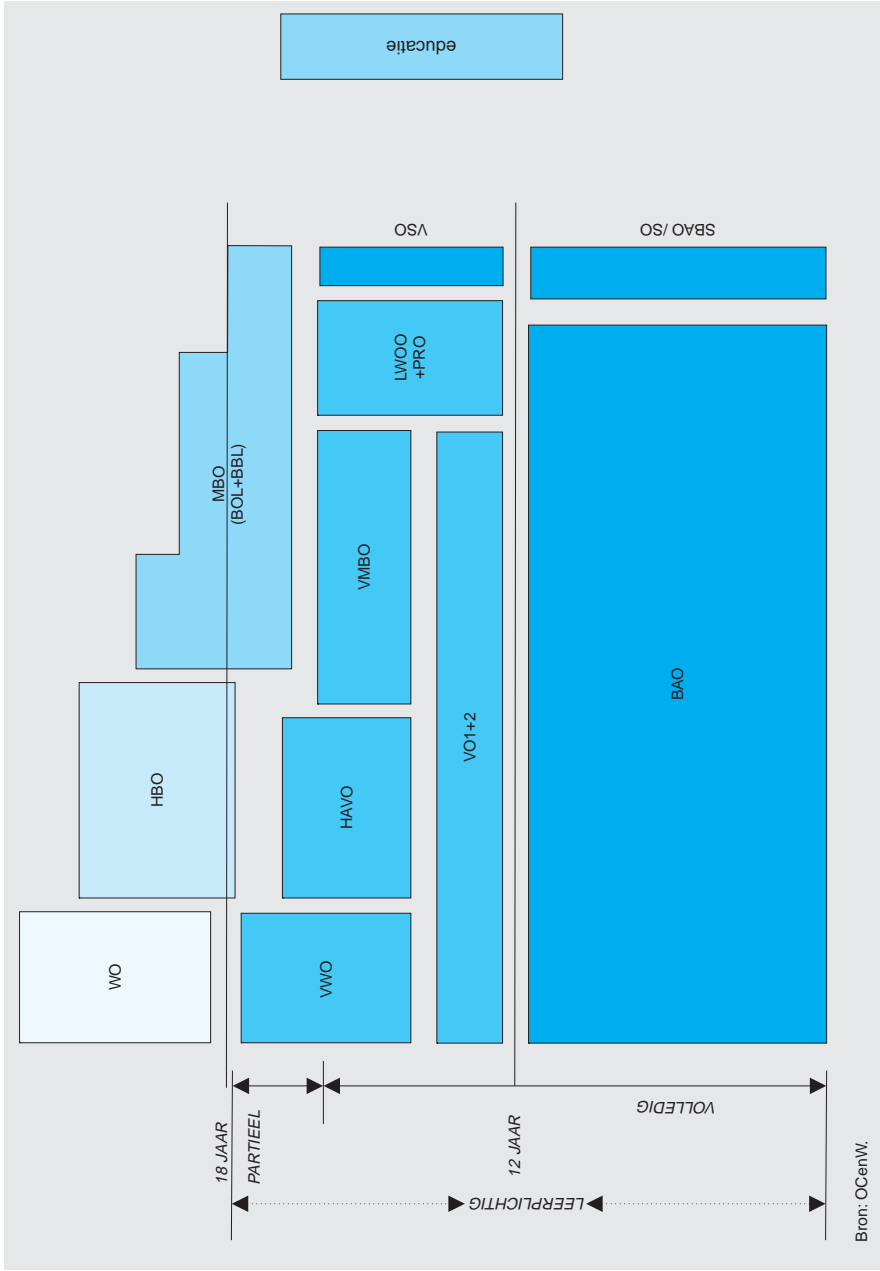
vavo Voortgezet algemeen volwassenenonderwijs (zie KSE).

vbo Voorbereidend beroepsonderwijs.

vmbo Voorbereidend middelbaar beroepsonderwijs. Voorheen mavo en vbo.

voortgezet onderwijs Omvat vwo, havo, vmbo, lwoo, svo en pro.

WEB Wet Educatie en Beroepsonderwijs.

Bron: OCenW.

1 Hoogst behaalde onderwijsniveau: bevolking van 15-64 jaar

	2000		2001		2002	
	totaal	w.o. vrouwen	totaal	w.o. vrouwen	totaal	w.o. vrouwen
	x 1 000	%	x 1 000	%	x 1 000	%
Basisonderwijs	1 419	52	1 398	52	1 355	51
Mavo	1 118	58	1 137	57	1 089	58
Havo / vwo	759	51	767	52	710	52
Voorbereidend beroepsonderwijs	1 607	50	1 614	50	1 604	50
Middelbaar beroepsonderwijs	3 424	48	3 488	48	3 558	48
Hoger beroepsonderwijs	1 643	49	1 643	49	1 750	49
Wetenschappelijk onderwijs	743	36	747	37	794	38
Totaal (incl. onbekend)	10 722	49	10 801	49	10 871	49

2 Hoogst behaalde onderwijsniveau in enkele landen: bevolking van 25-64 jaar, 2001

	primair onderwijs	secundair onderwijs		tertiair onderwijs
		lagere trap	hogere trap	
	%			
Nederland ¹⁾	13	22	41	24
België ¹⁾	20	22	31	27
Denemarken	-	20	54	27
Duitsland	2	16	60	23
Finland		26 ²⁾	42	32
Frankrijk	18	18	41	23
Griekenland	39	10	33	17
Ierland	25	18	22	36
Italië	22	33	35	10
Luxemburg	28	20	35	18
Oostenrijk ¹⁾		24 ²⁾	62	14
Portugal	68	12	11	9
Spanje	35	25	17	24
Ver. Koninkrijk		17 ²⁾	57	26
Zweden	9	10	49	32
Verenigde Staten	5	8	50	37

Bron: Education at a glance, 2002 (OESO).

¹⁾ Teldatum 2000.

²⁾ Incl. primair onderwijs.

3 Prognose van leerlingen / studenten, voltijdonderwijs

	2003/04	2004/05	2005/06	2006/07	2007/08
	x 1 000				
Basisonderwijs	1 552	1 557	1 564	1 568	1 575
Speciaal basisonderwijs	52	52	51	51	50
Expertisecentra	54	56	58	60	61
Praktijkonderwijs (incl. vso-mlk)	25	27	28	30	31
Voortgezet onderwijs (incl. vso-lom)	901	908	913	914	911
Beroepsopleidende leerweg	286	289	290	293	296
Beroepsbegeleidende leerweg	177	181	185	188	191
Hoger beroepsonderwijs	261	264	268	274	279
Wetenschappelijk onderwijs ¹⁾	185	191	196	200	203

Bron: Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap. Referentieraming 2003.

¹⁾ Incl. deeltijdonderwijs.

4 Scholen en deelnemers, voltijdonderwijs

	1990/'91	1995/'96	2000/'01	2001/'02	2002/'03
<i>Door de overheid bekostigde scholen</i>	<i>absoluut</i>				
Basisonderwijs	8 450	7 411	7 059	7 036	7 039
Speciaal basisonderwijs	512	514	368	361	354
Expertisecentra	370	337	337	331	329
Speciaal voortgezet onderwijs	296	293			
Voortgezet onderwijs ¹⁾	1 768	803	850	795	692
Beroepsopleidende leerweg	242	141	73	70	70
Beroepsbegeleidende leerweg	127	.	70	67	67
Hoger beroepsonderwijs	91	77	65	64	59
Wetenschappelijk onderwijs ²⁾	21	19	20	21	21
<i>Leerlingen / studenten</i>	<i>x 1 000</i>				
Basisonderwijs	1 443	1 477	1 547	1 552	1 550
Speciaal basisonderwijs	56	58	52	52	52
Expertisecentra	31	35	46	48	52
Speciaal voortgezet onderwijs	23	27			
Voortgezet onderwijs ¹⁾	916	867	894	904	914
Beroepsopleidende leerweg	289	289	272	271	280
Beroepsbegeleidende leerweg	136	116	153	162	167
Hoger beroepsonderwijs	194	230	255	258	261
Wetenschappelijk onderwijs ²⁾	166	167	154	160	167

¹⁾ Vwo, havo, mavo, vmbo, vbo, lwoo; met ingang van 2000/'01 incl. speciaal voortgezet onderwijs en praktijkonderwijs.

In 2002/'03 is het speciaal voortgezet onderwijs volledig opgegaan in het voortgezet onderwijs.

²⁾ Incl. theologische universiteiten, Universiteit voor Humanistiek, University College Utrecht en de transnationale Universiteit Limburg. Excl. Universiteit van Nijmegen.

5 Onderwijsdeelname en opleidingsniveau in enkele landen, 2001

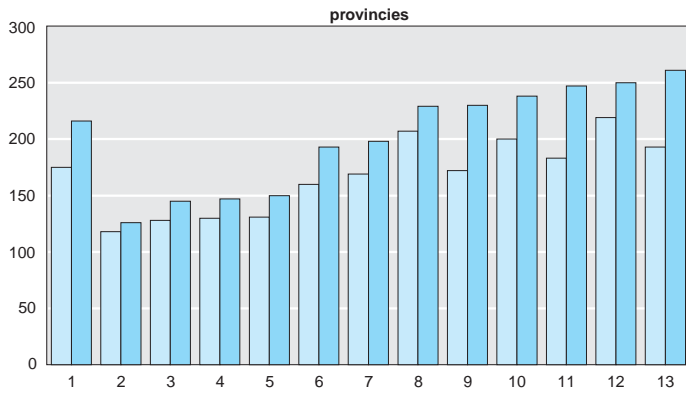
	verwachte verblijfs- duur in het voltijd- onderwijs voor een 5-jarige	onderwijsdeelname		niveau minimaal havo / bol ¹⁾ (25-64- jarigen)
		15-19- jarigen	20-29- jarigen	
	<i>jaren</i>	<i>%</i>		
Nederland	17,3	86	24	65
België	19,2	91	27	59
Denemarken	18,0	83	32	80
Duitsland	17,3	89	24	83
Finland	19,2	85	39	74
Frankrijk	16,6	87	20	64
Griekenland	16,1	77	24	51
Ierland	16,3	81	17	57
Italië	16,1	72	17	43
Luxemburg	.	78	6	53
Oostenrijk	16,3	77	19	77
Portugal	17,1	73	22	20
Spanje	17,3	80	24	40
Ver. Koninkrijk	18,9	75	23	63
Zweden	20,0	86	33	81
Canada	16,6	75	21	82
Verenigde Staten	17,1	78	23	88

Bron: Education at a glance, 2003 (OESO).

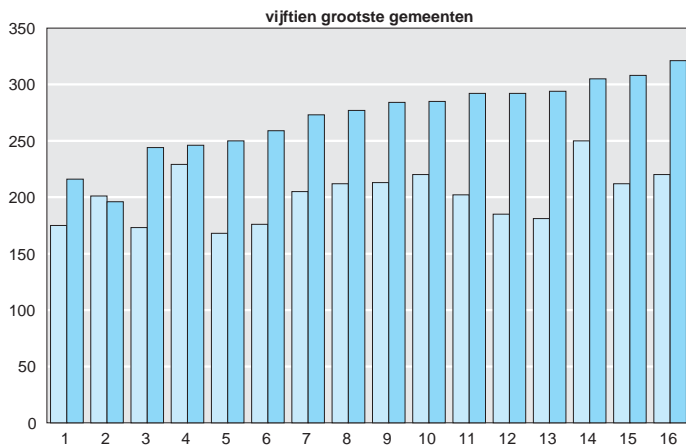
¹⁾ Excl. korte opleidingen op middelbaar niveau.

Leerlingen per school in het basisonderwijs

- 1 Nederland
- 2 Friesland
- 3 Zeeland
- 4 Groningen
- 5 Drenthe
- 6 Overijssel
- 7 Gelderland
- 8 Limburg
- 9 Utrecht
- 10 Flevoland
- 11 Noord-Holland
- 12 Noord-Brabant
- 13 Zuid-Holland

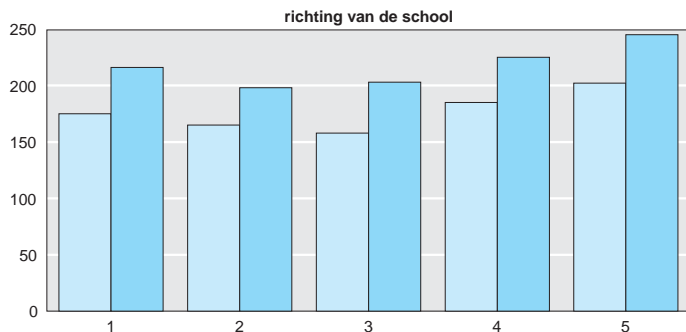

- 1 Nederland
- 2 Apeldoorn
- 3 Enschede
- 4 Maastricht
- 5 Utrecht
- 6 Arnhem
- 7 Rotterdam
- 8 Amsterdam
- 9 Eindhoven
- 10 's-Gravenhage
- 11 Haarlem
- 12 Zaanstad
- 13 Groningen
- 14 Tilburg
- 15 Nijmegen
- 16 Breda

- 1 Nederland
- 2 protestants-christelijk openbaar
- 3 overig bijzonder
- 5 rooms-katholiek

- 1985/86
- 2002/03

6 Primair onderwijs

	2000/01	2001/02	2002/03	w.v.	
				jongens	meisjes
<i>x 1 000</i>					
Basisonderwijs	1 546,5	1 552,5	1 550,0	787,6	762,3
Speciaal basisonderwijs	51,6	51,9	52,1	35,0	17,1
Expertisecentra					
Speciaal onderwijs	30,3	31,6	33,1	23,1	10,0
Voortgezet speciaal onderwijs	15,5	16,6	18,6	12,7	5,9

7 Basisonderwijs, 2002/03

	openbaar	protestants- christelijk	rooms- katholiek	overig bijzonder	totaal
Vestigingen	2 406	2 140	2 119	525	7 190
Leerlingen	488 301	423 586	519 820	118 261	1 549 968
Leerlingen per vestiging	203	198	245	225	216

8 Expertisecentra

	2000/01	2001/02	2002/03	w.v.	
				mannen	vrouwen
<i>x 1 000</i>					
Speciaal onderwijs	30,3	31,6	33,1	23,1	10,0
w.v. op school voor					
zeer moeilijk lerende kinderen	9,0	9,6	10,1	6,4	3,8
zeer moeilijk opvoedbare kinderen	3,6	3,8	3,9	3,4	0,6
dove kinderen	0,3	0,3	0,3	0,1	0,1
slechthorende kinderen	1,2	1,2	1,2	0,7	0,4
visueel gehandicapten	0,5	0,5	0,5	0,3	0,2
lichamelijk gehandicapten	1,3	1,3	1,3	0,8	0,5
meervoudig gehandicapten	4,4	4,6	4,9	3,1	1,8
ernstige spraakmoeilijkheden	3,8	3,9	4,2	3,1	1,1
langdurig zieken	4,8	4,9	5,2	3,9	1,3
pedagogische instituten	1,5	1,6	1,6	1,3	0,3
Voortgezet speciaal onderwijs	15,5	16,6	18,6	12,7	5,9
w.v. op school voor					
zeer moeilijk lerende kinderen	4,9	5,2	5,7	3,4	2,4
zeer moeilijk opvoedbare kinderen	6,3	6,8	8,1	6,1	1,9
dove kinderen	0,2	0,1	0,1	0,1	0,1
slechthorende kinderen	1,2	1,2	1,3	0,9	0,4
visueel gehandicapten	0,2	0,2	0,2	0,1	0,1
lichamelijk gehandicapten	1,3	1,4	1,4	0,9	0,6
meervoudig gehandicapten	0,6	0,6	0,7	0,4	0,3
langdurig zieken	0,8	0,9	1,0	0,7	0,3
pedagogische instituten	0,1	0,1	0,1	0,1	0,0
Totaal	45,8	48,2	51,7	35,7	16,0

9 Voortgezet onderwijs, leerlingen, voltijdonderwijs

	2001/'02	2002/'03	w.v. in leerjaar			
			3	4	5	6
	<i>x 1 000</i>					
Leerjaar 1	195,9	203,1				
Voortgezet onderwijs algemeen leerjaar	167,7	178,9				
Lwoo algemeen leerjaar	28,2	24,2				
Leerjaar 2	194,5	195,2				
Voortgezet onderwijs algemeen leerjaar	172,2	172,6				
Lwoo algemeen leerjaar	22,3	22,6				
Leerjaar 3 en hoger						
Avo gemeenschappelijk leerjaar	5,1	6,2	6,2			
Vwo	128,4	131,8	36,1	34,8	32,2	28,7
Havo	121,1	124,4	36,5	48,8	39,1	
Mavo (afbouw) + vrije school ¹⁾	50,6	2,2	0,8	0,8	0,6	
Mavo / vbo gemengd diploma (afbouw)	1,2					
Mavo theoretische leerweg	38,4	78,0	37,8	40,2		
<i>Vbo / Vmbo</i>	104,8	112,0	60,0	52,0		
Vbo / vmbo techniek	33,4	33,5	17,5	16,0		
w.v.						
basisberoepsgerichte leerweg	8,5	15,8	7,9	8,0		
gemengde leerweg	2,0	3,3	2,2	1,1		
kaderberoepsgerichte leerweg	7,9	14,0	7,4	6,6		
vbo techniek leerjaar 4	14,9	0,4		0,4		
Vbo / vmbo landbouw	10,4	11,2	5,9	5,3		
w.v.						
basisberoepsgerichte leerweg	1,7	4,0	2,1	1,9		
gemengde leerweg	0,9	1,7	0,9	0,8		
kaderberoepsgerichte leerweg	2,8	5,5	2,9	2,6		
vbo landbouw leerjaar 4	5,0	0,0		0,0		
Vbo / vmbo economie	33,0	35,5	19,5	16,0		
w.v.						
basisberoepsgerichte leerweg	6,4	12,0	6,1	5,9		
gemengde leerweg	4,8	6,6	4,5	2,0		
kaderberoepsgerichte leerweg	9,6	16,7	8,9	7,8		
vbo economie leerjaar 4	12,2	0,3		0,3		
Vbo / vmbo zorg en welzijn	28,1	31,8	17,1	14,7		
w.v.						
basisberoepsgerichte leerweg	6,0	11,9	6,1	5,7		
gemengde leerweg	3,1	5,1	3,2	1,9		
kaderberoepsgerichte leerweg	8,0	14,8	7,7	7,0		
vbo zorg en welzijn leerjaar 4	11,0	0,0		0,0		
<i>Lwoo</i>	33,6	38,0	21,7	16,4		
Lwoo / mavo theoretische leerweg	0,3	1,5	0,8	0,7		
Lwoo techniek	12,4	12,5	7,1	5,4		
w.v.						
basisberoepsgerichte leerweg	6,6	11,3	6,4	4,9		
gemengde leerweg	0,1	0,1	0,0	0,0		
kaderberoepsgerichte leerweg	0,4	0,9	0,6	0,4		
lwoo techniek leerjaar 4	5,3	0,2		0,2		
Lwoo landbouw	4,9	5,5	3,0	2,5		
w.v.						
basisberoepsgerichte leerweg	2,4	4,8	2,6	2,2		
gemengde leerweg	0,0	0,1	0,1	0,0		
kaderberoepsgerichte leerweg	0,2	0,6	0,4	0,2		
lwoo landbouw leerjaar 4	2,3	0,0		0,0		
Lwoo economie	6,2	8,5	5,1	3,5		
w.v.						
basisberoepsgerichte leerweg	3,2	6,6	4,0	2,7		
gemengde leerweg	0,1	0,2	0,2	0,1		
kaderberoepsgerichte leerweg	0,6	1,5	1,0	0,6		
lwoo economie leerjaar 4	2,3	0,1		0,1		

9 Voortgezet onderwijs, leerlingen, voltijdonderwijs (slot)

	2001/'02	2002/'03	w.v. in leerjaar			
			3	4	5	6
<i>x 1 000</i>						
Lwoo zorg en welzijn	9,1	10,0	5,7	4,3		
w.v.						
basisberoepsgerichte leerweg	4,6	8,9	5,1	3,9		
gemengde leerweg	0,3	0,1	0,1	0,0		
kaderberoepsgerichte leerweg	0,4	1,0	0,6	0,4		
lwoo zorg en welzijn leerjaar 4	3,9	0,0		0,0		
Lwoo avmb (afbouw)	0,7	0,0		0,0		
Geen leerjaren						
Praktijkonderwijs	17,0	22,7				
Speciaal voortgezet onderwijs	13,8					
Totaal	904,4	913,7				

1) In 2002/'03 alleen vrije school.

10 Vwo / havo / mavo, geslaagden, voltijdonderwijs

	1999/'00	2000/'01	2001/'02	w.v.	
				jongens	meisjes
<i>x 1 000</i>					
Mavo	44,3	43,5	46,1	22,1	24,0
Mavo-vbo gemengd	0,9	1,1	1,0	0,5	0,6
Havo	38,7	30,2	32,0	14,5	17,5
Vwo	26,6	27,0	24,1	10,8	13,3
w.v.					
gymnasium	3,5	3,7	3,6	1,7	2,0
atheneum	11,6	12,3	11,8	5,4	6,4
vwo ongedeeld	11,6	11,0	8,5	3,8	4,7
Totaal	110,6	101,8	103,2	47,9	55,3

11 Voorbereidend beroepsonderwijs (incl. lwoo), geslaagden, voltijdonderwijs

	1999/'00	2000/'01	2001/'02	w.v.	
				jongens	meisjes
<i>x 1 000</i>					
Techniek ¹⁾	18,6	18,2	18,2	17,7	0,4
Landbouw	6,1	6,3	6,8	3,4	3,4
Economie ²⁾	12,3	12,5	13,3	6,8	6,5
Zorg en welzijn ³⁾	13,4	13,2	14,1	1,1	13,1
Algemene voorbereiding op maatschappij en beroep	0,6	0,5	0,4	0,2	0,2
Totaal	51,0	50,7	52,8	29,2	23,6

1) Technisch en nautisch onderwijs.

2) Administratie, verkoop, handel, consumptief, mode en commercie.

3) Verzorging, uiterlijke verzorging.

12 Beroepsopleidende leerweg, voltijdonderwijs

	leerlingen		geslaagden		
	2001/'02	2002/'03	1999/'00	2000/'01	2001/'02
	<i>x 1 000</i>				
Mannen	133,6	136,9	32,7	34,1	32,6
Vrouwen	137,1	143,0	37,3	40,9	36,6
<i>Sector</i>					
Landbouw	15,5	15,0	4,3	4,7	3,0
Techniek	70,6	67,8	17,3	16,1	15,4
Economie	106,4	110,8	28,3	31,9	31,7
Zorg en welzijn	78,2	86,3	20,0	22,3	19,0
Overig			0,1		
<i>Niveau</i>					
Assistentenopleidingen	15,3	16,3	3,6	4,6	5,3
Basisberoepsopleidingen	38,4	42,1	13,0	12,6	11,9
Vakopleidingen	60,2	65,9	11,4	13,2	15,7
Middenkaderopleidingen	156,4	154,8	25,1	43,2	35,8
Specialistenopleidingen	0,3	0,7	0,2	0,2	0,4
Mbo opleidingen			16,8	1,2	
Totaal	270,7	279,9	70,1	75,0	69,2

13 Beroepsbegeleidende leerweg

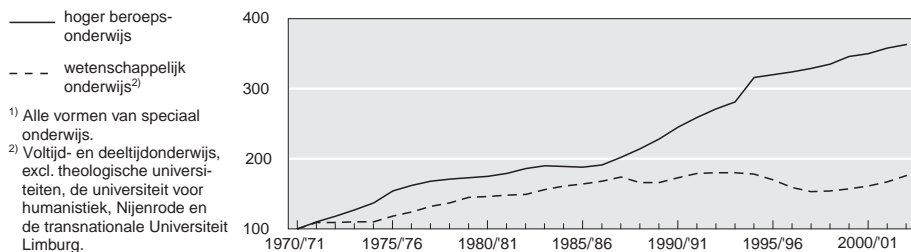
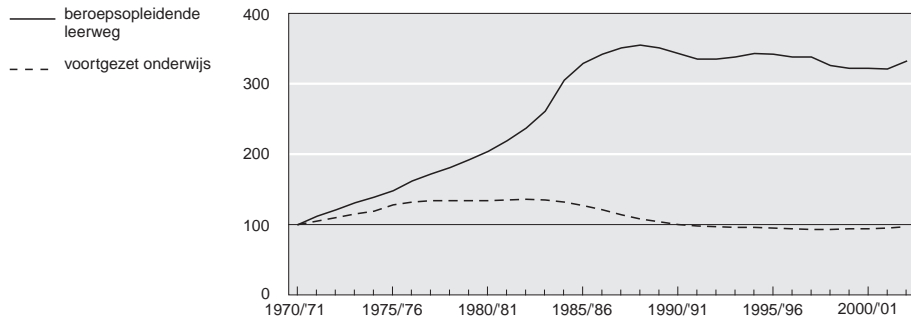
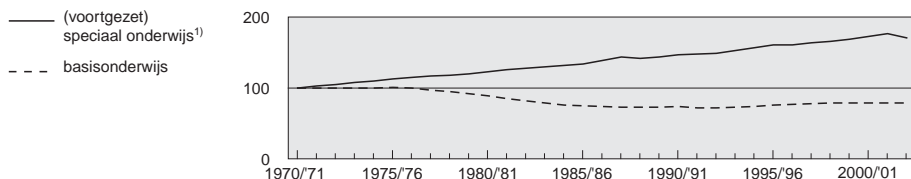
	deelnemers		geslaagden		
	2001/'02	2002/'03	1999/'00	2000/'01	2001/'02
	<i>x 1 000</i>				
Mannen	103,0	101,5	29,6	31,8	34,7
Vrouwen	58,9	65,1	15,5	17,5	23,0
<i>Sector</i>					
Landbouw	8,5	8,7	2,7	2,9	2,8
Techniek	75,6	72,8	21,9	23,7	24,6
Economie	36,2	38,0	10,5	11,1	14,8
Zorg en welzijn	41,6	47,1	9,9	11,6	15,5
<i>Niveau</i>					
Assistentenopleidingen	13,1	13,7	4,7	5,3	6,8
Basisberoepsopleidingen	69,9	70,0	18,8	20,8	24,4
Vakopleidingen	54,7	57,0	15,8	17,0	19,0
Middenkaderopleidingen	18,4	20,4	2,3	4,3	5,5
Specialistenopleidingen	5,7	5,5	1,7	1,7	2,1
Bbo opleidingen			1,8	0,2	
Totaal	161,9	166,6	45,1	49,3	57,8

14 Leerlingen per leraar in enkele landen, 2001

	primair onderwijs	secundair onderwijs		primair onderwijs	secundair onderwijs
Nederland	17,2	17,1	Ierland	20,3	15,2
België	13,4	9,8	Italië	10,8	10,2
Denemarken	10,0	12,4	Luxemburg	11,0	9,1
Duitsland	19,4	15,2	Oostenrijk	14,3	9,8
Finland	16,1	14,0	Portugal	11,6	8,9
Frankrijk	19,5	12,3	Spanje	14,7	11,0
Griekenland	12,7	9,7	Zweden	12,4	14,6

Bron: Education at a glance, 2003 (OESO).

Leerlingen / studenten bij het voltijdonderwijs, 1970/71=100

¹⁾ Alle vormen van speciaal onderwijs.

²⁾ Voltijd- en deeltijdonderwijs, excl. theologische universiteiten, de universiteit voor humanistiek, Nijenrode en de transnationale Universiteit Limburg.

15 Hoger beroepsonderwijs, 2002/'03

	studenten		geslaagden ¹⁾	
	totaal	w.o. vrouwen	totaal	w.o. vrouwen
	x 1 000	%	x 1 000	%
Agrarisch onderwijs	8,7	40	1,8	39
Technisch onderwijs	55,1	14	10,4	16
Gezondheidszorgonderwijs	27,7	81	6,2	82
Economisch onderwijs	111,2	44	16,7	49
Sociaal-agogisch onderwijs	40,0	78	7,8	82
Kunstonderwijs	19,4	56	3,3	58
Pedagogisch onderwijs	63,9	73	12,8	77
Totaal	326,0	52	59,0	57

1) Studietoestand 2001/'02.

16 Wetenschappelijk onderwijs, 1 december

	eerstejaarsstudenten wo-Nederland		ingeschrevenen		doctoraal geslaagden ¹⁾	
	totaal	w.o. vrouwen	totaal	w.o. vrouwen	totaal	w.o. vrouwen
	x 1 000	%	x 1 000	%	x 1 000	%
<i>2001</i>						
Landbouw	0,7	52	3,8	49	0,5	53
Natuur	2,5	32	12,3	32	1,7	40
Techniek	4,6	18	24,9	18	2,4	19
Gezondheid	3,3	68	21,3	62	2,7	61
Economie	6,5	31	28,4	29	3,6	30
Recht	4,4	58	25,2	55	3,3	56
Gedrag en maatschappij	7,6	73	33,8	69	4,0	73
Taal en cultuur	4,6	68	23,5	64	2,6	69
Onderwijs			0,6	54		
University College Utrecht	0,2	70	0,5	62		
transnationale Universiteit Limburg	0,1	14	0,1	14		
Totaal	34,4	51	174,3	49	20,8	51
<i>2002</i>						
Landbouw	1,0	51	4,1	49	0,6	51
Natuur	2,4	34	12,3	32	1,9	38
Techniek	4,5	17	25,3	18	2,5	20
Gezondheid	3,6	69	22,2	64	2,7	65
Economie	6,4	31	29,3	29	3,8	31
Recht	4,4	58	25,5	55	3,2	55
Gedrag en maatschappij	8,5	74	37,0	70	4,3	73
Taal en cultuur	4,9	67	24,9	64	2,7	68
Onderwijs			0,7	57		
University College Utrecht	0,2	65	0,5	64		
transnationale Universiteit Limburg	0,1	30	0,1	19		
Totaal	35,8	52	181,9	49	21,7	52

1) 2000/'01 resp. 2001/'02.

17 Rendementen in het hoger beroepsonderwijs naar geslacht en jaar van aanvang

	studenten	geslaagd voor hoofdfase na						
		4 jaar	5 jaar	6 jaar	7 jaar	8 jaar	9 jaar	10 jaar
	<i>x 1 000</i>	<i>% cumulatief</i>						
Mannen								
1991	26,6	28	51	60	64	66	67	67
1992	27,6	29	51	60	63	65	66	
1993	27,9	31	51	59	63	65		
1994	27,5	33	51	59	62			
1995	27,3	34	51	58				
1996	28,7	32	48					
1997	28,3	31						
Vrouwen								
1991	24,5	39	61	67	70	71	72	72
1992	26,4	41	62	68	71	73	73	
1993	27,2	45	64	70	73	74		
1994	27,8	45	63	69	72			
1995	27,7	47	65	70				
1996	30,0	48	63					
1997	30,9	45						
Totaal								
1991	51,1	33	56	64	67	68	69	70
1992	53,9	35	56	64	67	69	70	
1993	55,1	38	57	65	68	69		
1994	55,4	39	57	64	67			
1995	55,0	40	58	64				
1996	58,8	40	56					
1997	59,2	38						

18 Rendementen in het wetenschappelijk onderwijs naar vooropleiding en jaar van aanvang

	studenten	geslaagd voor doctoraal wo na					
		4 jaar	5 jaar	6 jaar	7 jaar	8 jaar	9 jaar
	<i>x 1 000</i>	<i>% cumulatief</i>					
Vwo							
1990	26,1	2	10	41	57	63	66
1991	25,5	2	23	46	57	63	65
1992	23,2	3	24	46	58	63	66
1993	22,8	3	23	44	56	62	65
1994	22,6	4	23	43	57	64	
1995	20,9	3	22	42	56		
1996	20,9	4	23	43			
1997	21,4	4	23				
1998	21,9	4					
Hbo							
1990	5,7	44	52	56	58	60	61
1991	6,7	47	54	57	59	60	61
1992	7,1	50	56	58	60	61	61
1993	6,9	51	56	59	60	61	62
1994	6,1	48	54	57	58	59	
1995	4,3	45	51	54	56		
1996	3,7	41	48	52			
1997	4,1	44	50				
1998	4,7	43					
Alle vooropleidingen							
1990	36,5	9	18	42	55	60	62
1991	37,3	11	28	46	55	59	61
1992	35,6	13	30	46	55	59	61
1993	34,9	14	29	45	54	58	59
1994	33,7	13	28	43	53	59	
1995	30,1	10	26	42	52		
1996	29,8	10	25	41			
1997	31,0	11	26				
1998	32,6	11					

19 Uitstroom uit het basisonderwijs naar bestemming, 2001

	eenheid	jongens	meisjes	totaal
Uitstroom	1 000	103,7	98,2	202,0
w.v. in het volgend schooljaar				
speciaal basisonderwijs	%	7	4	5
expertisecentra	%	2	1	2
voortgezet onderwijs ¹⁾	%	86	91	89
ander en geen onderwijs	%	4	4	4

Bron: Voorlopige onderwijsmatrix van het ministerie van OCenW.

¹⁾ Incl. speciaal voortgezet onderwijs en praktijkonderwijs.

20 Uitstroom uit het (voortgezet) speciaal onderwijs¹⁾ naar bestemming, 2001

	eenheid	mannen	vrouwen	totaal
Uitstroom uit speciaal basisonderwijs en expertisecentra	1 000	11,9	5,5	17,4
w.v. in het volgend schooljaar				
basisonderwijs	%	7	7	7
speciaal voortgezet onderwijs	%	17	12	15
praktijkonderwijs	%	17	21	18
ander voortgezet onderwijs	%	30	31	30
bol voltijd / bbl	%	6	6	6
geen voltijdonderwijs	%	24	23	24
Uitstroom uit speciaal voortgezet onderwijs en praktijkonderwijs	1 000	6,1	2,7	8,8
w.v. in het volgend schooljaar				
expertisecentra	%	6	4	6
ander voortgezet onderwijs	%	31	25	30
bol voltijd / bbl	%	17	14	16
geen voltijdonderwijs	%	45	57	49

Bron: Voorlopige onderwijsmatrix van het ministerie van OCenW.

¹⁾ Omvat speciaal basisonderwijs, expertisecentra, speciaal voortgezet onderwijs en praktijkonderwijs.

21 Uitstroom uit het vo gemeenschappelijke leerjaren 1 en 2 naar bestemming, 2001

	eenheid	jongens	meisjes	totaal
Uitstroom	1 000	98,7	94,2	192,9
w.v. in het volgend schooljaar				
vormen van speciaal onderwijs	%	1	1	1
vmbo	%	58	54	56
havo	%	17	20	18
vwo	%	16	21	19
geen voltijdonderwijs	%	7	5	6

Bron: Voorlopige onderwijsmatrix van het ministerie van OCenW.

22 Uitstroom uit vmbo¹⁾ met diploma naar bestemming, 2001

	eenheid	mannen	vrouwen	totaal
Uitstroom	1 000	48,6	44,9	93,5
w.o. in het volgend schooljaar				
havo leerjaar 3+	%	4	5	5
beroepsopleidende leerweg	%	55	65	59
beroepsbegeleidende leerweg	%	20	8	15
geen voltijdonderwijs	%	20	22	21

Bron: Voorlopige onderwijsmatrix van het ministerie van OCenW.

¹⁾ Omvat mavo, vbo en lwoo.

23 Uitstroom uit havo met diploma naar bestemming, 2001

	eenheid	mannen	vrouwen	totaal
Uitstroom	1 000	13,5	16,4	29,9
w.v. in het volgend schooljaar				
vwo leerjaar 3+	%	4	3	4
beroepsopleidende leerweg	%	6	7	7
beroepsbegeleidende leerweg	%	1	1	1
hoger beroepsonderwijs	%	81	77	79
geen voltijdonderwijs	%	8	12	10

Bron: Voorlopige onderwijsmatrix van het ministerie van OCenW.

24 Uitstroom uit vwo met diploma naar bestemming, 2001

	eenheid	mannen	vrouwen	totaal
Uitstroom	1 000	12,8	14,2	27,0
w.o. in het volgend schooljaar				
bol / bbl	%	0	0	0
hoger beroepsonderwijs	%	16	23	20
wetenschappelijk onderwijs	%	71	62	67
geen voltijdonderwijs	%	13	15	14

Bron: Voorlopige onderwijsmatrix van het ministerie van OCenW.

25 Uitstroom uit voltijdonderwijs naar laatst gevolgde opleiding, 2001

	mannen	vrouwen	totaal
	<i>x 1 000</i>		
Basisonderwijs	4,2	3,9	8,1
Speciaal basisonderwijs	0,3	0,1	0,5
Expertisecentra	2,5	1,2	3,7
Voortgezet onderwijs:			
Brugjaren ¹⁾	6,7	4,0	10,7
Speciaal voortgezet onderwijs	0,9	0,4	1,3
Praktijkonderwijs	1,9	1,2	3,1
Vmbo leerjaar 3 en hoger ²⁾			
Zonder diploma	7,3	4,6	12,0
Met diploma	9,7	10,1	19,8
Havo leerjaar 3 en hoger			
Zonder diploma	3,7	3,6	7,2
Met diploma	1,1	2,0	3,0
Vwo leerjaar 3 en hoger			
Zonder diploma	1,9	1,8	3,7
Met diploma	1,6	2,1	3,7
Beroepsopleidende leerweg			
Zonder diploma	22,6	18,9	41,5
Met diploma	21,7	28,2	49,9
Beroepsbegeleidende leerweg			
Zonder diploma	22,7	11,5	34,2
Met diploma	26,2	15,5	41,8
Hoger beroepsonderwijs			
Zonder diploma	13,5	11,6	25,2
Met diploma	16,5	21,7	38,2
Wetenschappelijk onderwijs			
Zonder diploma	6,6	5,3	11,9
Met diploma	8,3	8,9	17,2
Totaal uitstroom	180,1	156,5	336,6

Bron: Voorlopige onderwijsmatrix van het ministerie van OCenW.

¹⁾ Vwo, havo, vmbo en lwoo leerjaar 1 en 2, brugjaar vwo / havo leerjaar 3.

²⁾ Incl. lwoo.

26 Open Universiteit, deelnemers ¹⁾

	1995	2000	2001	2002	2003
	<i>x 1 000</i>				
Mannen	16,7	11,0	10,3	10,3	9,9
Vrouwen	10,5	9,1	9,0	9,1	9,3
Totaal	27,2	20,1	19,3	19,4	19,2
Programma					
Diploma-studenten	13,0	13,3	12,8	12,9	12,3
Cursusstudenten	5,9	4,1	3,9	4,1	4,4
Nog open	5,6	2,8	2,5	2,4	2,5
Onbekend	2,7	0,0			
Eerstejaars	12,1	8,3	8,0	8,1	8,1
	%				
Positie in de werkring					
Met betaald werk	69	68	63	62	67
Zonder betaald werk	26	20	19	19	20
Onbekend	6	13	19	20	13
Vooropleiding					
Basisonderwijs	0	0	0	0	0
Voorbereidend beroepsonderwijs	1	1	1	1	1
Mavo	7	6	6	6	6
Havo / vwo	21	20	20	21	22
Mbo	12	12	11	12	13
Hbo	33	32	30	32	34
Wo	16	15	13	14	16
Onbekend	10	14	20	14	7

¹⁾ Met een of meer inschrijvingen in het laatste jaar, stand per 1 januari.

27 Regulier deeltijd hoger onderwijs, deelnemers

	1990/'91	1995/'96	2000/'01	2001/'02	2002/'03
	<i>x 1 000</i>				
<i>Hoger beroepsonderwijs</i>					
Landbouw	0,2	0,4	0,4	0,8	0,9
Techniek	4,7	3,9	6,5	6,7	6,0
Gezondheid	4,9	4,4	4,9	5,0	5,2
Economie	9,8	8,4	15,9	17,1	15,2
Gedrag en maatschappij	10,1	8,4	11,4	12,0	12,3
Taal en cultuur	4,4	2,6	2,0	1,9	2,0
Onderwijs	18,9	13,5	19,5	21,8	23,6
Totaal	53,0	41,6	60,7	65,3	65,4
<i>Wetenschappelijk onderwijs</i>					
Landbouw	0,1	0,0	0,0	0,0	0,0
Natuur	0,4	0,2	0,1	0,1	0,1
Techniek	0,1	0,0	0,6	0,6	0,6
Gezondheid	0,5	0,6	0,9	0,9	1,0
Economie	1,9	0,6	0,9	1,0	0,9
Recht	4,7	3,0	4,4	4,5	4,6
Gedrag en maatschappij	5,0	3,6	4,3	4,3	4,4
Taal en cultuur	1,8	1,8	2,4	3,0	3,2
Onderwijs		0,1	0,2	0,2	0,2
Totaal	14,5	10,0	13,8	14,6	15,0

28 Deeltijdonderwijs (enkele vormen), deelnemers

	1990/'91	1995/'96	2000/'01	2001/'02	2002/'03
<i>Educatie</i>	<i>x 1 000</i>				
KSE niveau 1, 2 en 3, NT2 niveau 1, 2 en 3 ¹⁾	115	125	125	123	133
KSE niveau 4, 5 en 6	88	46	24	21	16
NT2 niveau 4 en 5 ²⁾	.	.	10	13	14
<i>Overig deeltijdonderwijs</i>					
Regulier deeltijd bol	44	32	27	30	27
Regulier deeltijd hbo	53	41	61	65	65
Regulier deeltijd wo	15	10	14	15	15
Open Universiteit ³⁾	36	25	19	19	19
Particulier onderwijs	391	309	333	.	.

¹⁾ Kalenderjaren (2002/'03 heeft hier betrekking op 2002).

²⁾ Bron: OCenW in kerncijfers.

³⁾ Stand per 1 januari (2002/'03 heeft hier betrekking op de stand per 1 januari 2003).

29 KSE niveau 1, 2 en 3, NT2 niveau 1,2 en 3, deelnemers naar herkomst

	eenheid	1990	1995	2000	2001	2002
Totaal	1 000	115,1	125,4	125,5	123,0	133,3
Autochtoon ¹⁾	%	50	39	31	33	.
Allochtoon ¹⁾	%	50	61	69	67	.
Mannen	%	36	38	37	36	35
Vrouwen	%	64	62	63	64	65
29 jaar of jonger	%	36	32	30	29	29
30–49 jaar	%	46	48	50	49	48
50 jaar of ouder	%	18	20	20	22	22

¹⁾ Niet afkomstig uit Nederland, tot Nederlander genaturaliseerde buitenlanders en Nederlanders uit overzeese gebieden (bijvoorbeeld Aruba, Curaçao).

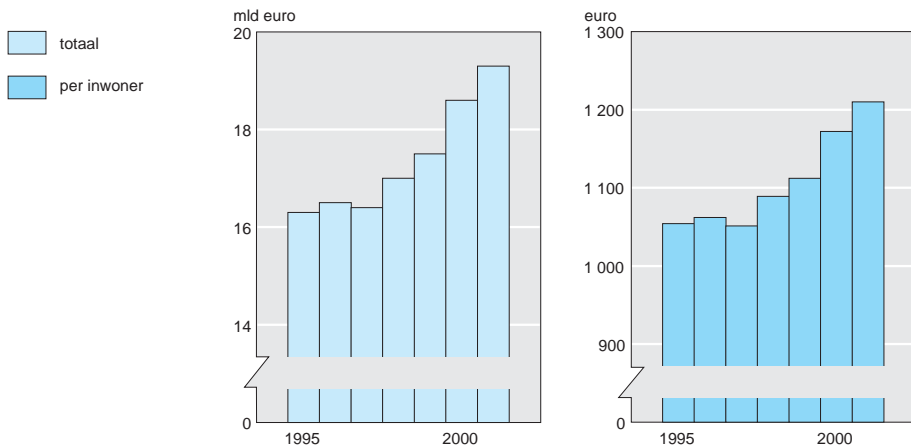
30 Levenslang leren

	eenheid	1995	1999	2000 ²⁾	2001	2002
<i>Deelname aan opleidingen, 25–64 jaar</i>						
Mannen	%	13,1	13,3	15,3	15,6	14,5
Vrouwen	%	11,1	12,1	13,7	14,3	14,4
Totaal	%	12,1	12,7	14,5	15,0	14,5
<i>Post-initieel onderwijs, 15-64 jaar ¹⁾</i>						
Deelnemers met studieverlof	%	29	34	29	29	32
Uren studieverlof per week	1	4,4	4,7	4,8	4,9	4,7
Studie niet zelf gefinancierd	%	.	.	45	47	47
Studie deel zelf gefinancierd	%	.	.	10	10	9

¹⁾ Excl. voltijdonderwijs.

²⁾ Met ingang van 1 april 2000 is er is niet alleen gevraagd naar de opleidingen die men op dit moment volgt, maar ook of men de afgelopen vier weken een opleiding heeft gevolgd. Dit is in overeenstemming met Europese afspraken die daarover zijn gemaakt. De uitbreiding van de waarneming betekent dat over 2001 voor de 25–64 jarigen 251 duizend deelnemers meer werden waargenomen. Het deelnamepercentage steeg daarmee met 2,9%.

Overheidsuitgaven voor onderwijs in prijzen van 1995

31 Overheidsuitgaven per onderwijssoort

	1995	1998	1999	2000	2001*
	<i>mln euro</i>				
Basisonderwijs	3 892	4 422	4 815	5 395	6 064
(Voortgezet) speciaal onderwijs	899	1 021	1 002	997	1 108
Vwo / havo / mavo, vbo, mbo en volwasseneneducatie	4 967	5 612	6 121	6 908	7 591
Hoger beroepsonderwijs	1 098	1 209	1 350	1 403	1 570
Wetenschappelijk onderwijs	2 505	2 599	2 740	2 853	3 048

32 Overheidsuitgaven voor onderwijs t.b.v. de lopende exploitatie ¹⁾

	eenheid	1995	1998	1999	2000	2001*
Basisonderwijs						
Bruto uitgaven	mln euro	3 906	4 315	4 696	5 266	5 830
Bedrag per leerling	euro	2 673	2 828	3 054	3 410	3 774
(Voortgezet) speciaal onderwijs						
Bruto uitgaven	mln euro	906	1 004	986	980	1 088
Bedrag per leerling	euro	7 701	8 222	8 142	8 413	9 338
Hoger beroepsonderwijs						
Bruto uitgaven	mln euro	1 281	1 467	1 639	1 704	1 884
Bedrag per student	euro	4 905	5 356	5 768	5 797	6 412
Wetenschappelijk onderwijs						
Bruto uitgaven ²⁾	mln euro	2 407	2 700	2 869	3 098	3 544
Bedrag per student	euro	13 147	16 792	17 715	18 739	20 870

N.B. Bij het berekenen van het bedrag per leerling / student is uitgegaan van de leerlingen / studenten per kalenderjaar.

1) Incl. rente en aflossing.

2) Uitgaven gedaan door de instellingen voor wetenschappelijk onderwijs.

33 Overheidsuitgaven voor onderwijs, specificatie 2001*

	personeel	materieel	rente	kapitaal- uitgaven	totaal
<i>mln euro</i>					
Basisonderwijs	4 338	1 081	277	368	6 064
(Voortgezet) speciaal onderwijs	860	163	43	41	1 108
Vwo / havo / mavo, vbo, mbo en vol- wasseneneducatie	6 018	1 246	49	278	7 591
Hoger beroepsonderwijs	1 137	358		74	1 570
Wetenschappelijk onderwijs	2 217	692		140	3 048
Niet te verdelen	5	131	17	156	309
Apparaatskosten	434	312		17	763
Studietoelagen		1 236		736	1 973
Studentenvoorzieningen		166			166
Totaal	15 010	5 386	385	1 811	22 592

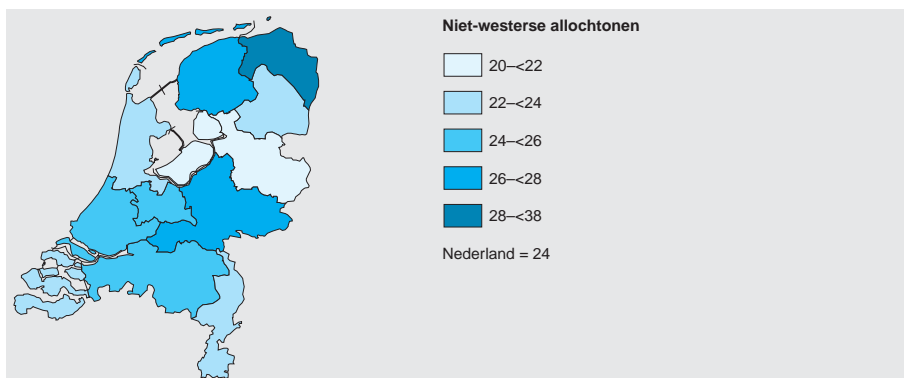
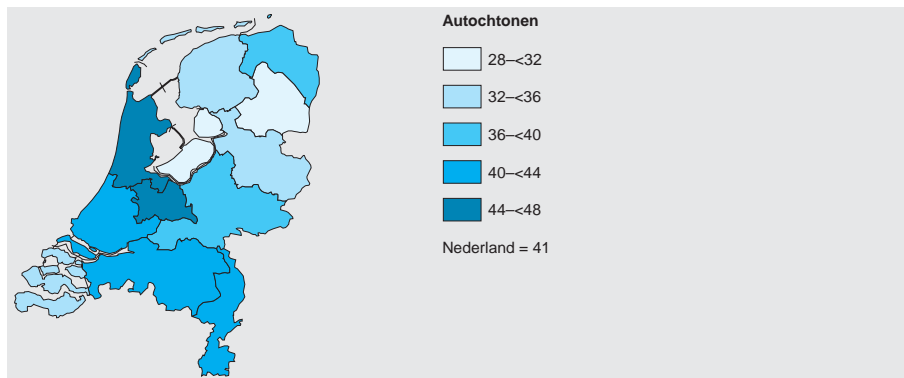
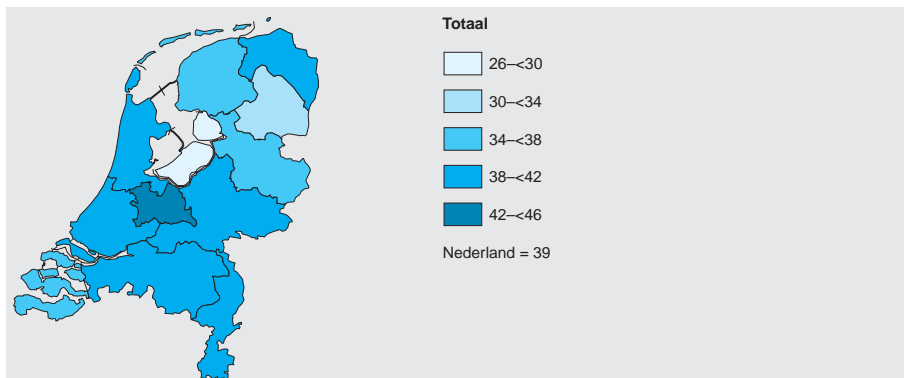
34 Overheidsuitgaven voor onderwijs per uitgavencategorie

	1995	1998	1999	2000	2001*
<i>mln euro</i>					
Personeel					
Direct	2 347	2 245	2 196	2 346	2 626
Overdrachten	8 307	9 415	10 269	11 230	12 384
Materieel					
Direct	910	1 068	1 006	1 138	1 285
Overdrachten	1 915	2 337	2 363	2 638	2 864
Kapitaallasten					
Direct (excl. aflossingen)	392	361	319	340	381
Overdrachten	70	3	4	4	5
Overige inkomensoverdrachten (beurzen)	1 705	1 369	1 417	1 603	1 354
Terugbetaling teveel betaalde beurzen	-69	-116	-114	-130	-118
Kapitaaluitgaven (excl. studieleningen)	680	790	790	843	1 075
Studieleningen	212	652	659	815	966
Aflossing van studieleningen	-205	-230	-221	-230	-229
Totaal	16 263	17 894	18 688	20 598	22 592
Idem, in % van het bruto binnenlands product tegen marktprijzen	5,4	5,1	5,0	5,1	5,3
Idem, per inwoner (euro)	1 054	1 143	1 186	1 298	1 413

35 Onderwijsuitgaven in enkele landen, 2000

	% van het bruto binnenlands product		% van het bruto binnenlands product
	%		%
Nederland	4,7	Ierland	4,6
		Italië	4,9
België	5,5	Oostenrijk	5,7
Denemarken	6,7	Portugal	5,7
Duitsland	5,3	Spanje	4,9
Finland	5,6	Ver. Koninkrijk	5,3
Frankrijk	6,1	Zweden	6,5
Griekenland	4,0		

Bron: Education at a glance, 2003 (OESO).

1.4 Cultuur, recreatie en overige tijdsbesteding

Statistieken over cultuur en (vrije)tijdsbesteding belichten verschillende kanten van deze terreinen.

In de eerste plaats wordt aandacht besteed aan de wijze waarop Nederlanders dagelijks hun tijd besteden. Daarbij komen de tijd voor betaald werk, huishoudelijk werk en persoonlijke verzorging aan bod, maar ook diverse vormen van vrijwilligerswerk en verschillende soorten van ontspanning, sociale contacten en deelname aan culturele activiteiten en sportbeoefening.

In de tweede plaats wordt informatie gegeven over bedrijven en instellingen die werkzaam zijn op het gebied van de vrijetijdsbesteding en cultuur. Informatie over het aanbod en de productie van toeristische en recreatieve dienstverlening is te vinden in de statistieken over logiesverstrekkende accommodaties en instellingen op het gebied van sport en recreatie.

Naast gegevens over omzet, financiering en personeelsinzet komen vrij gedetailleerde gegevens beschikbaar over capaciteit en aard van de geleverde diensten. De culturele instellingen, waarover de gegevens worden gepresenteerd, zijn voornamelijk werkzaam op het gebied van het behouden of aanbieden van culturele goederen en diensten, zoals musea, gezelschappen en accommodaties voor podiumkunsten. In het algemeen worden activiteiten, omzet en financiering van deze instellingen waargenomen, alsmede de afname van hun culturele diensten.

Toelichting

De gegevens over podiumkunsten (tabel 5) worden verzameld in samenwerking met de Vereniging van Schouwburg- en Concertgebouw Directies. Met ingang van 1999 is de

gegevensverzameling en -verwerking op andere wijze opgezet dan daarvoor. De belangrijkste uitgangspunten zijn nu:

- Waarneming geschiedt per kalenderjaar in plaats van per theaterseizoen;
- De gegevens bestaan uit opgaven van de podia die voornamelijk bestemd zijn voor professionele podiumkunsten;
- Ontbrekende gegevens (non-respons) worden bijgeschat door gebruik te maken van opgaven van vorig jaar, soort accommodatie en de capaciteit van de accommodatie.

Tevens is het bestand van podia geschoond voor de ruim 300 accommodaties die niet voldoen aan het criterium dat zij in hoofdzaak bestemd zijn voor de uitvoering van professionele podiumkunsten.

De cijfers over bibliotheken (tabel 10) zijn verzameld in samenwerking met de Nederlandse Bibliotheek en Lectuur Centrale. Het aantal islamieten en hindoes (tabel 12) is berekend op basis van een schatting die berust op de aantallen allochtonen per herkomstgroepering en op het aandeel islamieten en hindoes in de landen van herkomst.

De tabellen 13 t/m 17 zijn ontleend aan het ContinuVakantieOnderzoek (CVO). In 2002 is dit onderzoek uitgevoerd door een samenwerkingsverband van Toerisme Recreatie Nederland (TRN), het Nederlands Research Instituut voor Recreatie en Toerisme (NRIT) en het NIPO. Het CBS neemt vanaf 1987 aan dit vakantie-onderzoek deel. In 2002 is het CVO opnieuw opgezet. Een gevolg daarvan is dat de uitkomsten over het verslagjaar 2002 strikt genomen niet te vergelijken zijn met die van voorgaande onderzoeken. De oorzaken van de trendbreuk zijn een verruiming van de vakantie-definitie, het naar voren halen van de begindatum van het vakantiejaar en wijzigingen in de vraagstelling en de methode van waarneming in het onderzoek van 2002.

Tabellen 18 en 19 over gasten en overnachtingen in logiesaccommodaties zijn gebaseerd op waarneming door het CBS zelf bij de betrokken bedrijven. Hier wordt, anders dan bij het CVO, bij de accommodaties een ondergrens van het aantal slaappleaatsen gehanteerd. Bij hotels, pensions en jeugdaccommodaties (tabel 18) gaat het om accommodaties met ten minste 5 slaappleaatsen. Bij verblijfsrecreatieaccommodaties (tabel 19) gaat het om accommodaties met ten minste 20 slaappleaatsen. De gegevens over uitgaven aan monumenten (tabel 24) zijn afkomstig van de Rijksdienst voor Monumentenzorg.

Verklaring van termen

bioscopen Deze vertonen films aan publiek op commerciële basis.

filmtheaters Deze vertonen films aan publiek op niet-commerciële basis en worden gesubsidiëerd.

kerkelijkheid Heeft betrekking op de vraag tot welke kerkelijke gezindte of levensbeschouwelijke groepering men zichzelf rekent.

kerksheid Als kerks worden aangemerkt diegenen die eenmaal of vaker per maand naar de kerk gaan, of een levensbeschouwelijke bijeenkomst bezoeken.

korte vakantie In 2001 en eerder: een verblijf buiten de eigen woning voor ontspanning of plezier met ten minste één en ten hoogste drie opeenvolgende overnachtingen anders dan bij familie of kennissen thuis doorgebracht.

Met ingang van 2002: een verblijf buiten de eigen woning voor ontspanning of plezier met ten minste één en ten hoogste drie opeenvolgende overnachtingen. Ook het logeren bij familie, vrienden of kennissen in het buitenland valt onder het begrip vakantie. Een verblijf bij familie, vrienden of kennissen in Nederland telt echter niet mee, tenzij de bewoners de hele tijd of de meeste dagen afwezig waren.

lange vakantie In 2001 en eerder: een verblijf buiten de eigen woning voor ontspanning of plezier met ten minste vier opeenvolgende overnachtingen anders dan bij

familie of kennissen thuis doorgebracht. Met ingang van 2002: een verblijf buiten de eigen woning voor ontspanning of plezier met ten minste vier opeenvolgende overnachtingen. Ook het logeren bij familie, vrienden of kennissen in het buitenland valt onder het begrip vakantie. Een verblijf bij familie, vrienden of kennissen in Nederland telt echter niet mee, tenzij de bewoners de hele tijd of de meeste dagen afwezig waren.

sportclubs Deze organiseren in verenigingsverband en geven gelegenheid tot het beoefenen van diverse sporten.

sportscholen Deze hebben als voornaamste activiteit het – niet in verenigingsverband of als sportinstructeur – opleiden en trainen van sportbeoefenaren in eigen sportaccommodaties.

vrije tijd De tijdsbesteding anders gebruikt dan voor beroepsarbeid, het volgen van onderwijs, huishoudelijke arbeid of persoonlijke verzorging.

watersportclubs Deze organiseren in verenigingsverband en geven gelegenheid tot het beoefenen van sporten die zich op het water afspelen, zoals roeien, kanoën, surfen, zeilen, ijszeilen, waterskiën, motorboottracen.

winterperiode Oktober tot en met april.

zomerperiode Mei tot en met september.

1 Tijdsbesteding per persoon van 12 jaar of ouder per dag naar leeftijd, 2001

	12-17 jaar	18-24 jaar	25-44 jaar	45-64 jaar	65 jaar of ouder	totaal
<i>Mannen</i>	<i>uren:minuten</i>					
Persoonlijke verzorging	11:01	10:09	9:23	9:59	10:56	9:59
Betaald werk en onderwijs	4:35	4:38	5:52	3:46	0:15	4:17
Huishoudelijk werk en zorgtaken	0:39	1:06	2:00	2:29	2:52	3:03
Vrijwilligerswerk						
Werk voor kerkelijke, politieke organisatie	0:00	0:05	0:02	0:04	0:07	0:03
Werk voor organisaties voor vorming of verzorging	0:01	0:02	0:01	0:04	0:08	0:03
Werk voor sportvereniging, culturele vereniging	0:02	0:07	0:04	0:11	0:09	0:07
Totaal	0:05	0:14	0:06	0:20	0:24	0:13
Vrije tijd						
Sportbeoefening	0:42	0:26	0:23	0:20	0:18	0:22
Televisie, video, radio, cd's, cassettes	2:10	1:48	1:43	2:06	2:57	2:02
Contact met familie, vrienden, kennissen	1:09	1:35	1:18	1:14	1:48	1:22
Bezoek aan kerk, moskee	0:04	0:04	0:03	0:04	0:02	0:03
Bezoek aan restaurant, café, disco e.d.	0:14	0:40	0:21	0:14	0:08	0:18
Lezen	0:08	0:06	0:17	0:36	1:20	0:29
Wandelen, fietstochties maken	0:09	0:08	0:06	0:16	0:23	0:12
Bezoek aan museum, theater, bibliotheek, sportwedstrijd e.d.	0:12	0:13	0:09	0:10	0:06	0:10
Spelletjes doen, knutselen, musiceren, toneelspelen	1:04	0:42	0:25	0:31	0:41	0:34
Niets doen, luieren	0:24	0:24	0:24	0:28	0:45	0:28
Totaal	6:14	6:05	5:08	5:59	8:29	6:01
Onderweg	0:57	1:26	1:09	1:00	0:25	1:01
Iets anders / onbekend	0:29	0:22	0:20	0:27	0:40	0:26
Totaal	24:00	24:00	24:00	24:00	24:00	24:00
Steekproefaantal (abs.)	338	280	997	819	370	2 804
<i>Vrouwen</i>						
Persoonlijke verzorging	11:16	10:36	10:04	10:25	11:10	10:31
Betaald werk en onderwijs	4:07	4:43	3:16	1:41	0:06	2:28
Huishoudelijk werk en zorgtaken	1:01	1:39	4:32	4:28	3:36	3:46
Vrijwilligerswerk						
Werk voor kerkelijke, politieke organisatie	0:01	0:01	0:02	0:05	0:03	0:03
Werk voor organisaties voor vorming of verzorging	0:02	0:02	0:04	0:04	0:04	0:04
Werk voor sportvereniging, culturele vereniging	0:01	0:02	0:03	0:03	0:02	0:02
Totaal	0:04	0:04	0:09	0:11	0:09	0:09

1 Tijdsbesteding per persoon van 12 jaar of ouder per dag naar leeftijd, 2001 (slot)

	12-17 jaar	18-24 jaar	25-44 jaar	45-64 jaar	65 jaar of ouder	totaal
	<i>uren:minuten</i>					
Vrije tijd						
Sportbeoefening	0:34	0:17	0:14	0:16	0:12	0:16
Televisie, video, radio, cd's, cassettes	2:03	1:47	1:32	1:47	2:35	1:51
Contact met familie, vrienden, kennissen	1:37	1:39	1:15	1:35	1:44	1:30
Bezoek aan kerk, moskee	0:02	0:04	0:04	0:05	0:03	0:04
Bezoek aan restaurant, café, disco e.d.	0:25	0:35	0:15	0:15	0:12	0:17
Lezen	0:16	0:16	0:22	0:40	1:09	0:34
Wandelen, fietstochties maken	0:06	0:08	0:06	0:12	0:13	0:09
Bezoek aan museum, theater, bibliotheek, sportwedstrijd e.d.	0:09	0:09	0:06	0:07	0:11	0:08
Spelletjes doen, knutselen, musiceren, toneelspelen	0:30	0:15	0:20	0:30	0:51	0:29
Niets doen, luieren	0:27	0:28	0:25	0:31	0:44	0:31
Totaal	6:08	5:39	4:40	5:58	7:54	5:49
Onderweg	0:59	0:58	0:56	0:44	0:26	0:48
Iets anders / onbekend	0:26	0:22	0:23	0:34	0:39	0:29
Totaal	24:00	24:00	24:00	24:00	24:00	24:00
Steekproefaanstal (abs.)	302	267	1 104	829	411	2 913

2 Tijdsbesteding per persoon van 12 jaar of ouder per dag naar samenstelling huishouden, 2001

	alleenstaande	paar zonder kinderen	paar met jongste kind				eenoudergezin
			0-5 jaar	6-11 jaar	12-17 jaar	18 jaar of ouder	
	<i>uren:minuten</i>						
<i>Mannen</i>							
Persoonlijke verzorging	9:51	10:07	9:22	10:10	10:16	10:01	10:01
Verzorging anderen	0:06	0:10	1:13	0:32	0:08	0:04	0:20
Onderweg	0:51	0:57	1:09	1:00	1:08	1:12	1:02
Betaald werk	3:28	3:17	5:21	3:46	3:13	3:54	3:36
Onderwijs	0:27	0:11	0:29	1:13	1:33	0:28	0:34
Huishoudelijke verplichtingen	1:50	2:05	1:29	1:14	1:11	1:58	1:09
Vrijwilligerswerk	0:16	0:20	0:06	0:09	0:10	0:08	0:09
Vrije tijd	6:49	6:26	4:30	5:36	5:50	5:46	6:43
Iets anders / onbekend	0:22	0:27	0:21	0:20	0:31	0:29	0:27
Totaal	24:00	24:00	24:00	24:00	24:00	24:00	24:00
<i>Vrouwen</i>							
Persoonlijke verzorging	10:38	10:36	10:12	10:17	10:39	10:33	10:32
Verzorging anderen	0:13	0:13	2:28	0:58	0:18	0:12	0:38
Onderweg	0:41	0:47	0:53	0:52	0:52	0:42	0:51
Betaald werk	1:38	2:00	1:55	2:06	1:54	2:04	2:01
Onderwijs	0:20	0:10	0:17	1:04	1:23	0:42	1:04
Huishoudelijke verplichtingen	2:46	3:21	3:18	3:17	2:44	3:38	2:54
Vrijwilligerswerk	0:09	0:10	0:04	0:16	0:07	0:06	0:10
Vrije tijd	7:04	6:13	4:25	4:49	5:32	5:33	5:39
Iets anders / onbekend	0:33	0:31	0:27	0:20	0:31	0:29	0:22
Totaal	24:00	24:00	24:00	24:00	24:00	24:00	24:00

3 Televisiezendtijd en kijktijd

	1995	1999	2000	2001	2002
<i>Zendtijd</i>	<i>minuten per dag</i>				
Publieke omroepen ¹⁾	2 148	2 796	2 973	3 127	3 242
Commerciële omroepen ²⁾	2 015	5 833	4 555	5 790	5 810
Totaal	4 164	8 629	7 529	8 917	9 052
<i>Kijktijd, personen van 6 jaar of ouder</i>					
Publieke omroepen ¹⁾	57	56	60	60	62
Commerciële omroepen ²⁾	55	75	65	76	71
Totaal ³⁾	151	163	163	166	179

Bron: Nederlandse Omroepprogramma Stichting (afdeling Kijk- en Luisteronderzoek); onderzoek uitgevoerd door Intomart b.v.

¹⁾ Nederland 1, 2 en 3.

²⁾ RTL 4, RTL 5, Veronica, SBS6, TV10, V8 en Net 5.

³⁾ Kijktijd van alle in Nederland te ontvangen zenders.

4 Luistertijd per persoon van 13 jaar of ouder, 2002

	13–19 jaar	20–34 jaar	35–49 jaar	50–64 jaar	65 jaar of ouder	totaal
<i>Zenders 00.00 tot 24.00 uur</i>	<i>minuten per dag</i>					
Radio 1–5	17	54	57	71	93	62
Regionaal	3	6	16	53	70	29
Commerciële radio	84	114	111	84	48	94
Overig	6	10	10	14	13	11
Totaal	110	184	194	222	224	195
w.o.						
7–19 uur	85	160	170	195	193	170
19–24 uur	21	16	16	20	23	18

Bron: Nederlandse Omroepprogramma Stichting (afdeling Kijk- en Luisteronderzoek); onderzoek uitgevoerd door Intomart b.v.

5 Podiumkunsten (professionele uitvoerenden)

	uitvoeringen			bezoeken		
	1999	2000	2001	1999	2000	2001
	<i>abs.</i>			<i>x 1 000</i>		
Theater	12 775	13 517	13 073	1 988	2 069	2 326
Muziek	10 265	10 434	12 063	5 134	5 285	5 749
Muziektheater	3 838	3 695	4 024	2 347	2 549	2 641
Dans en beweging	3 014	2 591	2 155	1 113	889	737
Cabaret en kleinkunst	5 579	5 432	5 598	1 948	1 933	2 034
Overig (incl. literair)	2 441	3 417	3 829	1 321	1 642	2 166
Totaal	37 912	39 086	40 743	13 851	14 368	15 653

6 Musea en tentoonstellingen naar aard van de verzameling

	openge- stelde musea	tentoon- stellingen in musea	bezoeken	
			totaal	per museum
	<i>abs.</i>		<i>x 1 000</i>	
1990	691	1 940	22 042	32
1995	744	1 898	21 921	30
1997 ¹⁾	942	2 032	20 266	22
1999	902	2 249	20 679	23
2001	873	2 135	20 767	24
w.v.				
beeldende kunst	105	.	6 310	60
geschiedenis	448	.	6 255	14
natuurlijke historie	49	.	2 494	51
bedrijf en techniek	245	.	4 274	17
volkenkunde	17	.	388	23
gemengd	9	.	1 047	116

1) Trendbreuk als gevolg van herziening op basis van de internationale museumdefinitie.

7 Musea; personeel en baten

	1990	1995	1997 ¹⁾	1999	2001
Personeel, personen	5 360	6 320	6 708	7 694	8 350
w.o.					
personeel in loondienst	4 500	5 115	5 312	6 148	6 340
Personeel, mensjaren	4 200	4 895	5 071	5 198	5 525
w.o.					
personeel in loondienst	3 580	4 065	3 942	4 404	4 465
Vrijwilligers, personen	6 070	8 040	.	16 205	17 923
Vrijwilligers, mensjaren	1 050	1 850	.	.	.
	<i>mln euro</i>				
Baten	209	296	285	358	414
w.o.					
entreegelden, abonnementen e.d.	29	48	52	54	62
overheidssubsidies	159	191	179	221	263

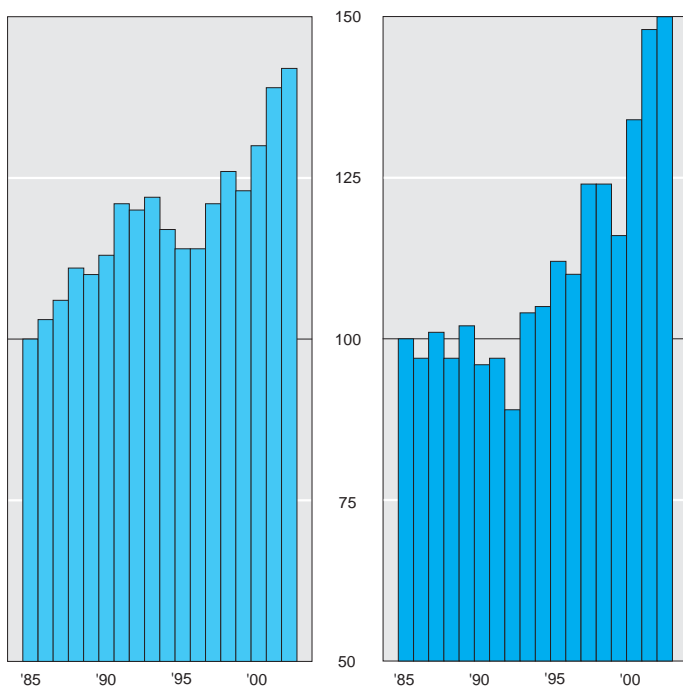
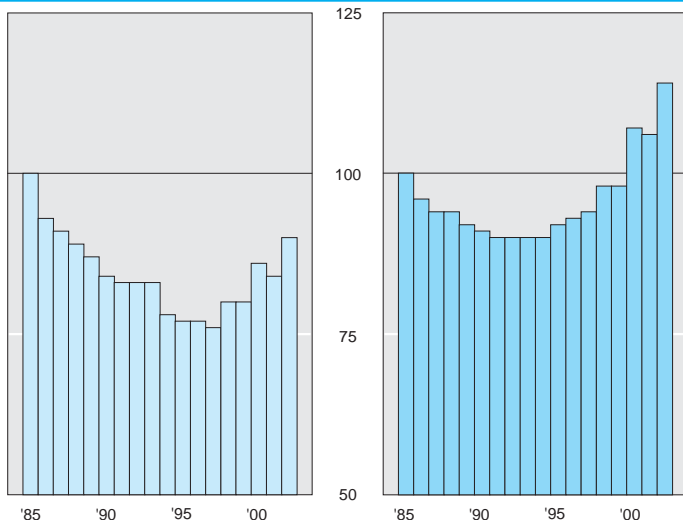
1) Trendbreuk als gevolg van herziening op basis van internationale museumdefinitie.

8 Kunstzinnige vorming, 2001

	eenheid	muziek- school	creativiteits- centrum	gecombi- neerde instelling	totaal
Instellingen	1	109	58	68	235
Personeel, mensjaren	1	1 735	406	2 013	4 153
Leerlingen en cursisten	1 000	152	58	202	412
Leerlingen en cursisten per instelling	1	1 392	1 006	2 972	1 754
Lasten	mln euro	97	22	123	242
w.o.					
personeel	%	77	67	67	71

Bioscopen, 1985=100

- zitplaatsen
- zalen
- besteed bedrag per bezoek
- bezoeken

9 Filmbezoek

	zalen	zit- plaatsen per zaal	zit- plaatsen in zalen	bezoek ¹⁾		bruto- ontvangsten
				totaal	per 1 000 inwoners	
<i>Bioscopen</i> ²⁾	<i>abs.</i>		<i>x 1 000</i>		<i>abs.</i>	<i>1 000 euro</i>
1990	429	229	98	14 636	983	76 204 ³⁾
1995	435	207	90	17 182	1 114	96 040
2000	502	199	100	20 550	1 295	123 590
2001	499	196	98	22 860	1 419	144 530
2002	538	195	105	23 040	1 431	150 970
<i>Filmtheaters</i> ⁴⁾						
1990	42	94	4	542	36	.
1995	49	87	4	763	49	2 660
2000	60	87	5	950	60	4 510
2001	59	83	5	1 040	65	4 970
2002	58	83	5	1 060	66	5 530

Bron: (Bioscopen) Nederlandse Federatie voor de Cinematografie; (filmtheaters) Associatie van Nederlandse Filmtheaters.

1) Incl. bezoek aan reisbioscopen.

2) Incl. twee autobioscopen.

3) Incl. bruto-ontvangsten van filmtheaters.

4) Excl. niet-specifiek ingerichte zalen.

10 Openbare bibliotheken

	eenheid	1990	1995	1999	2000	2001*
Instellingen	1	606	605	544	542	537
Uitleenpunten						
Vestigingen	1	1 165	1 151	1 137	1 124	1 156
Collectie (boeken, platen e.d.)	1 000	44 525	44 229	43 263	42 824	43 796
Boeken	1 000	41 515	41 025	38 663	38 105	38 955
Audiovisuele materialen	1 000	2 322	2 339	2 335	2 376	2 441
Overig	1 000	688	864	2 265	2 344	2 401
Personeel in mensjaren	1	5 960	6 230	6 100	6 420	5 770
Personeel in personen	1	10 270	10 230	10 190	10 710	9 510
Vrijwilligers	1	5 560	7 260	6 760	7 240	6 960
Ingeschreven gebruikers	1 000	4 346	4 549	4 328	4 312	4 349
Uitleningen						
Boeken	1 000	173 009	166 242	144 704	141 444	139 610
Audiovisuele materialen	1 000	7 043	6 345	6 820	7 067	7 251
Overig	1 000	5 672	6 980	6 649	6 591	7 033
Totaal	1 000	185 724	179 566	158 174	155 102	153 894
Totaal, per gebruiker	1	43	39	37	36	35
Baten	mIn euro	333	383	415	437	457
w.o.						
inkomsten van gebruikers	mIn euro	36	49	62	66	67
subsidies en bijdragen	mIn euro	266	299	333	347	365

11 Bevolking van 18 jaar of ouder naar kerkelijke gezindte of levensbeschouwelijke groepering

	rooms-katholiek	Nederlands hervormd	gereformeerd ¹⁾	overige	geen
	%				
Kerkelijkheid					
1990	33	17	8	5	38
1995	33	14	7	8	40
2000	32	14	7	8	40
2001	31	14	7	9	40
2002	31	14	7	8	40
Kerksheid					
1990	13	6	6	3	
1995	11	5	4	4	
2000	9	5	5	4	
2001	9	5	4	4	
2002	8	5	4	4	

¹⁾ Gereformeerde Kerken in Nederland, Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt), Christelijke Gereformeerde Kerken, Gereformeerde gemeenten en Oud-Gereformeerde Gemeenten.

12 Islamieten en hindoes, 1 januari

	islamieten		hindoes		islamieten en hindoes per 100 inwoners	
	totaal	w.o. niet-westers	totaal	w.o. niet-westers	islamieten	hindoes
	<i>x 1 000</i>					
1995	625	596	82	81	4,1	0,5
2000	801	767	91	90	5,1	0,6
2001	844	807	93	92	5,3	0,6
2002	886	846	95	95	5,5	0,6
2003	919	877	97	96	5,7	0,6

13 Uitgaven van Nederlanders aan korte en lange vakanties per bestemming

	per persoon			totaal		
	per korte vakantie	per lange vakantie	totaal	korte vakantie	lange vakantie	totaal
	<i>euro</i>			<i>mln euro</i>		
Nederland						
1998	70	173	120	590	1 340	1 920
1999	67	184	121	580	1 400	1 980
2000	67	200	127	620	1 500	2 110
2001	67	202	128	650	1 630	2 280
2002 ¹⁾	101	211	155	960	1 940	2 900
Buitenland						
1998	174	651	572	390	7 360	7 750
1999	172	656	571	430	7 680	8 110
2000	211	675	595	500	7 760	8 270
2001	191	687	601	470	8 090	8 550
2002 ¹⁾	242	673	581	870	8 870	9 730

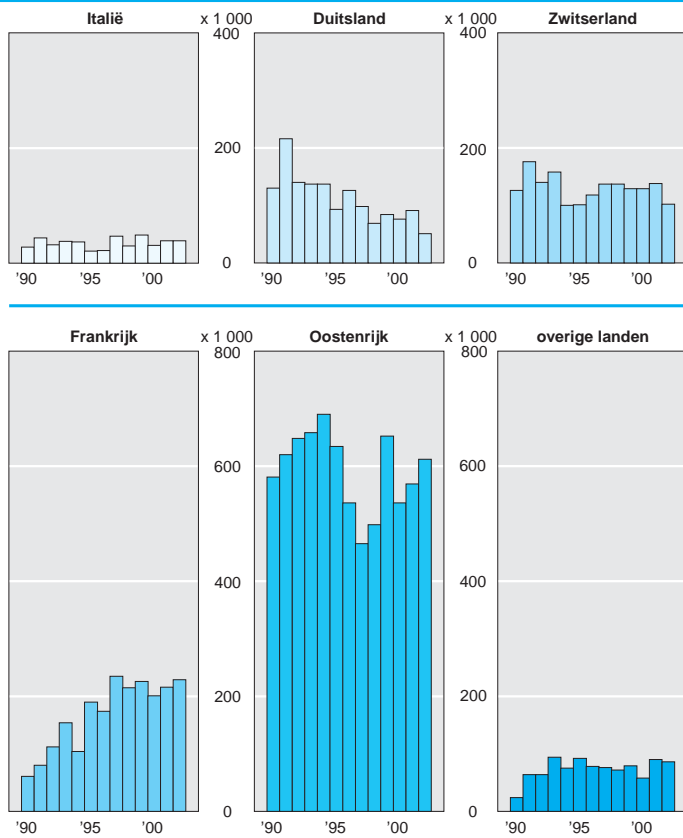
¹⁾ Trendbreuk als gevolg van een aantal wijzigingen in het ContinuVakantieOnderzoek.

14 Buitenlandse korte vakanties van Nederlanders naar bestemming

	1999	2000	2001	2002 ¹⁾		
				totaal	winter- periode	zomer periode
	x 1 000					
België	780	710	800	1 210	630	580
Luxemburg	90	50	80	90	40	50
Frankrijk	620	530	620	670	400	270
Groot-Brittannië	260	270	220	350	230	120
Duitsland	630	640	550	980	580	400
Overige landen	110	200	160	290	190	100
Totaal	2 480	2 390	2 430	3 590	2 070	1 520

1) Trendbreuk als gevolg van een aantal wijzigingen in het ContinuVakantieOnderzoek.

Buitenlandse lange wintersportvakanties van Nederlanders naar bestemming

N.B. Trendbreuk in 2002 als gevolg van een aantal wijzigingen in het ContinuVakantieOnderzoek.

15 Buitenlandse lange vakanties van Nederlanders

	1999	2000	2001	2002 ¹⁾		
				totaal	winter- periode	zomer- periode
<i>Bestemming</i>	<i>x 1 000</i>					
België	730	720	750	970	320	640
Luxemburg	160	190	150	240	30	210
Frankrijk	2 270	2 230	2 170	2 650	570	2 080
Spanje	1 580	1 420	1 610	1 640	600	1 040
Portugal	260	290	270	240	90	150
Oostenrijk	1 050	900	1 000	1 030	660	370
Zwitserland	380	320	330	390	210	180
Groot-Brittannië	340	350	240	460	200	250
Noorwegen, Zweden, Finland	200	210	230	220	50	170
Denemarken	170	130	140	170	40	130
Duitsland	1 210	1 260	1 230	1 510	540	960
Italië	600	610	650	770	170	590
Griekenland	590	580	570	560	80	480
Hongarije	180	120	100	90	20	70
Tsjechië	200	200	280	290	110	180
Turkije	190	370	520	610	160	450
Egypte	80	110	120	80	50	20
Verre Oosten	170	190	250	140	100	40
Verenigde Staten	220	250	210	230	120	110
Caribisch gebied	140	100	90	70	50	20
Overige landen	970	980	880	840	430	410
<i>Logiesvorm</i>						
Woning van familie, vrienden of kennissen	.	.	.	1 280	670	610
Woning van een andere particulier	.	.	.	550	240	310
Hotel ²⁾	4 060	3 890	4 090	3 590	1 530	2 060
Pension, bed & breakfast	.	.	.	430	270	150
Appartement ³⁾	2 260	2 220	2 180	1 940	810	1 130
Zomerhuisje, vakantiebungalow	1 710	1 750	2 000	2 170	770	1 400
Tent, bungalowtent	1 110	1 130	1 000	1 280	60	1 210
Caravan, vouwwagen, camper	1 780	1 850	1 770	1 680	180	1 500
Overige logiesvormen	280	210	230	280	90	190
<i>Vervoermiddel</i>						
Auto	6 180	6 110	6 130	7 620	2 310	5 310
Trein	400	280	320	350	160	190
Touringcar	1 310	1 040	1 140	840	290	550
Vliegtuig	3 630	3 840	3 990	3 930	1 700	2 220
Veerboot, ferry	120	100	90	120	50	80
Overige vervoermiddelen	70	130	120	320	120	200
<i>Totaal</i>	11 700	11 510	11 790	13 170	4 620	8 550

¹⁾ Trendbreuk als gevolg van een aantal wijzigingen in het ContinuVakantieOnderzoek.

²⁾ 1999 tot en met 2001 incl. vakanties in een pension.

³⁾ 1999 tot en met 2001 incl. vakanties in een kamer zonder pension.

16 Binnenlandse korte vakanties van Nederlanders

	1999	2000	2001	2002 ¹⁾		
				totaal	winter- periode	zomer- periode
<i>Toeristengebied</i>	<i>x 1 000</i>					
Waddeneilanden	310	340	440	370	190	180
Noordzeebadplaatsen	1 420	1 250	1 400	1 210	550	660
IJsselmeerkust	290	580	640	400	90	310
Deltagebied	360	510	700	540	210	330
Meren in Groningen, Friesland en Noordwest-Overijssel ²⁾	240	360	540	300	110	190
Hollands-Utrechtse meren	70	120	120	180	60	120
Utrechtse Heuvelrug en 't Gooi	210	280	210	280	120	160
Veluwe en Veluwerand	980	850	810	1 020	510	510
Gelders rivierengebied	110	90	140	60	30	40
Achterhoek	430	340	360	250	110	140
Twente, Salland en Vechtstreek	580	470	600	670	310	370
Groningse, Friese en Drentse zandgronden ²⁾	940	810	920	800	380	420
West- en Midden-Brabant	1 120	1 320	990	1 020	470	560
Oost-Brabant, Noord- en Midden-Limburg en Rijk van Nijmegen	640	800	820	820	460	360
Zuid-Limburg	500	400	430	570	310	260
Amsterdam, Rotterdam, 's-Gravenhage en Utrecht	110	180	160	220	120	100
Overig Nederland	410	460	410	810	350	460
<i>Logiesvorm</i>						
Woning van een particulier ³⁾	60	90	140	470	280	190
Hotel ⁴⁾	1 620	1 590	1 610	2 060	1 130	930
Pension, bed & breakfast	.	.	.	120	60	60
Appartement ⁵⁾	140	160	170	110	70	50
Zomerhuisje, vakantiebungalow	1 970	2 510	2 290	2 570	1 680	890
Tent	600	410	620	500	50	450
Caravan, vouwwagen, camper	3 250	3 220	3 380	2 470	690	1 790
Boot	560	790	880	550	90	460
Jeugdherberg of andere groepsaccommodatie	400	280	450	460	240	230
Overige logiesvormen	130	120	130	190	80	110
<i>Vervoermiddel</i>						
Fiets	180	100	130	150	40	110
Auto	8 060	8 470	8 800	8 490	3 970	4 530
Trein	270	380	490	470	200	280
Touringcar	70	50	70	70	20	50
Overige vervoermiddelen	160	170	180	330	150	180
<i>Totaal</i>	8 730	9 160	9 670	9 510	4 360	5 150

¹⁾ Trendbreuk als gevolg van een aantal wijzigingen in het ContinuVakantieOnderzoek.

²⁾ Trendbreuk in 2001 als gevolg van een grenswijziging tussen twee toeristengebieden.

³⁾ Excl. vakanties bij familie, vrienden of kennissen.

⁴⁾ 1999 tot en met 2001 incl. vakanties in een pension.

⁵⁾ 1999 tot en met 2001 incl. vakanties in een kamer zonder pension.

17 Binnenlandse lange vakanties van Nederlanders

	1999	2000	2001	2002 ¹⁾		
				totaal	winter- periode	zomer- periode
<i>Toeristengebied</i>	<i>x 1 000</i>					
Waddeneilanden	570	590	610	620	190	440
Noordzeepadplaatsen	1 190	1 100	1 220	1 180	360	820
IJsselmeerkust	220	250	240	290	60	230
Deltagebied	200	280	310	470	150	320
Meren in Groningen, Friesland en Noordwest-Overijssel ²⁾	220	190	310	280	60	220
Hollands-Utrechtse meren	100	120	120	90	10	80
Utrechtse Heuvelrug en 't Gooi	250	210	200	320	60	260
Veluwe en Veluwerand	890	870	870	1 000	320	680
Gelders rivierengebied	70	100	110	80	20	60
Achterhoek	360	360	260	310	90	220
Twente, Salland en Vechtstreek	640	600	700	740	230	510
Groningse, Friese en Drentse zandgronden ²⁾	850	860	930	930	320	610
West- en Midden-Brabant	610	670	730	880	290	600
Oost-Brabant, Noord- en Midden-Limburg en Rijk van Nijmegen	740	650	780	860	330	540
Zuid-Limburg	300	320	340	470	150	320
Amsterdam, Rotterdam, 's-Gravenhage en Utrecht	80	40	70	120	20	100
Overig Nederland	300	270	260	560	130	430
<i>Logiesvorm</i>						
Woning van een particulier ³⁾	220	160	190	720	230	490
Hotel ⁴⁾	470	440	470	640	190	450
Pensioen, bed & breakfast	.	.	.	60	10	50
Appartement ⁵⁾	230	200	200	230	90	130
Zomerhuisje, vakantiebungalow	3 070	2 960	3 300	3 700	1 740	1 960
Tent	590	600	560	590	20	570
Caravan, vouwwagen, camper	2 530	2 670	2 780	2 570	350	2 220
Boot	290	320	390	370	50	320
Jeugdherberg of andere groepsaccommodatie	100	100	110	160	40	130
Overige logiesvormen	90	40	60	160	50	110
<i>Vervoermiddel</i>						
Fiets	130	70	120	180	20	160
Auto	6 880	6 870	7 260	8 160	2 510	5 650
Trein	340	310	340	390	120	270
Touringcar	100	90	80	80	20	60
Overige vervoermiddelen	140	140	250	390	100	290
<i>Totaal</i>	7 590	7 490	8 060	9 200	2 780	6 420

¹⁾ Trendbreuk als gevolg van een aantal wijzigingen in het ContinuVakantieOnderzoek.

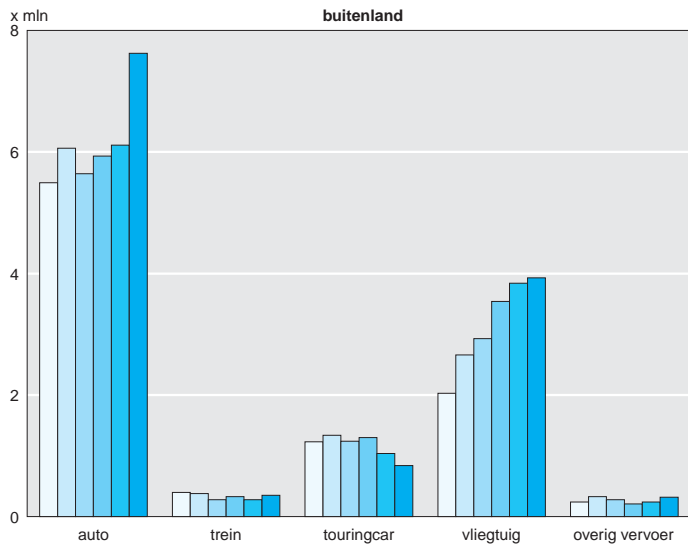
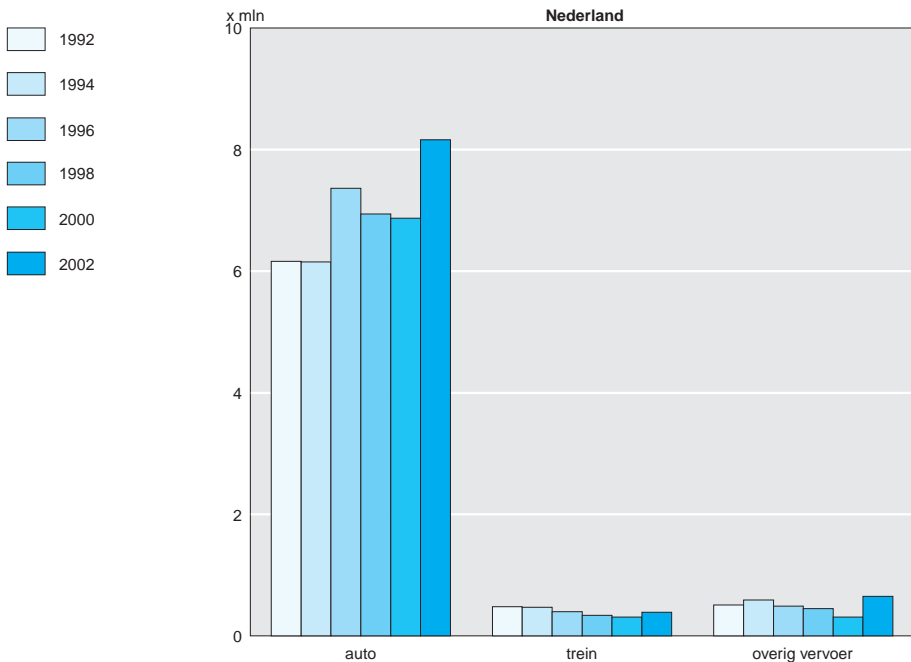
²⁾ Trendbreuk in 2001 als gevolg van een grenswijziging tussen twee toeristengebieden.

³⁾ Excl. vakanties bij familie, vrienden of kennissen.

⁴⁾ 1999 tot en met 2001 incl. vakanties in een pensioen.

⁵⁾ 1999 tot en met 2001 incl. vakanties in een kamer zonder pensioen.

Lange vakanties van Nederlanders per bestemming naar vervoermiddel

N.B. Trendbreuk in 2002 als gevolg van een aantal wijzigingen in het Continu-VakantieOnderzoek.

18 Gebruik van hotels, pensions en jeugdaccommodaties in Nederland naar land van woonplaats van de gasten

	gasten			overnachtingen		
	2000	2001	2002	2000	2001	2002
	<i>x 1 000</i>					
<i>Nederland</i>	7 801	7 601	7 515	14 027	13 608	13 593
<i>Buitenland</i>						
Duitsland	1 325	1 198	1 247	2 960	2 661	2 802
België	416	414	441	741	715	767
Luxemburg	23	21	35	49	43	67
Groot-Brittannië	1 725	1 835	1 744	3 447	3 656	3 489
Ierland	73	76	92	157	171	197
Frankrijk	437	399	449	788	718	793
Zwitserland en Liechtenstein	128	111	107	257	213	214
Italië	286	270	277	606	581	591
Spanje	214	221	242	443	464	501
Portugal	38	31	37	94	72	78
Oostenrijk	53	53	57	110	112	112
Denemarken	97	83	85	200	155	167
Zweden	127	112	104	243	216	199
Noorwegen	84	74	67	161	141	131
Finland	41	38	42	80	77	82
IJsland	5	5	4	11	11	10
Griekenland	29	28	28	67	69	62
Turkije	25	19	20	52	41	41
Polen	47	47	41	106	108	100
Tsjechië	24	22	23	54	47	53
Slowakije	10	7	9	25	19	19
Hongarije	16	16	17	38	34	36
Sovjet-Unie (voormalig)	41	54	45	89	114	99
Overig Europa	458	318	239	912	609	472
Canada	96	92	96	193	191	196
Verenigde Staten	989	984	879	1 964	1 942	1 700
Overig Amerika	118	115	117	244	239	232
Japan	192	181	185	365	338	341
Indonesië	20	15	13	39	34	28
Israël	.	.	79	.	.	187
Taiwan	.	.	13	.	.	24
Overig Azië	376	361	328	726	680	582
Australië	70	71	70	142	137	135
Nieuw-Zeeland	10	13	13	20	24	23
Overig Oceanië	37	21	19	72	35	36
Afrika	106	139	172	242	288	358
Totaal buitenland	7 738	7 445	7 433	15 695	14 955	14 922
<i>Totaal</i>	15 539	15 046	14 948	29 722	28 563	28 515

19 Nederlandse en buitenlandse gasten en hun overnachtingen in verblijfsrecreatieve accommodaties ¹⁾ per toeristengebied

	accommodaties	Nederlanders		buitenlanders	
		gasten	overnachtingen	gasten	overnachtingen
	abs.	x 1 000			
2000	3 609	8 073	41 283	2 265	11 566
2001	3 651	8 085	41 365	2 055	10 547
2002	6 662	15 569	9 595	56 004	26 368
w.v.					
Waddeneilanden	406	880	239	4 055	1 609
Noordzeepadplaatsen	818	1 810	1 183	7 899	5 314
IJsselmeerkust	254	561	308	2 013	1 037
Deltagebied	223	344	208	1 369	992
meren in Groningen, Friesland en N.W.-Overijssel	264	306	81	986	286
Hollands-Utrechtse meren	73	143	118	307	219
Utrechtse Heuvelrug en 't Gooi	123	369	125	1 180	283
Veluwe en Veluwerand	481	1 593	191	6 224	604
Gelders rivierengebied	100	77	20	273	48
Achterhoek	343	483	54	1 767	172
Twente, Salland en Vechtstreek	514	1 194	162	4 371	452
Groningse, Friese en Drentse zandgronden	579	1 353	162	5 958	597
West- en Midden-Brabant	537	1 501	505	5 628	1 399
Oost-Brabant, Noord- en Midden-Limburg en Rijk van Nijmegen	505	1 471	468	6 034	1 685
Zuid-Limburg	481	1 235	287	3 475	615
Amsterdam, Rotterdam, 's-Gravenhage en Utrecht	469	1 121	4 169	2 225	8 646
overig Nederland	489	1 128	1 315	2 241	2 412

¹⁾ Kampeerterreinen, huisjescomplexen en groepsaccommodaties, excl. gasten en overnachtingen op vaste standplaatsen.

20 Sportclubs, maneges en sportscholen; organisaties en leden, 2000

	organisaties	leden ¹⁾	
		totaal	per organisatie
	abs.	x 1 000	abs.
<i>Sportclubs</i> ²⁾			
Voor binnensporten			
Kracht- en vechtsport	1 090	101	92
Zaalsport (individueel)	3 170	496	156
Zaalsport (team)	3 370	334	99
Zwem- en duiksport	1 140	215	188
Overige	3 750	248	66
Voor buitensporten			
Atletiek	240	86	354
Golf	220	126	567
Hengelsport	1 050	466	423
Paardensport (excl. maneges)	1 620	114	70
Tennis	1 800	728	404
Veldsport (excl. voetbal)	1 590	358	225
Voetbal (excl. zaalvoetbal)	2 880	1 050	363
Wielersport	710	60	85
Overige	3 980	709	178
Totaal	26 620	5 089	195
<i>Maneges</i>	1 160	205	176
<i>Sportscholen</i> ³⁾	1 980	689	348

¹⁾ Bij maneges, sportscholen en sportinstructeurs gaat het om vergelijkbare personen, zoals cursisten, abonneementhouders, klanten e.d.

²⁾ Excl. watersportclubs.

³⁾ Incl. sportinstructeurs, excl. zeil- en surfscholen en watersportinstructeurs.

21 Sportclubs, maneges en sportscholen; lasten en baten, 2000

	lasten ¹⁾		w.o.		baten ²⁾		w.o.	
			lonen en sociale lasten	energie, huur gebouwen en terreinen			contri- buties, les- en entree- gelden	subsi- dies en bijdragen
<i>Sportclubs</i> ³⁾	<i>mln euro</i>	%			<i>mln euro</i>	%		
Voor binnensporten								
Kracht- en vechtsport	16	15	30		17	64		7
Zaalsport (individueel)	56	18	34		57	75		9
Zaalsport (team)	50	4	36		51	65		10
Zwem- en duiksport	32	2	55		32	75		15
Overige	26	2	32		28	68		4
Totaal	180	9	38		186	71		9
Voor buitensporten								
Atletiek	11	2	21		11	69		6
Golf	66	23	23		70	80		0
Hengelsport	8	3	6		9	85		4
Paardensport (excl. maneges)	21	9	17		22	66		4
Tennis	117	14	21		122	63		3
Veldsport (excl. voetbal)	76	6	23		79	48		5
Voetbal (excl. zaalvoetbal)	639	42	8		640	31		7
Wielersport	5	–	10		5	58		5
Overige	43	10	18		45	63		3
Totaal	987	31	12		1 003	43		5
Totaal	1 166	28	16		1 189	47		6
<i>Maneges</i>	101	21	18		118	57		1
<i>Sportscholen</i> ⁴⁾	112	31	19		143	86		0

¹⁾ Excl. toevoegingen aan reserves / positieve saldi.

²⁾ Excl. onttrekkingen aan reserves / negatieve saldi.

³⁾ Excl. watersportclubs.

⁴⁾ Incl. sportinstructeurs, excl. zeil- en surfscholen en watersportinstructeurs.

22 Watersportorganisaties

	eenheid	1991	1994	1997	2000
Watersportclubs					
Clubs	1	942	955	950	1 070
Leden	1 000	170	170	170	185
Leden per club	1	190	180	180	175
Baten ¹⁾	mln euro	28	32	30	36
Lasten ²⁾	mln euro	26	28	28	33
Zeil- en surfscholen					
Scholen	1	107	85	90	105
Cursisten	1 000	37	27	30	32
Cursisten per school	1	345	320	335	305
Baten ¹⁾	mln euro	8	9	11	14
Lasten ²⁾	mln euro	6	8	9	12
Exploitanten van jachthavens					
Exploitanten	1	339	395	400	375
Baten ¹⁾	mln euro	54	73	77	107
Lasten ²⁾	mln euro	47	64	68	94

¹⁾ Excl. onttrekkingen aan reserves / negatieve saldi.

²⁾ Excl. toevoegingen aan reserves / positieve saldi.

23 Zwembaden en sportaccommodaties

	eenheid	1991	1994	1997	2000
<i>Zwembaden</i>					
Overdekte zwembaden	1	299	330	325	325
Openluchtzwembaden	1	290	260	245	265
Combi-baden	1	117	105	140	150
Natuurbaden	1	24	25	20	20
Totaal	1	730	720	730	760
w.v. geëxploiteerd door gemeenten	%	61	55	45	42
particulieren	%	39	45	55	58
<i>Bezoek</i>					
Totaal ¹⁾	mln	82	88	91	87
Per overdekt zwembad	1 000	148	153	142	133
Per openluchtzwembad	1 000	44	52	49	39
Per combi-bad	1 000	214	233	236	220
<i>Overdekte sportaccommodaties</i>					
Sportzaalaccommodaties	1	389	430	365	415
Sporthalaccommodaties	1	790	865	890	890
Tennishallen	1	230	295	285	300
Overige	1	363	450	570	605
Totaal	1	1 772	2 040	2 115	2 210
w.v. geëxploiteerd door gemeenten	%	58	51	46	44
particulieren	%	42	49	54	56
<i>Bezoek ²⁾</i>					
Totaal	1 000	659	899	1 060	1 128
Per sportzaalaccommodatie	1	720	640	710	550
Per sporthalaccommodatie	1	1 380	1 330	1 560	1 440
Per tennishal	1	990	1 110	1 090	1 240
Per overige overdekte sportaccommodatie	1	620	620	570	550
<i>Openlucht sportaccommodaties</i>					
Totaal	1	4 120	4 190	4 090	4 040
w.v. geëxploiteerd door gemeenten	%	85	81	82	79
particulieren	%	15	19	18	21
<i>Bezoek ²⁾</i>					
Totaal	1 000	338	355	348	424
Per openlucht sportaccommodatie	1	560	450	480	510
<i>Particuliere exploitanten</i>					
Exploitanten	1	1 268	1 760	1 840	1 990
Baten ³⁾	mln euro	312	458	555	741
Lasten ⁴⁾	mln euro	309	447	530	700

¹⁾ Excl. bezoeken aan natuurbaden.

²⁾ Bezoek door sporters in een doorsnee week van september aan accommodaties geëxploiteerd door particuliere exploitanten.

³⁾ Excl. onttrekkingen aan reserves / negatieve saldi.

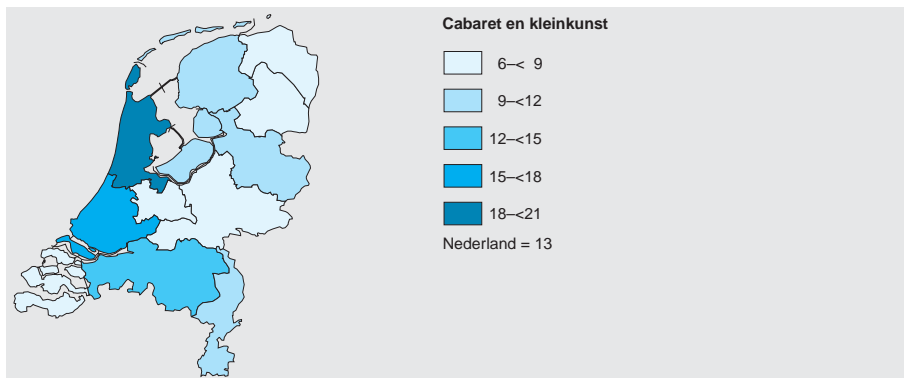
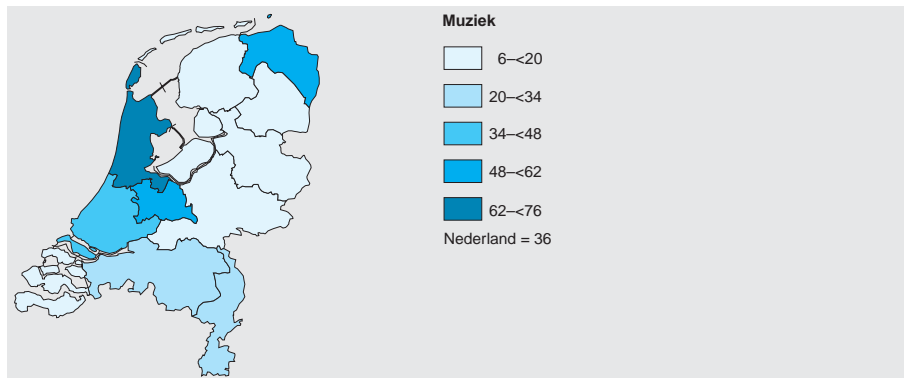
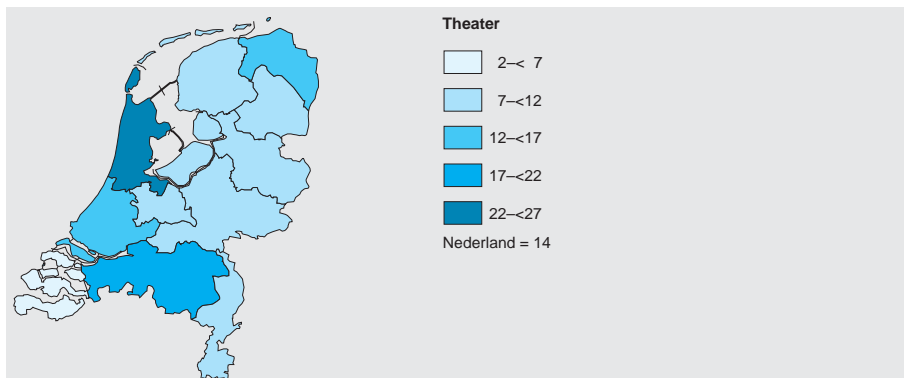
⁴⁾ Excl. toevoegingen aan reserves / positieve saldi.

24 Uitgaven van het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen voor monumenten

	1990	1995	1998	1999	2000
<i>1 000 euro</i>					
Gebouwen (algemeen)	3 765	2 441	5 457	2 701	5 691
Woonhuizen	8 062	6 832	8 151	7 113	6 988
Kerkelijke gebouwen	15 123	27 477	26 072	31 164	30 952
Liefdadige instellingen	2 210	960	696	932	802
Kastelen en buitenplaatsen	4 266	3 859	5 867	4 851	3 885
Agrarische gebouwen	2 301	2 044	3 264	3 672	4 739
Molens	2 808	2 730	3 922	3 737	3 901
Weg- en waterwerken	613	921	657	930	373
Stedenbouwkundige voorzieningen	17	319	422	661	699
Overig	1 127	664	1 400	1 598	1 116
Totaal	40 292	48 248	55 906	57 359	59 145

25 Netto uitgaven voor kunst, cultuurbeheer en –verspreiding, sport en recreatie, 2001

	rijk	provincies	gemeenten	gemeen- schappelijke regelingen	totaal
<i>mln euro</i>					
Cultuur	1 293,2	202,3	1 166,9	0,4	2 662,8
Kunsten	334,9	59,4	568,9	0,0	963,3
w.o.					
beroepsuitvoerende kunst	180,8	7,2	48,6	0,0	236,6
amateurkunst	11,9	1,6	29,8	0,0	43,3
kunstaccommodaties	0,0	0,5	206,9	0,0	207,5
scheppende kunst	60,3	6,5	24,9	0,1	91,8
muzische en culturele vorming	36,4	9,6	169,3	-0,1	215,3
Cultuurbeheer en -verspreiding	958,2	142,8	597,9	0,4	1 699,4
musea	145,4	21,7	129,7	0,0	296,8
monumenten	134,4	24,4	69,4	0,0	228,2
bibliotheken	66,7	33,1	340,2	0,0	439,9
media	604,8	63,2	7,3	0,0	675,3
archieven	6,9	0,6	51,4	0,4	59,3
Sport	62,3	5,0	712,4	0,0	779,7
Sportaccommodaties	6,8	0,2	623,8	0,0	630,8
Sportclubs en -raden	56,0	4,6	57,2	0,0	117,7
Overig sport	-0,4	0,2	31,4	0,0	31,1
Recreatie	37,6	32,3	1 001,1	0,4	1 071,4
Openbaar groen	4,2	0,0	785,0	0,0	789,2
Openlucht recreatieve voorzieningen	33,4	32,3	216,1	0,4	282,2
Totaal	1 393,1	239,6	2 880,3	0,9	4 513,8

Het kernthema van Rechtsbescherming en veiligheid is het beschrijven van gebeurtenissen rond de juridische ordening van de maatschappij. Het recht, de rechtsbescherming, de rechtshandhaving en de criminaliteit zijn de hoofdpunten. Tot het kernthema behoort ook het maatschappelijk verschijnsel veiligheid, waaronder bepaalde taken van politie en brandweer.

Op het terrein van Rechtsbescherming en veiligheid zijn niet alleen regelgevende en regelhandhavende (bevoegde) organen en instellingen werkzaam zoals het bestuur (rijk, provincie of gemeente), politie, brandweer, rechterlijke macht en gevangeniswezen. Ook dienstverlenende instituten als de rechtskundige diensten (advocaten, notarissen) en een burgers beschermend college als de Nationale ombudsman zijn van belang. De statistische gegevens over deze maatschappelijke instellingen en aanverwante diensten geven een beeld van de inspanningen van de overheid voor de handhaving van openbare orde en veiligheid. Binnen dit geheel spelen de rechtssubjecten - individuen (natuurlijke personen) en bedrijven en instellingen (rechtspersonen) - een rol als actoren binnen het rechtssysteem en het rechtsbedrijf: als partij in een burgerlijk of bestuurlijk conflict dan wel als slachtoffer of dader van een strafbaar feit. Binnen de statistische beschrijving van het rechtssysteem is er een onderscheid in strafrechtelijke, burgerlijke (civiele) en bestuursrechtelijke onderwerpen.

De strafrechtelijke onderdelen informeren over de slachtoffers van criminaliteit en de door hen ondervonden delicten, de aantallen door de politie opgemaakte processen-verbaal in verband met strafbare feiten en de gehoorde verdachten. Wanneer een proces-verbaal naar het openbaar ministerie wordt doorgezonden en bij een parket wordt ingeschreven, volgt een afdoening door de officier van justitie (bijvoorbeeld sepot of transactie). De ernstige zaken legt hij voor

aan de strafrechter, die zich over de zaak uitspreekt. Een onherroepelijk veroordeelde dader ondergaat de opgelegde straf in de vorm van het betalen van een geldboete en/of zit een vrijheidsstraf uit in een penitentiaire inrichting.

Juridische conflicten tussen burgers onderling zijn het onderwerp van de burgerlijke (of civiele) rechtspleging, die gegevens oplevert over afgedane civiele dagvaardings- en verzoekschriftprocedures.

Geschillen tussen de burgers en het bestuur, of tussen bestuursorganen onderling, vormen het werkgebied van de bestuursrechter. Hij moet bijvoorbeeld beslissen over het al dan niet terecht weigeren van een bouwvergunning, maar krijgt ook zaken voorgelegd over sociale zekerheid. Burgers die menen dat zij door een bestuursorgaan niet op de juiste wijze zijn behandeld, kunnen hun grieven voorleggen aan de Nationale ombudsman. Ten slotte zijn er gegevens over de activiteiten van de gemeentelijke brandweer, zowel over het optreden bij branden (bluswerkzaamheden) als over de hulpverleningstaken, zoals het redden van personen of dieren, het bergen van voertuigen of het reinigen van wegen en terreinen. Het gaat om meldingen waarbij assistentie van de gemeentelijke brandweer is ingeroepen. Schadebedragen bij een brand worden geschat, als de brandweer geen opgave heeft gedaan. Bij grote branden worden zonodig andere bronnen geraadpleegd.

Toelichting

De gegevens over rechtsbescherming en veiligheid zijn ontleend aan diverse bronnen die onderling verschillen ten aanzien van de waarnemingsmethoden, gehanteerde definities en beschreven populaties. Gegevens over onveiligheidsgevoelens, voorzorgsmaatregelen, slachtoffers, delicten

en het beroep op rechtshulp (tabellen 1 t/m 7 en 16), komen beschikbaar uit een enquête bij personen. Het doel hiervan is het doorlopend verzamelen van hoogwaardige en coherente informatie over de leefsituatie van de Nederlandse bevolking. Rechtsbescherming en veiligheid is hiervan een belangrijk element.

Wanneer iemand slachtoffer is geworden van een delict meldt hij dat niet altijd bij de politie, terwijl anderzijds een melding niet altijd leidt tot een proces-verbaal. Het delict komt dan niet voor in de registratie van de politie.

De gegevens van de politiestatistiek over de geregistreerde criminaliteit (tabellen 8 t/m 11) zijn rechtstreeks afkomstig uit de administraties van de politiekorpsen. Ook de basisgegevens van onderwerpen als rechtspraak, rechtskundige diensten, gedetineerden en branden (tabellen 12 t/m 50) komen veelal direct of indirect uit de administraties van de desbetreffende organisaties en diensten. Het Haags Adoptieverdrag (tabel 31) is een verdrag inzake internationale samenwerking op het gebied van interlandelijke adoptie. Dankzij dit verdrag wordt de toestemming van het land van herkomst van het kind overgenomen door Nederland. De aanvragen worden niet meer behandeld door de Nederlandse rechtbanken. Er vindt alleen nog registratie plaats bij het CABA (Centrale Autoriteit Buitenlandse Adoptie).

De Nationale ombudsman (tabellen 34 t/m 36) – een Hoog College van Staat – heeft tot taak onderzoek in te stellen naar gedragingen van een aantal bestuursorganen (onder andere rijksoverheid / departementen, politie, provincies en gemeenten). De Nationale ombudsman onderzoekt ingediende klachten en spreekt uit of de gedraging van het bestuur 'behoorlijk' of 'niet behoorlijk' was.

Bij de gegevens over de branden (tabellen 47 t/m 50) is rekening gehouden met de eventuele non-respons. De cijfers zijn opgehoogd door het bijschatten van de ontbrekende informatie.

Verklaring van termen

afdoening Eindbeslissing door openbaar ministerie of rechter over een bij een

parket ingeschreven proces-verbaal.
arrest Uitspraak van de Hoge Raad of de gerechtshoven.

beschikking Uitspraak van een rechter of een bestuursorgaan in een individueel geval.

delict Strafbaar feit, zowel overtreding als misdrijf.

eerste aanleg, in - Behandeling van een zaak bij de primaire rechterlijke instantie.

gerechtshof Rechtscollege ('het hof') dat het hoger beroep behandelt tegen een vonnis van een lagere rechter en in eerste aanleg beslist in belastingzaken; er zijn vijf hoven.

gratieverlening Kwijtschelding van een opgelegde straf door het staatshoofd op voordracht van de minister van Justitie.

Hoge Raad Hoogste rechtscollege van de gewone rechterlijke organisatie; er is één Hoge Raad.

misdrijf Strafbaar feit van de zware soort.

penitentiaire inrichting Rijksinrichting (gevangenis, huis van bewaring) voor het ondergaan van een vrijheidsstraf.

proces-verbaal Op schrift gestelde verklaring van een opsporingsambtenaar over door hem waargenomen feiten of omstandigheden.

rechtbank Rechtscollege dat in eerste aanleg kennis neemt van (vrijwel) alle zaken; er zijn 19 rechtbanken.

schuldigverklaring Uitspraak door de rechter wanneer hij het ten laste gelegde feit bewezen acht en het feit en de verdachte strafbaar oordeelt.

sector kanton Laagste instantie van de gewone rechterlijke organisatie; met ingang van 2002 opgenomen binnen de rechtbanken.

slachtoffer Persoon van 12 jaar of ouder die een of meer malen een delict, behorend tot veel voorkomende criminaliteit, heeft ondervonden in de voorgaande twaalf maanden.

strafzaak Bij een parket ingeschreven proces-verbaal ten aanzien van één verdachte.

transactie Voorstel van een opsporingsambtenaar of het openbaar ministerie tot betaling van een geldsom ter voorkoming van strafvervolgning.

verdachte Degene ten aanzien van wie een redelijk vermoeden van schuld aan een strafbaar feit wordt aangenomen.

vonnis Gemotiveerde bindende uitspraak van de rechter (sector kanton of rechtbank) in een voor hem gevoerd rechtsgeding.

vreemdeling Ieder die niet de Nederlandse nationaliteit bezit en niet op andere wettelijke gronden als Nederlander wordt behandeld.

1 Onveiligheidsgevoelens in verband met criminaliteit onder de bevolking van 12 jaar of ouder

	1998	1999	2000	2001	2002
	%				
Voelt zich in het algemeen wel eens onveilig	.	21,9	20,8	22,5	25,4
Bang zijn om alleen thuis te zijn	19,1	20,8	20,8	19,9	18,7
Angst hebben bij open doen	55,0	58,0	56,8	58,1	58,2
Onveilige plekken kennen in buurt	.	31,8	29,9	30,4	30,6
Uit angst uitgaansgedrag gewijzigd	15,4	18,3	15,5	14,9	14,3
Acht kans op inbraak eigen woning groot ¹⁾	8,6	6,5	5,7	5,9	5,9

1) In 2002: 16 jaar of ouder.

2 Onveiligheidsgevoelens in verband met criminaliteit naar leeftijd en geslacht, 2002

	bang zijn om alleen thuis te zijn		angst hebben bij het open doen		onveilige plekken kennen in buurt		uit angst uitgaansgedrag gewijzigd	
	mannen	vrouwen	mannen	vrouwen	mannen	vrouwen	mannen	vrouwen
	%							
12-17 jaar	21,4	43,8	69,3	82,8	31,5	57,3	9,0	20,0
18-24 jaar	6,4	41,7	33,4	68,4	15,8	49,8	7,6	21,6
25-34 jaar	7,3	37,9	35,8	71,5	18,2	42,6	5,0	18,2
35-44 jaar	3,3	27,8	30,3	67,7	12,0	44,7	5,6	15,8
45-54 jaar	4,7	23,8	26,9	68,9	11,1	42,0	5,1	15,0
55-64 jaar	2,6	26,9	42,5	76,1	15,5	42,3	6,3	15,9
65-74 jaar	2,5	25,5	55,7	92,1	17,7	39,4	10,2	35,0
75 jaar of ouder	7,6	24,3	71,8	95,5	20,9	42,0	19,7	45,2
Totaal	6,2	31,0	40,5	75,5	16,5	44,5	7,1	21,3

N.B. Steekproefaantal: 4 430 personen, waarvan 2 182 mannen en 2 248 vrouwen.

3 Voorzorgsmaatregelen genomen tegen inbraak

	1998	1999	2000	2001	2002
	%				
Gewone maatregelen tegen inbraak					
Sloten / grendels op buitendeuren	79,2	80,6	81,2	81,4	82,1
Luiken voor ramen / deuren	12,2	12,8	13,0	12,9	12,4
Buitenverlichting	75,9	75,6	76,0	74,7	77,3
Alarminstallatie	8,4	8,5	8,6	9,1	9,0
Waakhond	16,5	14,7	15,3	16,2	15,7
Anderere voorzieningen	10,7	9,8	10,2	8,8	8,1
Geen maatregelen	6,6	6,4	6,1	6,1	5,9
Maatregelen bij afwezigheid					
Anderere mensen tijdelijk in huis	14,4	12,3	13,0	12,3	13,3
Buren e.a. houden oogje in 't zeil	80,5	80,7	81,6	79,7	80,4
Politie wordt ingelicht	10,4	10,3	10,0	8,5	7,5
Er brandt altijd licht	45,7	43,6	46,2	43,8	42,6
Waardevolle dingen opgeborgen	49,6	49,8	51,1	50,2	48,9
Waakhond	5,9	5,7	6,2	5,6	4,6
Anderere maatregelen	5,5	4,8	5,0	4,4	4,7
Geen / n.v.t. (altijd iemand in huis)	12,0	.	.	.	.
N.v.t. / altijd iemand in huis	.	9,2	7,9	8,7	9,2
Geen maatregelen	.	4,0	3,8	5,4	4,1
Steekproefaantal (abs.)	4 554	4 422	4 338	4 138	4 430

4 Slachtoffers van delicten naar leeftijd en geslacht, 2002

	gewelddelicten		diefstal delicten		vernielingen		totaal ¹⁾	
	mannen	vrouwen	mannen	vrouwen	mannen	vrouwen	mannen	vrouwen
	%							
12-17 jaar	13,4	9,7	17,6	18,5	12,4	10,8	36,8	33,6
18-24 jaar	18,3	12,9	29,7	20,8	14,5	12,1	50,0	40,7
25-34 jaar	7,6	4,4	17,4	12,3	20,1	14,1	39,5	27,5
35-44 jaar	6,5	5,3	10,9	13,0	14,2	15,5	27,2	29,0
45-54 jaar	3,9	4,9	11,6	12,7	13,9	11,4	27,7	25,0
55-64 jaar	3,9	1,3	8,1	9,3	9,7	7,0	20,3	16,8
65-74 jaar	3,4	0,8	5,8	6,5	5,7	4,6	14,1	12,0
75 jaar of ouder	1,2	0,0	3,5	5,0	4,2	2,9	9,2	8,3
Totaal	7,2	4,9	13,5	12,3	13,3	10,8	29,8	24,8
Steekproefaantal (abs.)	4 406	4 482	4 406	4 482	4 406	4 482	4 406	4 482

¹⁾ Incl. doorrijden na ongeval.

5 Slachtoffers van delicten onder de bevolking van 12 jaar of ouder

	1998	1999	2000	2001	2002
	%				
Gewelddelicten	5,7	5,6	5,1	5,9	6,0
w.v.					
seksuele delicten ¹⁾	1,1	1,1	1,0	1,1	1,2
mishandeling	1,9	1,8	1,4	1,8	1,8
bedreiging	3,2	3,4	3,1	3,5	3,7
Diefstal delicten	13,0	12,6	12,4	12,1	12,9
w.v.					
inbraak ¹⁾	1,6	1,9	1,8	1,6	1,8
fietsdiefstal	5,0	4,6	5,0	4,6	4,6
autodiefstal ²⁾	0,2	0,2	0,3	0,1	0,2
diefstal uit auto ²⁾	1,6	1,9	1,8	2,1	2,6
zakkenrollerij	2,2	2,1	2,1	2,0	2,2
overige diefstal	3,9	3,1	3,1	3,0	3,1
Vernielingen	11,1	11,6	11,1	10,6	12,0
w.v.					
beschadiging / diefstal vanaf auto ²⁾	6,6	7,1	7,0	6,6	7,8
overige vernielingen	5,3	5,4	5,1	4,7	5,2
Doorrijden na ongeval	1,3	1,5	1,5	1,4	1,6
Kwaadwillige telefoontjes ¹⁾	6,9	6,9	5,7	5,2	4,6
Overige delicten	0,7	0,6	0,6	0,7	0,7
Totaal ³⁾	26,4	26,5	26,0	25,2	27,3
w.v.					
enkelvoudig slachtoffer ⁴⁾	20,9	21,0	21,0	19,8	21,5
meervoudig slachtoffer ⁵⁾	5,5	5,5	5,1	5,4	5,8
Steekproefaantal (abs.)	9 514	11 557	9 233	10 907	8 888

¹⁾ 15 jaar of ouder.

²⁾ 18 jaar of ouder.

³⁾ Excl. kwaadwillige telefoontjes en overige delicten.

⁴⁾ Eénmaal of vaker slachtoffer van eenzelfde delictsoort.

⁵⁾ Eénmaal of vaker slachtoffer van twee of meer delictsoorten.

6 Delicten in Nederland ondervonden door de bevolking van 15 jaar of ouder

	1998	1999	2000	2001	2002
	<i>x 1 000</i>				
Geweldsdelicten	954	998	896	1 058	1 081
w.v.					
seksuele delicten	193	181	157	196	204
mishandeling	270	242	197	271	251
bedreiging	491	575	541	591	625
Diefstal delicten	1 812	1 703	1 791	1 683	1 893
w.v.					
inbraak ¹⁾	107	132	125	113	132
fietsdiefstal	780	701	770	696	735
autodiefstal ²⁾	21	25	31	17	24
diefstal uit auto ²⁾	193	241	239	281	355
zakkenrollerij	228	215	211	217	232
overige diefstal	483	389	416	359	415
Vernielingen	1 755	1 887	1 796	1 693	1 961
w.v.					
beschadiging / diefstal vanaf auto ²⁾	953	1 071	1 028	998	1 154
overige vernielingen	802	816	768	695	807
Doorrijden na ongeval	165	193	191	185	207
Kwaadwillige telefoontjes ³⁾	869	866	727	669	594
Overige delicten	85	73	72	89	88
Totaal ⁴⁾	4 687	4 781	4 674	4 618	5 142
Steekproefaantal (abs.)	9 007	10 952	8 756	10 326	8 399

1) Alleen delicten waarbij iets is gestolen en/of vernield.

2) Alleen delicten met slachtoffers van 18 jaar of ouder.

3) Kwaadwillige telefoontjes wordt per slachtoffer als één voorval beschouwd ongeacht het aantal voorvallen.

4) Excl. kwaadwillige telefoontjes en overige delicten.

7 Delicten in Nederland ondervonden per 100 inwoners van 15 jaar of ouder

	1998	1999	2000	2001	2002
Geweldsdelicten	7,6	7,9	7,1	8,3	8,4
w.v.					
seksuele delicten	1,5	1,4	1,2	1,5	1,6
mishandeling	2,1	1,9	1,6	2,1	2,0
bedreiging	3,9	4,6	4,3	4,6	4,9
Diefstal delicten	14,5	13,5	14,1	13,1	14,8
w.v.					
inbraak ¹⁾	0,9	1,0	1,0	0,9	1,0
fietsdiefstal	6,2	5,6	6,1	5,4	5,7
autodiefstal ²⁾	0,2	0,2	0,2	0,1	0,2
diefstal uit auto ²⁾	1,5	1,9	1,9	2,2	2,8
zakkenrollerij	1,8	1,7	1,7	1,7	1,8
overige diefstal	3,9	3,1	3,3	2,8	3,2
Vernielingen	14,0	15,0	14,1	13,2	15,3
w.v.					
beschadiging / diefstal vanaf auto ²⁾	7,6	8,5	8,1	7,8	9,0
overige vernielingen	6,4	6,5	6,0	5,4	6,3
Doorrijden na ongeval	1,3	1,5	1,5	1,4	1,6
Kwaadwillige telefoontjes ³⁾	6,9	6,9	5,7	5,2	4,6
Overige delicten	0,7	0,6	0,6	0,7	0,7
Totaal ⁴⁾	37,4	37,9	36,8	36,1	40,2
Steekproefaantal (abs.)	9 007	10 952	8 756	10 326	8 399

1) Alleen delicten waarbij iets is gestolen en/of vernield.

2) Alleen delicten met slachtoffers van 18 jaar of ouder.

3) Kwaadwillige telefoontjes wordt per slachtoffer als één voorval beschouwd ongeacht het aantal voorvallen.

4) Excl. kwaadwillige telefoontjes en overige delicten.

8 Door de politie en Koninklijke Marechaussee opgemaakte processen-verbaal terzake van misdrijven

	1990	1995	2000	2001	2002
<i>Wetboek van Strafrecht</i>	<i>x 1 000</i>				
Geweldsmisdrijven	50,3	64,6	90,9	101,1	109,2
w.o.					
verkrachting	1,3	1,4	1,6	1,7	1,8
feitelijke aanranding der eerbaarheid	2,2	2,4	2,9	2,9	2,7
overige seksuele misdrijven	1,9	1,1	2,5	2,5	2,3
misdrijven tegen leven en persoon ¹⁾	9,0	13,8	20,2	23,5	27,7
mishandeling	22,5	27,9	44,1	48,7	52,5
diefstal met geweld	12,0	15,7	18,6	21,1	21,4
afpersing	1,3	2,2	1,0	0,8	0,8
Vermogensmisdrijven	851,1	903,9	887,8	919,3	946,4
w.v.					
valsheidsmisdrijven	10,7	11,7	7,0	9,1	9,5
eenvoudige diefstal	390,0	346,0	361,7	367,8	382,2
gekwalificeerde diefstal	435,3	532,7	497,0	517,9	528,6
verduistering	6,0	5,8	7,8	8,5	8,9
bedrog	5,6	6,6	12,7	13,9	15,1
heling en schuldheiling	3,6	1,0	1,6	2,1	2,2
Vernieling en openbare orde	146,7	152,5	189,8	192,9	207,3
w.v.					
tegen de openbare orde	7,1	11,0	4,9	6,1	11,7
discriminatie	0,2	0,3	0,4	0,5	0,5
gemeengevaarlijke misdrijven (o.a. brandstichting)	5,5	7,0	8,6	8,7	8,5
tegen het openbaar gezag	2,7	2,2	3,5	3,3	3,7
schennis der eerbaarheid	4,3	2,5	2,5	2,2	2,3
vernieling	127,0	129,5	170,0	172,0	180,5
Overige misdrijven					
Wetboek van Strafrecht	4,4	3,5	5,1	6,3	8,3
Totaal	1 052,5	1 124,5	1 173,7	1 219,7	1 271,2
<i>Wegenverkeerswet</i>					
Rijden onder invloed	34,9	27,7	31,2	31,4	36,0
Doorrijden na ongeval	39,3	55,7	83,1	85,0	89,9
Overige misdrijven	7,9	5,8	3,5	3,9	4,5
Totaal	82,1	89,2	117,8	120,3	130,4
<i>Wet Economische Delicten</i>					
Milieuhygiënische wetten	1,9	1,9	2,8	2,9	3,6
Overige wetten	1,2	0,1	0,7	0,7	0,8
Totaal	3,1	2,0	3,5	3,6	4,4
<i>Opiumwet</i>	5,9	3,5	7,5	10,4	12,7
<i>Wet Wapens en Munitie</i>	2,2	1,9	3,0	3,5	4,0
<i>Wetboek Militair Strafrecht</i>	3,3	1,6	0,1	0,1	0,1
<i>Overige wetten</i>	1,1	0,3	0,1	0,1	0,0
<i>Totaal</i>	1 150,2	1 222,9	1 305,6	1 357,6	1 422,9

¹⁾ Betreft bedreiging, (poging) doodslag / moord, overige misdrijven tegen het leven en dood en lichamelijk letsel door schuld.

9 Door de politie en Koninklijke Marechaussee opgemaakte processen-verbaal terzake van diefstallen

	1990	1995	2000	2001	2002
	<i>x 1 000</i>				
Totaal ¹⁾	843,3	900,2	885,1	915,3	941,0
w.o.					
fietsdiefstal	194,2	162,2	146,8	147,6	148,0
diefstal bromfiets	18,9	24,3	17,6	16,9	17,3
diefstal motoren / scooters	1,8	2,8	2,9	2,8	3,1
diefstal personenauto's	27,3	40,9	38,3	35,0	35,4
diefstal uit / vanaf voertuig	181,2	179,1	223,9	244,5	253,7
diefstal uit woonhuizen	104,0	118,1	91,1	91,7	103,2
diefstal uit bedrijven	76,6	65,2	79,6	74,9	73,3
diefstal uit scholen	.	10,1	8,0	10,3	11,4
diefstal uit sportcomplexen	11,1	8,8	6,1	6,7	6,9
winkeliefstal	52,4	45,9	42,1	44,9	50,2
zakkenrollerij	28,2	30,7	44,9	48,7	51,1
beroving op straat	7,7	8,3	13,8	16,1	16,5
gewapende overval	.	1,1	3,0	2,5	2,5

1) In tabel 8 de som van de posten: eenvoudige diefstal, gekwalificeerde diefstal, diefstal met geweld en verduistering.

10 Van misdrijf verdachte personen

	1995	1999	2000	2001	2002
	<i>x 1 000</i>				
Strafrechtelijk meerderjarig (≥18 jaar)	206	219	221	230	267
w.v.					
mannen	180	194	196	203	234
vrouwen	26	25	25	26	33
Strafrechtelijk minderjarig (<18 jaar)	41	48	47	47	55
w.v.					
jongens	36	41	41	40	47
meisjes	6	7	6	7	9
Totaal	247	267	268	277	322
In verzekering gestelde personen	45	43	45	46	.

11 Overvallen

	1990	1995	2000	2001	2002
Detailhandel	.	.	1 151	1 020	1 119
w.o.					
winkel	.	.	925	840	931
benzinstation	207	115	214	165	176
Groothandel, industrie en dienstverlening	.	.	243	236	246
w.o. taxi	.	.	158	131	169
Horeca (incl. maaltijdbezorging)	.	.	582	501	419
Financiële instellingen	389	181	94	89	101
w.o.					
bank	.	.	38	39	54
postagentschap en -kantoor	.	.	46	40	31
Transport	.	.	239	233	188
w.o.					
beroepsmatig waardetransport	19	25	6	15	16
particulier waardetransport	112	151	158	158	137
Medische- zorg- en overheidsinstellingen	.	.	14	19	16
Woningen	183	409	471	469	475
Totaal	1 760	2 007	2 794	2 567	2 564
w.o. poging (mislukte overval)	434	421	505	466	524

Bron: dienst Nationale Recherche Informatie (dNRI).

12 Particuliere beveiliging en opsporing ¹⁾

	eenheid	1995	1998	1999	2000	2001
Ondernemingen	1	104	84	102	113	151
Omzet	mln euro	486,0	655,3	718,7	779,9	960,0
w.o.						
beveiligingsactiviteiten	mln euro	435,7	565,5	639,7	699,3	794,3
rechercheactiviteiten	mln euro	6,5	8,9	5,9	9,8	9,1
exploiteren van een alarmcentrale	mln euro	39,6	44,5	37,4	38,9	41,8
Werkzame personen	1 000	14,7	19,0	20,3	20,1	23,7
w.o.						
werkzaam als beveiligingsbeambte	1 000	13,0	17,2	18,7	17,9	20,1
werkzaam als rechercheur	1 000	0,2	0,1	0,1	0,1	0,1
Geconstateerde feiten	1 000	54,5	53,6	66,2	70,7	91,4
w.o.						
inbraak	1 000	10,5	17,9	19,7	19,0	29,8
diefstal	1 000	24,2	16,2	15,2	15,1	27,1
Abonnees	1 000	197	256	220	246	296
Alarmeringen	1 000	1 695	2 604	2 064	2 332	2 223
w.o. onnodig	1 000	1 334	2 303	1 820	1 940	1 907

¹⁾ Ondernemingen met 5 of meer werkzame personen.

13 Uitgaven voor rechtsbescherming en veiligheid

	1990	1995	1999	2000	2001*
	<i>mln euro</i>				
Ministerie van Justitie	1 712	2 427	4 021	3 980	4 642
Ministerie van Defensie	122	166	233	250	291
Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties	1 193	2 136	2 980	3 296	3 618
Gemeenten	1 443	510	647	710	772
Politieregio's	.	1 973	2 411	2 607	2 689
Rijksgebouwendienst	172	266	267	310	265

Bron: Ministerie van Justitie, Ministerie van Defensie, Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, Ministerie van huisvesting, Ruimtelijke ordening en Milieubeheer, gemeenterekeningen en -begrotingen, BedrijfsInformatieSysteem Politie.

14 Uitgaven en inkomsten van de gemeenten voor rechtsbescherming en veiligheid

	1990	1995	1999	2000	2001*
<i>Uitgaven</i>	<i>mln euro</i>				
Politie	1 069	20	46	42	51
Brandweer en rampenbestrijding	354	447	545	595	645
Overige beschermende maatregelen	20	42	56	73	75
Totaal	1 443	510	647	710	772
<i>Inkomsten</i>					
Politie	1 040	7	15	12	13
Brandweer en rampenbestrijding	61	69	63	73	79
Overige beschermende maatregelen	11	17	14	18	21
Totaal	1 113	93	92	102	113

Bron: Gemeenterekeningen en -begrotingen.

15 Uitgaven en inkomsten van het Ministerie van Justitie voor rechtsbescherming en veiligheid

	1990	1995	1999	2000	2001
<i>Uitgaven</i>	<i>mln euro</i>				
Ministerie algemeen	83	92	162	154	206
Rechtshandhaving	604	312	305	129	145
Vreemdelingenzaken en asielzoekers	25	498	1 099	1 031	1 144
Dienst Justitiële Inrichtingen	388	574	953	931	1 144
Preventie, jeugdbescherming en reclassering	174	281	493	576	629
Wetgeving, rechtspleging en rechtsbijstand	437	669	980	1 120	1 325
Centraal Justitieel Incassobureau	.	.	29	38	50
Totaal	1 712	2 427	4 021	3 980	4 642
<i>Inkomsten</i>					
Ministerie algemeen	16	5	16	17	20
Rechtshandhaving	74	67	46	57	59
Vreemdelingenzaken en asielzoekers	1	3	118	6	9
Dienst Justitiële Inrichtingen	51	0	–	–	61
Preventie, jeugdbescherming en reclassering	2	9	4	5	6
Wetgeving, rechtspleging en rechtsbijstand	117	287	448	535	629
Centraal Justitieel Incassobureau	.	.	–	–	1
Totaal	261	370	633	621	785

Bron: Ministerie van Justitie.

16 Beroep op rechtshulp door personen van 18 jaar of ouder

	1999	2000	2001	2002	w.v.	
					mannen	vrouwen
<i>Beroep op</i>	<i>%</i>					
Advocaat	5,9	6,0	5,9	6,2	7,0	5,5
Bureau voor rechtshulp	5,9	5,3	5,3	5,4	5,8	5,0
Semi-particuliere organisatie	9,5	9,1	9,0	10,4	10,8	10,0
Notaris	20,8	19,4	16,9	16,9	18,0	15,8
Rechtshulp totaal	32,9	31,3	29,2	30,0	31,7	28,3
<i>Beroep vanwege</i>						
Werk	3,9	4,0	4,0	4,0	4,7	3,4
Uitkering	1,2	1,0	1,0	1,1	1,2	0,9
Huurhuis	2,1	2,0	1,7	1,7	1,1	2,3
Eigen huis	12,7	11,6	9,9	10,1	11,4	8,8
Verbintenissen	2,5	2,5	2,2	2,8	3,2	2,4
Familiezaken	6,2	6,2	6,0	6,1	5,8	6,4
Ondervonden delicten	0,3	0,2	0,3	0,2	0,2	0,2
Overige zaken	9,0	8,8	8,5	8,8	9,4	8,2
Steekproefaantal (abs.)	8 538	10 376	8 322	7 955	3 928	4 027

17 Rechtskundige diensten, 2000 ¹⁾

	totaal	w.o.			
		advoca- ten- kantoren	notaris- kantoren	deur- waarders- kantoren	octrooi- bureaus
Ondernemingen	2 790	1 667	717	188	30
Werkzame personen	38 585	22 049	10 583	2 947	1 091
w.o.					
werknemers	30 888	16 665	9 163	2 484	950
eigenaren	6 559	4 725	1 243	327	68
freelancers	223	78	35	11	56
uitzendkrachten	655	437	85	91	17
	<i>mln euro</i>				
Omzet	2 725	1 645	739	151	93

¹⁾ Ondernemingen met twee of meer werkzame personen.

18 Strafzaken kantongerechten in eerste aanleg afgedaan

	1990	1995	2000	2001	2002
<i>Openbaar Ministerie</i>	<i>x 1 000</i>				
Transacties	537,1	145,3	81,1	36,8	36,8
Overige wijzen van afdoening	278,9	102,1	49,0	56,5	50,7
Totaal	815,9	247,3	130,2	93,3	87,5
<i>Rechter</i>					
Schuldigverklaringen	304,2	106,2	78,6	82,2	100,8
Overige uitspraken	62,8	18,5	9,4	8,3	8,2
Totaal	367,1	124,7	88,0	90,5	108,9
<i>Totaal</i>	1 183,0	372,0	217,6	183,8	196,4

19 Administratiefrechtelijke handhaving verkeersvoorschriften (Wet Mulder): geregistreerde beschikkingen

	op basis van kenteken			op basis van staandehouding door politie		
	2000	2001	2002	2000	2001	2002
	<i>x 1,000</i>					
Te hard rijden	5 556,1	6 616,8	6 769,9	92,1	121,9	155,5
Door rood licht rijden	224,4	257,7	260,5	53,5	63,5	70,3
Foutparkeren	933,6	1 012,6	1 074,7	33,1	41,5	46,2
Overig	292,0	322,7	283,3	609,2	766,3	876,7
Totaal	7 006,1	8 209,8	8 388,4	787,9	993,2	1 148,7

Bron: Centraal Justitieel Incasso Bureau.

20 Strafzaken rechtbanken in eerste aanleg: afgedaan

	1990	1995	2000	2001	2002
<i>Openbaar Ministerie</i>	<i>x 1 000</i>				
Transacties	37,0	57,6	61,5	66,7	70,8
Overige wijzen van afdoening	104,3	89,9	56,9	49,6	50,6
Totaal	141,3	147,5	118,4	116,3	121,3
<i>Rechter</i>					
Schuldigverklaringen	76,3	97,2	105,4	105,8	110,9
Overige uitspraken	7,4	12,8	5,9	6,1	5,9
Totaal	83,7	110,1	111,3	112,0	116,7
Totaal	225,0	257,5	229,7	228,3	238,1

21 Gratieverlening

	1990	1995	2000	2001	2002
<i>Ontvangen verzoekschriften</i>	5 254	5 409	4 806	3 998	3 823
<i>Beslissingen (per straf een beslissing) ¹⁾</i>					
Onvoorwaardelijke gratieverlening	1 421	963	465	268	333
Voorwaardelijke gratieverlening	982	1 095	2 344	1 564	1 105
Afwijzing gratieverlening	5 258	3 670	2 376	2 055	1 952
Totaal	7 661	5 728	5 185	3 887	3 390

1) Een verzoekschrift kan verscheidene straffen betreffen. Dit onderscheid kan met ingang van 2000 niet gemaakt worden.

22 Schadevergoedingen aan ex-verdachten op basis van artikelen 89 en 591A SV

	eenheid	1990	1995	2000	2001	2002
Verzoeken om schadevergoedingen, waarop in de loop van het jaar werd beslist	1	1 349	1 974	4 660	4 576	4 254
Verzoeken, waarop schadevergoeding werd toegekend	1	973	1 668	3 839	4 029	3 705
Toegekende schadevergoedingen	mln euro	2	4	12	12	15
Gemiddeld bedrag per toegekende schadevergoeding	euro	2 053	2 631	3 087	2 985	3 974

23 Bij arrest, vonnis of beschikking afgedane civiele zaken

	1990	1995	2000	2001	2002
<i>Rechtbanken, sector kanton</i>	<i>x 1 000</i>				
Dagvaardingen	152,0	215,7	235,4	254,7	255,6
Verzoekschriften	61,8	149,4	129,1	145,5	178,7
Familiezaken	.	73,9	89,7	101,5	112,3
w.o.					
regeling voogdij / ouderlijk gezag	.	25,9	23,2	26,3	29,4
instelling / opheffing beschermings-					
bewind meerderjarigen	4,5	6,4	9,9	10,1	11,4
Niet-familiezaken	.	75,5	39,4	43,9	66,4
w.o.					
arbeidszaken ex art. 1639w BW/ art. 7: 685 BW ¹⁾	9,3	46,3	31,1	38,9	63,3
<i>Rechtbanken, sector civiel</i>					
Dagvaardingen	55,4	34,8	29,5	29,2	30,4
w.o. kort gedingen	8,9	9,6	9,2	8,5	9,0
Verzoekschriften	50,7	94,1	100,5	121,2	123,1
w.o. echtscheidingen ²⁾	1,6	37,2	35,8	36,9	34,0
<i>Gerechtshoven</i>					
Dagvaardingen	3,3	3,4	3,2	3,4	3,5
Verzoekschriften	3,1	3,1	3,1	3,0	3,5
<i>Hoge Raad</i>					
Dagvaardingen	0,3	0,3	0,3	0,3	0,4
Verzoekschriften	0,2	0,1	0,2	0,1	0,1

¹⁾ Ontbinding van de arbeidsovereenkomst wegens gewichtige redenen.

²⁾ Per 1 januari 1993 is de dagvaardingsprocedure voor echtscheidingen vervangen door een verzoekschriftprocedure.

24 Afgedane echtscheidingsprocedures naar verzoekende partij(en), doorlooptijd en betrokken minderjarige kinderen

	1995	1996	1997	1999	2001
	%				
Naar verzoekende partij(en)					
Man / oudste partner	20	18	15	14	12
Vrouw / jongste partner	56	51	44	38	34
Gemeenschappelijk verzoek	24	31	41	48	54
Naar doorlooptijd procedures (weken)					
1 of minder	3	1	4	3	5
2- 4	6	8	14	12	19
5- 8	16	27	26	32	31
9-13	22	19	18	16	15
14-26	33	30	26	25	18
27-39	12	10	8	7	8
40-52	4	3	2	3	2
53 of meer	3	2	2	3	3
Naar aantal minderjarige kinderen					
0	49	48	49	45	42
1	21	22	21	22	23
2	22	23	21	24	27
3	7	6	7	8	8
4 of meer	2	2	1	2	1
Totaal (abs.=100%)	37 234	36 734	35 337	35 079	36 897

25 Afgedane echtscheidingsprocedures waarbij minderjarige kinderen zijn betrokken naar toewijzing ouderlijk gezag

	1995	1996	1997	1999	2001
<i>Toewijzing ouderlijk gezag aan</i>	%				
Uitsluitend de man	5	4	3	1	0
Uitsluitend de vrouw	71	66	59	16	3
Beiden	7	4	4	9	1
Handhaving ouderlijk gezag ¹⁾	17	27	34	74	96
Totaal (abs.=100%)	18 952	19 065	18 128	19 364	21 630

26 Loop van de faillissementen

	1990	1995	2000	2001	2002
In de loop van het jaar uitgesproken	3 519	5 847	4 498	5 834	6 771
In de loop van het jaar vernietigd	183	200	190	183	180
In de loop van het jaar beëindigd	3 307	5 498	3 959	3 643	4 234
w.v. door					
opheffing	3 069	5 060	3 326	3 030	3 533
vereffening van de boedel	118	238	178	175	254
akkoord	119	200	257	165	162
omzetting schuldsanering			198	273	285

27 Uitgesproken faillissementen ¹⁾ naar rechtsvorm

	1990	1995	2000	2001	2002
Natuurlijke personen (incl. firmanten en vennoten)	553	1 060	901	1 459	1 786
Bedrijven en instellingen	2 961	4 783	3 579	4 330	4 963
w.v.					
eenmanszaken	1 434	2 011	958	997	878
naamloze vennootschappen	9	17	12	31	25
besloten vennootschappen	1 304	2 278	2 272	2 944	3 700
vennootschappen onder firma	77	239	187	196	198
overige	137	238	150	162	162
Nalatenschappen	5	4	18	45	22
Totaal	3 519	5 847	4 498	5 834	6 771

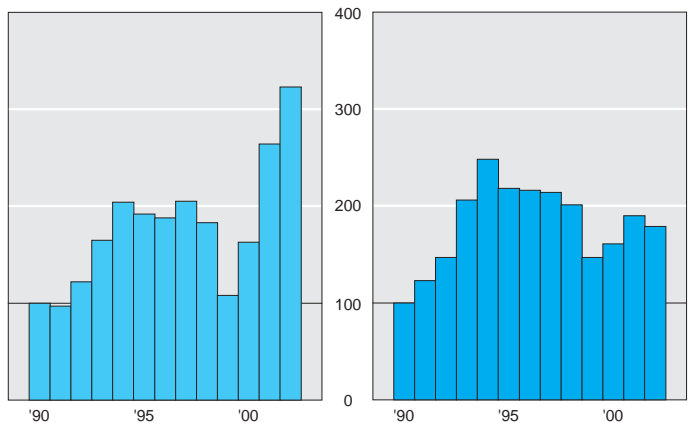
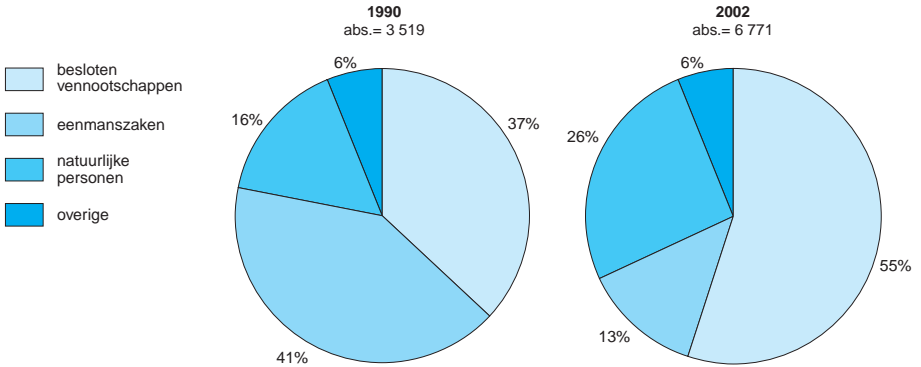
¹⁾ Incl. de faillissementen later vernietigd ten gevolge van verzet, hoger beroep of cassatie.

28 Uitgesproken faillissementen ¹⁾ met betrekking tot bedrijven en instellingen naar bedrijfsactiviteit

	1990	1995	2000	2001	2002
Totaal	2 961	4 783	3 579	4 330	4 963
w.o.					
landbouw, jacht, bosbouw en visserij	77	118	57	61	72
industrie en delfstoffenwinning	390	531	428	507	603
bouwnijverheid	394	580	531	645	607
reparatie consumentenartikelen en handel	983	1 523	964	1 069	1 120
horeca	201	383	195	192	173
vervoer, opslag en communicatie	159	274	254	298	315
financiële instellingen	161	227	204	242	463
verhuur en zakelijke dienstverlening	402	857	724	1 063	1 346
onderwijs	28	34	29	35	54
gezondheids- en welzijnzorg	21	36	27	41	26
cultuur, recreatie; overige dienstverlening	128	169	140	147	154

¹⁾ Incl. de faillissementen later vernietigd ten gevolge van verzet, hoger beroep of cassatie.

Uitgesproken faillissementen naar rechtsvorm

29 Beëindigde faillissementen, 2002

	eenheid	natuurlijke personen	eenmans-zaken	vennoot-schappen e.d.	totaal
Beëindigde faillissementen	1	993	768	2 188	3 949
Saldo activa	mln euro	7	15	99	121
Boedelkosten en schulden	mln euro	86	187	974	1 248
Onbetaald gebleven schuld w.o.	mln euro	79	173	876	1 128
aan fiscus en bedrijfsverenigingen	mln euro	23	44	221	287
Gemiddeld onbetaald gebleven schuld w.o.	1 000 euro	79	226	400	286
aan fiscus en bedrijfsverenigingen	1 000 euro	23	57	101	73

30 Definitief uitgesproken schuldsaneringen

	1999	2000	2001	2002
<i>Schuldenaren</i>				
25 jaar of jonger	353	520	594	704
25-34 jaar	2 045	2 892	2 836	3 089
35-44 jaar	2 149	2 867	2 828	3 162
45-54 jaar	1 292	1 689	1 678	1 684
55-64 jaar	432	569	578	653
65 jaar of ouder	80	120	118	120
Onbekend	13	16	10	7
Totaal	6 364	8 673	8 642	9 419
w.v. eenmanszaken	1 476	1 153	1 586	1 500

31 Adoptie: geadopteerde kinderen naar leeftijd op het moment van het adoptieverzoek

	1990	1995	2000	2001	2002
Adoptie toegewezen door de rechtbank, sector civiel					
0-2 jaar	508	450	533	644	758
3-4 jaar	150	181	191	228	208
5-6 jaar	135	135	107	79	87
7-9 jaar	136	130	73	68	68
10 jaar of ouder	247	159	85	100	112
Totaal ¹⁾	1 176	1 055	989	1 119	1 233
Adoptie vanwege Haags Adoptieverdrag			310	271	265
Totaal geadopteerde kinderen	1 176	1 055	1 299	1 390	1 498

¹⁾ Incl. leeftijd onbekend.

32 Kinderbescherming: kinderen betrokken bij ondertoezichtstelling en voogdij van rechtspersonen

	1990	1995	2000	2001	2002
<i>Ondertoezichtstelling</i>					
In de loop van het jaar onder toezicht gesteld	3 547	4 625	5 513	4 957	5 378
Ondertoezichtstelling geëindigd w.o. wegens voogdij	294	367	372	281	483
meerderjarigheid anders dan door huwelijk	1 186	1 678	1 760	54	125
Op 31 december onder toezicht staand	11 959	16 777	20 955	20 605	20 429
<i>Voogdij</i>					
In de loop van het jaar onder voogdij gesteld	1 164	2 488	7 361	6 164	4 351
w.o. alleenstaande minderjarige asielzoekers	.	.	6 661	5 512	3 447
Voogdij beëindigd	796	1 859	4 537	5 279	6 197
Beëindigd wegens meerderjarigheid anders dan door huwelijk	625	1 618	4 158	4 848	5 679
Op 31 december onder voogdij staand	5 182	8 381	16 668	17 421	15 424
w.o. alleenstaande minderjarige asielzoekers	.	.	11 820	12 630	10 423

33 Door de bestuursrechtelijke colleges bij vonnis of beschikking afgedane zaken

	1990	1995	2000	2001	2002
	<i>x 1 000</i>				
Arrondissementsrechtbanken ¹⁾					
Ambtenarenzaken	3,7	3,8	2,5	1,9	1,8
Sociale verzekeringswetten	23,4	44,8	12,1	11,9	12,0
Bijstandszaken	.	2,6	4,1	4,2	4,0
Bouwzaken	.	1,9	2,8	3,0	3,1
Overige en onbekend	.	4,6	7,1	8,2	8,7
Centrale Raad van Beroep					
Sociale verzekeringswetten	3,1	1,8		4,6	3,8
Ambtenarenzaken en pensioenzaken	1,4	1,2		1,6	2,1
Gerechtshoven					
Belastingen ²⁾	10,5	10,9	7,9	8,4	10,6
Hoge Raad					
Belastingen ²⁾	0,7	0,7	0,8	0,7	0,7
College van Beroep voor het bedrijfsleven	1,6	0,9	0,8	0,9	1,0
Raad van State					
Beroepen inzake administratieve rechtspraak overheidsbeschikkingen	8,7	6,1			
Beroepen in eerste en enige aanleg krachtens speciale wetten	5,2	5,6	3,4	3,7	3,1
Hoger beroepen krachtens de Algemene wet bestuursrecht	.	0,3	1,6	1,8	2,5

1) Excl. Vreemdelingenzaken.

2) Incl. premieheffing sociale verzekeringswetten.

34 Nationale ombudsman; contacten en verzoekschriften

	1995	1999	2000	2001	2002
Telefonische contacten	15 029	13 125	12 338	18 186	17 371
Aanbod aan te behandelen zaken w.v.	8 454	9 131	9 969	11 333	11 888
schriftelijke klachten in behandeling, 1 januari	1 081	1 450	1 727	1 805	2 245
ontvangen verzoekschriften	7 373	7 681	8 242	9 528	9 643
Afgedane verzoekschriften w.v.	7 129	7 412	8 172	9 060	10 363
buitenwettelijk	1 861	1 534	1 654	1 902	1 677
binnenwettelijk, niet in onderzoek	3 155	2 989	3 424	4 431	5 788
in onderzoek en afgedaan w.v.	2 113	2 889	3 094	2 727	2 898
met rapport	619	534	379	406	413
zonder rapport	1 494	2 355	2 715	2 321	2 485

Bron: Bureau Nationale ombudsman.

35 Toepasselijkheid beoordelingscriteria en oordelen in door de Nationale ombudsman afgesloten onderzoeken ¹⁾

	1995	1999	2000	2001	2002
<i>Beoordelingscriteria</i>					
Algemeen verbindende voorschriften	233	260	127	154	185
Redelijkheid / proportionaliteit	360	163	78	93	140
Voortvarendheid (behandeling / herstel)	138	154	164	136	155
Actieve informatieverstrekking	236	216	118	140	143
Actieve informatieverwerving	84	77	59	76	113
Administratieve nauwkeurigheid	80	50	28	21	33
Correctheid bejegening	111	102	52	66	96
Overige criteria	203	313	139	212	310
Totaal	1 445	1 335	765	898	1 175
<i>Oordelen</i>					
Behoorlijk	687	615	247	327	474
Niet behoorlijk	681	621	463	512	612
Geen oordeel	77	99	55	59	89
Totaal	1 445	1 335	765	898	1 175

Bron: Bureau Nationale ombudsman.

¹⁾ In een onderzoek kan meer dan een beoordelingscriterium / oordeel van toepassing zijn.**36 Rapporten van de Nationale ombudsman met een aanbeveling en het resultaat**

	1995	1999	2000	2001	2002
Rapporten met aanbeveling w.v. op 31 december	66	42	28	53	54 ¹⁾
opgevolgd	42	29	22	36	28
niet opgevolgd	–	–	–	–	–
nog niet opgevolgd	24	13	6	17	26

Bron: Bureau Nationale ombudsman.

¹⁾ 54 aanbevelingen gedaan in 50 rapporten.

37 Personeelsbezetting van de rechterlijke instanties ¹⁾ en ingeschreven advocaten

	instanties			personeelsbezetting		
	2000	2001	2002	2000	2001	2002
Hoge Raad	1	1	1	162	175	191
Gerechthoven	5	5	5	887	902	1 131
Arrondissementsrechtbanken (incl. parket)	19	19	19	6 083	6 691	9 113
Kantongerechten	61	61	59	870	901	
DGO / Arrondissementale stafdiensten	19	19	19	1 465	1 481	571
Centrale Raad van Beroep	1	1	1	151	162	168
College van Beroep voor het Bedrijfsleven	1	1	1	33	36	37
Overige	19	19	19	949	1 012	1 424
Totaal	126	126	124	10 600	11 360	12 635
Ingeschreven advocaten, 31 december				11 033	11 807	12 290

Bron: Raad voor de rechtspraak.

¹⁾ Excl. Raad van State.

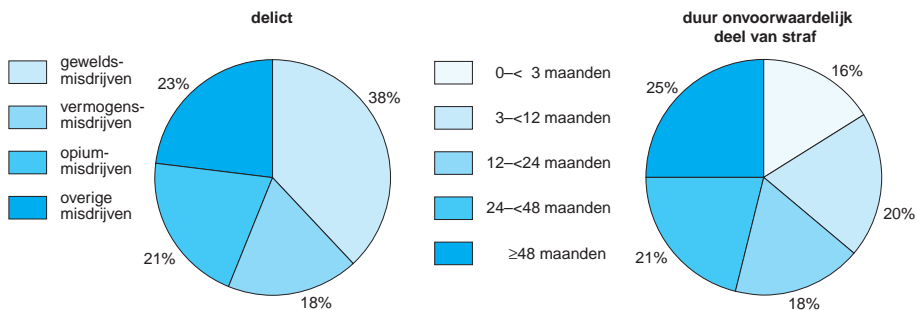
38 Bevolking en personeel van penitentiaire inrichtingen, 30 september

	eenheid	1995	1999	2000	2001	2002
Bevolking	1	10 329	11 872	11 759	12 410	13 062
w.v. wegens						
voorlopige hechtenis	1	3 434	4 614	4 731	5 343	5 849
gevangenisstraf	1	5 820	5 572	5 223	5 330	5 156
overige	1	1 075	1 686	1 805	1 737	2 057
Celbestemming						
Huizen van bewaring	%	60	61	64	63	63
Gevangnissen	%	38	37	36	35	34
w.v.						
gesloten inrichtingen	%	27	26	24	26	25
half-open inrichtingen	%	9	8	7	7	6
open inrichtingen	%	2	3	2	2	3
Bijzondere inrichtingen	%	2	2	1	1	1
Elektronisch toezicht	%	—	—	1	1	1
Personeel	1 000	10,4	12,0	11,8	12,1	12,1
w.v.						
mannen	1 000	7,7	8,5	8,3	8,4	8,4
vrouwen	1 000	2,7	3,5	3,4	3,7	3,8

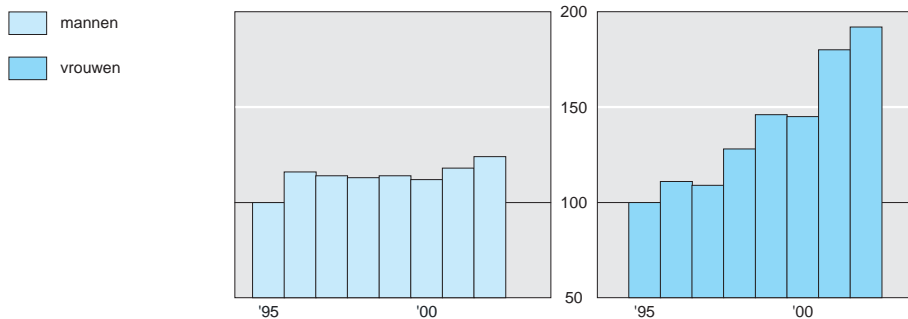
39 Gedetineerden naar leeftijd, 30 september

	eenheid	1990	1995	2000	2001	2002
Mannen						
22 jaar of jonger	%	16	15	14	14	14
23 jaar of ouder	%	80	81	81	80	80
Vrouwen						
22 jaar of jonger	%	0	0	1	1	1
23 jaar of ouder	%	4	4	5	5	5
Totaal	1	6 892	10 329	11 759	12 410	13 062
w.v.						
15–19 jaar	%	4	4	5	4	4
20–24 jaar	%	22	22	17	18	18
25–29 jaar	%	25	24	21	20	19
30–34 jaar	%	20	20	21	20	20
35–39 jaar	%	13	14	15	16	16
40–44 jaar	%	7	8	10	11	11
45–49 jaar	%	4	4	5	6	6
50 jaar of ouder	%	4	4	6	6	6

Gedetineerden, 2002

Bevolking penitentiare inrichtingen, 30 september; 1995=100

40 Gedetineerden naar geboorteland, 30 september

	eenheid	1990	1995	2000	2001	2002
Europa	%	66	62	58	57	56
Afrika	%	8	13	15	15	16
Azië	%	5	4	7	7	7
Noord- en Midden-Amerika	%	0	1	2	1	1
Zuid-Amerika	%	19	18	18	19	19
Oceanië / onbekend	%	2	1	1	1	1
Totaal		6 892	10 329	11 759	12 410	13 062
w.o.						
Nederland	%	.	50	45	45	43
Suriname	%	.	10	8	9	8
Aruba en Nederlandse Antillen	%	.	6	8	9	9
Marokko	%	.	8	7	7	7
Turkije	%	.	5	5	5	4
Algerije	%	.	3	3	2	3
ex-Joegoslavië	%	.	2	2	2	2

41 Gedetineerden naar strafbaar feit waarvan verdacht dan wel waarvoor veroordeeld en naar duur van opgelegde straf, 30 september

	eenheid	1990	1995	2000	2001	2002 ¹⁾
Geweldsmisdrijven	%	34	34	29	29	38
Vermogensmisdrijven	%	30	30	25	26	18
Vernieling en openbare orde	%	4	5	6	6	4
Overige misdrijven Wetboek van Strafrecht	%	1	3	3	4	2
Wegenverkeerswet	%	2	1	1	1	0
Opiumwet	%	19	15	17	19	21
Overige wetten	%	1	1	2	2	2
Onbekend / niet van toepassing	%	7	11	18	13	15
Totaal	1	6 892	10 329	11 759	12 410	13 062
w.o. veroordeeld	1	4 250	6 032	5 534	5 811	5 602
<i>Veroordeelden naar strafduur</i>						
<1 maand	%	7	7	11	12	7
1 maand—<3 maanden	%	12	7	10	12	9
3 maanden—<6 maanden	%	12	12	9	10	9
6 maanden—<1 jaar	%	15	25	12	12	11
1 jaar—<2 jaar	%	17	18	16	17	18
2 jaar—<4 jaar	%	13	19	17	17	21
4 jaar of langer	%	14	12	24	22	25
Onbekend	%	10	—	—	—	—

¹⁾ Trendbreuk in verdeling van de delicten.

42 Asielverlening¹⁾

	1990	1995	2000	2001	2002
	<i>x 1 000</i>				
Ingediende verzoeken	21,2	29,3	43,6	32,6	18,7
<i>Oude wet</i>					
Vluchtelingen asiel erkend (A-status)	0,7	8,0	1,8	0,4	.
Vergunning tot verblijf	0,9	6,2	4,8	1,6	.
Voorlopige vergunning tot verblijf	.	4,3	3,1	0,8	.
<i>Nieuwe wet (Vreemdelingenwet 2000)</i>					
Verblijfsvergunning asiel (bepaalde tijd)				7,2	8,1
Verblijfsvergunning asiel (onbepaalde tijd)				0,5	0,7
Afwijzingen	9,0	32,3	57,4	51,3	53,4
Uitgenodigde vluchtelingen	0,7	0,6	0,6	0,9	0,7
Beslissingen op herzieningsverzoeken	6,1	27,9	23,4	33,5	35,0

Bron: Ministerie van Justitie.

N.B. Informatie over asielzoekers naar nationaliteit is opgenomen in hoofdstuk 1.1 Bevolking.

¹⁾ Incl. ontheemdenregeling.

43 Verzoeken om uitlevering

	1990	1995	2000	2001	2002
<i>Aan Nederland door</i>					
België	35	24	46	39	97
Duitsland	52	116	45	127	118
Scandinavië	6	5	6	11	16
Ver. Koninkrijk	4	5	11	5	12
Frankrijk	11	20	27	28	37
Turkije	–	4	9	4	10
Overig Europa	16	33	40	51	73
Azië	2	1	2	4	–
Afrika	–	–	–	–	–
Amerika	10	8	22	31	26
Oceanië	–	–	–	1	–
Onbekend	4	4	2	10	2
Totaal	140	220	210	311	391
<i>Door Nederland aan</i>					
België	8	11	23	26	38
Duitsland	12	44	11	28	23
Scandinavië	–	4	1	4	1
Ver. Koninkrijk	–	8	7	7	10
Frankrijk	6	12	9	10	8
Turkije	1	–	–	–	1
Overig Europa	5	26	27	35	28
Azië	–	–	–	–	–
Afrika	–	–	–	3	–
Amerika	1	4	7	7	18
Oceanië	–	–	–	1	–
Onbekend	2	–	1	–	3
Totaal	35	109	86	121	130

44 Verwijderde vreemdelingen naar werelddeel van herkomst

	totaal			w.o. asielzoekers		
	2000	2001	2002	2000	2001	2002
	<i>x 1 000</i>					
Afrika	11,2	10,3	14,0	3,7	4,6	7,7
Amerika	2,2	1,8	2,1	0,1	0,1	0,1
Midden-Oosten	4,0	4,4	5,5	2,4	2,8	4,0
Overig Azië	5,1	5,0	5,6	2,3	2,5	2,9
Europa	25,7	18,6	21,9	7,7	5,6	6,0
Oceanië	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Staatloos of onbekend	0,9	0,8	1,2	0,4	0,4	0,6
Totaal	49,1	40,9	50,4	16,6	16,0	21,3

Bron: Ministerie van Justitie.

45 Zelfdodingen naar leeftijd ¹⁾, burgerlijke staat en geslacht

	1990	1995	1999	2000	2001	
	<i>abs.</i>					<i>per 100 000</i> ²⁾
14 jaar of jonger	7	6	12	5	3	
15–19 jaar	50	32	42	43	33	3,5
20–29 jaar	246	234	198	154	160	7,8
30–39 jaar	333	322	302	282	322	12,2
40–49 jaar	289	316	326	367	332	13,9
50–59 jaar	226	220	248	266	267	12,8
60–69 jaar	197	174	182	169	157	11,3
70 jaar of ouder	272	207	207	214	199	12,9
Ongehuwd (incl. onbekend)	589	599	608	586	569	13,5
Gehuwd	562	524	485	507	495	7,0
Weduwstaat	236	139	151	148	135	15,3
Gescheiden van echt	233	249	273	259	274	30,4
Mannen	1 021	1 000	1 015	999	1 010	15,8
Vrouwen	599	511	502	501	463	7,0
Totaal	1 620	1 511	1 517	1 500	1 473	11,3

¹⁾ Leeftijd op de laatste verjaardag.

²⁾ Per 100 000 van de overeenkomstige bevolkingsgroep van 15 jaar of ouder (leeftijd op de laatste verjaardag).

46 Zelfdodingen naar wijze van uitvoering

	1990	1995	1999	2000	2001
	<i>%</i>				
Ophangen / verwrugen	39,6	42,8	43,0	40,7	40,8
Medicijnen en/of alcohol	12,2	16,3	17,3	14,9	15,8
Voor trein of metro	12,1	11,4	11,1	11,6	12,2
Verdrinken	13,5	8,5	8,0	9,7	7,3
Springen van hoogte	11,2	8,9	8,6	8,3	9,2
Overige wijze van zelfdoding	11,2	11,8	11,1	11,8	12,4
Onbekend	0,1	0,1	0,9	2,9	2,2
Totaal	100	100	100	100	100

47 Hulpverlening door de gemeentelijke brandweer

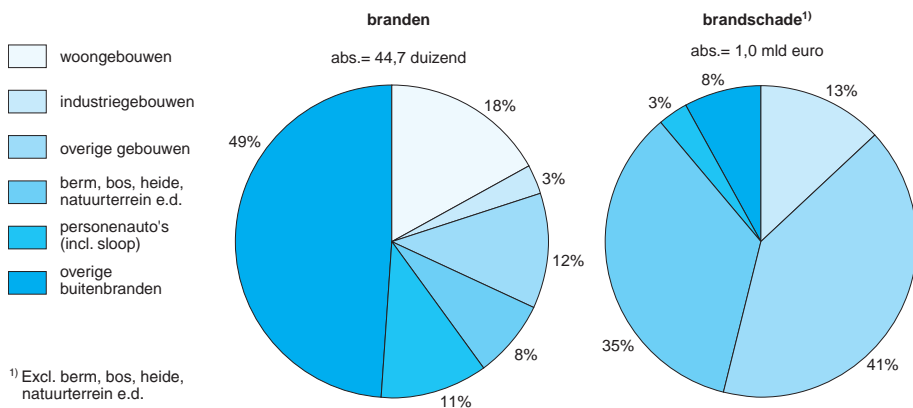
	1990	1995	2000	2001	2002
	<i>x 1 000</i>				
Bevrijden, redden van personen	4,5	5,9	6,3	6,7	6,6
Bergen, verwijderen van auto's	1,5	1,7	1,4	1,3	1,1
Reinigen van wegen of terreinen	6,1	7,3	7,4	6,0	6,1
Openen van deuren	3,0	2,5	2,4	2,6	2,5
Bestrijden van wateroverlast/ stormschade	9,0	5,1	8,5	5,9	13,8
Bevrijden van dieren	2,1	3,4	2,8	2,9	3,0
Andere werkzaamheden (incl. onbekend)	8,5	7,2	11,4	14,7	13,4
Niet gewerkt, geen hulp meer nodig	3,2	2,4	2,3	2,5	3,0
Totaal ¹⁾	34,1	33,7	39,4	39,6	49,5

¹⁾ Het is mogelijk dat in of op een object meerdere werkzaamheden zijn verricht.

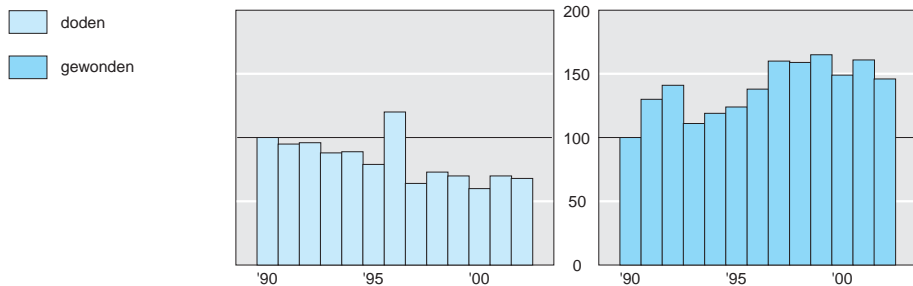
48 Meldingen bij de gemeentelijke brandweer naar type

	1990	1995	2000	2001	2002
	<i>x 1 000</i>				
Brandmeldingen	66,9	81,1	91,7	92,3	97,0
Branden	42,4	46,1	46,0	46,5	46,5
w.o. binnenbranden	12,6	13,6	13,9	14,3	14,2
Loos alarm	24,6	35,0	45,7	45,8	50,5
w.o.					
via brandmeldinstallaties	18,0	26,7	34,0	36,9	41,8
Hulpverleningsmeldingen	36,9	37,8	46,5	45,9	55,7
Gebouwen	16,6	14,0	15,0	17,2	21,0
Geen gebouwen	17,5	19,6	24,4	22,4	28,5
Loos alarm	2,8	4,2	7,1	6,3	6,2
Totaal	103,9	118,9	138,2	138,2	152,7

Branden en brandschade (excl. schoorsteenbranden) naar object, 2002

Slachtoffers bij brand, 1990=100

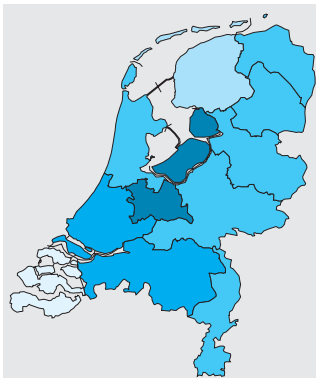

49 Branden naar oorzaak (excl. schoorsteenbranden)

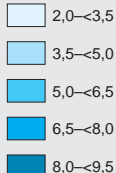
	eenheid	1990	1995	2000	2001	2002
Binnenbranden						
Brandstichting	%	19,0	17,0	18,1	16,0	14,1
Spelen met vuur door kinderen	%	7,7	4,6	2,7	1,9	2,0
Roken	%	3,5	3,2	3,6	3,2	3,3
Brandgevaarlijke werkzaamheden	%	3,5	6,1	4,7	5,1	4,6
Defect / verkeerd gebruik	%	42,1	30,4	27,5	26,9	24,8
Anders	%	8,0	21,3	22,6	21,2	22,8
Onbekend	%	16,2	17,2	20,9	25,7	28,4
Totaal (=100%)	1 000	12,6	13,6	13,9	14,3	14,2
Buitenbranden						
Brandstichting	%	29,8	26,2	29,9	28,0	26,9
Vandalisme	%	.	24,1	25,8	25,0	24,8
Spelen met vuur door kinderen	%	27,8	4,4	2,6	2,9	2,8
Afbranden van bermen e.d.	%	2,7	3,0	2,4	2,2	2,3
Ongeluk, aanrijding	%	0,5	0,9	0,8	0,9	0,9
Andere	%	17,8	14,3	11,9	11,6	11,0
Onbekend	%	21,3	27,1	26,7	29,4	31,4
Totaal (=100%)	1 000	27,3	30,3	30,4	30,5	30,5

50 Branden met schade en brandschade naar object (excl. schoorsteenbranden)

	branden met schade			schadebedrag		
	2000	2001	2002	2000	2001	2002
	<i>x 1 000</i>			<i>mln euro</i>		
Binnenbranden						
Woongebouw	5,9	6,1	6,2	89	108	131
Gevangenis, politiecel	0,0	0,1	0,0	0	0	0
Logiesgebouw	0,1	0,1	0,1	3	58	9
Kantoorgebouw	0,2	0,3	0,2	12	19	15
Onderwijs	0,3	0,3	0,2	34	40	21
Gezondheidszorg	0,3	0,3	0,4	2	1	8
Industrie, landbouw, veeteelt	1,0	1,1	1,1	298	396	408
Stationsgebouw	0,0	0,0	0,0	2	7	0
Bijeenkomstgebouw	0,7	0,8	0,8	185	110	182
Overige objecten	1,1	1,7	1,8	31	61	104
Totaal	9,6	10,8	10,8	656	800	878
Buitenbranden						
Papier-, vuilcontainer	3,0	4,3	4,9	3	5	6
Afval op terreinen	0,4	0,6	0,9	1	1	2
Berm, bos, heide	0,5	1,1	1,5	0	1	2
Personenauto's (incl. sloop)	4,4	4,8	4,5	28	27	30
Overige auto's	0,7	0,7	0,6	14	13	12
Schepen, beroepsvaart	0,1	0,0	0,0	3	3	1
Schepen, recreatievaart	0,1	0,1	0,1	2	2	3
Spoorwegmaterieel	0,0	0,0	0,1	3	2	1
Chemische industrie	0,0	0,0	0,0	0	0	0
Overige nijverheid	0,1	0,1	0,1	3	9	3
Overige objecten	2,7	3,3	3,6	10	24	49
Totaal	12,0	15,1	16,2	66	87	110
Totaal branden	21,6	25,9	27,0	721	887	988

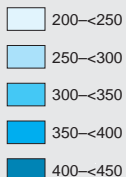
Uitgesproken faillissementen van bedrijven / instellingen per 100 000 bedrijven / instellingen in de provincie, 2002

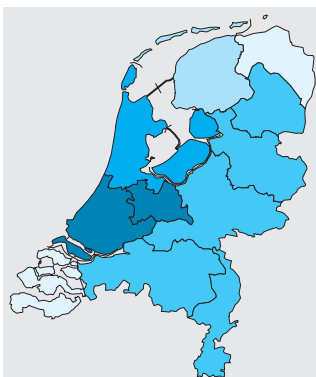
Nederland = 7,2

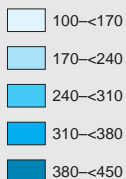
Hulpverleningen door de brandweer per 100 000 inwoners van de provincie, 2002

Nederland = 308

Loos alarm gemeld bij de brandweer per 100 000 inwoners van de provincie, 2002

Nederland = 313

Dit hoofdstuk geeft informatie over verschillende aspecten van wonen. Daartoe behoren het huisvestingsbeleid van de overheid, de woningmarkt en een vergelijking met het wonen in het buitenland. Hierover zijn de volgende tabellen opgenomen:

- kenmerken van woningen van huishoudens;
- huisvesting van huishoudens;
- de woningvoorraad;
- huurontwikkeling gezien in internationaal perspectief;
- financiële gegevens van sociale verhuurders.

Verder worden hiertoe gerekend de gemeentelijke woningbedrijven, die woningen exploiteren in het belang van de volkshuisvesting.

Toelichting

De waarde van de woningvoorraad (tabel 3) wordt berekend door het aantal woningen in een bepaalde 'cel' (gedefinieerd door provincie, bouwjaarklasse en woningtype) te vullen met een bedrag voor de opstallkosten per woning. Dit bedrag verschilt per woningtype en per provincie en wordt geïndexeerd met de prijsindex van nieuwbouwwoningen.

Verklaring van termen

onroerende goederen Deze post op de balans van de sociale verhuurders omvat de waarde van de materiële en immateriële vaste activa. De waardebepaling door de sociale verhuurders vindt per woning of per complex plaats. De waarde is de historische kostprijs verminderd met afschrijvingen maar ook wel de bedrijfswaarde.

sociale verhuurders Verenigingen en stichtingen die woningen exploiteren in het belang van de volkshuisvesting en die bij Koninklijk Besluit als zodanig zijn erkend.

1 Bewoonde woningen van particuliere huishoudens, 1 januari 2002

	een- persoons- huis- houden	meerpersoonshuishouden				overig	totaal	totaal
		(echt)paar		eenouder- gezin	overig			
		zonder kind(eren)	met kind(eren)					
	<i>x 1 000</i>							
Bewoonde woningen w.v.	2 099,7	1 973,9	2 060,2	426,6	66,5	4 527,1	6 626,9	
eigen woning	637,7	1 244,5	1 561,3	121,9	26,6	2 954,3	3 592,0	
huurwoning	1 462,1	729,4	498,9	304,7	39,8	1 572,9	3 034,9	
Bouwwijze								
Eengezinswoning w.v.	853,0	1 475,7	1 836,7	275,7	35,5	3 623,7	4 476,7	
vrijstaand	134,2	374,0	413,7	28,4	9,2	825,3	959,5	
twee-onder-een-kap	121,1	285,7	399,2	29,6	4,7	719,2	840,3	
hoek- of tussenwoning	597,7	816,0	1 023,8	217,8	21,6	2 079,2	2 676,8	
Flatwoning e.d.	1 227,6	466,5	192,6	146,8	29,1	834,9	2 062,4	
Overig	19,2	31,6	31,0	4,1	1,9	68,6	87,7	
Kamers								
1 of 2	514,5	81,2	9,1	7,3	6,4	104,0	618,5	
3	721,0	366,7	103,0	73,3	15,3	558,2	1 279,2	
4	554,0	767,6	685,9	203,1	23,9	1 680,6	2 234,6	
5	214,1	500,2	741,8	100,5	12,7	1 355,1	1 569,2	
6 of meer	96,1	258,1	520,4	42,4	8,2	829,2	925,3	
Bouwperiode								
1944 of eerder	428,0	384,3	407,1	80,7	18,5	890,6	1 318,6	
1945-1959	279,8	216,5	182,7	61,0	9,7	470,0	749,7	
1960-1974	577,6	583,2	466,2	119,1	19,1	1 187,6	1 765,2	
1975-1989	519,5	447,9	584,4	120,1	12,0	1 164,4	1 683,9	
1990 of later	294,8	342,0	419,8	45,6	7,2	814,6	1 109,4	
	%							
Outillage								
Met garage en/of carport	14,4	38,5	40,6	14,3	22,7	36,9	29,8	
Met tuin of erf	51,3	79,9	91,7	70,4	62,0	84,1	73,7	
Met centrale verwarming	85,7	91,6	94,0	88,9	83,6	92,3	90,2	
Isolatie								
Met spouwmuurisolatie	57,3	66,0	71,3	54,6	54,4	67,2	64,1	
Met dubbel glas / voorzetramen in woonkamer	82,3	89,6	91,9	85,2	78,1	90,1	87,6	
elders	65,2	72,5	75,7	63,5	63,3	73,0	70,5	

Bron: VROM.

2 Particuliere huishoudens naar wijze van huisvesting, 1 januari 2002

	een- persoons- huis- houden	meerpersoonshuishouden				overig	totaal	totaal
		(echt)paar		eenouder- gezin	overig			
		zonder kind(eren)	met kind(eren)					
	<i>x 1 000</i>							
Hoofdbewoner w.v.	2 286,3	1 989,1	2 073,2	429,4	79,0	4 570,6	6 856,9	
woning	2 099,7	1 973,9	2 060,2	426,6	66,5	4 527,1	6 626,9	
wooneenheid of deel van woning	181,4	11,6	9,4	1,9	12,5	35,4	216,8	
bewoonde andere ruimte	5,2	3,7	3,5	0,9		8,0	13,2	
Inwonend	57,5	4,2	1,6	1,4	8,1	15,3	72,8	
Totaal ¹⁾	2 343,8	1 993,3	2 074,8	430,7	87,1	4 585,9	6 929,7	

Bron: VROM.

¹⁾ Verschillen met het aantal huishoudens genoemd in hoofdstuk 1.1 Bevolking zijn het gevolg van verschillen in onderzoeksmethodiek en beschikbare externe gegevens.

3 Woningvoorraad

Bouwperiode	1 januari 2002			1 januari 2003		
	woningen	waarde in prijzen:		woningen	waarde in prijzen:	
		1990	1 januari 2002		1990	1 januari 2003
	<i>x 1 000</i>	<i>mln euro</i>		<i>x 1 000</i>	<i>mln euro</i>	
Voor 1905	419,9	27 637	43 394	418,4	30 630	48 095
1905–1919	204,8	13 832	21 718	203,3	15 267	23 971
1920–1929	364,8	24 390	38 297	362,7	26 970	42 348
1930–1944	446,5	30 264	47 519	445,2	33 540	52 664
1945–1949	114,2	7 933	12 457	113,6	8 768	13 767
1950–1954	280,9	18 423	28 927	278,8	20 330	31 922
1955–1959	384,1	25 161	39 507	382,6	27 871	43 763
1960–1964	431,1	28 399	44 592	430,4	31 521	49 494
1965–1969	602,7	39 576	62 142	601,5	43 920	68 962
1970–1974	721,4	48 563	76 252	721,4	53 985	84 766
1975–1979	539,6	37 171	58 365	539,4	41 307	64 859
1980–1984	611,0	40 648	63 825	611,2	45 207	70 983
1985–1989	572,9	38 642	60 675	573,2	42 977	67 482
1990–1994	435,4	29 482	46 292	435,5	32 786	51 479
1995–1999	438,0	29 254	45 934	438,2	32 538	51 090
2000–2002	141,5	9 517	14 943	207,9	15 534	24 391
Totaal	6 708,9	448 891	704 838	6 763,5	503 152	790 037

4 Huren in enkele landen

	1998	1999	2000	2001	2002
	<i>1996=100</i>				
Nederland	107,7	111,1	114,1	117,1	120,4
België	103,0	104,5	106,1	108,1	110,9
Denemarken	104,6	107,5	110,5	113,5	116,4
Duitsland	103,8	104,8	106,0	107,1	108,6
Finland	105,7	109,0	111,8	116,3	120,0
Frankrijk	103,5	105,3	105,3	105,8	108,5
Griekenland	114,4	119,6	124,2	129,2	135,5
Ierland	108,2	115,1	127,7	146,0	153,4
Italië	112,4	116,2	118,9	121,4	124,2
Luxemburg	106,0	108,6	111,9	115,3	118,4
Oostenrijk	107,4	109,6	111,7	114,8	116,7
Portugal	106,6	108,1	110,7	113,6	117,3
Spanje	111,9	116,0	120,3	125,2	130,5
Ver. Koninkrijk	106,4	109,6	113,1	116,9	120,0
Zweden	103,9	103,9	104,4	106,1	108,6
Europese Unie	105,4	107,4	109,0	110,9	113,3

Bron: Eurostat.

5 Exploitatieoverzicht van sociale verhuurders

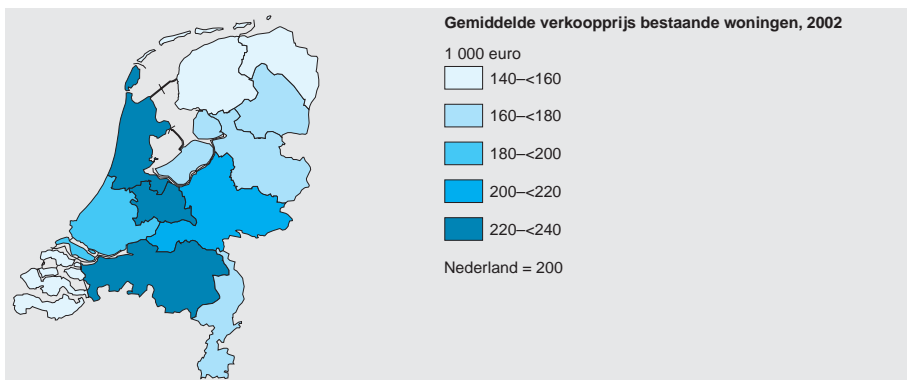
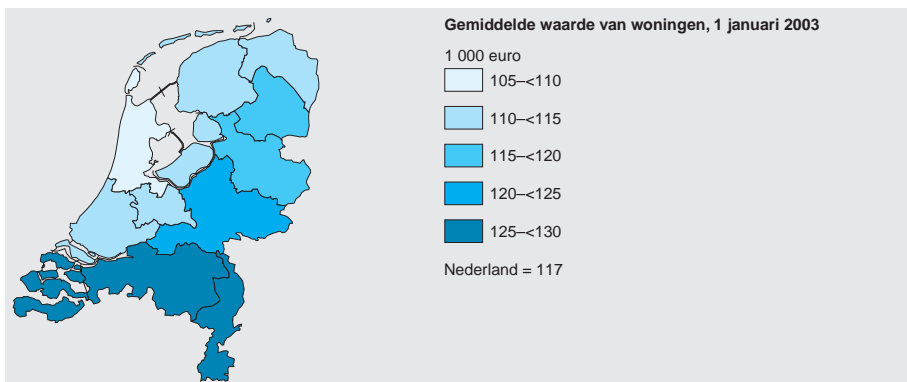
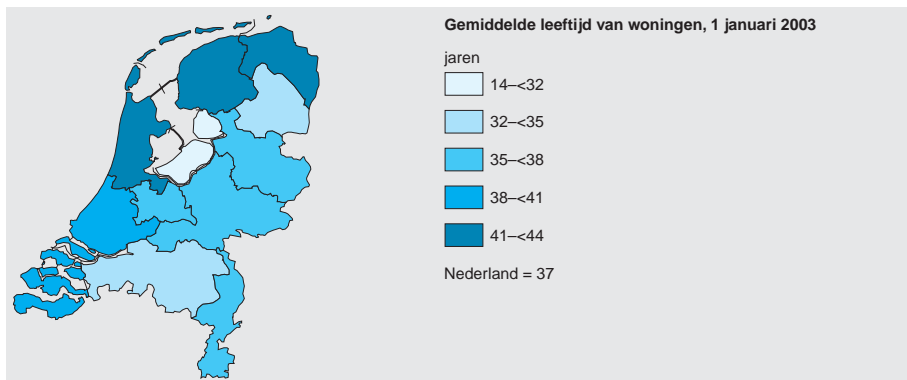
	1995	1998	1999	2000	2001
<i>Lasten</i>	<i>mln euro</i>				
Lonen en uitgaven sociale voorzieningen	696	844	921	992	1 103
Afschrijvingen	887	1 059	1 128	1 206	1 239
Verschuldigde interest	5 351	5 103	4 899	4 794	4 599
Belastingen en aankopen van derden (incl. onderhoud)	5 139	4 407	4 547	4 711	4 839
Saldo	-760	297	384	350	789
Totaal	11 314	11 709	11 879	12 053	12 568
<i>Baten</i>					
Huren	7 513	8 603	8 851	9 155	9 439
Vergoedingen	433	492	493	511	569
Overheidsbijdragen	685	589	500	432	320
Ontvangen interest	1 026	509	458	444	436
Overige baten	1 656	1 517	1 577	1 511	1 805
Totaal	11 314	11 709	11 879	12 053	12 568

Bron: Ministerie van Volkshuisvesting, Ruimtelijke ordening en Milieubeheer.

6 Balans van sociale verhuurders, 31 december

	1995	1998	1999	2000	2001
<i>Activa</i>	<i>mln euro</i>				
Onroerende goederen	66 114	67 861	67 977	69 149	70 179
Beleggingen buiten het bedrijf (>1 jaar)	5 542	8 291	8 462	7 953	6 727
Vorderingen en transitoria	1 339	1 494	1 427	1 421	1 482
Beleggingen buiten het bedrijf (≤1 jaar) en liquide middelen (incl. rekening-courant)	6 506	3 178	3 063	2 853	2 612
Totaal	79 501	80 824	80 929	81 377	81 001
<i>Passiva</i>					
Reserves en voorzieningen	14 586	14 589	14 772	15 088	15 250
Leningen op lange termijn	59 995	60 931	60 571	59 927	59 222
Schulden en transitoria	4 833	5 223	5 495	6 260	6 418
Overige passiva	88	80	90	102	111
Totaal	79 501	80 824	80 929	81 377	81 001

Bron: Ministerie van Volkshuisvesting, Ruimtelijke ordening en Milieubeheer.

2 *Arbeid, inkomen en sociale zekerheid*

- 2.1 Arbeid en lonen
- 2.2 Inkomen, vermogen en bestedingen
- 2.3 Sociale zekerheid

De gegevens in dit hoofdstuk hebben betrekking op:

- de beroepsbevolking;
- werkzame personen;
- werklozen;
- vacatures;
- aantal banen;
- arbeidsduurverkorting, arbeidsduur en vakantieverlof;
- de werkstakingen;
- de in collectieve regelingen overeengekomen lonen en arbeidsduur;
- verdiende lonen en het wettelijk minimumloon;
- lichamelijke en psychische werkbelasting.

Toelichting

Gegevens over het aantal banen en de verdiende lonen zijn ontleend aan meerdere bronnen die onderling verschillen ten aanzien van de beschreven populaties, gehanteerde definities en waarnemingsmethoden. Een totaaloverzicht van de arbeidsmarkt, samengesteld op basis van een groot aantal bronnen, wordt gegeven door de Arbeidsrekeningen (tabellen 11 t/m 13 en 22 t/m 25). De belangrijkste oorzaak voor het verschil tussen de uitkomsten in de meer gedetailleerde tabellen 14 t/m 16 (afkomstig uit de Enquête werkgelegenheid en lonen) en de uitkomsten van de Arbeidsrekeningen, zijn de banen die niet via bedrijfsadministraties kunnen worden waargenomen, zoals die van krantenjongens en alphahulpen. Gegevens over de arbeidsduur (tabellen 11 t/m 14 en 18 t/m 20) komen beschikbaar uit enquêtes bij personen en bedrijven en uit informatie op basis van de collectieve regelingen.

In enige tabellen zijn gegevens van enkele landen opgenomen (tabellen 2 en 3). Hoewel deze gegevens verkregen zijn uit enquêtes die op elkaar zijn afgestemd, moet voorzich-

tigheid in acht worden genomen bij vergelijking van de gegevens.

De gegevens in de tabellen 14 t/m 16, 18, 19 en 26 t/m 29 zijn gebaseerd op een nieuwe methode van onderzoek van de Enquête werkgelegenheid en lonen.

De gegevens over lichamelijke en psychische werkbelasting zijn afkomstig uit het Permanent Onderzoek Leefsituatie. In deze enquête wordt gevraagd naar de eigen inschatting van de vormen van werkbelasting, zoals genoemd in de tabellen 30 en 31.

Verklaring van termen

ADV-dagen De op jaarbasis overeengekomen (rooster)vrije dagen die op grond van een arbeidsduurverkortingsregeling zijn verleend.

arbeidsjaar Gemiddelde overeengekomen jaarlijkse arbeidsduur van voltijdwerknemers.

arbeidsvolume De in een bepaalde periode ingezette hoeveelheid arbeid (in de praktijk wordt het arbeidsvolume gemeten in arbeidsjaren en arbeidsuren).

baan van werknemer Werkkring van een werknemer. Als een werknemer meer dan één werkkring heeft, telt elke werkkring als afzonderlijke baan.

beroepsbevolking Personen van 15–64 jaar die:

- ten minste twaalf uur per week werken, of
- werk hebben aanvaard waardoor ze ten minste twaalf uur per week gaan werken, of
- verklaren ten minste twaalf uur per week te willen werken, daarvoor beschikbaar zijn en activiteiten ontplooiën om werk voor ten minste twaalf uur per week te vinden.

Van de beroepsbevolking worden personen die ten minste twaalf uur per week

werken tot de *werkzame beroepsbevolking* gerekend en degenen die niet of minder dan twaalf uur werken tot de *werkloze beroepsbevolking*.

bijzondere beloningen Betalingen die slechts eenmaal voorkomen of in de regel eenmaal per jaar plaatsvinden (o.a. gratificaties, vakantietoelagen, tantièmes, derdiende maand, eindejaarsuitkeringen en winstaandeel).

bruto jaarloon Het brutoloon sociale verzekering vermeerderd met werknemersbijdrage pensioen- en VUT-regeling alsmede het spaarloon.

bruto looninkomen Alle aan de werknemers toe te rekenen looncomponenten (zowel algemeen geldende als van de persoonlijke situatie afhankelijke componenten) alsmede alle betalingen verband houdend met ziekte (niet met arbeidsongeschiktheid) en vorstverlet.

brutoloon Het loon voor aftrek van loonheffing, de werknemerspremies voor pensioen- en VUT-regeling, het spaarloon en sociale verzekeringen. Het bruto uur- en maandloon is exclusief overhevelingstoeslag en bijzondere beloningen.

cao-loon Het brutoloon van werknemers voor normale arbeidstijd plus bindend voorgeschreven toeslagen als de vakantie-toeslag, zoals zij voorkomen in de loon-schalen die in cao's en andere bindend voorgeschreven regelingen zijn overeengekomen.

contractuele arbeidsduur Het aantal maximaal te werken uren per jaar (exclusief overwerk) voor volwassen voltijdwerknemers. Dat is de normale arbeidsduur per jaar verminderd met officiële feestdagen, onvoorwaardelijke verlofdagen en eventuele arbeidsduurverkorting (adv), zoals zij in cao's en andere bindend voorgeschreven regelingen zijn overeengekomen.

deeltijdwerknemers Werknemers die geen volledige dag- of weektaak hebben, maar wel een vaste, gebruikelijke arbeidsduur per week, uitgezonderd uitzendkrachten, oproep-, afroep- en invalkrachten.

flexibele werknemers Uitzendkrachten en oproep-, afroep-, invalkrachten, alsmede de werknemers van wie de arbeidsduur gewoonlijk varieert tussen een overeen-

gekomen minimum en een maximum aantal uren per week.

geregisteerde werklozen Bij een arbeidsbureau ingeschreven personen van 16–64 jaar die:

- niet of minder dan twaalf uur per week werken en
- beschikbaar zijn voor een baan van twaalf uur of meer of werk hebben aanvaard waardoor ze ten minste twaalf uur per week gaan werken.

jaarlijkse arbeidsduur Het gemiddeld aantal arbeidsuren per baan over het jaar, bij een bezetting van de arbeidsplaats gedurende het gehele jaar.

uurloon Het uurloon zoals dat zou gelden als per week een evenredig deel van alle adv-, vakantie- en feestdagen waarop werknemers per jaar recht hebben, zou worden opgenomen.

vacatures Arbeidsplaatsen waarop op zeer korte termijn personeel kan worden geplaatst.

vakantiedagen De op jaarbasis overeengekomen doorbetaalde vakantiedagen, inclusief extra vrije dagen toegekend op grond van leeftijd, functie, anciënniteit e.d.

voltijdwerknemers Werknemers met een volledige dag- en weektaak, uitgezonderd uitzendkrachten en oproep-, afroep- en invalkrachten.

wekelijkse arbeidsduur De met de werknemer overeengekomen arbeidsduur per week in uren. ADV in de vorm van een kortere werkweek is verdisconteerd in de wekelijkse arbeidsduur. ADV anders dan per week is niet in de wekelijkse arbeidsduur verdisconteerd.

werkbelasting Weergegeven is het percentage personen van de werkzame beroepsbevolking dat 'ja, regelmatig' of 'ja, meestal' antwoordt op de desbetreffende enquêtevraag naar lichamelijke en psychische werkbelasting.

werkloze beroepsbevolking Zie beroepsbevolking.

werknemers Personen die arbeid verrichten op basis van loon of salaris.

werknemers bij de overheid Werknemers in de zin van de Ambtenarenwet 1929 inclusief militair personeel en overige werknemers waarop de Inhoudingswet Over-

heidspersoneel 1982 van toepassing was, uitgezonderd werknemers in de gepremieerde en gesubsidieerde sector.

werknemers in de gesubsidieerde sector (trendvolgers) Werknemers in dienst van werkgevers die vallen onder de werkingssfeer van de Wet Arbeidsvoorwaardenontwikkeling Gepremieerde en Gesubsidieerde Sector.

werknemers in particuliere bedrijven De werknemers die niet tot de overheid of de gesubsidieerde sector worden gerekend.

werkstakingen Het tijdelijk stopzetten van de werkzaamheden door werknemers om tegemoetkoming aan gestelde eisen af te dwingen.

werkzame beroepsbevolking Zie beroepsbevolking.

werkzame personen Personen die arbeid verrichten onder auspiciën van een bedrijf, ongeacht of zij als werknemer op de loonlijst staan van dat bedrijf, dus ook meewerkende eigenaren en gezinsleden tellen mee.

zelfstandigen en meewerkende gezinsleden Personen die voor eigen rekening en risico een bedrijf of beroep uitoefenen en hun daarin meewerkende gezinsleden.

1 Beroepsbevolking naar leeftijd ¹⁾

	1990	1995	2000	2001	2002
	<i>x 1 000</i>				
Mannen					
15-24 jaar	556	468	468	487	484
25-44 jaar	2 289	2 370	2 380	2 362	2 354
45-64 jaar	1 020	1 229	1 428	1 468	1 529
Totaal	3 865	4 067	4 277	4 317	4 366
Vrouwen					
15-24 jaar	529	426	413	435	432
25-44 jaar	1 284	1 527	1 714	1 733	1 747
45-64 jaar	384	576	784	831	899
Totaal	2 198	2 529	2 911	2 998	3 077
Totaal	6 063	6 596	7 188	7 315	7 444

¹⁾ Beroepsbevolking, definitie 1991.

2 Beroepsbevolking in % van de bevolking in enkele landen ¹⁾

	2001			2002		
	15-24 j.	25-49 j.	50-64 j.	15-24 j.	25-49 j.	50-64 j.
<i>Mannen</i>						
Nederland	74,7	94,7	67,8	74,5	94,4	70,4
België	37,2	92,5	55,0	38,9	93,1	54,7
Denemarken	69,4	91,9	74,6	70,7	92,3	75,2
Duitsland	53,4	94,0	64,7	52,8	93,8	65,4
Finland	64,4	92,2	65,7	52,1	91,6	66,4
Frankrijk	39,2	94,9	59,6	41,0	94,8	61,2
Griekenland	38,5	95,2	67,8	38,9	95,1	68,4
Ierland	55,1	92,9	74,0	53,1	92,3	74,0
Italië	40,1	91,9	56,8	39,9	92,1	58,5
Luxemburg	36,8	95,4	56,2	40,0	96,6	58,3
Oostenrijk	59,3	94,5	57,4	59,8	95,1	59,3
Portugal	52,8	93,4	72,8	52,8	93,5	72,5
Spanje	47,7	93,3	72,0	47,8	92,8	71,7
Ver. Koninkrijk	65,9	92,3	73,1	67,2	92,3	73,2
Zweden	41,1	88,4	78,9	48,5	90,0	79,5
Europese Unie	50,7	93,3	65,3	51,0	93,2	66,0
<i>Vrouwen</i>						
Nederland	72,4	77,1	41,3	73,0	78,3	44,3
België	30,0	74,5	29,4	32,4	76,4	30,9
Denemarken	65,0	84,5	62,9	66,3	84,1	64,1
Duitsland	47,3	78,3	46,4	47,2	78,9	47,2
Finland	61,4	85,1	64,8	50,8	85,4	65,0
Frankrijk	32,3	79,5	47,4	32,7	79,7	48,6
Griekenland	33,9	65,0	30,2	33,3	66,3	32,5
Ierland	44,9	68,9	37,3	44,8	70,5	39,5
Italië	32,5	62,4	25,8	31,0	63,1	27,9
Luxemburg	32,1	68,1	26,2	32,0	69,8	31,4
Oostenrijk	50,1	78,9	34,8	50,1	80,6	37,9
Portugal	42,2	80,1	50,6	42,2	80,4	51,8
Spanje	39,0	66,5	30,9	37,7	67,0	31,5
Ver. Koninkrijk	58,0	77,0	55,3	60,6	76,8	56,4
Zweden	40,4	84,6	73,2	49,7	85,4	74,6
Europese Unie	43,6	74,3	42,8	43,7	74,8	44,2

Bron: Eurostat.

¹⁾ Beroepsbevolking volgens de definitie van de Internationale Arbeidsorganisatie.

3 Deeltijdwerknemers in procenten van de beroepsbevolking in enkele landen

	2001			2002		
	mannen	vrouwen	totaal	mannen	vrouwen	totaal
Nederland	20,0	71,3	42,2	21,2	73,2	43,9
België	4,9	36,6	18,2	5,6	37,4	19,1
Denemarken	10,2	31,6	20,1	11,1	30,3	20,0
Duitsland	5,3	39,3	20,3	5,8	39,5	20,8
Finland	7,6	16,7	12,0	8,3	17,5	12,8
Frankrijk	5,0	30,4	16,4	5,0	29,7	16,2
Griekenland	2,2	7,2	4,1	2,3	8,1	4,5
Ierland	6,5	31,1	16,6	6,5	30,5	16,5
Italië	3,8	17,8	9,1	3,5	16,9	8,6
Luxemburg	1,8	25,6	11,3	1,8	26,4	11,7
Oostenrijk	4,3	33,6	17,2	5,1	35,7	18,9
Portugal	6,6	16,5	11,1	7,0	16,3	11,2
Spanje	2,8	17,3	8,2	2,6	16,7	7,9
Ver. Koninkrijk	8,9	44,4	24,8	9,4	43,9	24,9
Zweden	10,7	36,3	22,8	11,1	33,2	21,5

Bron: Eurostat.

4 Beroepsbevolking naar onderwijsniveau

	1990	1995	2000	2001	2002
	<i>x 1 000</i>				
Basisonderwijs	709	585	587	583	563
Mavo	429	467	520	547	504
Voorbereidend beroepsonderwijs	1 098	1 010	977	1 015	1 005
Havo / vwo	291	349	433	428	420
Middelbaar beroepsonderwijs	2 203	2 539	2 664	2 737	2 793
Hoger beroepsonderwijs	887	1 120	1 332	1 334	1 441
Wetenschappelijk onderwijs	412	513	670	667	712
Totaal ¹⁾	6 063	6 596	7 188	7 315	7 444

¹⁾ Incl. onderwijsniveau onbekend.

5 Personen van 15-64 jaar naar arbeidspositie en herkomst

	1995	1998	2000	2001	2002
<i>Autochtonen</i>					
Beroepsbevolking in % v.d. bevolking	64	67	69	69	70
Werkzame beroepsbevolking in % v.d. bevolking	60	64	67	67	68
Werkloosheidspercentage	7	4	3	3	3
<i>Allochtonen</i>					
Beroepsbevolking in % v.d. bevolking	57	59	60	61	61
Werkzame beroepsbevolking in % v.d. bevolking	47	53	55	57	56
Werkloosheidspercentage	17	10	8	6	8

6 Werkzame personen, banen en arbeidsjaren, Arbeidsrekeningen

		landbouw, jacht en bosbouw, visserij	nijverheid	commer- ciële dienst- verlening	overige dienst- verlening	totaal	w.o. vrouwen
<i>Werkzame personen</i>		<i>x 1 000</i>					
Werknemers	1999	110	1 489	3 217	1 983	6 798	2 885
	2000	108	1 508	3 326	2 027	6 969	2 993
	2001*	112	1 518	3 392	2 102	7 123	3 097
	2002*	116	1 495	3 394	2 185	7 190	3 148
Meewerkende gezinsleden	1999	15	7	24	6	52	49
	2000	12	8	25	6	50	44
	2001*	9	8	25	6	49	39
	2002*	11	6	26	5	49	40
Zelfstandigen	1999	157	119	348	472	1 096	534
	2000	160	121	351	472	1 104	545
	2001*	152	122	359	469	1 102	551
	2002*	152	123	363	473	1 110	542
Totaal	1999	282	1 615	3 589	2 460	7 946	3 469
	2000	281	1 637	3 702	2 504	8 124	3 582
	2001*	273	1 648	3 776	2 577	8 274	3 687
	2002*	279	1 624	3 784	2 663	8 349	3 730
<i>Banen</i>							
Werknemers	1999	120	1 509	3 356	2 128	7 113	3 056
	2000	118	1 528	3 470	2 168	7 285	3 164
	2001*	121	1 538	3 541	2 250	7 451	3 275
	2002*	122	1 514	3 531	2 341	7 509	3 330
Meewerkende gezinsleden	1999	16	8	27	7	59	55
	2000	13	8	28	7	57	49
	2001*	10	8	28	7	54	42
	2002*	12	7	29	5	53	44
Zelfstandigen	1999	166	128	403	533	1 229	586
	2000	169	130	405	537	1 241	596
	2001*	160	131	412	536	1 239	602
	2002*	158	132	415	531	1 236	583
Totaal	1999	302	1 645	3 786	2 667	8 400	3 696
	2000	301	1 666	3 903	2 713	8 583	3 809
	2001*	292	1 677	3 981	2 793	8 745	3 920
	2002*	292	1 654	3 975	2 877	8 799	3 956
<i>Arbeidsjaren</i>							
Werknemers	1999	87	1 372	2 552	1 536	5 547	1 943
	2000	87	1 382	2 631	1 564	5 663	2 012
	2001*	88	1 385	2 662	1 615	5 751	2 074
	2002*	88	1 364	2 651	1 668	5 771	2 096
Meewerkende gezinsleden	1999	9	3	13	3	28	25
	2000	7	3	13	3	27	23
	2001*	7	3	14	3	27	23
	2002*	7	3	14	3	27	22
Zelfstandigen	1999	142	108	290	194	734	210
	2000	142	107	289	195	733	214
	2001*	132	109	291	196	728	219
	2002*	128	105	294	196	723	215
Totaal	1999	238	1 483	2 855	1 733	6 309	2 179
	2000	236	1 493	2 933	1 762	6 423	2 249
	2001*	227	1 497	2 967	1 814	6 506	2 316
	2002*	223	1 472	2 959	1 867	6 521	2 333

7 Werkloze beroepsbevolking en geregisteerde werklozen

	2000	2001	2002	2000	2001	2002
<i>Werkloze beroepsbevolking</i>	<i>x 1 000</i>			<i>in % van de beroepsbevolking</i>		
Mannen	113	108	147	2,6	2,5	3,4
Vrouwen	156	142	155	5,4	4,8	5,0
Totaal	269	251	302	3,7	3,4	4,1
<i>Geregisteerde werklozen</i>						
Mannen	98	77	91	2,3	1,8	2,1
Vrouwen	90	69	79	3,1	2,3	2,6
Totaal	188	146	170	2,6	2,0	2,3

8 Ontstane en vervulde vacatures

	ontstaan			vervuld ¹⁾		
	2000	2001	2002	2000	2001	2002
	<i>x 1 000</i>					
Landbouw, jacht en bosbouw, visserij	26	18	16	25	19	17
Industrie en bouw nijverheid	191	154	106	188	164	120
w.v.						
industrie	114	91	62	114	98	68
bouw nijverheid	74	61	42	71	63	50
overige nijverheid	3	3	2	3	3	2
Commerciële dienstverlening	573	533	404	561	563	423
w.v.						
reparatie consumentenartikelen en handel	222	195	157	219	205	159
horeca	59	67	54	60	67	55
vervoer, opslag en communicatie	63	48	40	65	54	42
financiële instellingen	34	31	18	32	32	22
verhuur en zakelijke dienstverlening	194	191	135	186	206	144
Niet-commerciële dienstverlening	228	241	209	224	240	218
Particuliere bedrijven	945	870	668	924	911	708
Overheid	73	75	67	73	75	70
w.v.						
rijk	7	8	6	7	8	7
provincies	1	1	1	1	1	1
gemeenten	15	17	15	15	17	16
onderwijs	44	42	39	44	42	40
politie	4	4	3	5	4	4
defensie	1	2	1	1	2	1
rechterlijke macht	0	0	0	0	0	0
waterschappen	1	1	1	1	1	1
1- 9 werknemers	276	268	213	279	273	223
10-99 werknemers	335	310	228	327	323	245
100 werknemers of meer	407	367	294	391	389	310
Totaal	1 018	945	735	997	986	777

¹⁾ Incl. vervallen vacatures.

9 Openstaande vacatures, jaargemiddelden

	1998	1999	2000	2001	2002
	<i>x 1 000</i>				
Landbouw, jacht en bosbouw, visserij	2,0	2,6	3,4	3,4	3,0
Industrie en bouwnijverheid w.v.	28,2	37,4	47,5	41,1	28,0
industrie	18,7	22,6	28,2	22,9	15,5
bouwnijverheid	8,8	14,3	18,6	17,5	11,9
overige nijverheid	0,7	0,6	0,7	0,7	0,7
Commerciële dienstverlening w.v.	73,8	94,2	109,7	105,6	75,9
reparatie consumentenartikelen en handel	23,5	30,8	34,6	32,1	25,7
horeca	6,1	7,6	8,5	8,7	8,1
vervoer, opslag en communicatie	8,3	13,8	12,3	9,9	6,9
financiële instellingen	4,8	6,3	7,3	7,3	4,8
verhuur en zakelijke dienstverlening	31,1	35,7	46,8	47,6	30,4
Niet-commerciële dienstverlening	30,8	37,2	42,3	47,0	42,4
Particuliere bedrijven	123,4	157,7	187,6	181,7	135,0
Overheid w.v.	11,6	13,8	15,2	15,5	14,3
rijk	2,3	2,2	2,3	2,5	2,3
provincies	0,5	0,5	0,5	0,6	0,7
gemeenten	4,1	4,6	5,2	5,5	5,4
onderwijs	3,8	4,6	5,7	5,6	5,1
politie	0,7	1,3	1,3	0,9	0,5
defensie	0,1	0,0	0,1	0,1	0,1
rechterlijke macht	0,0	0,2	0,0	0,0	0,0
waterschappen	0,2	0,2	0,2	0,3	0,3
1- 9 werknemers	34,4	46,6	49,8	52,0	42,2
10-99 werknemers	42,6	52,4	65,5	61,0	45,6
100 werknemers of meer	58,0	72,5	87,4	84,2	61,5
Totaal	134,9	171,5	202,8	197,1	149,3

10 Openstaande vacatures naar beroeps- en opleidingsniveau, 30 september

	1997	1998	1999	2000	2001
	<i>x 1 000</i>				
Beroep					
Elementaire beroepen	6,6	10,8	14,9	16,2	20,7
Lagere beroepen	21,2	33,2	46,4	49,2	43,4
Middelbare beroepen	31,6	45,4	62,1	69,6	66,2
Hogere beroepen	18,3	24,3	26,8	28,1	29,1
Wetenschappelijke beroepen	5,9	6,6	8,6	9,4	8,4
Onbekend	8,0	8,6	11,7	10,9	2,8
Niveau vereiste opleiding					
Basisonderwijs	6,6	5,4	9,6	9,5	13,3
Voortgezet onderwijs					
algemeen	4,7	10,2	8,6	6,9	6,4
beroepsgericht	46,4	71,6	102,3	112,9	110,6
Hoger onderwijs					
hoger beroepsonderwijs	20,4	26,7	30,7	33,0	32,7
wetenschappelijk onderwijs	5,5	6,4	7,6	10,1	5,0
Onbekend	8,0	8,6	11,7	10,9	2,8
Specifieke categorie					
Vacatures voor schoolverlaters	28,5	47,3	69,4	81,0	74,1
Vacatures voor 20 of meer uur per week	72,4	103,5	130,5	147,7	138,6
Moeilijk vervulbare vacatures	29,2	55,2	90,1	91,3	85,1
Totaal	91,6	128,8	170,5	183,4	170,7

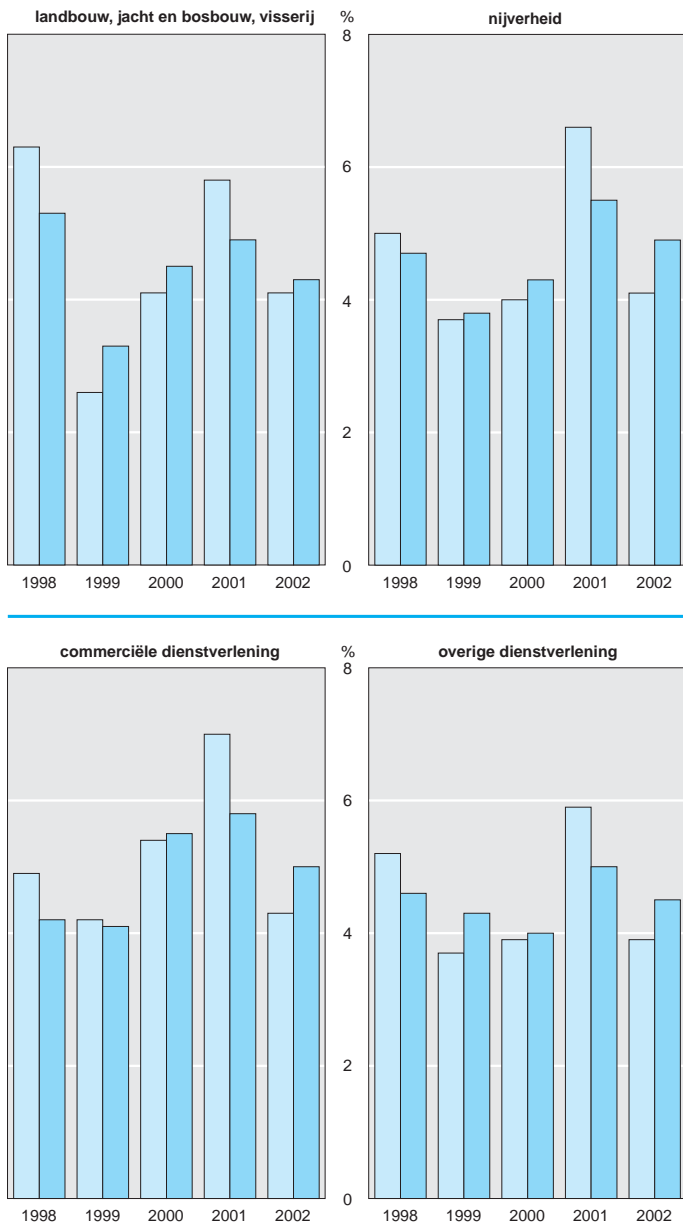
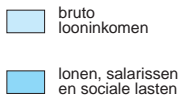
11 Betaalde arbeid van werknemers naar wekelijkse arbeidsduur en geslacht, Arbeidsrekeningen

	eenheid	wekelijkse arbeidsduur		mannen	vrouwen	totaal
		³ 12 uur	<12 uur			
Gemiddeld aantal banen						
1999	1 000	6 108	1 005	4 056	3 056	7 113
2000	1 000	6 309	977	4 121	3 164	7 285
2001*	1 000	6 436	1 015	4 176	3 275	7 451
2002*	1 000	6 485	1 024	4 179	3 330	7 509
Overeengekomen uren per baan						
1999	1	1 503	312	1 523	1 084	1 334
2000	1	1 490	299	1 521	1 082	1 330
2001*	1	1 484	294	1 513	1 078	1 322
2002*	1	1 478	293	1 512	1 071	1 317
Overwerkuren per baan						
1999	1	24	3	31	7	21
2000	1	23	5	31	7	21
2001*	1	22	4	30	6	20
2002*	1	22	4	30	6	19
Betaalde uren per baan ¹⁾						
1999	1	1 526	315	1 555	1 091	1 355
2000	1	1 513	304	1 552	1 089	1 351
2001*	1	1 506	298	1 543	1 084	1 341
2002*	1	1 500	297	1 542	1 077	1 336
Arbeidsvolume in arbeidsjaren ²⁾						
1999	1 000	5 364	183	3 604	1 943	5 547
2000	1 000	5 493	171	3 652	2 012	5 663
2001*	1 000	5 577	174	3 677	2 074	5 751
2002*	1 000	5 596	175	3 675	2 096	5 771
Arbeidsvolume in overeengekomen uren						
1999	min	9 178	313	6 180	3 311	9 491
2000	min	9 399	292	6 267	3 424	9 691
2001*	min	9 551	298	6 320	3 529	9 849
2002*	min	9 586	300	6 319	3 566	9 886
Arbeidsvolume in betaalde uren						
1999	min	9 324	316	6 306	3 334	9 640
2000	min	9 547	297	6 396	3 447	9 844
2001*	min	9 692	303	6 445	3 550	9 995
2002*	min	9 728	304	6 444	3 587	10 031
Bruto looninkomen per uur						
1999	euro	15,29	9,78	16,86	11,78	15,10
2000	euro	15,93	10,68	17,69	12,21	15,77
2001*	euro	16,87	11,32	18,83	12,83	16,70
2002*	euro	17,58	11,87	19,61	13,36	17,38
Bruto looninkomen per baan						
1999	1 000 euro	26,0	3,3	29,3	14,2	22,8
2000	1 000 euro	26,9	3,5	30,7	14,7	23,8
2001*	1 000 euro	28,5	3,6	32,7	15,5	25,2
2002*	1 000 euro	29,6	3,8	33,9	16,2	26,1
Bruto looninkomen, totaal						
1999	mld euro	158,9	3,3	118,9	43,3	162,2
2000	mld euro	169,7	3,4	126,6	46,5	173,1
2001*	mld euro	183,7	3,7	136,6	50,8	187,4
2002*	mld euro	192,2	3,9	141,9	54,0	195,9
Lonen, salarissen en sociale lasten						
1999	mld euro	.	.	.	.	192,3
2000	mld euro	.	.	.	.	205,7
2001*	mld euro	.	.	.	.	220,3
2002*	mld euro	.	.	.	.	231,9

1) De som van de overeengekomen uren en de overwerkuren per baan.

2) Het arbeidsvolume in overeengekomen uren gedeeld door het aantal overeengekomen uren per voltijdbaan.

Bruto looninkomen en lonen, salarissen en sociale lasten per uur; mutaties t.o.v. het voorgaande jaar

12 Betaalde arbeid van werknemers naar economische activiteit, Arbeidsrekeningen

	eenheid	landbouw, jacht en bosbouw, visserij	nijverheid	commer- ciële dienst- verlening	overige dienst- verlening	totaal
Gemiddeld aantal banen						
1999	1 000	119	1 509	3 356	2 128	7 113
2000	1 000	118	1 528	3 470	2 169	7 285
2001*	1 000	121	1 539	3 541	2 250	7 451
2002*	1 000	122	1 515	3 531	2 340	7 509
Overeengekomen uren per baan						
1999	1	1 254	1 536	1 318	1 221	1 334
2000	1	1 270	1 530	1 314	1 219	1 330
2001*	1	1 264	1 525	1 305	1 213	1 322
2002*	1	1 254	1 526	1 303	1 205	1 317
Overwerkuren per baan						
1999	1	14	29	26	7	21
2000	1	16	29	26	8	21
2001*	1	18	27	25	7	20
2002*	1	18	27	25	6	19
Betaalde uren per baan ¹⁾						
1999	1	1 268	1 565	1 345	1 228	1 355
2000	1	1 286	1 559	1 340	1 226	1 351
2001*	1	1 283	1 552	1 329	1 220	1 341
2002*	1	1 272	1 552	1 328	1 211	1 336
Arbeidsvolume in arbeidsjaren ²⁾						
1999	1 000	87	1 372	2 552	1 536	5 547
2000	1 000	87	1 382	2 631	1 564	5 663
2001*	1 000	88	1 385	2 662	1 615	5 751
2002*	1 000	88	1 364	2 651	1 668	5 771
Arbeidsvolume in overeengekomen uren						
1999	mln	150	2 319	4 425	2 597	9 491
2000	mln	150	2 338	4 560	2 643	9 691
2001*	mln	153	2 347	4 619	2 730	9 849
2002*	mln	153	2 312	4 601	2 820	9 886
Arbeidsvolume in betaalde uren						
1999	mln	152	2 362	4 514	2 613	9 640
2000	mln	152	2 382	4 649	2 660	9 844
2001*	mln	156	2 388	4 707	2 744	9 995
2002*	mln	155	2 352	4 689	2 835	10 031
Bruto looninkomen per uur						
1999	euro	11,48	15,64	14,09	16,57	15,10
2000	euro	11,98	16,28	14,82	17,19	15,77
2001*	euro	12,76	17,30	15,73	18,06	16,70
2002*	euro	13,29	17,96	16,37	18,78	17,38
Bruto looninkomen per baan						
1999	1 000 euro	15,9	27,3	21,3	22,4	22,8
2000	1 000 euro	16,9	28,3	22,4	23,2	23,8
2001*	1 000 euro	18,1	30,0	23,7	24,4	25,2
2002*	1 000 euro	18,0	31,3	24,7	25,2	26,1
Bruto looninkomen, totaal						
1999	mld euro	1,9	41,2	71,4	47,6	162,2
2000	mld euro	2,0	43,3	77,6	50,2	173,1
2001*	mld euro	2,2	46,2	84,0	54,9	187,4
2002*	mld euro	2,2	47,5	87,3	59,0	195,9
Lonen, salarissen en sociale lasten						
1999	mld euro	2,2	49,0	85,1	56,0	192,3
2000	mld euro	2,3	51,6	92,5	59,3	205,7
2001*	mld euro	2,5	54,5	99,1	64,2	220,3
2002*	mld euro	2,6	56,3	103,6	69,3	231,9

1) De som van de overeengekomen uren en de overwerkuren per baan.

2) Het arbeidsvolume in overeengekomen uren gedeeld door het aantal overeengekomen uren per voltijdbaan.

13 Betaalde arbeid van werknemers naar dienstverband en arbeidsrelatie, Arbeidsrekeningen

	eenheid	dienstverband		arbeidsrelatie		totaal
		voltijd	deeltijd	vast	flexibel	
Gemiddeld aantal banen						
1999	1 000	4 094	3 019	6 336	776	7 113
2000	1 000	4 131	3 155	6 528	757	7 285
2001*	1 000	4 168	3 283	6 656	795	7 451
2002*	1 000	4 149	3 360	6 721	788	7 509
Overeengekomen uren per baan						
1999	1	1 717	816	1 395	837	1 334
2000	1	1 717	823	1 385	857	1 330
2001*	1	1 718	818	1 382	822	1 322
2002*	1	1 719	820	1 376	813	1 317
Overwerkuren per baan						
1999	1	30	8	22	13	21
2000	1	30	9	22	15	21
2001*	1	28	8	20	15	20
2002*	1	29	8	20	14	19
Betaalde uren per baan ¹⁾						
1999	1	1 747	824	1 417	850	1 355
2000	1	1 747	833	1 407	872	1 351
2001*	1	1 747	827	1 402	837	1 341
2002*	1	1 747	828	1 396	827	1 336
Arbeidsvolume in arbeidsjaren ²⁾						
1999	1 000	4 103	1 444	5 168	379	5 547
2000	1 000	4 139	1 524	5 285	378	5 663
2001*	1 000	4 174	1 576	5 371	380	5 751
2002*	1 000	4 155	1 616	5 398	373	5 771
Arbeidsvolume in overeengekomen uren						
1999	mln	7 029	2 462	8 841	650	9 491
2000	mln	7 094	2 597	9 043	649	9 691
2001*	mln	7 162	2 687	9 196	653	9 849
2002*	mln	7 131	2 754	9 245	641	9 886
Arbeidsvolume in betaalde uren						
1999	mln	7 153	2 487	8 980	660	9 640
2000	mln	7 217	2 626	9 184	660	9 844
2001*	mln	7 280	2 715	9 330	665	9 995
2002*	mln	7 250	2 781	9 379	652	10 031
Bruto looninkomen per uur						
1999	euro	16,20	11,96	15,65	7,64	15,10
2000	euro	16,97	12,47	16,33	7,95	15,77
2001*	euro	18,09	12,96	17,31	8,15	16,70
2002*	euro	18,86	13,52	18,00	8,49	17,38
Bruto looninkomen per baan						
1999	1 000 euro	31,7	10,8	24,8	6,8	22,8
2000	1 000 euro	33,2	11,4	25,7	7,2	23,8
2001*	1 000 euro	35,6	11,9	27,3	7,2	25,1
2002*	1 000 euro	37,1	12,5	28,3	7,5	26,1
Bruto looninkomen, totaal						
1999	mld euro	129,6	32,6	156,9	5,3	162,2
2000	mld euro	137,2	35,9	167,6	5,5	172,8
2001*	mld euro	148,4	39,0	181,6	5,7	187,5
2002*	mld euro	153,9	42,0	190,0	5,9	195,9
Lonen, salarissen en sociale lasten						
1999	mld euro	.	.	.	.	192,3
2000	mld euro	.	.	.	.	205,7
2001*	mld euro	.	.	.	.	220,3
2002*	mld euro	.	.	.	.	231,9

1) De som van de overeengekomen uren en de overwerkuren per baan.

2) Het arbeidsvolume in overeengekomen uren gedeeld door het aantal overeengekomen uren per voltijdbaar.

14 Banen van werknemers naar arbeidsduur, 31 december 2001

	uren per week				totaal (=100%)
	<12	12–<20	20–<35	35 of meer	
	%				x 1 000
Mannen	6,5	3,5	8,6	81,3	3 979,6
Vrouwen	16,4	17,3	34,4	31,9	3 032,3
24 jaar of jonger	30,0	10,2	15,4	44,4	1 158,4
25–34 jaar	5,7	7,4	19,1	67,7	1 842,8
35–44 jaar	7,2	10,6	22,0	60,2	1 887,1
45–54 jaar	6,8	9,5	22,0	61,7	1 528,0
55 jaar of ouder	10,8	10,8	17,2	61,2	595,7
Voltijdwerknemers	–	–	0,8	99,2	4 014,3
Deeltijdwerknemers	19,7	23,0	52,5	4,9	2 360,7
Flexibele werknemers	46,2	19,1	17,7	17,0	636,9
Particuliere bedrijven	11,9	7,8	15,0	65,3	4 963,9
Gesubsidieerde sector	11,0	17,7	38,5	32,8	1 072,0
Overheid	5,0	9,1	23,1	62,7	976,1
Landbouw, jacht en bosbouw, visserij	15,1	7,4	15,4	62,2	102,9
Delfstoffenwinning	0,7	0,6	6,6	92,0	8,8
Industrie	2,6	3,4	11,6	82,4	954,0
Openbare voorzieningsbedrijven	0,3	3,4	10,4	86,0	32,7
Bouwnijverheid	2,2	1,4	5,0	91,4	411,7
Reparatie consumentenartikelen en handel	16,8	11,0	15,5	56,6	1 210,0
Horeca	33,2	11,3	18,5	36,9	261,8
Vervoer, opslag en communicatie	8,1	5,8	11,9	74,2	457,5
Financiële instellingen	3,1	5,9	18,6	72,4	271,6
Verhuur en zakelijke dienstverlening	13,8	9,5	18,9	57,9	1 130,9
Openbaar bestuur, sociale verzekeringen	1,6	5,9	18,6	74,0	498,3
Onderwijs	9,5	12,8	28,6	49,1	437,8
Gezondheids- en welzijnszorg	12,8	19,8	41,5	25,9	963,1
Cultuur, recreatie; overige dienstverlening	16,3	10,7	22,6	50,4	270,8
Totaal	10,8	9,5	19,8	60,0	7 011,9

15 Banen van werknemers naar bedrijfsgrootte, 31 december 2001

	bedrijfsgrootte (aantal werknemers)			totaal (=100%)
	1–9	10–99	100 of meer	
	%			x 1 000
Mannen	16,3	29,3	54,5	3 979,6
Vrouwen	16,8	22,1	61,1	3 032,3
24 jaar of jonger	23,3	28,2	48,5	1 158,4
25–34 jaar	17,3	27,7	55,0	1 842,8
35–44 jaar	14,5	25,4	60,2	1 887,1
45–54 jaar	12,9	24,0	63,1	1 528,0
55 jaar of ouder	16,7	25,3	58,0	595,7
Voltijdwerknemers	14,4	29,1	56,5	4 014,3
Deeltijdwerknemers	18,2	21,8	60,0	2 360,7
Flexibele werknemers	23,4	23,4	53,2	636,9

15 Banen van werknemers naar bedrijfsgrootte, 31 december 2001 (slot)

	bedrijfsgrootte (aantal werknemers)			totaal (=100%)
	1-9	10-99	100 of meer	
	%			x 1 000
Particuliere bedrijven	22,4	32,1	45,5	4 963,9
Gesubsidieerde sector	3,7	12,5	83,8	1 072,0
Overheid	0,6	11,0	88,5	976,1
Landbouw, jacht en bosbouw, visserij	50,9	38,1	11,0	102,9
Delfstoffenwinning	4,6	25,0	70,5	8,8
Industrie	9,6	31,2	59,2	954,0
Openbare voorzieningsbedrijven	0,5	5,7	93,8	32,7
Bouwnijverheid	21,9	47,7	30,3	411,7
Reparatie consumentenartikelen en handel	27,6	34,0	38,4	1 210,0
Horeca	48,5	32,5	19,0	261,8
Vervoer, opslag en communicatie	9,4	27,7	62,9	457,5
Financiële instellingen	15,8	12,6	71,5	271,6
Verhuur en zakelijke dienstverlening	18,4	27,6	54,0	1 130,9
Openbaar bestuur, sociale verzekeringen	0,1	4,8	95,2	498,3
Onderwijs	2,7	20,0	77,2	437,8
Gezondheids- en welzijnszorg	7,1	12,8	80,1	963,1
Cultuur, recreatie; overige dienstverlening	31,9	34,2	33,9	270,8
Totaal	16,5	26,2	57,3	7 011,9

16 Banen van werknemers naar leeftijd, 31 december 2001

	24 jaar of jonger	25-34 jaar	35-44 jaar	45-54 jaar	55 jaar of ouder	totaal (=100%)
	%					x 1 000
Mannen	14,7	24,9	27,1	22,9	10,3	3 979,6
Vrouwen	18,9	28,0	26,7	20,3	6,1	3 032,3
Voltijdwerknemers	11,4	29,6	27,2	22,9	8,9	4 014,3
Deeltijdwerknemers	16,5	22,7	29,2	23,0	8,7	2 360,7
Flexibele werknemers	48,7	18,8	16,5	10,6	5,3	636,9
Particuliere bedrijven	19,7	28,3	25,7	18,6	7,8	4 963,9
Gesubsidieerde sector	11,1	22,8	30,7	27,0	8,4	1 072,0
Overheid	6,3	20,0	29,2	32,3	12,2	976,1
Landbouw, jacht en bosbouw, visserij	24,9	25,9	25,2	16,4	7,7	102,9
Delfstoffenwinning	3,5	19,4	34,9	32,9	9,3	8,8
Industrie	8,7	26,0	30,7	24,1	10,5	954,0
Openbare voorzieningsbedrijven	1,8	12,3	30,0	39,7	16,3	32,7
Bouwnijverheid	14,5	27,3	25,9	22,9	9,4	411,7
Reparatie consumentenartikelen en handel	29,8	26,0	21,7	15,7	6,9	1 210,0
Horeca	43,4	23,0	18,2	11,2	4,3	261,8
Vervoer, opslag en communicatie	12,7	25,5	28,3	23,5	9,9	457,5
Financiële instellingen	8,3	34,3	30,7	20,1	6,6	271,6
Verhuur en zakelijke dienstverlening	18,5	33,4	25,5	16,1	6,5	1 130,9
Openbaar bestuur, sociale verzekeringen	7,0	21,2	31,5	30,0	10,4	498,3
Onderwijs	6,2	18,4	26,3	35,0	14,1	437,8
Gezondheids- en welzijnszorg	11,7	24,1	30,9	26,0	7,3	963,1
Cultuur, recreatie; overige dienstverlening	18,9	26,0	25,2	20,0	9,9	270,8
Totaal	16,5	26,3	26,9	21,8	8,5	7 011,9

17 Werkstakingen

	eenheid	1990	1995	2000	2001	2002
Geschillen	1	29	14	23	16	16
Gemiddeld aantal betrokken werknemers	1 000	25,0	55,0	10,3	37,4	28,6
Verloren arbeidsdagen	1 000	206,7	691,5	9,4	45,1	245,5

18 Arbeidsduur van werknemers, 2001

	wekelijkse arbeidsduur ¹⁾		vakantie-dagen	adv-dagen	arbeidsduur excl. overwerk
	incl. overwerk	excl. overwerk			
	<i>uren</i>		<i>dagen</i>		<i>uren</i>
Mannen	35,5	34,8	23,4	4,9	1 556
Vrouwen	25,3	25,1	19,2	1,9	1 140
24 jaar of jonger	25,3	24,9	16,7	3,2	1 128
25-34 jaar	33,4	32,9	22,0	3,8	1 484
35-44 jaar	31,7	31,2	21,9	3,7	1 404
45-54 jaar	32,0	31,5	23,4	3,5	1 410
55 jaar of ouder	30,7	30,4	24,4	3,7	1 350
Voltijdwerknemers	39,1	38,4	25,3	5,1	1 717
Deeltijdwerknemers	21,2	21,0	18,9	1,9	948
Flexibele werknemers	17,2	17,0	8,6	0,6	810
Particuliere bedrijven	32,0	31,4	21,7	4,9	1 403
Gesubsidieerde sector	26,3	26,1	19,9	0,5	1 195
Overheid	31,6	31,5	22,8	0,5	1 437
Landbouw, jacht en bosbouw, visserij	30,7	30,2	20,1	3,4	1 363
Delfstoffenwinning	39,3	38,6	24,5	6,8	1 716
Industrie	36,5	35,8	24,3	7,1	1 584
Openbare voorzieningsbedrijven	37,4	36,6	28,5	6,7	1 596
Bouwnijverheid	38,3	37,7	24,5	14,4	1 615
Reparatie consumentenartikelen en handel	29,4	28,9	19,8	4,9	1 297
Horeca	22,8	22,7	15,9	0,7	1 048
Vervoer, opslag en communicatie	35,5	33,4	22,7	2,6	1 510
Financiële instellingen	33,6	33,4	24,0	1,6	1 510
Verhuur en zakelijke dienstverlening	30,4	30,1	21,8	2,3	1 361
Openbaar bestuur, sociale verzekeringen	33,8	33,5	23,5	0,8	1 532
Onderwijs	29,2	29,2	22,2	0,5	1 327
Gezondheids- en welzijnszorg	24,9	24,8	19,0	0,2	1 135
Cultuur, recreatie; overige dienstverlening	28,5	28,2	20,9	3,0	1 266
Totaal	31,1	30,6	21,6	3,6	1 376

¹⁾ December.

19 Arbeidsduur van voltijdwerknemers, 2001

	wekelijkse arbeidsduur ¹⁾		vakantie- dagen	adv-dagen	arbeidsduur excl. overwerk
	incl. overwerk	excl. overwerk			
	uren		dagen		uren
Mannen	39,4	38,6	25,4	5,7	1 718
Vrouwen	38,1	37,9	24,9	2,9	1 715
24 jaar of jonger	39,2	38,6	24,6	5,2	1 728
25-34 jaar	39,2	38,6	24,6	5,0	1 731
35-44 jaar	39,2	38,4	24,9	5,3	1 719
45-54 jaar	38,9	38,2	26,0	4,9	1 703
55 jaar of ouder	38,7	38,3	27,7	5,2	1 690
Particuliere bedrijven	39,7	38,9	25,4	6,4	1 728
Gesubsidieerde sector	36,8	36,6	25,1	1,0	1 668
Overheid	37,3	37,1	24,9	0,6	1 693
Landbouw, jacht en bosbouw, visserij	39,6	38,8	25,1	4,4	1 740
Delfstoffenwinning	40,5	39,7	24,8	6,8	1 766
Industrie	39,3	38,6	25,3	7,7	1 702
Openbare voorzieningsbedrijven	39,1	38,2	29,1	6,4	1 669
Bouwnijverheid	40,1	39,5	25,2	15,0	1 688
Reparatie consumentenartikelen en handel	39,5	38,9	25,0	5,6	1 737
Horeca	38,4	38,3	25,0	1,0	1 747
Vervoer, opslag en communicatie	41,6	38,8	25,3	3,2	1 751
Financiële instellingen	37,8	37,6	26,0	1,6	1 703
Verhuur en zakelijke dienstverlening	39,5	39,2	25,6	3,8	1 759
Openbaar bestuur, sociale verzekeringen	37,0	36,7	24,6	0,8	1 679
Onderwijs	38,0	37,9	25,7	0,7	1 726
Gezondheids- en welzijnszorg	36,7	36,5	24,9	0,3	1 670
Cultuur, recreatie; overige dienstverlening	38,8	38,3	25,7	4,5	1 711
Totaal	39,1	38,4	25,3	5,1	1 717

¹⁾ December.

20 Contractuele jaarlijkse arbeidsduur van voltijdwerknemers

	1990	1995	2000	2001	2002
	<i>2000=100</i>				
Particuliere bedrijven	101,2	101,0	100	100,0	100,0
Gesubsidieerde sector	105,5	106,0	100	100,0	100,0
Overheid	104,0	102,8	100	100,0	100,0
Landbouw, jacht en bosbouw, visserij	102,0	101,8	100	100,0	100,2
Industrie en bouwnijverheid	101,2	100,8	100	100,0	100,0
Commerciële dienstverlening	101,3	101,2	100	100,0	100,0
Niet-commerciële dienstverlening	104,6	104,2	100	100,0	100,0
Industrie	100,9	100,8	100	100,0	100,0
Openbare voorzieningsbedrijven	102,0	102,0	100	100,0	100,0
Bouwnijverheid	102,0	100,7	100	100,0	100,0
Reparatie consumentenartikelen en handel	101,2	100,9	100	100,0	100,0
Horeca	100,1	100,1	100	100,0	100,0
Vervoer, opslag en communicatie	101,5	101,2	100	100,1	100,2
Financiële instellingen	104,0	104,0	100	99,5	99,5
Verhuur en zakelijke dienstverlening	100,5	100,6	100	100,0	100,0
Openbaar bestuur, sociale verzekeringen	103,6	103,5	100	100,0	100,0
Onderwijs	104,7	101,0	100	100,0	100,0
Gezondheids- en welzijnszorg	105,9	106,7	100	100,0	100,0
Cultuur, recreatie; overige dienstverlening	102,4	102,3	100	99,9	100,0
Totaal	102,0	101,7	100	100,0	100,0

21 Cao-lonen van alle werknemers

	1990	1995	2000	2001	2002
<i>Bruto uurloon incl. bijzondere beloningen</i>	<i>2000=100</i>				
Particuliere bedrijven	75,3	86,7	100	104,2	107,8
Gesubsidieerde sector	76,2	85,2	100	105,2	109,6
Overheid	76,7	86,3	100	104,4	109,0
Landbouw, jacht en bosbouw, visserij	73,3	85,9	100	103,4	107,7
Industrie en bouwnijverheid	74,7	86,5	100	104,2	108,2
Commerciële dienstverlening	76,0	86,9	100	104,3	107,6
Niet-commerciële dienstverlening	76,3	85,8	100	104,8	109,1
Industrie	75,2	86,5	100	103,9	107,7
Openbare voorzieningsbedrijven	77,2	86,7	100	104,2	108,2
Bouwnijverheid	73,1	86,6	100	104,8	109,4
Reparatie consumentenartikelen en handel	75,0	86,3	100	103,6	107,2
Horeca	74,2	87,5	100	103,7	106,3
Vervoer, opslag en communicatie	76,3	87,6	100	103,3	106,1
Financiële instellingen	75,4	84,6	100	105,8	109,7
Verhuur en zakelijke dienstverlening	77,1	88,0	100	104,8	108,1
Openbaar bestuur, sociale verzekeringen	76,9	85,3	100	104,3	108,4
Onderwijs	76,4	88,3	100	104,6	109,3
Gezondheids- en welzijnszorg	76,0	85,0	100	105,5	110,0
Cultuur, recreatie; overige dienstverlening	75,2	84,6	100	104,4	108,1
Totaal	75,6	86,5	100	104,4	108,2
<i>Bruto maandloon incl. bijzondere beloningen</i>					
Particuliere bedrijven	76,3	87,6	100	104,2	107,8
Gesubsidieerde sector	80,2	90,1	100	105,2	109,6
Overheid	79,9	88,9	100	104,4	108,9
Landbouw, jacht en bosbouw, visserij	74,9	87,5	100	103,4	108,0
Industrie en bouwnijverheid	75,7	87,3	100	104,1	108,1
Commerciële dienstverlening	77,0	88,1	100	104,2	107,6
Niet-commerciële dienstverlening	79,8	89,1	100	104,7	109,1
Industrie	76,0	87,2	100	103,9	107,6
Openbare voorzieningsbedrijven	78,7	88,4	100	104,2	108,2
Bouwnijverheid	74,6	87,2	100	104,8	109,4
Reparatie consumentenartikelen en handel	75,9	87,1	100	103,6	107,1
Horeca	74,3	87,7	100	103,7	106,3
Vervoer, opslag en communicatie	77,5	88,8	100	103,4	106,3
Financiële instellingen	78,6	88,2	100	105,3	109,2
Verhuur en zakelijke dienstverlening	77,6	88,5	100	104,8	108,1
Openbaar bestuur, sociale verzekeringen	79,9	88,7	100	104,2	108,4
Onderwijs	80,1	89,2	100	104,6	109,3
Gezondheids- en welzijnszorg	80,5	90,6	100	105,5	110,0
Cultuur, recreatie; overige dienstverlening	77,2	86,6	100	104,3	108,1
Totaal	77,5	88,2	100	104,3	108,2

22 Bruto looninkomen per uur; mutaties t.o.v. voorgaande jaar

	excl. bijzondere beloningen			incl. bijzondere beloningen		
	2000	2001*	2002*	2000	2001*	2002*
	%					
Landbouw, jacht en bosbouw, visserij	4,4	6,4	4,2	4,1	5,8	4,1
Delfstoffenwinning	-0,3	7,8	6,0	0,8	7,6	4,4
Industrie	4,3	6,0	3,8	4,3	6,5	4,2
Openbare voorzieningsbedrijven	4,2	7,0	5,0	3,4	6,7	5,3
Bouwnijverheid	3,8	6,9	3,8	3,7	7,1	3,9
Reparatie consumentenartikelen en handel	4,4	6,0	4,3	4,7	6,6	3,8
Horeca	6,5	3,2	3,9	5,8	4,1	4,3
Vervoer, opslag en communicatie	3,4	6,2	3,6	3,5	6,4	4,6
Financiële instellingen	5,3	4,3	5,3	7,0	7,3	4,7
Verhuur en zakelijke dienstverlening	6,3	7,2	4,0	6,1	8,0	4,6
Openbaar bestuur, sociale verzekeringen	3,6	6,2	4,5	4,0	6,5	4,1
Onderwijs	2,9	4,2	5,1	3,3	5,3	3,5
Gezondheids- en welzijnszorg	4,2	4,6	3,1	4,1	5,8	4,1
Cultuur, recreatie; overige dienstverlening	5,3	5,5	3,4	4,7	6,3	4,0
Totaal	4,4	5,9	4,1	4,5	6,6	4,2

23 Bruto looninkomen per uur (excl. bijzondere beloningen)

	1998	1999	2000	2001*	2002*
	<i>euro</i>				
Landbouw, jacht en bosbouw, visserij	11,30	11,48	11,98	12,76	13,29
Delfstoffenwinning	22,83	24,13	24,06	25,95	27,51
Industrie	15,08	15,62	16,29	17,28	17,93
Openbare voorzieningsbedrijven	19,36	19,85	20,68	22,12	23,23
Bouwnijverheid	14,51	15,12	15,70	16,78	17,43
Reparatie consumentenartikelen en handel	12,52	12,79	13,35	14,16	14,77
Horeca	9,13	9,67	10,30	10,63	11,05
Vervoer, opslag en communicatie	14,83	15,37	15,89	16,89	17,49
Financiële instellingen	17,22	18,06	19,02	19,83	20,87
Verhuur en zakelijke dienstverlening	13,82	14,50	15,42	16,53	17,18
Openbaar bestuur, sociale verzekeringen	18,59	19,20	19,88	21,11	22,07
Onderwijs	18,10	18,93	19,48	20,31	21,36
Gezondheids- en welzijnszorg	13,66	14,18	14,77	15,44	15,93
Cultuur, recreatie; overige dienstverlening	13,97	14,48	15,24	16,08	16,63
Totaal	14,57	15,10	15,77	16,70	17,38

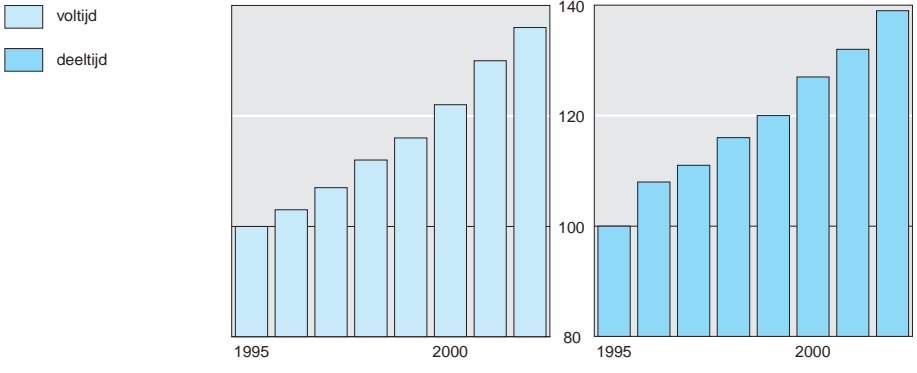
24 Bruto looninkomen per uur (excl. bijzondere beloningen) naar dienstverband en arbeidsrelatie, 2002*

	dienstverband		arbeidsrelatie		totaal
	voltijd	deeltijd	vast	flexibel	
	<i>euro</i>				
Landbouw, jacht en bosbouw, visserij	14,63	9,85	14,13	4,29	13,29
Delfstoffenwinning	28,11	12,75	27,64	12,03	27,51
Industrie	18,78	11,81	18,07	6,15	17,93
Openbare voorzieningsbedrijven	24,16	15,60	23,24	7,15	23,23
Bouwnijverheid	17,69	13,32	17,48	10,03	17,43
Reparatie consumentenartikelen en handel	16,40	10,24	15,45	4,82	14,77
Horeca	12,65	9,29	12,69	3,97	11,05
Vervoer, opslag en communicatie	18,43	12,56	17,72	6,75	17,49
Financiële instellingen	22,53	13,63	20,93	13,04	20,87
Verhuur en zakelijke dienstverlening	19,15	12,84	19,16	10,34	17,18
Openbaar bestuur, sociale verzekeringen	23,34	16,89	22,09	8,16	22,07
Onderwijs	22,78	19,23	21,53	10,24	21,36
Gezondheids- en welzijnszorg	17,61	14,90	16,17	9,95	15,93
Cultuur, recreatie; overige dienstverlening	18,21	14,14	17,22	6,47	16,63
Totaal	18,86	13,52	18,00	8,49	17,38

25 Bruto looninkomen per jaar (incl. bijzondere beloningen) van voltijdwerknemers

	1998	1999	2000	2001*	2002*
	<i>1 000 euro</i>				
Landbouw, jacht en bosbouw, visserij	24,4	24,6	25,5	27,1	28,1
Delfstoffenwinning	48,4	49,8	51,0	55,1	57,7
Industrie	30,5	31,7	33,1	35,4	36,8
Openbare voorzieningsbedrijven	37,6	39,2	40,9	43,8	46,2
Bouwnijverheid	27,5	28,5	29,6	31,8	33,0
Reparatie consumentenartikelen en handel	27,4	28,0	29,4	31,3	32,4
Horeca	19,8	21,1	22,0	22,9	23,9
Vervoer, opslag en communicatie	32,4	33,6	34,8	37,2	38,8
Financiële instellingen	37,2	39,9	42,8	46,3	48,3
Verhuur en zakelijke dienstverlening	30,4	32,1	34,1	37,1	38,5
Openbaar bestuur, sociale verzekeringen	36,0	37,2	39,0	42,0	43,9
Onderwijs	35,4	37,5	39,2	42,0	43,5
Gezondheids- en welzijnszorg	28,0	28,9	30,0	31,6	33,6
Cultuur, recreatie; overige dienstverlening	28,4	30,0	31,9	33,7	34,8
Totaal	30,5	31,7	33,2	35,6	37,1

Bruto jaarloon per baan van werknemers, 1995=100

26 Verdiende lonen van werknemers

	december 2001		2001		
	bruto uurloon	bruto maandloon	bruto jaarloon	bijzondere beloningen	spaarloon
	euro		1 000 euro		
Mannen	17,88	2 364	27,9	3,4	0,4
Vrouwen	14,30	1 368	16,0	1,6	0,3
24 jaar of jonger	9,08	870	9,6	0,7	0,1
25-34 jaar	15,02	1 888	22,2	2,4	0,3
35-44 jaar	18,13	2 156	25,5	3,1	0,4
45-54 jaar	19,66	2 344	27,8	3,4	0,4
55 jaar of ouder	20,94	2 380	28,1	3,5	0,3
Voltijdwerknemers	17,58	2 562	30,4	3,7	0,4
Deeltijdwerknemers	14,99	1 192	14,4	1,4	0,3
Flexibele werknemers	10,49	717	5,4	0,3	-
Particuliere bedrijven	16,13	1 923	22,6	2,7	0,3
Gesubsidieerde sector	15,62	1 563	18,4	1,9	0,3
Overheid	19,83	2 389	28,0	3,0	0,4
Landbouw, jacht en bosbouw, visserij	13,34	1 546	18,1	1,4	0,2
Delfstoffenwinning	25,01	3 631	43,6	7,2	0,5
Industrie	16,52	2 230	26,6	3,1	0,4
Openbare voorzieningsbedrijven	22,52	3 072	36,4	3,9	0,6
Bouwnijverheid	16,59	2 267	27,3	2,4	0,4
Reparatie consumentenartikelen en handel	14,08	1 545	18,1	2,1	0,3
Horeca	11,51	1 011	11,6	0,7	0,1
Vervoer, opslag en communicatie	15,89	2 131	25,7	2,6	0,3
Financiële instellingen	20,71	2 622	31,4	7,4	0,5
Verhuur en zakelijke dienstverlening	16,94	1 938	22,1	2,6	0,3
Openbaar bestuur, sociale verzekeringen	19,56	2 521	29,3	3,5	0,5
Onderwijs	19,96	2 210	26,3	2,7	0,4
Gezondheids- en welzijnszorg	16,51	1 569	18,4	1,8	0,3
Cultuur, recreatie; overige dienstverlening	15,67	1 676	19,7	2,0	0,3
Totaal	16,60	1 933	22,8	2,6	0,3

N.B. Uurlonen excl. overwerk; maand- en jaarlonen incl. overwerk; jaarlonen excl. bijzondere beloningen en incl. spaarloon.

27 Verdiende lonen van voltijdwerknemers

	december 2001		2001		
	bruto uurloon	bruto maandloon	bruto jaarloon	bijzondere beloningen	spaarloon
	euro		1 000 euro		
Mannen	18,39	2 688	32,0	3,9	0,4
Vrouwen	14,65	2 106	24,8	2,7	0,3
24 jaar of jonger	9,70	1 429	16,6	1,2	0,2
25-34 jaar	15,38	2 262	26,9	3,0	0,4
35-44 jaar	19,08	2 786	33,2	4,3	0,4
45-54 jaar	20,92	3 019	36,0	4,6	0,5
55 jaar of ouder	22,14	3 153	37,3	4,8	0,4
Particuliere bedrijven	17,19	2 529	30,2	3,8	0,4
Gesubsidieerde sector	16,40	2 294	26,9	2,8	0,4
Overheid	20,27	2 878	33,6	3,7	0,5
Landbouw, jacht en bosbouw, visserij	14,08	2 086	24,8	2,0	0,3
Delfstoffenwinning	25,12	3 756	45,1	7,5	0,5
Industrie	16,86	2 448	29,3	3,5	0,4
Openbare voorzieningsbedrijven	22,74	3 245	38,5	4,1	0,6
Bouwnijverheid	16,69	2 386	28,8	2,5	0,4
Reparatie consumentenartikelen en handel	15,41	2 267	26,8	3,3	0,4
Horeca	12,47	1 822	21,8	1,5	0,2
Vervoer, opslag en communicatie	16,24	2 546	30,8	3,2	0,3
Financiële instellingen	21,56	3 077	37,0	9,1	0,5
Verhuur en zakelijke dienstverlening	19,18	2 833	33,7	4,3	0,4
Openbaar bestuur, sociale verzekeringen	19,88	2 809	32,6	3,9	0,5
Onderwijs	20,70	2 980	35,0	3,5	0,5
Gezondheids- en welzijnszorg	18,36	2 572	29,9	3,0	0,4
Cultuur, recreatie; overige dienstverlening	16,68	2 415	28,6	3,1	0,3
Totaal	17,58	2 562	30,4	3,7	0,4

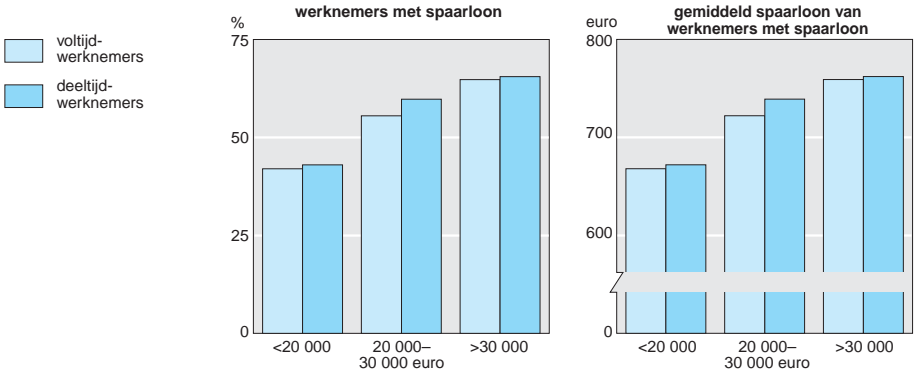
N.B. Uurlonen excl. overwerk; maand- en jaarlonen incl. overwerk; jaarlonen excl. bijzondere beloningen en incl. spaarloon.

28 Incidentele loonontwikkeling ¹⁾: uurloon van werknemers

	1997	1998	1999	2000	2001
	%				
Blijvers en baanwisselaars	2,0	2,8	2,3	2,7	2,6
Baanwisselaars	3,4	4,4	4,4	4,4	4,5
Particuliere bedrijven	0,6	0,8	0,3	0,8	0,6
Gesubsidieerde sector	0,7	1,1	-0,6	1,5	0,3
Overheid	-0,1	0,8	0,1	0,6	0,4
Landbouw, jacht en bosbouw, visserij	1,6	1,7	-1,6	-0,2	0,6
Industrie	0,1	0,1	1,3	-0,2	0,9
Openbare voorzieningsbedrijven	0,7	2,9	0,0	1,3	1,9
Bouwnijverheid	1,0	1,0	0,5	0,7	1,0
Reparatie consumentenartikelen en handel	1,1	1,8	-0,2	0,7	0,7
Horeca	0,9	-4,4	-0,5	-2,0	-0,5
Vervoer, opslag en communicatie	1,6	-0,7	0,2	-0,1	2,7
Financiële instellingen	1,0	1,3	1,4	2,1	2,7
Verhuur en zakelijke dienstverlening	0,6	3,2	0,0	3,3	-0,8
Openbaar bestuur, sociale verzekeringen	-0,4	1,8	0,3	0,6	-0,1
Onderwijs	-0,5	-0,5	-0,5	0,5	1,5
Gezondheids- en welzijnszorg	1,0	0,1	-0,6	1,7	0,1
Cultuur, recreatie; overige dienstverlening	-1,0	-2,4	-1,4	0,5	-1,2
Totaal	0,5	0,7	0,1	0,9	0,6

¹⁾ De ontwikkeling van de feitelijk verdiende lonen minus de ontwikkeling van de lonen zoals overeengekomen in cao's en vergelijkbare collectieve regelingen. Het betreft hier de procentuele mutatie per december t.o.v. december van het voorgaande jaar.

Werknemers met spaarloon en hun spaarloon per jaarloonklasse, 2001

29 Werknemers naar verdiend bruto jaarloon (incl. bijzondere beloningen en spaarloon), 2001

Jaarloonklasse (euro)	alle werknemers			voltijdwerknemers		
	mannen	vrouwen	totaal	mannen	vrouwen	totaal
	%					
<2 500	4,5	8,4	6,2	0,1	0,1	0,1
2 500–< 5 000	3,1	7,3	4,9	0,2	0,7	0,3
5 000–< 7 500	2,4	6,5	4,2	0,4	0,7	0,5
7 500–<10 000	2,1	7,1	4,3	0,6	1,2	0,8
10 000–<12 500	2,0	8,1	4,7	1,1	2,7	1,4
12 500–<15 000	2,4	8,5	5,0	1,5	4,0	2,0
15 000–<17 500	3,2	8,8	5,7	2,7	7,5	3,8
17 500–<20 000	4,7	8,4	6,3	4,8	10,5	6,0
20 000–<22 500	5,7	7,6	6,5	6,1	11,2	7,2
22 500–<25 000	7,1	6,4	6,8	8,0	10,5	8,5
25 000–<27 500	8,1	5,4	6,9	9,3	10,3	9,5
27 500–<30 000	8,4	4,3	6,6	9,9	9,1	9,7
30 000–<32 500	7,7	3,2	5,7	9,2	6,7	8,6
32 500–<35 000	6,2	2,3	4,5	7,3	5,0	6,8
35 000–<37 500	5,1	1,8	3,7	6,1	4,1	5,7
37 500–<40 000	4,5	1,5	3,2	5,4	3,7	5,0
40 000–<42 500	3,7	1,0	2,5	4,4	2,5	4,0
42 500–<45 000	3,0	0,7	2,0	3,6	1,8	3,2
45 000–<47 500	2,4	0,6	1,6	2,9	1,4	2,5
47 500–<50 000	2,0	0,4	1,3	2,4	1,1	2,1
50 000 of meer	11,5	1,9	7,4	14,0	5,1	12,1
Totaal	100	100	100	100	100	100
	1 000 euro					
Gemiddeld jaarloon	31,3	17,7	25,4	35,9	27,5	34,1
Mediaan	28,9	16,2	23,3	31,5	25,2	30,0
Eerste kwartiel	20,2	8,5	12,9	24,9	19,4	23,4
Derde kwartiel	38,7	24,2	33,2	41,3	32,4	39,5

2.1 Arbeid en lonen

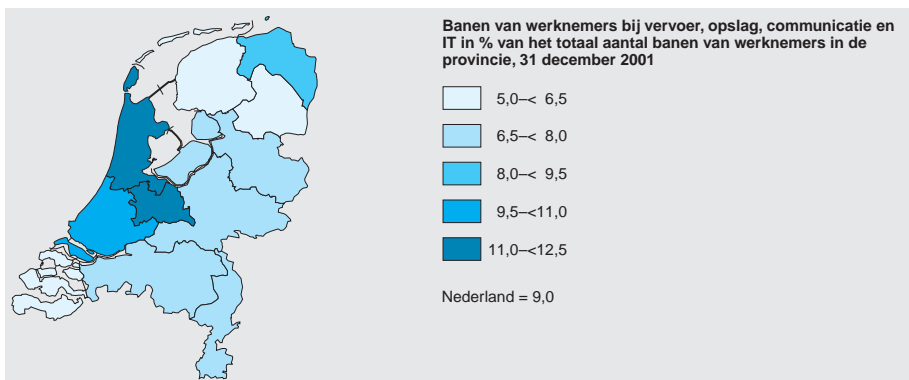
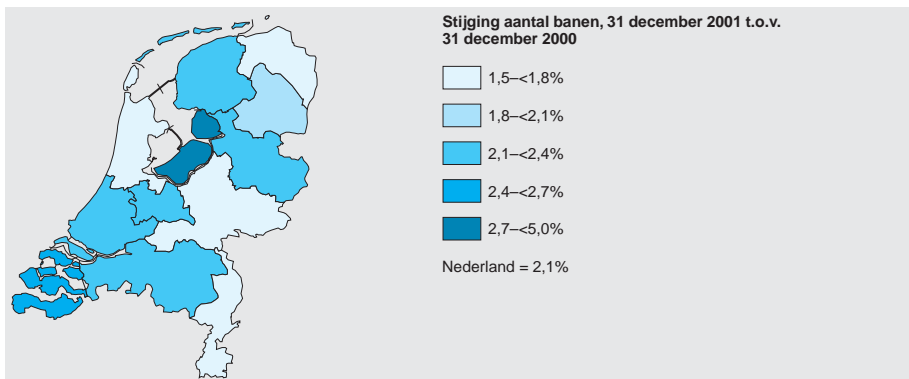
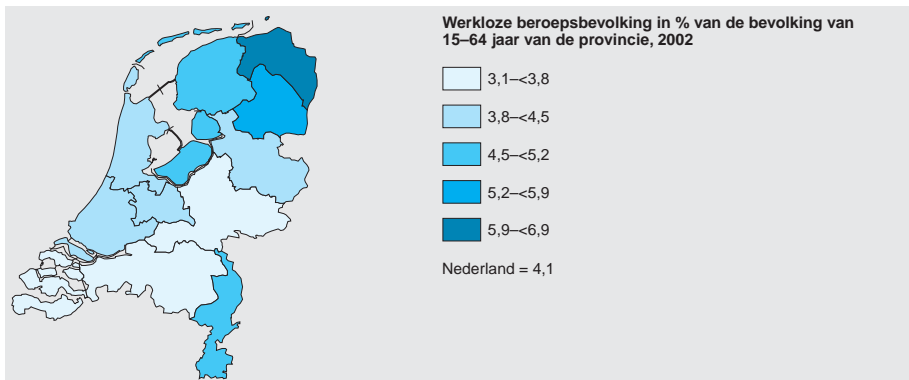

30 Kwaliteit van de arbeid van de werkzame beroepsbevolking van 15-64 jaar naar beroepsniveau, 2002

	elementair	lager	middelbaar	hoger	weten- schappelijk	totaal
<i>Lichamelijke werkbelasting</i>	%					
Kracht gebruiken	42	37	25	7	2	23
Langdurig dezelfde houding bovenlichaam	32	43	46	46	54	45
Ongemakkelijke houding bovenlichaam	14	19	15	8	8	13
Vaak dezelfde bewegingen	61	49	46	38	37	45
Bezweet of buiten adem	19	15	9	2	0	9
Hard praten vanwege lawaai	27	23	22	14	8	20
<i>Psychische werkbelasting</i>						
In hoog tempo werken	32	34	39	50	54	41
Onder hoge tijdsdruk werken	20	23	29	40	45	31
Eentonig werk doen	27	13	5	2	2	7
Gelegenheid tot ontplooiën	45	63	81	90	91	78
Goede aansluiting op ervaring / opleiding	38	59	80	87	84	75
Zelf beslissen uitvoering werk	54	58	75	82	88	72
Zelf bepalen volgorde werk	57	60	78	84	85	74
Zelf beslissen over pauze	47	48	62	66	75	60
Zelf oplossingen bedenken	48	64	82	92	95	79
Zelf werktempo regelen	60	60	67	68	67	65
Steekproefaantal (abs.)	262	964	1 594	909	283	4 060

31 Kwaliteit van de arbeid van de werkzame beroepsbevolking van 15-64 jaar naar bedrijfssector, 2002

	landbouw en visserij	industrie en bouw- nijverheid	commer- ciële dienst- verlening	niet- commer- ciële dienst- verlening	totaal
<i>Lichamelijke werkbelasting</i>	%				
Kracht gebruiken	57	32	20	22	23
Langdurig dezelfde houding bovenlichaam	40	47	50	37	45
Ongemakkelijke houding bovenlichaam	23	19	11	14	13
Vaak dezelfde bewegingen	62	53	47	35	45
Bezweet of buiten adem	41	17	7	6	9
Hard praten vanwege lawaai	29	40	14	18	20
<i>Psychische werkbelasting</i>					
In hoog tempo werken	38	39	42	42	41
Onder hoge tijdsdruk werken	25	31	30	32	31
Eentonig werk doen	10	10	9	4	7
Gelegenheid tot ontplooiën	82	73	74	81	78
Goede aansluiting op ervaring / opleiding	80	74	66	83	75
Zelf beslissen uitvoering werk	83	69	73	68	72
Zelf bepalen volgorde werk	78	72	75	71	74
Zelf beslissen over pauze	71	64	64	46	60
Zelf oplossingen bedenken	79	75	77	80	79
Zelf werktempo regelen	82	69	63	60	65
Steekproefaantal (abs.)	121	691	1 365	1 311	4 060

2.2 Inkomen, vermogen en bestedingen

Dit hoofdstuk behandelt de sociaal-economische situatie van huishoudens (gedefinieerd in hoofdstuk 1.1) en individuen, voorzover deze samenhangt met het inkomen, de besteding van het inkomen, de besparingen en het vermogen.

De Inkomensstatistiek levert specifieke informatie over de inkomensverwerving en -verdeling en de koopkrachtontwikkeling. Belangrijke aandachtspunten van de Inkomensstatistiek zijn de inkomensbronnen, de herverdeling door premies en belastingen, de sociale uitkeringen en subsidies en de verdeling van het besteedbaar inkomen over bevolkingsgroepen. Het Budgetonderzoek verschaft gegevens over de gemiddelde bestedingen van particuliere huishoudens. Bij dit onderzoek worden de bestedingen rechtstreeks bij de huishoudens waargenomen. Het cijfermateriaal uit beide bronnen wordt op consistente wijze bijeengebracht in de Sociaal-economische rekeningen. Daarin worden ontbrekende gegevens bijgeschat en de oorspronkelijke uitkomsten gecorrigeerd voor eventuele systematische onder- of overschatting. Bijschatting is bijvoorbeeld nodig voor de bestedingen van personen die in tehuizen en inrichtingen verblijven (de zogenaamde institutionele bevolking), waarover het Budgetonderzoek geen informatie verstrekt. Andere onderzoeken beschrijven onder meer de verdeling van (grote) vermogens en de mening van consumenten over de economische omstandigheden.

Toelichting

De tabellen 1 en 2 zijn ontleend aan de Sociaal-economische rekeningen. De bedragen sluiten aan op die van de sector gezinshuishoudingen in de Nationale rekeningen (zie hoofdstuk 5.1), zij het dat er enkele conceptuele verschillen bestaan. De sector gezinshuishoudingen in de Nationale rekeningen

bevat een aantal zogenaamde instellingen zonder winstoogmerk. In de Sociaal-economische rekeningen worden alleen de bijdragen van huishoudens aan die instellingen opgenomen en niet de inkomsten en uitgaven van deze instellingen zelf.

Tabel 1 geeft een overzicht voor de totale bevolking. Tabel 2 geeft een uitsplitsing naar huishoudenskenmerken.

De inkomensverdelingen zijn weergegeven over kwartielgroepen (tabellen 2 en 3). Elke groep omvat steeds hetzelfde aantal huishoudens, nadat deze zijn gerangschikt van laag naar hoog inkomen.

Voor de tabellen 3 t/m 8 geldt dat het zogenaamd eenmalig inkomen niet is meegeteld. De bevolking in inrichtingen en tehuizen is in deze tabellen buiten beschouwing gebleven. De koopkrachtontwikkeling (tabellen 9 en 10) geeft de voor de prijsontwikkeling gecorrigeerde verandering weer van het besteedbaar huishoudensinkomen. De mutaties in tabel 10 zijn berekend onder de veronderstelling dat de sociaal-economische en demografische positie van personen niet is veranderd.

De tabellen 14 en 15 geven inzicht in de bestedingen van afzonderlijke groepen huishoudens. Deze gegevens zijn afkomstig uit het Budgetonderzoek.

Voor het merendeel van de artikelen genoemd in tabel 16 zullen de jaargegevens het werkelijk binnenlands verbruik benaderen. Voor een aantal artikelen zijn de voorraadmutaties bij industrie en handel buiten beschouwing gebleven; voor boter, margarine, spijsvetten en -oliën, kaas, tarwebloem en -meel, consumptierijst, overige grutterwaren, koffie, thee, gedistilleerd en bier is geheel of grotendeels rekening gehouden met de veranderingen in de industrievoorraden; voor boter bovendien met de koelhuisvoorraden.

De gegevens over het bezit van duurzame consumptiegoederen (tabel 17) zijn geba-

seerd op het Sociaal-economisch panelonderzoek (SEP). Informatie over de inkomensbeoordeling van huishoudens (tabel 18) wordt ontleend aan zowel het SEP als aan het Consumenten Conjunctuuronderzoek (CCO). De beoordeling van de inkomenssituatie van huishoudens is gebaseerd op twee vragen: 'Hoe goed kunt u rondkomen met het totale netto huishoudinkomen?' (SEP) en 'Hoe is op dit moment de financiële situatie van uw huishouden?' (CCO).

De index van het consumentenvertrouwen (tabel 19) is ontleend aan de resultaten van het Consumenten Conjunctuuronderzoek. De index van het consumentenvertrouwen geeft aan in hoeverre huishoudens vinden dat het economisch gezien beter of slechter gaat. Het consumentenvertrouwen wordt bepaald op basis van de mening van huishoudens over het algemene economische klimaat en over de eigen koopbereidheid. Maandelijks worden hierover in het Consumenten Conjunctuuronderzoek vijf vragen gesteld aan ongeveer duizend personen.

De ondervraagden kunnen vinden dat het beter gaat (de 'optimisten'), dat het slechter gaat (de 'pessimisten') of dat de situatie gelijk blijft. Als er evenveel optimistische als pessimistische consumenten zijn, heeft de index de waarde nul. Een waarde van tien betekent dat de optimisten een meerderheid van tien procentpunten hebben ten opzichte van de pessimisten.

Twee van de vragen gaan over de economische situatie in het algemeen. Het CBS berekent uit de antwoorden hierop de indicator van het economisch klimaat. De overige drie vragen gaan over de financiële situatie van het eigen huishouden. Daaronder is ook de vraag of de tijd gunstig is voor aankopen van duurzame goederen. De antwoorden op deze drie vragen worden samengevat in de indicator van de koopbereidheid.

Verklaring van termen

consumptieve bestedingen / bestedingen

Deze termen zijn een uitwerking van het algemene begrip consumptie, dat is te omschrijven als 'de aanwending van goederen en diensten voor niet-productieve doel-

einden'. Onder meer door definitieverschillen tussen beschikbaar en besteedbaar inkomen wijken de gebruikte consumptie-definities van elkaar af.

inkomen In dit hoofdstuk worden diverse inkomensbegrippen gehanteerd: het bruto-inkomen (in de Inkomensstatistiek), het besteedbaar inkomen (Inkomensstatistiek en Budgetonderzoek) en het beschikbaar inkomen (Sociaal-economische rekeningen). Het schema op de volgende pagina geeft de belangrijkste verschillen weer.

vermogen Het vastgesteld zuiver vermogen, dat wil zeggen het bruto vermogen (onder meer onroerend goed, ondernemingsvermogen, effecten en banktegoeden) verminderd met alle daarop drukken-de schulden en lasten. De waarde van de eigen woning en overig onroerend goed is bepaald op de reële marktwaarde, dat wil zeggen de waarde bij lege oplevering. Bij de bepaling van het vermogen zijn afspraken op pensioenen, levensverzekeringsuitkeringen, bezit van duurzame consumptiegoederen, contant geld en antiek buiten beschouwing gelaten. De waarde van het vermogen wordt vastgesteld op 1 januari.

Schema: Bestanddelen inkomen

	bruto-inkomen	beesteedbaar inkomen	beschikbaar inkomen
Bruto-inkomsten uit arbeid (loon)	+	+	+
Winst uit onderneming	+	+	+
Inkomsten uit vermogen	+	+	+
Andere inkomsten, geen overdrachten	+	+	+
Kinderbijslag	+	+	+
Ontvangen overdrachten (w.o. van overheid en via sociale verzekering)	+	+	+
Ontvangen inkomstenoverdrachten van andere huishoudens en uit het buitenland	+ 1)	0	+
Betaalde overdrachten (w.o. premies volks- en werknemersverzekeringen)	0	-	-
Betaalde inkomstenoverdrachten aan andere huishoudens en aan het buitenland	- 1)	0	-
Loon- en inkomstenbelasting	0	-	-
Vermogensbelasting	0	-	-
Reis- en verwervingskosten	0 2)	0 2)	0
Privé-gebruik auto werkgever	+	+	+
Inkomsten uit eigen woning op basis van economische huurwaarde	+	+	+
Ziektekostenpremies	0 3)	-	-

N.B. + inkomensbestanddeel positief ingeteld.
 - inkomensbestanddeel negatief ingeteld.
 0 inkomensbestanddeel buiten beschouwing gebleven.

- 1) Bij de bepaling van de bruto-inkomens in tabel 8 en de grafiek over het bruto-inkomen kon geen rekening worden gehouden met deze bestanddelen.
- 2) In situaties waar inkomsten uitsluitend voortkomen uit arbeid die niet in dienstbetrekking is verricht, worden de reis- en verwervingskosten wél in mindering gebracht.
- 3) Werkgeversaandeel ZFW en tegemoetkoming werkgever in particuliere ziektekostenverzekering zijn bij het bruto-inkomen geteld.

1 Inkomen en consumptieve bestedingen van huishoudens

	1995	1997	1998	1999	2000
	<i>x 1 000</i>				
Particuliere huishoudens	6 516	6 673	6 789	6 782	6 854
Personen	15 211	15 372	15 473	15 587	15 708
	<i>mln euro</i>				
Brutoloon	131 170	143 485	145 136	155 499	165 482
Sociale premies t.l.v. werkgevers	23 333	24 977	36 164	36 448	39 574
Winst	22 049	25 466	25 655	26 601	28 313
Inkomen uit vermogen	5 728	4 777	5 092	3 039	630
<i>Primair inkomen</i>	182 279	198 705	212 046	221 587	233 999
Sociale uitkeringen in geld	61 880	64 832	65 997	68 804	70 882
Sociale premies t.l.v. uitkerings- instanties	1 461	1 164	1 903	1 846	1 764
Overige ontvangen overdrachten om niet	1 188	1 479	1 520	1 612	1 912
<i>Bruto-inkomen</i>	246 808	266 180	281 466	293 850	308 556
Sociale premies	70 925	80 000	85 180	91 604	98 610
Directe belastingen	22 959	22 302	22 810	24 069	25 880
Overige betaalde overdrachten om niet	1 354	1 580	1 302	1 133	1 380
<i>Beschikbaar inkomen</i>	151 569	162 297	172 174	177 045	182 686
Voedingsmiddelen	14 515	15 374	15 875	16 250	16 753
Genotmiddelen	8 652	9 252	9 554	9 879	10 181
Textiel, kleding en lederwaren	9 313	10 020	10 910	11 551	12 101
Woninginrichting	5 077	5 568	6 174	6 525	7 047
Huishoudelijke apparaten en artikelen	5 014	5 314	5 756	6 059	6 831
Voertuigen	7 437	7 696	8 839	9 926	10 186
Overige duurzame consumptie- goederen	5 443	6 223	7 067	7 867	8 459
Motorbrandstoffen en energie	10 667	12 581	12 208	12 817	14 685
Overige goederen	6 526	9 301	10 158	10 880	11 349
Huur	10 211	11 224	11 706	12 068	12 411
Toegerekende huur eigen woning	12 232	14 080	15 069	16 085	17 009
Horeca	6 318	6 892	7 266	7 695	8 204
Diensten m.b.t. recreatie en cultuur	2 970	3 226	3 595	3 886	3 528
Diensten m.b.t. vervoer en communi- catie	6 553	8 083	9 252	10 548	12 015
Medische diensten en welzijnszorg	628	1 450	1 735	1 320	1 391
Financiële en zakelijke diensten	5 246	6 004	7 848	8 073	9 175
Overige diensten	12 681	12 540	13 310	14 310	15 433
Overdrachten aan overheid (OZB e.d.)	2 982	3 606	3 943	4 148	4 487
Bestedingen in het buitenland	6 082	6 784	7 315	7 756	8 521
<i>Consumptieve bestedingen</i>	138 548	155 217	167 581	177 645	189 768
<i>Besparingen</i>	13 021	7 079	4 593	-600	-7 082

2 Inkom en consumptieve bestedingen van huishoudens naar huishoudenskenmerken, 2000

	huis- houdens	bedrag per huishouden				
		primair inkomen	bruto inkomen	beschik- baar inkomen	consump- tieve be- stedingen	bespa- ringen
<i>Samenstelling huishouden</i>	<i>x 1 000</i>	<i>1 000 euro</i>				
Een persoon	2 321	16,2	25,2	16,2	16,9	-0,6
Twee of meer personen	4 533	43,3	55,2	32,2	33,2	-1,1
Zonder kinderen	2 648	40,0	54,7	32,8	32,4	0,4
Met kinderen	1 885	47,9	55,8	31,3	34,4	-3,1
<i>Voornaamste inkomensbron</i>						
Loon	3 980	48,2	54,0	28,9	31,1	-2,2
Winst	498	60,7	64,6	42,1	34,0	8,1
Overdracht i.v.m. ouderdom	1 630	5,5	28,7	22,5	22,0	0,5
Andere overdracht	746	3,8	20,0	14,4	17,6	-3,1
<i>Inkomensniveau</i>						
Eerste 25%-groep (laagste)	1 713	5,7	14,2	9,1	15,3	-6,2
Tweede 25%-groep	1 714	18,4	29,4	19,8	21,6	-1,9
Derde 25%-groep	1 713	37,0	48,1	29,7	31,1	-1,4
Vierde 25%-groep (hoogste)	1 713	75,4	88,3	48,5	42,7	5,8
Particuliere huishoudens	6 854	34,1	45,0	26,8	27,7	-0,9
Institutionele huishoudens	217 ¹⁾	2,4 ²⁾	13,2 ²⁾	10,4 ²⁾	.	.

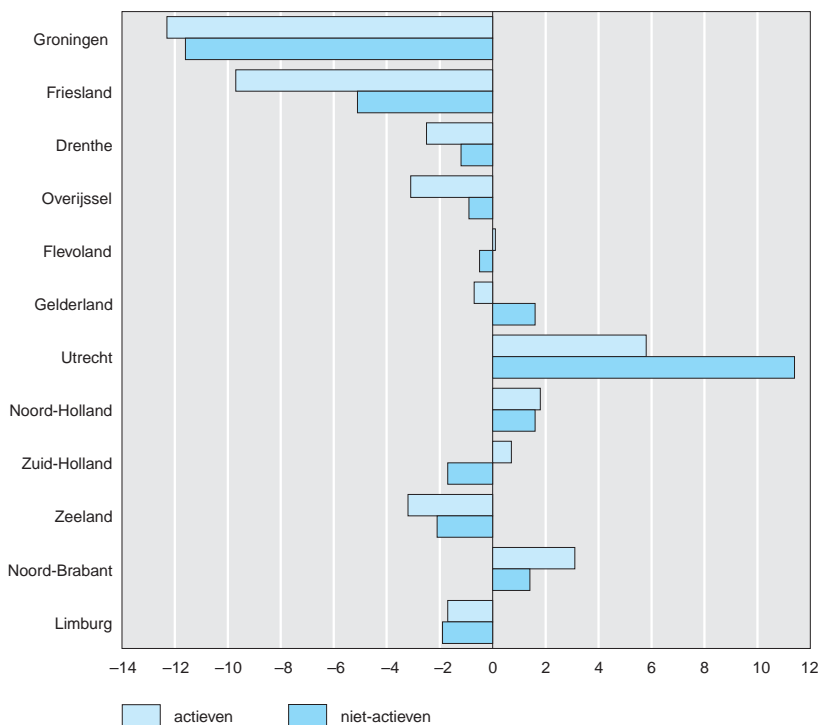
1) Aantal personen.

2) Per persoon.

3 Huishoudens per kwartielgroep van besteedbaar huishoudensinkomen, 2000 ¹⁾

	25%-groep	25%-groep			totaal
		1e (laagste) <14 326 euro	2e 14 326- 22 245 euro	3e 22 246- 32 352 euro	
<i>Samenstelling van het huishouden</i>	<i>x 1 000</i>				
Eenpersoonshuishouden	1 379	701	254	75	2 409
Meerpersoonshuishouden	356	1 035	1 481	1 659	4 532
Met minderjarige kinderen	178	380	652	680	1 890
met een meerderjarige	112	121	29	9	271
met twee meerderjarigen	59	247	563	492	1 361
met drie of meer meerderjarigen	7	12	60	179	258
Zonder minderjarige kinderen	178	655	829	979	2 642
met twee meerderjarigen	168	633	729	641	2 171
met drie of meer meerderjarigen	11	23	100	338	471
<i>Personen met inkomen in het huishouden</i>					
Een	1 559	1 049	487	191	3 286
Eenpersoonshuishouden	1 379	701	254	75	2 409
Meerpersoonshuishouden	180	348	233	116	877
Twee of meer	176	687	1 248	1 544	3 655
Twee	161	645	1 066	1 012	2 885
Drie	11	37	148	315	511
Vier of meer	4	5	35	216	259
Totaal	1 735	1 735	1 735	1 735	6 941

¹⁾ Op basis van het besteedbaar huishoudensinkomen. Door verschil in waarneming zijn de aantallen huishoudens niet vergelijkbaar met die in de tabellen 1 en 2. Bovendien gaat het in de tabellen 1 en 2 over jaarmiddelen.

Besteedbaar huishoudensinkomen van actieven en niet-actieven per provincie, 2000; afwijking in % t.o.v. actieven resp. niet-actieven in Nederland

4 Besteedbaar inkomen van huishoudens naar sociaal-economische categorie naar samenstelling van het huishouden

	1999			2000		
	actief	niet-actief	totaal ¹⁾	actief	niet-actief	totaal ¹⁾
<i>1 000 euro</i>						
Eenpersoonshuishouden	16,0	13,4	13,9	16,5	14,3	14,8
Meerpersoonshuishouden	31,7	22,5	28,6	33,4	23,9	30,1
Met minderjarige kinderen	30,4	18,2	28,4	32,0	19,8	29,9
met een meerderjarige	18,2	14,0	15,7	18,8	14,7	16,4
met twee meerderjarigen	30,1	19,9	29,1	31,7	21,9	30,7
met drie of meer meerderjarigen	38,5	31,3	37,2	41,7	33,6	40,2
Zonder minderjarige kinderen	33,1	23,5	28,7	34,8	24,8	30,3
met twee meerderjarigen	30,9	22,2	26,6	32,4	23,4	28,0
met drie of meer meerderjarigen	40,3	33,7	38,1	42,9	36,1	40,7
Totaal	27,6	18,4	23,5	28,8	19,5	24,8

¹⁾ Incl. huishoudens met minder dan 52 weken inkomen.

5 Eenverdieners, tweeverdieners en overige huishoudens en hun gemiddeld besteedbaar inkomen ¹⁾

	1990	1995	1998	1999	2000
	<i>x 1 000</i>				
Eenverdiener					
Met minderjarige kinderen	779	557	454	411	385
Zonder minderjarige kinderen	592	540	489	480	464
Totaal	1 371	1 097	943	891	849
Tweeverdiener					
Met minderjarige kinderen	779	979	1 100	1 134	1 182
Zonder minderjarige kinderen	992	1 201	1 302	1 319	1 351
Totaal	1 771	2 179	2 402	2 453	2 533
Overig huishouden ²⁾	1 726	1 900	2 001	2 056	2 088
Totaal	4 868	5 175	5 346	5 399	5 469
<i>Besteedbaar huishoudensinkomen in lopende prijzen</i>	<i>1 000 euro</i>				
Eenverdiener					
Met minderjarige kinderen	21,1	23,8	25,7	26,5	27,7
Zonder minderjarige kinderen	22,5	24,2	25,9	26,3	27,8
Totaal	21,6	24,0	25,8	26,4	27,8
Tweeverdiener					
Met minderjarige kinderen	24,7	28,5	30,6	32,0	33,8
Zonder minderjarige kinderen	25,4	29,3	31,6	32,9	34,3
Totaal	25,1	29,0	31,2	32,5	34,1
Overig huishouden ²⁾	11,6	13,0	14,3	14,9	15,7
Totaal	19,3	22,1	23,9	24,8	26,1
<i>Besteedbaar huishoudensinkomen in prijzen van 1995</i>					
Eenverdiener					
Met minderjarige kinderen	24,0	23,8	24,2	24,5	25,0
Zonder minderjarige kinderen	25,6	24,2	24,4	24,3	25,0
Totaal	24,7	24,0	24,3	24,4	25,0
Tweeverdiener					
Met minderjarige kinderen	28,2	28,5	28,9	29,6	30,5
Zonder minderjarige kinderen	29,0	29,3	29,8	30,3	30,9
Totaal	28,6	29,0	29,4	30,0	30,7
Overig huishouden ²⁾	13,4	13,0	13,4	13,7	14,0
Totaal	22,1	22,1	22,5	22,8	23,5

¹⁾ Particuliere huishoudens met de meestverdienende jonger dan 65 jaar.

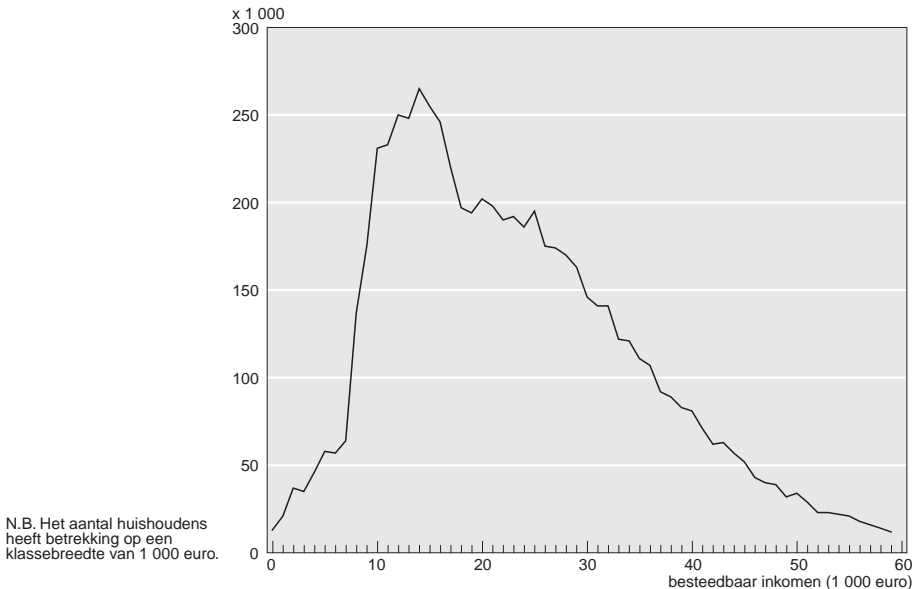
²⁾ Particuliere huishoudens zonder (echt)paren. Deze categorie bestaat voornamelijk uit alleenstaanden en eenoudergezinnen.

6 Besteedbaar inkomen van huishoudens naar huishoudenssamenstelling, herkomstgroepering en sociaal-economische categorie, 2000

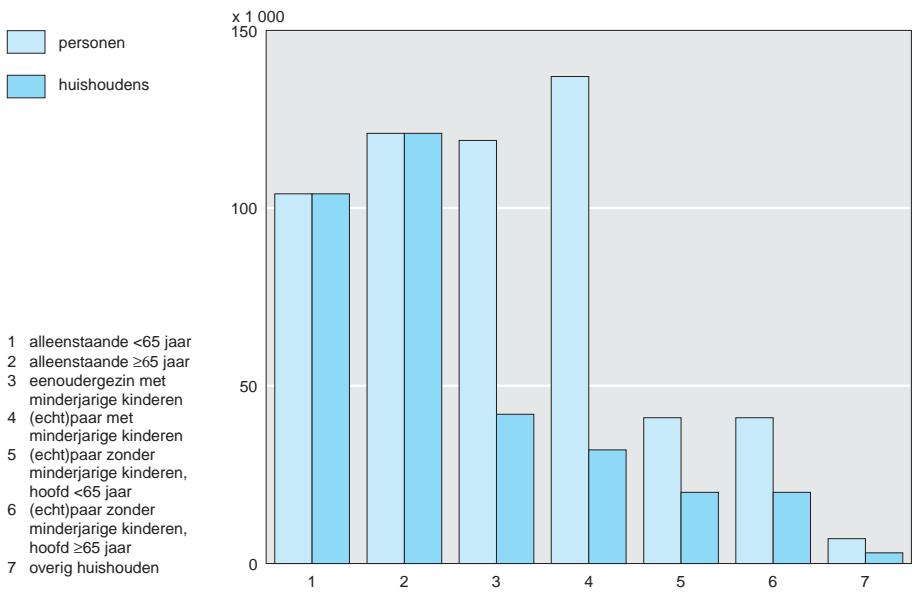
	eenpersoons- huishoudens	meerpersoonshuishoudens		totaal
		met kinderen	zonder kinderen	
<i>Huishoudens met inkomen</i> x 1 000				
Nederland				
Actief	1 007	1 376	1 433	3 816
Pensioen	753	21	697	1 471
Overig niet-actief	207	111	178	496
Totaal	1 967	1 508	2 308	5 783
Overige westerse landen				
Actief	131	130	143	404
Pensioen	79	3	64	146
Overig niet-actief	40	22	28	91
Totaal	250	155	235	640
Niet-westerse landen				
Actief	127	145	71	343
Pensioen	12	4	9	26
Overig niet-actief	50	77	18	145
Totaal	189	226	98	514
Totaal ¹⁾				
Actief	1 267	1 650	1 648	4 566
Pensioen	845	28	770	1 643
Overig niet-actief	297	211	224	732
Totaal	2 409	1 890	2 642	6 941
<i>Gemiddeld besteedbaar inkomen</i> 1 000 euro				
Nederland				
Actief	15,9	32,2	34,7	28,8
Pensioen	15,4	27,7	24,3	19,8
Overig niet-actief	10,0	17,5	21,3	15,7
Totaal	15,1	31,0	30,5	25,4
Overige westerse landen				
Actief	16,1	31,4	33,2	27,0
Pensioen	15,9	26,6	26,3	20,7
Overig niet-actief	9,6	17,9	22,8	15,7
Totaal	15,0	29,3	30,1	24,0
Niet-westerse landen				
Actief	12,2	26,2	27,5	21,3
Pensioen	11,2	23,1	20,6	16,5
Overig niet-actief	8,7	16,1	15,1	13,5
Totaal	11,2	22,7	24,6	18,8
Totaal ¹⁾				
Actief	15,6	31,6	34,3	28,1
Pensioen	15,4	26,9	24,4	19,8
Overig niet-actief	9,7	17,0	21,0	15,3
Totaal	14,8	29,9	30,3	24,8

¹⁾ Incl. onbekend.

Huishoudens naar besteedbaar inkomen, 2000

(Personen in) huishoudens met een langdurig laag inkomen, 2000

7 Besteedbaar inkomen van huishoudens per sociaal-economische categorie en aantal personen met inkomen

	1999			2000		
	actief	niet-actief	totaal ¹⁾	actief	niet-actief	totaal ¹⁾
<i>Personen met inkomen in het huishouden</i>						
	1 000 euro					
Een	18,7	14,4	16,0	19,1	15,3	16,7
Eenpersoonshuishouden	16,0	13,4	13,9	16,5	14,3	14,8
Meerpersoonshuishouden	24,0	18,1	21,4	24,7	18,9	22,1
Twee of meer	33,4	23,9	30,4	35,2	25,4	32,0
Twee	31,6	22,5	28,4	33,1	23,9	30,0
Drie	36,8	30,9	35,3	38,8	32,9	37,2
Vier of meer	44,2	39,0	43,1	46,2	40,7	45,2
Totaal	27,6	18,4	23,5	28,8	19,5	24,8

1) Incl. huishoudens met minder dan 52 weken inkomen.

8 Personen met inkomen en gemiddeld bruto inkomen naar enige kenmerken, 2000

	mannen		vrouwen	
	aantal	bruto-inkomen	aantal	bruto-inkomen
<i>Burgerlijke staat</i>	<i>x 1 000</i>	<i>1 000 euro</i>	<i>x 1 000</i>	<i>1 000 euro</i>
Ongehuwd	1 736	23,7	1 351	18,9
Gehuwd	3 346	36,0	2 292	15,1
Weduwstaats ¹⁾	156	24,7	654	19,0
Gescheiden ¹⁾	375	29,9	471	20,5
<i>Leeftijd</i>				
24 jaar of jonger	551	12,8	516	10,6
25-44 jaar	2 307	33,4	1 868	20,0
45-64 jaar	1 891	38,7	1 231	19,1
65 jaar of ouder	863	22,4	1 154	13,8
<i>Basisindeling van de bevolking</i>				
0-17 jaar	86	2,5	76	2,1
18-64 jaar	4 663	33,7	3 538	18,7
Meerpersoonshuishouden	3 829	35,0	2 917	17,9
met minderjarige kinderen	1 679	37,5	1 389	16,6
zonder minderjarige kinderen	2 150	33,2	1 528	19,1
Eenpersoonshuishouden	834	27,3	621	22,3
65 jaar of ouder	863	22,4	1 154	13,8
Meerpersoonshuishouden	696	22,7	567	9,1
Eenpersoonshuishouden	168	21,0	588	18,4
<i>Sociaal-economische categorie</i>				
Actief	4 148	34,8	2 911	19,2
Niet-actief	1 465	22,0	1 857	14,1
<i>Totaal met 52 weken inkomen</i>	5 613	31,5	4 768	17,2
<i>Totaal-generaal ²⁾</i>	6 168	29,5	5 509	15,7

1) Incl. duurzaam gescheiden levend.

2) Incl. personen met minder dan 52 weken inkomen.

9 Dynamische koopkrachtontwikkeling naar sociaal-economische categorie van de hoofdkostwinner ¹⁾, 2000 t.o.v. 1999

	sociaal-economische categorie in 2000		
	actief	niet-actief	totaal
<i>Koopkrachtmutatie</i>	%		
Sociaal-economische categorie in 1999			
Actief	3,5	-5,8	3,3
Niet-actief	15,2	0,7	0,8
Totaal	3,7	0,7	2,0
<i>Personen</i>	totaal=100		
Sociaal-economische categorie in 1999			
Actief	68	3	71
Niet-actief	2	26	28
Totaal	70	29	100

¹⁾ Bevolking van 15 jaar of ouder.

10 Statistische koopkrachtontwikkeling

	koopkrachtmutatie t.o.v. voorafgaand jaar			gemiddelde mutatie per jaar		
	2000	2001	2002*	1986-1990	1991-1995	1996-2000
<i>Sociaal-economische categorie</i> ¹⁾	%					
Actief	0,9	5,2	0,5	2,4	0,2	1,0
Ambtenaar	1,1	4,6	0,4	2,1	0,0	1,0
Overige werknemer	0,9	5,3	0,5	2,7	0,4	1,0
Zelfstandige	.	.	.	.	.	.
Niet-actief	0,7	2,5	0,7	1,1	0,0	0,9
Arbeidsongeschikte	0,8	2,2	0,8	0,6	-0,3	0,5
Pensioenontvanger	0,7	2,4	0,7	1,4	0,1	1,0
Bijstandontvanger ²⁾	1,1	3,0	0,7	0,8	-0,1	0,9
<i>Samenstelling huishouden</i>						
Eenpersoonshuishouden	0,8	3,2	0,7	1,1	0,0	0,8
Meerpersoonshuishouden	0,9	4,6	0,5	2,1	0,2	1,0
Met minderjarige kinderen	1,1	5,1	0,7	2,3	0,1	1,0
met een meerderjarige	1,1	4,9	0,3	1,0	-0,1	1,1
met twee meerderjarigen	1,1	5,4	0,7	2,4	0,0	1,0
met drie of meer meerderjarigen	0,9	4,5	0,7	1,9	0,1	0,8
Zonder minderjarige kinderen	0,8	4,2	0,5	1,9	0,3	1,0
met twee meerderjarigen	0,8	4,1	0,5	1,9	0,3	1,0
met drie of meer meerderjarigen	0,8	4,5	0,5	1,8	0,3	0,9
<i>Verdieners per huishouden</i>						
Een verdiener	0,8	3,7	0,5	1,9	0,0	0,9
Twee verdieners	0,9	4,7	0,6	2,1	0,2	1,0
Drie verdieners of meer	0,8	4,5	0,6	1,9	0,3	0,9
<i>Totaal</i>	0,9	4,4	0,6	2,0	0,2	0,9

¹⁾ Situatie met betrekking tot de hoofdkostwinner.

²⁾ Waaronder personen met een werkloosheidsuitkering.

11 Huishoudens naar vermogensklasse, 1 januari

	1995	1997	1998	1999	2000
<i>Vermogensklasse (1 000 euro)</i>	<i>x 1 000</i>				
Negatief of 0	755	779	870	930	934
>0-< 5	1 577	1 433	1 493	1 373	1 372
5-< 20	992	985	1 008	990	964
20-< 50	938	908	793	753	667
50-< 100	1 042	1 054	930	882	792
100-< 250	843	1 054	1 153	1 292	1 404
250-< 1 000	280	355	409	506	650
1 000 of meer	27	40	49	57	72
Totaal	6 454	6 617	6 704	6 783	6 855

12 Miljonairs ¹⁾

	1995	1997	1998	1999	2000
<i>Inkomensbron</i>	<i>x 1 000</i>				
Winst	3	5	5	5	8
Loon	6	8	11	14	18
Pensioen	11	15	19	21	26
Overig	8	12	13	17	20
<i>Leeftijd hoofd huishouden</i>					
44 jaar of jonger	5	7	8	10	11
45-64 jaar	12	19	23	27	35
65 jaar of ouder	10	14	18	21	26
Totaal	27	40	49	57	72

¹⁾ Huishoudens met een vermogen van 1 miljoen euro of meer.

13 Verbruik van agrarische producten per inwoner in enkele landen

	vlees		eieren		aardappelen	
	2001	2002	2001	2002	2001/02	2002/03
	<i>kg</i>					
Nederland	87	.	14	.	100	.
België en Luxemburg	94	.	13	.	95	81
Denemarken	114	112	.	.	57	57
Duitsland	88	89	14	14	70	69
Finland	69	70	.	.	74	79
Frankrijk	107	108	15	15	51	.
Griekenland	91	82	12	11	88	86
Ierland	107	108	9	.	145	.
Italië	91	.	13	13	43	43
Oostenrijk	98	97	13	14	54	56
Portugal	103	104	9	9	99	94
Spanje	130	136	18	18	91	87
Ver. Koninkrijk	83	.	11	13	111	102
Zweden	73	80	12	11	84	84

Bron: Eurostat.

14 Bestedingen van huishoudens naar besteedbaar inkomen, 2000

	<14 800 euro	14 800- <22 000 euro	22 000- <31 500 euro	≥31 500 euro	totaal
<i>absoluut</i>					
Onderzochte huishoudens	599	599	598	599	2 395
<i>euro</i>					
Totale bestedingen (=100%)	13 247	19 384	27 693	38 648	24 743
<i>%</i>					
Voeding	18,4	17,3	18,3	16,3	17,3
Brood, gebak en meelproducten	2,4	2,3	2,3	1,9	2,2
Aardappelen, groenten en fruit	2,4	2,2	2,2	2,0	2,2
Suikerhoudende artikelen en dranken	3,0	3,1	3,2	3,0	3,1
Oliën en vetten	0,3	0,3	0,2	0,2	0,2
Vlees, vleeswaren en vis	3,2	2,9	3,0	2,2	2,7
Zuivelproducten	2,1	2,0	2,0	1,7	1,9
Overige voedingsmiddelen	5,1	4,4	5,4	5,3	5,1
Woning	42,1	37,6	33,2	31,0	34,4
Huur(-waarde), onderhoud woning en tuin	32,1	26,8	23,0	21,3	24,3
Meubelen, stoffering en linnengoed	2,3	4,0	3,9	4,3	3,8
Huishoudelijke apparaten en gereedschap	2,0	2,2	2,3	2,0	2,1
Verwarming, verlichting	5,7	4,7	4,0	3,3	4,1
Kleding, schoeisel	5,7	6,2	7,1	7,4	6,8
Kleding	4,3	4,6	5,2	5,5	5,1
Schoeisel en opschik	1,4	1,6	1,9	1,8	1,7
Hygiëne en geneeskundige verzorging	6,6	6,3	5,9	6,5	6,3
Huishoudelijke dienstverlening en reiniging	2,5	2,4	2,3	3,1	2,7
Lichamelijke verzorging	2,1	2,3	2,2	2,3	2,2
Geneeskundige verzorging	2,1	1,6	1,3	1,1	1,4
Ontwikkeling, ontspanning, verkeer	25,3	30,3	33,3	36,3	32,8
Ontwikkeling	3,8	3,7	4,3	4,6	4,2
Sport, spel, vakantie	4,4	5,4	6,9	8,3	6,8
Overige ontspanning	4,3	4,1	4,3	4,0	4,2
Roken	1,1	1,1	1,0	0,8	1,0
Verkeer en vervoer	11,6	16,0	16,8	18,6	16,7
Overige bestedingen	1,9	2,3	2,3	2,6	2,3

N.B. Inkomensklassen komen overeen met 1^e t/m 4^e 25%-inkomensgroepen.

15 Bestedingen van huishoudens naar grootte van het huishouden, 2000

	1 persoon	2 personen	3 personen	4 of meer personen
	<i>absoluut</i>			
Onderzochte huishoudens	807	815	295	477
	<i>euro</i>			
Totale bestedingen (=100%)	14 923	27 373	29 184	34 122
	%			
Voeding	16,3	17,6	16,9	17,9
Brood, gebak en meelproducten	1,8	1,9	2,2	2,7
Aardappelen, groenten en fruit	2,0	2,2	2,2	2,3
Suikerhoudende artikelen en dranken	2,5	3,2	3,1	3,2
Oliën en vetten	0,2	0,2	0,2	0,2
Vlees, vleeswaren en vis	2,3	2,7	2,7	3,0
Zuivelproducten	1,7	1,8	2,0	2,2
Overige voedingsmiddelen	5,8	5,6	4,5	4,3
Woning	40,0	34,3	33,3	31,0
Huur(waarde), onderhoud woning en tuin	30,3	24,0	23,1	20,9
Meubelen, stoffering en linnengoed	2,9	4,1	3,8	4,1
Huishoudelijke apparaten en gereedschap	1,9	2,2	2,4	2,0
Verwarming, verlichting	5,0	3,9	4,0	3,9
Kleding, schoeisel	5,7	6,7	6,9	7,9
Kleding	4,1	5,1	5,2	5,8
Schoeisel en opschik	1,5	1,6	1,7	2,1
Hygiëne en geneeskundige verzorging	6,0	5,6	7,1	6,9
Huishoudelijke dienstverlening en reiniging	2,4	2,0	3,2	3,5
Lichamelijke verzorging	1,9	2,2	2,5	2,4
Geneeskundige verzorging	1,7	1,4	1,5	1,0
Ontwikkeling, ontspanning, verkeer	29,6	33,3	33,5	34,2
Ontwikkeling	4,1	3,6	4,6	5,0
Sport, spel, vakantie	5,7	7,6	6,0	7,0
Overige ontspanning	4,2	4,0	4,1	4,3
Roken	1,1	1,0	1,2	0,7
Verkeer en vervoer	14,5	17,0	17,6	17,2
Overige bestedingen	2,4	2,5	2,2	2,1

16 Voor binnenlands verbruik beschikbaar gekomen hoeveelheden voedings- en genotmiddelen per inwoner

	eenheid	1990	1995	2000	2001	2002
<i>Eetbare oliën en vetten</i>						
Boter	kg	3,4	3,5	3,3	3,3	3,2
Margarine	kg	9,8	8,1	6,6	6,4	6,2
Halvarine	kg	2,9	3,0	3,0	2,9	3,0
Spijsvetten en oliën	kg	19,3	21,8	24,9	27,6	27,4
<i>Melk en zuivelproducten</i>						
Volle melk	kg	41,6	33,4	30,2	30,0	30,1
Halfvolle melk	kg	41,6	44,2	42,8	42,6	41,3
Karnemelk	kg	10,7	9,6	8,4	7,9	7,2
Koffiemelk	kg	14,6	11,5	6,2	6,1	5,8
Room	kg	2,8	2,2	1,6	1,5	1,2
Kaas	kg	15,1	14,2	14,5	14,6	14,6
<i>Vlees</i>						
Rund- en kalfsvlees	kg	19,4	20,3	19,2	19,0	19,2
Varkensvlees	kg	44,9	44,2	43,6	42,4	42,5
Ander vlees	kg	2,5	2,1	2,1	2,2	2,1
Geslacht pluimvee	kg	17,2	20,4	21,6	22,1	22,5
<i>Kippeneieren</i>						
	1	176	175	180	181	184
<i>Tarwebloem en -meel</i>						
	kg	66	62	66	68	–
<i>Brood</i>						
	kg	59,8	59,0	60,0	60,0	60,0
<i>Grutterswaren</i>						
Consumptierijst (gepeld, gebroken, gemalen, incl. rijstkindermeel)	kg	4,1	3,4	7,0	4,5	–
Overige grutterswaren	kg	1,4	1,4	0,4	0,3	–
<i>Aardappelen</i>						
	kg	87	83	77	89	89
<i>Genotmiddelen</i>						
Koffie, gebrand	kg	8,3	7,8	7,3	7,2	7,0
Thee	kg	0,7	0,7	0,8	0,7	0,8
Frisdranken (incl. mineraalwater)	liter	86	97	106	106	110
Gedistilleerd ¹⁾	l à 100%	2,0	1,7	1,7	1,7	1,7
Bier	liter	91,0	85,8	82,5	82,0	79,0
Wijn	liter	14,5	16,6	18,8	18,9	19,0
Sigaren ¹⁾	1	33	30	32	35	35
Sigaretten ¹⁾	1	1 222	1 110	1 048	1 017	1 044
Shag en pijptabak ¹⁾	kg	1,2	1,0	0,9	0,8	0,8

N.B. Gegevens deels ontleend aan externe bronnen: productschappen, brancheverenigingen en het Ministerie van Financiën.

¹⁾ De gegevens zijn berekend uit de accijnsopbrengsten en de aan de fabrikanten en importeurs afgeleverde banderollen.

De uitkomsten kunnen afwijken van de werkelijke consumptie als gevolg van voorraadvorming.

17 Bezit van duurzame consumptiegoederen in het huishouden, april

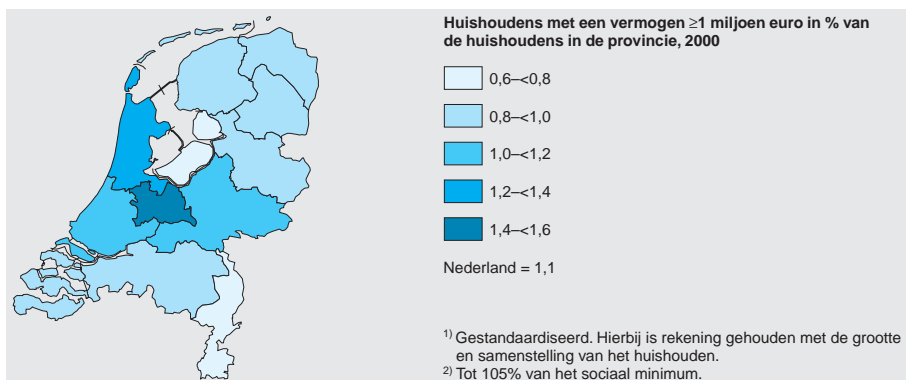
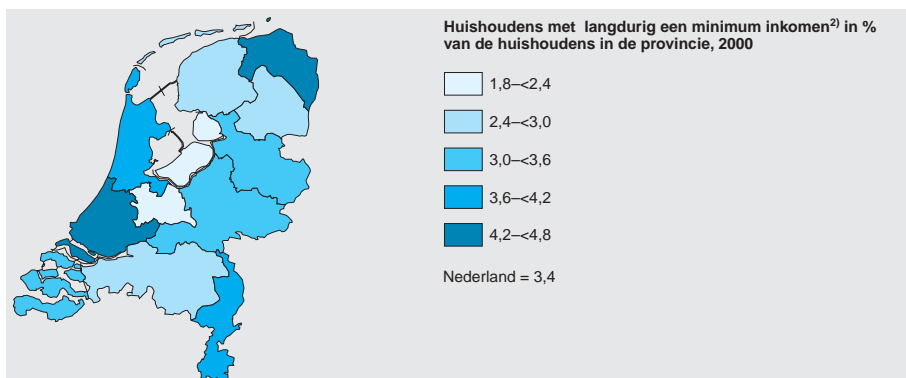
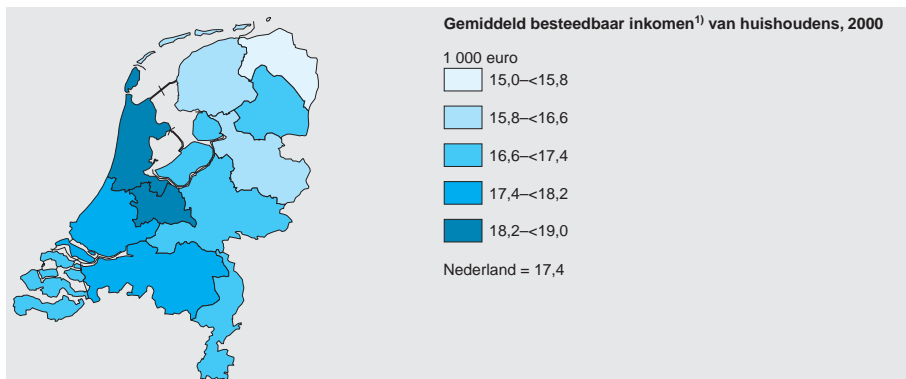
	1990	1995	1999	2000	2001
	%				
Diepvriezer	51	61	67	71	72
Magnetronoven of combi-oven	15	51	72	74	79
Vaatwasmachine	10	20	34	38	42
Wasmachine	86	92	94	95	95
Wasdroger	24	41	51	53	55
Elektrische naaimachine	63	63	58	58	59
Solarium, zonnebank	3	12	15	17	18
Kleurentelevisie	92	97	98	99	99
Breedbeeldtelevisie	.	.	.	.	14
Videorecorder	45	68	76	79	80
Videocamera	5	16	21	23	24
Diaprojector, filmprojector	25	25	22	23	22
Home- en/of personal computer	22	39	59	64	69
TV-spelcomputer	.	13	14	15	14
Band- of cassetterecorder (of deck)	78	86	86	85	84
Platenspeler	80	73	62	60	56
Compactdisc (CD-speler)	37	75	87	88	89
Digitale Audio Tape (DAT-recorder)	1	1	2	2	.
Digitale Compactcassette (DCC-speler)	.	1	2	2	.
Minidisc speler	.	5	7	9	9
DVD speler	.	.	.	.	13
CD(re)writer	.	.	.	.	21
MP3 speler	.	.	.	.	3
Muziekinstrument (duurder dan 115 euro)	.	22	22	23	23
Bromfiets	7	7	7	6	6
Motor, scooter	2	6	8	8	9
Auto	64	68	71	72	75
Tourcaravan, vouwwagen	8	10	10	11	12
Stacaravan	2	2	2	2	2
Tweede woning, vakantiehuisje, -bungalow	2	3	2	3	2
Surfplank	6	6	5	5	5
Zeil- of motorboot	.	3	3	3	3

18 Inkomensbeoordeling van huishoudens

	1990	1995	1999	2000	2001
	%				
Rondkomen met het huishoudensinkomen					
Zeer moeilijk of moeilijk	.	13	10	9	8
Eerder moeilijk of eerder gemakkelijk	.	41	39	39	38
Gemakkelijk of zeer gemakkelijk	.	46	51	53	54
Totaal	.	100	100	100	100
Financiële situatie van het huishouden					
Schulden maken	2	2	2	2	2
Spaarmiddelen aanspreken	4	4	4	3	3
Precies rondkomen	48	45	39	39	37
Beetje geld overhouden	32	33	37	37	39
Veel geld overhouden	12	14	16	16	17
Totaal	100	100	100	100	100

19 Index van consumentenvertrouwen

	1990	1995	2000	2001	2002
Consumentenvertrouwen	4	4	24	-1	-20
Economisch klimaat	-3	6	24	-25	-39
Koopbereidheid	9	3	24	15	-8

De gegevens in dit hoofdstuk hebben betrekking op:

- het aantal socialezekerheidsuitkeringen verstrekt in het kader van diverse wetten en
- bedragen gemoeid met de sociale zekerheid.

De sociale zekerheid bestaat uit de (wettelijke) sociale verzekeringen, de sociale voorzieningen, de pensioenvoorzieningen, betalingen van werkgevers aan hun werknemers vergelijkbaar met deze regelingen en een beperkt aantal regelingen voornamelijk ten behoeve van ambtenaren die vallen onder het particuliere verzekeringswezen.

Toelichting

Met de invoering op 1 januari 1998 van de Wet premiedifferentiatie en marktwerking bij arbeidsongeschiktheidsverzekeringen (PEMBA) zijn een drietal regelingen van kracht (tabel 1):

- de Wet op de arbeidsongeschiktheidsverzekering (WAO),
- de Wet arbeidsongeschiktheidsverzekering zelfstandigen (WAZ) en
- de Wet arbeidsongeschiktheidsvoorziening jonggehandicapten (Wajong).

Met de invoering van de Wet PEMBA is de Algemene Arbeidsongeschiktheidswet (AAW) ingetrokken. Personen die een AAW-uitkering ontvingen, hebben vanaf 1 januari 1998 recht op een uitkering krachtens de WAZ of Wajong. Het overheidspersoneel valt vanaf 1 januari 1998 onder de WAO.

De informatie in tabel 4 betreft personen (thuiswonend) met een periodiek algemene bijstandsuitkering per 31 december.

Recht op ouderdomspensioen heeft degene die de leeftijd van 65 jaar heeft bereikt en ingevolge de Algemene Ouderdomswet (AOW) verzekerd is geweest. Verzekerd is

iedereen die in Nederland woont en nog niet de leeftijd van 65 jaar heeft bereikt (tabel 5). Het pensioen kan worden gekort door langdurig verblijf in het buitenland of als men verwijtbaar nalatig is bij het betalen van de premie.

Het pensioen gaat in op de eerste dag van de maand waarin de leeftijd van 65 jaar wordt bereikt. Een gehuwde pensioengerechtigde met een echtgeno(o)t(e) jonger dan 65, kan aanspraak maken op een toeslag.

Met ingang van 1 juli 1996 is de Algemene Nabestaandenwet (Anw) van kracht (tabel 6). De wet vervangt de Algemene Weduwen en Wezenwet (AWW). Recht op een nabestaandenuitkering hebben nabestaanden die

- een ongehuwd kind jonger dan 18 jaar hebben,
- arbeidsongeschikt zijn of
- geboren zijn voor 1 januari 1950.

Nabestaanden met een ongehuwd kind jonger dan 18 jaar hebben ook recht op een halfwezenuitkering. De hoogte van de nabestaandenuitkering is afhankelijk van eventueel arbeidsinkomen. Dit inkomen kan ertoe leiden dat de nabestaandenuitkering geheel wordt gekort. Het arbeidsinkomen heeft geen invloed op de halfwezenuitkering. De aantallen ouderdom-, weduwen- en wezenpensioen zijn inclusief de met terugwerkende kracht toegekende pensioenen. De pensioenbedragen zijn inclusief vakantiegeld. Om in aanmerking te komen voor kinderbijslag (tabel 7) geldt dat, behalve bij thuiswonende kinderen tot zestien jaar, aantoonbaar in het onderhoud van de kinderen wordt voorzien.

De gegevens in de tabellen 9 en 10 zijn in overeenstemming met de definities van de Nationale rekeningen. Dit houdt in, dat in de uitkeringen ook bedragen zijn opgenomen die niet rechtstreeks herleidbaar zijn tot uitkeringsgerechtigden.

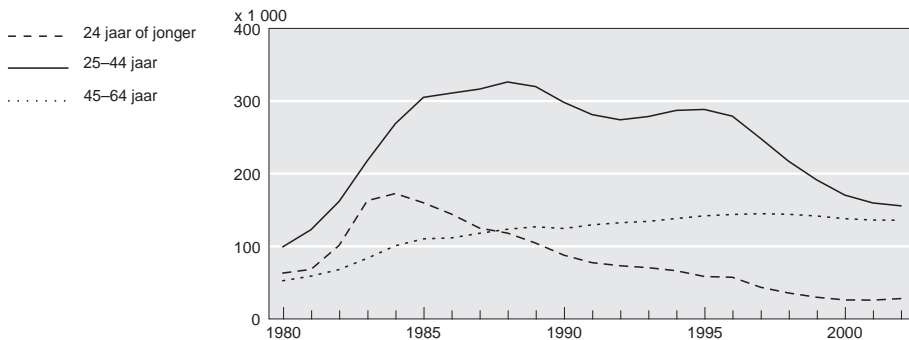
1 Socialezekerheidsuitkeringen, 31 december

	1990	1995	2000	2001	2002
	<i>x 1 000</i>				
Werkloosheidsuitkeringen ¹⁾					
Werkloosheidswet (WW)	205	395	189	166	204
Wet Inkomensvoorziening Oudere en gedeeltelijk Arbeidsongeschikte werkloze Werknemers (IOAW)	18	19	19	19	18
Wet Inkomensvoorziening Oudere en gedeeltelijk Arbeidsongeschikte gewezen Zelfstandigen (IOAZ)	3	4	3	3	3
Arbeidsongeschiktheidsuitkeringen					
Wet op de Arbeidsongeschiktheidsverzekering (WAO)	621	624			
Algemene Arbeidsongeschiktheidswet (AAW)	240	249			
Wet op de Arbeidsongeschiktheidsverzekering (WAO) ²⁾			772	794	802
Wet op de Arbeidsongeschiktheidsverzekering Zelfstandigen (WAZ) ²⁾			58	57	57
Wet Arbeidsongeschiktheidsvoorziening Jong-gehandicapten (Wajong) ²⁾			127	130	134
Totaal	861	872	957	981	993
Algemene Bijstandswet (ABW) periodiek algemeen ¹⁾					
Tuiswonend 64 jaar of jonger	511	489	335	322	320
Tuiswonend 65 jaar of ouder	11	13	19	20	21
Elders verzorgd	8	5	8	8	9
Bijstandsbesluit zelfstandigen (Bbz)	1	1	1	1	1
Totaal	531	508	363	352	352

¹⁾ Uitkeringen krachtens de Rijksgroepsregeling Werkloze Werknemers (RWW) zijn opgenomen in de cijfers van de Algemene Bijstandswet.

²⁾ Op 1 januari 1998 is de wet PEMBA van kracht (AAW vervangen door WAZ en Wajong) en valt overheidspersoneel onder de werking van de WAO.

Uitkeringen krachtens de Algemene Bijstandswet (incl. RWW), 31 december

2 WW-uitkeringen, 31 december

	1990	1995	2000	2001	2002
	<i>x 1 000</i>				
Mannen					
15-24 jaar	24,4	21,4	3,7	3,2	5,7
25-34 jaar	32,5	52,0	15,4	13,1	21,7
35-44 jaar	24,5	45,9	18,1	16,6	25,5
45-54 jaar	18,2	43,6	19,9	17,1	23,9
55-64 jaar	34,9	63,6	50,2	43,9	43,1
Totaal	134,7	226,8	107,5	94,1	119,9
Vrouwen					
15-24 jaar	18,1	19,3	3,9	3,6	5,1
25-34 jaar	27,2	50,8	19,7	16,9	21,5
35-44 jaar	20,1	42,4	19,2	17,4	21,8
45-54 jaar	14,2	36,3	19,4	15,8	17,5
55-64 jaar	10,2	19,4	19,5	18,2	18,2
Totaal	89,9	168,3	81,8	71,9	84,0
Totaal					
15-24 jaar	42,5	40,7	7,5	6,8	10,7
25-34 jaar	59,8	102,9	35,2	30,0	43,2
35-44 jaar	44,6	88,3	37,3	34,1	47,3
45-54 jaar	32,4	79,9	39,3	33,0	41,4
55-64 jaar	45,2	83,0	69,8	62,1	61,3
Totaal	224,6	395,2	189,4	166,0	204,0

3 Arbeidsongeschiktheidsuitkeringen, 31 december

	WAO		WAZ		Wajong	
	2001	2002	2001	2002	2001	2002
	<i>x 1 000</i>					
Geslacht						
Man	441,1	436,7	39,0	38,8	72,3	74,1
Vrouw	352,5	364,8	18,1	18,3	58,1	60,2
Leeftijd						
15-24 jaar	6,2	5,8	0,0	0,1	25,7	27,2
25-34 jaar	68,5	68,0	1,7	1,6	35,1	35,6
35-44 jaar	141,8	143,7	4,9	5,1	32,7	33,1
45-54 jaar	250,5	246,4	15,3	14,6	24,6	25,2
55-64 jaar	325,9	336,8	34,8	35,5	12,3	13,1
Mate van arbeidsongeschiktheid						
Gedeeltelijk (<80%)	251,0	260,4	21,4	21,1	2,7	2,9
Volledig (≥80%)	542,2	540,7	35,7	36,0	127,8	131,3
Duur van de uitkering						
Korter dan 5 jaar	341,9	347,2	21,7	22,5	31,6	32,8
6-15 jaar	295,2	293,0	25,2	24,2	37,9	38,7
16 en langer	156,6	161,4	10,2	10,4	60,9	62,7
Totaal ¹⁾	793,7	801,5	57,1	57,1	130,5	134,2

¹⁾ Incl. onbekend.

4 Huishoudens ¹⁾ met periodiek algemene bijstand naar kenmerken van de aanvrager, 31 december

	2001			2002		
	man	vrouw	totaal	man	vrouw	totaal
<i>Leeftijd</i>						
15-24 jaar	9,8	16,2	26,0	11,3	16,9	28,2
25-34 jaar	29,0	43,4	72,4	28,9	41,7	70,6
35-44 jaar	36,8	50,5	87,3	36,3	49,0	85,4
45-54 jaar	31,4	40,9	72,3	30,9	39,8	70,7
55-64 jaar	27,4	36,7	64,0	27,4	37,8	65,3
<i>Leefvorm</i>						
Alleenstaande	85,9	90,0	175,9	87,7	88,9	176,6
Alleenstaande ouder	3,1	89,5	92,5	3,1	88,3	91,4
(Echt)paar	45,2	7,8	53,0	43,7	7,8	51,5
Anders	0,3	0,3	0,7	0,3	0,3	0,6
<i>Burgerlijke staat</i>						
Gehuwd ²⁾	47,1	24,7	71,9	45,4	24,0	69,4
Gescheiden	19,7	82,8	102,5	19,6	80,2	99,8
Ongehuwd	67,2	77,9	145,1	69,5	78,6	148,0
Weduwstaat	0,4	2,3	2,6	0,4	2,4	2,7
Onbekend	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,1
<i>Nationaliteit</i>						
Nederlandse	107,4	171,0	278,4	107,3	168,1	275,4
Niet-Nederlandse	24,7	15,2	39,9	24,6	15,3	40,0
Onbekend	2,3	1,5	3,8	2,9	1,8	4,7
<i>Aantal kinderen</i>						
Geen kinderen	104,4	92,6	196,9	105,5	91,4	196,9
1 kind	10,1	45,7	55,7	9,9	45,3	55,2
2 kinderen	9,7	32,1	41,7	9,4	31,2	40,6
3 kinderen	5,6	11,6	17,2	5,5	11,7	17,2
4 kinderen of meer	4,8	5,7	10,5	4,5	5,7	10,3
<i>Duur uitkering</i>						
Korter dan 1 jaar	32,0	32,7	64,7	35,8	33,7	69,5
1 jaar of langer	102,5	154,9	257,4	99,0	151,6	250,6
Totaal	134,4	187,6	322,1	134,9	185,2	320,1

1) Huishoudens waarvan de aanvrager jonger is dan 65 jaar.

2) Incl. gehuwd, verlaten en gescheiden van tafel en bed.

5 Personen met pensioen krachtens de Algemene Ouderdomswet

	1990	1995	2000	2001	2002
<i>Personen, 31 december</i>	<i>x 1 000</i>				
Gehuwdenpensioen ¹⁾					
Mannen	613,6	674,9	749,1	765,2	756,2
w.v.					
met toeslag	164,2	173,7	192,6	195,0	190,3
Vrouwen	475,7	526,6	582,0	593,5	584,0
w.v.					
met toeslag	25,0	23,5	24,6	23,5	20,6
Ongehuwdenpensioen					
Mannen	205,2	210,8	222,0	225,6	230,2
Vrouwen	748,9	773,7	781,1	781,3	782,3
Totaal	2 043,4	2 186,2	2 334,2	2 365,6	2 402,0
<i>Pensioenbedrag</i>	<i>euro</i>				
Gehuwdenpensioen					
Met toeslag	10 535	11 472	13 874	14 587	15 192
Zonder toeslag	5 268	5 736	6 570	7 293	7 595
Ongehuwdenpensioen	7 547	8 238	9 481	10 570	11 014
Eenouderpensioen	9 476	10 319	12 475	13 123	13 681

Bron: Sociale Verzekeringsbank.

¹⁾ Incl. ongehuwd samenwonenden.**6 Personen met een uitkering krachtens de Algemene Nabestaandenwet ¹⁾**

	1990	1995	2000	2001	2002
<i>Personen, 31 december</i>	<i>x 1 000</i>				
Nabestaandenuitkering					
Mannen	26,6	34,4	22,7	21,0	24,7
w.o.					
met kinderen	5,3	6,2	3,4	3,2	3,0
Vrouwen	168,2	159,1	136,8	132,3	132,9
w.o.					
met kinderen	21,6	18,6	14,7	14,6	14,2
Halfwezenuitkering			7,0	8,2	9,4
Wezenuitkering	2,3	2,0	1,6	1,6	1,6
Totaal	196,9	195,7	168,2	163,1	157,6
<i>Pensioenbedrag</i>	<i>euro</i>				
Weduwe / weduwnaar met kind(eren)					
Recht ingegaan voor 1-7-1996	12 887	13 952	13 357	14 114	14 689
Recht ingegaan na 1-7-1996			13 357	14 114	14 689
Weduwe / weduwnaar zonder kind(eren), tijdelijke uitkering	8 999	10 162	10 873	11 461	11 929
Halfwezenuitkering			2 484	2 652	2 760

Bron: Sociale Verzekeringsbank.

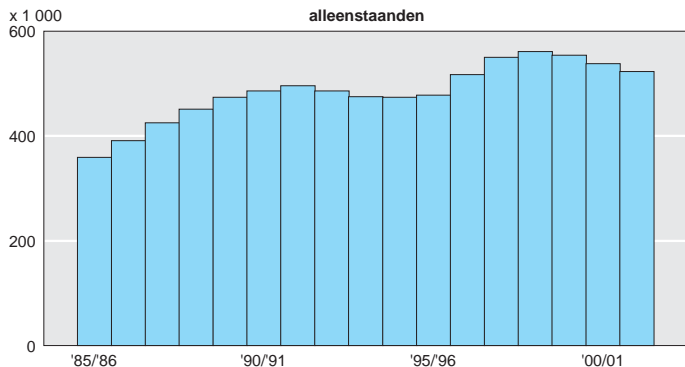
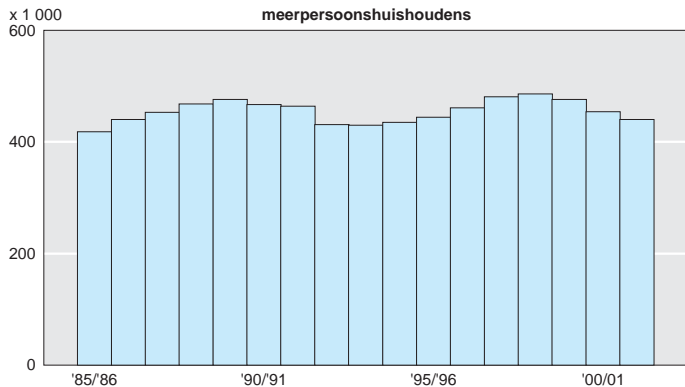
¹⁾ Tot 1 juli 1996 Algemene Weduwen en Wezenwet.

7 Verzorgende ouders met een uitkering krachtens de Algemene Kinderbijslagwet, 31 december

	1990	1995	2000	2001	2002
	<i>x 1 000</i>				
Kinderen in gezin					
1	676,8	670,7	704,3	714,9	727,2
2	773,7	771,8	795,5	808,1	821,4
3	256,5	268,6	263,3	263,2	263,2
4	63,0	65,7	59,4	58,6	57,6
5	17,7	16,8	13,5	13,1	12,6
6	7,8	6,7	4,4	4,1	3,9
7 of meer	7,3	5,7	2,8	2,5	2,2
Totaal	1 802,8	1 806,1	1 843,2	1 864,3	1 888,1

Bron: Sociale Verzekeringsbank.

Individuele huursubsidie

8 Individuele huursubsidie

	1990/'91	1995/'96	1999/'00	2000/'01	2001/'02
<i>Toegekende huursubsidies aan</i>	<i>x 1 000</i>				
Meerpersoonshuishoudens	467	444	476	454	440
Alleenstaanden	486	478	554	538	523
Totaal	953	922	1 030	992	963
<i>Uitgekeerd bedrag aan</i>	<i>mln euro</i>				
Meerpersoonshuishoudens	423	520	776	772	772
Alleenstaanden	384	477	765	780	790
Totaal	808	998	1 541	1 551	1 562

Bron: Ministerie van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer.

9 Sociale uitkeringen en verstrekkingen in het kader van de sociale zekerheid

	2000	2001	2002	2000	2001	2002
	<i>mln euro</i>			<i>% van het nationaal inkomen (netto marktprijzen)</i>		
Wettelijke sociale verzekerings- uitkeringen	58 180	62 738	68 406	17,0	17,5	18,7
w.v.						
arbeidsongeschiktheidsverze- keringen ¹⁾	9 153	9 611	9 992	2,7	2,7	2,7
ziektkostenverzekering ²⁾	25 163	27 786	31 425	7,3	7,7	8,6
ouderdomsverzekering	19 098	20 284	21 383	5,6	5,7	5,9
algemene nabestaandenwet	1 498	1 515	1 528	0,4	0,4	0,4
werkloosheidsverzekeringen	3 268	3 542	4 078	1,0	1,0	1,1
Sociale uitkeringen verzekerings- wezen	1 098	1 141	1 264	0,3	0,3	0,4
Uitkeringen sociale voorziening w.o.	13 838	14 289	14 827	4,0	4,0	4,1
Algemene bijstandswet (ABW)	4 097	4 101	4 223	1,2	1,1	1,2
Individuele huursubsidie	1 462	1 508	1 717	0,4	0,4	0,5
Algemene kinderbijslagwet (AKW)	2 911	3 001	3 119	0,9	0,8	0,9
Sociale uitkeringen rechtstreeks door werkgevers	9 544	10 118	10 338	2,8	2,8	2,8
Pensioenverzekeringsuitkeringen	19 341	20 578	21 970	5,6	5,7	6,0
Totaal	102 001	108 864	116 805	29,7	30,3	32,0
Nationaal inkomen (netto, markt- prijzen)	342 787	359 360	365 921			

¹⁾ Incl. afkoopsommen.

²⁾ Incl. Goodwillfonds Huisartsen.

10 Wettelijke sociale verzekering (exploitatie rekeningen) ¹⁾

	premies betaald door					
	werk-gevers	gezinnen	werk-gevers	gezinnen	werk-gevers	gezinnen
	2000		2001		2002	
	<i>mln euro</i>					
Ziekenfondswet (ZFW) ³⁾	4 891	5 620	4 920	5 710	5 094	5 947
Algemene Wet Bijzondere Ziekte-kosten (AWBZ)	0	13 806	0	12 168	0	11 972
Uitvoeringsfonds voor de overheid (UFO)	0	0	280	0	305	0
Algemene Arbeidsongeschiktheids-wet (AAW)	0	-69	0	3	0	0
Wet op de Arbeidsongeschiktheids-verzekering (WAO)	8 746	0	9 143	0	9 254	0
Arbeidsongeschiktheidskas (AOK)	1 946	0	2 218	0	2 861	0
Wet Arbeidsongeschiktheidsverzekering Zelfstandigen (WAZ)	0	842	0	829	0	882
Algemene Ouderdomswet (AOW)	0	20 569	0	18 586	0	18 110
Algemene Nabestaandenwet (ANW)	0	1 701	0	1 488	0	1 461
Werkloosheidswet (WW)	3 088	3 327	2 885	3 062	2 873	3 120
Totale wettelijke sociale verzekering	18 671	45 796	19 446	41 846	20 387	41 492
	uitkeringen en verstrekkingen			administratiekosten		
	2000	2001	2002	2000	2001	2002
	<i>mln euro</i>					
Ziekenfondswet (ZFW) ³⁾	12 220	13 440	13 374	682	708	717
Algemene Wet Bijzondere Ziekte-kosten (AWBZ)	12 943	14 346	14 313	124	196	239
Uitvoeringsfonds voor de overheid (UFO)	0	138	113	0	40	26
Algemene Arbeidsongeschiktheids-wet (AAW)	0	0	0	-2	0	0
Wet op de Arbeidsongeschiktheids-verzekering (WAO)	7 039	6 812	6 797	670	682	770
Arbeidsongeschiktheidskas (AOK)	1 645	2 294	2 311	7	24	8
Wet Arbeidsongeschiktheidsverzekering Zelfstandigen (WAZ)	469	505	496	51	76	53
Algemene Ouderdomswet (AOW)	19 098	20 284	20 245	103	104	105
Algemene Nabestaandenwet (ANW)	1 498	1 515	1 513	25	28	31
Werkloosheidswet (WW)	3 268	3 404	3 354	563	569	737
Totale wettelijke sociale verzekering	58 180	62 738	62 516	2 223	2 427	2 686

¹⁾ In deze tabel worden alleen de exploitatierekeningen van de fondsen opgenomen.

²⁾ Om dubbelstellingen te voorkomen zijn onderlinge betalingen weggelaten; dit kan leiden tot verschillen tussen de totale baten en lasten van de afzonderlijke voorzieningen.

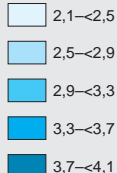
³⁾ Naast de verplichte ziekenfondswet, is ook het Goodwillfonds Huisartsen opgenomen.

inkomens- en kapitaaloverdrachten			interest			totaal baten ²⁾		
2000	2001	2002	2000	2001	2002	2000	2001	2002
3 094	3 195	3 305	-4	30	31	13 601	13 855	14 377
7	1 681	2 377	-13	-11	-78	13 800	13 838	14 271
0	0	7	0	9	6	0	289	318
0	0	0	6	1	0	-63	4	0
0	0	0	69	82	112	8 815	9 225	9 366
0	0	0	10	9	6	1 956	2 227	2 867
14	14	14	2	14	22	858	857	918
0	0	2 507	106	115	56	20 675	18 701	20 673
0	0	189	7	7	2	1 708	1 495	1 652
16	37	36	154	204	225	6 585	6 188	6 254
3 131	4 927	8 435	337	460	382	67 935	66 679	70 696

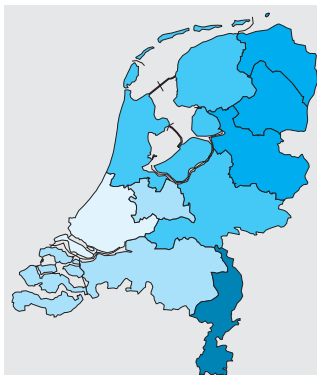
subsidies en overdrachten			saldo besparingen			totaal lasten ²⁾		
2000	2001	2002	2000	2001	2002	2000	2001	2002
17	17	17	1 414	469	-566	14 333	14 634	15 136
205	201	230	528	-905	-2 655	13 800	13 838	14 271
0	53	58	0	56	34	0	287	342
32	26	0	-93	-22	0	-63	4	0
332	548	572	474	934	1 100	8 515	8 976	9 057
2	4	6	237	-222	-82	1 891	2 100	2 798
13	21	23	301	230	306	834	832	893
153	155	183	1 321	-1 842	-998	20 675	18 701	20 673
13	12	15	92	-140	-2	1 628	1 415	1 572
224	294	329	2 267	1 625	1 034	6 322	5 892	5 954
991	1 331	1 433	6 541	183	-1 829	67 935	66 679	70 696

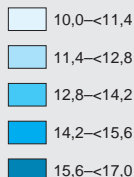
WW-uitkeringen per 100 personen in de beroepsbevolking, 31 december 2002

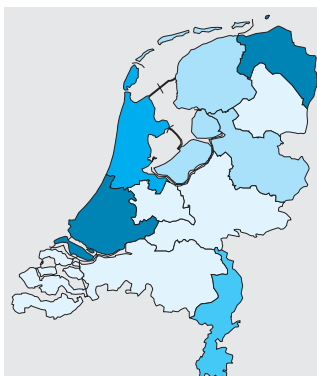
Nederland = 2,7

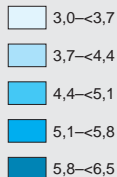
Arbeidsongeschiktheidsuitkeringen per 100 personen in de beroepsbevolking, 31 december 2002

Nederland = 13,1

Bijstandsuitkeringen per 100 personen in de beroepsbevolking, 31 december 2002

Nederland = 4,6

- 3.1 Demografie van bedrijven
- 3.2 Jaarrekening van ondernemingen
- 3.3 Automatisering en R&D
- 3.4 Landbouw en visserij
- 3.5 Energie en delfstoffen
- 3.6 Industrie
- 3.7 Bouwnijverheid
- 3.8 Binnenlandse handel en dienstverlening
- 3.9 Internationale handel
- 3.10 Verkeer, vervoer en communicatie

Het merendeel van de economische statistieken beschrijft het productieproces op het niveau van bedrijfseenheden, gegroepeerd naar economische activiteit volgens de Standaard bedrijfsindeling (SBI). Naast de beschrijving van het productieproces is er ook een stelsel van statistieken, waarbij de populatie-actoren zelf (de bedrijven) alsmede de veranderingen daarin, onderwerp van statistische beschrijving zijn: demografie van bedrijven.

In de tabellen zijn gegevens over alle bedrijven opgenomen, dus ook over landbouw, visserij, voorzieningsbedrijven, onderwijs en overheid. Er is gecorrigeerd voor onvolkomenheden in de registratie van met name kleine bedrijven. Het gaat om:

- registratie van niet (meer) actieve bedrijven
- registratie van niet zelfstandige bedrijven
- registratie van onjuiste of niet actuele kenmerken (vooral voor de economische activiteit).

De verbeteringen zijn mogelijk door van verschillende bronnen gebruik te maken. Uitgangspunt is het statistisch bedrijfsregister van het CBS. Op basis van een steekproefonderzoek onder kleine bedrijven wordt gecorrigeerd voor onvolkomenheden. Tenslotte zijn de resterende witte vlekken aangevuld met gegevens uit andere CBS-bronnen (bijvoorbeeld landbouw en intramurale gezondheidszorg).

Veranderingen in de populatie kunnen verschillende oorzaken hebben, zoals oprichting en opheffing, maar ook activiteitswijziging, groei, inkrimping, verhuizing, fusies, overname, deconcentratie, enz.

Toelichting

Een bedrijf is de feitelijke transactor in het productieproces. Het wordt gekenmerkt door autonomie, beschrijfbaarheid en externe gerichtheid. In de tabellen zijn alleen gegevens

over actieve bedrijven opgenomen: bedrijven waarin ten minste één persoon voor ten minste 15 uur per week werkzaam is.

Een vestiging is een afzonderlijke gelegen ruimte, terrein of complex van ruimten of terreinen, benut door een bedrijf voor de uitoefening van activiteiten.

Landelijke gegevens hebben betrekking op bedrijven, regionale gegevens beschrijven vestigingen.

Bedrijven worden ingedeeld naar de voornaamste activiteit volgens de SBI'93. Vestigingen worden ingedeeld naar de economische activiteit van het bedrijf waartoe zij behoren.

De grootte, uitgedrukt in aantal werknemers, is hoofdzakelijk gebaseerd op aantallen verloonde dagen van de bedrijfsverenigingen. Uitzendkrachten en ingeleend personeel worden hierbij niet meegeteld, uitgeleend personeel wel. Bedrijven zijn ingedeeld in kleinbedrijf (tot 10 werknemers), middenbedrijf (10 tot 100 werknemers) en grootbedrijf (100 of meer werknemers).

Een oprichting van een bedrijf treedt op als een nieuw bedrijf toetreedt tot de populatie bedrijven. Hierbij wordt bijvoorbeeld een overgang naar een andere rechtsvorm, een eigenaarwisseling of een fusie als voortzetting van bestaande activiteiten, en niet als nieuw bedrijf beschouwd.

Door een verandering in de schattingsmethode komt het aantal kleine bedrijven met ingang van 2002 lager uit. Bij de gezondheidszorg zijn bestanden opgeschoond, bij twee andere branches (activiteiten verwant aan financiële instellingen, verhuur van en handel in onroerend goed) is de schattingsmethode verbeterd. De cijfers zijn daarom niet geheel vergelijkbaar met eerdere jaren.

1 Bedrijven naar grootteklasse aantal werknemers en aantal vestigingen, 1 januari 2002

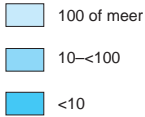
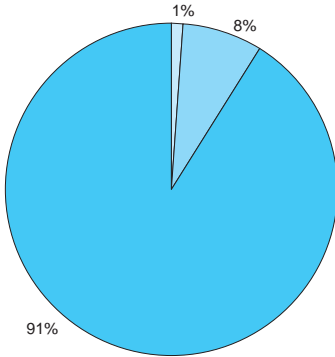
	naar aantal vestigingen						totaal
	1	2	3-5	6-10	11-20	21 of meer	
<i>Grootteklasse aantal werknemers</i>	%						
0	100	0	0	0	0	0	100
1-< 5	96	4	0	0	0	0	100
5-< 10	92	6	2	0	0	0	100
10-< 20	91	6	3	0	0	0	100
20-< 50	89	6	4	1	0	0	100
50-<100	82	8	6	3	1	0	100
100-<200	79	7	7	3	3	1	100
200-<500	72	7	9	4	5	3	100
500 of meer	62	9	8	6	6	9	100
Totaal	97	2	1	0	0	0	100

2 Bedrijven naar activiteit en aantal vestigingen, 1 januari 2002

	naar aantal vestigingen						totaal
	1	2	3-5	6-10	11-20	21 of meer	
Landbouw, jacht en bosbouw	97 740	180	15	0	0	0	97 935
Visserij	755	5	0	0	0	0	760
Delfstoffenwinning	240	15	10	0	0	0	260
Industrie	44 630	1 335	370	65	25	15	46 440
Openbare voorzieningsbedrijven	370	10	5	5	0	5	395
Bouwnijverheid	68 050	1 180	170	25	5	5	69 440
Reparatie consumentenartikelen en handel	149 865	7 230	1 920	300	120	105	159 535
Horeca	35 265	1 610	230	20	5	10	37 140
Vervoer, opslag en communicatie	26 970	620	190	30	15	25	27 855
Financiële instellingen	13 920	440	120	30	5	20	14 535
Verhuur en zakelijke dienstverlening	131 135	2 475	505	105	40	30	134 290
Openbaar bestuur, sociale verzekeringen	620	150	175	90	70	25	1 130
Onderwijs	16 940	180	95	100	105	65	17 490
Gezondheids- en welzijnszorg	33 725	790	90	15	15	15	34 650
Cultuur, recreatie, overige dienstverlening	46 345	1 105	230	45	30	20	47 775
Totaal	666 555	17 335	4 130	835	435	335	689 625

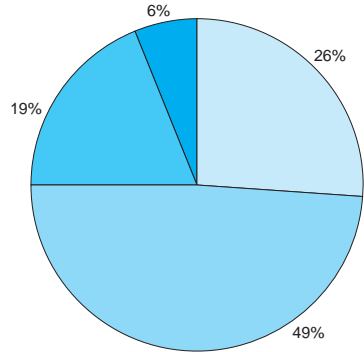
grootteklasse werknemers

abs.= 692 960

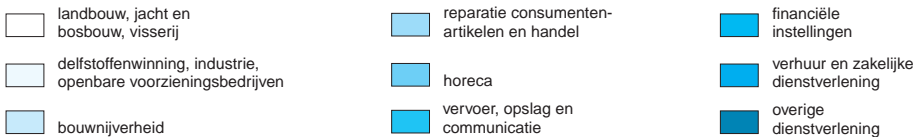
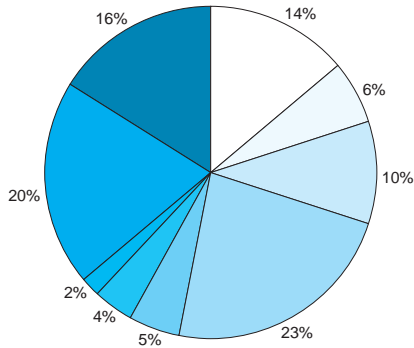
rechtsvorm

abs.= 692 960

bedrijfstak

abs.= 692 960

3 Bedrijven naar grootteklasse aantal werknemers, 1 januari

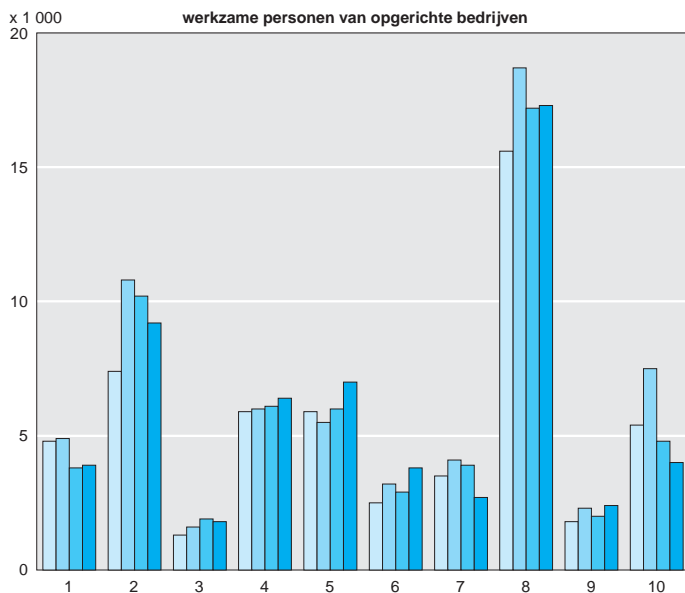
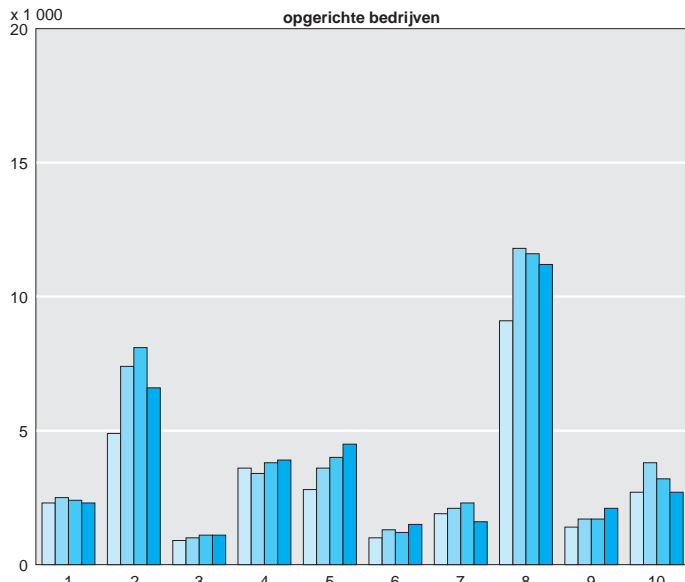
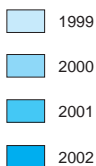
	1995	2000	2001	2002	2003*
Landbouw, jacht en bosbouw					
0-< 10	113 360	102 470	98 065	96 175	93 855
10-<100	1 260	1 685	1 715	1 720	1 705
100 of meer	30	40	35	40	40
totaal	114 655	104 195	99 815	97 935	95 600
Visserij					
0-< 10	725	710	730	725	730
10-<100	20	35	40	30	25
100 of meer	0	0	5	0	0
totaal	745	745	775	760	760
Delfstoffenwinning					
0-< 10	105	95	75	180	160
10-<100	70	60	60	65	70
100 of meer	10	20	15	15	15
totaal	185	170	155	260	245
Industrie					
0-< 10	32 230	34 845	36 190	35 385	34 860
10-<100	9 080	9 085	9 360	9 480	9 490
100 of meer	1 540	1 500	1 510	1 570	1 560
totaal	42 850	45 425	47 060	46 440	45 905
Openbare voorzieningsbedrijven					
0-< 10	90	260	250	300	380
10-<100	15	25	35	35	35
100 of meer	80	50	55	55	55
totaal	180	340	340	395	470
Bouwnijverheid					
0-< 10	36 860	55 490	59 605	61 610	63 960
10-<100	6 695	7 455	7 570	7 385	7 375
100 of meer	385	435	425	440	460
totaal	43 940	63 380	67 595	69 440	71 790
Reparatie consumentenartikelen en handel					
0-< 10	139 010	150 535	149 480	144 765	143 650
10-<100	12 545	12 955	13 375	13 865	14 100
100 of meer	715	775	820	905	1 005
totaal	152 270	164 265	163 680	159 535	158 755
Horeca					
0-< 10	34 810	37 295	35 840	34 375	33 780
10-<100	1 880	2 350	2 455	2 655	2 930
100 of meer	95	100	90	110	140
totaal	36 785	39 745	38 385	37 140	36 850

3 Bedrijven naar grootteklasse aantal werknemers, 1 januari (slot)

	1995	2000	2001	2002	2003*
Vervoer, opslag en communicatie					
0 < 10	18 330	23 390	23 815	23 575	22 935
10 < 100	3 515	3 860	3 970	3 880	3 915
100 of meer	280	335	355	395	425
totaal	22 125	27 585	28 140	27 855	27 275
Financiële instellingen					
0 < 10	13 490	14 820	14 930	13 320	12 385
10 < 100	870	1 090	1 105	1 050	1 050
100 of meer	160	150	150	160	165
totaal	14 515	16 065	16 185	14 535	13 600
Verhuur en zakelijke dienstverlening					
0 < 10	81 535	119 950	123 225	124 405	128 315
10 < 100	5 510	7 910	8 510	8 860	9 490
100 of meer	680	885	920	1 025	1 175
totaal	87 725	128 740	132 650	134 290	138 985
Openbaar bestuur, sociale verzekeringen					
0 < 10	350	335	335	345	355
10 < 100	470	370	370	330	255
100 of meer	435	460	455	455	505
totaal	1 255	1 165	1 160	1 130	1 110
Onderwijs					
0 < 10	13 035	13 710	14 200	14 730	15 030
10 < 100	3 070	1 945	1 885	1 890	1 730
100 of meer	685	730	745	875	890
totaal	16 785	16 385	16 830	17 490	17 655
Gezondheids- en welzijnszorg					
0 < 10	35 455	37 715	38 840	30 650	30 715
10 < 100	3 150	3 060	3 060	3 090	3 180
100 of meer	1 040	890	910	910	990
totaal	39 645	41 665	42 810	34 650	34 885
Cultuur, recreatie; overige dienstverlening					
0 < 10	32 175	41 335	43 750	44 655	45 725
10 < 100	2 170	2 570	2 680	2 825	3 005
100 of meer	230	260	275	295	345
totaal	34 570	44 165	46 705	47 775	49 080
Totaal					
0 < 10	551 555	632 955	639 335	625 205	626 825
10 < 100	50 320	54 455	56 185	57 160	58 365
100 of meer	6 370	6 630	6 765	7 265	7 770
totaal	608 240	694 040	702 285	689 625	692 960

Opgerichte bedrijven en hun werkzame personen naar economische activiteit

- 1 delfstoffenwinning, industrie
- 2 bouwnijverheid
- 3 handel en reparatie van auto's en motoren
- 4 groothandel en handelsbemiddeling
- 5 detailhandel (incl. reparatie)
- 6 horeca
- 7 vervoer, opslag en communicatie
- 8 zakelijke dienstverlening
- 9 overige dienstverlening
- 10 verhuur roerende goederen, computerservices, milieudiensten

4 Bedrijven naar grootteklasse aantal werknemers en rechtsvorm, 1 januari 2003*

	naamloze vennoot- schappen/ besloten vennoot- schappen	een- mans- zaken	vennoot- schappen onder firma/ maat- schappen	totaal (incl. overige)
Landbouw, jacht en bosbouw				
0 < 10	5 535	73 825	13 655	93 855
10 < 100	1 005	190	435	1 705
100 of meer	25	5	0	40
totaal	6 570	74 015	14 090	95 600
Visserij				
0 < 10	320	100	275	730
10 < 100	20	0	5	25
100 of meer	0	0	0	0
totaal	340	100	280	760
Delfstoffenwinning				
0 < 10	105	15	30	160
10 < 100	65	0	0	70
100 of meer	10	0	0	15
totaal	180	20	30	245
Industrie				
0 < 10	10 205	16 010	8 005	34 860
10 < 100	8 670	145	555	9 490
100 of meer	1 455	0	5	1 560
totaal	20 330	16 155	8 565	45 905
Openbare voorzieningsbedrijven				
0 < 10	260	20	55	380
10 < 100	30	0	5	35
100 of meer	55	0	0	55
totaal	345	20	60	470
Bouwnijverheid				
0 < 10	8 905	41 855	12 810	63 960
10 < 100	6 615	185	530	7 375
100 of meer	450	0	5	460
totaal	15 975	42 040	13 345	71 790
Reparatie consumentenartikelen en handel				
0 < 10	35 220	65 605	39 810	143 650
10 < 100	11 995	435	1 290	14 100
100 of meer	970	5	10	1 005
totaal	48 185	66 045	41 105	158 755
Horeca				
0 < 10	3 585	14 705	14 610	33 780
10 < 100	1 970	250	605	2 930
100 of meer	130	0	5	140
totaal	5 690	14 960	15 220	36 850

4 Bedrijven naar grootteklasse aantal werknemers en rechtsvorm, 1 januari 2003* (slot)

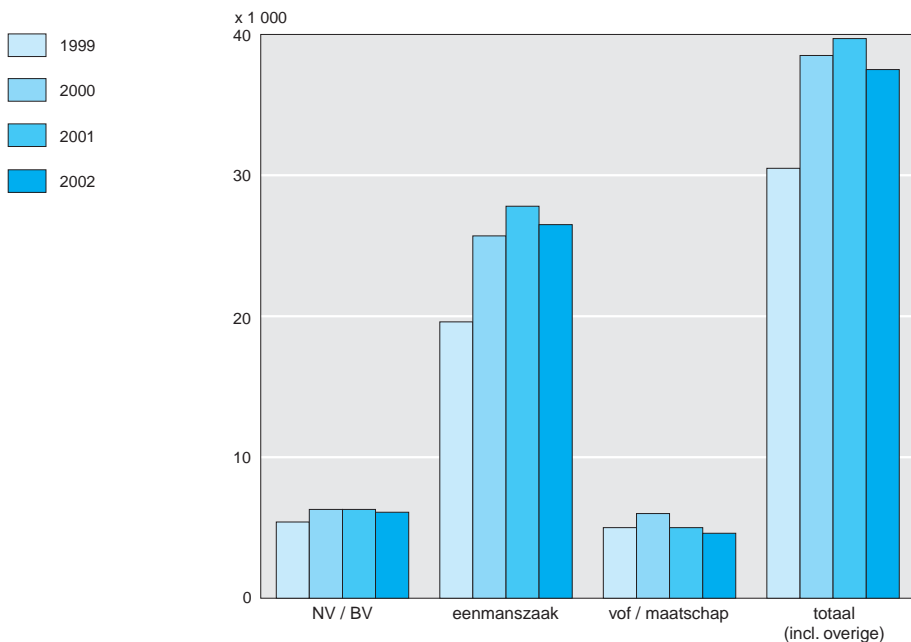
	naamloze vennoot- schappen/ besloten vennoot- schappen	een- mans- zaken	vennoot- schappen onder firma/ maat- schappen	totaal (incl. overige)
Vervoer, opslag en communicatie				
0-< 10	5 460	10 230	6 195	22 935
10-<100	3 240	135	355	3 915
100 of meer	390	0	5	425
totaal	9 090	10 370	6 550	27 275
Financiële instellingen				
0-< 10	6 570	3 000	1 785	12 385
10-<100	830	10	70	1 050
100 of meer	135	0	0	165
totaal	7 535	3 010	1 855	13 600
Verhuur en zakelijke dienstverlening				
0-< 10	43 830	63 510	16 990	128 315
10-<100	7 290	385	1 075	9 490
100 of meer	940	5	60	1 175
totaal	52 060	63 900	18 125	138 985
Openbaar bestuur, sociale verzekeringen				
0-< 10	10	15	0	355
10-<100	5	0	0	255
100 of meer	5	0	0	505
totaal	15	15	0	1 110
Onderwijs				
0-< 10	1 690	10 985	1 640	15 030
10-<100	290	20	35	1 730
100 of meer	30	0	0	890
totaal	2 005	11 005	1 675	17 655
Gezondheids- en welzijnszorg				
0-< 10	5 410	12 480	5 910	30 715
10-<100	330	50	150	3 180
100 of meer	50	0	5	990
totaal	5 795	12 530	6 065	34 885
Cultuur, recreatie; overige dienstverlening				
0-< 10	3 800	22 540	5 225	45 725
10-<100	1 275	115	210	3 005
100 of meer	120	0	0	345
totaal	5 200	22 650	5 435	49 080
Totaal				
0-< 10	130 905	334 895	126 995	626 825
10-<100	43 635	1 925	5 310	58 365
100 of meer	4 770	15	90	7 770
totaal	179 315	336 835	132 400	692 960

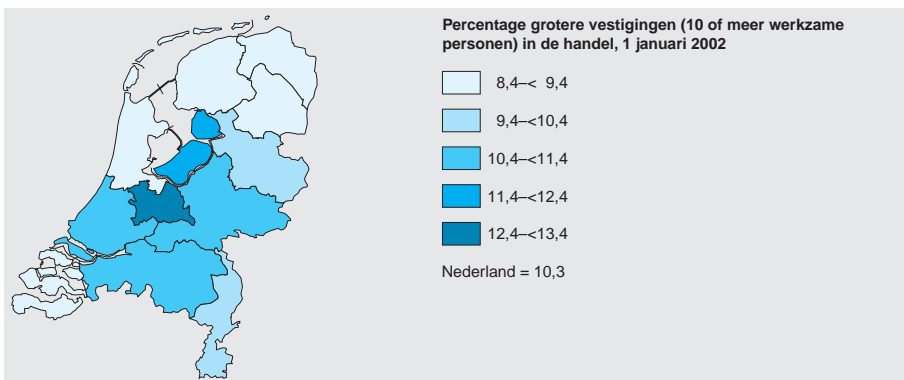
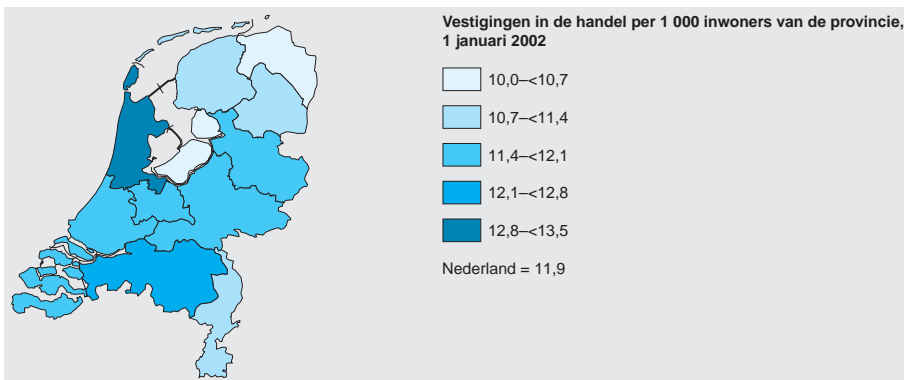
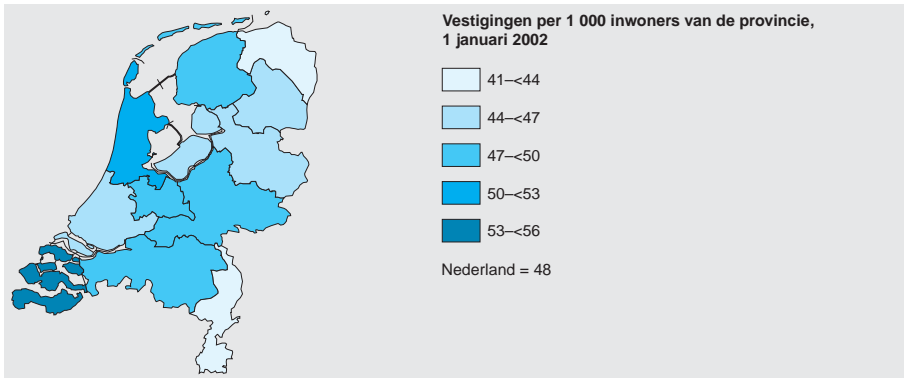

5 Opgerichte bedrijven naar economische activiteit en rechtsvorm, 2002

	naamloze vennoot- schappen/ besloten vennoot- schappen	eenmans- zaken	vennoot- schappen onder firma/ maat- schappen	totaal (incl. overige)
Delfstoffenwinning, industrie	500	1 300	400	2 200
Bouwnijverheid	400	5 600	600	6 600
Handel en reparatie van auto's en motoren	200	700	100	1 100
Groothandel en handelsbemiddeling	1 100	2 300	500	3 900
Detailhandel (incl. reparatie)	400	3 300	800	4 500
Horeca	200	800	500	1 500
Vervoer, opslag en communicatie	300	1 000	300	1 600
Zakelijke dienstverlening	2 400	7 800	900	11 200
Overige dienstverlening	0	2 000	100	2 100
Verhuur roerende goederen, computerservices, milieudiensten	500	1 700	400	2 700
Totaal	6 100	26 500	4 600	37 500

Opgerichte bedrijven naar rechtsvorm

3.2 Jaarrekening van ondernemingen

De ondernemingen worden in twee hoofdgroepen ingedeeld:

- niet-financiële ondernemingen;
- financiële ondernemingen.

Niet-financiële ondernemingen

De niet-financiële ondernemingen worden onderverdeeld in:

- ondernemingen met rechtspersoonlijkheid (NV's, BV's en coöperaties);
- ondernemingen zonder rechtspersoonlijkheid.

Laatstgenoemde groep bevat onder andere commanditaire vennootschappen, vennootschappen onder firma overige maatschappen en eenmanszaken. Over deze groep ondernemingen zijn nog geen gegevens beschikbaar. De gegevens over de ondernemingen met rechtspersoonlijkheid zijn gebaseerd op hun jaarrekening. De jaarrekening bevat twee cijfermatige opstellingen: de balans, een overzicht van de bezittingen en schulden, en de resultatenrekening, een overzicht van de kosten en opbrengsten. Een onderneming kan bestaan uit één zelfstandig opererende rechtspersoon of uit een moedermaatschappij inclusief de dochtermaatschappijen waarover die moedermaatschappij beslissingsbevoegdheid heeft (een ondernemingsgroep of concern). In een dergelijke situatie wordt de geconsolideerde jaarrekening als uitgangspunt genomen, waarbij de schuldverhoudingen en de leveranties tussen de groepsmaatschappijen onderling worden geëlimineerd.

Financiële ondernemingen

Van de financiële ondernemingen zijn voorts nog alleen de gegevens beschikbaar van ondernemingen waarvan de aandelen zijn opgenomen in de officiële notering van de Amsterdamse Effectenbeurs.

Toelichting

De tabellen 1 t/m 4 geven informatie over de balans en de resultatenrekening van alle niet-financiële NV's, BV's en coöperaties. De tabellen bevatten ook een aantal veel gebruikte financiële kengetallen. Van ondernemingsgroepen worden de geconsolideerde gegevens van de moedermaatschappij en de daarbij behorende in Nederland gevestigde dochtermaatschappijen opgenomen. Het eventueel in het buitenland gevestigde deel van de groep blijft buiten de consolidatie. De gegevens zijn ingedeeld naar bedrijfstak. Deze indeling is gebaseerd op de hoofdactiviteit van de onderneming of ondernemingsgroep. In het algemeen wordt de hoofdactiviteit bepaald naar het zwaartepunt van het aantal werknemers.

Bij de berekening van de kengetallen wordt uitgegaan van het eigen vermogen en totaal vermogen (balanstotaal) overeenkomstig de eindstand van de balans.

De tabellen 5 en 6 hebben betrekking op financiële ondernemingen, waarvan aandelen zijn opgenomen in de officiële notering van de Amsterdamse Effectenbeurs. Het betreft hier geconsolideerde cijfers van de Nederlandse moedermaatschappij met inbegrip van zowel haar binnenlandse als buitenlandse dochterondernemingen.

Verklaring van termen

rentabiliteit eigen vermogen

$$\text{rentabiliteit eigen vermogen} = \frac{\text{nettoresultaat}}{\text{eigen vermogen}} \times 100\%$$

rentabiliteit totaal vermogen

$$\begin{aligned} & \text{resultaat voor belastingen} \\ & + \text{rentelasten} \\ = & \frac{\quad}{\text{totaal vermogen}} \times 100\%. \end{aligned}$$

solvabiliteit

$$\begin{aligned} & \text{eigen vermogen} \\ = & \frac{\quad}{\text{totaal vermogen}} \times 100\%. \end{aligned}$$

1 Balans, winst- en verliesrekening en kengetallen van niet financiële ondernemingen naar bedrijfstak, 2001

	eenheid	nijverheid	reparatie consu- menten- artikelen en handel, horeca	vervoer, opslag en com- muni- catie	dienst- ver- lening	totaal
Ondernemingen	1 000	44,7	63,3	9,6	78,8	196,4
Balans						
Activa						
Vaste activa						
(im)materiële	%	25,2	20,8	42,5	26,0	26,8
financiële	%	36,8	23,5	16,8	24,7	29,4
Viottende activa						
voorraden	%	6,9	15,1	1,2	2,6	7,5
vorderingen	%	25,8	30,7	27,0	33,3	28,0
liquide middelen	%	5,3	9,9	12,4	13,4	8,4
Balanstotaal (=100%)	mld euro	436,4	198,0	122,7	100,9	858,0
Passiva						
Eigen vermogen	%	41,9	34,7	22,0	34,7	36,5
Vreemd vermogen						
op lange termijn	%	28,8	25,1	53,7	28,8	31,5
op korte termijn	%	29,3	40,2	24,3	36,5	32,0
Winst- en verliesrekening						
Omzet	mld euro	345,5	322,4	68,4	86,2	822,5
Omzet	%	100	100	100	100	100
Kosten	%	-74,4	-85,9	-64,6	-52,6	-75,8
Toegevoegde waarde	%	25,6	14,1	35,4	47,4	24,2
Afschrijvingen	%	-4,1	-1,9	-10,8	-5,1	-3,9
Lonen	%	-14,9	-8,9	-22,8	-36,5	-15,5
Bedrijfsresultaat	%	6,6	3,3	1,9	5,8	4,9
Resultaat deelnemingen	%	3,2	0,9	-26,3	0,5	-0,5
Rentebaten	%	1,8	0,8	5,8	1,3	1,7
Rentelasten	%	-2,5	-1,3	-8,3	-2,4	-2,5
Overige resultaten	%	0,7	-0,6	9,8	1,1	1,0
Resultaat voor belastingen	%	9,9	3,1	-17,1	6,2	4,6
Belastingen	%	-1,7	-1,1	-1,6	-2,2	-1,5
Aandeel van derden	%	-1,2	0,0	2,5	-0,1	-0,3
Nettoresultaat	%	7,0	2,0	-16,2	4,0	2,8
Winstverdeling						
Nettoresultaat	%	100	100	100	100	100
Winstuitkeringen	%	65,0	74,7	-6,4	75,3	103,8
Winstinhouningen	%	35,0	25,3	106,4	24,7	-3,8
Kengetallen						
Rentabiliteit eigen vermogen	%	13,2	9,5	-41,0	9,7	7,3
Rentabiliteit totaal vermogen	%	9,8	7,1	-4,9	7,4	6,8
Solvabiliteit	%	41,9	34,7	22,0	34,7	36,5

2 Balans, winst- en verliesrekening en kengetallen van ondernemingen in de nijverheid, 2001

	eenheid	che- mische indu- strie	voe- dings mid- delen indu- strie	papier- en karton- indu- strie	metaal- indu- strie	bouw- nijver- heid	overige
Ondernemingen	1 000	1,9	1,8	3,8	8,3	17,2	11,9
Balans							
Activa							
Vaste activa							
(im)materiële	%	18,4	17,0	27,5	19,0	22,5	53,0
financiële	%	53,8	25,1	51,6	45,7	13,5	12,3
Vlottende activa							
voorraden	%	5,2	7,7	3,2	9,3	10,5	6,4
vorderingen	%	20,0	44,7	12,8	21,3	41,7	20,8
liquide middelen	%	2,7	5,5	4,9	4,7	11,7	7,5
Balanstotaal (=100%)	mld euro	135,4	69,4	35,7	81,6	41,1	73,2
Passiva							
Eigen vermogen	%	52,1	35,8	36,5	44,2	32,4	34,1
Vreemd vermogen							
op lange termijn	%	26,1	26,2	41,3	24,6	27,0	35,8
op korte termijn	%	21,8	38,0	22,2	31,2	40,7	30,1
Winst- en verliesrekening							
Omzet	mld euro	89,9	60,7	18,0	59,7	58,1	59,0
Omzet	%	100	100	100	100	100	100
Kosten	%	-78,7	-81,8	-61,1	-72,9	-68,8	-71,1
Toegevoegde waarde	%	21,3	18,2	38,9	27,1	31,2	28,9
Afschrijvingen	%	-4,0	-2,4	-6,5	-4,1	-2,4	-6,7
Lonen	%	-7,1	-9,1	-25,4	-19,3	-24,5	-15,7
Bedrijfsresultaat	%	10,2	6,7	6,9	3,7	4,3	6,4
Resultaat deelnemingen	%	11,3	1,8	3,0	-2,7	1,0	0,5
Rentebaten	%	1,8	2,7	5,5	1,5	1,0	0,9
Rentelasten	%	-2,4	-2,6	-5,6	-2,4	-1,1	-2,8
Overige resultaten	%	0,4	2,2	2,8	-1,9	0,7	1,9
Resultaat voor belastingen	%	21,2	10,8	12,6	-1,9	5,9	6,8
Belastingen	%	-2,7	-1,9	-2,3	-0,6	-1,6	-0,9
Aandeel van derden	%	-4,2	-0,7	0,0	0,0	-0,1	-0,1
Nettoresultaat	%	14,3	8,2	10,3	-2,5	4,2	5,8
Winstverdeling							
Nettoresultaat	%	100	100	100	100	100	100
Winstuitkeringen	%	55,6	63,9	43,1	-131,3	39,3	47,3
Winstinhoudingen	%	44,4	36,1	56,9	231,3	60,7	52,7
Kengetallen							
Rentabiliteit eigen vermogen	%	18,3	20,0	14,3	-4,1	18,5	13,8
Rentabiliteit totaal vermogen	%	15,7	11,7	9,2	0,4	9,8	7,8
Solvabiliteit	%	52,1	35,8	36,5	44,2	32,4	34,1

3 Balans, winst- en verliesrekening en kengetallen van ondernemingen in de handel, horeca en reparatiebedrijven voor gebruiksgoederen, 2001

	eenheid	groothandel	overige	totaal
Ondernemingen	1 000	34,7	28,6	63,3
Balans				
Activa				
Vaste activa				
(im)materiële	%	15,7	28,2	20,8
financiële	%	19,8	28,9	23,5
Flottende activa				
voorraden	%	15,2	14,9	15,1
vorderingen	%	38,0	20,2	30,7
liquide middelen	%	11,3	7,8	9,9
Balanstotaal (=100%)	mld euro	116,8	81,2	198,0
Passiva				
Eigen vermogen	%	36,7	31,7	34,7
Vreemd vermogen				
op lange termijn	%	20,3	32,1	25,1
op korte termijn	%	43,0	36,3	40,2
Winst- en verliesrekening				
Omzet	mld euro	202,2	120,2	322,4
Omzet	%	100	100	100
Kosten	%	-87,9	-82,5	-85,9
Toegevoegde waarde	%	12,1	17,5	14,1
Afschrijvingen	%	-1,4	-2,7	-1,9
Lonen	%	-7,3	-11,6	-8,9
Bedrijfsresultaat	%	3,4	3,1	3,3
Resultaat deelnemingen	%	0,8	1,1	0,9
Rentebaten	%	0,6	1,1	0,8
Rentelasten	%	-1,1	-1,5	-1,3
Overige resultaten	%	-1,3	0,4	-0,6
Resultaat voor belastingen	%	2,4	4,3	3,1
Belastingen	%	-1,1	-1,1	-1,1
Aandeel van derden	%	0,0	0,0	0,0
Nettoresultaat	%	1,3	3,1	2,0
Winstverdeling				
Nettoresultaat	%	100	100	100
Winstuitkeringen	%	109,8	49,6	74,7
Winstinhoudingen	%	-9,8	50,4	25,3
Kengetallen				
Rentabiliteit eigen vermogen	%	6,3	14,7	9,5
Rentabiliteit totaal vermogen	%	6,1	8,5	7,1
Solvabiliteit	%	36,7	31,7	34,7

4 Balans, winst- en verliesrekening en kengetallen van niet financiële ondernemingen naar grootteklasse balans totaal en naar winst en verlies, 2001

	eenheid	<11,3 mln euro		≥11,3 mln euro		totaal	
		winst	verlies	winst	verlies	winst	verlies
Ondernemingen	1 000	134,0	60,5	1,4	0,4	135,4	61,0
Balans							
Activa							
Vaste activa							
(im)materiële	%	26,0	33,4	25,8	28,4	25,8	29,5
financiële	%	12,8	11,2	36,4	28,9	30,9	25,1
Vlottende activa							
voorraden	%	11,8	12,5	6,2	6,0	7,5	7,3
vorderingen	%	33,2	32,9	26,2	27,0	27,9	28,3
liquide middelen	%	16,3	9,9	5,3	9,7	7,9	9,8
Balans totaal (=100%)	mld euro	149,5	46,2	490,0	172,3	639,5	218,5
Passiva							
Eigen vermogen	%	38,4	8,2	42,1	26,6	41,2	22,7
Vreemd vermogen							
op lange termijn	%	26,4	42,2	28,8	40,9	28,2	41,2
op korte termijn	%	35,3	49,5	29,1	32,6	30,5	36,1
Winst- en verliesrekening							
Omzet	mld euro	224,5	60,0	407,4	130,6	631,9	190,6
Omzet	%	100	100	100	100	100	100
Kosten	%	-70,0	-75,3	-76,9	-82,4	-74,5	-80,2
Toegevoegde waarde	%	30,0	24,7	23,1	17,6	25,5	19,8
Afschrijvingen	%	-2,8	-4,6	-3,4	-6,9	-3,2	-6,2
Lonen	%	-19,3	-25,7	-12,7	-12,9	-15,0	-16,9
Bedrijfsresultaat	%	7,9	-5,5	7,0	-2,2	7,3	-3,2
Resultaat deelnemingen	%	1,5	-0,6	3,8	-17,0	3,0	-11,8
Rentebaten	%	0,3	0,2	2,0	3,8	1,4	2,7
Rentelasten	%	-1,0	-2,1	-2,3	-5,7	-1,8	-4,6
Overige resultaten	%	0,6	-1,2	1,3	1,7	1,1	0,8
Resultaat voor belastingen	%	9,3	-9,1	11,8	-19,5	10,9	-16,2
Belastingen	%	-2,2	0,7	-1,8	-0,1	-2,0	0,1
Aandeel van derden	%	0,0	0,0	-1,1	1,3	-0,7	0,9
Nettoresultaat	%	7,0	-8,4	8,9	-18,3	8,2	-15,2
Winstverdeling							
Nettoresultaat	%	100	100	100	100	100	100
Winstuitkeringen	%	29,4	-19,6	48,1	-3,3	42,4	-6,1
Winstinhoudingen	%	70,6	119,6	51,9	103,3	57,6	106,1
Kengetallen							
Rentabiliteit eigen vermogen	%	27,5	-133,3	17,5	-52,3	19,7	-58,5
Rentabiliteit totaal vermogen	%	15,5	-9,2	11,7	-10,4	12,6	-10,1
Solvabiliteit	%	38,4	8,2	42,1	26,6	41,2	22,7

5 Balans van beursgenoteerde financiële instellingen

	1990	1995	2000	2001	2002
Ondernemingen (abs.)	18	18	12	13	12
	<i>mln euro</i>				
Koerswaarde aandelenkapitaal	13 362	41 614	202 385	167 372	97 797
Activa					
<i>Vaste activa</i>					
Immateriële	0	6	.	160	164
Materiële					
T.b.v. bedrijfsuitoefening	3 396	5 373	12 142	8 431	7 093
Niet t.b.v. bedrijfsuitoefening	824	1 642	2 254	1 995	2 386
Financiële					
Deelnemingen	3 205	5 069	13 532	8 639	14 309
Beleggingen in vastgoed	5 611	5 086	8 850	12 492	12 817
Beleggingen in effecten	43 526	84 365	316 582	391 634	407 591
Hypotheken	47 898	91 346	221 901	227 761	245 509
Leningen op schuldbekentnissen	13 655	17 537	32 770	26 831	21 632
Bancaire kredietverlening	101 208	151 066	394 362	401 766	378 110
Overige	12 545	39 441	177 760	202 679	165 478
<i>Vlottende activa</i>					
Kortlopende vorderingen					
Vorderingen bankiers	69 793	78 868	95 791	107 255	92 278
Overige	33 570	19 612	71 854	57 784	52 905
Effecten	14 547	27 788	103 683	119 253	113 328
Liquide middelen	8 001	3 798	14 032	28 498	22 928
Totaal	357 781	530 995	1 465 511	1 595 177	1 536 526
Passiva					
<i>Eigen vermogen</i>					
Gestort en opgevraagd kapitaal					
Gewoon	1 927	1 883	1 701	2 137	2 181
Overig	736	1 015	981	971	970
Agio	4 110	5 529	12 238	13 549	16 151
Herwaardering	2 848	5 884	8 148	5 639	2 777
Ingehouden winst en overige reserves	9 010	14 377	36 690	35 907	29 226
<i>Vreemd vermogen</i>					
Niet-rentedragende langlopende schulden					
Belang van derden	513	878	9 025	8 657	8 010
Voorzieningen	1 061	3 904	11 710	10 122	8 594
Rentedragende langlopende schulden					
Achtergestelde leningen	5 137	8 021	16 696	20 175	19 892
Converteerbare obligatieleningen	.	.	.	.	.
Overige obligatieleningen en schuldbewijzen	34 727	45 475	129 684	139 819	137 499
Deelnemingen	1	2 304	103	106	106
Overige	73 632	6 423	57 736	67 322	68 131
Verzekeringstechnische voorzieningen					
Levensverzekering	48 007	98 557	396 681	422 473	381 043
Schadeverzekering	5 814	8 417	19 553	22 159	22 445
Toevertrouwde middelen					
Spaargelden	39 816	70 860	140 339	151 002	150 002
Overige	63 088	132 655	342 865	392 971	415 430
Kortlopende schulden					
Niet-rentedragende	23 843	24 429	74 727	75 693	71 645
Rentedragende					
aflossingsverplichtingen	527	644	194	2	2
overige	42 984	99 742	206 442	226 472	202 423

6 Resultatenrekening van beursgenoteerde financiële instellingen

	eenheid	1990	1995	2000	2001	2002
Ondernemingen	1	18	18	12	13	12
Werknemers	1 000	146	173	299	321	318
<i>Lasten</i>						
Kosten van de bedrijfsvoering	mln euro	14 730	24 524	67 113	89 525	90 823
Afschrijvingen	mln euro	421	631	967	988	1 046
Lonen, salarissen en sociale lasten	mln euro	3 966	5 628	15 732	17 002	16 456
<i>Baten</i>						
Rentemarge bankbedrijf	mln euro	5 047	7 865	15 418	16 442	17 797
Provisiemarge en premie-inkomen	mln euro	11 714	19 908	60 029	80 566	80 916
Opbrengst beleggingen	mln euro	4 882	7 836	25 485	20 583	20 596
Overig opbrengsten	mln euro	390	1 003	2 761	3 291	3 210
<i>Bedrijfsresultaat</i>	mln euro	2 916	5 830	19 882	13 367	14 195
Resultaat deelnemingen	mln euro	233	412	2 167	2 512	1 001
Rentebaten	mln euro	.	.	0	0	0
Rentelasten	mln euro	468	1 224	1 570	2 152	2 035
Overige financiële resultaten	mln euro	-126	-117	2 835	813	-1 144
Saldo buitengewone lasten en baten	mln euro	21	16	-862	909	-285
<i>Resultaat voor belastingen</i>	mln euro	2 576	4 916	22 452	15 449	11 732
Belastingen	mln euro	526	1 295	3 884	3 127	2 460
<i>Resultaat na belastingen</i>	mln euro	2 049	3 621	18 567	12 322	9 273
Aandeel van derden	mln euro	48	63	496	605	567
<i>Nettoresultaat</i>	mln euro	2 002	3 559	18 072	11 718	8 706
Dividend						
Contant	mln euro	104	268	2 531	3 867	2 333
Keuze	mln euro	890	1 497	2 758	2 053	1 464
Overige uitkeringen	mln euro	1	6	2 679	2 582	2 956
<i>Reservering</i>	mln euro	1 007	1 789	10 104	3 216	1 953

7 Balansstructuur van enkele landen, 2001

	activa		totaal ver- mogen	passiva			
	niet-finan- cieel	financieel		eigen ver- mogen	vreemd vermogen		
		lange termijn	korte termijn		lange termijn	korte termijn	
	%						
Nederland	22,6	50,8	26,6	100	53,2	21,5	25,3
België	26,6	49,1	24,3	100	38,9	23,7	37,4
Frankrijk	33,7	25,1	41,2	100	35,8	22,7	41,5
Italië	40,2	15,4	44,4	100	29,6	19,5	50,9
Portugal	45,9	16,1	37,9	100	47,6	13,7	38,7
Oostenrijk	47,4	18,3	34,2	100	35,4	31,6	33,0
Japan	37,5	27,7	34,9	100	45,2	19,9	34,9

Bron: Europese Commissie DG2 Bach, bedrijfstak Industrie Grote Ondernemingen.

Dit hoofdstuk begint met gegevens over het gebruik van informatie- en communicatietechnologie (ICT) door bedrijven.

Daarna wordt informatie gegeven over de mate waarin bedrijven, researchinstellingen en universiteiten zelfstandig R&D-activiteiten ontplooiën. Een grafiek toont de resultaten van de onderzoeksinspanningen: technologisch nieuwe of sterk verbeterde producten, diensten of processen.

Ten slotte wordt aandacht besteed aan het gebruik van internet en personal computers door personen.

De gegevens over het ICT-gebruik bij bedrijven worden verkregen via een jaarlijks onderzoek in de particuliere sector. Het gaat hier over alle toepassingen van ICT: van kantoorautomatisering tot alle andere vormen van automatisering bij administraties, planning en logistieke functies. Ook computerondersteund productontwerp, externe datacommunicatie (zoals internetgebruik), elektronisch zakenverkeer (e-commerce) en geautomatiseerde telefooncentrales vallen hieronder. Fabrieks- en procesautomatisering zijn uitgesloten. Het onderzoek heeft betrekking op bedrijven met 5 of meer werknemers.

In dit onderzoek worden gegevens verzameld over het gebruik van elektronische netwerken waaronder internet en de omvang van e-commerce.

Bij R&D gaat het over de vraag hoeveel geld en arbeidsjaren door bedrijven, researchinstellingen en universiteiten geïnvesteerd wordt in het (laten) doen van vernieuwend onderzoek op het gebied van technisch geïntereerde wetenschapsdisciplines. Bij de universiteiten gaat het ook om de andere, niet-technisch geïntereerde (bijvoorbeeld sociaal-economische) wetenschappen. Voor wat de bedrijven betreft, ligt het ene jaar het accent op R&D met eigen personeel, terwijl

in het andere jaar met de Innovatie-enquête aandacht wordt besteed aan product- en procesvernieuwingen bij bedrijven. Tevens wordt in deze enquête informatie verzameld over onder meer samenwerkingsverbanden, informatiebronnen en belemmeringen bij het innoveren.

De gegevens over het gebruik van computers en internet door personen zijn verkregen via het Permanent Onderzoek Leefsituatie (POLS) onder inwoners van 12 jaar of ouder. Dit onderzoek werd vanaf juli 2002 uitgevoerd. Er wordt aandacht besteed aan personen die thuis de beschikking hebben over een personal computer en internettoegang. Ook het gebruik van een personal computer en het gebruik van internet komen aan de orde.

Verklaring van termen

development Activiteiten om via spoorwerk materialen, producten en processen of systemen te verbeteren of te vernieuwen.

e-commerce Het elektronisch bestellen van goederen en diensten ongeacht de wijze van betalen en afleveren, met uitzondering van 'handgetypte' e-mails.

externe datacommunicatie De mogelijkheid om via een computer van het bedrijf te communiceren met de computer(s) van derden.

research Creatieve activiteiten, gericht op het systematisch vermeerderen van de wetenschappelijke kennis en het wetenschappelijk inzicht.

1 Bedrijven met gebruik van computers, externe datacommunicatie en internet; in % van het totaal aantal bedrijven

	computers		externe data-communicatie		internet	
	2001	2003 ¹⁾	2001	2003 ¹⁾	2001	2003 ¹⁾
<i>Bedrijfstak</i>						
Landbouw, jacht en bosbouw en visserij	87	87	73	74	72	73
Delfstoffenwinning	96	92	88	90	84	88
Industrie	92	92	84	86	82	85
Openbare voorzieningsbedrijven	81	83	82	86	82	86
Bouwnijverheid	92	93	72	80	70	78
Reparatie consumentenartikelen en handel, horeca	92	91	79	82	77	80
Vervoer, opslag en communicatie	91	90	77	82	76	82
Financiële instellingen, verhuur en zakelijke dienstverlening	92	92	86	89	85	88
Overige dienstverlening	93	94	79	86	77	85
<i>Bedrijfsgrootte, aantal werknemers</i>						
5-< 10	89	89	73	77	71	76
10-< 20	91	92	80	84	78	83
20-< 50	96	96	90	93	89	91
50-<100	96	96	90	93	88	92
100-<200	97	97	93	95	92	95
200-<500	97	97	96	97	95	97
500 of meer	97	98	95	97	93	97
<i>Totaal</i>	92	92	80	84	78	83

¹⁾ Verwachtingen van de bedrijven.

2 Bedrijven naar algemeen gebruik elektronische netwerken; in % van het totaal aantal bedrijven, 2001

	web-surfen ¹⁾	e-mail ²⁾	financiële trans-acties ³⁾	werven van personeel ⁴⁾	communicatie met de overheid ⁵⁾
<i>Bedrijfstak</i>					
Landbouw, jacht en bosbouw en visserij	85	88	79	10	22
Delfstoffenwinning	96	100	70	17	35
Industrie	92	96	78	23	25
Openbare voorzieningsbedrijven	100	97	56	56	48
Bouwnijverheid	84	92	77	14	17
Reparatie consumentenartikelen en handel, horeca	84	93	74	25	23
Vervoer, opslag en communicatie	94	94	80	20	28
Financiële instellingen, verhuur en zakelijke dienstverlening	90	97	76	44	32
Overige dienstverlening	90	96	67	31	32
<i>Bedrijfsgrootte, aantal werknemers</i>					
5-< 10	85	92	73	21	23
10-< 20	85	96	77	26	23
20-< 50	93	97	76	29	29
50-<100	94	97	78	41	35
100-<200	98	97	74	53	41
200-<500	97	97	73	64	42
500 of meer	97	96	76	70	41
<i>Totaal</i>	88	94	75	27	26

¹⁾ Opvragen gratis informatie.

²⁾ Verzenden / ontvangen van berichten.

³⁾ Bijvoorbeeld online bankieren.

⁴⁾ Werven en/of zoeken.

⁵⁾ Bijvoorbeeld het doen van belastingaangiftes.

3 Bedrijven met gebruik elektronische netwerken voor inkoopdoeleinden, in % van het totaal aantal bedrijven, 2001

	bestellen ¹⁾	betalen ²⁾	opvragen betaalde informatie ³⁾	ontvangen producten ⁴⁾	gebruik e-markets ⁵⁾
<i>Bedrijfstak</i>					
Landbouw, jacht en bosbouw en visserij	12	1	6	5	4
Delfstoffenwinning	19	1	19	14	4
Industrie	26	3	17	18	4
Openbare voorzieningsbedrijven	42	6	21	35	14
Bouwnijverheid	17	0	9	12	0
Reparatie consumentenartikelen en handel, horeca	25	3	14	17	5
Vervoer, opslag en communicatie	20	4	16	14	5
Financiële instellingen, verhuur en zakelijke dienstverlening	32	10	28	30	7
Overige dienstverlening	25	5	11	18	2
<i>Bedrijfsgrootte, aantal werknemers</i>					
5-< 10	19	4	12	16	3
10-< 20	24	4	15	19	4
20-< 50	31	5	22	20	5
50-<100	33	6	24	21	6
100-<200	44	9	29	33	9
200-<500	48	11	25	33	11
500 of meer	51	6	26	39	12
<i>Totaal</i>	25	4	16	19	4

1) Elektronisch bestellen van producten / diensten bij derden.

2) Elektronisch voldoen van de betaling van de elektronisch bestelde producten / diensten.

3) Bijvoorbeeld raadplegen van betaalde databanken.

4) Dit kan uiteraard alleen bij 'digitale' producten zoals software en informatie.

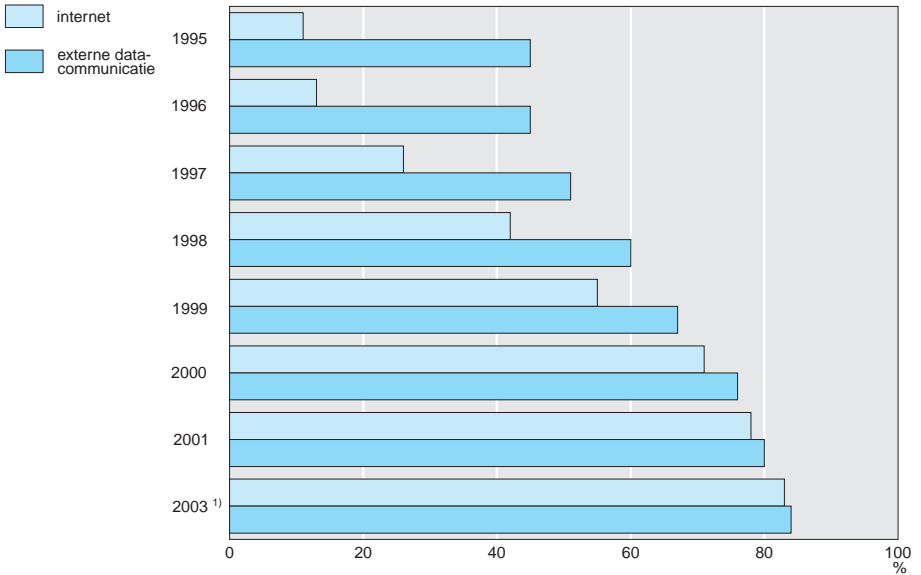
5) Elektronische marktplaatsen.

4 Bedrijven met elektronische orderontvangst ¹⁾; in % van het totaal aantal bedrijven, 2001

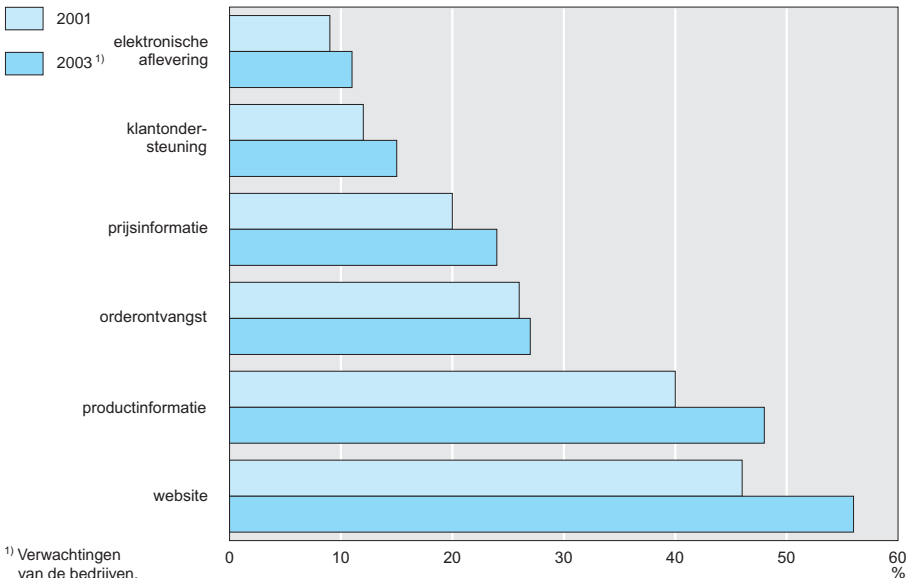
	totaal	w.v. naar aandeel in de omzet		
		1% of meer	2% of meer	5% of meer
<i>Bedrijfstak</i>				
Landbouw, jacht en bosbouw en visserij	11	7	6	4
Delfstoffenwinning	14	6	4	4
Industrie	31	23	19	14
Openbare voorzieningsbedrijven	19	14	13	9
Bouwnijverheid	11	6	5	3
Reparatie consumentenartikelen en handel, horeca	30	21	16	12
Vervoer, opslag en communicatie	40	31	21	16
Financiële instellingen, verhuur en zakelijke dienstverlening	26	19	14	12
Overige dienstverlening	18	10	7	5
<i>Bedrijfsgrootte, aantal werknemers</i>				
5-< 10	22	14	10	8
10-< 20	26	19	15	12
20-< 50	32	22	18	12
50-<100	28	20	15	12
100-<200	32	25	20	16
200-<500	33	24	20	17
500 of meer	31	23	18	14
<i>Totaal</i>	26	18	14	10

1) Orders ontvangen via internet of andere elektronische netwerken.

Bedrijven met externe datacommunicatie en internet

Bedrijven als aanbieder / verkoper via elektronische netwerken

¹⁾ Verwachtingen van de bedrijven.

5 Belangrijkste verkoopmotieven ¹⁾ bij bedrijven met externe datacommunicatie met elektronische verkoop ²⁾, 2001

	PR- overweging	kosten- verlaging	versnelling bedrijfs- processen	concurrentie voorblijven	geografische uitbreiding afzetmarkt	verbetering dienst- verlening
<i>Bedrijfstak</i>	%					
Landbouw, jacht en bosbouw en visserij	22	9	17	23	9	9
Delfstoffenwinning	13	13	24	0	0	13
Industrie	44	11	25	24	26	28
Openbare voorzieningsbedrijven	38	20	46	25	12	46
Bouwnijverheid	34	0	15	20	4	9
Reparatie consumentenartikelen en handel, horeca	49	18	24	31	21	31
Vervoer, opslag en communicatie	32	17	24	15	12	24
Financiële instellingen, verhuur en zakelijke dienstverlening	50	16	35	30	15	44
Overige dienstverlening	71	9	18	13	14	44
<i>Bedrijfsgrootte, aantal werknemers</i>						
5-< 10	43	15	25	25	19	31
10-< 20	53	14	26	27	17	31
20-< 50	46	11	21	25	20	29
50-<100	47	15	26	23	16	41
100-<200	45	24	37	28	14	38
200-<500	48	25	42	28	11	42
500 of meer	54	34	50	30	9	51
<i>Totaal</i>	47	15	25	26	18	32

1) Motieven die door de bedrijven bij het (verder) ontwikkelen van elektronische verkoop als belangrijk werden ervaren.

2) Het gebruik van internet of andere elektronische netwerken bij de verkoop.

6 Uitgaven voor en personeel betrokken bij Research en Development

	1990	1995	1999	2000	2001
<i>Uitgaven</i>	<i>mln euro</i>				
Ondernemingen ¹⁾	2 636	3 131	4 263	4 457	4 712
Researchinstellingen	1 041	1 113	1 317	1 078	1 194
Universiteiten	1 364	1 702	1 983	2 120	2 184
<i>Totaal</i>	5 041	5 946	7 563	7 655	8 090
	%				
w.v.					
personele uitgaven	54	56	55	55	55
materiële uitgaven	36	35	36	35	34
investeringen	10	9	9	10	11
Totale uitgaven als aandeel van het BBP (marktprijzen)	2,15	1,99	2,02	1,90	1,89
<i>Personeel</i>	<i>1 000 mensjaren</i>				
Ondernemingen ¹⁾	31,5	37,3	45,1	47,5	48,4
Speurwerkinstellingen	18,0	16,9	17,5	14,2	14,3
Universiteiten	24,5	24,9	24,3	26,8	27,0
<i>Totaal</i>	73,9	79,1	87,0	88,5	89,7
	%				
w.v.					
onderzoekers	.	43	47	47	51
overig personeel	.	57	53	53	49

1) Met 10 of meer werknemers. In 1990 alleen ondernemingen met 50 of meer werknemers.

7 Uitgaven voor Research en Development met eigen personeel in enkele landen

		in de nationale munteenheid		als aandeel van
				het BBP
			eenheid	(marktprijzen)
		<i>x mln</i>		%
Nederland	2001	8 090	euro	1,89
België	1999	4 618	euro	1,96
Denemarken	1999	26 415	kroon	2,19
Duitsland	2001	51 539	euro	2,49
Frankrijk	2001	32 227	euro	2,20
Griekenland	1999	760	euro	0,67
Ierland	2001	1 339	euro	1,17
Italië	2000	12 460	euro	1,07
Spanje	2001	6 227	euro	0,96
Ver. Koninkrijk	2001	18 815	pond	1,90
Canada	2001	20 828	dollar	1,94
Japan	2001	15 543	1 000 yen	3,09
Nieuw-Zeeland	1999	1 091	dollar	1,03
Verenigde Staten	2001	282 293	dollar	2,82

Bron: Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling (OESO).

8 Personen die thuis beschikken over een personal computer en internettoegang via de personal computer per leeftijdsklasse en opleidingsniveau

	heeft personal computer			heeft toegang tot het internet via een personal computer		
	2000	2001	2002	2000	2001	2002
	<i>Leeftijd</i>	<i>%</i>				
0–11 jaar	81	84	88	51	63	72
12–17 jaar	90	93	95	59	74	79
18–24 jaar	80	84	87	49	62	69
25–34 jaar	76	80	83	53	63	71
35–44 jaar	83	86	89	55	67	75
45–54 jaar	79	82	85	52	64	72
55–64 jaar	54	61	69	30	41	54
65–74 jaar	27	33	40	12	20	27
75 jaar of ouder	9	12	15	4	7	10
<i>Hoogst voltooide opleiding</i>						
Basisonderwijs	48	51	55	27	34	41
Vbo	56	63	65	29	42	48
Mavo	73	78	80	48	60	64
Havo, mbo, vwo	76	80	84	49	61	71
Hbo, universiteit	87	87	91	65	74	82
<i>Totaal</i>	70	74	78	45	56	64

9 Frequentie internetgebruik thuis per geslacht, leeftijdsklasse en opleidingsniveau, 2002

	beschikt thuis over een inter- netaan- sluiting ¹⁾	w.v.			
		dagelijks	minstens één keer per week, maar niet dagelijks	minstens één keer per maand, maar niet wekelijks	helemaal niet
<i>Geslacht</i>	%				
Mannen	69	34	41	8	17
Vrouwen	61	20	36	14	30
<i>Leeftijd</i>					
12-17 jaar	81	35	40	10	15
18-24 jaar	71	37	41	11	11
25-34 jaar	75	26	46	13	15
35-44 jaar	79	28	40	11	21
45-54 jaar	75	25	33	10	31
55-64 jaar	58	19	32	9	40
65 jaar of ouder	20	18	27	8	47
<i>Hoogst voltooide opleiding</i>					
Basisonderwijs	44	26	30	10	34
Vbo	51	17	28	11	43
Mavo	67	28	36	12	25
Havo, mbo, vwo	74	26	41	11	21
Hbo, universiteit	82	34	45	10	11
<i>Totaal</i>	65	27	38	11	23

¹⁾ Via personal computer, mobiele telefoon e.d..

10 Personen die gebruik maken van internet naar soort activiteit per geslacht, leeftijdsklasse en opleidingsniveau, 2002

	gebruik internet	w.v.				
		chatten	zomaar wat surfen	bezoeken site(s) van de overheid	informatie zoeken	e-mailen
<i>Geslacht</i>	%					
Mannen	73	19	40	22	83	79
Vrouwen	60	19	30	12	77	78
<i>Leeftijd</i>						
12-17 jaar	94	59	55	8	69	67
18-24 jaar	93	34	46	17	85	83
25-34 jaar	86	15	37	19	87	81
35-44 jaar	79	8	29	20	82	79
45-54 jaar	66	7	25	22	80	79
55-64 jaar	46	5	24	15	73	78
65 jaar of ouder	14	7	29	16	72	79
<i>Hoogst voltooide opleiding</i>						
Basisonderwijs	43	43	51	6	70	63
Vbo	44	21	40	12	76	67
Mavo	69	34	40	14	79	77
Havo, mbo, vwo	77	14	35	16	82	79
Hbo, universiteit	88	9	25	27	85	88
<i>Totaal</i>	66	19	35	18	81	78

Op het terrein van de landbouw worden verschillende facetten belicht; jaarlijks komen gegevens beschikbaar over grondgebruik, omvang veestapel, biologische landbouw, arbeidskrachten en dergelijke.

Regelmatig worden gegevens samengesteld over onder andere verkaveling, mechanisatie en actuele onderwerpen zoals mestproductie, energieverbruik en verbrede landbouw. Daarnaast wordt statistische informatie gepresenteerd over de productie in de akkerbouw, tuinbouw en veehouderij.

Naast de landbouwproductie behoort ook de waarneming van de visserijproductie tot het werkterrein van het CBS.

Verklaring van termen

arbeidskrachten in de land- en tuinbouw

Hier worden regelmatig werkzame arbeidskrachten bedoeld. 'Regelmatig' wil hier zeggen: iedere week in het jaar voorafgaande aan de telling werkzaam (ongeacht de duur van de wekelijkse arbeidstijd).

bedrijfsomvang: nge en bss De economische omvang van een agrarisch bedrijf en van de afzonderlijke productierichtingen kan worden uitgedrukt in nge (nederlandse grootte-eenheid).

Een nge is een economische grootte-eenheid, gebaseerd op de saldi per diersoort en per ha gewas, waarvoor bss (bruto standaard saldi) worden berekend door de opbrengsten met bepaalde bijbehorende specifieke kosten te verminderen. Het bss is uitgedrukt in ECU en wordt regelmatig herzien (één nge is in 2000 gelijk aan 1 375 ECU).

Bij berekeningen over het jaar 2003 wordt gebruik gemaakt van de bss-waarden uit het jaar 2000.

Voorbeelden voor dat jaar zijn:

1 ha wintertarwe = 1 160 ECU

1 melkkoel = 1 750 ECU.

biologische landbouw en veeteelt Hierbij wordt geen gebruik gemaakt van chemische bestrijdingsmiddelen en kunstmest.

cultuurgrond Grond, waarop in de regel de bij de Landbouwtelling bedoelde gewassen worden geteeld.

NEG bedrijfstypering In de NEG-typering wordt een onderscheid gemaakt in 8 hoofdtypen en 41 typen in de land- en tuinbouw. Een bedrijf behoort tot een bepaald bedrijfstype als 2/3 of meer van het totale bss uit het aangegeven bedrijfsonderdeel afkomstig is. Voorbeeld: een bedrijf waarvan meer dan 2/3 van het totaal bss afkomstig is van melkkoelien is een sterk gespecialiseerd melkveebedrijf en behoort tot het hoofdtype graasdierbedrijven.

1 Gebruik van de cultuurgrond

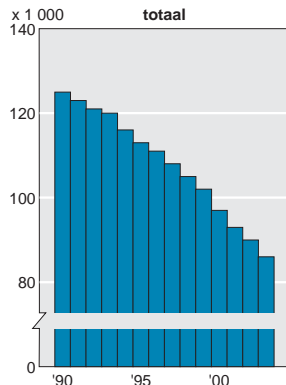
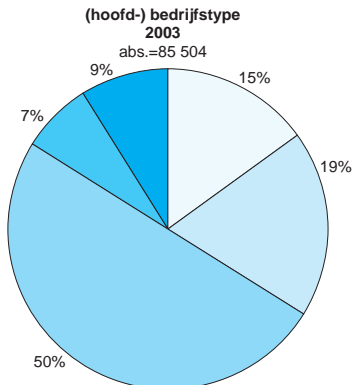
	1995	2000	2001	2002	2003*
<i>Oppervlakte cultuurgrond</i>	<i>1 000 ha</i>				
Gras	1 048	1 012	993	1 000	995
Akkerbouwgewassen	796	806	798	824	818
Tuinbouwgewassen	109	112	111	116	117
w.v.					
open grond	99	101	100	105	106
onder glas	10	11	11	11	11
Overig cultuurgrond	11	25	29	9	5
Totaal	1 965	1 956	1 931	1 949	1 935
<i>Land- en tuinbouwbedrijven met</i>	<i>x 1 000</i>				
Gras	80,5	67,7	64,6	62,2	.
Akkerbouwgewassen	58,5	51,7	48,9	48,8	.
Tuinbouwgewassen onder glas	13,0	11,1	10,3	10,5	9,5
w.v.					
groenten onder glas	4,7	3,4	3,2	3,0	2,8
sierteelt onder glas	8,7	7,8	7,3	7,0	6,8
Cultuurgrond	111,1	95,7	91,0	87,8	84,3
Totaal	113,2	97,5	92,8	89,6	85,5

2 Land- en tuinbouwbedrijven naar (hoofd-)bedrijfstype en bedrijfsomvang, 2002

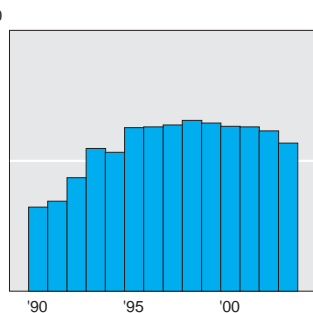
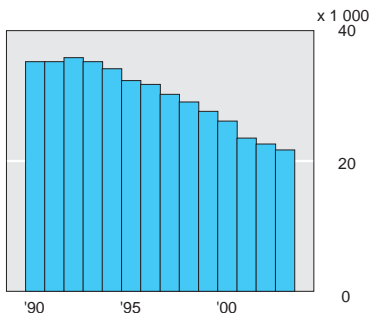
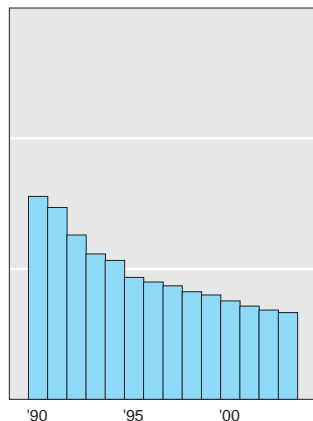
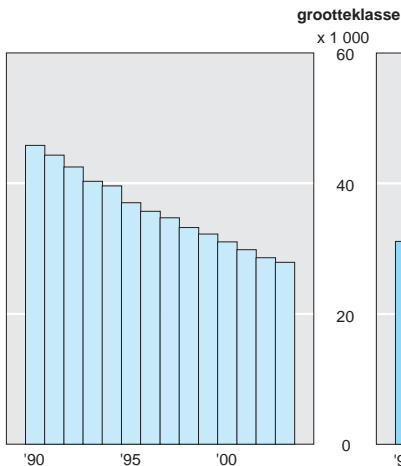
	bedrijfsomvang in nge							totaal
	3-<12	12-<20	20-<32	32-<50	50-<70	70-<100	100 of meer	
(Hoofd-)bedrijfstypen								
Akkerbouwbedrijven	3 408	1 480	1 399	1 485	1 395	1 500	2 089	12 756
w.o.								
gespec. hakvruchtbedrijven	537	260	305	421	455	571	849	3 398
Tuinbouwbedrijven	659	548	743	1 002	959	1 195	6 687	11 793
w.o.								
opengrondsgroentenbedrijven	247	149	160	179	113	130	258	1 236
glasbedrijven	164	184	287	445	488	683	4 826	7 077
Blijvende teeltbedrijven	710	463	582	731	698	595	982	4 761
w.o.								
fruitbedrijven	390	215	234	296	319	275	257	1 986
Graasdierbedrijven	11 158	4 111	3 409	3 736	4 454	7 589	9 919	44 376
w.o.								
melkveebedrijven	735	517	981	2 146	3 612	6 862	9 144	23 997
Hokdierbedrijven	277	346	607	850	985	1 433	2 700	7 198
w.o.								
varkensbedrijven	225	271	473	650	741	1 038	1 705	5 103
pluimveebedrijven	41	59	105	158	199	321	783	1 666
Gewassencombinaties	189	161	222	283	221	270	573	1 919
Veeteeltcombinaties	163	240	312	327	270	401	820	2 533
Gewassen- / veeteeltcombinaties	1 234	549	499	443	298	353	868	4 244
Totaal	17 798	7 898	7 773	8 857	9 280	13 336	24 638	89 580

Land- en tuinbouwbedrijven

- akkerbouwbedrijven
- tuinbouwbedrijven
- graasdierbedrijven
- hokdierbedrijven
- overige

- 3-< 24 nge
- 24-< 50 nge
- 50-<100 nge
- 100 nge of meer

3 Land- en tuinbouwbedrijven en gemiddelde bedrijfsgrootte

	bedrijven		gemiddelde oppervlakte		gemiddelde bedrijfsomvang	
	1990	2003	1990	2003	1990	2003
	<i>x 1 000</i>		<i>ha</i>		<i>nge</i>	
Akkerbouwbedrijven	16,3	12,6	32,9	37,6	48,8	53,3
Tuinbouwbedrijven	18,0	11,3	3,4	6,3	93,8	218,2
Blijvende teeltbedrijven	5,8	4,7	5,8	7,5	44,5	88,9
Graasdierbedrijven	58,3	43,0	19,2	25,7	40,5	61,8
Hokdierbedrijven	11,8	5,9	4,6	6,3	48,3	91,3
Gewassencombinaties	2,8	1,8	15,3	29,1	46,9	93,7
Veeteeltcombinaties	6,2	2,0	12,1	20,2	45,3	73,0
Gewassen- / veeteeltcombinaties	5,8	4,2	17,7	27,9	34,7	55,1
Totaal	124,9	85,5	16,4	22,6	50,2	85,4

4 Persoonlijke ondernemingen in de land- en tuinbouw naar geslacht van het bedrijfshoofd

	een bedrijfs- hoofd	meer dan een bedrijfshoofd				totaal
		mannen	vrouwen	mannen + vrouwen	totaal	
1995	78 127	16 694	123	14 847	31 664	109 791
1999	62 717	12 852	182	21 400	34 434	97 151
2000	59 625	11 911	174	21 472	33 557	93 182
2001	55 754	10 914	140	21 832	32 886	88 640
2002	51 784	9 914	141	23 736	33 791	85 575
w.v.						
akkerbouwbedrijven	8 135	1 462	37	2 608	4 107	12 242
tuinbouwbedrijven	4 810	1 837	14	3 611	5 462	10 272
blijvende teeltbedrijven	2 801	464	5	1 106	1 575	4 376
graasdierbedrijven	27 740	4 603	66	11 311	15 980	43 720
hokdierbedrijven	3 277	542	4	2 681	3 227	6 504
gewassencombinaties	995	251	5	593	849	1 844
veeteeltcombinaties	1 327	328	2	841	1 171	2 498
gewassen- / veeteeltcombinaties	2 699	427	8	985	1 420	4 119

5 Regelmatig werkzame arbeidskrachten voor land- en tuinbouwwerkzaamheden

	gezins- arbeids- krachten	w.o.			niet- gezins- arbeids- krachten	totaal
		bedrijfs- hoofden	echt- genoten	kinderen		
	<i>x 1 000</i>					
2001						
Mannen	126,2	103,3	5,1	15,2	55,5	181,7
Vrouwen	59,9	26,5	26,8	5,2	27,6	87,5
Totaal	186,1	129,8	31,9	20,5	83,1	269,2
2002						
Mannen	117,2	.	.	.	51,2	168,5
Vrouwen	61,2	.	.	.	28,5	89,7
Totaal	178,4	.	.	.	79,8	258,2
w.o. 20 uur per week of meer	122,0	.	.	.	51,3	173,3

6 Biologische land- en tuinbouw; bedrijven naar productiewijze, 2002

	geheel biologisch		gedeeltelijk biologisch		niet biologisch		totaal
	abs.	%	abs.	%	abs.	%	
Akkerbouwbedrijven	155	14,2	30	16,6	12 571	14,2	12 756
Tuinbouwbedrijven	137	12,6	15	8,3	11 641	13,2	11 793
Blijvende teeltbedrijven	68	6,3	19	10,5	4 674	5,3	4 761
Graasdierbedrijven	505	46,4	77	42,5	43 794	49,6	44 376
Hokdierbedrijven	46	4,2	12	6,6	7 140	8,1	7 198
Combinaties	177	16,3	28	15,5	8 491	9,6	8 696
Totaal	1 088	100	181	100	88 311	100	89 580

7 Vermeerdering in de land- en tuinbouw

	eenheid	1990	1995	2000	2002	2003*
Jongvee voor melkproductie	mln	1,7	1,6	1,3	1,3	1,2
Fokvarkens	mln	1,7	1,7	1,5	1,3	1,3
Fokschapen	mln	0,8	0,8	0,7	0,6	0,6
Moederdieren van vleeskuikens	mln	7,3	7,6	9,0	7,5	6,4
Moederdieren van konijnen	1 000	.	60	50	50	40
Aardappels voor vermeerdering	1 000 ha	35,6	37,8	41,8	39,0	39,3
Graszaad	1 000 ha	26,3	21,9	22,0	17,9	21,6
Tuinbouwzaden in open grond	1 000 ha	1,3	1,2	1,0	0,6	0,8
Opkweek vruchtbomen	1 000 ha	1,3	1,1	1,3	1,2	1,1
Opkweek groenten	ha	260	180	170	160	200
Opkweek snijbloemen	ha	140	160	200	190	200

8 Gezinsinkomen in de land- en tuinbouw

	1998	1999	2000	2001	2002*
<i>1 000 euro</i>					
Melkvee	23,2	20,4	25,0	24,0	18,5
Intensieve veehouderij					
fokvarkens	-46,0	0,2	35,0	21,0	-11,0
vleesvarkens	-27,2	-17,1	31,0	9,0	-21,0
leghennen	-7,9	20,9	58,0	39,0	43,0
vleeskuikens	7,5	-13,4	16,0	37,0	-35,0
Akkerbouw	40,6	12,2	12,5	30,5	4,5
Bloembollen	74,2	57,9	62,5	60,0	40,0
Boomkwekerij	42,4	44,9	42,0	46,0	43,0
Fruiteelt	7,6	11,2	33,0	38,0	35,0
Groenten open grond	31,3	36,7	28,5	37,0	37,0
Champignons	51,3	32,2	46,5	40,0	7,5
Glastuinbouw	60,3	45,6	64,5	36,5	52,5
w.o.					
glasgroenten	65,7	53,6	80,5	19,0	29,0
glasbloemen	58,0	40,7	57,5	47,5	64,0
pot- en perkplanten	54,3	42,0	46,0	42,5	63,0

Bron: Landbouw-Economisch Instituut (LEI).

9 Prijsindexcijfers afzet in de land- en tuinbouw

	1998	1999	2000	2001	2002
	<i>1995=100</i>				
Dieren en dierlijke producten	95	90	100	104	97
w.o.					
melk	102	98	100	107	102
eieren	105	90	128	120	121
slachtrunderen	93	86	92	64	70
vleeskalveren	108	107	106	92	92
slachtvarkens	78	73	97	110	88
wolven	107	94	107	119	117
vleeskuikens en kalkoenen	103	89	93	111	97
Plantaardige producten	108	107	111	119	122
w.o.					
consumptieaardappelen	77	80	26	53	56
fruit	111	101	101	128	129
groenten	115	103	115	114	116
bloembollen	99	96	100	97	92
snijbloemen	120	112	127	131	135
potplanten	114	109	110	115	112
plant- / boomkwekerijproducten	119	136	141	153	173
Totaal	102	98	105	112	109

Bron: Landbouw-Economisch Instituut (LEI).

10 Toegevoegde waarde in de landbouw en het agrarisch inkomen

	1990	1995	2000	2001*	2002*
	<i>mln euro</i>				
1 Totale productie (basisprijzen)	18 747	18 793	19 889	20 747	20 114
Akkerbouwgewassen (incl. uien)	1 938	2 209	2 038	2 429	2 450
Veehouderijproducten	9 790	8 901	8 584	8 881	8 055
Tuinbouwgewassen	5 771	6 398	7 621	7 580	7 821
Agrarische dienstverlening	1 182	1 212	1 559	1 763	1 696
Overige goederen en diensten	66	73	88	94	93
2 Verbruik van grondstoffen en diensten (incl. interne leveringen)	9 450	9 586	10 586	11 129	11 034
3 Bruto toegevoegde waarde tegen basisprijzen (1-2)	9 298	9 207	9 303	9 618	9 080
4 Afschrijvingen	1 873	2 178	2 443	2 583	2 646
5 Netto toegevoegde waarde tegen basisprijzen (3-4)	7 424	7 029	6 860	7 035	6 434
6 Niet-productgebonden subsidies	114	173	137	269	153
EU regelingen	24	28	37	84	41
Overige subsidies	89	145	100	185	112
7 Niet-productgebonden belastingen	325	350	397	438	428
8 Netto toegevoegde waarde tegen factorkosten (agrarisch inkomen) (5+6-7)	7 214	6 852	6 600	6 866	6 159
Lonen en salarissen	1 126	1 261	1 481	1 582	1 647
Sociale lasten	180	197	361	397	429
Overig inkomen	5 907	5 394	4 758	4 887	4 083
9 Productgebonden subsidies	205	366	271	337	429
EU regelingen	157	306	220	292	381
Overige subsidies	48	60	51	46	47
10 Productgebonden belastingen (EU regelingen)					
11 Netto toegevoegde waarde tegen marktprijzen (5-9+10)	7 313	6 681	6 610	6 698	6 026

11 Productiewaarde en toegevoegde waarde van de landbouw; mutaties t.o.v. het voorgaande jaar

	hoeveelheidsmutaties			prijsmutaties		
	2000	2001*	2002*	2000	2001*	2002*
	%					
Totale productie (basisprijzen)	0,8	-2,7	-1,5	4,5	7,2	-1,6
Akkerbouwgewassen (incl. uien)	16,8	-5,5	0,4	-21,9	26,1	0,5
Veehouderijproducten	-3,1	-3,4	-1,3	11,9	7,1	-8,1
Tuinbouwgewassen	-0,3	-3,7	-0,9	6,4	3,3	4,1
Agrarische dienstverlening	3,1	9,4	-7,7	3,7	3,3	4,2
Overige goederen en diensten	4,8	2,3	-1,1	1,1	4,7	0,0
Verbruik van grondstoffen en diensten (incl. interne leveringen)	0,1	-1,2	-1,8	3,8	6,4	1,0
Bruto toegevoegde waarde tegen basisprijzen	1,6	-4,5	-1,2	5,3	8,2	-4,5

12 Veestapel

	1995	2000	2001	2002	2003*
	<i>x 1 000</i>				
Rundvee	4 654	4 070	4 047	3 858	3 600
w.o.					
melk- en kalkkoeien	1 708	1 504	1 546	1 486	1 410
vleesvee	1 265	1 231	1 151	1 105	1 050
Varkens	14 397	13 118	13 073	11 648	10 700
w.o.					
vleesvarkens	7 124	6 505	6 230	5 591	5 040
fokvarkens	1 677	1 511	1 410	1 312	1 290
Paarden ¹⁾	70	79	78	79	80
Pony's	30	39	43	42	40
Schape	1 674	1 308	1 296	1 186	1 090
w.o.					
lammeren	873	605	592	575	540
Geiten	76	179	221	255	270
Kalkoenen	1 207	1 544	1 523	1 451	.
Kippen	89 561	104 015	100 334	101 052	.
w.o.					
vleeskuikens	43 827	50 937	50 127	54 660	.
legenhennen (18 weken of ouder)	29 272	32 573	31 837	28 703	.

¹⁾ Paarden gehouden op landbouwbedrijven, onafhankelijk de bestemming.

13 Geruimde dieren als gevolg van veeziekten

	varkens (klassieke varkenspest) na 4-2-1997	evenhoevigen ¹⁾ (mond- en klauwzeer) na 21-3-2001	pluimvee (pseudo-vogelpest) na 4-3-2003
	<i>x mln</i>		
Besmet en preventief	1,7	0,3	26,2
Om welzijnsredenen	8,6	0,1	4,4
Totaal	10,3	0,4	30,6

Bron: Rijksdienst voor de keuring van Vee en Vlees (RVV).

N.B. Datus verwijzen naar de dag waarop de ziekte in Nederland is geconstateerd.

¹⁾ Runderen, varkens, schape en geiten.

14 Veestapel in enkele landen, december

	2000			2002		
	rundvee	w.o. melk- en kalfkoeien	varkens	rundvee	w.o. melk- en kalfkoeien	varkens
	<i>x mln</i>					
Nederland	3,9	1,5	12,8	3,8	1,6	11,2
België	3,0	0,6	7,3	2,8	0,6	6,6
Denemarken	1,9	0,6	12,6	1,7	0,6	12,9
Duitsland	14,5	4,6	25,8	13,7	4,4	26,3
Finland	1,0	0,4	1,5	1,0	0,3	1,4
Frankrijk	20,1	4,2	15,2	19,7	4,1	15,3
Griekenland	0,6	0,2	0,9	0,6	0,2	0,9
Ierland	6,5	1,2	1,7	6,3	1,1	1,8
Italië	7,4	1,8	8,3	6,7	1,9	9,2
Luxemburg	0,2	0,0	0,1	0,2	0,0	0,1
Oostenrijk	2,2	0,6	3,4	2,1	0,6	3,3
Portugal	1,4	0,4	2,3	1,4	0,3	2,3
Spanje	6,2	1,1	22,2	6,3	1,1	23,5
Ver. Koninkrijk	10,9	2,3	6,0	10,4	2,2	5,3
Zweden	1,6	0,4	1,9	1,6	0,4	2,0

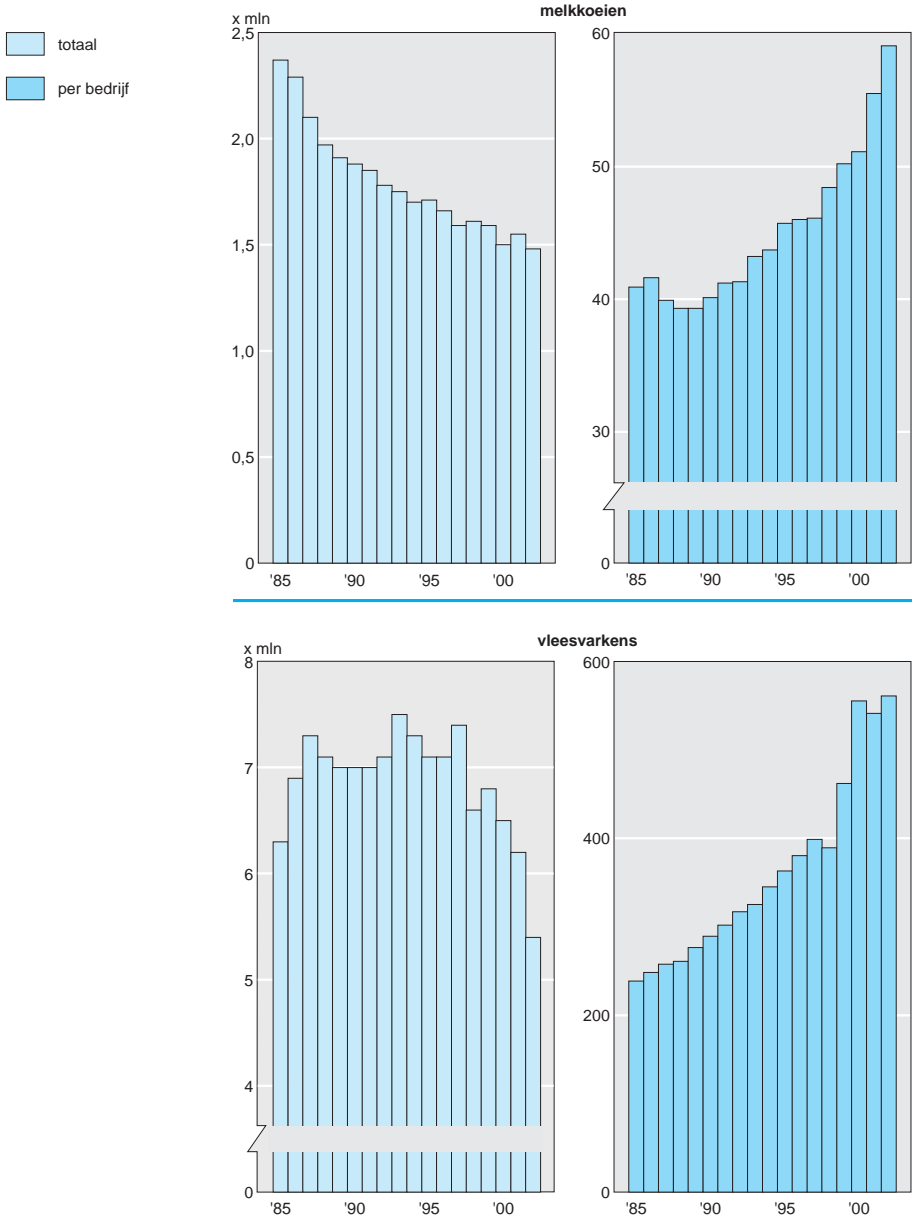
15 Bedrijven met melkkoeien naar aantal melk- en kalfkoeien per bedrijf

	bedrijven	oppervlakte		melk- en kalfkoeien		
		totaal	per bedrijf	totaal	per bedrijf	per ha
	<i>abs.</i>	<i>1 000 ha</i>	<i>ha</i>	<i>x 1 000</i>	<i>abs.</i>	
1995	37 465	916,5	24	1 707,9	46	1,86
2000	29 467	869,7	30	1 504,1	51	1,73
2001	27 926	898,7	32	1 545,8	55	1,72
2002	26 396	970,3	37	1 485,5	56	1,53
2003	25 000	950,4	38	1 477,8	59	1,56

16 Bedrijven met varkens naar aantal varkens per bedrijf

	vleesvarkens			fokzeugen		
	bedrijven	dieren	dieren per bedrijf	bedrijven	dieren	dieren per bedrijf
	<i>abs.</i>	<i>x 1 000</i>	<i>abs.</i>	<i>x 1 000</i>	<i>abs.</i>	
1995	19 627	7 124	363	9 623	1 502	156
2000	12 895	6 505	504	6 100	1 336	219
2001	11 508	6 230	541	5 575	1 259	226
2002	10 576	5 591	529	5 073	1 179	232
2003	9 560	5 367	561	4 553	1 127	247

Melkkoeien en vleesvarkens

17 Bedrijven met kippen naar aantal kippen per bedrijf

	legghennen (18 weken of ouder)			vleeskuikens		
	bedrijven	dieren	dieren per bedrijf	bedrijven	dieren	dieren per bedrijf
	<i>abs.</i>	<i>x mln</i>	<i>x 1 000</i>		<i>x mln</i>	<i>x 1 000</i>
1990	3 431	33,2	9,7	1 413	41,2	29,2
1995	2 488	29,3	11,8	1 301	43,8	33,7
2000	2 076	32,6	15,7	1 094	50,9	46,6
2001	1 957	31,8	16,3	1 027	50,1	48,8
2002	1 701	28,7	16,9	1 096	54,7	49,9

18 Bedrijven naar aantal dieren per bedrijf

	1990	1995	2000	2001	2002
Melk- en kalfkoeien					
1-29	18 286	11 355	6 855	5 759	5 183
30-69	22 945	19 823	16 231	14 523	13 824
70 of meer	5 746	6 287	6 381	7 644	7 389
Totaal	46 977	37 465	29 467	27 926	26 396
Vleeskalveren					
1-199	1 171	1 185	1 608	2 049	2 209
200 of meer	1 104	1 149	1 277	1 112	1 106
Totaal	2 275	2 334	2 885	3 161	3 315
Vleesvarkens (20 kg of meer)					
1- 199	14 112	9 909	4 853	4 092	3 949
200- 499	5 888	5 225	3 816	3 409	2 945
500- 999	3 026	2 979	2 479	2 250	2 137
1 000-2 499	1 129	1 336	1 516	1 511	1 338
2 500 of meer	126	178	231	246	207
Totaal	24 281	19 627	12 895	11 508	10 576
Fokzeugen (50 kg of meer)					
1- 99	7 454	3 907	1 701	1 473	1 255
100-199	4 009	3 221	1 862	1 717	1 523
200 of meer	1 928	2 495	2 537	2 385	2 295
Totaal	13 391	9 623	6 100	5 575	5 073
Leghennen (18 weken of ouder)					
1-1 999	1 755	1 110	789	702	608
2 000-4 999	379	303	237	224	186
5 000 of meer	1 297	1 075	1 050	1 031	907
Totaal	3 431	2 488	2 076	1 957	1 701
Vleeskuikens					
1-24 999	794	629	318	282	298
25 000-49 999	386	403	379	359	364
50 000 of meer	233	269	397	386	434
Totaal	1 413	1 301	1 094	1 027	1 096

19 Slachtingen en vleesproductie

	slachtingen			vleesproductie ¹⁾		
	2000	2001	2002	2000	2001	2002
	<i>x 1 000</i>			<i>mln kg</i>		
Runderen	861	628	662	272	207	207
Gras- en vleeskalveren (incl. nuchtere kalveren)	1 386	1 029	1 214	199	165	177
Varkens	18 564	15 701	15 401	1 623	1 432	1 377
Paarden	4	3	3	1	1	1
Schapen en geiten	760	857	695	19	20	17
Vleeskuikens	458 000	466 000	470 000	914	938	938

Bron: Productschap voor Vee, Vlees en Eieren (PVE) en CBS.

¹⁾ Vlees met been, incl. afsnijvet.

20 Productie van veehouderijproducten in enkele landen

	vlees ¹⁾		eieren		melk	
	2001	2002	2001	2002	2001	2002
	<i>mln kg</i>					
Nederland	2 870	2 820	590	570	10 830	10 360
België en Luxemburg	1 810	.	210	.	3 350	3 160
Denemarken	2 230	2 290	70	70	4 420	4 460
Duitsland	6 770	6 910	840	840	26 880	26 580
Finland	370	390	60	50	2 450	2 450
Frankrijk	7 330	7 390	950	920	23 230	23 620
Griekenland	510	530	120	120	710	710
Ierland	1 170	1 120	30	.	5 340	5 190
Italië	4 010	.	790	750	10 010	9 990
Oostenrijk	860	860	80	90	2 650	2 650
Portugal	800	820	110	110	1 820	1 930
Spanje	5 750	5 950	770	770	5 760	5 930
Ver. Koninkrijk	3 520	.	610	670	14 160	14 360
Zweden	570	590	100	90	3 290	3 230

Bron: Eurostat.

¹⁾ Incl. pluimveevlees.

21 Zuivel- en eierproductie

	1990	1995	2000	2001	2002
	<i>mln kg</i>				
Melk	11 273	10 811	10 734	10 828	10 346
w.o.					
consumptiemelk	1 699	.	1 603	1 604	.
Boter	178	132	126	130	119
Kaas	616	683	684	652	637
Gecondenseerde melk	402	353	274	305	273
Melkpoeder	236	154	166	176	163
Kippeneieren	610	565	617	607	587

Bron: Productschap Zuivel.

22 Gecertificeerde biologische veeteelt

	2000		2001		2002	
	bedrijven	dieren	bedrijven	dieren	bedrijven	dieren
Melk- en kalfkoeien	281	13 454	320	15 213	339	16 724
Varkens	77	24 449	84	20 965	99	29 158
Schapen	185	18 882	200	20 604	208	23 088
Geiten	98	14 220	106	15 973	131	18 380
Kippen	72	222 585	87	305 374	89	618 156

23 Graslandgebruik op bedrijven met rundvee

	opper- vakte grasland	gemaaid ¹⁾	gemaaid gras verwerkt tot		
			hooi	kuilvoer	overig
			1 000 ha	%	
1990	1 004	1 857	9	79	12
1995	953	1 891	9	82	10
2000	905	1 943	5	88	7
2001	903	1 866	6	85	9
2002	929	1 979	6	87	7

¹⁾ 1 ha grasland dat 2 of meer keer is gemaaid, is geteld als 2 of meer ha gemaaid grasland.

24 Beschikbare mineralen in dierlijke mest en kunstmest

	1990	1995	2000	2001	2002*
	<i>kg/ha cultuurgrond</i>				
In dierlijke mest					
Stikstof (N)	262	268	215	219	208
Fosfaat (P ₂ O ₅)	110	107	95	97	92
Kali (K ₂ O)	305	322	275	286	272
In kunstmest ¹⁾					
Stikstof (N)	206	208	176	157	.
Fosfaat (P ₂ O ₅)	38	32	32	28	.
Kali (K ₂ O)	49	35	27	26	.

¹⁾ Bron: Landbouw-Economisch Instituut (LEI).

25 Koopprijzen van landbouwgronden

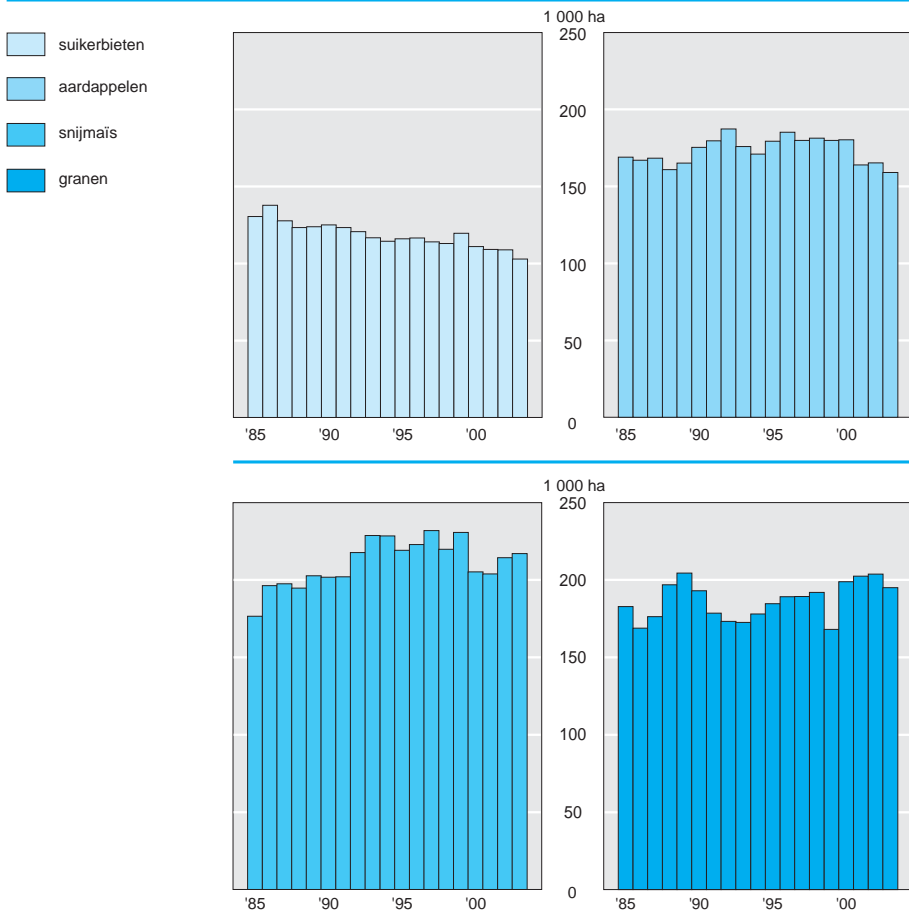
	1990	1995	1999	2000	2001
	<i>1 000 euro/ha</i>				
<i>Verpacht</i>					
Boerderijen (1 ha of meer)	.	.	23,7	21,4	16,1
Los bouwland	8,8	9,2	17,3	19,7	19,4
Los grasland	8,6	9,3	14,9	17,0	18,4
<i>Onverpacht</i>					
Boerderijen (1 ha of meer)	25,0	25,9	41,4	46,6	53,1
Los bouwland	18,2	18,0	30,8	35,6	37,0
Los grasland	17,3	18,2	29,0	35,8	37,3

Bron: Dienst Landelijk Gebied; Kadata B.V.
N.B. Overdrachten door (schoon-)ouders aan kinderen.

26 Bedrijven met akkerbouw naar areaal per bedrijf

	bedrijven		areaal	
	abs.	ha	totaal	per bedrijf
1990	63 576	799 434		12,6
1995	58 508	796 352		13,6
2000	51 725	806 169		15,6
2001	48 947	797 542		16,3
2002	48 769	824 080		16,9

Oppervlakte akkerbouwgewassen

27 Akkerbouwgewassen; beteelde oppervlakte en opbrengst

	1995	2000	2001	2002	2003*
<i>Oppervlakte</i>	<i>1 000 ha</i>				
Totaal akkerbouwgewassen	796	806	798	824	820
w.o.					
tarwe	135	137	125	136	130
rogge	8	6	4	4	4
gerst	36	47	67	57	55
haver	3	2	3	2	3
bruine bonen	2	1	2	2	2
koolzaad	2	1	1	0	1
vezelvlas	4	4	5	4	5
consumptieaardappelen	80	87	76	77	71
pootaardappelen	38	42	39	39	39
zetmeelaardappelen	61	51	49	49	49
suikerbieten	116	111	109	109	103
zaai-uien	12	14	14	15	16
snijmais	219	205	204	214	217
<i>Opbrengst</i>	<i>mln kg</i>				
Tarwe	1 167	1 143	991	1 057	1 228
Rogge	43	29	17	17	21
Gerst	203	288	387	315	372
Haver	16	13	14	13	13
Bruine bonen	5	3	5	5	.
Koolzaad	5	3	2	2	2
Vezelvlas	.	27	20	25	20
Consumptieaardappelen en poot- aardappelen	4 811	5 961	4 969	5 282	4 300
Zetmeelaardappelen	2 529	2 166	2 047	2 080	.
Suikerbieten	6 499	6 728	5 947	6 250	.
Zaai-uien	479	821	765	817	755

28 Gegroepeerde akkerbouwgewassen

	1995	2000	2001	2002	2003*
	<i>1 000 ha</i>				
Granen	185	199	202	204	195
Peulvruchten	4	3	4	4	5
Graszaad	22	22	20	18	22
Handelsgewassen	9	6	6	5	6
Aardappelen	179	164	164	165	159
Suikerbieten	116	109	109	109	103
Snijmais	219	204	204	214	217
Erwten (groen te oogsten)	7	6	6	6	6
Uien	16	20	20	21	23
Korrelmais en corn cob mix	14	28	35	30	32
Overige akkerbouwgewassen	25	46	28	47	52
Totaal	796	806	798	824	820

29 Teelt en productie van aardappelen in de belangrijkste landen

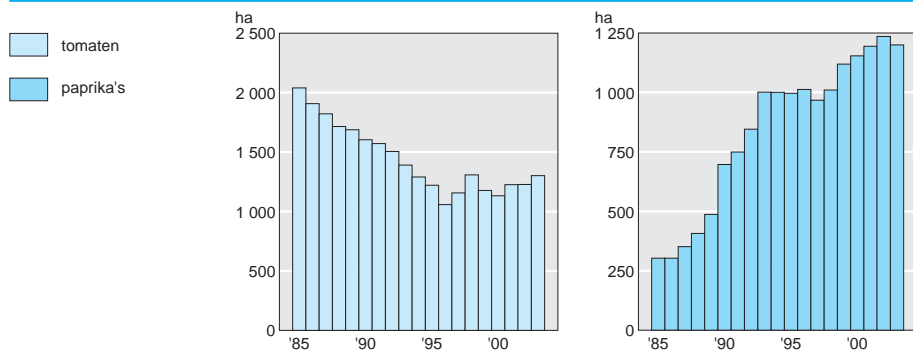
	geogoste oppervlakte		opbrengst per ha		totale productie	
	2001	2002*	2001	2002*	2001	2002*
	<i>mln ha</i>		<i>1 000 kg</i>		<i>mld kg</i>	
China	4,7	4,4	14	15	64,6	65,1
Rusland	3,2	3,2	11	10	35,0	31,9
India	1,2	1,4	18	17	22,1	24,0
Verenigde Staten	0,5	0,5	40	41	19,9	21,0
Oekraïne	1,6	1,6	11	10	17,3	16,1
Polen	1,2	0,8	16	19	19,4	15,4
Duitsland	0,3	0,3	42	40	11,9	11,5
Wit-Rusland	0,6	0,5	12	14	7,8	7,4
Nederland	0,2	0,2	43	45	7,0	7,4
Wereld	19,7	19,1	16	16	311,8	307,4

Bron: Food and Agricultural Organisation (FAO).

30 Gecertificeerde biologische akker- en tuinbouw

	2000		2001		2002	
	bedrijven	oppervlakte	bedrijven	oppervlakte	bedrijven	oppervlakte
	<i>abs.</i>	<i>ha</i>	<i>abs.</i>	<i>ha</i>	<i>abs.</i>	<i>ha</i>
Akkerbouwgewassen	455	8 150	533	9 686	631	13 469
w.o.						
granen	313	2 871	362	3 979	407	4 959
aardappelen (consumptie-)	168	725	187	844	209	1 031
Tuinbouwgewassen	371	2 182	388	2 176	429	2 873
w.o.						
groenten open grond	232	1 703	249	1 735	242	1 733
groenten onder glas	95	72	90	71	93	75
fruit	69	257	65	231	74	299
Grasland	612	15 954	689	18 472	718	18 902
Braakland	128	575	144	635	72	294
Totaal	871	26 874	993	31 009	1 052	35 599

Oppervlakte groenten onder glas

31 Bedrijven met glastuinbouw naar areaal per bedrijf

	groenten onder glas			sierteelt onder glas		
	bedrijven		per bedrijf	bedrijven		per bedrijf
	areaal			areaal		
	abs.	ha	abs.	ha		
2000	3 433	4 200	1,2	7 842	6 296	0,8
2001	3 171	4 271	1,3	7 345	6 221	0,8
2002	3 001	4 287	1,4	6 965	6 213	0,9
2003	2 825	4 293	1,5	6 765	6 148	0,9

32 Tuinbouwgewassen; beteelde oppervlakte

	1995	2000	2001	2002	2003*
<i>1 000 ha</i>					
Totaal tuinbouwgewassen w.o.	108,8	112,0	110,3	115,7	110,2
groenten					
in de open grond					
aardbeien	44,0	42,1	41,6	44,7	39,7
asperges	1,8	1,7	1,7	1,7	1,9
onder glas	2,3	2,1	2,1	2,2	2,4
tomaten	4,4	4,2	4,3	4,3	4,3
komkommers	1,2	1,1	1,2	1,2	1,3
aardbeien	0,8	0,7	0,7	0,7	0,6
paprika's	0,1	0,2	0,2	0,2	0,2
paprika's	1,0	1,2	1,2	1,2	1,2
fruit					
appelen	15,3	12,8	11,7	11,2	10,3
peren	5,9	6,0	6,1	6,3	6,4
overige pit- en steenvruchten	1,1	0,7	0,7	0,7	0,7
klein fruit	0,9	1,1	1,2	1,3	1,4
bloembollen en -knollen	18,1	22,5	22,6	24,2	24,5
hyacinten	1,0	1,1	1,1	1,2	1,2
tulpen	8,0	9,7	10,0	10,6	11,0
narcissen	1,4	1,8	1,9	2,0	2,0
gladiolen	1,8	1,6	1,5	1,5	1,3
lilies	3,3	5,1	5,0	5,1	4,9
boomkwekerijgewassen en vaste planten					
in de open grond					
bos- en haagplantsoen	10,0	12,6	12,7	13,4	13,3
laan- en parkbomen	2,2	2,3	2,4	2,3	2,5
vruchtbomen	2,4	3,2	3,2	3,5	3,3
siergewassen	1,1	1,3	1,0	1,2	1,1
vaste planten	3,4	4,7	5,0	5,1	5,1
onder glas	0,7	1,2	1,1	1,3	1,3
tuinbouwzaden	0,2	0,4	0,4	0,4	0,4
tuinbouwzaden	1,2	1,0	0,8	0,6	0,8
<i>1 000 m²</i>					
champignons	1 089	950	968	926	902
<i>ha</i>					
bloemkwekerijgewassen					
in de open grond	2 499	2 552	2 379	2 684	2 607
onder glas	5 518	5 917	5 845	5 823	5 769
rozen	919	932	921	907	853
anjers (tros en grootbloemige)	191	86	67	57	47
chrysanten	772	774	753	755	702
fresia's	277	221	215	199	198
orchideeën	208	212	194	222	216
gerbera's	194	253	253	253	246
potplanten	1 110	1 261	1 283	1 272	1 313
perkplanten	345	497	492	490	507

33 Groenten open grond; totale oppervlakte ¹⁾

	1990	1995	2000	2001	2002
	<i>1 000 ha</i>				
Asperges	2,7	2,3	2,1	2,1	2,2
Bloemkool	2,4	2,1	2,2	2,3	2,5
Boerenkool	0,3	1,0	0,8	0,8	0,8
Bos- en waspeen	3,3	3,7	3,4	3,1	3,3
Broccoli	.	.	1,1	1,0	1,2
Knolselderij	1,3	1,4	1,5	1,3	1,3
Kool, rood	.	0,9	0,7	0,6	0,6
Kool, wit	.	1,7	1,7	1,6	1,7
Kroten	0,3	0,4	0,3	0,4	0,4
Prei	2,9	4,3	3,4	3,1	3,3
Schorseneren	1,4	1,5	1,2	1,2	1,2
Sla, ijsberg-	0,9	1,1	2,0	1,8	1,8
Sperziebonen	.	6,0	5,2	5,5	6,3
Spinazie	1,7	1,5	2,1	1,9	2,2
Spruitkool	4,9	4,3	5,0	4,7	4,1
Winterpeen	3,0	4,9	4,7	4,5	4,7
Witlof	5,9	4,5	4,3	3,7	3,7

¹⁾ Productieoppervlakte.

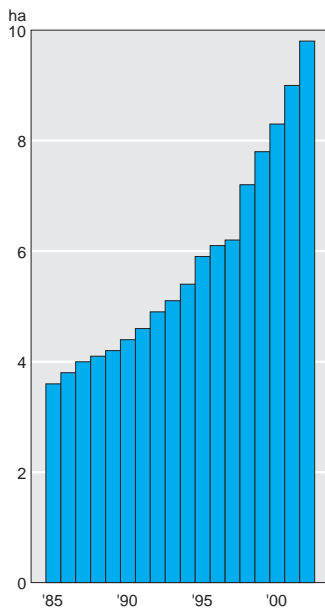
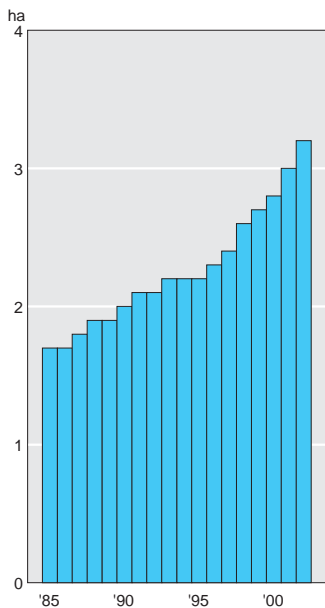
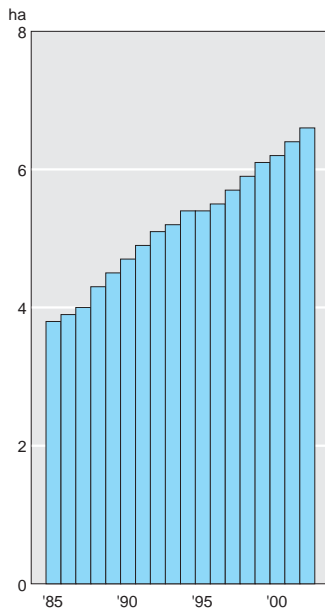
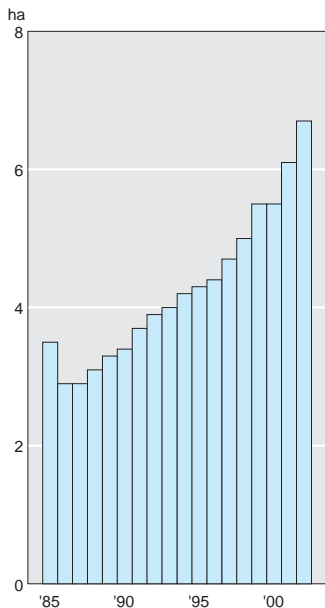
34 Groenten; productie ¹⁾

	1998	1999	2000	2001	2002
	<i>mln kg</i>				
Aardbeien	36	35	34	34	35
Asperges	17	14	15	12	14
Bloemkool	45	48	43	40	42
Boerenkool	.	13	15	11	9
Bos- en waspeen	104	151	132	118	135
Broccoli	7	10	10	10	11
Champignons	246	258	265	275	270
Knolselderij	40	60	62	53	56
Komkommers	445	455	410	425	433
Kroten	12	20	21	22	23
Paprika	250	285	285	295	310
Prei	75	117	95	100	95
Rode kool	40	35	35	30	35
Schorseneren	20	30	21	22	22
Sla, ijsberg-	55	55	50	45	48
Spinazie	46	48	54	49	44
Spruitkool	76	90	80	70	63
Stamsperziebonen	69	62	52	55	63
Tomaten	510	525	520	550	555
Winterpeen	170	309	253	260	287
Witlof	60	75	70	63	70
Witte kool	130	130	120	114	124

¹⁾ Productie in open grond en onder glas.

Gemiddelde bedrijfs grootte van tuinbouwbedrijven open grond

- groenten
- pit- en steenvruchten
- boomkwekerij
- bloembollen

35 Appelen en peren; arealen

	1995	2000	2001	2002	2003
<i>Appelen</i>	<i>1 000 ha</i>				
Golden Delicious	1,3	0,9	0,8	0,8	0,7
Cox's Orange Pippin	1,7	1,1	0,9	0,7	0,6
Rode van Boskoop	1,5	1,0	0,9	0,8	0,7
Elstar	4,7	4,8	4,6	4,4	4,4
Jonagold	4,2	3,7	3,4	3,5	3,4
Overige rassen	2,0	1,3	1,2	1,0	1,0
Totaal	15,3	12,8	11,7	11,2	10,9
<i>Peren</i>					
Conference	3,2	3,7	3,8	4,0	4,3
Doyenné du Comice	1,3	1,2	1,2	1,1	1,1
Overige rassen	1,4	1,2	1,1	1,2	0,9
Totaal	5,9	6,0	6,1	6,3	6,3

36 Uitvoer sierteeltproducten naar enkele landen

	bloemkwekerij		bloembollen		boomkwekerij	
	2001	2002	2001	2002	2001	2002
	<i>mln euro</i>					
Totaal	4 327	4 573	724	688	402	413
w.o. naar						
Duitsland	1 496	1 513	82	80	142	142
Ver. Koninkrijk	651	731	65	65	81	86
Frankrijk	594	606	52	48	32	34
Italië	257	282	54	53	12	14
Verenigde Staten	144	143	148	131	26	25
België	147	164	7	8	17	18
Zwitserland	128	141	12	12	10	10
Oostenrijk	121	127	6	6	11	11
Denemarken	99	108	10	10	10	10
Japan	42	36	94	85	5	4
Zweden	90	81	22	20	10	11

Bron: Productschap Tuinbouw.

37 Substraatteelt bij tuinbouw onder glas

	eenheid	1995	2000	2001	2002	2003*
Areaal groenten	ha	4 405	4 200	4 271	4 287	4 294
w.o. substraat	%	70,4	73,6	75,1	66,4	69,2
Areaal bloemen ¹⁾	ha	4 063	4 078	6 221	3 947	3 834
w.o. substraat	%	20,9	31,3	20,8	27,3	28,9
Tuinbouw onder glas	ha	10 158	10 524	10 524	10 541	10 520
w.o. substraat	%	38,9	41,5	42,8	37,2	38,8

¹⁾ Snijbloemen en overige bloemkwekerijgewassen, excl. pot- en perkplanten en amaryllis.

38 Visserijvloot, 1 januari

	1995	2000	2001	2002	2003
<i>Vissersschepen</i>	<i>absoluut</i>				
Kotters	464	399	402	401	393
Trawlers	12	16	18	16	17
Mosselschepen	77	77	73	71	69
<i>Motorvermogen</i>	<i>1 000 kW</i>				
Kotters	361	313	315	306	289
Trawlers	57	88	103	99	99
Mosselschepen	29	36	38	38	39

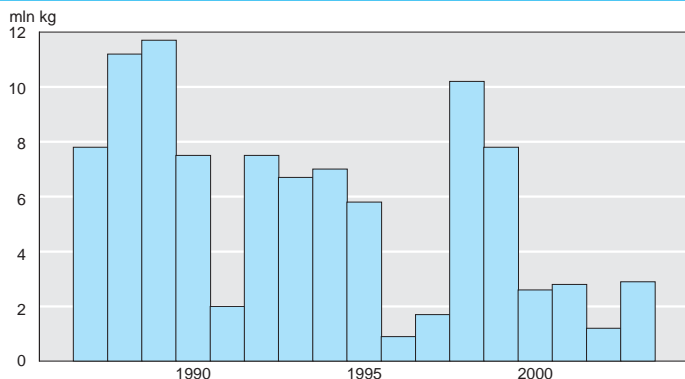
Bron: Landbouw-Economisch Instituut (LEI).

39 Visvangst door enkele landen

	1990	1995	1999	2000	2001
	<i>mln kg</i>				
Nederland	406	438	515	496	518
België	41	36	30	30	30
Denemarken	1 476	1 999	1 405	1 534	1 510
Duitsland	326	240	239	206	211
Finland	142	167	161	163	150
Frankrijk	620	612	578	597	606
Griekenland	137	165	137	99	94
Ierland	216	385	286	273	356
Italië	382	396	294	300	310
Oostenrijk	6	4	0	1	0
Portugal	318	261	208	187	191
Spanje	1 096	1 141	1 167	977	1 085
Ver. Koninkrijk	760	910	838	746	741
Zweden	251	405	351	339	312

Bron: Food and Agricultural Organisation (FAO).

Kokkelvangst

40 Aangevoerde vis in Nederlandse havens ¹⁾

		2001		2002	
		hoeveelheid	prijs per ton	hoeveelheid	prijs per ton
		1 000 kg	euro	1 000 kg	euro
Kabeljauw	vers	5 290	2 590	5 640	2 630
Schelvis	vers	660	1 290	640	1 070
Zwarte koolvis	vers	10	1 180	20	1 150
Heek	vers	120	2 190	60	2 530
Wijting	vers	2 780	930	2 500	920
Witte koolvis	vers	20	.	10	.
Schol	vers	52 700	1 800	45 490	1 860
Tong	vers	15 460	9 260	13 240	9 230
Schartong	vers	20	1 610	30	1 900
Zeeduivel	vers	170	.	100	.
Haring	vers	15 960	340	22 200	330
	diepvries	126 200	.	129 330	.
Makreel	vers	2 050	900	7 920	1 140
	diepvries	74 710	.	77 460	.
Horsmakreel	vers	5 310	420	13 690	300
	diepvries	113 820	.	78 230	.
Langoustine	vers	1 080	5 540	1 150	5 800
Garnalen	vers	12 360	3 790	7 450	3 510
Sprot	vers	140	490	260	830
Tarbot	vers	2 870	8 900	2 450	9 920
Griet	vers	1 190	6 850	960	7 980
Blauwe wijting	diepvries	81 130	.	51 460	.
Overige	vers	13 990	.	13 090	.
	diepvries	520	.	4 760	.
Totaal	vers	132 160	.	136 910	.
	diepvries	396 380	.	341 250	.

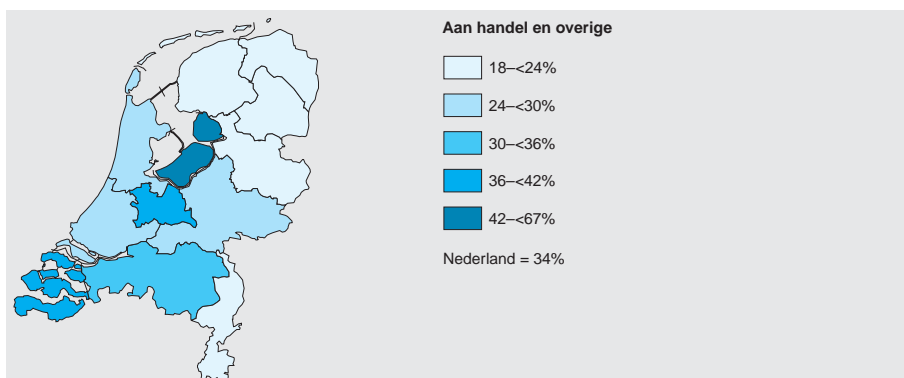
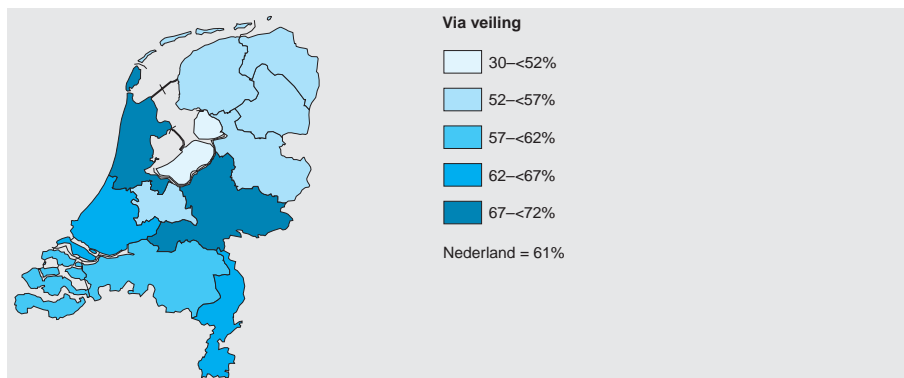
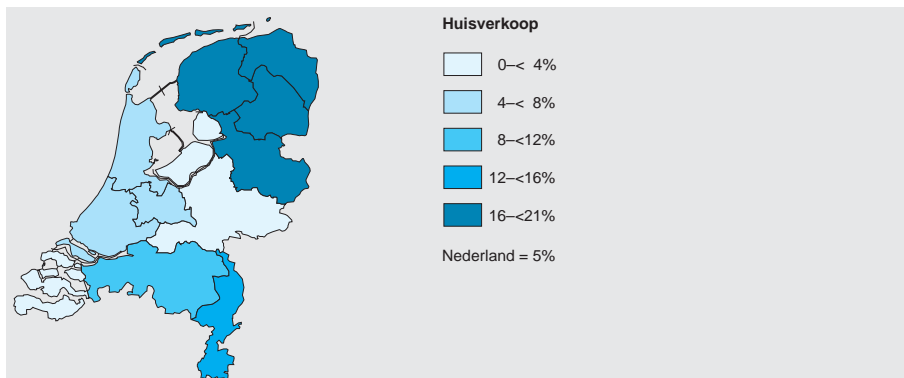
Bron: Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, Productschap Vis.

¹⁾ Uitsluitend door Nederlandse schepen en schepen uit overige EU-landen.

41 Waarde visserijproducten, toegevoegde waarde en visserij-inkomen

		1990	1995	2000	2001*	2002*
		<i>mln euro</i>				
1	Bruto productiewaarde visserij	472	471	511	538	479
2	Aankopen van bedrijfsbenodigdheden van buiten de visserijsector	170	182	239	238	223
3	Bruto toegevoegde waarde (1-2)	302	289	272	300	256
4	Afschrijvingen en indirecte belastingen minus subsidies	66	48	65	70	78
5	Netto toegevoegde waarde tegen factorkosten (visserij-inkomen) (3-4) w.v.	236	241	207	230	178
	lonen en sociale lasten	99	104	101	95	86
	overig inkomen	137	137	106	135	92

N.B. Excl. aanvoer van buitenlandse schepen in Nederlandse havens en incl. aanvoer van Nederlandse schepen in buitenlandse havens.

In dit hoofdstuk wordt een beeld gegeven van de hoeveelheden energie en water die in Nederland worden verbruikt, alsmede van een aantal financieel-economische aspecten van de energie- en watervoorziening. De tabellen geven informatie over de energiedragers die van praktische betekenis zijn, bijvoorbeeld steenkool, steenkoolcokes, ruwe aardolie, benzine, gasolie en nafta, aardgas, elektriciteit en stoom. De financieel-economische gegevens betreffen prijzen van energie en de omzet en investeringen van de bedrijven die bij energie- en watervoorziening en delfstoffenwinning (waaronder ook zand, grind e.d.) betrokken zijn.

Toelichting

Tabel 1 geeft de energiebalans van Nederland met het binnenlands energieverbruik. Dit verbruik is gelijk aan alle energie die Nederland binnenkomt (bijvoorbeeld aardgaswinning, invoer van steenkool) minus alle energie die Nederland verlaat.

Het binnenlands energieverbruik kan ook worden bepaald door alle verbruikers in Nederland (zoals bedrijven, instellingen en huishoudens) te enquêteren en de resultaten op te tellen. Deze resultaten zijn te vinden in regel 7 en 8 van tabel 1 en, met meer details, in tabel 2.

Bedrijven die energie winnen, produceren of distribueren, zoals raffinaderijen en elektriciteitscentrales, nemen een bijzondere plaats in. Zij maken de aangevoerde energie geschikt voor gebruik en worden in de tabel energiebedrijven genoemd. Raffinaderijen produceren aardolieproducten uit ruwe aardolie, elektriciteitscentrales produceren elektriciteit en warmte uit bijvoorbeeld steenkool of aardgas. De geproduceerde energie wordt in het binnenland gebruikt door de energieafnemers (industrie, transport, huishoudens, overige afnemers) of uitgevoerd.

Soms staat in de tabellen een negatief energieverbruik. Dit komt voor als een bedrijf meer van een bepaalde energiedrager produceert dan het verbruikt. Voorbeelden zijn raffinaderijen (negatief verbruik van olieproducten) en elektriciteitscentrales (negatief verbruik van elektriciteit).

In het dagelijks leven wordt de hoeveelheid aardgas uitgedrukt in m³ en elektriciteit in kWh. Bij het enquêteren worden deze eenheden gebruikt. In de tabellen komt echter dikwijls de eenheid PJ (petajoule = 10¹⁵ joule) voor. Dit is gedaan om energiehoeveelheden van verschillende soort op te kunnen tellen. 1 PJ komt overeen met 31,65 mln m³ aardgas, 23,4 mln kg aardolie of 278 mln kWh elektriciteit.

De energiestromen die Nederland in- en uitgaan, alsmede het verbruik in Nederland zijn in beeld gebracht in het schema 'Energiestromen'. In dit schema zijn verschillende zaken vereenvoudigd. Zo worden onder steenkool ook de steenkoolproducten (grotendeels steenkoolcokes) verstaan en zijn voorraadmutaties verwaarloosd. De cijfers in het schema zijn in het algemeen terug te vinden in de tabellen. De cijfers over doorvoer zijn weliswaar in de tabellen verdisconteerd, maar daar niet zichtbaar gemaakt.

Soms moet op de cijfers in het schema enige berekening worden toegepast om ze in de tabellen terug te vinden. Zo moeten de aardgascijfers 1 248 PJ en 252 PJ worden opgeteld om tot het binnenlands verbruik van aardgas in tabel 1 (1 500 PJ) te komen. Het cijfer voor het verbruik van elektriciteit in het schema (289 PJ) valt ook op basis van de gegevens in de tabellen te reconstrueren. Hiertoe wordt het cijfer voor winning+invoer-uitvoer genomen (63 PJ, tabel 1) en daarbij opgeteld de elektriciteitsproductie van de centrales (226 PJ, tabel 2).

In de tabellen 11 t/m 14 zijn onder meer prijzen van energie vermeld. In de tabellen 11 en 12 zijn het gemiddelde prijzen, die door

de verbruikers zijn betaald. De tabellen 13 en 14 geven echter adviesprijzen.

De investeringen (tabel 16) in het landelijke aardgastransportnet worden tot de delfstofwinning gerekend.

Verklaring van termen

binnenlands energieverbruik De hoeveelheid energie die in het land beschikbaar komt (invoer plus winning en voorraadonttrekking) minus de hoeveelheid die het land verlaat (uitvoer en brandstofbunkering voor internationaal transport).

duurzame energie Deze energie wordt onderscheiden in stromingsenergie en energie uit afval.

Tot stromingsenergie wordt gerekend: elektriciteit uit wind, waterkracht of zonne-energie en warmte geproduceerd met zonnecollectoren of warmtepompen. Tot energie uit afval wordt gerekend: de warmte die ontstaat in een afvalverbrandingsinstallatie, de warmte die verbranding van hout oplevert en het gas dat ontstaat bij de gisting van organisch materiaal.

energieafnemers Industrie, transport, huishoudens, overige afnemers. Anders gezegd: alle bedrijven, instellingen en particulieren, behalve de energiebedrijven.

energiebedrijven Bedrijven die energie winnen, omzetten of produceren voor derden. Voorbeelden: aardgaswinningsbedrijven, raffinaderijen, elektriciteitscentrales, aardgas- en elektriciteitsdistributiebedrijven.

energie dragers Brandstoffen, elektriciteit, stoom en duurzame energie.

energieomzetting De productie van energiedragers uit andere energiedragers. Voorbeeld: in een raffinaderij worden olieproducten geproduceerd met als inzet ruwe aardolie.

energieverbruik of verbruikssaldo De som van aanvoer, winning en voorraadonttrekking, verminderd met de afleveringen van energiedragers.

finaal verbruik van energie Het energieverbruik waarbij na verbruik geen energiedragers meer resteren.

investeringen in vaste activa Door bedrijven gebruiksklaar verkregen duurzame productiemiddelen, bestemd voor eigen gebruik binnen het kader van het productieproces of dienstverlening. Ook verbouwingen of verbeteringen die niet onder normaal onderhoud vallen, behoren tot de investeringen. Vaste activa kunnen verkregen worden door (huur-)koop, dan wel door huur- en/of leasecontracten.

joule (J) De hoeveelheid energie die vrijkomt bij de verbranding van energiedragers, wordt uitgedrukt in joule (J). Hoeveelheden van alle energiedragers kunnen in joule worden omgerekend, waardoor ze optelbaar worden. In de tabellen komen veelvouden van de joule voor:

GJ (gigajoule) 10^9 joule, komt overeen met 31,65 m³ aardgas;

PJ (petajoule) 10^{15} joule, komt overeen met 31,65 mln m³ aardgas.

MWe Mega Watt elektrisch.

omzettingssaldo Ingezette energie minus productie (zie energieomzetting).

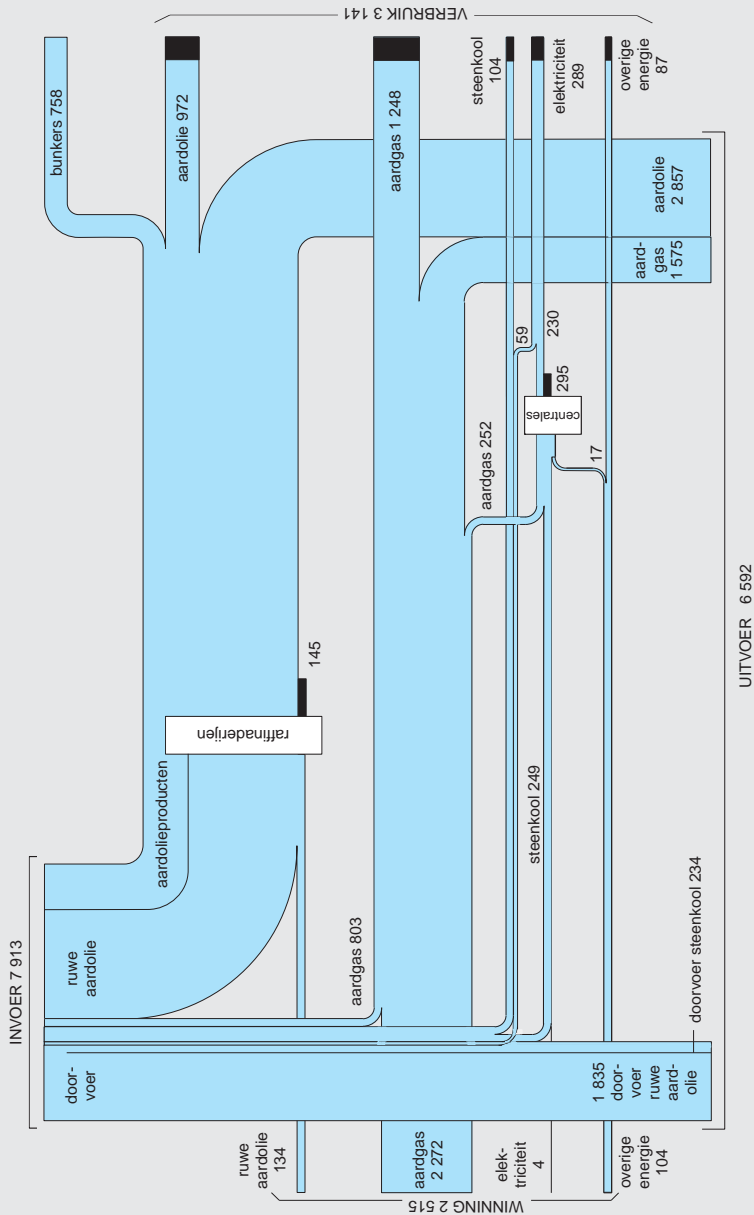
opgesteld vermogen De maximale hoeveelheid arbeid – in dit geval elektriciteit – die per tijdseenheid door de betreffende machines (o.a. turbines, windmolens) kan worden geleverd.

verkopen Factuurwaarde (exclusief BTW) van de verkopen aan derden van goederen en diensten.

winning Het onttrekken van energiedragers aan de natuur. In de energiestatistieken wordt de term winning ook gebruikt voor de productie van stoom door de splijting van uranium in kerncentrales. Ook de productie van elektriciteit door bijvoorbeeld windmolens en zonnecellen en de productie van warmte in zonnecollectoren wordt aangeduid als winning.

Energiestromen, 2002; 10^{15} joule

2 Energieverbruik, 2002

	steen- kool ¹⁾	steen- kool- producten	aardolie- grond- stoffen	aardolie- producten	aardgas
	<i>PJ</i>				
1	<i>Energieverbruik door energiebedrijven</i>				
	313	-49	2 217	-2 033	489
	–	–	0	0	34
	86	-73	–	–	–
	–	–	2 218	-2 073	38
	<i>Elektriciteits- en warmteproductie- bedrijven centraal</i>				
	227	24	–	1	252
	<i>Elektriciteits- en warmteproductie- bedrijven decentraal</i>				
	–	–	–	37	128
	–	–	–	0	1
	–	–	-2	2	36
2	<i>Energieverbruik door energieafnemers</i>				
	39	52	253	681	1 012
	38	48	253	149	370
	–	–	–	471	–
	0	–	–	4	328
	1	4	–	57	314
3	<i>Omzettingssaldo energieafnemers</i>				
	14	-7	253	-230	114
4	<i>Finaal verbruik energieafnemers (2-3)</i>				
	26	58	–	911	898
	24	54	–	380	280
	–	–	–	471	–
	0	–	–	4	328
	1	4	–	57	291
5	<i>Binnenlands verbruik (1+2)</i>				
	352	3	2 470	-1 352	1 501
		stoom uit kern- energie	elektriciteit	overige energie	totaal
	<i>PJ</i>				
1	<i>Energieverbruik door energiebedrijven</i>				
		40	-265	-56	656
		–	6	–	40
		–	0	–	14
		–	-1	-8	174
		<i>Elektriciteits- en warmteproductie- bedrijven centraal</i>			
		40	-226	-23	295
		<i>Elektriciteits- en warmteproductie- bedrijven decentraal</i>			
		–	-44	-55	66
		–	-7	37	31
		–	7	-7	37
2	<i>Energieverbruik door energieafnemers</i>				
		–	328	120	2 485
		–	124	80	1 062
		–	6	–	476
		–	82	7	420
		–	117	34	527
3	<i>Omzettingssaldo energieafnemers</i>				
		–	-26	-72	45
4	<i>Finaal verbruik energieafnemers (2-3)</i>				
		–	355	193	2 440
		–	143	140	1 021
		–	6	–	476
		–	82	7	420
		–	124	46	523
5	<i>Binnenlands verbruik (1+2)</i>				
		40	63	64	3 141

N.B. 1 PJ komt overeen met 23,4 mln kg aardolie of 31,60 mln m³ aardgas of 277,8 mln kWh elektriciteit.

¹⁾ Incl. bruinkool resp. bruinkoolproducten.

3 Energieverbruik industrie, 2002

	eenheid	voedings- en genot- middelen- industrie	chemische industrie	basis- metaal- industrie	overige industrie- takken	totaal
<i>Steenkool + steenkoolproducten</i>						
Steenkool en bruinkool	mln kg	39	–	1 248	35	1 322
Steenkoolcokes	mln kg	10	148	1 886	36	2 080
Cokesovengas	mln m ³	–	–	216	–	216
Hoogovengas	mln m ³	–	–	–692	–	–692
Totaal	PJ	1	8	75	2	86
<i>Aardolieproducten</i>						
Raffinaderijgas	mln m ³	–	83	–	–	83
Chemisch restgas	mln m ³	–	–1 181	–	–	–1 181
LPG, propaan, butaan	mln m ³	0	88	1	9	98
Nafta's, aromaten, overige lichte olie	mln kg	–	10 055	–	–	10 055
Gasolie, lichte stookolie	mln kg	4	154	2	18	177
Zware stookolie	mln kg	3	–1	–	12	15
Overige aardolieproducten	mln kg	–	–779	112	430	–237
Totaal	PJ	0	378	4	20	402
<i>Overige energiedragers</i>						
Aardgas	mln m ³	2 305	6 268	543	2 569	11 685
Elektriciteit	mln kWh	5 149	9 115	8 181	12 032	34 477
Stoom en/of warm water	PJ	6	61	1	11	79
Fermentatiegas	mln m ³	19	0	–	5	24
Totaal	PJ	98	292	48	136	574
<i>Totaal energiedragers</i>	PJ	100	678	127	157	1 062

N.B. Gassen zijn uitgedrukt in mln m³ aardgasequivalent.

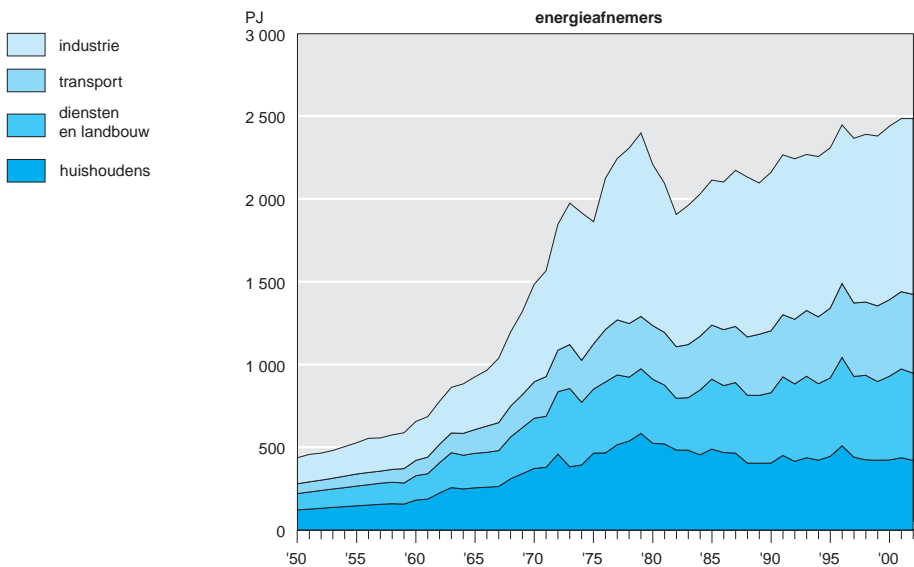
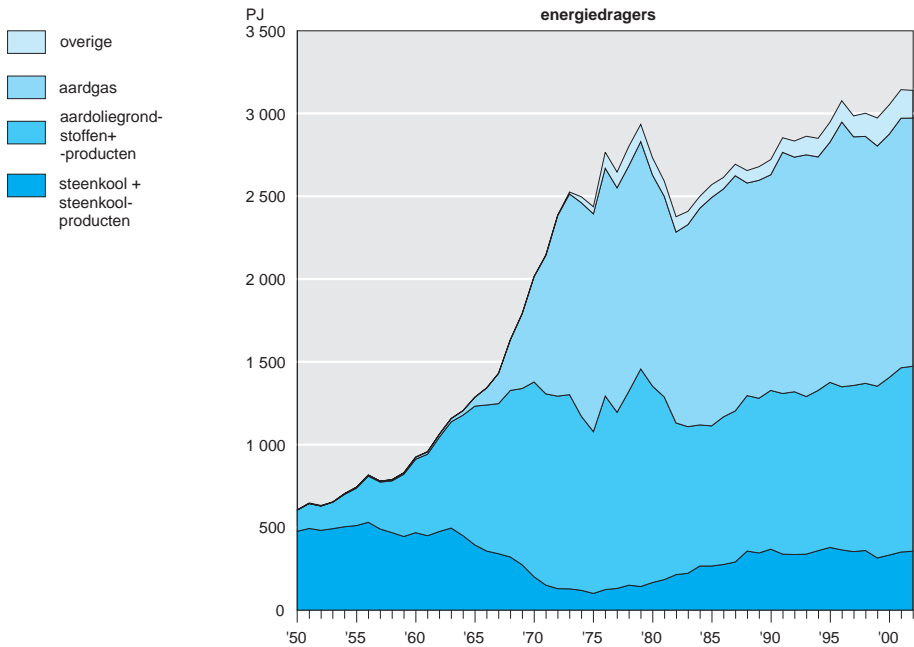
4 Binnenlandse winning en productie van duurzame energie; uitgedrukt als besparing in het gebruik van aardgas ¹⁾

	1990	1995	2000	2001	2002*
<i>mln m³ aardgas</i>					
Stromingsenergie w.v.	40	121	304	311	346
waterkracht	22	23	37	31	32
windenergie	15	83	217	216	237
zonne-energie	2	6	15	19	20
warmtepompen	–	8	20	28	31
warmte / koude opslag	0	2	15	21	27
Bio-energie w.v.	487	539	887	1 015	1 166
bio-energie AVI's	199	176	366	395	404
biomassaverbranding	205	206	337	425	591
biomassavergisting	83	157	183	184	171
Totaal	527	660	1 191	1 326	1 513

Bronnen: CBS, Ecofys, Energiened, KEMA, NOVEM.

¹⁾ Berekend conform de methodiek van het Protocol Duurzame Energie.

Energieverbruik

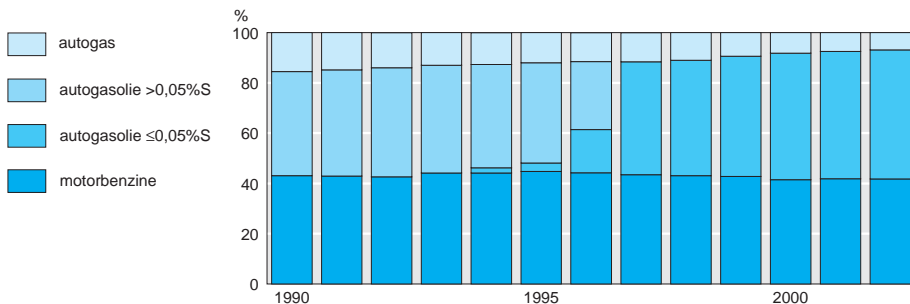
5 Steenkool- en bruinkoolbalans

	1990	1995	2000	2001	2002
	<i>mln kg</i>				
Invoer	16 242	17 194	22 586	30 394	21 731
Uitvoer	2 488	3 253	9 496	16 651	8 568
Ontrokken aan de voorraad	-829	372	-243	-131	304
Binnenlands verbruik	12 925	14 313	12 847	13 612	13 467
w.v.					
cokesfabriek	3 768	4 041	3 006	3 100	2 980
elektriciteitsproductiebedrijven	7 887	9 009	8 590	9 156	9 110
basismetalaalindustrie ijzer+staal	671	849	1 052	1 211	1 247
chemische industrie	351	289	67	0	0
overige industrie	178	79	82	88	75
overige verbruikers	70	46	50	57	55

6 Aardgasbalans

	1990	1995	2000	2001	2002
	<i>mln m³</i>				
Winning	72 664	80 710	69 158	74 323	71 787
Invoer	2 688	3 652	16 501	20 268	25 363
Uitvoer	34 167	38 533	39 239	46 950	49 766
Ontrokken aan de voorraad	-6	0	-4	8	22
Binnenlands verbruik	41 179	45 829	46 416	47 649	47 406
w.v.					
elektriciteitsproductiebedrijven	7 336	7 240	6 255	7 448	7 972
overige energiebedrijven	1 453	4 149	7 778	7 535	7 463
industrie	13 578	13 274	12 613	11 650	11 685
w.v.					
voeding- en genotmiddelenindustrie	2 012	2 227	2 333	2 217	2 305
kunstmeststoffenindustrie	3 739	3 495	3 212	2 721	2 842
chemische industrie	4 634	4 331	3 729	3 479	3 426
overige	3 193	3 221	3 339	3 233	3 112
huishoudens	10 400	11 400	10 540	10 950	10 350
overige afnemers	8 411	9 768	9 230	10 065	9 934

Marktaandeel motorbrandstoffen

7 Aardoliegrondstoffen en -producten

	2000	2001	2002	2000	2001	2002
	<i>mln kg</i>					
<i>Ruwe aardolie en overige grondstoffen</i>	winning			verwerking in raffinaderijen		
Ruwe aardolie	1 443	1 370	2 232	55 078	54 744	48 305
Overige grondstoffen	957	943	892	6 760	7 442	9 200
Totaal	2 401	2 314	3 124	61 838	62 185	57 564
	bruto productie raffinaderijen/ petrochemie			binnenlandse afleveringen ¹⁾		
<i>Aardolieproducten</i>						
Chemisch restgas	1 868	2 090	2 512	703	701	843
Raffinaderijgas	1 816	1 770	1 629	–	–	–
Vloeibaar gas	3 720	4 008	4 721	2 099	1 919	2 050
Nafta's	4 983	5 451	4 280	387	387	248
Aromaten	7 161	7 406	5 327	1 594	1 992	1 557
Motorbenzine	9 646	10 469	9 673	4 030	4 120	4 169
Overige lichte oliën	6 398	6 232	8 428	1 003	957	1 465
Vliegtuigbrandstoffen	7 172	6 710	6 235	89	62	71
Petroleum	440	569	619	83	78	71
Gas- / diesel- en lichte stookolie	22 711	23 044	22 232	6 663	6 665	6 881
Stookolie	12 215	11 451	13 353	51	98	21
Smeeroliën en -vetten	654	580	621	183	175	184
Bitumen	740	714	606	287	381	352
Overige aardolieproducten	5 338	5 776	5 544	2 496	2 665	2 432
Totaal	84 863	86 270	85 779	19 669	20 202	20 343

N.B. 1 mln kg ruwe aardolie komt overeen met 0,0427 PJ.

¹⁾ Excl. verbruik als brandstof door petrochemie.

8 Verkoop (excl. BTW) door bedrijven met delfstoffenwinning als hoofdactiviteit ¹⁾

	eenheid	1990	1995	2000	2001	2002
<i>Energiehoudende delfstoffen</i>						
Aardolie	mln kg	2 860	2 927	2 304	2 003	1 975
	mln euro	334	260	518	399	369
Aardgas	mln m ³	74 592	83 091	73 376	81 342	79 377
	mln euro	6 933	7 259	9 089	12 042	10 771
Overige opbrengsten	mln euro	179	311	497	664	593
Totaal	mln euro	7 446	7 830	10 104	13 105	11 733
w.v.						
aan het buitenland	mln euro	2 778	2 925	4 624	6 528	5 397
<i>Niet-energiehoudende delfstoffen</i>						
Totaal	mln euro	318	216	560	582	621
w.v.						
aan het buitenland	mln euro	177	50	250	256	274

¹⁾ Ondernemingen met 20 of meer werknemers.

9 Elektriciteitsbalans

	1990	1995	2000	2001	2002
<i>mln kWh</i>					
Bruto productie incl. winning w.v.	71 865	81 043	89 467	93 715	95 914
elektriciteitsproductiebedrijven	59 646	60 770	56 545	62 374	65 418
overige elektriciteitsproductie incl winning	12 219	20 273	32 922	31 341	30 496
Eigen verbruik t.b.v. elektriciteitsproductie w.v.	2 491	3 379	3 664	3 859	3 941
elektriciteitsproductiebedrijven	1 990	2 420	2 277	2 507	2 581
overige elektriciteitsproductie	501	959	1 387	1 352	1 360
Netto productie	59 646	60 770	56 545	62 374	65 418
Invoer	9 679	11 979	22 946	21 492	20 870
Uitvoer	471	586	4 031	4 209	4 488
Beschikbaar binnenland	68 854	72 163	75 460	79 657	81 800
Via openbaar net	59 561	61 318	63 539	67 304	69 754
Via zelfopwekkers net	9 293	10 845	11 921	12 353	12 046
Netverliezen	3 094	3 476	4 089	4 200	4 229
Finaal verbruik w.v.	65 760	68 687	71 371	75 457	77 571
energiebedrijven	2 121	3 365	3 782	4 501	5 320
industrie	32 694	36 231	39 478	39 650	40 070
transport	1 273	1 478	1 630	1 577	1 556
huishoudens	16 500	19 700	21 800	22 100	22 800
overige	22 899	24 808	33 939	35 112	34 380

10 Energieverbruik in enkele landen, 2001

	steen- en bruin- kool ¹⁾	aardolie ¹⁾	gas	kern- energie	overige energie- dragers	totaal	per inwoner
<i>mln ton olie equivalent</i>							<i>GJ</i>
Nederland	8,3	29,5	35,5	1,0	2,9	77,2	206
België	7,7	24,3	13,2	12,1	1,8	59,0	245
Denemarken	4,2	8,7	4,6	–	2,2	19,8	157
Duitsland	85,1	134,5	75,6	44,6	11,3	351,1	182
Finland	6,1	9,4	3,7	5,9	8,7	33,8	278
Frankrijk	12,7	93,8	36,7	109,7	12,7	265,6	186
Griekenland	9,3	16,2	1,7	–	1,6	28,7	111
Ierland	2,6	8,5	3,6	–	0,2	15,0	164
Italië	13,4	86,6	58,1	–	14,0	172,0	127
Luxemburg	0,1	2,5	0,7	–	0,6	3,8	406
Oostenrijk	3,7	13,1	7,0	–	6,9	30,7	162
Portugal	3,2	15,9	2,3	–	3,4	24,7	105
Spanje	18,7	67,1	16,4	16,6	8,5	127,4	135
Ver. Koninkrijk	39,8	81,5	86,8	23,5	3,6	235,2	171
Zweden	2,8	14,1	0,8	18,8	14,7	51,1	245
Canada	30,7	88,8	71,5	20,0	37,1	248,2	341
Japan	100,2	256,1	64,8	83,4	16,3	520,7	175
Verenigde Staten	544,7	903,7	517,4	210,6	105,1	2 281,4	341

Bron: Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling (OESO), Energy Balances of OECD countries.

¹⁾ Incl. afgeleide producten.

11 Gemiddelde inkooprijzen ¹⁾ van energiedragers ²⁾ door industriële bedrijven

	1995	1998	1999	2000	2001
<i>Naar industrieklasse</i>	<i>euro/GJ</i>				
Voedings- en genotmiddelen-industrie	5,89	6,31	6,15	7,73	8,11
Papier- en kartonindustrie	4,48	5,23	4,69	5,69	6,37
Kunstmeststoffenindustrie	3,06	3,09	2,65	3,60	4,26
Overige chemische industrie	3,99	4,42	4,33	5,99	6,20
Bouwmaterialenindustrie	5,04	5,65	5,45	6,84	6,62
Basismetalaalindustrie	2,80	3,06	3,02	4,08	3,86
Overige metaalproducten- en machine-industrie	10,45	11,89	11,70	13,48	13,96
Elektrische en optische apparatenindustrie	8,88	9,83	9,71	10,45	11,14
Overige industrie	4,32	4,80	5,26	7,47	7,54
Totaal	4,32	4,78	4,80	6,37	6,51
<i>Naar bedrijfs grootte</i>					
<20 werknemers	10,88	12,41	12,29	13,56	14,16
20-99 werknemers	7,74	8,74	8,70	10,28	10,27
100 of meer werknemers	3,91	4,24	4,25	5,80	5,94
<i>Naar energiedrager</i>					
Steenkool	1,43	1,56	1,41	1,69	1,62
Steenkoolcokes	4,75	5,00	4,64	5,23	6,06
Zware stookolie	2,59	2,17	2,26	4,33	4,34
Gas- en lichte stookolie	6,16	7,37	8,51	12,72	11,60
Elektriciteit	12,73	12,98	13,06	14,20	14,28
Aardgas	3,24	3,54	3,26	4,61	5,25
<i>Naar verbruiksklasse elektriciteit</i>	<i>euro/1 000 kWh</i>				
(mln kWh)					
<0,1	90,84	98,38	98,47	113,37	112,97
0,1-< 1	83,16	86,72	87,77	101,37	95,36
1-< 10	63,66	66,03	66,95	73,01	73,06
10-<100	50,02	52,34	51,71	53,44	52,05
100 of meer	30,37	31,95	32,26	36,62	37,41
<i>Naar verbruiksklasse aardgas</i>	<i>euro/1 000 m³</i>				
(mln m ³)					
<0,1	186,90	235,31	228,67	249,17	277,33
0,1-< 1	156,79	189,18	176,68	213,62	238,31
1-< 10	115,48	126,94	120,21	166,85	184,99
10-<100	97,13	103,03	93,00	136,67	154,38
100 of meer	87,49	89,96	78,50	123,13	143,45

¹⁾ De gemiddelde inkoopprijs is excl. BTW en terugvorderbare accijns en incl. betaalde heffingen en verrekenende kortingen.

²⁾ Excl. aardgas, steenkool- en aardolieproducten gebruikt als grondstof.

12 Gemiddelde invoerprijs ketelkolen ¹⁾

	eenheid	1990	1995	2000	2001	2002
Prijs ²⁾	euro/1 000 kg	44,90	37,27	38,17	48,72	41,83
Idem	euro/GJ	1,53	1,27	1,30	1,66	1,43
Stookwaarde ³⁾	GJ/1 000 kg	26,8	26,4	25,0	25,1	25,3

¹⁾ Invoer uit niet-EU-landen van steenkool, excl antraciet, cokeskolen en steenkoolbriketten.

²⁾ Prijs aan de Nederlandse grens, incl. cost, insurance, freight (cif), gecorrigeerd voor een calorische waarde van 29,3 GJ/1 000 kg.

³⁾ Onderste verbrandingswaarde.

13 Gemiddelde adviesprijzen ¹⁾ verwarmingsbrandstoffen ²⁾

	eenheid	1990	1995	2000	2001	2002
Huisbrandolie	euro/1 000 liter	263	241	476	504	489
Petroleum	euro/1 000 liter	312	270	521	535	513
Zware stookolie 1% zwavel	euro/1 000 kg	144	148	238	217	221

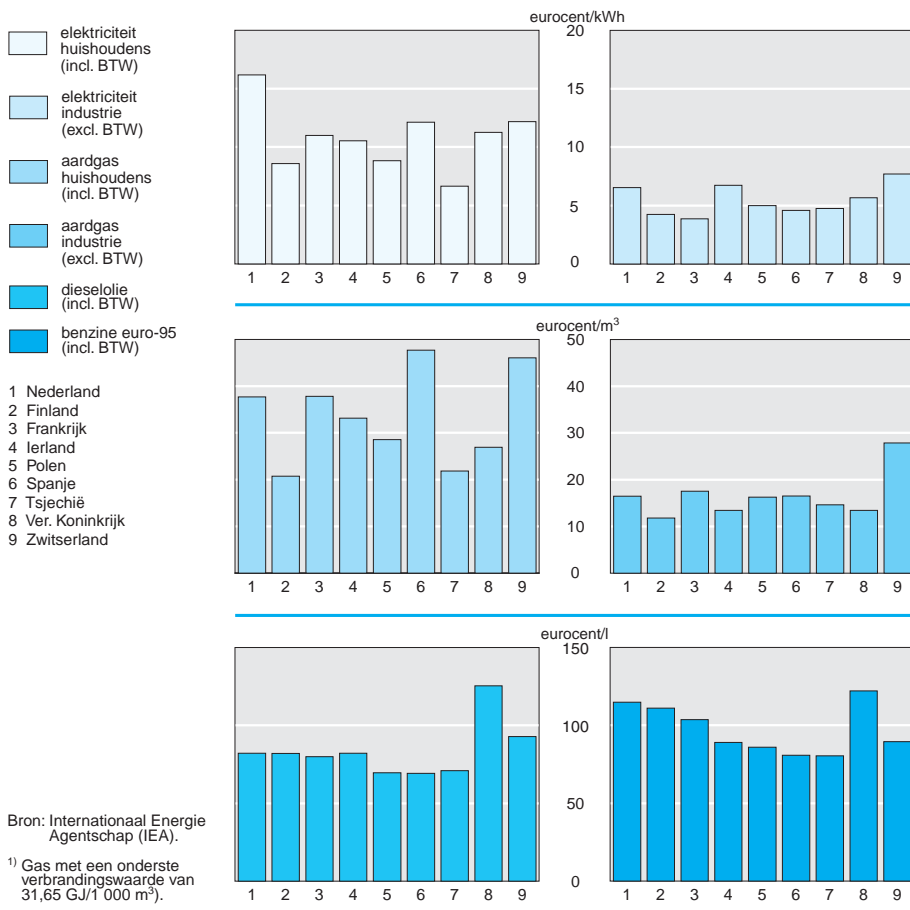
1) Excl. BTW.

2) Leveringscondities:

Huisbrandolie en petroleum: franco tank, 4 000 liter of meer;

Zware stookolie: franco tank, via tankauto (1990 via lichters) in een kwaliteit van 370 cSt en 1% zwavel.

Prijzen van energie in enkele landen, 2001

14 Gemiddelde adviesprijzen motorbrandstoffen, af zelfbedieningspomp incl. BTW

	1990	1995	2000	2001	2002
	<i>euro/liter</i>				
Benzines					
Super, gelood	0,79	0,93			
Euro 98 met loodvervanger			1,24	1,23	1,22
Euro 98 (superplus)		0,88	1,21	1,20	1,20
Euro 95	0,76	0,86	1,16	1,15	1,14
Autogasolie (af pomp)	0,49	0,60	0,85	0,82	0,79
LPG	0,25	0,27	0,45	0,43	0,43
2-takt (mengsmering)	0,86	0,97	1,28	1,27	1,26
Autogasolie (in bulk) ¹⁾	0,39	0,48	0,70	0,67	0,64

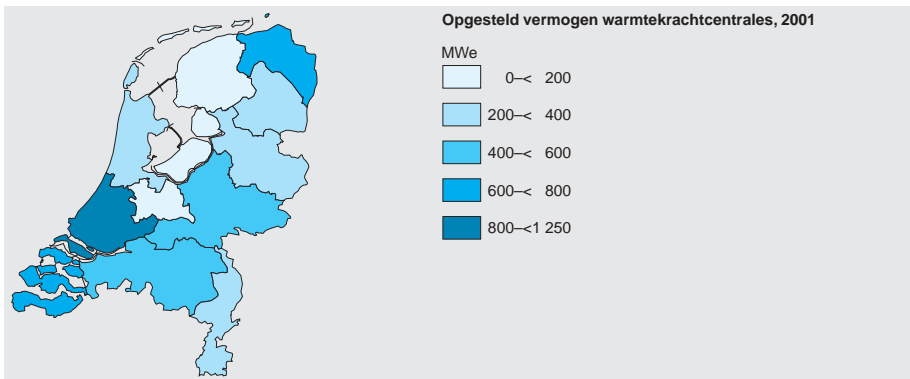
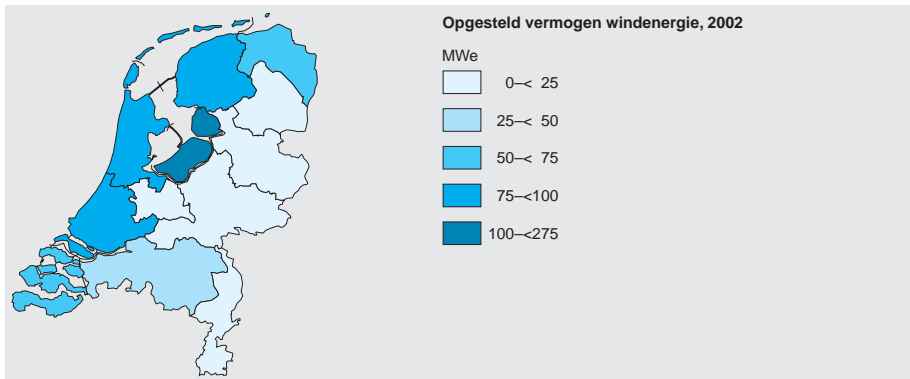
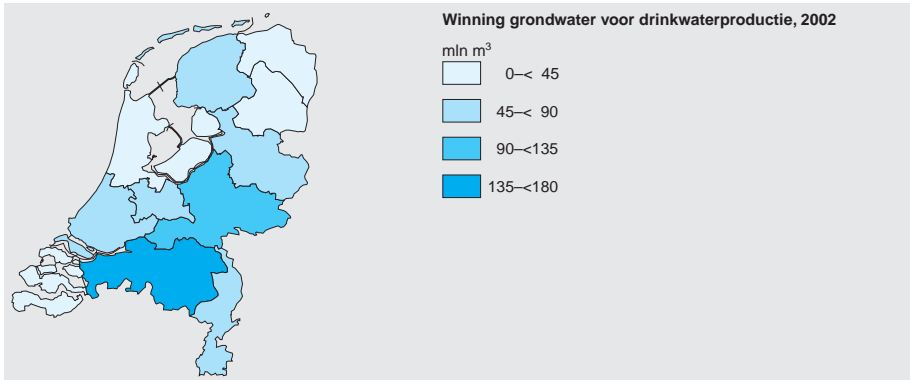
¹⁾ Levering 4 000 liter of meer, excl. BTW.

15 Water; winning en afleveringen door waterleidingbedrijven

	1990	1995	2000	2001	2002
	<i>mln m³</i>				
Gewonnen door waterleidingbedrijven					
Grondwater	847	839	764	762	741
w.v.					
eigenlijk grondwater	810	810	745	741	724
duinwater	37	29	18	21	17
Oppervlaktewater	433	443	495	496	503
w.v.					
direct verwerkt	211	212	220	221	242
halffabrikaat	47	52	72	73	72
infiltratiewater	175	179	204	202	189
Totaal	1 280	1 281	1 259	1 257	1 257
Gewonnen door anderen	8	6	7	7	7
Saldo van in- en uitvoer	8	8	4	5	6
Totaal afgeleverd	1 296	1 296	1 269	1 269	1 257
<i>Waterleidingbedrijven, 1 januari</i>	<i>absoluut</i>				
Winningsbedrijven	52	33	22	21	19
Uitsluitend distributiebedrijven	9	4	3	3	3

16 Investerings in vaste activa in de delfstoffenwinning en openbare voorzieningsbedrijven

	1995	1998	1999	2000	2001
	<i>mln euro</i>				
Delfstoffenwinning	780	1 141	857	780	863
Openbare voorzieningsbedrijven	2 292	1 777	1 903	1 230	1 276
w.v.					
productie en distributie van elektriciteit,					
aardgas, stoom en warm water	1 893	1 391	1 429	902	922
winning en distributie van water	399	386	473	328	355
Totaal	3 073	2 918	2 760	2 010	2 139

De gegevens in dit hoofdstuk hebben betrekking op:

- de aantallen bedrijven in de industrie, in relatie tot werknemers en omzetcijfers;
- jaaromzetten van de industrie (met onderverdeling naar bedrijfsklasse);
- industrie naar omvang, werknemers, productiewaarde, toegevoegde waarde, arbeidskosten en verkopen van specifieke producten dan wel productgroepen in de industrie;
- de benutting van de productiecapaciteit in de industrie;
- de investeringen in de industrie.

Toelichting

In de tabellen 2 en 3 komen de gegevens over 2001 uit de productiestatistieken. De gegevens over 2002, die nog voorlopig zijn, komen uit de maandenquête. In tabel 4 worden de verkopen weergegeven van een aantal producten die per kwartaal worden waargenomen.

Verklaring van termen

arbeidskosten Bruto lonen en salarissen van werknemers, alsmede het werkgevers-aandeel in sociale verzekeringspremies, pensioenlasten en overige sociale lasten.

bezettingsgraad De mate waarin de productiemiddelen door de ondernemingen worden benut.

investeringen in vaste activa Door bedrijven gebruiksklaar verkregen duurzame productiemiddelen, bestemd voor eigen gebruik binnen het kader van het productieproces of dienstverlening. Ook verbouwingen of verbeteringen die niet onder normaal onderhoud vallen, behoren tot de

investeringen. Vaste activa kunnen verkregen worden door (huur-)koop, dan wel door huur- en/of leasecontracten.

omzet Factuurwaarde (exclusief BTW) van de verkopen aan derden van goederen die binnen het bedrijf een bewerking hebben ondergaan.

overige bedrijfskosten Betreft door derden in rekening gebrachte kosten, zoals huren van gebouwen, terreinen, machines, installaties en vervoermiddelen, de kosten van onderhoud en verzekering, bankkosten, hulpmaterialen, autokosten, communicatiekosten, kantoorbehoeften, abonnementen, advertenties, kosten zakelijke dienstverlening.

productiewaarde De som van de opbrengst (exclusief BTW) van in eigen bedrijf of in loondienst door derden vervaardigde goederen, de geactiveerde kosten van onder andere zelfvervaardigde investeringsgoederen, de marge van de handelsverkopen en de marge van de overige nevenactiviteiten.

toegevoegde waarde Het verschil tussen productie- en verbruikswaarde.

verbruikswaarde De som van de inkoopwaarde (exclusief BTW) van grond- en hulpstoffen en energie en de overige kosten die als verbruik zijn aan te merken, zoals huur, verzekeringspremies, reis- en verblijfskosten en accountantskosten.

werknemers Personen, in loondienst van ondernemingen, die verzekerd zijn ingevolge de Ziekwet en personen van 65 jaar of ouder die loon of salaris ontvangen.

1 Productie en verbruik van de industrie, 2001

	be- drijven ¹⁾	werk- nemers, 30 sept.	pro- ductie- waarde ²⁾	verbruikswaarde		toege- voegde waarde ³⁾	arbeids- kosten ⁴⁾
				totaal	w.o. overige bedrijfs- kosten		
	<i>abs.</i>	<i>x 1 000</i>	<i>mln euro</i>				
Voedingsmiddelen- en drankenindustrie, tabakverwerkende industrie ⁵⁾	5 115	169	49 002	36 314	9 149	12 688	5 187
Textielindustrie	1 505	21	2 928	1 992	509	935	616
Kleding- en bontindustrie	1 435	7	662	458	108	203	139
Leer-, lederwaren- en schoenindustrie	345	3	377	262	63	115	73
Hout-, kurk-, rietwarenindustrie (excl. meubelen)	2 015	22	2 654	1 731	391	923	619
Papier(waren)- en karton(waren)-industrie	400	27	5 447	3 733	1 026	1 714	1 041
Uitgeverijen, drukkerijen, reproductie	6 675	95	13 462	7 992	2 566	5 470	3 320
Aardolie- en steenkoolverwerkende industrie	35	9	17 528	15 342	1 846	2 186	429
Chemische industrie	760	76	34 210	27 167	7 033	7 042	3 522
Rubber- en kunststofverwerkende industrie	1 085	39	5 768	3 768	1 094	1 999	1 260
Glas-, aardewerk-, cement-, kalk-industrie	1 870	38	6 107	3 771	1 293	2 336	1 313
Basismetalaalindustrie	270	27	5 651	4 102	1 290	1 549	1 081
Metaalproductenindustrie	7 285	114	14 565	9 496	2 338	5 065	3 548
Machine- en apparatenindustrie	5 225	101	15 368	10 386	2 864	4 982	3 613
Kantoormachine- en computerindustrie	240	10	1 755	1 284	335	471	355
Overige elektrische apparatenindustrie	3 600	91	16 263	11 819	6 274	4 445	3 545
Transportmiddelenindustrie	2 460	60	12 022	8 945	1 440	3 077	1 955
Meubel- en overige industrie ⁶⁾	6 610	45	5 396	3 341	1 046	2 055	1 224
Totaal ^{5) 6)}	46 930	954	209 165	151 903	40 665	57 255	32 840

1) Alle actieve bedrijven per 1 januari 2001.

2) Marktprijzen excl. omzetbelasting (BTW).

3) Productie- minus verbruikswaarde.

4) Lonen en salarissen, sociale lasten en pensioenpremies.

5) Toegevoegde waarde incl. accijnzen en exportsubsidies.

6) Excl. de bedrijfsgroep Sociale werkplaatsen.

2 Bedrijven en omzet in de industrie naar grootteklasse aantal werknemers

	2001		2002		
	bedrijven, 1 jan.	jaar- omzet	bedrijven, 1 jan.	jaaromzet	
				totaal	w.o. buitenland
	<i>abs.</i>	<i>mln euro</i>	<i>abs.</i>	<i>mln euro</i>	
100-199 werknemers	770	22 558	825	25 896	12 851
200-499 werknemers	480	37 862	485	38 454	22 589
500 werknemers of meer	175	77 197	170	66 523	38 993
Totaal	1 425	137 617	1 480	130 874	74 433

3 Omzet in de industrie naar bedrijfsklasse ¹⁾ (excl. BTW)

	2001	2002	
		totaal	w.o. buitenland
<i>mln euro</i>			
Voedingsmiddelen- en drankenindustrie,			
tabakverwerkende industrie	36 685	36 692	17 811
Textielindustrie	1 423	1 426	989
Kleding- en bontindustrie	150	134	49
Leer-, lederwaren- en schoenindustrie	101	107	57
Hout-, kurk-, rietwarenindustrie (excl. meubelen)	510	519	74
Papier(waren)- en karton(waren)industrie	4 220	4 481	2 689
Uitgeverijen, drukkerijen, reproductie	6 859	6 521	1 057
Aardolie- en steenkoolverwerkende industrie	17 579	11 627	5 164
Chemische industrie	25 353	26 157	20 370
Rubber- en kunststofverwerkende industrie	2 833	2 983	1 887
Glas-, aardewerk-, cement-, kalkindustrie	3 205	3 126	704
Basismetalaalindustrie	4 890	4 644	3 633
Metaalproductenindustrie	5 297	5 431	2 821
Machine- en apparatenindustrie	7 896	8 084	5 974
Kantoomachine- en computerindustrie	1 225	1 111	964
Overige elektrische apparatenindustrie (incl. medische apparaten)	9 134	7 736	5 568
Transportmiddelenindustrie	8 592	8 390	4 116
Meubel- en overige industrie	1 664	1 705	506
Totaal	137 616	130 874	74 433

¹⁾ Over het algemeen ondernemingen met 100 of meer werknemers.

4 Verkoop van industrieproducten ¹⁾

	eenheid	1999	2000	2001	2002
<i>Voedings- en genotmiddelenindustrie</i>					
Kalfs- en rundvlees, vers of gekoeld	mln kg	364	361	229	287
Varkensvlees, vers of gekoeld	mln kg	1 262	1 341	1 087	1 070
Hanen en kippen, vers of gekoeld	mln kg	502	544	553	539
Aardappelen en -producten, bevroren	mln kg	1 041	1 155	1 298	1 179
Geraffineerde sojaolie	mln kg	546	542	599	534
Geraffineerde palmolie	mln kg	440	461	553	549
Margarine	mln kg	282	269	252	275
Kaas	mln kg	677	715	663	635
Consumptieijs	mln liter	79	78	62	64
Diervoeders, excl. voor huisdieren	mln kg	14 793	13 858	13 104	12 646
Cacaoboter, cacaovet en cacao-olie	mln kg	178	180	207	205
Cacao-poeder, ongezoet	mln kg	186	200	188	192
Bier van mout	mln liter	2 381	2 496	2 461	2 478
Frisdranken	mln liter	1 536	1 683	1 725	1 452
Sigaren en sigarillo's	mln stuks	2 195	2 215	2 241	2 380
<i>Textiel- en kledingindustrie</i>					
Vloerbedekking van harde en zachte vezels					
Getufte tapijten, incl. tegels	mln m ²	114	118	126	133
Blouses en hemdblouses voor dames/ meisjes van brei- of haakwerk	1 000 stuks	3 504	3 189	3 296	x

4 Verkopten van industrieproducten ¹⁾ (vervolg)

	eenheid	1999	2000	2001	2002
<i>Lederwaren- en schoenindustrie</i>					
Wandelschoenen voor heren	1 000 paar	648	576	506	573
Wandelschoenen voor dames	1 000 paar	416	398	450	439
<i>Houtverwerkende industrie</i>					
Deuren	mln euro	200	216	217	196
Ramen en kozijnen	mln euro	369	424	433	380
Houten emballage	mln euro	236	268	241	253
<i>Papier- en kartonindustrie</i>					
Papier en karton, uit oud papier	mln kg	805	799	753	.
Dozen van gegolfd papier of gegolfd karton	mln kg	631	632	634	614
Vouwdozen van verpakkingskarton	mln kg	542	549	523	467
<i>Uitgeverijen</i>					
Boeken, couranten e.d. drukwerk	mln euro	4 884	5 223	5 348	5 141
Letterkundige boeken	1 000 stuks	4 565	6 071	7 575	6 907
Dagbladen of tijdschriften, vier of meer keer per week verschijnend	mln stuks	1 265	1 363	1 214	1 387
<i>Drukkerijen</i>					
Reclamedrukwerk, zoals brochures, folders	mln euro	1 026	1 114	1 082	1 072
Dagbladen of tijdschriften, vier of meer keer per week verschijnend	mln euro	113	132	147	132
Dagbladen en tijdschriften, minder dan vier keer per week verschijnend	mln euro	726	717	686	630
<i>Aardolie-industrie ²⁾</i>					
Raffinaderijgas, chemische restgas	mln kg	3 636	3 684	3 860	4 141
Vloeibaar gas	mln kg	3 889	3 720	4 008	4 721
Nafta's, aromaten	mln kg	10 496	12 144	12 857	9 607
Vliegtuigbrandstoffen	mln kg	7 038	7 172	6 710	6 234
Motorbenzine, overige lichte oliën	mln kg	14 525	16 044	16 701	18 101
Speciale benzines (incl. white spirit)	mln kg	397	389	433	329
Petroleum	mln kg	363	440	569	619
Gas-, diesel- en lichte stookolie	mln kg	22 384	22 711	23 044	22 232
Stookolie	mln kg	12 292	12 215	11 451	13 353
Smeeroliën en -vetten	mln kg	625	654	580	621
Bitumen	mln kg	710	740	714	606
Overige aardolieproducten	mln kg	4 886	4 949	5 343	5 215
<i>Chemische industrie</i>					
Kleurstoffen en pigmenten	mln euro	354	371	349	405
Anorganische chemische producten	mln euro	909	930	921	894
Organische chemische producten	mln euro	6 344	9 649	9 066	9 168
Kunstmeststoffen en stikstofverbindingen	mln euro	811	1 079	1 068	837
Kunststoffen in primaire vormen	mln euro	5 994	7 553	7 339	7 165
Chemische bestrijdingsmiddelen	mln euro	206	204	201	188

4 Verkopen van industrieproducten ¹⁾ (slot)

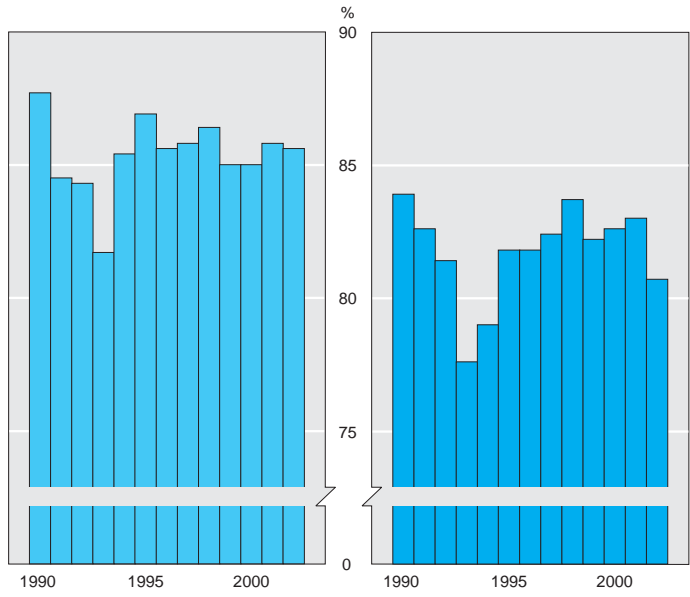
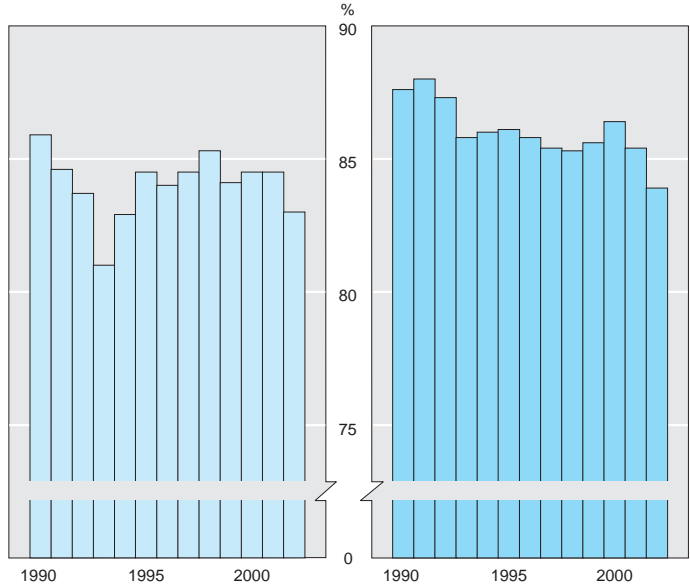
	eenheid	1999	2000	2001	2002
Verf en vernis e.d., drukinkt en mastiek	mln euro	1 655	1 647	1 610	1 714
Farmaceutische producten	mln euro	4 172	4 514	4 891	5 132
Glycerol, zeep- en wasmiddelen, poets- en reinigingsmiddelen	mln euro	713	696	698	682
Parfums en cosmetische artikelen	mln euro	250	264	242	278
Lijm en gelatine	mln euro	239	255	276	286
Etherische oliën	mln euro	374	385	425	415
Fotochemische producten	mln euro	822	882	836	903
Producten van rubber	mln euro	440	475	475	466
Platen, vellen, buizen, profielen van kunststof	mln euro	1 751	1 894	1 858	1 910
Verpakkingsmateriaal van kunststof	mln euro	859	918	930	957
Kunststofartikelen voor de bouw	mln euro	451	489	521	520
<i>Bouwmaterialenindustrie</i>					
Kiezelzand, kwartszand of industrieel zand	mln kg	13 555	8 480	8 593	8 329
Zand voor de bouw, excl metaalhoudend	mln kg	10 135	11 668	12 330	10 764
Grind, keistenen, vuurstenen en rolstenen	mln kg	6 240	5 328	x	3 730
Veiligheidsglas, excl. voor vervoermiddelen	1 000 m ²	1 423	1 682	1 212	1 077
Meerwandig glas voor isolatiedoelinden	1 000 m ²	3 983	4 231	3 531	3 975
Baksteen van keramische stoffen	mln stuks	1 634	1 538	1 394	1 369
Blokken en stenen van cement, beton	mln stuks	1 840	1 599	1 518	1 204
Producten van beton voor woning- en utiliteitsbouw	mln kg	7 995	8 032	7 504	4 572
Geprefabriceerde bouwelementen van cement, beton	mln kg	9 059	7 361	6 439	5 899
Stortklare beton, niet vuurvast	1000 m ³	5 921	5 793	5 188	5 208
<i>Metaalindustrie</i>					
Ruw ijzer ²⁾	mln kg	5 307	4 970	5 305	x
Ruw staal ²⁾	mln kg	5 947	5 492	5 902	x
Aluminium en werken van aluminium	mln euro	1 202	1 497	1 496	1 342
Metalen constructiewerken	mln euro	3 574	3 488	3 448	3 776
Metalen constructiewerken voor de bouw	mln euro	392	427	444	468
Stoomketels	mln euro	174	206	461	362
Ketels voor centrale verwarming	1 000 stuks	408	432	441	409
Personen- en goederenliften	1 000 stuks	13	18	15	16
Machines voor de koeltechniek- en klimaatregeling	mln euro	803	815	802	880
Gereedschapswerktuigen	mln euro	359	413	334	321
Machines voor mengen, kneden, malen e.d.	1 000 stuks	10	12	11	x
Schakel- en verdeelinrichtingen	mln euro	861	981	1 018	679
Geïsoleerde kabel en draad	mln euro	563	632	634	457
Meet-, regel- en controleapparatuur	mln euro	920	1 138	1 101	1 161
Brillenglazen, excl. unifocatie	1 000 stuks	1 481	1 360	1 352	1 194
Motorvoertuigen	mln euro	4 700	4 611	4 387	4 378
Carrosserieën incl. cabines	1 000 stuks	12	6	5	4
Aanhangwagens en opleggers	1 000 stuks	47	47	45	46
Fietsen incl. bakfietsen	1 000 stuks	1 022	1 158	1 042	1 082

¹⁾ Betreft ondernemingen met 20 of meer werknemers.

²⁾ Betreft productie.

Bezettingsgraad van de beschikbare productie-installaties in de industrie

- industrie, totaal
- voedings- en genotmiddelenindustrie
- chemische industrie
- metaal- en elektro-technische industrie

5 Bezettingsgraad van de beschikbare productie-installaties in de industrie

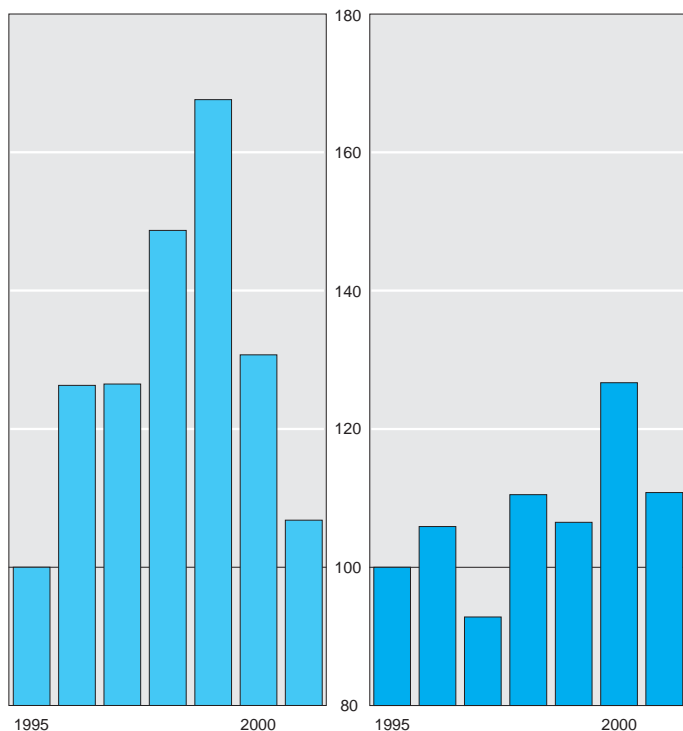
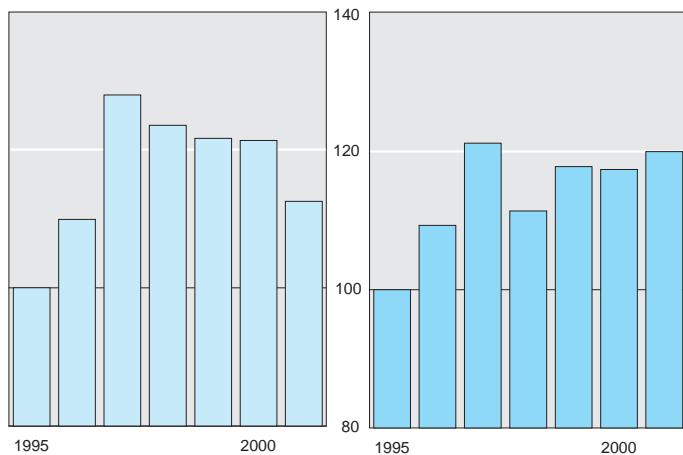
	1990	1995	2000	2001	2002
	%				
Industrie	86	84	85	85	83
w.o.					
voedings- en genotmiddelenindustrie	88	86	86	85	84
textielindustrie	86	80	85	84	83
kleding- en bontindustrie	88	86	85	79	77
leer-, lederwaren- en schoenindustrie	84	83	87	87	88
meubel- en matrassenindustrie	.	83	83	82	79
timmerindustrie	85	85	88	88	85
papier(waren)- en karton(waren)industrie	90	89	88	87	87
drukkerijen	85	87	84	86	88
chemische industrie	87	87	85	86	86
kunststofverwerkende industrie	85	82	82	79	77
glas-, aardewerk-, cement-, kalkindustrie	89	89	89	87	91
metaal- en elektrotechnische industrie	84	82	83	83	81
w.v.					
basismetaalindustrie	73	77	76	77	81
metaalproductenindustrie	86	80	83	82	81
machine- en apparatenindustrie	89	87	86	87	82
kantoomachine- en computerindustrie	.	87	76	76	76
elektrotechnische industrie	82	80	79	79	75
transportmiddelenindustrie	88	82	84	86	85
medische en optische apparatenindustrie	87	86	90	93	87

6 Investerings in vaste activa in de industrie

	1995	1998	1999	2000	2001
	<i>mln euro</i>				
Voedings- en genotmiddelenindustrie	1 299	1 448	1 531	1 526	1 560
Textielindustrie	94	103	153	104	97
Kleding- en bontindustrie	30	20	22	28	18
Leer-, lederwaren- en schoenindustrie	11	14	12	8	4
Hout-, kurk-, rietwarenindustrie (excl. meubels)	102	129	138	97	146
Papier(waren)- en karton(waren)industrie	282	372	345	330	293
Uitgeverijen, drukkerijen, reproductie	593	856	659	656	671
Aardolie-, steenkoolverwerkende industrie	224	364	123	218	132
Chemische industrie	1 160	1 724	1 944	1 680	1 234
Rubber- en kunststofverwerkende industrie	301	361	338	341	389
Glas-, aardewerk-, cement-, kalkindustrie	385	388	378	381	434
Basismetaalindustrie	170	301	259	585	255
Metaalproductenindustrie	477	632	642	706	580
Machine- en apparatenindustrie	372	557	517	610	707
Kantoomachine- en computerindustrie					
Overige elektrische apparaten industrie					
Audio- en video-, telecom-apparatenindustrie	578	765	764	845	792
Medische en optische apparatenindustrie					
Transportmiddelenindustrie	765	355	333	246	284
Meubel- en overige industrie	224	290	386	333	327
Voorbereiding tot recycling	10	63	61	32	43
Totaal	7 077	8 741	8 606	8 726	7 968

Investerings in vaste activa in de industrie, 1995=100

- industrie, totaal
- voedings- en genot-
middelenindustrie
- chemische industrie
- metaal- en elektro-
technische industrie

Voor enkele bouwstatistieken op het gebied van de burgerlijke en utiliteitsbouw wordt de ontwikkeling van het bouwproces op de voet gevolgd, waarbij de volgende meetpunten onderscheiden worden:

- de opdracht die aan de architect wordt verleend;
- het verlenen van de bouwvergunning;
- het begin van de uitvoering;
- de voortgang van het bouwproces;
- het gereedkomen van het bouwproject.

Jaarlijks wordt ook een productiestatistiek samengesteld, waarin de productie en het gebruik van de bouwbedrijven tot uiting komen.

De bouwstatistieken worden aangevuld door een statistiek over productieve uren, een statistiek over investeringen en twee prijsstatistieken (de prijsindexcijfers van nieuwbouwwoningen en de prijsindexcijfers voor de wegenbouw). Daarnaast zijn er gegevens opgenomen over vastgoedtransacties

Toelichting

De statistiek over vastgoedtransacties (tabel 8) is gebaseerd op gegevens van het Kadaster. Hier zijn de eigendomsrechten van alle onroerende goederen geregistreerd, alsmede elke wijziging hierin (waaronder de koop en verkoop van onroerend goed).

Verklaring van termen

arbeidskosten Bruto lonen en salarissen van werknemers, alsmede het werkgevers-aandeel in sociale verzekeringspremies, pensioenlasten en overige sociale lasten.

eengezinshuis Elke woning die tevens een geheel pand vormt. Hieronder vallen dus niet alleen vrijstaande woningen maar ook aangebouwde woningen, zoals twee onder

één kap gebouwde hele huizen, boerderijen met woning en voorts alle eengezinsrij-enhuizen.

investeringen in vaste activa Door bedrijven gebruiksklaar verkregen duurzame productiemiddelen, bestemd voor eigen gebruik binnen het kader van het productieproces of dienstverlening. Ook verbouwingen of verbeteringen die niet onder normaal onderhoud vallen, behoren tot de investeringen. Vaste activa kunnen verkregen worden door (huur-)koop, dan wel door huur- en/of leasecontracten.

meergezinshuizen Flats, galerijwoningen, portiekwoningen, beneden- en bovenwoningen, woningen boven bedrijfsruimten voor zover deze zijn voorzien van een buiten de bedrijfsruimte gelegen toegangsdeur, alsmede de woonegelegenheden in serviceflats en dergelijke.

werkzame personen Personen die arbeid verrichten onder auspiciën van een bedrijf, ongeacht of zij als werknemer op de loonlijst staan van dat bedrijf, dus ook meewerkende eigenaren en gezinsleden tellen mee.

1 Productie en verbruik in de bouwnijverheid

	be- drijven ¹⁾	werk- zame per- sonen ²⁾	bedrijfs- opbreng- sten	bedrijfs- lasten	w.o.		bedrijfs- resultaat
					inkoop- waarde	arbeids- kosten	
	<i>abs.</i>	<i>x 1 000</i>	<i>mln euro</i>	<i>in % van de bedrijfsopbrengsten</i>			
B&U, GWW excl. grondverzet							
2000	30 082	243	41 873	93,9	61,3	21,0	6,1
2001	32 180	251	45 322	94,1	61,7	20,8	5,9
Bouwinstallatiebedrijven							
2000	10 696	131	15 002	92,6	49,8	27,3	7,4
2001	10 876	135	15 808	93,2	49,8	27,8	6,8
Totaal							
2000	63 380	462	66 719	93,1	56,0	23,5	6,9
2001	67 597	479	71 328	93,3	56,1	23,4	6,7

1) Per 1 januari.

2) Voltijdequivalenten.

2 Productieve en improductieve uren per arbeider (burgerlijke en utiliteitsbouw, nieuwbouw)

	1990	1995	2000	2001	2002
Theoretisch beschikbare uren ¹⁾	2 090	2 080	2 080	2 090	2 090
Productieve uren	1 390 ²⁾	1 410	1 450	1 430	1 415
Improductieve uren ³⁾	695	670	630	660	670
w.o.					
verlet wegens vorst of neerslag	50	75	70	75	80

1) Met inbegrip van vakantie, bijzondere feestdagen, snipperdagen en roostervrije dagen.

2) Met de door stakingen verloren gegane uren is geen rekening gehouden.

3) Gevolgen van neerslag (bijvoorbeeld hoge grondwaterstand) worden niet waargenomen.

3 Bouwobjecten in voorbereiding ¹⁾ bij architectenbureaus e.d.

	1995	1999	2000	2001	2002
	<i>mln euro</i>				
Netto ontvangen opdrachten ²⁾					
Nieuwbouw woningen	7 107	8 459	9 189	7 740	11 679
Overig (incl. verbouw)	5 520	10 982	12 248	10 804	10 902
Onderhanden ontwerpen, 31 december ³⁾					
Nieuwbouw woningen	6 552	9 725	11 577	11 880	14 378
Overig (incl. verbouw)	8 538	14 111	16 939	16 724	17 225
Opdrachten waarvan de bouw is begonnen					
Nieuwbouw woningen	6 409	7 277	7 636	7 464	8 700
Overig (incl. verbouw)	5 775	8 692	9 444	10 829	10 467
Onderhanden ontwerpen uitgedrukt in maanden toekomstige bouwproductie ⁴⁾	<i>maanden</i>				
Nieuwbouw woningen	12	16	18	19	20
Overig (incl. verbouw)	18	19	22	19	20

1) Door in Nederland gevestigde architectenbureaus e.d. ontvangen opdrachten van 226 890 euro of meer, tot het maken van ontwerpen voor in Nederland te (ver)bouwen woningen en andere gebouwen. De bedragen hebben betrekking op de geraamde aannemingsom (incl. liftinstallaties e.d.) of de bouwkosten volgens NEN 2631, uitgave 1979. Excl. BTW.

2) Ontvangen opdrachten minus de in dezelfde periode geannuleerde opdrachten, plus de bouwsommutaties van al eerder gemelde opdrachten.

3) Werken waarvan de bouw nog niet is begonnen.

4) Onderhanden ontwerpen gedeeld door 1/12 x opdrachten waarvan de bouw is begonnen.

4 Voortgang van bouwwerken waarvoor een bouwvergunning is verleend ¹⁾

	herstel, verbouw, herbouw en uitbreiding	nieuwbouw			totaal
		woningen	utiliteitsbouw		
			markt- sector	budget- sector	
	<i>mln euro</i>				
Bouwvergunning verleend					
1998	2 879	6 848	4 141	1 159	15 026
1999	2 970	7 351	4 584	1 131	16 037
2000	3 289	7 336	4 944	1 187	16 757
2001	3 990	7 437	5 535	1 494	18 456
2002	4 311	9 181	4 489	1 602	19 582
Begonnen					
1998	2 908	6 742	4 002	1 153	14 806
1999	2 990	7 277	4 582	1 120	15 970
2000	3 311	7 636	4 990	1 141	17 080
2001	3 833	7 464	5 598	1 397	18 293
2002	4 193	8 700	4 617	1 657	19 167
In uitvoering, 31 december					
1998	2 782	8 371	4 921	1 802	17 876
1999	2 835	8 356	5 734	1 832	18 757
2000	3 057	8 434	6 262	1 951	19 705
2001	3 120	7 864	6 686	1 878	19 548
2002	3 568	9 377	6 165	2 111	21 221
Productie					
1998	2 643	7 099	3 434	1 006	14 182
1999	2 979	7 207	4 237	1 097	15 520
2000	3 276	7 783	4 875	1 213	17 148
2001	3 739	7 513	5 280	1 386	17 917
2002	3 857	7 484	4 951	1 455	17 747

¹⁾ Bouwwerken met een bouwsom van 45 380 euro of meer. De bedragen hebben betrekking op de bouwkosten volgens NEN, uitgave 1979, excl. BTW.

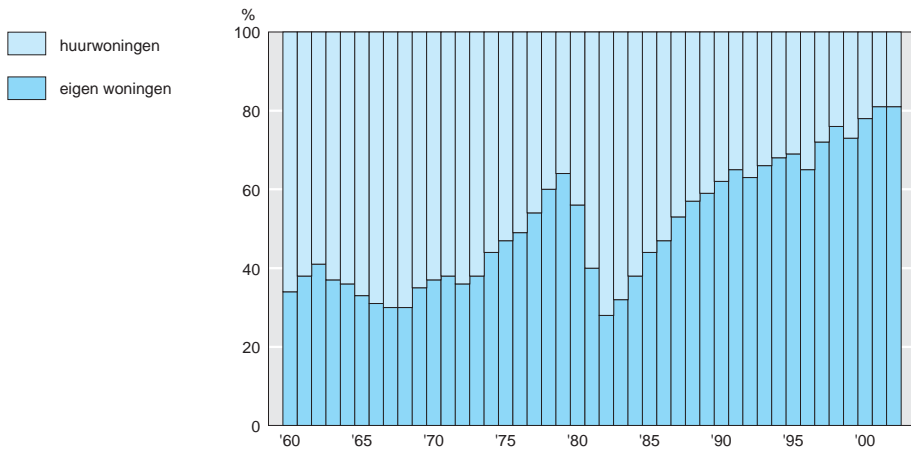
5 Nieuwbouw van woningen ¹⁾

	eenheid	1990	1995	2000	2001	2002
Verleende bouwvergunningen	1	89 747	98 405	78 563	62 326	67 183
Begonnen woningen	1	97 274	95 918	-	-	-
Voltooide woningen	1	97 384	93 836	70 650	72 958	66 704
w.o.						
eengezinshuizen	%	75	75	75	74	74
Nog gereed te komen, 31 december	1000	89	114	136	121	119
<i>Voltooide woningen</i>						
<i>Kamers ²⁾</i>						
2 of minder	%	6	6	5	3	4
3	%	24	25	25	25	25
4	%	59	55	54	55	56
5	%	10	12	14	14	13
6 of meer	%	1	2	2	3	3
<i>Huur- en eigen woningen</i>						
Huurwoningen	%	38	31	22	19	19
Eigen woningen	%	62	69	78	81	81
<i>Bouwtype</i>						
Eengezinshuizen	%	75	75	75	74	74
Woningen in meergezinshuizen	%	25	25	25	26	26

¹⁾ Woningen die voldoen aan de bouwtechnische eisen gesteld in de Model Bouwverordening van de Vereniging van Nederlandse Gemeenten.

²⁾ Excl. badkamers, keukens, bijkeukens, serres, hallen en zolderruimten.

Voltooide woningen

6 Mutaties in de woningvoorraad

	1990	1995	2000	2001	2002
	<i>x 1 000</i>				
Woningvoorraad, 31 december	5 892	6 276	6 651	6 710	6 764
Toegevoegd	101,4	98,8	74,8	77,6	71,3
w.o. door nieuwbouw	97,4	93,8	70,7	73,0	66,7
Ontrokken	11,5	13,7	13,5	15,6	16,4
Saldo vermeerdering	89,9	85,1	61,2	62,1	54,9
Administratieve correcties gemeld door de gemeenten	0,0	-1,0	0,0	-3,2	-0,3
Saldo vermeerdering in %	1,5	1,4	0,9	0,9	0,8

7 Aan de woningvoorraad onttrokken woningen

	1990	1995	2000	2001	2002
Ontrokken wegens					
Verbouw	1 596	2 059	2 490	2 501	2 720
Buitengebruikstelling					
verandering van bestemming	929	1 163	753	1 073	931
anderszins	499	87	27	22	24
Vernietiging					
slopen	8 418	10 264	10 198	11 778	12 683
brand	106	118	60	181	50
Totaal	11 548	13 691	13 528	15 555	16 408
Gemiddelde leeftijd onttrokken woningen (jaren)	68	62	59	61	61
Ontrokken in % van de voorraad per 31 december	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2

8 Vastgoedtransacties, 2002

	particuliere verkrijgers		overige verkrijgers	
	transacties	bedrag	transacties	bedrag
	<i>abs.</i>	<i>mln euro</i>	<i>abs.</i>	<i>mln euro</i>
Eensgezinswoningen	145 769	31 806	4 047	2 966
Appartementen	52 593	7 818	2 020	959
Overige woningen	12 942	2 743	1 085	629
Bedrijfsmatige gebouwen	5 292	1 589	5 323	9 686
Agrarische grond en gebouwen	6 816	710	3 406	1 098
Bouwgrond voor nieuwbouw	32 769	3 039	4 418	3 510
Heterogeen ¹⁾	13 285	3 798	3 074	7 718
Overige objecten	13 675	716	2 057	1 049
Totaal	283 141	52 219	25 430	27 615

Bron: Kadata BV.

¹⁾ Meerdere soorten objecten per transactie.

9 Bouwkosten van woningen en verkoopprijzen van bestaande woningen (incl. BTW)

	1995	1999	2000	2001	2002*
	<i>1995=100</i>				
Bouwkosten van nieuwe woningen ¹⁾	100	119	125	134	148
Verkoopprijzen van bestaande woningen	100	152	175	188	198

Bron: Bouwkosten: CBS. Verkoopprijzen: Nederlandse Vereniging van Makelaars (NVM).

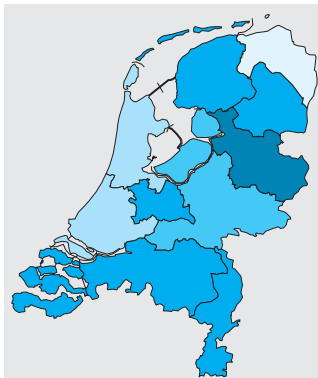
¹⁾ Gebaseerd op aanneemsommen van alle woningen. Hierbij zijn zoveel mogelijk correcties aangebracht voor t.o.v. het basisjaar veranderde voorzieningen.

10 Kosten van grond-, water- en wegebouw, januari

	1999	2000	2001*	2002*	2003*
	<i>februari 1995=100</i>				
Aanleg van riolering binnen de bebouwde kom	108	110	113	119	123
Aanleg van wegen met open verharding	109	112	117	122	125
Aanleg van wegen met gesloten verharding	107	114	120	123	125
Verrichten van machinaal grondwerk t.b.v. weglichamen	107	110	113	117	119
Onderhoudswerk aan wegen met gesloten verharding buiten de bebouwde kom	105	112	117	119	122

11 Investerings in vaste activa in de bouwnijverheid

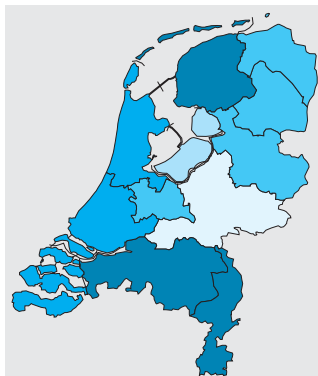
	1995	1998	1999	2000	2001
	<i>mln euro</i>				
Bouwrijp maken van terreinen	77	137	148	163	140
B&U-bouw; GWW-bouw (excl. grondverzet)	705	841	1 161	1 045	1 239
Bouwinstallatiebedrijven	182	297	362	306	345
Afwerken van gebouwen	144	215	293	211	199
Verhuur bouw-, sloopmachines met personeel	94	127	232	165	190
Totaal	1 202	1 618	2 195	1 889	2 116

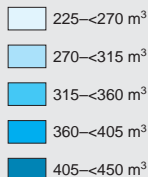
Voltoorde eigen woningen per 100 voltoorde woningen in de provincie, 2002

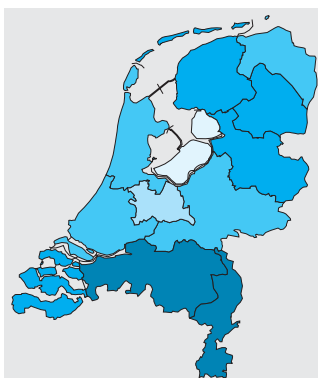
Nederland = 89

Gemiddelde inhoud van huurwoningen waarvoor bouwvergunning is verleend, 2002

Nederland = 380 m³

Gemiddelde inhoud van eigen woningen waarvoor bouwvergunning is verleend, 2002

Nederland = 534 m³

Dit hoofdstuk geeft informatie over de verschillende facetten van de binnenlandse handel en dienstverlening. Hierover zijn de volgende tabellen opgenomen:

- de groothandel;
- de detailhandel;
- de horeca;
- personenautobranche;
- persoonlijke dienstverlening;
- zakelijke dienstverlening.

Toelichting

Bij de bedrijfsopbrengsten zijn de ontvangsten uit hoofde van nevenactiviteiten inbegrepen. Voorbeeld: de omzet in lectuur van een tabakswinkel wordt tot de totale omzet van de winkel gerekend. Zo wordt ook de omzet uit reparatieactiviteiten van een juwelierswinkel tot de omzet van deze winkel gerekend.

Gegeven het zeer omvangrijke aantal bedrijven in de bedrijfs(sub)klassen is het uit het oogpunt van organisatie en kosten noodzakelijk bij de enquêtes gebruik te maken van steekproeven. Dat wil zeggen dat voor een bepaalde enquête een toereikend aantal bedrijven op aselecte wijze – d.w.z. zuiver toevallig – uit de desbetreffende bedrijfs(sub)klasse getrokken wordt. Bedrijven met 50 of meer werknemers worden overigens te allen tijde in de enquêtes opgenomen.

Verklaring van termen

arbeidskosten Bruto lonen en salarissen van werknemers, alsmede het werkgeversaandeel in sociale verzekeringspremies, pensioenlasten en overige sociale lasten.

bedrijfslasten Kosten die gemaakt zijn om de bedrijfsopbrengsten te realiseren.

bedrijfsopbrengsten Opbrengsten uit de normale bedrijfsuitoefening, alsmede de

waarde van voorraadmutaties, geactiveerde productie voor het eigen bedrijf, subsidies en schade-uitkeringen.

bedrijfsresultaat De bedrijfsopbrengsten minus de bedrijfslasten.

inkoopwaarde Kosten van grond- en hulpstoffen, verpakkingsmiddelen, handelsgoederen, loondiensten en uitbestede werkzaamheden, voor zover verbruikt bij de productie van de in het verslagjaar verkochte goederen en diensten.

omzet Het totaal van de ontvangsten inclusief BTW uit hoofde van verkopen van goederen c.q. verlening van diensten à contant en op rekening, na aftrek van verleende kortingen, retouren en terugbetaalde emballage. De ontvangsten uit hoofde van nevenactiviteiten zijn bij deze geldomzet inbegrepen.

werkzame personen Personen die arbeid verrichten onder auspiciën van een bedrijf, ongeacht of zij als werknemer op de loonlijst staan van dat bedrijf, dus ook meewerkende eigenaren en gezinsleden tellen mee.

1 Opbrengsten en kosten van bedrijven met groothandel of handelsbemiddeling als hoofdvactiviteit, 2001

	be- drijven	werk- zame per- sonen ¹⁾	bedrijfs- opbreng- sten	bedrijfs- lasten	w.o.		bedrijfs- resultaat
					inkoop- waarde	arbeids- kosten	
	<i>x 1 000</i>		<i>mld euro</i>	<i>in % van de bedrijfsopbrengsten</i>			
Landbouwproducten en levende dieren							
Granen, zaden en veevoeder	1,2	9,6	9,6	98,0	88,9	3,8	2,0
Bloemen en planten	2,3	21,8	8,5	96,5	80,3	6,9	3,5
Voedings- en genotmiddelen	6,5	78,8	48,6	96,7	84,5	4,8	3,3
w.v.							
groenten, fruit en consumptieaardappelen	1,2	15,4	10,3	97,4	85,2	4,6	2,6
voedings- en genotmiddelen, algemeen assortiment	1,1	21,0	12,8	97,0	85,9	5,0	3,0
voedings- en genotmiddelen n.e.g.	4,2	42,4	25,5	96,3	83,6	4,7	3,7
Overige consumentenartikelen	15,0	111,6	52,6	95,0	74,6	6,6	5,0
w.v.							
kleding, schoeisel en modeartikelen	3,1	17,4	9,6	95,3	68,2	6,4	4,7
farmaceutische producten, medische en tandheelkundige instrumenten, verpleegartikelen en laboratoriumbenodigdheden							
overige consumentenartikelen n.e.g.	1,6	22,5	13,0	95,4	75,8	7,1	4,6
overige consumentenartikelen n.e.g.	10,3	71,7	30,0	94,7	76,0	6,5	5,3
Intermediaire goederen (geen agrarische producten), afval en schroot	8,4	89,0	46,4	96,2	81,0	6,6	3,8
w.v.							
brandstoffen en andere minerale olieproducten	0,5	6,5	11,4	99,0	91,6	2,5	1,0
hout en bouwmaterialen	4,0	42,4	14,5	94,8	76,1	9,3	5,2
chemische producten	1,1	10,3	7,6	95,7	79,4	5,9	4,3
afval en schroot	1,2	7,3	3,3	94,9	77,3	5,7	5,1
intermediaire goederen n.e.g.	1,7	22,4	9,8	95,8	78,4	8,5	4,2
Machines, apparaten en toebehoren	11,9	147,4	79,2	96,8	72,0	6,9	3,2
w.v.							
computers, kantoormachines en -meubels	3,9	55,5	52,4	97,8	72,5	4,1	2,2
overige machines en apparaten voor industrie en handel	5,9	72,6	21,6	94,7	70,2	12,7	5,2
machines, apparaten en toebehoren n.e.g.	2,1	19,3	5,3	95,2	74,4	10,9	4,8
Overige gespecialiseerde groothandel en groothandel met een algemeen assortiment	3,8	25,1	8,3	94,1	74,2	9,1	5,9
Totaal ²⁾	55,0	505,5	261,4	96,2	77,4	6,4	3,8

1) Voltijdequivalenten.

2) Incl. handelsbemiddeling en niet genoemde landbouwproducten en levende dieren.

2 Opbrengsten en kosten van bedrijven met detailhandel ¹⁾ als hoofdvactiviteit, 2001

	be- drijven	werk- zame per- sonen ²⁾	bedrijfs- opbreng- sten	bedrijfs- lasten	w.o.		bedrijfs- resultaat
					inkoop- waarde	arbeids- kosten	
	<i>x 1 000</i>		<i>mld euro</i>	<i>in % van de bedrijfsopbrengsten</i>			
Detailhandel in winkel							
Voedings- en genotmiddelen	14,9	144,2	27,6	96,4	74,1	10,5	3,6
w.o.							
voedings- en genotmiddelen, algemeen assortiment (supermarkten)	3,4	102,2	21,9	97,6	75,5	10,5	2,4
aardappelen, groenten en fruit	1,9	6,3	0,6	85,6	61,7	10,4	14,4
vlees en vleeswaren (slagers)	3,3	13,8	1,6	90,6	62,3	14,0	9,4
wild en gevogelte (poeliers)	0,3	0,9	0,1	86,9	65,4	8,4	12,1
vis	0,7	2,3	0,3	86,8	59,8	10,9	13,2
chocolade en suikerwerk	0,4	1,3	0,1	89,0	53,4	16,1	10,2
dranken (slijters)	1,0	5,1	1,1	101,7	79,8	9,4	-1,7
tabaksproducten	1,4	3,9	0,9	91,6	80,6	4,2	8,5
kaas	0,5	1,6	0,2	90,3	69,3	10,1	9,7
reformartikelen	0,4	1,3	0,2	92,0	71,5	9,5	8,0

2 Opbrengsten en kosten van bedrijven met detailhandel ¹⁾ als hoofddactiviteit, 2001 (slot)

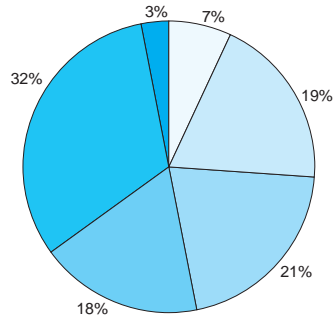
	be- drijven	werk- zame per- sonen ²⁾	bedrijfs- opbreng- sten	bedrijfs- lasten	w.o.		bedrijfs- resultaat
					inkoop- waarde	arbeids- kosten	
	<i>x 1 000</i>		<i>mld euro</i>	<i>in % van de bedrijfsopbrengsten</i>			
Duurzame en overige consumptiegoederen	50,2	305,6	43,6	92,9	61,9	13,4	7,1
w.o.							
drogisterijartikelen	1,6	15,8	2,4	94,7	67,0	12,1	5,3
parfumerie-, toilet- en cosmetische artikelen	0,3	2,3	0,4	92,0	57,9	15,0	8,0
textielgoederen	9,3	59,9	7,8	92,7	56,4	14,9	7,3
w.o.							
bovenkleding	7,3	51,3	6,8	92,9	56,3	14,8	7,1
w.o.							
damesbovenkleding	2,9	16,1	2,2	92,1	57,8	14,0	7,9
bovenkleding, algemeen assortiment	2,5	28,1	3,6	94,3	55,0	15,9	5,7
kledingstoffen	0,3	0,9	0,1	90,3	53,2	16,1	9,7
textielgoederen, algemeen assortiment (textielsupermarkten)	0,3	3,9	0,5	93,5	60,4	15,6	6,5
schoeisel, lederwaren en reisartikelen	1,7	13,8	1,8	90,4	56,5	14,3	9,6
w.v.							
schoeisel	1,5	12,6	1,6	90,3	56,8	14,1	9,7
lederwaren en reisartikelen	0,3	1,2	0,1	91,2	52,8	16,8	8,8
meubels, woningtextiel, verlichtingsartikelen en vloerbedekking	5,0	33,1	5,5	93,3	60,1	13,9	6,7
w.v.							
meubels	1,8	16,5	3,2	93,6	60,9	13,6	6,4
verlichtingsartikelen	0,4	1,3	0,2	91,3	56,7	12,7	8,7
woninginrichting, algemeen assortiment	1,3	8,3	1,3	93,4	61,0	13,8	6,5
woningtextielzaken	1,4	7,0	0,9	92,6	56,9	15,6	7,4
glas-, porcelein- en aardewerk; huishoudelijke artikelen en speelgoed	2,0	16,0	2,3	93,5	64,7	12,6	6,5
w.v.							
glas-, porcelein en aardewerk huishoudelijke artikelen, algemeen assortiment	0,6	1,7	0,2	88,7	59,5	12,3	11,3
speelgoed	0,8	10,4	1,4	94,5	64,8	13,8	5,5
speelgoed	0,6	3,9	0,7	92,9	66,0	10,0	7,3
duurzame huishoudelijke artikelen	4,1	26,0	5,0	96,2	73,8	9,8	3,8
w.o.							
wit- en bruingoed	1,7	14,8	3,2	96,9	75,3	9,9	3,1
doe-het-zelfartikelen	2,5	19,3	3,3	91,4	64,3	11,4	8,6
boeken, tijdschriften, kantoor- en schoolbenodigdheden	1,8	9,1	1,5	94,4	69,4	11,5	5,7
w.o.							
boeken, tijdschriften en kranten	0,9	5,2	0,9	95,3	69,1	12,5	4,8
fotografische artikelen	0,8	3,2	0,4	91,7	60,5	13,2	8,3
optische artikelen	1,2	7,4	0,8	85,4	38,7	22,1	14,6
juweliersartikelen en uurwerken	1,4	6,6	0,8	86,6	54,2	13,4	13,4
sport- en kampeerartikelen	1,7	7,8	1,2	92,3	64,7	10,8	7,6
tuincentra	0,7	6,7	0,8	93,6	59,4	16,3	6,4
Totaal detailhandel in winkel	65,1	449,8	71,2	94,2	66,6	12,2	5,8

¹⁾ Excl. de apotheken.

²⁾ Voltijdequivalenten.

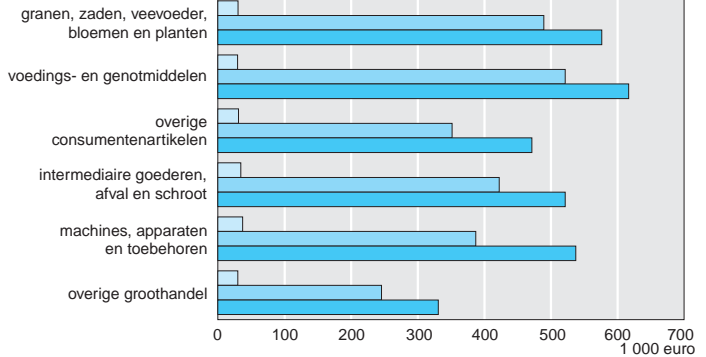
bedrijfsopbrengsten naar sector ¹⁾

- granen, zaden, veevoeder, bloemen en planten
- voedings- en genotmiddelen
- overige consumentenartikelen
- intermediaire goederen, afval en schroot
- machines, apparaten en toebehoren
- overige groothandel

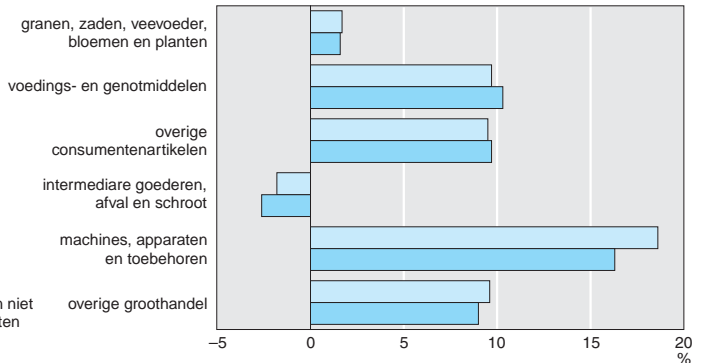
arbeidskosten, inkoopwaarde en bedrijfsopbrengsten per werkzame persoon

- arbeidskosten
- inkoopwaarde
- bedrijfsopbrengsten

bedrijfslasten en -opbrengsten; mutaties t.o.v. 2000

- bedrijfslasten
- bedrijfsopbrengsten

¹⁾ Excl. handelsbemiddeling en niet genoemde landbouwproducten en levende dieren.

3 Indexcijfers van omzetten (incl. BTW), prijzen en berekende hoeveelheden van bedrijven met detailhandel als hoofdactiviteit ¹⁾

		1999	2000	2001	2002
<i>Detailhandel in winkel</i>		<i>1995=100</i>			
Voedings- en genotmiddelen	prijs	106	107	114	118
	hoeveelheid	105	106	106	107
	omzet	111	113	121	126
w.o.					
voedings- en genotmiddelen, algemeen assortiment (supermarkten)	prijs	105	106	113	116
	hoeveelheid	109	111	112	114
	omzet	114	117	126	132
aardappelen, groenten en fruit	prijs	111	107	119	126
	hoeveelheid	82	79	71	60
	omzet	91	85	84	76
vlees en vleeswaren (slagers)	prijs	104	105	115	117
	hoeveelheid	88	89	85	85
	omzet	91	93	98	99
dranken (slijters)	prijs	105	107	111	113
	hoeveelheid	99	100	103	103
	omzet	103	107	114	116
Duurzame en overige consumptiegoederen	prijs	103	104	108	112
	hoeveelheid	125	131	133	133
	omzet	129	137	144	148
w.o.					
drogisterijartikelen	prijs	107	108	113	117
	hoeveelheid	126	132	137	142
	omzet	134	143	155	167
bovenkleding	prijs	105	103	104	106
	hoeveelheid	115	121	126	126
	omzet	120	125	131	134
w.o.					
herenbovenkleding	prijs	103	102	103	106
	hoeveelheid	125	127	135	136
	omzet	128	129	138	144
damesbovenkleding	prijs	106	104	104	107
	hoeveelheid	112	118	126	120
	omzet	119	122	132	128
bovenkleding, algemeen assortiment	prijs	105	103	104	106
	hoeveelheid	113	119	120	121
	omzet	118	123	125	129
textiel, algemeen assortiment (textielsupermarkten)	omzet	103	104	107	118
schoeisel	prijs	107	108	115	122
	hoeveelheid	111	117	114	109
	omzet	119	126	132	133
meubels, woningtextiel, verlichtings artikelen en vloerbedekking	prijs	105	108	115	120
	hoeveelheid	129	131	130	122
	omzet	135	141	149	146
glas-, porselein- en aardewerk en overige huishoudelijke artikelen	prijs	102	103	107	109
	hoeveelheid	110	108	109	109
	omzet	113	112	117	119
speelgoed	prijs	106	107	113	114
	hoeveelheid	118	135	141	150
	omzet	125	144	159	171
wit-, bruingoed, geluidsdragers en computers	prijs	91	91	93	94
	hoeveelheid	148	166	169	173
	omzet	135	151	158	162
doe-het-zelfartikelen	prijs	104	106	112	115
	hoeveelheid	127	133	135	138
	omzet	133	142	150	160
fotografische artikelen	prijs	85	86	86	84
	hoeveelheid	143	145	152	146
	omzet	121	124	131	123

3 Indexcijfers van omzetten (incl. BTW), prijzen en berekende hoeveelheden van bedrijven met detailhandel als hoofdactiviteit ¹⁾ (slot)

		1999	2000	2001	2002
		<i>1995=100</i>			
optische artikelen	prijs	102	104	107	110
	hoeveelheid	125	131	135	127
	omzet	128	136	145	140
juweliersartikelen en uurwerken	prijs	100	102	106	110
	hoeveelheid	135	142	148	135
	omzet	135	144	157	148
Totaal detailhandel in winkel	prijs	104	105	111	114
	hoeveelheid	116	121	122	122
	omzet	121	127	135	139
Postorderbedrijven	omzet	121	140	171	179
Totale detailhandel	prijs	104	105	111	114
	hoeveelheid	116	120	122	122
	omzet	121	127	134	139

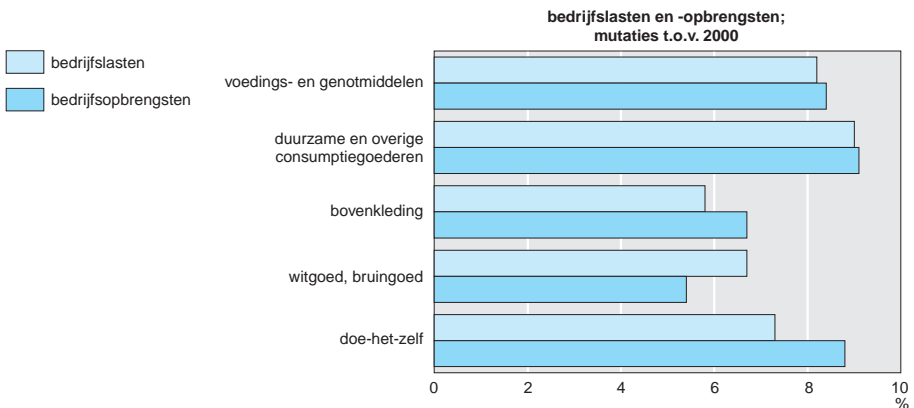
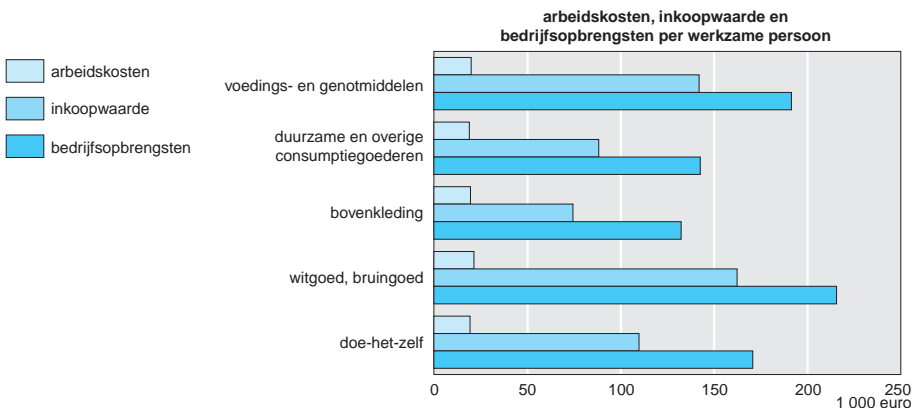
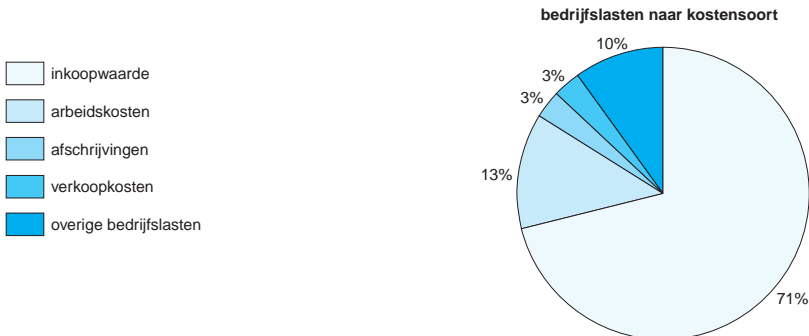
1) Excl. de apotheken.

4 Indexcijfers van omzetten, prijzen en hoeveelheden van bedrijven met dienstverlening als hoofdactiviteit

		1999	2000	2001	2002
		<i>2000=100</i>			
Hotels, pensions en conferentie-oorden	omzet	91	100	103	106
Restaurants, cafetaria's, snackbars e.d.	prijs	95	100	104	107
	hoeveelheid	98	100	105	112
	omzet	97	100	99	96
w.o. restaurants	prijs	89	100	105	107
	hoeveelheid	95	100	105	111
	omzet	94	100	100	97
cafetaria's, snackbars, ijszalons e.d.	prijs	95	100	104	107
	hoeveelheid	97	100	105	113
	omzet	98	100	98	95
Cafés	prijs	94	100	105	106
	hoeveelheid	97	100	108	116
	omzet	97	100	97	91
Kantines en catering	omzet	88	100	109	113
Kampeerterreinen en overige voorzieningen voor recreatief verblijf	omzet	99	100	105	113
Personenautobedrijven (excl. BTW) ¹⁾	omzet	96	100	101	.
Importeurs van nieuwe personenauto's (excl. BTW)	omzet	99	100	100	101
Autoservicebedrijven (excl. BTW) ²⁾	omzet	95	100	110	.
Detailhandel in auto-onderdelen en -accessoires (excl. BTW)	omzet	98	100	103	.
Benzineservice-stations	omzet	89	100	102	101

1) Handel in en reparatie van personenauto's (excl. invoer van nieuwe).

2) Auto-onderdelen- en bandenservicebedrijven (detailhandel), reparatie specifieke auto-onderdelen, carrosserieherstel, overige onderhoud en slepen van auto's.

5 Bedrijfsopbrengsten en kosten van bedrijven met dienstverlening als hoofdvactiviteit, 2001

	be- drijven	bedrijfs- opbreng- sten	bedrijfs- lasten	w.o.			bedrijfs- resultaat
				inkoop- waarde c.q. kost- prijs ¹⁾	arbeids- kosten	afschrij- vingen	
	x 1 000	mln euro	in % van de bedrijfsopbrengsten				
Hotels, pensions en conferentieoorden	2,5	2 865	86,1	17,5	29,0	7,1	13,9
Restaurants, cafetaria's, snackbars e.d. w.v.	19,5	6 177	86,2	12,7	22,3	5,9	13,7
restaurants	10,1	3 866	88,0	0,0	25,6	5,6	12,0
cafetaria's, snackbars, jssalons e.d.	9,4	2 311	83,2	34,0	16,9	6,3	16,7
Cafés	11,5	2 854	82,3	31,4	18,6	6,0	17,7
Kantines en catering	2,5	2 111	92,7	39,9	34,7	3,7	7,3
Kampeerterreinen en overige voorzieningen voor recreatief verblijf	2,4	1 201	85,1	14,7	20,0	10,9	14,9
Computerservice- en informatietechnologiebureaus	16,8	15 280	90,6	26,3	35,9	3,6	9,4
Accountants, boekhoudbureaus, belastingconsulenten en administratiekantoren	12,4	7 493	80,9	5,8	43,9	4,4	19,1
Marktonderzoek-, opinieonderzoek-, economisch onderzoek-, advies- en public relationsbureaus	24,6	10 488	83,0	29,2	28,1	2,7	17,0
Architecten- en technische ontwerp-, teken- en adviesbureaus	14,0	10 707	90,0	30,3	34,8	2,9	10,0
Keuring en controle	0,5	822	92,6	13,0	44,3	5,1	7,4
Reclamebureaus	11,4	6 609	86,6	52,9	16,7	2,7	13,4
Uitzendbureaus	2,1	.	.	.	.	.	.
Uitleenbedrijven, arbeidsbemiddeling, testen, werven en selecteren van personeel	2,8	4 650	95,3	16,1	50,6	3,3	4,7
Reiniging van gebouwen en transportmiddelen	6,1	3 858	88,6	13,5	53,3	2,8	11,4
kappersbedrijven, schoonheidsverzorging, pedicures en manicures	18,5	1 324	70,2	14,2	28,8	5,0	29,8
Reiniging van kleding en textiel	1,1	750	85,1	10,8	32,7	13,3	14,9
Verhuur van transportmiddelen, machines, werktuigen zonder bedienend personeel en overige roerende goederen	4,3	8 510	91,4	43,0	8,6	29,9	8,6
Personenautobedrijven ²⁾	13,5	30 968	97,2	84,4	6,1	1,2	2,8
Importeurs van nieuwe personenauto's	0,1	12 848	97,9	72,4	1,3	0,3	2,1
Autoservicebedrijven ³⁾	4,2	2 322	89,5	44,5	22,7	3,7	10,5
Groothandel en handelsbemiddeling in banden, auto-onderdelen en -accessoires	1,8	7 036	96,6	82,7	6,4	0,8	3,4
Bedrijfsauto's, aanhangwagens e.d. ⁴⁾	1,1	3 845	95,0	75,6	10,2	1,6	5,0
Motorfietsbedrijven ⁵⁾	0,8	1 343	95,0	81,8	4,8	1,5	5,1
Benzineservicestations	1,6	7 811	98,5	90,3	3,3	0,8	1,5

¹⁾ Inkoopwaarde van grond-, hulpstoffen en handelsgoederen en kosten uitbesteed werk.

²⁾ Handel in en reparatie van personenauto's (excl. invoer van nieuwe).

³⁾ Auto-onderdelen- en bandenservicebedrijven (detailhandel), reparatie van specifieke auto-onderdelen, carrosserieherstel, overig onderhoud en slepen van auto's.

⁴⁾ Handel in en reparatie van bedrijfsauto's, aanhangwagens, opleggers e.d. (incl. invoer van nieuwe).

⁵⁾ Groothandel, detailhandel en reparatie van motorfietsen en onderdelen en accessoires daarvan.

Economische relaties met het buitenland kunnen in vier categorieën worden onderscheiden:

- de invoer en de uitvoer van goederen;
- de invoer en de uitvoer van diensten;
- inkomensstromen met het buitenland;
- kapitaalstromen met het buitenland.

De beide eerste groepen van stromen hangen samen met het productie- en bestedingsproces. De derde categorie hangt deels samen met het productieproces en deels met het inkomensverdelingproces. De vierde categorie hangt samen met het financieringsproces. Het CBS neemt de eerste twee categorieën, de internationale handel in goederen en diensten, waar. Een meer volledige waarneming van de twee overige categorieën geschiedt in Nederland door De Nederlandsche Bank NV.

Toelichting

De statistieken van de internationale handel worden samengesteld uit de gegevens, ontleend aan de statistiekexemplaren van aangiften en opgaven, die ondernemingen bij het in- en uitvoeren van goederen bij de douane moeten indienen en uit het geautomatiseerd systeem van de douane, Sagitta. Door het vereenvoudigen van douaneformaliteiten worden de in- en uitvoergegevens ten behoeve van de statistiek echter in toenemende mate verkregen uit gegevens, die door importerende en exporterende ondernemingen rechtstreeks aan het CBS worden opgegeven.

Vanaf 1 januari 1993 behoren de grenscontroles op het goederenverkeer binnen de Europese Unie tot het verleden. Daarmee verdwenen ook de douanedocumenten, waarop de statistieken van de internationale handel met lidstaten van de EU gebaseerd waren. Door het wegvallen van deze informatiebron

is het CBS in 1993 overgestapt op een systeem van directe waarneming bij importerende en exporterende ondernemingen. De waarneming van de in- en uitvoer met landen buiten de EU (zogenaamde derde landen) is ongewijzigd gebleven. Door de andere manier van waarnemen ontvangt het CBS minder basisgegevens dan voorheen. Bovendien zijn ondernemingen met een handelsvolume kleiner dan 225 000 euro met ingang van 1997 vrijgesteld voor deelname aan de statistiek.

Verklaring van termen

bijzondere trekkingsrechten De door het Internationale Monetaire Fonds gecreëerde reserves die kunnen dienen als betaalmiddel tussen de leden van het Fonds. De waarde van de bijzondere trekkingsrechten is gekoppeld aan de meest gebruikte handelsvaluta.

dekkingspercentage De waarde van de uitvoer in % van de waarde van de invoer.

energie Het totaal van grondstoffen en producten, dat volgens de goederennaamlijst voor de internationale handel wordt geregistreerd onder hoofdstuk 27, de statistieknummers 29022000 t/m 29029080 en de tariefposten 3403 en 3811. Hieronder vallen onder meer ruwe aardolie, aardolieproducten, aardgas, steenkool en elektriciteit.

financiële rekening Het deel van de betalingsbalans waarop de mutaties in de financiële verhoudingen met het buitenland zijn verantwoord.

gewicht Netto gewicht, het gewicht zonder enige verpakking.

handelsbalans De waarde van de uitvoer minus de invoer.

invoer Omvat de goederen die in het nationale vrije verkeer van Nederland zijn gebracht. Belanghebbenden krijgen er de vrije beschikking over nadat zij hebben vol-

daan aan de formaliteiten die door de douane zijn gesteld.

land van bestemming Het op het moment van uitvoer bekende land waarheen de goederen worden verzonden.

land van herkomst Land, vanwaar de goederen met bestemming Nederland zijn verzonden.

lopende rekening Het deel van de betalingsbalans, waarop de transacties in het zogenaamde lopende verkeer met het buitenland zijn verantwoord, dat wil zeggen het goederen- en dienstenverkeer benevens de inkomstentransacties. Tot de laatste behoren behalve de primaire inkomens (kapitaalopbrengsten, arbeidsloon, enz.) ook de overgedragen inkomens (ontwikkelingshulp met een consumptieve bestemming, transacties met de EU in het kader van het gemeenschappelijk landbouwbeleid, uitkeringen sociale fondsen e.d.).

ruilvoet Verhouding tussen het prijsindexcijfer van de uitvoer en het prijsindexcijfer van de invoer (x 100).

SITC Standard International Trade Classification (door VN opgestelde internationale goederenclassificatie).

uitvoer Omvat de goederen die buiten het nationale vrije verkeer zijn gebracht. Hierbij kan sprake zijn van goederen die in Nederland zijn voortgebracht of vervaardigd als ook van aanvankelijk ingevoerde goederen.

unit-values Deze worden bepaald door per statistieknnummer de totale waarde te delen door de totale hoeveelheid in de betreffende periode.

vermogensoverdrachtenrekening Het deel van de betalingsbalans waarop de overdrachten van vermogen aan en uit het buitenland zijn verantwoord.

waarde De statistische waarde is de waarde van de goederen op het moment dat deze de grens passeren.

De statistische waarde bij uitvoer is de waarde van de goederen inclusief de binnenlandse vervoers- en verzekeringskosten tot aan de Nederlandse grens.

De statistische waarde bij invoer is de waarde van de goederen inclusief de buitenlandse vervoers- en verzekeringskosten tot aan de Nederlandse grens.

1 In- en uitvoer van goederen; totalen en energie

	1998	1999	2000	2001	2002
<i>Invoer</i>					
<i>mln euro</i>					
Totaal	168 445	178 719	216 057	218 330	205 575
w.v.					
Europese Unie	101 489	104 900	118 720	119 270	116 938
overige landen	66 957	73 820	97 337	99 060	88 637
Energie	10 234	12 855	23 351	20 817	21 730
<i>Uitvoer</i>					
Totaal	180 725	188 599	231 854	241 339	232 704
w.v.					
Europese Unie	141 244	147 472	178 973	187 314	176 060
overige landen	39 480	41 127	52 881	54 025	56 644
Energie	11 081	12 150	21 675	23 869	20 905
<i>Handelsbalans</i>					
Totaal	12 279	9 879	15 797	23 009	27 129
w.v.					
Europese Unie	39 756	42 572	60 253	68 044	59 122
overige landen	-27 476	-32 693	-44 456	-45 034	-31 993
Energie	847	-705	-1 676	3 052	-825
<i>Dekkingspercentage</i>					
%					
Totaal	107	106	107	111	113
w.v.					
Europese Unie	139	141	151	157	151
overige landen	59	56	54	55	64
Energie	108	95	93	115	96

2 In- en uitvoer van goederen naar land en landengroep, 2002

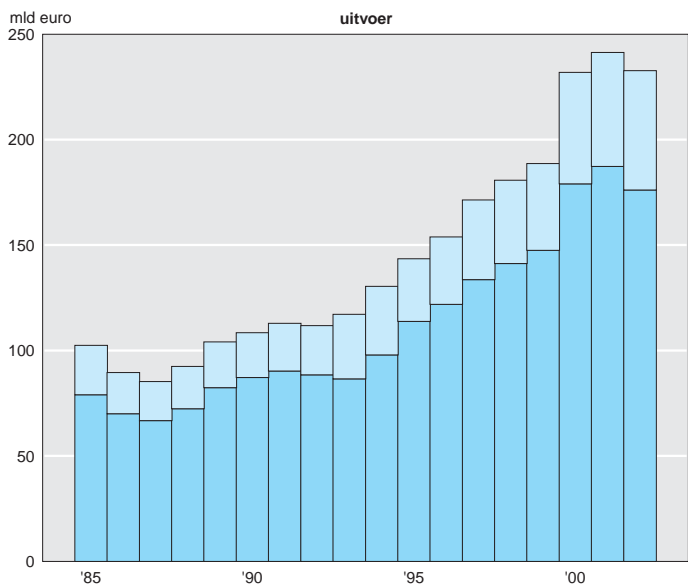
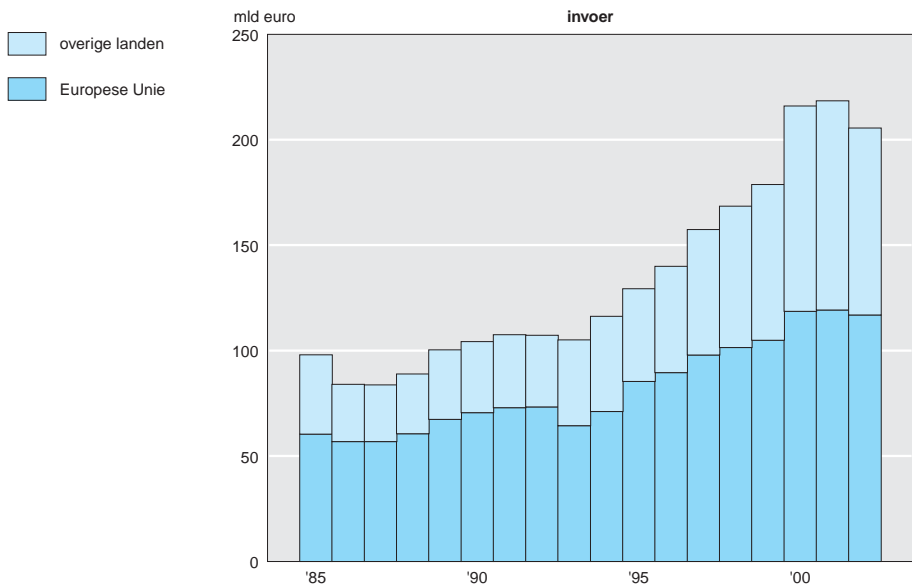
	invoer			uitvoer			handels- balans
	waarde	in % van het totaal	mutaties t.o.v. 2001	waarde	in % van het totaal	mutaties t.o.v. 2001	
<i>Europa</i>	<i>mln euro</i>	<i>%</i>		<i>mln euro</i>	<i>%</i>		<i>mln euro</i>
Europese Unie	116 938	57	-2	176 060	76	-6	59 122
w.v.							
Frankrijk	11 838	6	-6	23 399	10	-6	11 561
België	22 594	11	12	27 482	12	-4	4 888
Luxemburg	469	0	-3	696	0	-7	227
Duitsland	39 932	19	-1	56 465	24	-9	16 533
Italië	6 251	3	1	14 275	6	-5	8 025
Ver. Koninkrijk	16 476	8	-15	25 525	11	-5	9 049
Ierland	3 691	2	-3	2 422	1	4	-1 269
Denemarken	2 115	1	-2	3 390	1	-1	1 275
Griekenland	349	0	6	2 030	1	-1	1 681
Portugal	1 170	1	2	1 757	1	-10	587
Spanje	4 389	2	-7	8 249	4	-3	3 860
Zweden	4 070	2	-7	4 464	2	-10	394
Finland	2 094	1	5	2 466	1	4	372
Oostenrijk	1 436	1	-6	3 343	1	-13	1 908

2 In- en uitvoer van goederen naar land en landengroep, 2002 (slot)

	invoer			uitvoer			handels- balans
	waarde	in % van het totaal	mutaties t.o.v. 2001	waarde	in % van het totaal	mutaties t.o.v. 2001	
	<i>mln euro</i>	%		<i>mln euro</i>	%		
Noorwegen	3 735	2	-17	1 965	1	5	-1 770
Zwitserland	2 391	1	1	3 869	2	-1	1 478
Turkije	1 162	1	9	1 627	1	17	465
Overig West-Europa	501	0	-27	1 369	1	8	868
Polen	1 588	1	3	2 765	1	7	1 178
Tsjechië	835	0	-10	1 505	1	16	670
Hongarije	1 240	1	-2	1 322	1	12	82
Rusland	3 784	2	9	2 467	1	16	-1 318
Overig Oost-Europa	1 598	1	7	2 468	1	16	871
Totaal	133 772	65	-2	195 417	84	-5	61 645
<i>Afrika</i>	4 412	2	-20	3 995	2	2	-417
<i>Amerika</i>							
Verenigde Staten	18 248	9	-15	11 396	5	8	-6 852
Canada	826	0	-5	939	0	-5	112
Brazilië	2 180	1	-15	725	0	-10	-1 455
Argentinië	809	0	28	91	0	-54	-719
Overig Midden- en Zuid-Amerika	3 404	2	5	2 301	1	8	-1 103
Totaal	25 468	12	-12	15 452	7	5	-10 016
<i>Azië</i>							
Israël	870	0	5	961	0	-5	91
Overig Nabije- en Midden-Oosten	304	0	152	560	0	10	257
Iran (Islamitische Republiek)	297	0	23	324	0	20	27
Saoedi-Arabië	1 569	1	-32	884	0	8	-685
Koeweit	819	0	-30	192	0	17	-626
Overig Arabische Golf Staten	758	0	-26	1 360	1	-1	602
India	890	0	1	511	0	-5	-378
Thailand	1 488	1	-22	538	0	-10	-950
Indonesië	1 395	1	-11	373	0	8	-1 022
Maleisië	3 683	2	0	453	0	-5	-3 230
Singapore	3 380	2	0	1 273	1	17	-2 108
China (Volksrepubliek)	8 929	4	1	1 521	1	25	-7 408
Zuid-Korea	1 865	1	-13	1 254	1	14	-612
Japan	6 401	3	-26	2 364	1	-6	-4 037
Taiwan	3 509	2	-25	1 489	1	-14	-2 020
Hongkong	1 250	1	-13	978	0	-3	-272
Overig Azië	3 699	2	13	690	0	-9	-3 009
Totaal	41 104	20	-11	15 726	7	1	-25 378
<i>Australië en Oceanië</i>	790	0	-23	913	0	2	123
<i>Overige</i>	29	0	-58	1 200	1	-4	1 171
Totaal	205 575	100	1	232 704	100	4	27 129

Handel in goederen met de Europese Unie en overige landen

3 Handel in goederen met de belangrijkste handelspartners, 2002

invoer uit de 15 belangrijkste landen		uitvoer naar de 15 belangrijkste landen	
	<i>mln euro</i>		<i>mln euro</i>
Duitsland	39 932	Duitsland	56 465
België	22 594	België	27 482
Verenigde Staten	18 248	Ver. Koninkrijk	25 525
Ver. Koninkrijk	16 476	Frankrijk	23 399
Frankrijk	11 838	Italië	14 275
China	8 929	Verenigde Staten	11 396
Japan	6 401	Spanje	8 249
Italië	6 251	Zweden	4 464
Spanje	4 389	Zwitserland	3 869
Zweden	4 070	Denemarken	3 390
Rusland	3 784	Oostenrijk	3 343
Noorwegen	3 735	Polen	2 765
Ierland	3 691	Rusland	2 467
Maleisië	3 683	Finland	2 466
Taiwan	3 509	Ierland	2 422

4 Hoeveelheidsindexcijfers van de invoer van goederen van enkele landen

	1995	1999	2000	2001	2002
	<i>1995=100</i>				
België	100	122	135	137	146
Denemarken	100	118	123	125	132
Duitsland	100	135	149	152	152
Finland	100	133	140	132	134
Frankrijk	100	124	137	184	191
Ierland	100	159	187	187	183
Italië	100	122	135	134	137
Luxemburg	100	142	149	154	153
Ver. Koninkrijk	100	140	154	165	164
Canada	100	147	157	148	150
Japan	100	111	124	122	124
Verenigde Staten	100	157	178	172	178

Bron: Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling (OESO).

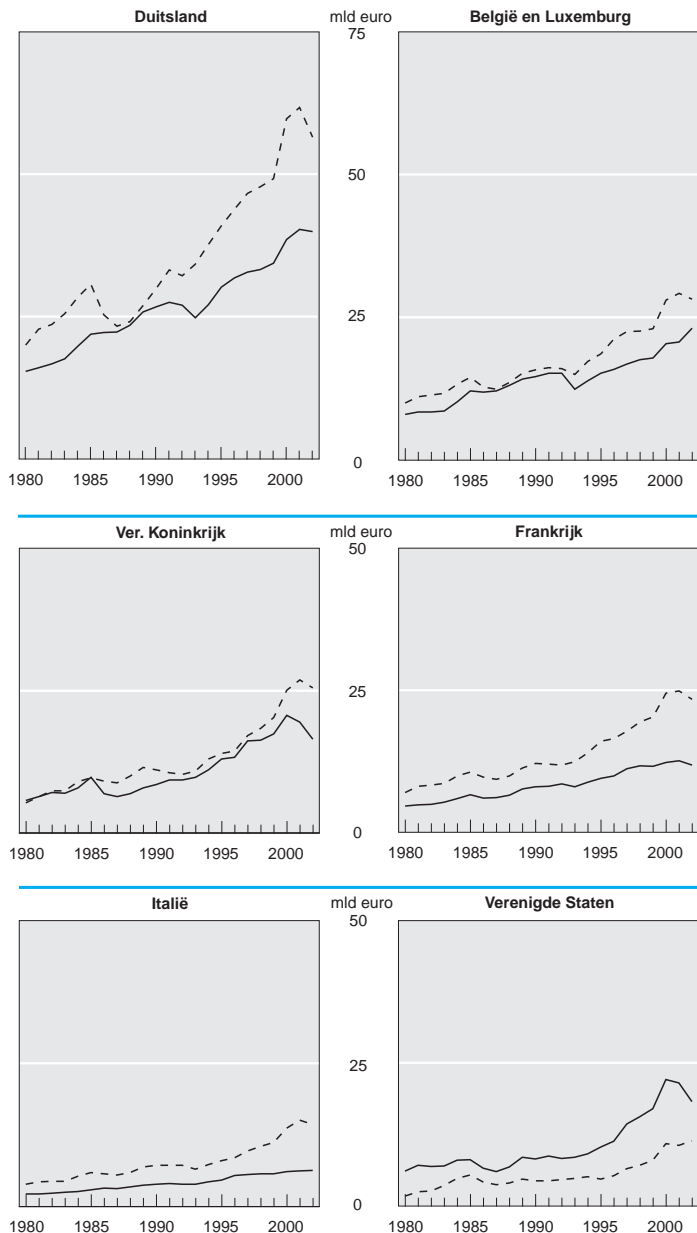
5 Hoeveelheidsindexcijfers van de uitvoer van goederen van enkele landen

	1995	1999	2000	2001	2002
	<i>1995=100</i>				
België	100	122	135	137	148
Denemarken	100	117	130	134	139
Duitsland	100	139	157	164	171
Finland	100	135	150	145	145
Frankrijk	100	129	144	179	188
Ierland	100	181	218	229	228
Italië	100	108	121	123	123
Luxemburg	100	140	163	170	167
Ver. Koninkrijk	100	123	134	141	134
Canada	100	139	151	145	145
Japan	100	114	125	112	122
Verenigde Staten	100	132	147	138	134

Bron: Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling (OESO).

Handel in goederen met de zes belangrijkste handelspartners

— invoer
- - - uitvoer

6 Invoer van goederen naar goederengroep ¹⁾

	2001			2002		
	waarde	in % van het totaal	mutatie t.o.v. 2000	waarde	in % van het totaal	mutatie t.o.v. 2001
	<i>mln euro</i>	%		<i>mln euro</i>	%	
Voedingswaren en levende dieren	18 249	8	9	17 672	9	-3
w.o.						
tarwe	571	0	14	572	0	0
maïs	368	0	21	359	0	-2
koffie	419	0	-22	331	0	-21
veevoeder m.u.v. niet gemalen granen	1 555	1	22	1 493	1	-4
Dranken en tabak	2 605	1	8	2 569	1	-1
w.o.						
onbewerkte tabak	579	0	-6	491	0	-15
Niet eetbare grondstoffen, behalve brandstoffen	8 458	4	-2	7 874	4	-7
w.o.						
oliehoudende zaden en vruchten	1 858	1	19	1 559	1	-16
hout, enkel bewerkt	1 058	0	-14	1 013	0	-4
katoen	22	0	-12	17	0	-23
wol en haar	10	0	-41	9	0	-10
Minerale brandstoffen, smeermiddelen en dergelijke producten	22 164	10	0	20 686	10	-7
w.o.						
steenkool, cokes en briquettes	1 509	1	71	951	0	-37
ruwe aardolie	12 245	6	-8	10 699	5	-13
aardolieproducten	5 367	2	-7	5 928	3	10
aardgas en industriegas	2 629	1	46	2 671	1	2
Dierlijke en plantaardige oliën en vetten	1 181	1	13	1 458	1	23
Chemische producten	24 785	11	3	25 018	12	1
w.o.						
organische chemische producten	6 850	3	-1	6 176	3	-10
werken van kunststof	1 794	1	-1	1 777	1	-1
Fabrikaten	26 497	12	-2	25 037	12	-6
w.o.						
papier en karton	3 096	1	6	3 089	2	0
garens	951	0	-6	873	0	-8
ijzer en staal	4 317	2	-6	4 065	2	-6
non-ferrometalen	3 453	2	-8	3 151	2	-9
Machines en vervoermaterieel	85 163	39	-1	77 590	38	-9
w.o.						
machines (incl. elektrische)	68 415	31	-1	61 829	30	-10
motorvoertuigen voor het weg- verkeer	15 046	7	0	14 295	7	-5
Niet elders genoemde goederen	29 228	13	5	27 670	13	-5
w.o.						
kleding	6 348	3	1	5 907	3	-7
Totaal	218 330	100	1	205 575	100	-6

¹⁾ Secties, afdelingen en groepen van de SITC.

7 Uitvoer van goederen naar goederengroep ¹⁾

	2001			2002		
	waarde	in % van het totaal	mutatie t.o.v. 2000	waarde	in % van het totaal	mutatie t.o.v. 2001
	<i>mln euro</i>	%		<i>mln euro</i>	%	
Voedingswaren en levende dieren w.o.	29 280	12	5	29 339	13	0
vlees, vers, gekoeld of bevroren	4 136	2	-6	4 047	2	-2
melk en room	1 669	1	7	1 449	1	-13
eieren	601	0	-2	591	0	-2
groente en fruit	7 633	3	7	7 866	3	3
cacao	958	0	9	1 140	0	19
Dranken en tabak	5 476	2	6	6 167	3	13
Niet eetbare grondstoffen, behalve brandstoffen w.o.	11 614	5	-1	12 115	5	4
ruwe plantaardige producten n.a.g.	7 059	3	2	7 386	3	5
Minerale brandstoffen, smeermiddelen en dergelijke producten w.o.	22 224	9	12	19 004	8	-14
steenkool, cokes en briquettes	813	0	70	500	0	-38
aardolieproducten	14 381	6	0	12 144	5	-16
aardgas en industrieegas	6 864	3	40	6 137	3	-11
Dierlijke en plantaardige oliën en vetten	1 431	1	4	1 637	1	14
Chemische producten w.o.	36 915	15	2	38 332	16	4
organische chemische producten	9 904	4	-1	9 922	4	0
kunstmatige meststoffen	823	0	-4	781	0	-5
werken van kunststof	2 062	1	0	2 138	1	4
Fabrikaten w.o.	23 999	10	-2	23 474	10	-2
papier en karton	2 698	1	-1	2 880	1	7
garens	1 328	1	2	1 283	1	-3
weefsel van katoen	371	0	-4	385	0	4
ijzer en staal	3 879	2	-4	4 050	2	4
non-ferrometalen	3 051	1	1	2 883	1	-6
Machines en vervoermaterieel w.o.	83 153	34	5	76 171	33	-8
machines (incl. elektrische) motorvoertuigen voor het weg- verkeer	70 316	29	5	63 302	27	-10
schepen en boten	11 002	5	0	11 157	5	1
	945	0	18	966	0	2
Niet elders genoemde goederen w.o.	27 246	11	6	26 466	11	-3
kleding	3 608	1	3	3 532	2	-2
muziekinstrumenten en grammofoon- platen	2 929	1	22	2 605	1	-11
Totaal	241 339	100	4	232 704	100	-4

¹⁾ Secties, afdelingen en groepen van de SITC.

8 Indexcijfers van de in- en uitvoer van goederen per goederencategorie

	1998	1999	2000	2001	2002
<i>Waarde-indexcijfers</i>	<i>1996=100</i>				
Invoer	120	129	154	156	144
Grondstoffen en halffabrikaten	116	123	151	150	140
Consumptiegoederen	117	125	141	151	149
Investeringsgoederen	140	154	180	181	154
Algemene goederen	115	124	142	140	139
Uitvoer	118	122	150	156	150
Onbewerkte agrarische producten	105	109	120	127	131
Delfstoffen	91	84	136	193	170
Fabrikaten	119	125	153	158	151
w.o.					
voedings- en genotmiddelen	109	110	121	127	130
textiel en kleding	115	112	119	118	118
aardolieproducten	90	104	186	186	159
chemische producten	112	114	140	143	148
metaalproducten	134	141	174	180	167
overige fabrikaten	113	119	138	145	122
Overige goederen	129	142	167	146	138
<i>Hoeveelheidindexcijfers</i>					
Invoer	118	128	133	129	126
Grondstoffen en halffabrikaten	115	121	120	120	117
Consumptiegoederen	108	116	122	125	129
Investeringsgoederen	141	167	189	167	157
Algemene goederen	115	120	132	129	119
Uitvoer	116	123	133	135	136
Onbewerkte agrarische producten	102	113	116	117	121
Delfstoffen	87	88	94	110	113
Fabrikaten	118	125	136	137	138
w.o.					
voedings- en genotmiddelen	104	107	113	113	115
textiel en kleding	105	103	113	111	112
aardolieproducten	107	101	103	112	104
chemische producten	109	114	123	124	130
metaalproducten	133	146	161	164	166
overige fabrikaten	111	119	124	120	108
Overige goederen	137	165	171	136	128
<i>Prijnsindexcijfers ('unit value')</i>					
Invoer	102	101	116	120	114
Grondstoffen en halffabrikaten	100	101	125	124	120
Consumptiegoederen	108	107	116	122	116
Investeringsgoederen	99	92	95	109	98
Algemene goederen	101	103	108	109	117
Uitvoer	101	99	113	116	110
Onbewerkte agrarische producten	102	96	104	108	108
Delfstoffen	104	95	145	175	151
Fabrikaten	101	99	113	115	109
w.o.					
voedings- en genotmiddelen	104	103	107	113	113
textiel en kleding	110	108	105	107	106
aardolieproducten	84	102	181	166	153
chemische producten	103	100	113	115	113
metaalproducten	100	97	108	110	101
overige fabrikaten	102	100	112	121	113
Overige goederen	94	86	98	107	108

9 Betalingsbalans

	1990	1995	2000	2001*	2002*
<i>Lopende rekening</i>					
<i>mln euro</i>					
Goederenrekening					
Uitvoer van goederen	107 106	142 453	221 947	228 356	221 145
Invoer van goederen	97 244	125 126	202 978	205 149	197 793
Saldo	9 862	17 327	18 970	23 206	23 352
Dienstenrekening					
Uitvoer van diensten	24 105	33 415	53 541	57 244	59 202
Invoer van diensten	24 445	32 600	55 823	60 018	60 409
Saldo	-341	815	-2 281	-2 775	-1 207
Inkomensrekening					
Inkomens, ontvangsten	21 646	26 006	49 675	45 738	43 210
Inkomens, uitgaven	22 116	20 705	52 141	48 882	44 071
Saldo	-470	5 301	-2 466	-3 144	-860
Inkomensoverdrachtenrekening					
Inkomensoverdrachten, ontvangsten	3 733	3 451	4 755	4 991	5 853
Inkomensoverdrachten, uitgaven	6 100	8 124	11 546	12 528	12 450
Saldo	-2 367	-4 673	-6 792	-7 537	-6 597
Saldo lopende rekening	6 684	18 769	7 431	9 751	14 688
Vermogensoverdrachtenrekening					
Vermogensoverdrachten, ontvangsten	259	627	2 438	1 242	903
Vermogensoverdrachten, uitgaven	503	1 424	2 540	4 813	1 484
Saldo	-244	-797	-102	-3 571	-581
Financiële rekening					
Directe investeringen					
Nederlandse directe investeringen	-11 286	-14 696	-82 095	-53 611	-37 740
Buitenlandse directe investeringen	8 688	8 963	69 309	58 035	28 197
Saldo	-2 599	-5 733	-12 786	4 423	-9 543
Effectenverkeer					
Buitenlandse effecten	-2 851	-11 855	-70 047	-68 140	-68 915
Nederlandse effecten	-1 068	4 460	60 544	83 378	61 440
Saldo	-3 919	-7 394	-9 504	15 238	-7 475
Financiële derivaten					
Saldo	-53	-1 270	-4 645	-6 536	-7 006
Overige financiële transacties					
Activa	-21 867	-6 181	-30 377	-73 261	-27 328
Passiva	24 345	7 051	50 313	60 985	49 994
Saldo	2 478	870	19 936	-12 276	22 666
Saldo financiële rekening excl. toeneming officiële reserves	-4 092	-13 527	-6 998	850	-1 358
Toeneming (-) officiële reserves					
Monetair goud	0	0	680	267	347
Bijzondere trekkingsrechten	98	-198	337	-142	119
Reservepositie in het IMF	20	-405	504	-491	-290
Ecu's	142	722	0	0	0
Deviezenvoorraad	-528	1 245	-1 829	779	-29
Totaal toeneming (-) officiële reserves	-267	1 365	-308	413	147
Saldo financiële rekening incl. toeneming officiële reserves	-4 359	-12 162	-7 306	1 263	-1 212
<i>Statistische verschillen</i>	-2 080	-5 810	-22	-7 444	-12 772

Bron: Het Statistisch Bulletin van De Nederlandsche Bank.

N.B. Samengesteld door De Nederlandsche Bank in samenwerking met het CBS.

10 Reisverkeer, uitgaven en ontvangsten naar voornaamste landen ¹⁾

	1990	1995	2000	2001*	2002*
<i>Uitgaven</i>	<i>mln euro</i>				
Europese Unie w.v.	4 528	6 214	10 130	10 023	10 233
België en Luxemburg	875	1 270	2 225	2 281	2 321
Duitsland ²⁾	1 233	1 575	2 766	2 405	2 455
Frankrijk	717	1 072	1 707	1 787	1 831
Italië	192	302	475	499	518
Oostenrijk	503	472	513	551	533
Spanje	358	566	862	919	948
Ver. Koninkrijk	391	624	981	986	1 003
overige EU-landen	259	333	601	595	624
Noorwegen	22	37	55	53	55
Zwitserland	324	467	364	373	376
Verenigde Staten	768	1 154	1 571	1 667	1 689
Overige landen	420	626	1 121	1 301	1 334
Totaal	6 062	8 498	13 241	13 417	13 687
<i>Ontvangsten</i>					
Europese Unie w.v.	2 680	3 462	5 590	5 574	6 058
België en Luxemburg	419	523	946	942	1 028
Duitsland ²⁾	1 347	1 853	2 472	2 328	2 547
Frankrijk	170	264	445	416	453
Italië	122	171	182	228	249
Oostenrijk	46	93	97	108	117
Spanje	64	82	137	145	158
Ver. Koninkrijk	433	351	1 034	1 158	1 234
overige EU-landen	79	125	277	249	272
Noorwegen	18	32	78	59	65
Zwitserland	185	200	287	207	226
Verenigde Staten	394	735	1 307	1 170	1 271
Overige landen	134	351	551	496	540
Totaal	3 411	4 780	7 813	7 506	8 160

1) Zoals geregistreerd door De Nederlandsche Bank (gedeeltelijk op grond van de gebruikte geldsoort); 2002-cijfers: CBS.

2) 1990 excl. DDR.

Vrijwel alle facetten van verkeer en vervoer worden in dit hoofdstuk behandeld. Er wordt een beeld gegeven van:

- exploitatiegegevens van ondernemingen in de transportsector;
- de omvang van het binnenlands en grensoverschrijdend personen- en goederenvervoer;
- de aanwezigheid en benutting van infrastructuur;
- de ontwikkeling van het mobiele apparaat;
- de verkeersonveiligheid op de openbare weg.

Toelichting

Exploitatiegegevens

De exploitatiegegevens hebben betrekking op ondernemingen die als hoofdactiviteit vervoer of een daaraan verwante activiteit uitvoeren (tabellen 3 en 4). De kosten en opbrengsten maken de inkomensvorming van de verschillende bedrijfspgroepen zichtbaar.

Personen- en goederenvervoer

De berekening van de prestaties in het binnenlands personenvervoer is gebaseerd op verschillende bronnen. De basis is het Onderzoek Verplaatsingsgedrag (OVG); dit geldt met name voor de totale vervoersprestatie van de Nederlandse bevolking (tabel 1), de afgelegde afstand per persoon per dag (tabel 2) en het aantal fietsbezitters en bromfietsbezitters (tabel 22). Aanvullende gegevens vormen de verkopen van stripkaarten en abonnementen voor het openbaar vervoer (bus, tram en metro) en opgeven van ondernemingen (tabel 29) die besloten busvervoer verrichten. Luchthavenbeheerders leveren de gegevens over luchtvaartverkeer (tabellen 37 t/m 39). Van elk zeeschip dat een Nederlandse haven binnenkomt of verlaat wordt voor de douane een akte opgemaakt. Met deze akten worden

overzichten gemaakt van het aantal zeeschepen dat een Nederlandse haven aandoet (tabel 9), het in Nederland gelost of geladen gewicht (tabel 10) en containers (tabel 13).

De verstrekking van de gegevens over het binnenlands vervoer te water is wettelijk verplicht. Voor gegevens van het grensoverschrijdend verkeer wordt samengewerkt met het Bundesamt für Statistik te Wiesbaden (tabel 14 t/m 17).

Het internationale goederenvervoer over de weg (tabellen 31 t/m 33) heeft uitsluitend betrekking op Nederlandse ondernemingen.

Mobiele apparaat

De kentekenregistratie is de basis voor de gegevens over het park van motorvoertuigen (tabellen 22, 24 en 25). De veranderingen in het kentekenregister leveren de gegevens over de verkopen van tweedehands motorvoertuigen (tabel 27).

De omvang en samenstelling van de actieve binnenvloot (tabel 18) berekent het CBS op basis van de vervoersgegevens uit de binnenlandse en internationale binnenvaart. Een overzicht van de luchtvloot wordt gemaakt op basis van de gegevens van de Rijksluchtvaartdienst (tabel 40).

Verkeersonveiligheid (tabellen 34 en 35)

Voor de vaststelling van het aantal dodelijke verkeersslachtoffers in Nederland zijn gegevens uit drie bronbestanden met elkaar gecombineerd. Het betreft hier een koppeling van de bestanden van de doodsoorzakenstatistiek en de statistiek van de niet-natuurlijke doden in Nederland (respectievelijk gebaseerd op overlijdensverklaringen en op rechtbankdossiers) en het verkeersdodenbestand van de Adviesdienst Verkeer en Vervoer van het ministerie van Verkeer en Waterstaat (op basis van ongevalsrapporten die door de politie zijn opgemaakt). Deze koppeling en integratie van gegevens heeft als voordeel dat op grond van de aldus beschikbare informa-

tie het risico van onvolledigheid in de individuele bestanden wordt geminimaliseerd.

Verklaring van termen

actieve binnenvloot Schepen die in het aan de teldatum voorafgegane jaar hebben deelgenomen aan de internationale vaart dan wel aan een door het CBS waargenomen vorm van binnenlands vervoer.

arbeidskosten Bruto lonen en salarissen van werknemers, alsmede het werkgevers-aandeel in sociale verzekeringspremies, pensioenlasten en overige sociale lasten.

beroepsvervoer Vervoer van personen of van goederen tegen betaling van de vervoersprestatie.

besloten busvervoer Vervoer per touringcar van vooraf samengestelde groepen reizigers.

bilateraal vervoer Internationaal vervoer van goederen met een Nederlandse laad- of losplaats en met een buitenlandse plaats van bestemming of herkomst.

cabotage vervoer Binnenlands vervoer van goederen door buitenlandse ondernemingen (bijvoorbeeld Nederlandse vervoerders die laden en lossen in Duitsland).

container Laadkist of flat met een lengte van 20 ft of meer.

derde landen vervoer Internationaal vervoer van goederen waarbij in het buitenland wordt geladen voor een ander land (bijvoorbeeld Nederlandse vervoerders die laden in Duitsland en lossen in België).

doden door verkeersongevallen op de openbare weg Omvat zowel de slachtoffers die ter plaatse van het ongeval zijn overleden, evenals die welke tot en met 30 dagen na het ongeval als gevolg van het opgelopen letsel elders zijn overleden.

duwbakken Binnenschepen zonder voortstuwingsinstallatie, bestemd om te worden geduwd door een zogenaamde duwboot.

eigen vervoer Personen- of goederenvervoer dat niet valt onder het beroepsvervoer, zoals (bedrijfs)vervoer van eigen producten.

GT (Gross Tonnage) De standaard inhoudsmaat voor zeeschepen. Een GT komt overeen met 2,83 kubieke meter.

internationale handelsvaart Uit het buitenland binnengekomen geladen en lege zeeschepen, die in onze havens handelsgoederen lossen en/of laden dan wel passagiers ontschepen en/of inschepen.

oldtimers Voertuigen die op grond van hun ouderdom (26 jaar of ouder) zijn vrijgesteld van de houderschapsverplichting motorvoertuigen.

openbaar vervoer Vervoer volgens een dienstregeling met vastgestelde haltes en routes en dat door iedereen is te gebruiken.

overlandvlucht Start en daarop volgende landing vinden niet op dezelfde luchthaven plaats.

reizigerskm Meeteenheid van vervoersprestatie, die overeenkomt met het vervoer van een reiziger over een afstand van een kilometer.

terreinvlucht Start en daarop volgende landing vindt plaats op dezelfde luchthaven.

teu Twenty feet Equivalent Unit. De eenheid voor de maat van containers.

tonkm Meeteenheid van vervoersprestatie, die overeenkomt met het vervoer van een ton over een afstand van een kilometer.

verplaatsing Een verplaatsing is gedefinieerd als een reis of een gedeelte van een reis met een motief, waarbij het overgaan op een andere vervoerswijze niet als een nieuwe verplaatsing geldt.

vliegtuigbeweging Start of landing op een luchthaven.

werkzame personen Personen die arbeid verrichten onder auspiciën van een bedrijf, ongeacht of zij als werknemer op de loonlijst staan van dat bedrijf, dus ook meewerkende eigenaren en gezinsleden tellen mee.

1 Totale vervoersprestatie van de Nederlandse bevolking ¹⁾

	1990	1995	2000	2001	2002
<i>mid reizigerskm</i>					
Autobestuurder	76,4	80,1	89,1	90,2	91,9
Autopassagier	49,5	51,3	52,0	51,4	52,3
Trein	11,2	13,0	15,4	15,5	15,5
Bus / tram / metro	6,9	8,0	7,5	7,6	7,2
Brom- / snorfiets	1,3	1,0	1,0	0,9	0,9
Fiets	13,5	13,7	13,1	13,1	13,0
Lopen	3,9	4,1	3,9	4,0	4,0
Overig	5,0	4,8	4,6	4,8	4,6
Totaal	167,7	176,0	186,6	187,6	189,3

¹⁾ Excl. tehuisbevolking en incl. verplaatsingen tijdens vakantie.

2 Afgelegde afstand ¹⁾ per persoon per dag

	auto- bestuur- der	auto- passa- gier	trein	bus/ tram/ metro	brom-/ snor- fiets	fiets	lopend	overig	totaal
<i>km</i>									
1990	16,9	7,8	2,5	1,5	0,3	2,8	0,6	1,0	33,3
1995	17,2	8,0	2,8	1,7	0,2	2,7	0,7	0,9	34,2
2000	18,4	7,5	3,2	1,5	0,2	2,5	0,6	0,9	34,8
2001	18,4	7,1	3,2	1,6	0,2	2,5	0,6	0,9	34,5
2002	18,7	7,3	3,1	1,5	0,2	2,4	0,6	0,9	34,6
w.v.									
van en naar het werk	6,2	0,8	1,0	0,5	0,1	0,6	0,1	0,2	9,4
zakelijk bezoek in werksfeer	2,7	0,3	0,2	0,0	0,0	0,1	0,0	0,2	3,5
diensten / persoonlijke ver- zorging	0,6	0,3	0,1	0,0	0,0	0,1	0,0	0,0	1,1
winkelen, boodschappen doen	1,7	0,8	0,2	0,2	0,0	0,4	0,1	0,0	3,4
onderwijs	0,4	0,2	0,5	0,4	0,0	0,4	0,0	0,1	1,9
visite / logeren	3,8	2,7	0,6	0,2	0,0	0,3	0,1	0,1	7,7
toeren / wandelen	1,5	1,1	0,2	0,1	0,0	0,3	0,1	0,1	3,4
sociaal recreatief overig	0,6	0,6	0,1	0,0	0,0	0,3	0,2	0,1	2,0
overig	1,3	0,5	0,2	0,0	0,0	0,1	0,0	0,0	2,2

¹⁾ Excl. tehuisbevolking, personen jonger dan 12 jaar en excl. verplaatsingen tijdens vakantie.

3 Productie, verbruik en toegevoegde waarde van de vervoer-, opslag- en communicatiebedrijven, 2000

	productie	verbruik	toege- voegde waarde ¹⁾	lonen, salarissen, sociale lasten
<i>mln euro</i>				
Tram- en autobusvervoer	1 218	912	306	1 052
Taxivervoer	1 058	381	677	457
Goederenvervoer over de weg	12 766	7 045	5 721	3 999
Zeevaart	3 598	2 743	855	301
Binnenvaart	1 502	618	884	227
Vervoer door de lucht	7 424	5 075	2 349	1 636
Post- en koeriersdiensten en telecommunicatie	18 114	10 360	7 754	4 347
Overige transportactiviteiten	15 912	10 354	5 558	3 316
Totaal	61 592	37 488	24 104	15 335

¹⁾ Bruto, marktprijzen.

4 Omzet en kosten van vervoer-, opslag- en communicatiebedrijven, 2001*

	be- bedrijven	werk- zame per- sonen ¹⁾	bedrijfs- op- brengsten	arbeids- kosten	overige bedrijfs- lasten	bedrijfs- resultaat	resultaat voor belas- tingen
	<i>abs.</i>	<i>x 1 000</i>	<i>mln euro</i>	<i>in % van de bedrijfsopbrengsten</i>			
Tram- en autobusvervoer	365	30,5	2 352	46,2	50,0	3,7	1,5
Taxivervoer	3 635	33,2	1 253	40,9	47,5	11,6	9,7
Goederenvervoer over de weg	10 140	124,8	14 155	30,3	63,8	5,9	4,8
Zeevaart	700	14,1	4 538	7,6	86,4	5,9	0,9
Binnenvaart	3 555	14,2	1 592	16,6	60,7	22,6	19,3
Vervoer door de lucht	165	34,1	7 433	24,4	77,9	-2,3	-4,3
Laad-, los- en overslagactiviteiten	370	10,6	1 453	30,6	62,8	6,6	4,3
Overige diensten ten behoeve van het vervoer over land	430	6,4	1 334	16,1	61,9	22,0	3,0
Overige diensten ten behoeve van het vervoer over water	280	4,4	879	19,0	49,9	31,1	20,1
Luchthavens e.a. diensten ten behoeve van luchtvaart	45	3,4	827	23,1	55,7	21,2	17,9
Reisorganisatie, -bemiddeling en -informatie	2 370	20,6	4 580	11,2	86,2	2,7	3,0
Post- en koeriersdiensten en telecommunicatie	3 360	128,6	22 346	21,5	78,5	-3,6	-48,2

1) Voltijdequivalenten.

5 Goederenvervoer naar vervoertak, 2002

	zee- vaart	binnen- vaart	weg- vervoer	spoor- wegen	lucht- vaart	pijp- leiding	totaal
<i>Binnenlands vervoer</i>	<i>1 000 ton</i>						
Door Nederlandse vervoerders	-	95 556	447 443	4 482	-	-	547 481
Door buitenlandse vervoerders	-	6 213	-	-	-	-	6 213
Totaal	-	101 769	447 443	4 482	-	-	553 694
<i>Internationaal vervoer</i>							
Geladen in Nederland w.v.	105 010	123 413	52 032	15 059	655	100 508	396 677
door Nederlandse vervoerders	12 859	74 278	52 032	15 059	361	53 716	208 305
door buitenlandse vervoerders	92 151	49 135	-	-	294	-	141 580
onbekende nationaliteit	-	-	-	-	-	46 792	46 792
Gelost in Nederland w.v.	327 088	53 430	47 016	6 677	625	20 515	455 351
door Nederlandse vervoerders	11 083	39 201	47 016	6 677	348	-	104 325
door buitenlandse vervoerders	316 005	14 229	-	-	277	-	330 511
onbekende nationaliteit	-	-	-	-	-	20 515	20 515
Totaal	432 098	176 843	99 048	21 736	1 280	121 023	852 028
<i>Totaal</i>	432 098	278 612	546 491	26 218	1 280	121 023	1 405 722

6 Goederenvervoer naar vervoertak en goederenhoofdstuk, 2002

	zee- vaart	binnen- vaart	weg- vervoer	spoor- wegen	lucht- vaart	pijp- leiding	totaal
<i>Binnenlands vervoer</i>	<i>1 000 ton</i>						
Landbouwproducten en levende dieren	–	2 733	44 539	0	–	–	47 272
Andere voedingsproducten en veevoeder	–	8 661	76 452	331	–	–	85 444
Vaste minerale brandstoffen	–	2 173	683	–	–	–	2 856
Aardoliën en aardolieproducten	–	17 106	15 666	104	–	–	32 876
Ertsen, metaalafval, geroost ijzerkies	–	1 543	3 843	–	–	–	5 386
Ijzer, staal en non-ferrometalen (incl. halfabrikaten)	–	877	7 656	61	–	–	8 594
Ruwe mineralen en -fabrikaten; bouwmaterialen	–	52 876	121 038	0	–	–	173 914
Meststoffen	–	1 551	9 649	5	–	–	11 205
Chemische producten	–	5 385	39 365	1 059	–	–	51 715
Voertuigen, machines en overige goederen (w.o. stukgoederen)	–	8 865	128 553	2 923	–	–	135 852
Totaal	–	101 769	447 445	4 482	–	–	553 696
<i>Internationaal vervoer</i>							
Geladen in Nederland	105 010	123 413	52 032	15 059	655	100 508	396 677
w.v.							
landbouwproducten en levende dieren	1 531	929	7 476	20	–	–	9 956
andere voedingsproducten en veevoeder	5 613	7 780	8 368	201	–	–	21 962
vaste minerale brandstoffen	3 411	22 362	189	2 323	–	–	28 285
aardoliën en aardolieproducten	20 100	23 663	282	382	–	99 686	144 113
ertsen, metaalafval, geroost ijzerkies	5 073	31 807	639	5 137	–	–	42 656
ijzer, staal en non-ferrometalen (incl. halfabrikaten)	3 235	2 474	3 644	1 469	–	–	10 822
ruwe mineralen en -fabrikaten; bouwmaterialen	3 317	13 421	3 309	227	–	–	20 274
meststoffen	2 253	3 476	789	233	–	–	6 751
chemische producten	10 103	9 730	7 203	1 469	–	822	29 327
voertuigen, machines en overige goederen (w.o. stukgoederen)	50 373	7 772	20 134	3 598	–	–	81 877
onbekend	–	–	–	–	655	–	655
Gelost in Nederland	327 088	53 430	47 016	6 677	625	20 515	455 351
w.v.							
landbouwproducten en levende dieren	3 879	4 963	4 640	499	–	–	13 981
andere voedingsproducten en veevoeder	20 231	2 424	5 576	5	–	5 663	33 899
vaste minerale brandstoffen	41 919	1 008	599	5	–	–	43 531
aardoliën en aardolieproducten	134 988	5 131	331	78	–	14 645	155 173
ertsen, metaalafval, geroost ijzerkies	46 237	1 001	529	375	–	–	48 142
ijzer, staal en non-ferrometalen (incl. halfabrikaten)	5 269	2 255	2 300	665	–	–	10 489
ruwe mineralen en -fabrikaten; bouwmaterialen	12 322	20 400	11 311	1 495	–	–	45 528
meststoffen	2 876	610	386	0	–	–	3 872
chemische producten	16 881	4 918	4 847	454	–	207	27 307
voertuigen, machines en overige goederen (w.o. stukgoederen)	42 485	10 720	16 498	3 100	–	–	72 803
onbekend	–	–	–	–	625	–	625
Totaal	432 098	176 843	99 048	21 736	1 280	121 023	852 028
<i>Totaal</i>	<i>432 098</i>	<i>278 612</i>	<i>546 493</i>	<i>26 218</i>	<i>1 280</i>	<i>121 023</i>	<i>1 405 724</i>

7 Binnenlands goederenvervoer

	1990	1995	2000	2001	2002
<i>Beroepsvervoer</i>	<i>mln ton</i>				
Binnenvaart	44,8	56,7	81,2	95,5	91,9
Spoorwegen ¹⁾	5,0	5,7	5,2	4,4	4,5
Wegvervoer	248,1	284,9	320,2	330,2	309,8
Totaal	298,0	347,3	406,6	430,1	406,2
<i>Eigen vervoer</i>					
Binnenvaart	40,4	33,6	20,8	13,4	9,9
Wegvervoer	.	.	144,6	140,3	137,6
w.o. voertuigen $\geq 1,5$ ton laadvermogen	144,6	113,2	119,3	113,8	113,7
Totaal ²⁾	185,0	146,8	165,4	153,7	147,5
<i>Beroepsvervoer</i>	<i>mld tonkm</i>				
Binnenvaart	4,4	4,7	8,2	9,2	9,9
Spoorwegen ¹⁾	1,0	0,9	0,9	0,8	0,8
Wegvervoer	15,2	20,8	24,1	23,9	23,2
Totaal	20,6	26,4	33,2	33,9	33,9
<i>Eigen vervoer</i>					
Binnenvaart	2,5	2,2	1,4	0,7	0,5
Wegvervoer	.	.	7,4	7,1	6,9
w.o. voertuigen $\geq 1,5$ ton laadvermogen	7,7	6,2	6,5	6,2	6,1
Totaal ²⁾	10,2	8,4	8,8	7,8	7,4

¹⁾ 1990 excl. bijzonder vervoer.

²⁾ 1990 en 1995 excl. vervoer door voertuigen met een laadvermogen van minder dan 1,5 ton.

8 Binnenlands vervoer van gevaarlijke stoffen

	1990	1995	2000	2001	2002*
<i>Goederen totaal</i>	<i>%</i>				
Binnenvaart	17,6	18,3	17,8	18,7	18,4
Spoorwegen	1,0	1,2	0,9	0,7	0,8
Wegvervoer	81,3	80,6	81,3	80,6	80,8
Totaal	100	100	100	100	100
<i>Gevaarlijke stoffen</i>					
Binnenvaart	43,0	55,5	59,6	66,9	67,1
Spoorwegen	5,6	3,4	2,9	1,9	2,1
Wegvervoer	51,4	41,1	37,5	31,2	30,8
Totaal	100	100	100	100	100

9 Binnengekomen zeeschepen per vlag

	schepen			inhoud		
	2000	2001	2002	2000	2001	2002
<i>Vlag</i>	<i>abs.</i>			<i>1 000 GT</i>		
Nederland	7 130	7 418	7 575	58 989	71 530	71 203
Frankrijk	168	180	240	4 800	3 835	8 316
Duitsland	2 480	1 985	1 777	23 380	21 572	25 222
Italië	679	576	523	10 590	9 698	8 183
Ver. Koninkrijk	4 504	4 965	4 769	71 603	76 210	76 181
Denemarken	1 824	1 804	1 770	31 942	35 467	37 056
Griekenland	385	396	326	15 814	16 111	14 580
Spanje	125	187	227	669	999	1 423
Zweden	1 355	987	1 119	13 514	11 421	11 973
Finland	694	780	669	9 877	9 422	8 235
Noorwegen	3 087	2 891	2 887	49 341	50 504	50 458
Malta	1 243	1 184	1 096	18 690	17 609	17 501
Rusland	1 111	1 021	990	4 288	4 855	4 879
Liberia	1 784	1 725	1 686	43 109	50 048	47 315
Panama	1 747	1 831	1 908	57 190	61 023	71 624
Bahamas	2 073	2 092	2 136	29 564	33 383	37 953
Antigua en Barbuda	3 945	4 465	4 710	18 072	20 198	22 387
St. Vincent	437	402	408	2 905	3 060	2 586
Cyprus	2 334	1 979	1 931	25 581	21 406	23 430
Japan	65	39	24	3 277	2 088	1 460
Overige vlaggen	5 707	5 465	5 286	98 638	84 799	80 988
Internationale handelsvaart, totaal	42 877	42 372	42 057	591 835	605 238	622 953

10 Zeevaart; geloste en geladen goederen per haven

	2000		2001		2002	
	gelost	geladen	gelost	geladen	gelost	geladen
	<i>mln ton</i>					
Rijnmond	233,4	69,2	249,5	73,9	247,8	74,5
w.o.						
Rotterdam	231,2	68,0	246,9	72,7	246,2	73,6
Vlaardingen	2,0	1,1	1,9	1,0	1,6	0,9
Noordzeekanaal	44,9	10,6	49,7	12,2	53,3	12,9
w.o.						
Amsterdam	29,0	7,5	33,1	9,0	36,1	12,4
Moerdijk	2,6	0,9	3,1	1,3	2,8	1,5
Terneuzen	7,2	2,9	6,8	2,7	8,9	3,1
Vlissingen	10,9	2,9	9,8	3,2	9,0	3,8
Delfzijl en Eemshaven	1,0	1,3	1,3	1,6	1,4	1,5
Overige havens	5,3	4,3	4,8	4,5	3,9	7,7
Totaal	305,3	92,0	325,1	99,4	327,1	105,0

Bron: Generale cargadoorsverklaringen.

11 Zeevaart; geloste en geladen goederen in de Hamburg - Le Havre Range

	1998	1999	2000	2001	2002
<i>mln ton</i>					
Hamburg	75,8	80,9	85,1	92,4	97,6
Bremen	34,5	36,0	45,0	46,1	46,6
Amsterdam (Noordzeekanaalgebied)	55,7	56,2	64,0	68,3	70,4
Rotterdam	314,4	303,5	322,1	314,7	322,1
Antwerpen	119,8	115,6	130,5	130,1	131,6
Gent	23,6	23,9	24,0	23,4	24,0
Zeebrugge	33,3	35,4	35,5	32,1	32,9
Duinkerken	39,2	38,3	45,3	44,5	47,6
Le Havre	66,4	63,9	67,4	69,0	67,7
Totaal	762,7	753,7	818,9	820,6	840,6

Bron: Rotterdam Port Statistics.

12 Zeevaart; overgeslagen TEU's in de Hamburg - Le Havre Range

	1998	1999	2000	2001	2002
<i>x 1 000</i>					
Hamburg	3 547	3 738	4 248	4 689	5 374
Bremen	1 812	2 181	2 737	2 915	2 999
Amsterdam (Noordzeekanaalgebied)	35	46	53	48	45
Rotterdam	6 012	6 343	6 274	6 096	6 515
Antwerpen	3 266	3 614	4 082	4 218	4 777
Gent	11	11	10	15	18
Zeebrugge	776	850	965	876	959
Duinkerken	81	107	149	151	161
Le Havre	1 319	1 378	1 464	1 523	1 720
Totaal	16 859	18 268	19 982	20 531	22 568

Bron: Rotterdam Port Statistics.

13 Containervervoer ¹⁾ per zeeschip in Nederlandse havens

	gelost			geladen		
	containers	w.o. met lading		containers	w.o. met lading	
		containers	gewicht lading		containers	gewicht lading
<i>x 1 000</i>		<i>1 000 ton</i>	<i>x 1 000</i>		<i>1 000 ton</i>	
1995	1 563	1 304	17 611	1 535	1 371	22 210
1999	2 035	1 707	23 086	1 971	1 725	28 839
2000	2 001	1 674	22 565	2 005	1 767	29 649
2001	1 982	1 576	21 402	1 893	1 661	28 118
2002	2 100	1 685	23 039	2 043	1 776	29 715
w.v.						
20-<30 ft	874	703	8 915	834	710	10 755
30-<40 ft	26	16	248	30	28	517
40 ft of meer	1 200	966	13 877	1 177	937	18 444

¹⁾ Incl. flats.

14 Vervoersprestatie van de binnenvloot

	1990	1995	2000	2001	2002
<i>Vervoerd gewicht</i>	<i>mln ton</i>				
Binnenlandse vaart	85,3	90,2	98,2	103,6	95,6
Internationale vaart	121,3	131,6	132,9	137,7	132,0
Totaal	206,6	221,8	231,1	241,3	227,6
<i>Lading-tonkm</i>	<i>mln tonkm</i>				
Binnenlandse vaart	6 940	6 930	9 209	9 266	9 656
Internationale vaart ¹⁾	41 428	46 766	49 443	51 850	48 216
Totaal	48 368	53 696	58 652	61 116	57 872

¹⁾ Incl. tonkm op het buitenlandse traject.

15 Goederenvervoer door de internationale binnenvaart per vlag

	totaal	w.o.				
		Neder- landse vlag	Belgische vlag	Duitse vlag	Franse vlag	Zwitserse vlag
	<i>mln ton</i>					
1990	202,1	121,3	28,4	37,9	3,6	9,1
1995	197,0	131,6	22,5	30,8	3,4	6,1
2000	213,0	132,9	28,0	35,8	3,3	6,4
2001	224,5	137,6	34,7	39,0	2,8	5,2
2002	212,2	132,0	31,0	37,4	2,5	4,2
w.v.						
gelost in Nederland	53,4	39,2	7,2	4,1	0,9	0,8
geladen in Nederland	123,4	74,3	15,3	27,2	1,2	2,3
vervoer via Nederland	35,4	18,5	8,5	6,1	0,4	1,1

16 Goederenvervoer op de Rijn langs Lobith naar vervoersrelatie

land van lossing (opwaarts vervoer) resp. van lading (afwaarts vervoer)	stroomopwaarts			totaal	stroomafwaarts			totaal
	geladen in				gelost in			
	Neder- land	België	andere landen		Neder- land	België	andere landen	
	<i>mln ton</i>							
1990	78,8	12,3	1,0	92,1	34,9	13,0	3,0	50,9
1995	84,1	15,1	0,9	100,1	25,5	11,2	2,7	39,4
2000	84,7	20,1	0,5	105,4	28,6	17,7	1,6	47,9
2001	91,3	19,5	0,6	111,4	34,8	15,1	2,0	51,9
2002	86,1	18,3	0,3	104,9	30,4	12,5	1,3	44,2
w.o.								
Duitsland	75,5	13,5	0,3	89,3	25,5	11,0	0,8	37,3
Luxemburg	0,3	0,3	–	0,6	0,1	0,0	0,0	0,1
Frankrijk	4,4	2,2	0,0	6,6	5,0	1,0	0,0	6,0
Zwitserland	4,4	2,1	–	6,5	0,4	0,3	–	0,7

17 Goederenvervoer op de Rijn langs Lobith naar goederensoort

	1990	1995	2000	2001	2002
<i>Stroomopwaarts</i>	<i>mln ton</i>				
Granen	1,6	1,3	1,0	0,9	0,8
Ertsen	36,4	33,2	29,5	29,4	27,5
Vaste brandstoffen	6,9	10,7	18,0	20,8	22,8
Vloeibare brandstoffen e.d.	22,8	24,6	23,0	24,0	16,2
Andere goederen	24,4	30,3	33,9	36,3	37,6
Totaal	92,1	100,1	105,4	111,4	104,9
w.o.					
in duwvaart	34,6	32,7	35,1	37,6	35,4
<i>Stroomafwaarts</i>					
Meststoffen	1,4	1,0	2,1	1,8	1,4
Zand, grind e.d.	22,3	13,5	17,7	16,1	14,1
Vaste brandstoffen	2,5	0,8	0,4	0,3	0,3
Metalen	5,2	4,5	3,6	5,5	4,9
Andere goederen	19,5	19,6	24,1	28,2	23,5
Totaal	50,9	39,4	47,9	51,9	44,2
w.o.					
in duwvaart	5,3	2,7	2,4	2,2	1,7

18 Samenstelling van de actieve binnenvloot, 1 januari

	type schip			wijze van voortbeweging			totaal
	vracht-schepen	tank-schepen	schepen voor speciale doeleinden	motor-schepen	sleep-schepen	duw-bakken	
<i>Schepen</i>	<i>absoluut</i>						
1995	4 906	601	243	4 583	414	753	5 750
2000	3 764	608	199	3 746	283	542	4 571
2001	3 811	573	431	3 738	495	582	4 815
2002	3 779	578	494	3 636	549	666	4 851
2003	3 711	571	490	3 568	538	666	4 772
w.v.							
21—< 250 ton	113	102	284	217	256	26	499
250—< 400 ton	290	16	67	274	73	26	373
400—< 650 ton	579	46	70	580	74	41	695
650—<1 000 ton	833	61	33	831	46	50	927
1 000—<1 500 ton	853	119	14	864	56	66	986
1 500—<3 000 ton	921	189	17	719	27	381	1 127
3 000 ton of meer	122	38	5	83	6	76	165
<i>Laadvermogen</i>	<i>1 000 ton</i>						
1995	5 228	873	85	4 229	285	1 673	6 187
2000	4 384	791	107	3 826	222	1 235	5 283
2001	4 473	752	150	3 836	259	1 281	5 376
2002	4 559	763	179	3 879	275	1 347	5 501
2003	4 630	762	181	3 932	270	1 371	5 573

19 Goederenvervoer per spoor

	1990	1995	2000	2001	2002
<i>Vervoerd gewicht</i>	<i>mln ton</i>				
Binnenlands ¹⁾	5,0	5,7	5,2	4,4	4,5
Internationaal	13,4	15,2	22,8	21,7	21,7
Totaal	18,4	20,9	28,1	26,1	26,2
<i>Lading-tonkm op Nederlands traject</i>	<i>x mln</i>				
Binnenlands ¹⁾	.	.	945	839	792
Internationaal	.	.	3 577	3 454	3 238
Totaal	3 070	3 097	4 522	4 293	4 030

Bron: 1990 en 1995: NS. Met ingang van 2000: NS, ACTS, Transfracht BV en Rail Terminal Born.

¹⁾ 1990 excl. bijzonder vervoer.

20 Personenvervoer per spoor

	1990	1995	2000	2001	2002
	<i>x mln</i>				
Reizen	256	305	310	319	320
Reizigerkilometer op Nederlands traject	11 060	13 977	14 666	14 392	14 288
<i>Omzet reizigersvervoer</i>	<i>mln euro</i>				
Binnenlands	583	999	1 208	1 237	1 274
Internationaal	43	47	69	72	68
Totaal	626	1 046	1 277	1 309	1 342

Bron: NV Nederlandse Spoorwegen.

21 Spoorwegen, infrastructuur en rollend materieel, 31 december

	eenheid	1998	1999	2000	2001	2002
Netlengte in exploitatie	km	2 808	2 808	2 802	2 809	2 806
w.v.						
enkelsporig	km	931	931	925	931	930
dubbel- / meersporig	km	1 877	1 877	1 877	1 878	1 876
Stations voor reizigersvervoer	1	382	382	380	384	384
Rollend materieel						
Elektrische treinstellen	1	1 694	1 704	1 704	1 736	1 748
Dieseltreinstellen	1	262	201	141	130	135
Reizigersmaterieel, totaal	1	2 723	2 776	2 742	2 783	2 832
Zitplaatsen	1 000	219	228	226	224	228

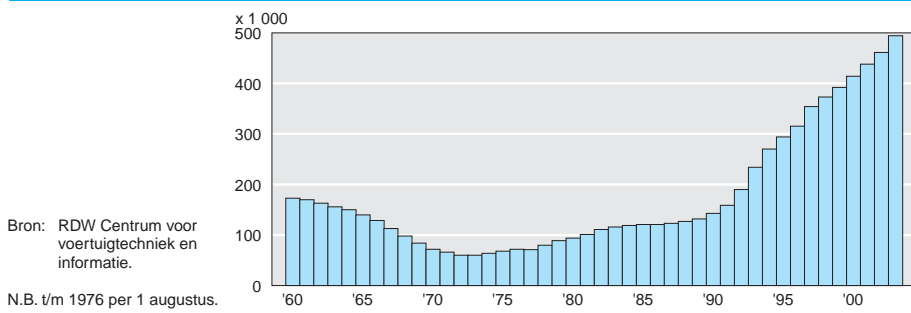
Bron: NV Nederlandse Spoorwegen.

22 Park van motorvoertuigen, bromfietsen en fietsen

	1995	2000	2001	2002	2003
<i>Motorvoertuigen, 1 januari</i>	<i>x 1 000</i>				
Personenauto's	5 581	6 343	6 539	6 711	6 855
w.v.					
benzine	4 596	5 215	5 346	5 468	5 586
diesel	608	797	871	930	979
LPG	376	331	323	312	289
Bedrijfsauto's	654	884	950	997	1 039
w.v.					
vracht- en bestelauto's	578	779	839	880	918
trekkers (voor oplegger)	41	57	60	62	63
speciale voertuigen ¹⁾	24	36	40	43	47
autobussen	11	11	11	11	11
Motorfietsen	294	414	438	461	494
Totaal	6 529	7 641	7 927	8 168	8 388
<i>Fietsbezitters</i>	12 668	13 026	13 212	13 197	.
<i>Brom- of snorfietsbezitters</i>	547	533	504	508	.

1) Bedrijfsvoertuigen niet ingericht voor het vervoer van goederen.

Motorfietsen, 1 januari

23 Bezit personenauto's in enkele landen

	totaal			per 1 000 inwoners		
	1998	1999	2000	1998	1999	2000
	<i>x mln</i>					
Nederland	6,0	6,3	6,5	382	401	411
België	4,5	4,6	4,7	440	449	458
Duitsland	41,7	42,3	42,8	508	516	521
Frankrijk	26,8	27,5	28,1	446	456	463
Griekenland	2,7	2,9	3,2	254	275	304
Ierland	1,2	1,3	1,3	310	339	343
Italië	31,6	32,0	32,5	548	556	563
Luxemburg	0,3	0,3	0,3	594	609	623
Spanje	16,1	16,9	17,5	408	427	442
Ver. Koninkrijk	23,9	24,6	25,0	403	414	419

Bron: Eurostat.

24 Personenauto's (belangrijkste merken ¹⁾) naar bouwjaar, tenaamstelling en soort brandstof, 1 januari 2003

	bouwjaar						totaal
	2002	2001	2000	1999	1998	1997 of eerder	
<i>Op naam bedrijf</i>	<i>x 1 000</i>						
Volkswagen	26,7	30,0	29,0	20,0	7,1	12,0	124,8
Renault	23,1	18,3	13,2	9,3	2,7	4,4	71,0
Opel	22,4	23,9	20,6	14,5	5,1	8,9	95,4
Peugeot	17,4	15,9	11,1	6,8	2,3	4,5	57,9
Ford	16,9	18,9	13,7	9,3	3,5	7,7	70,1
Volvo	10,8	10,2	7,9	5,4	2,6	5,2	42,0
Citroen	10,6	7,3	4,2	2,6	1,1	3,1	28,9
Mercedes-Benz	9,4	8,6	7,3	5,5	3,5	10,8	45,2
Audi	7,5	6,4	5,3	3,4	1,5	1,8	25,9
BMW	7,3	7,4	5,8	3,9	1,9	3,2	29,5
Toyota	6,0	5,1	4,6	3,5	1,6	3,5	24,3
Seat	5,9	7,6	5,2	2,0	0,5	0,7	22,0
Fiat	3,9	2,2	2,4	1,7	0,9	2,4	13,4
Nissan	3,0	2,4	1,8	1,2	0,9	2,7	12,0
Hyundai	2,5	2,2	1,2	0,5	0,3	0,7	7,3
Mitsubishi	2,0	1,8	1,9	1,6	0,8	1,8	9,9
Mazda	1,8	2,0	2,2	2,0	0,7	2,0	10,6
Suzuki	1,4	0,7	0,6	0,5	0,3	1,1	4,7
Honda	0,7	0,6	0,9	0,9	0,4	1,0	4,5
Daihatsu	0,3	0,2	0,2	0,2	0,1	0,6	1,6
Overig	19,6	18,5	16,0	10,5	4,0	10,4	79,1
Totaal	199,1	190,0	155,4	105,3	41,6	88,6	780,0
Benzine	107,0	90,1	70,4	50,7	22,8	55,3	396,3
Diesel	80,7	84,7	74,2	47,9	16,5	28,3	332,4
LPG	11,3	15,1	10,8	6,6	2,4	5,0	51,2
<i>Op naam bedrijf + op naam particulier</i>							
Opel	53,7	65,7	73,1	77,1	66,9	555,7	892,1
Renault	52,3	48,3	50,7	53,5	44,6	256,2	505,6
Peugeot	48,6	46,1	43,5	40,3	35,0	280,5	494,0
Ford	48,1	46,2	47,9	48,6	42,5	340,4	573,8
Volkswagen	47,1	55,9	68,2	70,9	59,3	463,3	764,7
Citroen	25,4	21,4	18,8	17,5	16,8	162,5	262,4
Toyota	24,5	22,7	28,8	26,4	23,1	216,7	342,2
Suzuki	21,5	13,3	13,5	16,2	15,6	165,7	245,7
Fiat	17,3	16,9	23,7	24,0	23,0	178,8	283,6
Volvo	15,9	17,2	16,5	16,3	17,7	179,5	263,1
Seat	15,7	18,9	20,1	16,8	13,2	69,1	153,7
Mercedes-Benz	15,3	17,2	17,2	16,6	14,7	138,3	219,2
Hyundai	11,9	12,9	14,0	11,1	8,8	49,4	108,0
Nissan	11,8	11,5	14,8	15,2	17,2	203,5	274,1
BMW	11,5	12,9	12,5	12,2	11,7	109,7	170,5
Audi	11,0	10,7	11,6	10,6	11,0	85,7	140,5
Mazda	7,7	8,6	14,9	18,5	14,9	172,9	237,5
Mitsubishi	7,4	10,3	11,7	14,2	13,6	83,8	141,0
Honda	4,3	3,3	5,1	6,6	7,2	86,7	113,2
Daihatsu	4,2	4,0	6,5	9,0	7,2	69,3	100,2
Overig	45,2	47,4	57,9	54,7	44,0	320,6	569,8
Totaal	500,3	511,3	570,8	576,3	507,8	4 188,3	6 854,7
Benzine	377,3	373,4	425,2	430,7	383,0	3 596,4	5 586,1
Diesel	108,7	117,1	126,5	127,0	98,8	400,6	978,8
LPG	14,2	20,4	19,1	18,5	25,9	191,2	289,3

¹⁾ Twintig merken met het hoogste aantal personenauto's geregistreerd op naam van een bedrijf op 1 januari 2003.

25 Oldtimers naar leeftijd eigenaar en bouwjaar, 1 januari 2003

	leeftijd eigenaar						op naam bedrijf	totaal
	18-24 jaar	25-39 jaar	40-49 jaar	50-59 jaar	60-64 jaar	65 jaar of ouder		
<i>Bouwjaarklasse</i>								
1975-1977	925	10 600	7 314	6 332	1 629	2 177	423	29 400
1970-1974	1 784	26 836	18 350	14 041	3 445	3 665	1 059	69 180
1965-1969	576	12 107	9 816	7 801	1 758	1 636	768	34 462
1960-1964	117	3 182	3 412	3 636	928	657	406	12 338
1955-1959	72	1 825	2 391	2 759	724	593	325	8 689
1950-1954	12	351	720	1 296	351	287	130	3 147
1945-1949	3	92	178	347	108	107	42	877
1940-1944	13	180	220	273	120	200	20	1 026
1935-1939	3	64	138	343	119	134	33	834
1930-1934	5	76	178	437	173	230	58	1 157
1925-1929	3	43	88	304	117	150	36	741
1920-1924	-	4	15	48	18	35	6	126
1915-1919	-	7	5	14	3	2	-	31
1910-1914	-	2	10	16	5	10	3	46
1905-1909	-	3	6	9	4	11	3	36
1900-1904	-	1	2	5	1	-	3	12
<i>Belangrijkste merken ¹⁾</i>								
Volkswagen	929	10 080	4 528	4 009	1 027	1 067	232	21 872
Mercedes-Benz	290	5 234	4 908	3 859	1 050	1 242	323	16 906
Volvo	131	3 460	4 024	2 719	572	509	176	11 591
Citroen	82	2 936	3 325	2 584	580	505	254	10 266
Opel	468	4 259	2 352	1 559	412	796	79	9 925
Fiat	315	4 127	2 231	2 000	547	438	127	9 785
Mg	31	1 583	1 750	3 271	771	454	136	7 996
Ford	187	3 036	1 967	1 500	440	716	148	7 994
Triumph	42	1 339	1 671	1 885	450	254	79	5 720
Alfa Romeo	49	1 807	1 206	864	170	136	105	4 337
Peugeot	29	1 241	1 363	912	200	264	43	4 052
BMW	110	1 505	1 099	594	162	302	57	3 829
Jaguar	20	581	945	1 346	285	190	343	3 710
Chevrolet	113	1 566	989	648	121	164	71	3 672
Daf	64	1 141	722	769	274	332	43	3 345
Porsche	40	1 031	712	583	119	74	85	2 644
Austin	20	415	565	870	222	136	84	2 312
Nekaf	31	612	591	556	175	159	42	2 166
Cadillac	48	714	494	332	86	58	89	1 821
Rover	3	484	540	378	100	82	79	1 666
Overige	511	8 222	6 861	6 423	1 740	2 016	720	26 493
<i>Totaal</i>	3 513	55 373	42 843	37 661	9 503	9 894	3 315	162 102

¹⁾ Twintig merken met het hoogste aantal geregistreerde oldtimers op 1 januari 2003.

26 Verkochte nieuwe motorvoertuigen

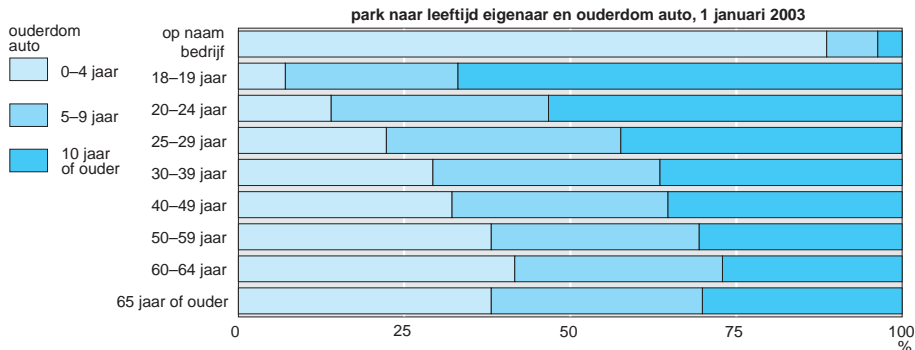
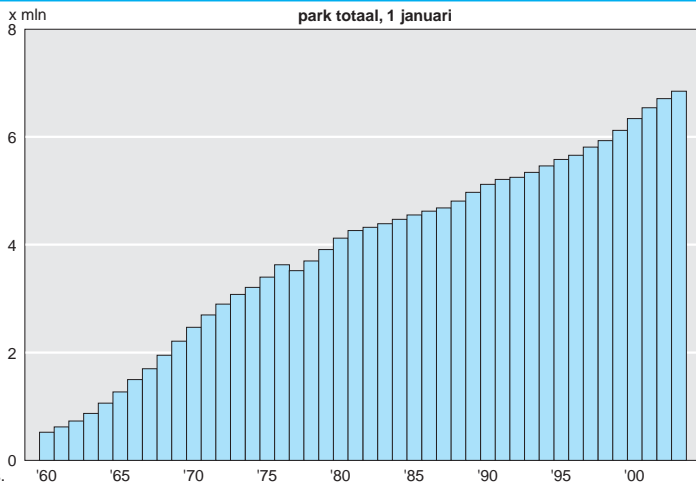
	1990	1995	2000	2001	2002
	<i>x 1 000</i>				
Personenauto's	502,7	446,4	597,6	530,3	510,7
Bestelauto's ¹⁾	52,4	51,3	96,1	83,8	80,7
Vrachtauto's ²⁾	9,2	6,1	8,3	7,7	6,6
Trekkers (voor oplegger)	5,5	6,8	8,6	8,6	7,0
Autobussen	1,1	0,6	0,9	0,8	0,7
Speciale voertuigen ³⁾	0,4	0,3	0,5	0,5	0,5
Motorfietsen	15,5	17,6	19,6	17,6	16,8

¹⁾ Gewicht volle wagen max. 3,5 ton.

²⁾ Gewicht volle wagen boven 3,5 ton.

³⁾ Bedrijfsvoertuigen niet ingericht voor het vervoer van goederen.

Personenauto's

27 Verkochte tweedehands motorvoertuigen

	1990	1995	2000	2001	2002
	x 1 000				
Personenauto's	2 051,6	1 744,5	1 904,6	1 857,4	1 805,0
Bestelauto's ¹⁾	114,5	115,2	169,7	174,7	178,9
Vrachtauto's ²⁾	14,9	12,4	10,7	9,7	9,0
Trekkers (voor oplegger)	5,6	6,2	8,6	8,1	8,1
Autobussen	1,1	2,9	0,9	1,0	1,0
Speciale voertuigen ³⁾	6,4	5,9	7,5	7,2	7,7
Motorfietsen	70,6	96,3	87,8	79,8	78,8

¹⁾ Gewicht volle wagen max. 3,5 ton.

²⁾ Gewicht volle wagen boven 3,5 ton.

³⁾ Bedrijfsvoertuigen niet ingericht voor het vervoer van goederen.

28 Verkeersindexcijfers wegverkeer ¹⁾

	1990	1995	2000	2001	2002
<i>2000=100</i>					
Rijkswegen	73	84	100	103	105
w.o. autosnelwegen	71	83	100	103	105
Provinciale wegen	84	90	100	101	104
Hoofdtransportassen	71	82	100	104	106
Achterlandverbindingen	73	84	100	102	104
Randstad screenlines	71	82	100	102	104
Totaal	74	85	100	102	105

¹⁾ Gebaseerd op de verkeersintensiteiten (gepasteerde motorvoertuigen) op circa 800 telpunten buiten de bebouwde kom.

29 Autobusondernemingen, 31 december

	1990	1995	1999	2000	2001
<i>Ondernemingen</i>					
Lijndienstvervoer	29	21	19	17	16
w.v.					
Amsterdam, Rotterdam, Den Haag	3	3	3	3	3
overig lokaal	6	5	4	4	4
interlokaal	20	13	12	10	9
Niet-lijndienstvervoer	276	335	494	494	496
Totaal	305	356	513	511	512
<i>Autobussen</i>					
Lijndienstvervoer ¹⁾	6 747	6 420	5 805	.	6 048
w.v.					
Amsterdam, Rotterdam, Den Haag	903	719	706	.	741
overig lokaal	570	481	375	.	415
interlokaal	5 274	5 220	4 724	.	4 892
Niet-lijndienstvervoer	3 839	4 380	4 494	.	4 115
Totaal	10 586	10 800	10 299	.	10 163

¹⁾ Bovendien ruim 800 railvoertuigen (tram, sneltram en metro).

30 Grensoverschrijdend toerwagenvervoer; reizigers naar land van bestemming ¹⁾

	1990	1995	1999	2000	2001
<i>x 1 000</i>					
Totaal	3 191	2 919	2 650	2 651	2 284
w.o. naar					
Frankrijk	376	501	471	450	382
België en Luxemburg	941	792	675	694	614
Duitsland	1 006	694	689	717	631
Italië	81	75	73	80	72
Ver. Koninkrijk	64	177	191	174	133
Spanje	213	278	249	231	190
Oostenrijk	269	173	130	133	113
Tsjechische Republiek	21	102	57	58	54

¹⁾ Excl. derde landen vervoer.

31 Internationaal goederenvervoer over de weg door Nederlandse ondernemingen; geladen in Nederland naar landsdeel van lading en land van lossing

	1995	1999	2000	2001	2002
<i>Landsdeel van lading</i>	<i>1 000 ton</i>				
Noord-Nederland	3 785	4 143	3 712	3 724	3 955
Oost-Nederland	9 328	10 070	9 702	9 437	9 869
Zuid-Nederland	14 398	17 160	16 791	16 658	16 813
West-Nederland	22 186	23 050	21 644	21 313	21 395
<i>Land van lossing</i>					
Frankrijk	4 924	5 509	5 540	5 535	5 432
België en Luxemburg	13 881	15 810	16 278	15 772	15 677
Duitsland	25 373	27 133	24 118	24 001	24 676
Italië	1 207	1 126	1 101	1 145	1 140
Ver. Koninkrijk	744	1 316	1 369	1 449	1 583
Denemarken	554	690	683	660	739
Spanje	475	586	661	581	616
Zweden	524	575	578	559	602
Zwitserland	623	561	524	504	576
Oostenrijk	478	372	383	345	379
Centraal en Oost-Europa	663	475	360	329	340
Overige landen	252	269	256	251	271
<i>Totaal</i> ¹⁾	49 698	54 423	51 849	51 133	52 032

¹⁾ Met ingang van 1999 eigen vervoer incl. voertuigen met minder dan 1,5 ton laadvermogen.

32 Internationaal goederenvervoer over de weg door Nederlandse ondernemingen; gelost in Nederland naar landsdeel van lossing en land van lading

	1995	1999	2000	2001	2002
<i>Landsdeel van lossing</i>	<i>1 000 ton</i>				
Noord-Nederland	4 378	4 466	4 265	4 032	4 166
Oost-Nederland	9 324	10 874	9 772	10 901	10 449
Zuid-Nederland	15 834	17 285	16 537	17 205	17 599
West-Nederland	15 750	17 271	15 141	15 669	14 801
<i>Land van lading</i>					
Frankrijk	3 540	3 875	3 683	3 717	3 555
België en Luxemburg	13 107	14 776	14 208	14 010	13 575
Duitsland	24 725	27 210	23 960	26 450	26 023
Italië	1 030	945	857	857	857
Ver. Koninkrijk	415	635	686	640	701
Denemarken	355	413	420	387	433
Spanje	390	448	463	406	413
Zweden	492	517	517	485	529
Zwitserland	323	337	296	265	347
Oostenrijk	297	246	227	212	233
Centraal en Oost-Europa	493	362	285	268	238
Overige landen	119	135	113	111	108
<i>Totaal</i> ¹⁾	45 286	49 897	45 715	47 807	47 015

¹⁾ Met ingang van 1999 eigen vervoer incl. voertuigen met minder dan 1,5 ton laadvermogen.

33 Internationaal goederenvervoer over de weg door Nederlandse ondernemingen; verkeers- en vervoersprestaties

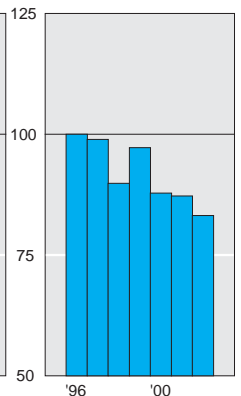
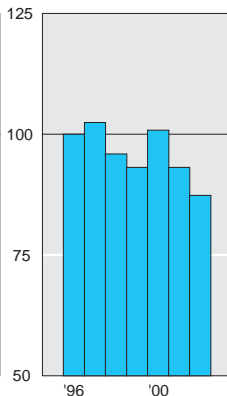
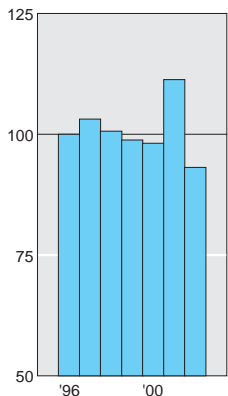
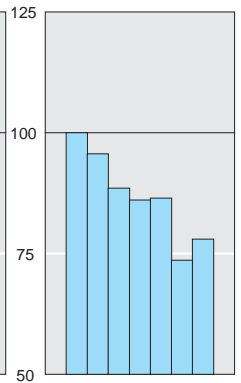
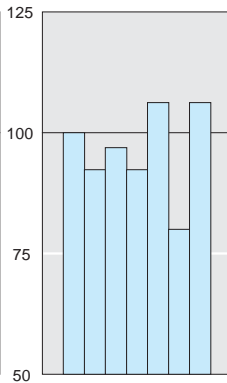
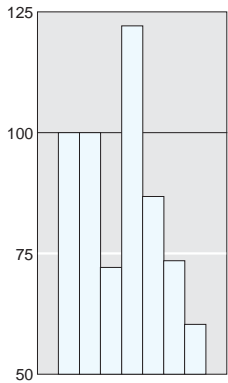
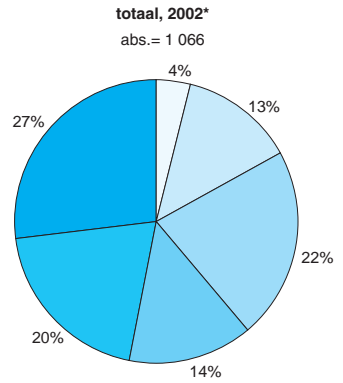
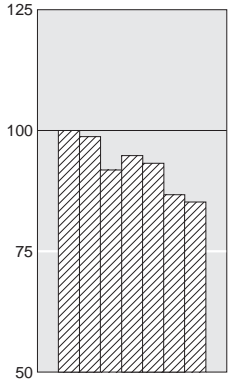
	eenheid	1998	1999	2000	2001	2002
<i>Bilateraal vervoer</i>						
Afgelegde afstand w.v.	mln km	3 060	3 140	3 028	2 985	3 033
beladen	mln km	2 530	2 593	2 506	2 501	2 550
Beladen ritten	1 000	6 624	6 885	6 488	6 353	6 615
Laadvermogen-tonkilometer w.v.	mln	73 171	77 007	73 403	73 004	73 338
beladen	mln	60 634	63 863	60 949	61 218	61 697
Vervoerd gewicht	1 000 ton	96 848	104 320	97 564	98 940	99 047
Ladington-kilometer	mln	39 636	41 028	37 874	37 473	36 627
<i>Cabotage vervoer</i>						
Afgelegde afstand w.v.	mln km	123	137	140	164	152
beladen	mln km	94	106	107	127	118
Beladen ritten	1 000	595	646	669	748	601
Laadvermogen-tonkilometer w.v.	mln	3 035	3 494	3 650	4 372	3 959
beladen	mln	2 345	2 673	2 770	3 364	3 085
Vervoerd gewicht	1 000 ton	8 543	9 885	9 566	11 603	9 910
Ladington-kilometer	mln	1 468	1 639	1 691	2 004	1 805
<i>Derde landen vervoer</i>						
Afgelegde afstand w.v.	mln km	517	544	566	539	619
beladen	mln km	441	464	487	465	540
Beladen ritten	1 000	667	704	703	693	780
Laadvermogen-tonkilometer w.v.	mln	13 726	14 482	14 985	14 109	15 436
beladen	mln	11 691	12 328	12 851	12 125	13 297
Vervoerd gewicht	1 000 ton	12 283	12 911	12 719	12 392	13 423
Ladington-kilometer	mln	8 125	8 258	8 480	8 037	8 578
<i>Totaal internationaal vervoer</i>						
Afgelegde afstand w.v.	mln km	3 709	3 821	3 734	3 688	3 805
beladen	mln km	3 065	3 163	3 100	3 093	3 209
Beladen ritten	1 000	7 885	8 235	7 860	7 794	7 996
Laadvermogen-tonkilometer w.v.	mln	89 931	94 983	92 038	91 485	92 732
beladen	mln	74 670	78 864	76 570	76 707	78 079
Vervoerd gewicht	1 000 ton	117 674	127 116	119 849	122 935	122 380
Ladington-kilometer	mln	49 229	50 925	48 045	47 514	47 010

34 Verkeersdoden naar wijze van deelneming aan het verkeer

	1998	1999	2000	2001	2002*
Personenauto	603	587	543	504	503
Bestelauto, vrachtauto	21	41	58	59	47
Motorfiets	85	83	95	85	101
Brom- / snorfiets	85	106	110	85	106
Fiets	212	227	233	225	195
Voetganger	133	130	114	115	108
Overig / onbekend	10	12	13	10	6
Totaal	1 149	1 186	1 166	1 083	1 066

Verkeersdoden, 1996=100

- totaal
- 0-14 jaar
- 15-19 jaar
- 20-29 jaar
- 30-39 jaar
- 40-59 jaar
- 60 jaar of ouder

35 Verkeersdoden naar leeftijd ¹⁾

	1998	1999	2000	2001	2002*
0-14 jaar	49	83	59	50	41
15-19 jaar	126	120	138	104	138
20-29 jaar	262	255	256	218	231
30-39 jaar	161	158	157	177	149
40-49 jaar	121	118	126	117	125
50-59 jaar	114	110	121	112	89
60-69 jaar	110	105	97	93	73
70-79 jaar	134	144	134	124	109
80 jaar of ouder	72	93	78	88	111
Totaal	1 149	1 186	1 166	1 083	1 066

1) Leeftijd op de laatste verjaardag.

36 Verkeersdoden in enkele landen

	1995	1998	1999	2000	2001
	<i>x 1 000</i>				
Nederland	1,3	1,1	1,2	1,2	1,1
België	1,4	1,5	1,4	.	.
Denemarken	0,6	0,5	0,5	0,5	.
Duitsland	9,5	7,8	7,8	7,5	7,0
Finland	0,4	0,4	0,4	0,4	.
Frankrijk	8,9	8,9	8,5	7,6	.
Griekenland	2,4	2,2	2,1	2,1	.
Ierland	0,4	0,5	0,4	0,4	.
Italië	7,0	6,3	6,6	.	.
Luxemburg	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1
Oostenrijk	1,2	1,0	1,1	1,0	1,0
Portugal	2,7	2,4	2,2	1,6	1,5
Spanje	5,7	6,0	5,7	5,8	5,5
Ver. Koninkrijk	3,8	3,6	3,6	3,6	3,6
Zweden	0,6	0,5	0,6	0,6	0,6

Bron: Eurostat.

37 Vliegtuigbewegingen en vervoer op West-Europese luchthavens

	vliegtuigbewegingen		passagiers		vracht	
	2001	2002	2001	2002	2001	2002
	<i>x 1 000</i>				<i>1 000 ton</i>	
Schiphol	417	401	39 531	40 736	1 183	1 240
Londen Heathrow	458	460	60 743	63 339	1 180	1 235
Londen Gatwick	245	235	31 182	29 628	280	245
Parijs Orly	216	208	23 029	23 162	100	111
Parijs Charles de Gaulle	515	502	47 997	48 303	1 361	1 399
Frankfurt	441	444	48 569	48 450	1 476	1 495
Rome Fiumicino	284	283	25 566	25 341	.	.
Milaan Malpensa	233	212	18 570	17 441	278	280
Zürich	.	.	20 971	.	353	310
Madrid	375	367	33 987	33 904	295	.
Brussel	287	.	.	.	561	506

Bron: Jaarverslag Amsterdam Airport Schiphol.

38 Vliegtuigbewegingen op een aantal luchthavens

	1990	1995	2000	2001	2002
<i>Overlandvluchten</i>					
Schiphol	231 574	304 793	428 689	428 482	413 544
Rotterdam	37 323	41 959	43 682	37 690	36 168
Groningen	13 926	17 841	11 974	12 226	13 683
Maastricht	22 043	25 720	24 701	22 603	18 810
Eindhoven	16 640	17 218	20 449	15 228	14 114
Teuge	10 098	11 415	10 474	9 292	9 261
Hilversum	16 201	7 586	5 227	5 595	5 655
Lelystad	13 292	17 014	17 097	16 942	18 250
Midden-Zeeland	10 704	11 500	9 355	9 044	9 209
Seppe	12 100	11 648	7 674	8 263	9 309
Texel	11 352	13 007	7 702	7 529	7 087
<i>Terreinvluchten</i>					
Schiphol	15 390	15 862	3 770	3 574	3 567
Rotterdam	73 622	76 864	69 642	55 184	50 804
Groningen	83 880	102 248	57 080	49 098	54 100
Maastricht	62 300	53 582	46 315	35 931	28 283
Eindhoven	2 410	6 990	2 845	2 296	2 199
Teuge	65 354	68 896	61 872	51 918	49 500
Hilversum	69 352	70 172	43 836	46 428	49 530
Lelystad	98 496	108 132	119 326	120 202	119 942
Midden-Zeeland	25 384	21 630	21 463	19 076	19 138
Seppe	43 620	38 994	43 966	38 694	47 559
Texel	17 688	15 804	12 358	11 938	13 030

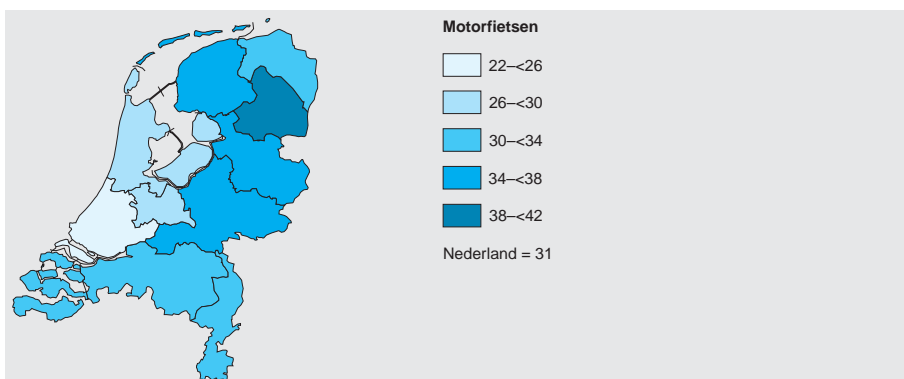
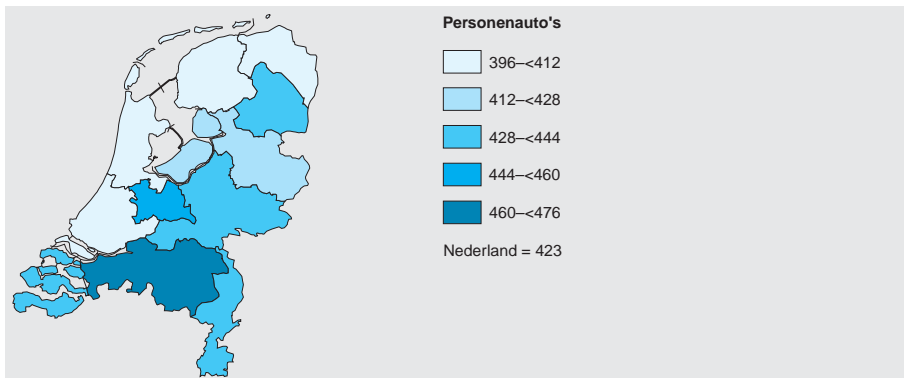
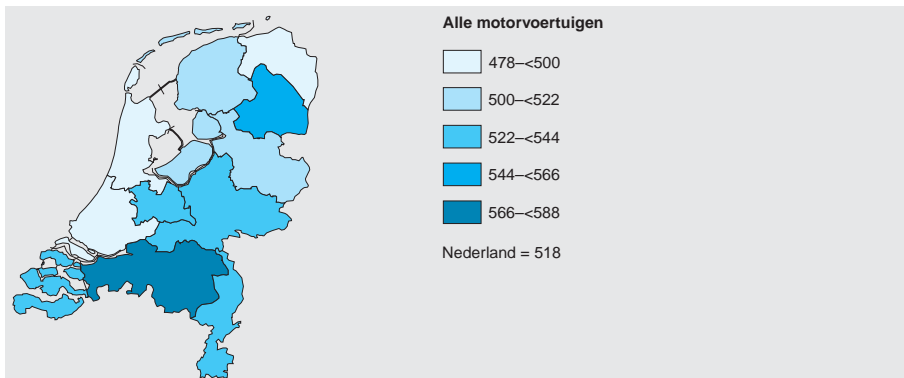
39 Luchtvaart; vervoer op de luchthavens Schiphol, Rotterdam en Maastricht

	eenheid	1990	1995	2000	2001	2002
Schiphol						
Passagiers	1 000	16 267	24 861	39 271	39 309	40 588
w.o. met lijnvluchten	1 000	13 362	21 483	34 496	34 597	36 102
Vracht	1 000 ton	605	978	1 223	1 183	1 240
Rotterdam						
Passagiers	1 000	308	437	697	748	612
w.o. met lijnvluchten	1 000	257	337	502	503	427
Vracht	1 000 ton	3	6	1	1	1
Maastricht						
Passagiers	1 000	247	260	383	360	312
w.o. met lijnvluchten	1 000	66	110	157	160	107
Vracht	1 000 ton	26	35	44	33	39

40 Samenstelling van de luchtvloot, 31 december

	1990	1995	2000	2001	2002
Vliegtuigen met					
straalmotoren	108	156	194	188	196
schroefturbinemotoren	84	108	107	123	111
zuigmotoren	540	628	666	677	683
Hefschroefvliegtuigen	34	45	61	66	66
Zweefvliegtuigen	544	659	715	729	740
Ballonnen	145	259	385	414	416
Ultralights	144	231	319	343	357

Motorvoertuigen per 1 000 inwoners van de provincie, 1 januari 2003

4 Overheid, politiek en bestuur

- 4.1 Overheidsfinanciën
- 4.2 Politiek en bestuur

In dit hoofdstuk worden financiële gegevens van de overheid gepresenteerd. Door verschillen in specificaties en definities sluiten de gegevens over overheidsfinanciën, die in andere hoofdstukken zijn opgenomen, niet zonder meer aan op hetgeen in dit hoofdstuk vermeld is. Oorzaak hiervan is dat het terrein van de overheidsfinanciën vanuit geheel verschillende invalshoeken benaderd kan worden.

Toelichting

Overheid is hier gedefinieerd op juridische gronden als alle publiekrechtelijke lichamen, met een beperking tot:

- het rijk met inbegrip van de agentschappen en de begrotingsfondsen;
- de publiekrechtelijke bedrijfsorganen;
- de provincies inclusief alle diensten die deel uitmaken van de eigen organisatie;
- de waterschappen (onder meer inclusief de zuiveringschappen);
- de gemeenschappelijke regelingen (voor zover uitgaven en inkomsten niet als zodanig zijn verantwoord in de rekening van andere overheidslichamen);
- de gemeenten inclusief alle diensten die deel uitmaken van de eigen organisatie;

Als basismateriaal voor de statistieken over overheidsfinanciën dienen de jaarrekeningen en de begrotingen van de verschillende overheden. Daarnaast worden nog kortlopende gegevens opgevraagd via kwartaal- en jaarenquêtes. In toenemende mate wordt gebruik gemaakt van databestanden ontleend aan de financiële administraties.

De statistiekuitkomsten bevatten enerzijds gegevens die nauw aansluiten op begrippen die in de overheidsadministraties worden gebruikt (tabellen 5 t/m 8, 11 en 12) en anderzijds gegevens volgens het stelsel van de Nationale rekeningen (tabellen 1 t/m 4, 9 en 10).

De detailleringen in de tabellen volgens de begrippen in de Nationale rekeningen zijn:

- soorten inkomsten en uitgaven (economische categorieën);
- overheidstaak waarop inkomsten en uitgaven betrekking hebben (functies);
- sectoren van de publiekrechtelijke lichamen waarop inkomsten en uitgaven betrekking hebben.

De gegevens over overheidssaldo en -schuld (tabellen 13 en 14) worden gebruikt bij de beoordeling of landen voldoen aan de normen van de Economische en Monetaire Unie (EMU).

Verklaring van termen

economische categorie Een groepering van economische transacties naar aard. De afbakening is gericht op een statistische beschrijving van economische processen. Economische categorieën worden weer gegroepeerd tot rekeningen.

financieringsrekening Geeft aan de veranderingen in de verschillende typen van financiële vorderingen en schulden. Het saldo van deze rekening is in beginsel gelijk aan het vorderingentekort c.q. -overschot (het overheidstekort of -overschot zoals gebruikt voor de EMU). Met behulp van deze rekening is dus te zien op welke wijze in een eventueel financieringstekort is voorzien.

functies Deze geven aan voor welke overheidstaken collectieve goederen en diensten beschikbaar zijn gekomen. De toepassing van de functionele classificatie is niet beperkt tot de kosten van de voortbrenging van die goederen en diensten maar uitgebreid tot alle economische categorieën, voor zover die betrekking hebben op de sector overheid.

kapitaalrekening Bevat de economische categorieën die betrekking hebben op de investeringen en de herverdeling van vermogen.

Het saldo van de lopende en de kapitaalrekening te zamen geeft de toename of afname van financiële middelen weer (het vorderingentekort of -overschot). Deze definitie van het saldo is ontleend aan internationale afspraken op het gebied van de nationale rekeningen en wijkt af van het begrip financieringstekort zoals gehanteerd door het Ministerie van Financiën.

lopende rekening Bevat de economische categorieën, die betrekking hebben op de productie, de inkomensherverdeling en de inkomensbesteding. Deze rekening is een verkorte samenvatting van de productie-, exploitatie-, inkomens- en inkomensbestedingsrekening, zoals gepresenteerd in de statistieken van de afzonderlijke overheden. Het saldo van de lopende rekening komt overeen met de besparingen.

marktbedrijven Hiertoe worden gerekend onderdelen van publiekrechtelijke lichamen die de voortgebrachte goederen of diensten in hoofdzaak verkopen aan andere overheden, gezinnen, bedrijven en buitenland.

overheid Hiertoe worden gerekend onderdelen van publiekrechtelijke lichamen waarvan de eindproducten niet worden verkocht maar als collectieve dienst ter beschikking worden gesteld aan de gemeenschap.

sector Groepering van rechtspersonen of gedeelten ervan naar gelijksoortig economisch gedrag. Voor publiekrechtelijke lichamen worden de productiesectoren overheid en marktbedrijven onderscheiden.

1 Rijksuitgaven en –inkomsten naar economische categorieën, sector overheid

	1998	1999	2000	2001	2002*
Lopende rekening	<i>mln euro</i>				
<i>Uitgaven</i>					
Lonen, salarissen en sociale lasten	8 237	8 730	9 060	9 523	10 124
Aankoop van goederen en diensten	6 302	7 194	7 488	8 994	9 411
Afschrijvingen	2 612	2 678	2 794	2 899	2 970
Betaalde rente	14 060	13 506	12 594	12 106	11 287
Pacht e.d.	15	12	14	18	16
Exploitatiesubsidies verstrekt aan					
Marktbedrijven van het rijk	59	61	87	76	118
Overige bedrijven	2 695	2 853	2 634	3 132	3 276
Betaalde belastingen op productie en invoer	35	42	44	35	37
Sociale overdrachten in natura	2 313	2 382	2 395	2 424	2 715
Inkomensoverdrachten aan					
Sociale verzekeringsinstellingen	3 146	3 189	3 117	4 873	8 424
Overige overheidsinstellingen	39 304	41 830	44 836	49 185	52 369
Gezinnen	6 012	5 975	6 953	7 605	7 592
Bedrijven, kredietinstellingen en verzekeringsmaatschappijen	104	125	122	155	285
Buitenland	3 381	3 549	4 081	4 273	4 913
Totaal lopende uitgaven	88 275	92 127	96 217	105 298	113 537
<i>Inkomsten</i>					
Verkoop van goederen en diensten	1 812	1 775	2 127	2 407	2 444
Ontvangen rente	609	613	679	885	838
Dividenden, pachten e.d.	3 791	3 077	3 892	6 437	5 542
Ontvangen belastingen op productie en invoer	38 028	42 573	45 537	50 692	52 457
Ontvangen belastingen op inkomen en vermogen	40 692	43 014	45 811	48 319	50 195
Ontvangen exploitatiesubsidies	–	–	–	–	–
Inkomensoverdrachten van					
Overheidsinstellingen	266	249	267	456	449
Gezinnen	303	346	432	497	514
Bedrijven, kredietinstellingen en verzekeringsmaatschappijen	457	179	208	251	260
Buitenland	124	151	158	165	128
Totaal lopende inkomsten	86 082	91 977	99 112	110 110	112 827
<i>Saldo lopende rekening (besparingen)</i>	–2 193	–150	2 894	4 812	–710
Kapitaalrekening					
<i>Uitgaven</i>					
<i>Investerings</i>					
Uitbreiding van grond-, weg- en waterbouwkundige werken	975	980	935	1 082	998
Overige nieuwe investeringen ¹⁾	1 615	1 586	1 646	1 774	1 957
Aankoop van gebruikte investeringsgoederen	64	41	85	73	100
Aankoop van grond	174	192	301	242	299
Kapitaaloverdrachten					
Investeringsbijdragen	3 065	3 352	4 427	4 708	5 082
Overige kapitaaloverdrachten	1 382	1 330	1 553	2 206	759
Totaal kapitaaluitgaven	7 275	7 481	8 946	10 085	9 196

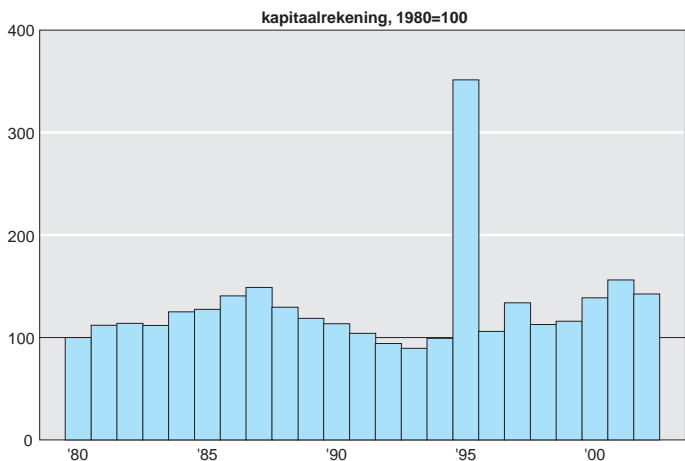
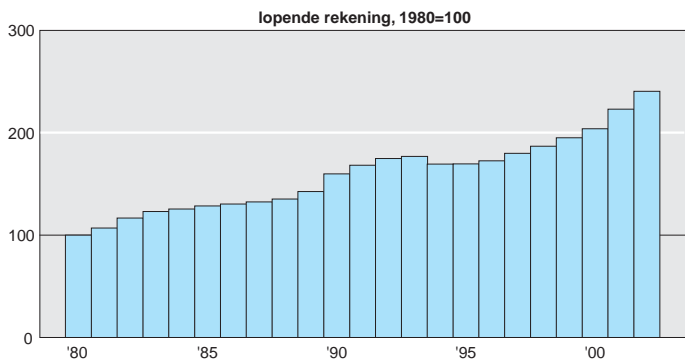
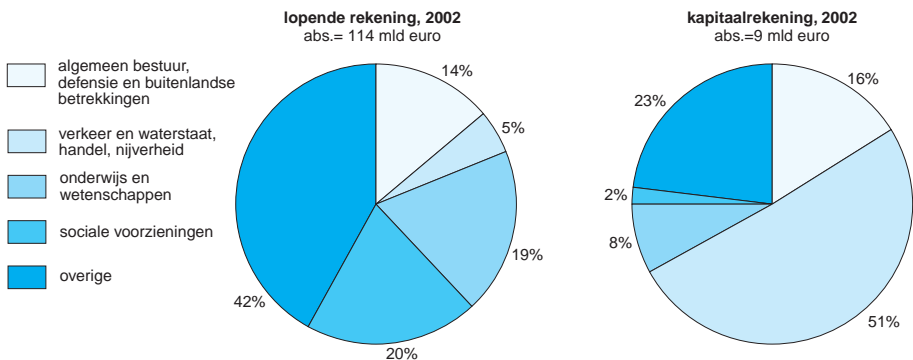
1 Rijksuitgaven en –inkomsten naar economische categorieën, sector overheid (slot)

	1998	1999	2000	2 001	2002*
<i>Inkomsten</i>	<i>mln euro</i>				
Verkoop van investeringsgoederen ¹⁾	237	329	291	220	132
Verkoop van grond ²⁾	1 050	311	2 860	68	37
Afschrijvingen	2 612	2 678	2 794	2 899	2 970
Kapitaaloverdrachten					
Vermogensheffingen	1 120	1 291	1 483	1 307	1 695
Investeringsbijdragen	61	73	105	111	109
Overige kapitaaloverdrachten	59	73	84	196	80
Totaal kapitaalinkomsten	5 139	4 754	7 617	4 799	5 023
<i>Saldo kapitaalrekening</i>	-2 136	-2 727	-1 330	-5 286	-4 173
<i>Totaal lopende en kapitaaluitgaven</i>	95 550	99 608	105 164	115 383	122 733
<i>Totaal lopende en kapitaalinkomsten</i>	91 221	96 730	106 728	114 909	117 850
<i>Vorderingensaldo</i>	-4 329	-2 877	1 565	-474	-4 883
Financiering					
<i>Mutaties vorderingen (netto)</i>					
Kas en rekening-courant	2 675	-1 128	-4 450	-2 404	-70
Kortlopende kredieten	-	-	-	-	1 093
Langlopende kredieten	552	-296	556	921	1 720
Aandelen en overige deelnemingen	-2 168	-1 058	27	2 025	177
Transitorische posten	-150	-143	-53	393	-51
Totaal mutaties vorderingen (netto)	910	-2 626	-3 919	936	2 869
<i>Mutaties schulden (netto)</i>					
Munten in omloop	22	-2	33	-52	-98
Schatkistpapier	938	-1 729	462	262	10 328
Obligaties	17 172	22 052	-6 141	3 085	-2 015
Kortlopende kredieten	351	4 226	6 848	2 733	7 952
Langlopende kredieten	-13 861	-22 490	-5 971	-2 772	-566
Transitorische posten	617	-1 806	-715	-1 847	-7 851
Totaal mutaties schulden (netto)	5 239	252	-5 484	1 409	7 751
<i>Saldo mutaties vorderingen en schulden (komt overeen met het vorderingensaldo)</i>	4 329	2 877	-1 565	474	4 883

1) Incl. kostbaarheden.

2) In 1998 incl. 833 mln euro uit de verkoop van GSM-frequenties. In 2000 incl. 2 686 mln euro uit de verkoop van licenties voor de exploitatie van derde generatie mobiele telefonie.

Rijksuitgaven

N.B. Met ingang van 1995 nieuwe reeks.

2 Rijksuitgaven en -inkomsten naar functies (onderwerpen van overheidszorg), productie- c.q. institutionele sector overheid

	uitgaven		inkomsten		saldi	
	2001	2002*	2001	2002*	2001	2002*
<i>Lopende rekening</i>						
<i>mln euro</i>						
Algemeen bestuur, buitenlandse betrekkingen en ontwikkelingssamenwerking	9 068	9 672	1 831	1 701	-7 237	-7 971
Landsverdediging	6 458	6 776	330	282	-6 128	-6 494
Openbare orde en veiligheid	6 307	6 919	928	958	-5 379	-5 961
Onderwijs en fundamenteel wetenschappelijk onderzoek	20 274	21 547	388	414	-19 887	-21 133
Volksgesondheid	5 620	6 661	47	42	-5 573	-6 619
Sociale voorzieningen	19 229	22 956	79	105	-19 150	-22 851
Volkshuisvesting, ruimtelijke ordening en milieu	1 270	1 312	140	149	-1 130	-1 163
Cultuur, recreatie en erediensten	1 577	1 666	322	340	-1 255	-1 327
Brandstoffen en energie	228	208	4 378	4 008	4 151	3 800
Landbouw, jacht en visserij	1 316	1 191	387	402	-929	-789
Algemene economische aangelegenheden, handel, nijverheid en diensten	1 081	1 114	1 575	1 401	494	287
Verkeer, vervoer, communicatie en waterstaat	4 004	4 294	775	438	-3 229	-3 855
Functioneel niet toegerekend (w.o. belastingen)	28 867	29 221	98 931	102 587	70 065	73 366
Overheidsschuld	-	-	-	-	-	-
Totaal lopende rekening	105 298	113 537	110 110	112 827	4 812	-710
<i>Kapitaalrekening</i>						
Algemeen bestuur, buitenlandse betrekkingen en ontwikkelingssamenwerking	748	808	182	86	-565	-722
Landsverdediging	789	661	62	19	-727	-642
Openbare orde en veiligheid	450	608	71	70	-379	-538
Onderwijs en fundamenteel wetenschappelijk onderzoek	635	670	4	5	-632	-665
Volksgesondheid	14	20	4	4	-10	-17
Sociale voorzieningen	107	140	29	26	-78	-113
Volkshuisvesting, ruimtelijke ordening en milieu	1 109	929	223	244	-886	-685
Cultuur, recreatie en erediensten	196	182	1	2	-195	-180
Brandstoffen en energie	1 452	24	-	-	-1 452	-24
Landbouw, jacht en visserij	339	346	186	123	-154	-224
Algemene economische aangelegenheden, handel, nijverheid en diensten	-36	194	51	29	87	-165
Verkeer, vervoer, communicatie en waterstaat	4 283	4 614	111	110	-4 171	-4 505
Functioneel niet toegerekend (w.o. belastingen)	-	-	3 876	4 306	3 876	4 306
Overheidsschuld	-	-	-	-	-	-
Totaal kapitaalrekening	10 085	9 196	4 799	5 023	-5 286	-4 173
Totaal lopende en kapitaalrekening	115 383	122 733	114 909	117 850	-474	-4 883

3 Opbrengst van de ten behoeve van het rijk geïnde belastingen

	1995	1999	2000	2001	2002*
<i>Belastingen op inkomen en vermogen</i>	<i>mln euro</i>				
Inkomstenbelasting	2 940	-1 184	-880	-2 565	-75
Loonbelasting	20 139	23 020	24 433	27 168	29 591
Dividendbelasting	955	3 022	2 588	4 308	3 490
Kansspelbelasting (op loterijwinsten)	26	63	59	62	66
Vermogensbelasting	671	781	824	91	49
Vennootschapsbelasting	9 460	15 651	16 736	17 580	15 394
Motorrijtuigenbelasting (privé)	1 573	1 648	1 717	1 631	1 600
Niet aan afz. belastingsoorten toe te rekenen	44	12	334	44	80
Totaal	35 808	43 014	45 811	48 319	50 195
<i>Belastingen op productie en invoer</i>					
Motorrijtuigenbelasting (zakelijk)	506	394	411	390	383
Kansspelbelasting (op speelresultaat casino's)	46	67	67	89	95
Omzetbelasting (aandeel rijk + begrotingsfondsen)	17 941	25 134	26 888	30 419	32 252
Belasting van personenauto's en motorrijwielen	1 813	2 839	2 875	2 939	2 741
Belasting op zware motorrijtuigen (Eurovignet)	21	91	99	107	107
Accijns lichte olie	2 708	3 127	3 151	3 148	3 420
Accijns andere minerale oliën	1 608	2 041	2 139	2 076	2 317
Accijns wijn, mousserende dranken en tussenproducten	147	171	173	172	212
Alcoholaccijns	408	396	397	413	472
Bieraccijns	278	297	263	287	306
Accijns / verbruiksbelasting alcoholvrije dranken / andere producten	182	217	216	228	161
Tabaksaccijns	1 327	1 546	1 590	1 817	1 719
Belasting van rechtsverkeer					
Overdrachtsbelasting	1 254	2 727	2 804	3 498	3 590
Kapitaalsbelasting	182	316	592	478	392
Assurantebelasting	442	491	512	600	660
Verbruiksbelasting op een milieu-grondslag	858	2 294	2 849	3 352	2 953
Bestemmingsheffingen t.z.v.					
Verontreiniging rijksoppervlakte-wateren	44	34	36	31	25
Geluidhinder Burgerluchtvaart	23	6	36	43	37
Heffing mestoverschotten	17	15	18	11	8
Voorraa dheffing aardolieproducten	74	62	68	74	84
Eindheffingen	-	289	331	519	525
Niet aan afz. belastingsoorten toe te rekenen	-	19	22	3	-
Totaal	29 880	42 573	45 537	50 692	52 457
<i>Totale opbrengst</i>	65 688	85 587	91 348	99 011	102 652

4 Uitgaven en inkomsten van de publiekrechtelijke bedrijfsorganen naar economische categorieën

	1997	1998	1999	2000	2001
Lopende rekening	<i>mln euro</i>				
<i>Uitgaven</i>					
Lonen, salarissen en sociale lasten	74	71	78	73	77
Aankoop van goederen en diensten	85	92	99	103	100
Afschrijvingen	4	3	4	4	5
Betaalde rente	0	0	0	0	0
Exploitatiesubsidies	218	185	186	149	151
Betaalde belastingen op productie en invoer	0	0	0	0	0
Inkomensoverdrachten aan					
Stichtingen gerekend tot de sector overheid	1	2	3	1	1
Overige overheidsinstellingen	20	25	29	25	167
Gezinnen	16	14	14	14	12
Bedrijven, kredietinstellingen en verzekeringsmaatschappijen	0	0	0	0	0
Totaal lopende uitgaven	420	393	413	369	513
<i>Inkomsten</i>					
Verkoop van goederen en diensten	38	47	44	43	48
Ontvangen rente	18	17	18	18	17
Ontvangen belastingen op productie en invoer					
Heffingen i.v.m. marktregulatie	3	–	–	–	–
Administratieve heffingen	115	110	115	116	123
Bestemmingsheffingen	215	206	186	175	235
Ontvangen exploitatiesubsidies	–	–	–	–	–
Inkomensoverdrachten van					
Stichtingen gerekend tot de sector overheid	0	0	0	0	0
Overige overheidsinstellingen	17	23	34	27	47
Gezinnen	0	0	0	0	0
Bedrijven, kredietinstellingen en buitenland	19	16	15	20	17
Totaal lopende inkomsten	425	419	412	398	487
Saldo lopende rekening (besparingen)	6	27	–1	29	–26
Kapitaalrekening					
<i>Uitgaven</i>					
Investeringsgoederen	4	4	32	17	11
Kapitaaloverdrachten	12	4	4	17	7
Totaal kapitaaluitgaven	16	7	36	34	18
<i>Inkomsten</i>					
Verkoop van investeringsgoederen	0	6	4	0	1
Afschrijvingen	4	3	4	4	5
Kapitaaloverdrachten	0	0	0	0	0
Totaal kapitaalinkomsten	4	9	8	4	6
Saldo kapitaalrekening	–12	2	–28	–30	–12
Totaal lopende en kapitaaluitgaven	435	400	449	403	531
Totaal lopende en kapitaalinkomsten	429	428	420	402	493
Vorderingsaldo	–6	29	–30	–1	–38

4 Uitgaven en inkomsten van de publiekrechtelijke bedrijfsorganen naar economische categorieën (slot)

	1997	1 998	1999	2000	2001
Financiering	<i>mln euro</i>				
<i>Mutaties vorderingen (netto)</i>					
Kas en rekening-courant	24	-1	39	-29	-11
Kortlopende kredieten	-	-	-	-	-
Langlopende kredieten	-5	15	-32	-1	-1
Aandelen en overige deelnemingen	-	-	-	-	-
Transitorische posten	-39	-30	50	-15	-3
Totaal mutaties vorderingen (netto)	-21	-17	57	-45	-15
<i>Mutaties schulden (netto)</i>					
Kortlopende kredieten	-	-	-	-	-
Langlopende kredieten	-	-	9	0	-1
Transitorische posten	-15	-46	78	-44	24
Totaal mutaties schulden (netto)	-15	-46	87	-44	23
<i>Saldo mutaties vorderingen en schulden (komt overeen met het vorderingensaldo)</i>	6	-29	30	1	38

5 Lopende uitgaven en inkomsten van de waterschappen naar functie

	lopende uitgaven		lopende inkomsten		saldi	
	2000	2001	2000	2001	2000	2001
	<i>mln euro</i>					
Waterkering	140	137	130	128	-10	-9
Waterbeheersing	500	550	510	561	10	11
Wegen	80	81	70	70	-10	-11
Vaarwegen	0	0	0	0	0	0
Waterkwaliteitsbeheer	1 150	1 221	1 160	1 230	10	9
Totaal	1 870	1 989	1 870	1 989	0	0

6 Lopende uitgaven en inkomsten van de provincies

	lopende uitgaven		lopende inkomsten		saldi	
	2000	2001	2000	2001	2000	2001
	<i>mln euro</i>					
Algemeen bestuur						
Provinciale Staten	22	23	0	0	-21	-23
Gedeputeerde Staten	51	45	15	6	-36	-39
Overig algemeen bestuur	118	166	16	22	-102	-144
Totaal	191	235	31	28	-160	-207

6 Lopende uitgaven en inkomsten van de provincies (slot)

	lopende uitgaven		lopende inkomsten		saldi	
	2000	2001	2000	2001	2000	2001
	<i>mln euro</i>					
Openbare orde en veiligheid	6	9	0	1	-6	-8
Verkeer en vervoer						
Algemeen	102	171	59	100	-43	-71
Landwegen	561	523	64	52	-497	-471
Boot- en veerdiensten	43	57	42	55	-1	-2
Waterwegen	109	105	64	51	-45	-54
Vervoer	326	378	305	351	-21	-27
Totaal	1 141	1 234	533	609	-608	-625
Waterhuishouding						
Algemeen	12	18	2	6	-9	-12
Waterschapsaangelegenheden	6	5	1	0	-5	-5
Waterkeringen	95	128	9	26	-86	-102
Kwantitatief beheer oppervlaktewater	10	10	1	1	-9	-9
Kwantitatief beheer grondwater	20	23	15	15	-6	-8
Totaal	143	184	28	49	-115	-135
Milieubeheer						
Algemeen	83	96	27	32	-56	-64
Kwalitatief beheer oppervlaktewater	25	44	19	33	-6	-11
Kwalitatief beheer grondwater en bodem	204	231	157	176	-46	-55
Bestrijding luchtverontreiniging	7	6	1	0	-6	-6
Bestrijding geluidhinder	6	5	3	2	-3	-3
Vergunningverlening en handhaving	83	91	8	6	-75	-85
Ontgrondingen	9	9	4	2	-5	-7
Totaal	417	483	219	252	-198	-231
Recreatie en natuur	134	156	25	40	-109	-116
Economische en agrarische zaken						
Algemene economische aangelegenheden	20	21	5	8	-15	-13
Bevordering economische activiteiten	121	183	41	86	-80	-97
Nutsvoorzieningen	15	22	203	208	188	186
Agrarische aangelegenheden	51	59	16	14	-35	-45
Totaal	207	285	264	317	57	32
Welzijn						
Algemeen	131	129	38	34	-93	-95
Kunst- en oudheidkunde	131	131	27	23	-104	-108
Sociaal-cultureel werk en ontwikkeling	68	85	4	11	-64	-74
Ouderenzorg	39	23	29	8	-10	-15
Jeugdhulpverlening	463	531	447	514	-17	-17
Overig welzijn	70	80	2	6	-67	-74
Totaal	902	980	547	597	-355	-383
Ruimtelijke ordening en volkshuisvesting						
Algemeen	15	15	5	5	-10	-10
Ruimtelijke ordening	56	80	5	6	-52	-74
Volkshuisvesting	24	109	13	92	-11	-17
Stads- en dorpsvernieuwing	48	96	44	92	-4	-4
Totaal	143	300	66	195	-77	-105
Financiering en algemene dekkingsmiddelen	422	376	2 106	2 328	1 685	1 952
Totaal	3 706	4 240	3 821	4 415	114	175

7 Lopende uitgaven en inkomsten van de gemeenschappelijke regelingen

	uitgaven		inkomsten		saldi	
	2000	2001	2000	2001	2000	2001
<i>mln euro</i>						
Algemeen bestuur	900	989	894	984	-6	-5
Openbare orde en veiligheid	95	126	85	113	-10	-13
Verkeer, vervoer en waterstaat	1 206	1 233	1 204	1 211	-2	-22
Economische zaken	107	588	103	586	-4	-2
Onderwijs	167	203	167	204	0	1
Cultuur en recreatie	109	115	108	113	-1	-2
Sociale voorzieningen en maatschappelijk werk	1 927	2 071	1 918	2 068	-9	-3
w.o.						
werkgelegenheid	1 747	1 876	1 752	1 876	5	0
Volksgezondheid	889	943	881	922	-8	-21
w.o.						
preventieve en curatieve gezondheidszorg	214	249	211	226	-3	-23
ambulancevervoer	77	64	76	64	-1	0
reiniging	491	487	492	492	1	5
milieubeheer	81	105	79	104	-2	-1
overige	26	38	23	37	-3	-1
Ruimtelijke ordening en volkshuisvesting	384	319	398	315	14	-4
Financiering en algemene dekkingsmiddelen	83	55	107	126	24	71
Totaal	5 867	6 642	5 867	6 642	0	0

8 Gemeentelijke lopende uitgaven en inkomsten

	lopende uitgaven		lopende inkomsten		saldi	
	2002	2003	2002	2003	2002	2003
<i>mln euro</i>						
Algemeen bestuur						
Bestuursorganen	536	718	13	19	-524	-699
Bestuursondersteuning	1 255	1 371	226	270	-1 028	-1 102
Burgerzaken	459	480	189	188	-270	-292
Totaal	2 250	2 570	428	477	-1 822	-2 093
Openbare orde en veiligheid						
Politie	48	50	6	6	-41	-44
Brandweer en rampenbestrijding	701	796	76	85	-625	-711
Overige beschermende maatregelen	102	122	25	26	-77	-97
Totaal	851	968	107	116	-743	-851
Verkeer, vervoer en waterstaat						
Wegen, straten en pleinen	2 052	2 141	246	250	-1 805	-1 892
Verkeersmaatregelen te land	270	308	23	44	-246	-264
Openbaarvervoer	725	1 078	695	1 046	-30	-31
Overig vervoer te land	4	4	2	1	-2	-2
Parkeren	444	491	473	532	30	41
Zeehavens	463	462	513	524	50	62
Binnenhavens en waterwegen	80	79	26	42	-54	-37
Verkeersmaatregelen te water	0	0	0	-	0	0

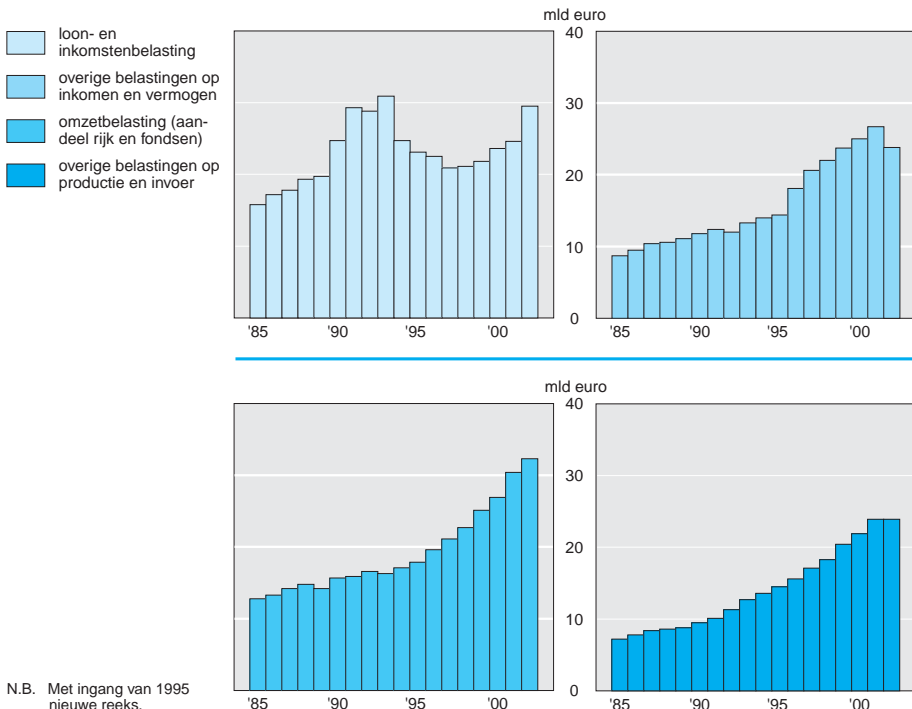
8 Gemeentelijke lopende uitgaven en inkomsten (vervolg)

	lopende uitgaven		lopende inkomsten		saldi	
	2002	2003	2002	2003	2002	2003
	<i>mln euro</i>					
Veerdiensten	13	12	5	4	-8	-8
Overig vervoer te water	0	0	-	-	0	0
Luchtvaart	0	1	0	0	0	0
Waterkering, afwatering en landaanwinning	61	68	2	2	-60	-65
Totaal	4 113	4 644	1 986	2 447	-2 127	-2 197
Economische zaken						
Handel en ambacht	365	358	239	217	-126	-141
Industrie	40	89	35	74	-5	-15
Nutsbedrijven	179	180	286	286	107	106
Agrarische productie en ontginning	8	7	9	5	1	-2
Overige agrarische zaken, jacht en visserij	8	9	5	7	-3	-2
Totaal	600	642	573	589	-26	-53
Onderwijs						
Openbaar basisonderwijs	1 680	1 798	1 420	1 530	-260	-268
Bijzonder basisonderwijs	372	380	32	33	-341	-347
Openbaar (voortgezet) speciaal onderwijs	232	241	204	215	-28	-26
Bijzonder (voortgezet) speciaal onderwijs	73	71	8	7	-66	-64
Openbaar algemeen voortgezet en voorbereidend wetenschappelijk onderwijs	333	364	293	322	-40	-42
Bijzonder algemeen voortgezet en voorbereidend wetenschappelijk onderwijs	74	79	9	9	-66	-70
Openbaar lager en/of middelbaar beroepsonderwijs	16	11	16	11	0	0
Bijzonder lager en/of middelbaar beroepsonderwijs	3	2	0	0	-3	-2
Openbare scholengemeenschappen voor meer dan één van de voorgaande functies	308	320	291	299	-17	-21
Bijzondere scholengemeenschappen voor meer dan één van de voorgaande functies	22	25	2	2	-21	-23
Openbaar hoger onderwijs	1	0	0	-	-1	0
Bijzonder hoger onderwijs	0	0	-	0	0	0
Gemeenschappelijke lasten / baten van het onderwijs	1 184	1 324	472	512	-713	-812
Volwasseneneducatie	243	275	204	228	-39	-47
Totaal	4 543	4 890	2 950	3 168	-1 594	-1 722
Cultuur en recreatie						
Openbaar bibliotheekwerk	372	404	33	37	-339	-367
Vormings- en ontwikkelingswerk	220	241	30	35	-190	-205
Sport	999	1 041	271	275	-728	-765
Kunst	460	503	84	96	-377	-407
Oudheidkunde / musea	314	344	52	54	-262	-290
Natuurbescherming	31	27	9	4	-22	-24
Openbaar groen en openlucht recreatie	1 069	1 170	79	115	-990	-1 055
Overige recreatieve voorzieningen	165	147	56	31	-109	-117
Totaal	3 630	3 877	614	647	-3 017	-3 230

8 Gemeentelijke lopende uitgaven en inkomsten (slot)

	lopende uitgaven		lopende inkomsten		saldi	
	2002	2003	2002	2003	2002	2003
	<i>mln euro</i>					
Sociale voorzieningen en maatschappelijke dienstverlening						
Bijstandsverlening	5 416	5 705	4 183	4 421	-1 233	-1 284
Werkgelegenheid	2 998	3 328	2 701	2 928	-296	-400
Inkomensvoorzieningen	270	260	212	206	-58	-54
Overige sociale zekerheidsregelingen	56	59	19	19	-36	-39
Maatschappelijke begeleiding en advies	1 847	2 014	478	416	-1 368	-1 598
Sociaal-cultureel werk	596	667	75	87	-521	-579
Bejaardenoorden	9	8	4	4	-5	-4
Overige tehuizen	1	0	1	1	0	1
Kinderdagopvang	411	378	136	97	-275	-280
Dagopvang gehandicapten	3	2	0	0	-3	-2
Totaal	11 606	12 420	7 810	8 180	-3 796	-4 240
Volksgezondheid en milieu						
Basisgezondheidszorg	320	393	74	145	-247	-248
Ambulancevervoer	33	30	27	25	-6	-5
Verpleeginrichtingen	9	8	8	8	0	0
Overige volksgezondheid	67	75	19	19	-48	-56
Slachthuizen	1	0	0	0	0	0
Afvalverwijdering en -verwerking	1 740	1 885	1 607	1 766	-132	-119
Riolering en waterzuivering	1 007	1 071	847	920	-159	-151
Milieubeheer	500	548	101	105	-399	-443
Lijkbezorging	115	126	80	86	-35	-40
Totaal	3 790	4 135	2 763	3 074	-1 027	-1 062
Ruimtelijke ordening en volkshuisvesting						
Ruimtelijke ordening	455	525	137	164	-317	-361
Woningexploitatie / woningbouw	879	797	840	764	-39	-34
Stads- en dorpsvernieuwing	530	502	443	411	-87	-91
Overige volkshuisvesting	845	878	537	558	-308	-320
Bouwgrondexploitatie	3 493	3 764	3 583	3 832	90	68
Totaal	6 202	6 466	5 540	5 729	-662	-737
Financiering en algemene dekkingsmiddelen						
Geldleningen	105	55	236	200	131	145
Beleggingen	175	190	650	677	475	487
Belastingen	488	531	3 141	3 392	2 653	2 860
Algemene uitkeringen	61	113	12 083	13 450	12 022	13 336
Algemene baten en lasten	1 538	1 740	1 095	963	-443	-777
Saldi van kostenplaatsen	577	353	498	332	-78	-21
Saldo van de rekening van lasten en baten	44	50	98	205	53	155
Totaal	2 988	3 032	17 802	19 217	14 813	16 185
Totaal	40 573	43 644	40 573	43 644	0	0

Belastingopbrengst

9 Opbrengst van de door provincies, gemeenten en water- en zuiveringschappen geïnde belastingen en heffingen ¹⁾

	1995	2000	2001	2002	2003
<i>Provincies</i>	<i>mld euro</i>				
Belastingen op inkomen en vermogen					
Heffing op de waterverontreiniging (gezinnen)	58	—	—	—	—
Opcenten motorrijtuigenbelasting (privé-gebruik)	108	571	572	618	677
Belastingen op productie en invoer					
Heffingen op de waterverontreiniging (bedrijven)	28	—	—	—	—
Opcenten motorrijtuigenbelasting (zakelijk gebruik)	36	143	143	155	169
Grondwaterbelasting	6	13	15	17	14
Heffing nazorg stortplaatsen	21	21	23	22	20
Retributies	23	4	5	5	6
Totaal provincies	259	752	759	817	885

9 Opbrengst van de door provincies, gemeenten en water- en zuiveringschappen geïnde belastingen en heffingen ¹⁾ (slot)

	1995	2000	2001	2002	2003
<i>Gemeenten ²⁾</i>	<i>mln euro</i>				
Belastingen op inkomen en vermogen					
Belasting op honden	38	43	42	44	46
Woonforensenbelasting	9	12	12	14	17
Heffing op de waterverontreiniging (gezinnen)	24	–	–	–	–
Onroerendezaakbelasting (bewoners)	558	495	564	611	665
Rioolrechten (gezinnen)	365	515	535	580	628
Totaal	994	1 065	1 154	1 249	1 356
Belastingen op productie en invoer					
Bouwgrondbelasting	0	0	–	–	–
Toeristenbelasting	53	74	83	91	98
Heffing op de waterverontreiniging (bedrijven)	10	–	–	–	–
Onroerendezaakbelasting (eigenaren + bedrijven)	1 301	1 757	1 943	2 044	2 219
Rioolrechten (bedrijven)	91	129	137	145	157
Totaal	1 456	1 959	2 163	2 280	2 474
Retributies					
Afvalstoffenheffing / reinigingsrechten	1 009	1 112	1 144	1 205	1 303
Bouwleges	183	240	267	287	318
Parkeerbelasting	175	285	310	341	376
Secretarieleges	84	127	135	135	145
Overige	223	149	148	155	159
Totaal	1 674	1 913	2 004	2 123	2 301
Totaal gemeenten	4 124	4 937	5 320	5 652	6 131
<i>Water- en zuiveringschappen</i>					
Belastingen op inkomen en vermogen					
Heffing op de waterverontreiniging (gezinnen)	474	668	689	711	752
Ingezetenenomslag	110	155	176	191	204
Belastingen op productie en invoer					
Heffing op de waterverontreiniging (bedrijven)	233	296	298	314	327
Omslagheffing gebouwd en ongebouwd	309	392	430	467	474
Pachtersomslag	5	2	1	–	–
Totaal water- en zuiveringschappen	1 132	1 513	1 594	1 683	1 757
Totaal	5 511	7 139	7 672	8 152	8 773

¹⁾ Volgens macro-economische definities. De opbrengsten betreffen de in de rekeningen en begrotingen verantwoorde resp. geraamde bedragen. Voor de jaren 1995 en 2000 (m.u.v. waterschappen en gemeenten) rekeningcijfers; 2001, 2002 en 2003 begrotingscijfers.

²⁾ Met ingang van 2000 netto-cijfers, d.w.z. na aftrek van zalmsnip en kwijtschelding.

10 Opbrengst van alle door rijk, de publiekrechtelijke bedrijfsorganen, provincies, gemeenten en water- en zuiveringschappen geïnde belastingen ¹⁾

	1995	1999	2000	2001	2002*
	<i>mln euro</i>				
Belasting op inkomen en vermogen	37 553	45 194	48 241	50 910	52 964
Belastingen op productie en invoer	32 278	45 506	48 622	54 129	56 007
Totaal	69 830	90 699	96 863	105 039	108 971
w.v. voor					
rijk	65 688	85 587	91 348	99 011	102 652
publiekrechtelijke bedrijfsorganen	325	301	290	358	290
provincies	236	657	689	759	817
gemeenten ²⁾	2 450	2 745	3 023	3 316	3 529
water- en zuiveringschappen	1 132	1 409	1 513	1 594	1 683

¹⁾ Volgens macro-economische definities. De opbrengsten betreffen de in de rekeningen en begrotingen verantwoorde resp. geraamde bedragen. Voor 1995 (m.u.v. waterschappen) rekeningcijfers; 1999, 2000, 2001 en 2002 begrotingscijfers.

²⁾ Met ingang van 1999 netto-cijfers, d.w.z. na aftrek van zalmsnip en kwijtschelding.

11 Balansgegevens van de sector overheid, 31 december 2001

	rijk ¹⁾	publiekrechtelijke bedrijfsorganen	provincies ²⁾	waterschappen	gemeenschappelijke regelingen ²⁾	gemeenten ²⁾
<i>Activa</i>	<i>mln euro</i>					
Immateriële vaste activa	51 300	—	416	129	31	1 025
Materiële vaste activa	67 077	29	1 573	3 767	939	26 540
Financiële vaste activa						
Deelnemingen in quasi-ondernemingen			7	—	4	3 673
Deelnemingen in privaatrechtelijke ondernemingen	43 189	85	218	186	204	1 276
Rijksleningen woningbouw	4					
Verstekte voorschotten aan woningbouwcorporaties						12 292
Overige kredietverstrekking op lange termijn	7 731	28	698	2	224	6 341
Totaal vaste activa	169 301	142	2 912	7 159	1 421	51 382
Vorraden	—	—	1	3	124	5 467
Uitgezetste kas- en daggeldleningen	173	—	385	—	9	861
Overige kredieten op korte termijn	—	147	—	—	—	—
Liquide middelen en rekening-courant vorderingen	336	100	1 268	76	1 421	2 389
Transitorische vorderingen	21 813	239	565	410	1 093	7 520
Totaal vlottende activa	22 322	486	2 220	489	2 647	16 237
Totaal activa	191 623	629	5 132	7 648	4 068	67 619

11 Balansgegevens van de sector overheid, 31 december 2001 (slot)

	rijk ¹⁾	publiek- rechtelijke bedrijfs- organen	provin- cies ²⁾	water- schap- pen	gemeen- schappe- lijke rege- lingen ²⁾	ge- meenten ²⁾
<i>Passiva</i>	<i>mln euro</i>					
Eigen vermogen	-46 276	317	2 901	903	1 400	23 803
Voorzieningen			425	264	578	4 286
Opgenomen langlopende leningen						
Rijksleningen woningbouw						443
Overige langlopende geldleningen	3 851	8	688	3 225	716	27 003
Schulden in rekening-courant ³⁾	1 021	-	86	191	65	1 291
Schatkistpapier	5 708	-	-	-	-	-
Obligaties	178 515	-	-	-	-	-
Opgenomen kas- en daggeldleningen	-	-	71	37	115	1 013
Overige schulden op korte termijn	-	-	-	-	-	-
Militaire pensioenen	6 000					
Transitorische schulden	42 804	304	929	410	1 167	9 197
Totaal vlottende passiva	234 048	304	1 086	638	1 347	11 501
Totaal passiva	191 623	629	5 132	7 648	4 068	67 619

1) Bron: Staatsbalans.

2) Eigen bedrijven zijn geconsolideerd.

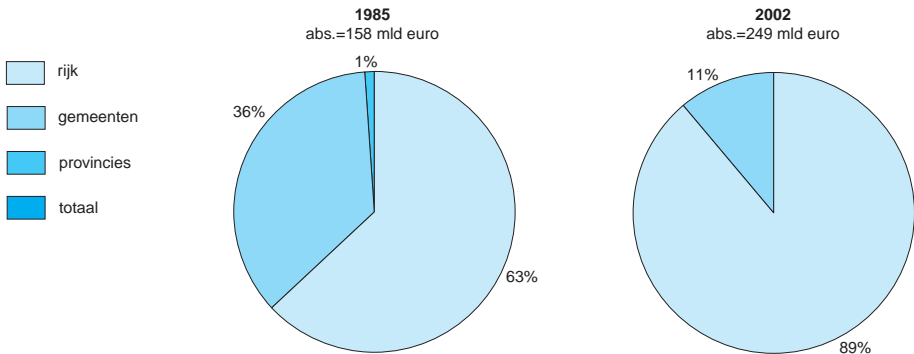
3) Bij het rijk incl. munten in omloop.

12 Schulden en vorderingen decentrale overheden, 31 december 2002*

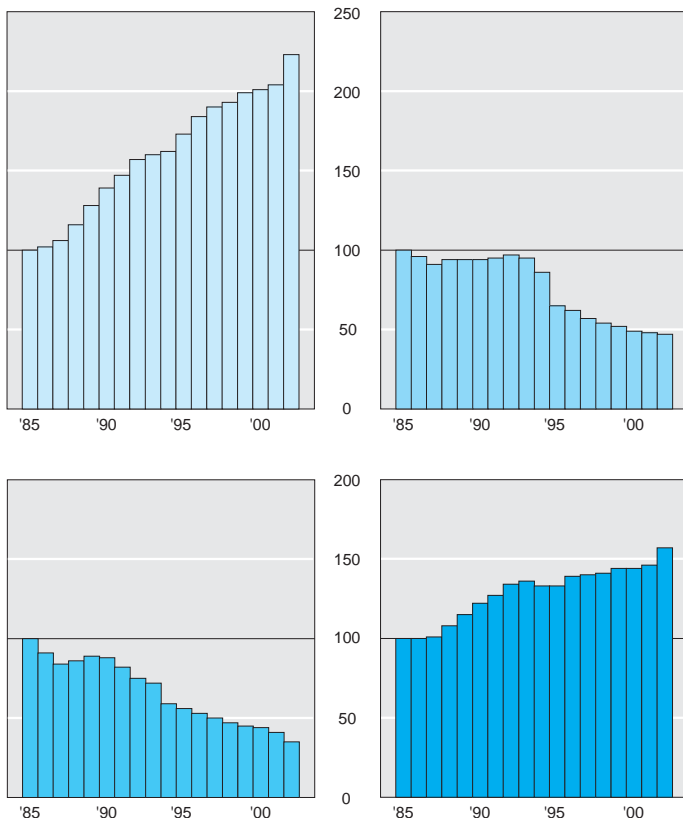
	provin- cies ¹⁾	water- schap- pen	gemeen- schappe- lijke rege- lingen	ge- meenten ¹⁾	totaal
<i>Vorderingen</i>	<i>mld euro</i>				
Verstrekte vaste leningen	1,0	2,4	0,5	21,9	25,8
Vlottende vorderingen	2,0	0,4	2,5	9,4	14,3
Totaal	3,0	2,8	3,0	31,3	40,1
<i>Schulden</i>					
Langlopende schulden	0,7	5,9	0,7	27,1	34,3
Vlottende schulden	1,0	0,6	1,3	10,3	13,1
Totaal	1,6	6,4	2,0	37,3	47,4

1) Excl. eigen bedrijven.

Schuld van het rijk, gemeenten en provincies (incl. onderlinge schuld) ¹⁾

indexcijfers, 1985=100

¹⁾ In 1985 incl. 30 mld euro schuld van gemeenten aan het rijk. In 2002 was deze schuld nihil.

13 Overheidssaldo volgens EMU

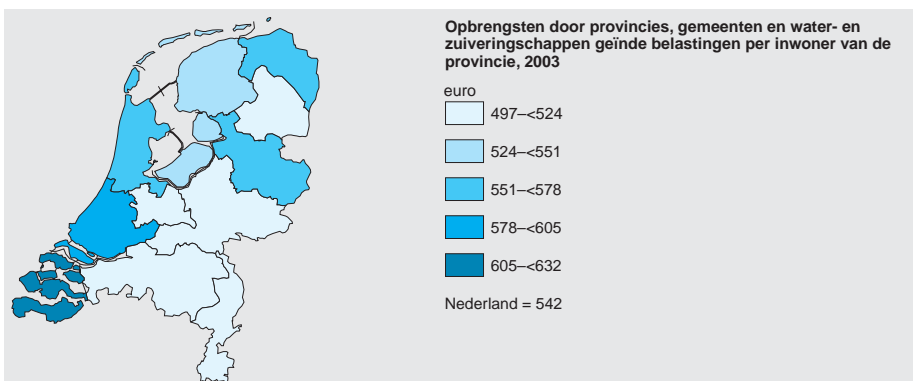
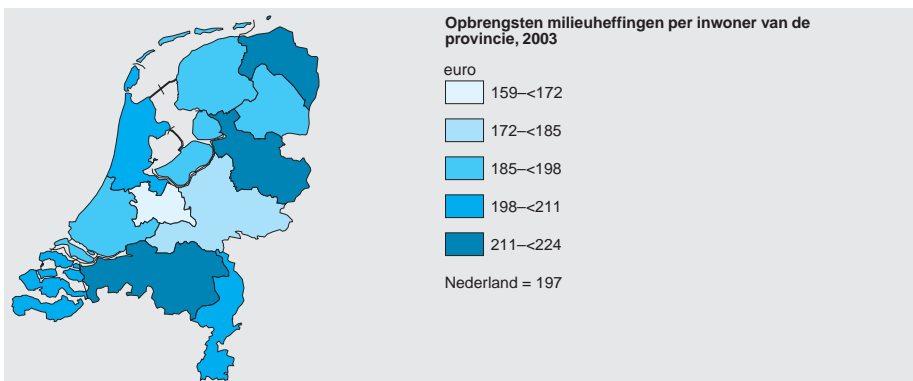
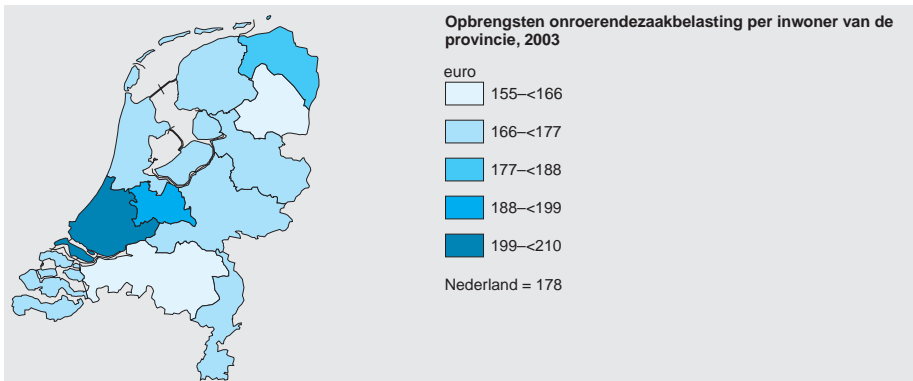
	1999	2000	2001	2002	2003
<i>% van het BBP</i>					
Nederland	0,7	2,2	0,1	-1,1	-1,6
België	-0,5	0,1	0,4	0,0	0,0
Denemarken	3,3	2,6	3,1	1,9	1,9
Duitsland	-1,5	1,1	-2,8	-3,6	-2,8
Finland	2,0	6,9	5,1	4,7	2,6
Frankrijk	-1,8	-1,4	-1,5	-3,1	-3,4
Griekenland	-1,8	-1,9	-1,4	-1,2	-0,9
Ierland	2,3	4,3	1,1	-0,1	-0,8
Italië	-1,7	-0,6	-2,6	-2,3	-1,5
Luxemburg	3,5	6,1	6,4	2,6	0,2
Oostenrijk	-2,3	-1,5	0,3	-0,6	-1,3
Portugal	-2,8	-2,8	-4,2	-2,7	-2,4
Spanje	-1,2	-0,8	-0,1	-0,1	0,0
Ver. Koninkrijk	1,1	3,9	0,8	-1,4	-2,2
Zweden	1,5	3,4	4,5	1,2	1,4
Europese Unie	-0,7	0,9	-0,9	-1,9	.
EMU-referentiewaarde	-3,0	-3,0	-3,0	-3,0	-3,0

Bron: Eurostat.

14 Bruto schuldquote volgens EMU

	1999	2000	2001	2002	2003
<i>% van het BBP</i>					
Nederland	63	56	53	53	52
België	115	110	109	105	103
Denemarken	53	47	45	45	43
Duitsland	61	60	60	61	61
Finland	47	45	44	43	43
Frankrijk	59	57	57	59	61
Griekenland	105	106	107	105	100
Ierland	49	39	37	34	34
Italië	115	111	110	107	105
Luxemburg	6	6	6	6	5
Oostenrijk	68	67	67	68	67
Portugal	54	53	56	58	58
Spanje	63	61	57	54	52
Ver. Koninkrijk	45	42	39	39	39
Zweden	63	53	54	52	50
Europese Unie	68	64	63	63	.
EMU-referentiewaarde	60	60	60	60	60

Bron: Eurostat.

Nederland is een constitutionele en erfelijke monarchie en tevens een parlementaire democratie. Het parlement (de Staten-Generaal) bestaat uit de Tweede Kamer en de Eerste Kamer.

De Eerste Kamer bestaat uit 75 leden die voor vier jaar indirect door de Provinciale Staten worden gekozen. Zij treden af in het jaar waarin de Provinciale Staten worden gekozen. De verkiezing van de Eerste Kamer vindt plaats binnen drie maanden na die van de leden van de Provinciale Staten.

De Tweede Kamer bestaat uit 150 leden die ook tegelijk aftreden en evenals de leden van de Provinciale Staten en gemeenteraden direct voor vier jaar gekozen worden. De leden van de Staten-Generaal moeten Nederlander zijn en niet van het kiesrecht zijn uitgesloten. Zij moeten de leeftijd van 18 jaar bereikt hebben. Algemeen mannenkiesrecht en evenredige vertegenwoordiging dateren beide uit 1917, algemeen vrouwenkiesrecht uit 1919. De verplichting van de kiezers zich bij verkiezingen bij de stembureaus te melden, is in maart 1970 vervallen.

Kiesgerechtigd voor de Tweede Kamer zijn Nederlanders die op de dag van stemming de leeftijd van 18 jaar hebben bereikt. Voor de gemeenteraadsverkiezingen van 1986 waren voor het eerst ook kiesgerechtigd de in de gemeente ingezetenen met een niet-Nederlandse nationaliteit van 18 jaar of ouder (op de dag van stemming) met een onafgebroken verblijfsduur van 5 jaar of langer in Nederland. Met ingang van 1996 zijn ingezetenen van 18 jaar of ouder met de nationaliteit van een van de landen van de Europese Unie voor deze verkiezingen stemgerechtigd, ongeacht hun verblijfsduur in Nederland.

Bepaalde categorieën personen, als gevangenen en personen die geestesziek zijn verklaard, kunnen van het kiesrecht zijn uitgesloten.

De Koning(in) – dat wil zeggen de betrokken minister(s) – en de Tweede Kamer kunnen wetsvoorstellen indienen. De Tweede Kamer heeft bovendien het recht van amendement. De Eerste Kamer heeft dit recht niet en kan alleen wetsvoorstellen goedkeuren of afwijzen. De zittingen van de beide Kamers zijn openbaar, maar de deuren worden gesloten als ten minste een tiende deel van het aantal aanwezigen daarom verzoekt of de voorzitter het nodig oordeelt.

Met het ontwikkelen van statistieken over politieke en bestuurlijke activiteiten is sinds 1987 een bescheiden begin gemaakt. Drie niveaus van participatie zijn te onderscheiden:

- globale vormen van collectieve actie, zoals het stemmen voor verkiezingen;
  - participatie als achterban, waaronder ondersteuning van organisaties;
  - actieve participatie, zoals deelname aan politieke acties en bestuurlijke activiteiten.
- Deze gegevens worden uit talrijke onderzoeken geput, waaronder vooral het Nationaal Kiezeronderzoek (NKO) en het Permanent Onderzoek Leefsituatie (POLS). Het NKO heeft als doel het beschrijven van achtergronden van het stemgedrag. Het onderzoek vindt sinds 1967 plaats rondom de verkiezingen van de Tweede Kamer. Vanaf 1989 wordt het onderzoek in nauwe samenwerking met de universiteiten – verenigd in de Stichting Kiezeronderzoek Nederland (SKON) – door het CBS uitgevoerd. Het doel van POLS is het doorlopend verzamelen van hoogwaardige en coherente gegevens van de leefsituatie van de Nederlandse bevolking. POLS is in januari 1997 van start gegaan. De verzamelde gegevens worden niet alleen aangewend om achtergronden van het stemgedrag goed in kaart te brengen, maar ook om meer algemene aandacht te schenken aan onderwerpen op het terrein van 'politiek en bestuur'.

Verklaring van termen

organisatiegraad van werknemers Het aantal georganiseerde werknemers jonger dan 65 jaar met betaald werk voor ten minste 12 uur per week in procenten van het totaal aantal werknemers jonger dan 65 jaar met betaald werk voor ten minste 12 uur per week.

vakvereniging Vereniging van werknemers die zich tot doel stelt de collectieve en/of individuele belangen van de leden te behartigen bij hun werkgevers of bij instanties die invloed op de arbeidsvoorwaarden uitoefenen.

1 Kabinetten naar politieke gezindte van de ministers en staatssecretarissen

minister-president	zittingsperiode		CDA	D66	LPF	PvdA	VVD	totaal	
van Agt ¹⁾	1982	Minister	9	(1) 5				14	(1)
		St. secr.	5	3	(1)			8	(1)
Lubbers	1982/86	Minister	8				6	(2) 14	(2)
		St. secr.	8	(1)			8	(2) 16	(3)
Lubbers	1986/89	Minister	9				5	(1) 14	(1)
		St. secr.	7	(2)			4	(1) 11	(3)
Lubbers	1989/94	Minister	7	(1)		7	(2)	14	(3)
		St. secr.	6	(1)		5	(1)	11	(2)
Kok	1994/98	Minister		4	(2)	5	(1) 5	(1) 14	(4)
		St. secr.		3		5	(3) 4	(2) 12	(5)
Kok	1998/02	Minister		3	(1)	6	(2) 6	(1) 15	(4)
		St. secr.		2	(1)	7	(3) 5	(1) 14	(5)
Balkenende ²⁾	2002/03	Minister	6	(1)		4	4	14	(1)
		St. secr.	5	(1)		5	(1)	(2) 14	(4)
Balkenende	2003/..	Minister	8	(3) 2			6	(2) 16	(5)
		St. secr.	5	(2) 1	(1)		4	(2) 10	(5)

Bron: Nederlandse Staatscourant.

N.B. De cijfers tussen haakjes hebben betrekking op vrouwen en zijn begrepen in de getallen waarachter zij staan.

¹⁾ Interim kabinet van 29 mei – 4 november 1982.

²⁾ Demissionair kabinet van 16 oktober 2002 – 27 mei 2003.

2 Verkiezingen voor de Tweede Kamer der Staten-Generaal en het Europese Parlement

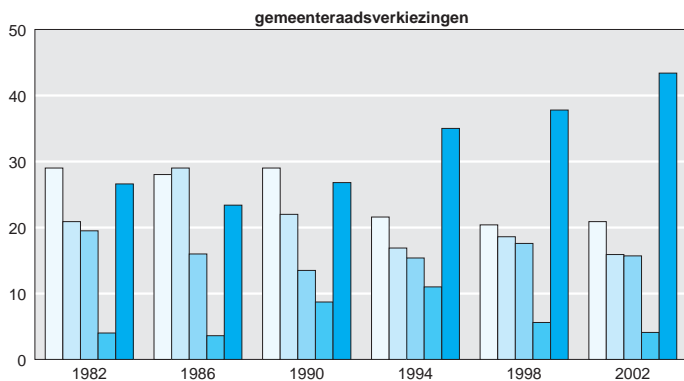
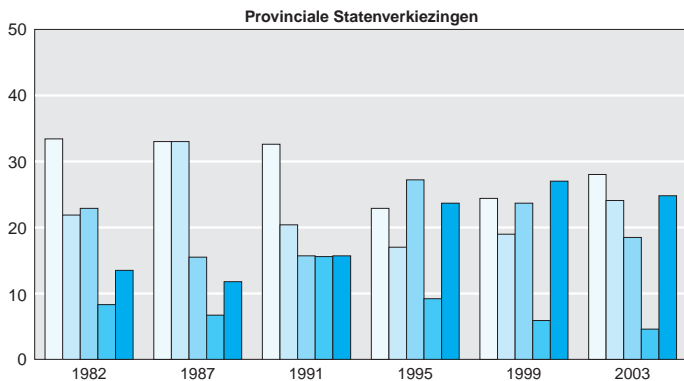
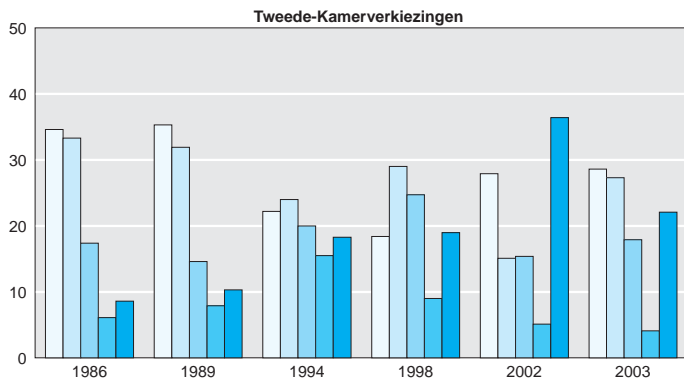
	Tweede Kamer			Europees Parlement		
	1998	2002	2003	1989	1994	1999
<i>x 1 000</i>						
Kiesgerechtigden	11 755	12 036	12 077	11 099	11 619	11 863
Totaal uitgebrachte stemmen	8 622	9 515	9 667	5 270	4 148	3 561
Uitgebrachte geldige stemmen	8 608	9 501	9 654	5 242	4 134	3 544

in % van het aantal uitgebrachte geldige stemmen

w.v. uitgebracht op						
AOV / Unie55+	0,5					
Centrum Democraten ¹⁾	0,6			0,8	1,0	0,5
Christen Democratisch Appèl	18,4	27,9	28,6	34,6	30,8	26,9
Christenunie		2,5	2,1			
Democraten 66	9,0	5,1	4,1	6,0	11,7	5,8
Gereformeerd Politiek Verbond	1,3					
GroenLinks	7,3	6,9	5,1	7,0	3,7	11,8
Leefbaar Nederland		1,6	0,4			
Lijst Pim Fortuyn		17,0	5,7			
Partij van de Arbeid	29,0	15,1	27,3	30,7	22,9	20,1
Reformatiorische Politieke Federatie	2,0					
RPF / SGP / GPV				5,9	7,8	8,7
Staatkundig Gereformeerde Partij	1,8	1,7	1,6			
Socialistische Partij	3,5	5,9	6,3	0,7	1,3	5,0
Volkspartij voor Vrijheid en Democratie	24,7	15,4	17,9	13,6	17,9	19,7
overige	2,0	0,7	0,9	0,8	2,8	1,3

¹⁾ In 1989: Lijst Janmaat / Centrumdemocraten.

Uitgebrachte stemmen per politieke groepering in % van het aantal uitgebrachte stemmen

3 Leden van de Eerste en Tweede Kamer der Staten-Generaal en het Europese Parlement

	Eerste Kamer		Tweede Kamer				Europees Parlement					
	1999		2003		2002		2003		1994		1999	
	m	v	m	v	m	v	m	v	m	v	m	v
Christen Democratisch Appèl	15	5	16	7	26	17	30	14	7	3	5	4
Christenunie			2	–	3	1	2	1				
Democraten 66	3	1	3	–	4	3	4	2	3	1	1	1
GroenLinks	5	3	3	2	4	6	3	5	–	1	3	1
Leefbaar Nederland			–	–	2	–	–	–				
Lijst Pim Fortuyn			1	–	23	3	7	1				
Onafhankelijke Senaatsfractie	1	–	1	–								
Partij van de Arbeid	9	6	12	7	12	11	22	20	5	3	3	3
RPF / GPV	4	–										
RPF / SGP / GPV									2	–	3	–
Socialistische Partij	2	–	2	2	5	4	5	4	–	–	1	–
Staatkundig Gereformeerde Partij	2	–	2	–	2	–	2	–				
Volkspartij voor Vrijheid en Democratie	13	6	9	6	18	6	20	8	4	2	4	2
Totaal	54	21	51	24	99	51	95	55	21	10	20	11

4 Verkiezingen voor de gemeenteraden en de Provinciale Staten

	gemeenteraden			Provinciale Staten		
	1994	1998	2002	1995	1999	2003
	<i>x 1 000</i>					
Kiesgerechtigden	11 722	11 890	12 103	11 499	11 801	12 055
Totaal uitgebrachte stemmen	7 653	7 001	6 952	5 768	5 387	5 741
Uitgebrachte geldige stemmen	7 614	6 977	6 934	5 751	5 371	5 734

in % van het aantal uitgebrachte geldige stemmen

w.v. uitgebracht op						
AOV / Unie 55+ / Senioren 2000 ¹⁾				5,1	1,5	
CD	2,1	0,3		1,0	0,4	
CDA	21,6	20,4	20,9	22,9	24,4	28,0
CU			3,2			3,1
CU / SGP						0,8
D66	11,0	5,6	4,1	9,2	5,9	4,6
GPV	0,8	0,6		0,8	0,7	
GPV / RPF				2,4	2,8	
GPV / RPF / SGP				0,2	0,6	
GroenLinks	5,5	6,1	6,1	4,3	9,9	6,9
Lijst Pim Fortuyn						2,9
PvdA	16,9	18,6	15,9	17,0	19,0	24,1
RPF	0,6	0,8		0,5	0,4	
RPF / SGP				0,3	0,3	
SGP	1,3	1,5	1,8	2,5	2,7	2,5
SP	2,0	3,3	2,8	2,1	3,3	5,6
VVD	15,4	17,6	15,7	27,2	23,7	18,5
lokale confessionele groeperingen	3,0	3,5	1,5			
lokale progressieve groeperingen	1,8	2,6	3,0			
lokale onafhankelijke groeperingen	16,4	18,3	24,6			
overige	1,4	0,7	0,5	4,4	4,6	3,1

¹⁾ Deelgenomen als afzonderlijke groeperingen respectievelijk combinaties hiervan.

5 Gemeenteraadsleden, wethouders en burgemeesters naar politieke overtuiging

	gemeenteraadsleden		wethouders		burgemeesters	
	1998	2002	1998	2002	1998	2002
<i>Mannen</i>						
CDA	1 841	1 799	398	403	216	162
CU		279		48		8
D66	317	215	27	22	17	23
GPV	57		8		3	
GroenLinks	264	261	28	36	–	3
PvdA	1 306	1 049	310	243	112	108
RPF	83		7		2	
SGP	190	201	21	26	6	3
SP	134	104	4	8	–	–
VVD	1 322	1 184	247	217	84	77
Lokale confessionele groepering	323	139	35	18	–	–
Lokale progressieve groepering	225	209	36	31	–	–
Lokale onafhankelijke groepering	1 704	1 992	251	297	1	2
Overige	22	30	1	29	–	1
Totaal	7 788	7 462	1 373	1 378	441	387
<i>Vrouwen</i>						
CDA	563	551	82	84	21	22
CU		35		3		–
D66	125	73	7	9	8	9
GPV	7		–		–	–
GroenLinks	166	180	8	12	2	3
PvdA	511	407	75	48	39	38
RPF	10		1		–	–
SGP	–	–	–	–	–	–
SP	56	51	2	2	–	–
VVD	474	385	77	54	20	24
Lokale confessionele groepering	9	4	–	–	–	–
Lokale progressieve groepering	79	82	4	9	–	–
Lokale onafhankelijke groepering	363	497	48	45	–	–
Overige	5	4	–	7	1	–
Totaal	2 368	2 269	304	273	91	96

6 Leden van de Provinciale Staten, Gedeputeerde Staten en Commissarissen der Koningin naar politieke overtuiging

	Provinciale Staten				Gedeputeerde Staten				Commissarissen der Koningin			
	1999		2003		1999		2003		1999		2003	
	m	v	m	v	m	v	m	v	m	v	m	v
AOV / Unie 55+ / Senioren 2000 ¹⁾	4	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–
CDA	135	59	159	63	21	5	22	3	4	–	4	–
D66	22	17	20	11	–	–	1	–	2	–	2	–
CU ¹⁾	28	6	23	3	–	–	–	–	–	–	–	–
CU ¹⁾ / SGP	6	–	5	–	–	–	–	–	–	–	–	–
SGP	22	–	19	–	–	–	1	–	–	–	–	–
Lijst Pim Fortuyn	–	–	14	3	–	–	–	–	–	–	–	–
GroenLinks	48	29	30	21	1	–	1	–	–	–	1	–
PvdA	95	59	131	67	17	10	16	8	3	–	2	–
SP	12	7	27	11	–	–	–	–	–	–	–	–
VVD	132	50	104	34	16	4	16	1	2	1	3	–
Overige	25	4	13	6	–	–	–	–	–	–	–	–
Totaal	529	231	545	219	55	19	57	12	11	1	12	–

¹⁾ In 1999 een combinatie van Gereformeerd Politiek Verbond en Reformatorische Politieke Federatie.

7 Stemvoorkeur bij te houden Tweede-Kamerverkiezingen ¹⁾ per huishoudenssamenstelling, 2002

	alleen- staand	eenouder- gezin	(echt)paar zonder kinderen	(echt)paar met kinderen	totaal
	%				
PvdA	16	19	15	14	15
CDA	20	15	26	21	23
VVD	14	9	14	15	14
D66	4	3	4	4	4
GroenLinks	8	7	4	6	6
SGP / Christen Unie	3	3	2	4	3
SP	6	8	4	5	5
Leefbaar Nederland	2	2	3	3	2
Lijst Pim Fortuyn	4	5	4	4	4
Andere partij	1	1	1	1	1
Niet- of blanco stemmers	11	13	8	9	9
Weet niet	12	15	14	14	14

¹⁾ Op welke partij zou u stemmen als er *nu* verkiezingen voor de Tweede Kamer zouden worden gehouden?

8 Stemvoorkeur bij te houden Tweede-Kamerverkiezingen ¹⁾ per leeftijdsklasse, 2002

	18–24 jr.	25–34 jr.	35–44 jr.	45–54 jr.	55–64 jr.	65–74 jr.	³⁾ 75 jr.
	%						
PvdA	11	11	14	19	15	19	18
CDA	17	19	18	20	28	35	32
VVD	13	17	15	15	13	10	12
D66	5	4	5	4	4	2	1
GroenLinks	7	6	8	7	4	3	1
SGP / Christen Unie	4	3	3	3	4	4	4
SP	5	5	6	7	4	3	2
Leefbaar Nederland	2	3	3	2	3	2	2
Lijst Pim Fortuyn	5	4	4	4	4	3	4
Andere partij	1	1	1	1	1	2	1
Niet- of blanco stemmers	11	10	9	7	8	9	12
Weet niet	17	15	15	12	13	10	11

¹⁾ Op welke partij zou u stemmen als er *nu* verkiezingen voor de Tweede Kamer zouden worden gehouden?

9 Acceptatie van politieke vluchtelingen, asielzoekers en buitenlandse werknemers door de bevolking van 18 jaar of ouder per geslacht en opleiding, 2002

	toelaten politieke vluchtelingen			toestroom asielzoekers			toestroom werknemers van binnen EU			toestroom werknemers van buiten EU		
	a	b	c	d	e	f	d	e	f	d	e	f
	%											
Mannen	20	31	49	7	77	16	32	59	9	11	66	23
Vrouwen	18	40	43	6	78	16	22	68	10	10	71	19
Basisonderwijs	11	35	53	6	65	30	19	59	22	9	55	36
Vbo	12	36	51	5	71	24	19	66	15	9	63	28
Mavo	18	37	46	4	81	16	20	71	8	9	65	26
Havo, mbo en vwo	17	35	48	6	81	13	26	67	7	10	72	18
Hbo, universiteit	32	37	31	11	85	4	43	55	2	15	78	7
Totaal	19	36	45	7	77	16	27	63	10	11	68	21

a (veel) makkelijker maken;

b niet moeilijker, maar ook niet makkelijker;

c (veel) moeilijker maken;

d moet onbeperkt mogelijk zijn;

e moet beperkt worden

f moet volledig gestopt worden.

10 Politieke interesse en tevredenheid met regeringsbeleid per geslacht, leeftijd, opleidingsniveau, huishoudens-samenstelling en stedelijkheid, 2002

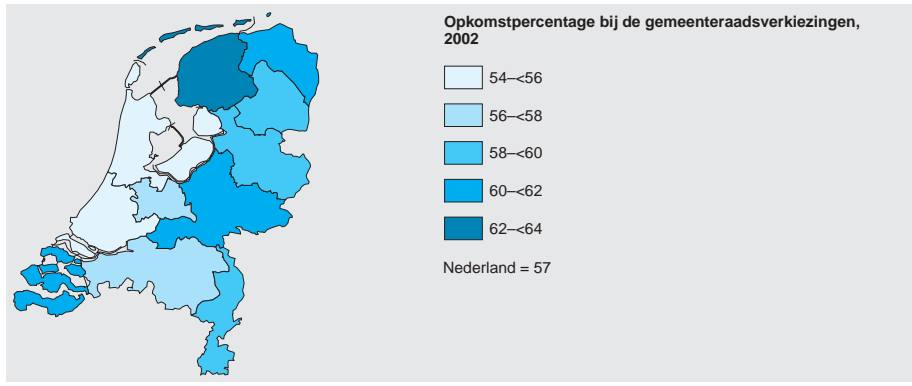
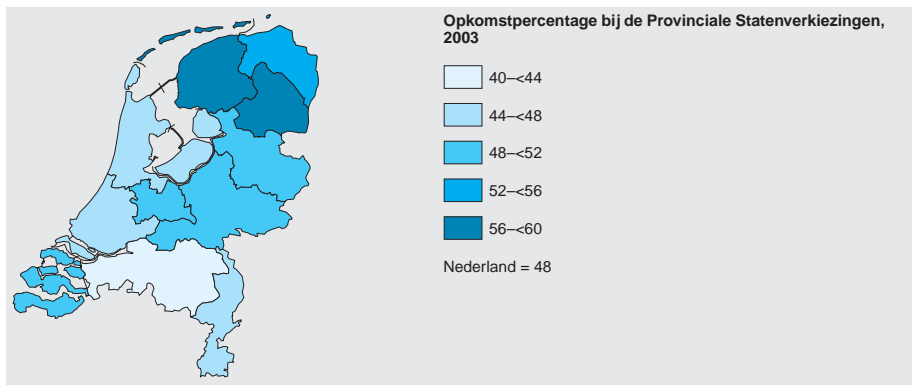
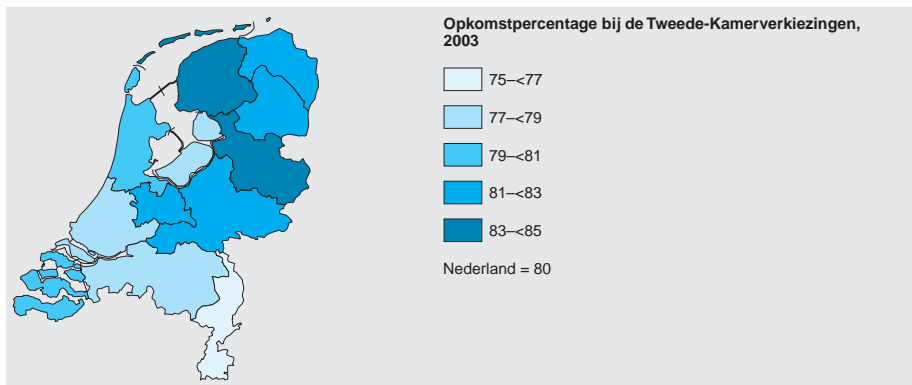
	interesse politieke onderwerpen				algemene tevredenheid met regering		
	geen interesse	weinig geïntere-seerd	tamelijk geïnte-reseerd	zeer geïnte-reseerd	(zeer) onte-vreden	niet tevre-den / onte-vreden	(zeer) tevre-den
	%						
Geslacht							
Man	13	22	45	20	31	41	28
Vrouw	17	29	43	12	30	49	22
Leeftijd							
18-24 jaar	16	30	43	11	22	52	25
25-34 jaar	13	28	46	13	26	49	25
35-44 jaar	14	26	45	15	33	44	24
45-54 jaar	11	22	49	18	32	43	25
55-64 jaar	13	22	46	19	36	40	23
65-74 jaar	16	23	41	20	36	38	27
75 jaar of ouder	22	22	35	22	28	43	29
Hoogst voltooide opleiding							
Basisonderwijs	35	28	29	8	33	42	25
Vbo	21	33	36	10	31	46	23
Mavo	13	30	44	13	29	48	24
Havo, mbo, vwo	10	26	48	16	30	47	24
Hbo, universiteit	3	14	55	28	29	42	29
Samenstelling huishouden							
Alleenstaand	16	21	43	20	30	44	25
Eenoudergezin	22	28	40	10	31	48	20
(Echt)paar zonder kinderen	12	25	45	18	33	41	26
(Echt)paar met kinderen	16	28	43	13	27	47	25
Stedelijkheid							
Niet	16	29	43	13	30	46	25
Weinig	16	29	44	12	29	47	24
Matig	15	26	44	15	30	45	26
Sterk	14	24	45	17	31	44	26
Zeer sterk	15	19	44	22	32	42	26
Totaal	15	25	44	16	30	45	25

11 Leden vakverenigingen, 31 maart

	1999	2000	2001	2002	2003
	<i>x 1 000</i>				
Federatie Nederlandse Vakbeweging (FNV) ¹⁾	1 232,6	1 224,5	1 222,7	1 225,0	1 212,0
Christelijk Nationaal Vakverbond (CNV)	361,0	357,0	355,5	354,4	355,5
MHP	218,6	206,7	215,2	199,9	169,1
Overige vakorganisaties	123,1	124,2 ²⁾	125,3	143,7 ²⁾	190,9
Totaal	1 935,3	1 912,4	1 918,7	1 923,0	1 927,5
	%				
Organisatiegraad van werknemers	27	26	25	.	.

1) Excl. Vrouwenbond FNV en zelfstandigen zonder personeel (FNV Bondgenoten ZZP, FNV Bouw ZBo, FNV Kiem ZZP).

2) Via interpolatie verkregen.

5 *Macro-economie, geld- en kapitaalmarkt*

- 5.1 Nationale rekeningen
- 5.2 Geld- en kapitaalmarkt
- 5.3 Producenten- en consumentenprijzen

De Nationale rekeningen vormen de officiële, wereldwijd gestandaardiseerde, overzichtstatistiek van de nationale economie. Deze statistiek staat in de meeste landen centraal bij het vaststellen en beoordelen van het economische, financiële en monetaire beleid. In Nederland zijn de Nationale rekeningen bijvoorbeeld de basis voor de beleidsanalyses en voorspellingen door het Centraal Planbureau.

Bekende nationale rekeningengegevens zijn het nationaal inkomen, de volumegroei van het binnenlands product (BBP) en het overheidstekort. Deze laatste variabele krijgt momenteel extra aandacht, omdat het overheidstekort als percentage van het BBP wordt gebruikt als een belangrijk criterium voor het beleid in de Economische en Monetaire Unie (EMU). Naast deze gegevens bevatten de Nationale rekeningen ook cijfers over de werkgelegenheid, de bijdrage van iedere bedrijfstak aan het BBP, de ontwikkeling van de consumptie en de investeringen, enz.

Verklaring van termen

afschrijvingen De waardevermindering van de kapitaalgoederenvoorraad, die het gevolg is van voorzienbare technische en economische veroudering en verzekerbare schade.

arbeidsvolume werkzame personen

Omvat alle arbeidskrachten, dat wil zeggen werknemers, zelfstandigen en medewerkende gezinsleden. Het arbeidsvolume is uitgedrukt in arbeidsjaren. Een arbeidsjaar komt overeen met de gemiddelde contractuele arbeidsduur van een voltijdbaan op jaarbasis. Personen die niet gedurende het gehele jaar een voltijdbaan hebben, tellen daarom slechts mee naar rato van het aantal dagen of gedeelten van dagen dat ze werk hebben.

belastingen op productie en invoer Verplichte betalingen aan de overheid en de EU, die verband houden met productie en invoer en met het gebruik van productiefactoren. Onderscheiden zijn productgebonden en niet-productgebonden belastingen.

beloning van werknemers Bestaat uit het periodieke, direct aan werknemers betaalde loon (incl. gratificatie, overwerkged, fooien, provisie, loon in natura, vakantieged, reiskostenvergoeding) plus de sociale premies ten laste van werkgevers. Ook directeuren van NV's en BV's zijn als werknemers aangemerkt, dus hun salarissen zijn ook in de beloning van werknemers begrepen.

beschikbaar nationaal inkomen Het nationaal inkomen plus het saldo van de uit het buitenland ontvangen inkomensoverdrachten geeft het beschikbaar inkomen. Deze inkomensoverdrachten betreffen voor een belangrijk deel de overdrachten van en aan de EU, en overdrachten in het kader van de ontwikkelingssamenwerking. Afhankelijk van de behandeling van de afschrijvingen is het beschikbaar nationaal inkomen bruto (incl. afschrijvingen) of netto (excl. afschrijvingen).

binnenlands product Het binnenlands product (marktprijzen) is gelijk aan het totaal van de door de bedrijfsklassen gevormde toegevoegde waarden (basisprijzen), het saldo van productgebonden belastingen en subsidies, en het verbruik toegerekende bankdiensten. Afhankelijk van de behandeling van de afschrijvingen is het binnenlands product bruto (incl. afschrijvingen) of netto (excl. afschrijvingen).

consumptieve bestedingen Zijn uitgaven voor goederen en diensten die worden gebruikt voor de rechtstreekse bevrediging van individuele of collectieve behoeften en wensen.

consumptieve bestedingen van huishoudens Betreft in het algemeen alleen de goederen en diensten die door huishoudens zelf worden aangekocht voor consumptieve doeleinden, in tegenstelling tot de werkelijke individuele consumptie.

consumptieve bestedingen van IZW huishoudens Is per definitie de productie (basisprijzen) van de IZW huishoudens verminderd met de verkopen en investeringen in eigen beheer.

consumptieve bestedingen van de overheid Is per definitie de productie (basisprijzen) van de overheid verminderd met de verkopen en investeringen in eigen beheer en vermeerderd met de sociale uitkeringen in natura.

exploitatieoverschot / gemengd inkomen Het saldo dat resteert nadat het binnenlands product (marktprijzen) is verminderd met de beloning van werknemers en het saldo van betaalde belastingen op productie en invoer en ontvangen subsidies. Afhankelijk van de behandeling van de afschrijvingen is het exploitatieoverschot bruto (incl. afschrijvingen) of netto (excl. afschrijvingen).

intermediair verbruik Hiertoe worden producten gerekend, die in de verslagperiode zijn verbruikt in het productieproces. Dit kunnen grondstoffen, halffabrikaten en brandstoffen zijn, maar ook diensten zoals communicatiediensten, schoonmaakkdiensten en diensten van externe accountants.

investeringen in vaste activa Omvatten geproduceerde materiële of immateriële activa die langer dan een jaar in het productieproces wordt gebruikt. De bij de aankoop gemaakte kosten, zoals overdrachtskosten en kosten van makelaars, architecten, notarissen en taxateurs, zijn ook tot de investeringen in vaste activa gerekend.

invoer De invoer van goederen betreft de door het buitenland aan ingezetenen geleverde goederen. Hiertoe behoren ook de ingevoerde goederen die, zonder enige bewerking te hebben ondergaan, weer zijn uitgevoerd (wederuitvoer). De invoer van diensten heeft onder meer betrekking op de uitgaven van Nederlandse bedrijven, zoals vervoerskosten, bankkosten en za-

kenreizen, en om uitgaven van Nederlandse toeristen en diplomaten in het buitenland.

IZW huishoudens (IZWh) Sector instellingen zonder winsttoegmerk ten behoeve van huishoudens. Deze bevat stichtingen en verenigingen waarvan de middelen voor het merendeel afkomstig zijn uit vrijwillige bijdragen van huishoudens en uit inkomen uit vermogen. Voorbeelden zijn religieuze instellingen, politieke partijen en sportverenigingen.

nationaal inkomen Een deel van het binnenlands product vloeit weg naar het buitenland als lonen aan niet-ingezetene werknemers, en inkomen uit vermogen (bijvoorbeeld rente en dividenden) aan niet-ingezetene kapitaalverschaffers. Daarnaast komt er primair inkomen, gevormd in het buitenland, Nederland binnen. Per saldo resteert het nationaal inkomen. Het nationaal inkomen (marktprijzen) is inclusief het saldo van de belastingen op productie en invoer en de subsidies. Afhankelijk van de behandeling van de afschrijvingen is het nationaal inkomen bruto (incl. afschrijvingen) of netto (excl. afschrijvingen).

nationaal inkomen versus nationaal product Het nationaal inkomen is in waarde gelijk aan het nationaal product. Het volume van het nationaal inkomen wordt echter, in tegenstelling tot dat van het nationaal product, beïnvloed door een verschillend prijsverloop van de uitvoer en de invoer. Ruilvoetwinst (de prijs van de uitvoer stijgt sterker dan die van de invoer) heeft een positief effect op de volumemutatie van het nationaal inkomen.

nationaal vorderingensaldo Geeft aan hoeveel een sector per saldo kan uitlenen dan wel aan financiële middelen moet aantrekken, gegeven de lopende en de kapitaaltransacties.

nationale besparingen Vormen het verschil tussen het beschikbaar nationaal inkomen en de consumptieve bestedingen en correctie pensioenvoorziening. Afhankelijk van de behandeling van de afschrijvingen zijn de besparingen bruto (incl. afschrijvingen) of netto (excl. afschrijvingen).

productgebonden belastingen Belastingen die moeten worden betaald per een-

heid geproduceerd of verhandeld product. Zij zijn gerelateerd aan de waarde of aan de hoeveelheid van het product en hebben zowel betrekking op geproduceerde als op ingevoerde producten.

productgebonden subsidies Worden uitgekeerd per eenheid geproduceerd of verhandeld product. Zij zijn gerelateerd aan de waarde of aan de hoeveelheid van het product en kunnen zowel betrekking hebben op geproduceerde als op ingevoerde producten.

productie (basisprijzen) Heeft betrekking op de waarde van de door bedrijven en de overheid geproduceerde goederen en diensten. De productie wordt gewaardeerd tegen basisprijzen. De basisprijs is de prijs die de producent daadwerkelijk overhoudt, dus exclusief de handels- en vervoersmarges van derden en het saldo van productgebonden belastingen en subsidies.

subsidies Betalingen van de overheid en de EU aan producenten met het doel de prijzen van producten te verlagen, de werkgelegenheid in stand te houden of de productiefactoren redelijk te belonen. Onderscheiden zijn productgebonden en niet-productgebonden subsidies.

toegevoegde waarde (basisprijzen) Deze is per bedrijfsklasse gelijk aan het verschil tussen de productie (basisprijzen) en het intermediair verbruik. Afhankelijk van de behandeling van de afschrijvingen is de toegevoegde waarde bruto (incl. afschrijvingen) of netto (excl. afschrijvingen).

uitvoer De uitvoer van goederen betreft de door ingezetenen aan het buitenland geleverde goederen. Onder de uitvoer van diensten vallen onder meer Nederlandse vervoersdiensten in het buitenland, aan buitenlandse bedrijven geleverde haven- diensten en bestedingen van buitenlandse toeristen en diplomaten in Nederland.

veranderingen in voorraden Hiertoe behoren alle grondstoffen, halffabrikaten, onderhanden werk en eindproducten, die op een bepaald moment bij de producenten aanwezig zijn. Positieve veranderingen in voorraden ontstaan als in het verslagjaar goederen zijn geproduceerd (of gekocht), maar nog niet verkocht (of verbruikt). Negatieve mutaties treden op als goederen

aan bestaande voorraden worden onttrokken om verkocht of in het productieproces verbruikt te worden.

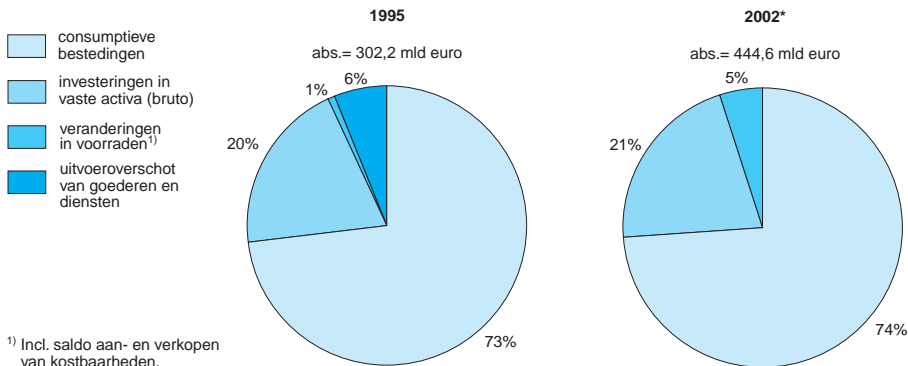
verbruik toegerekende bankdiensten In de Nationale rekeningen wordt de rentemarge, dit is het verschil tussen het door financiële instellingen ontvangen inkomen uit vermogen en de betaalde rente, beschouwd als productie van toegerekende bankdiensten. Omdat gegevens over de afzetverdeling van deze diensten ontbreken, wordt het gebruik ervan per conventie op het niveau van de gehele economie in mindering gebracht op het BBP.

1 De drie benaderingen van het binnenlands product

	1990	1995	2000	2001*	2002*
Vanuit de productie	<i>mln euro</i>				
Productie (basisprijzen)	456 927	552 315	758 825	798 305	817 264
Intermediair verbruik (excl. aftrek- bare BTW) (-)	227 699	270 851	387 772	404 865	407 505
<i>Toegevoegde waarde (basisprijzen)</i>	229 228	281 464	371 053	393 440	409 759
Saldo van productgebonden belastingen en subsidies	19 011	28 479	44 281	49 472	49 983
Productgebonden belastingen	25 441	32 587	48 127	53 054	53 900
Productgebonden subsidies (-)	6 430	4 108	3 846	3 582	3 917
Verschil toegerekende en afgedragen BTW	1 073	1 120	-332	162	283
Verbruik toegerekende bankdiensten (-)	5 751	8 830	12 711	13 947	15 376
<i>Binnenlands product (bruto, markt- prijzen)</i>	243 561	302 233	402 291	429 127	444 649
Vanuit de inkomensvorming					
Beloning van werknemers	125 512	153 729	205 691	220 304	231 856
Lonen	107 809	131 471	166 220	177 293	185 659
Sociale premies t.l.v. werkgevers	17 703	22 258	39 471	43 011	46 197
Saldo van belastingen op productie en invoer en subsidies	20 586	30 783	45 122	50 407	50 702
Belastingen op productie en invoer	27 973	35 892	52 432	57 888	58 820
Subsidies (-)	7 387	5 109	7 310	7 481	8 118
Exploitatieoverschot / gemengd in- komen (bruto)	97 463	117 721	151 478	158 416	162 091
Afschrijvingen	37 413	45 687	61 216	65 886	69 580
Exploitatieoverschot / gemengd in- komen (netto)	60 050	72 034	90 262	92 530	92 511
<i>Binnenlands product (bruto, markt- prijzen)</i>	243 561	302 233	402 291	429 127	444 649
Vanuit de finale bestedingen					
Consumptieve bestedingen	177 904	220 862	291 930	313 391	330 755
Investerings in vaste activa (bruto)	54 685	61 347	88 955	93 003	92 155
Veranderingen in voorraden ¹⁾	1 950	2 072	389	226	-977
Uitvoer van goederen en diensten	132 695	173 626	271 432	280 273	278 429
Invoer van goederen en diensten (-)	123 673	155 674	250 415	257 766	255 713
<i>Binnenlands product (bruto, markt- prijzen)</i>	243 561	302 233	402 291	429 127	444 649

¹⁾ Incl. saldo aan- en verkopen van kostbaarheden.

Binnenlands product (bruto, marktprijzen) vanuit de finale bestedingen

2 De belangrijkste macro-economische saldi van binnenlands product tot nationaal vorderingensaldo

	1990	1995	2000	2001*	2002*
	<i>mln euro</i>				
Binnenlands product (bruto, marktprijzen)	243 561	302 233	402 291	429 127	444 649
Afschrijvingen (-)	37 413	45 687	61 216	65 886	69 580
Saldo uit het buitenland ontvangen primaire inkomens	-1 688	3 632	1 712	-3 881	-9 148
Nationaal inkomen (netto, marktprijzen)	204 460	260 178	342 787	359 360	365 921
Saldo uit het buitenland ontvangen inkomensoverdrachten	-666	-2 303	-3 251	-3 686	-4 275
Beschikbaar nationaal inkomen (netto)	203 794	257 875	339 536	355 674	361 646
Consumptieve bestedingen (-)	177 904	220 862	291 930	313 391	330 755
Correctie pensioenvoorziening (saldo buitenland)	151	70	167	175	195
Nationale besparingen (netto)	26 041	37 083	47 773	42 458	31 086
Investeringen in vaste activa (netto) (-)	17 272	15 660	27 739	27 117	22 575
Veranderingen in voorraden (-) ¹⁾	1 950	2 072	389	226	-977
Saldo lopende transacties met het buitenland	6 819	19 351	19 645	15 115	9 488
Saldo uit het buitenland ontvangen kapitaaloverdrachten	-504	-1 110	-1 213	-819	-849
Nationaal vorderingensaldo	6 315	18 241	18 432	14 296	8 639
Verandering van vorderingen op het buitenland	30 724	39 865	165 575	215 548	147 333
Verandering van schulden aan het buitenland (-)	24 098	21 799	149 611	204 013	140 564
Statistisch verschil	-311	175	2 468	2 761	1 870

¹⁾ Incl. saldo aan- en verkopen van kostbaarheden.

3 Productie (basisprijzen) naar bedrijfstakken en -klassen

	1990	1995	2000	2001*	2002*
<i>Bedrijfstakken en -klassen</i>	<i>mln euro</i>				
Landbouw, jacht en bosbouw, visserij	20 440	20 341	21 863	22 761	22 003
Delfstoffenwinning	8 549	9 264	12 292	14 480	13 317
Industrie	144 089	159 866	210 900	211 584	207 693
Voedings- en genotmiddelenindustrie	34 437	39 100	43 821	45 686	46 286
Textiel- en lederindustrie	4 421	4 193	4 626	4 389	4 279
Papier(waren)- en kartonindustrie	4 242	4 609	5 544	5 595	5 567
Uitgeverijen, drukkerijen, reproductie	9 232	10 480	13 200	13 501	12 932
Aardolie- en steenkoolverwerkende ind.	8 843	8 084	17 530	16 883	15 731
Chemische basisproductenindustrie	15 197	17 174	23 207	22 602	21 955
Chemische eindproductenindustrie	7 104	8 776	11 432	11 907	12 325
Rubber- en kunststofverwerkende industrie	4 085	4 533	5 726	5 713	5 753
Basismetalaalindustrie	4 904	5 232	6 302	5 922	5 749
Metaalproductenindustrie	9 759	10 674	13 928	14 096	13 775
Machine- en apparatenindustrie	8 643	10 192	15 060	15 146	15 043
Elektrotechnische industrie	12 702	14 185	19 385	19 212	17 446
Transportmiddelenindustrie	9 477	9 784	13 999	13 504	13 555
Overige industrie	11 043	12 850	17 140	17 428	17 297
Openbare voorzieningsbedrijven	11 830	15 250	18 249	20 736	21 515
Bouwnijverheid	36 744	42 444	60 244	64 795	65 568
Reparatie consumentenartikelen en handel, horeca	57 626	70 935	97 095	101 303	105 054
Autohandel en -reparatie	7 362	8 876	11 992	12 605	13 241
Groothandel	27 296	32 997	47 376	49 238	50 892
Detailhandel en reparatie	14 889	18 402	23 169	24 213	25 177
Horeca	8 079	10 660	14 558	15 247	15 744
Vervoer, opslag en communicatie	28 445	37 167	55 757	58 851	60 831
Vervoer over land	9 019	11 056	14 408	14 963	15 065
Vervoer over water	3 315	3 604	4 688	4 880	5 106
Vervoer door de lucht	3 441	4 794	7 714	7 482	7 443
Dienstverlening t.b.v. vervoer	5 797	7 951	10 958	11 751	12 257
Post en telecommunicatie	6 873	9 762	17 989	19 775	20 960
Financiële en zakelijke dienstverlening	68 792	98 238	154 436	163 740	170 123
Banken	8 373	12 606	20 488	21 507	22 519
Verzekeringswezen en pensioenfondsen	6 486	9 816	13 643	14 571	15 209
Financiële hulpactiviteiten	2 040	3 020	5 620	5 726	5 772
Verhuur van en handel in onroerend goed	20 868	28 026	37 716	39 197	40 860
Verhuur van roerende goederen	2 381	3 825	6 180	6 833	7 151
Computerservicebureaus e.d.	2 796	4 182	11 498	12 568	12 185
Speur- en ontwikkelingswerk	1 983	2 332	3 185	3 395	3 591
Juridische en economische dienstverlening	9 037	12 396	20 385	22 183	24 202
Architecten- en ingenieursbureaus	3 716	5 620	8 273	8 759	8 769
Reclamebureaus	3 543	4 450	6 932	7 206	7 263
Uitzendbureaus e.d.	3 141	5 263	10 563	10 972	11 223
Zakelijke dienstverlening n.e.g.	4 428	6 702	9 953	10 823	11 379
Overheid	42 104	49 501	61 685	67 634	72 002
Overheidsbestuur en sociale verzekering	25 062	30 243	38 278	42 416	45 120
Defensie	5 606	5 276	5 655	6 015	6 327
Gesubsidieerd onderwijs	11 436	13 982	17 752	19 203	20 555
Zorg en overige dienstverlening	37 373	48 167	65 041	71 108	77 828
Gezondheids- en welzijnszorg	21 828	27 660	36 307	40 182	44 932
Milieudienstverlening	2 584	3 801	6 085	6 568	7 016
Cultuur, sport en recreatie	6 951	9 330	12 917	13 986	14 907
Particuliere huishoudens met personeel	827	998	1 496	1 626	1 762
Overige dienstverlening n.e.g.	5 183	6 378	8 236	8 746	9 211
Subtotaal	455 992	551 173	757 562	796 992	815 934
Goederen en diensten n.e.g.	935	1 142	1 263	1 313	1 330
<i>Productie (basisprijzen)</i>	<i>456 927</i>	<i>552 315</i>	<i>758 825</i>	<i>798 305</i>	<i>817 264</i>

4 Intermediair verbruik naar bedrijfstakken en -klassen

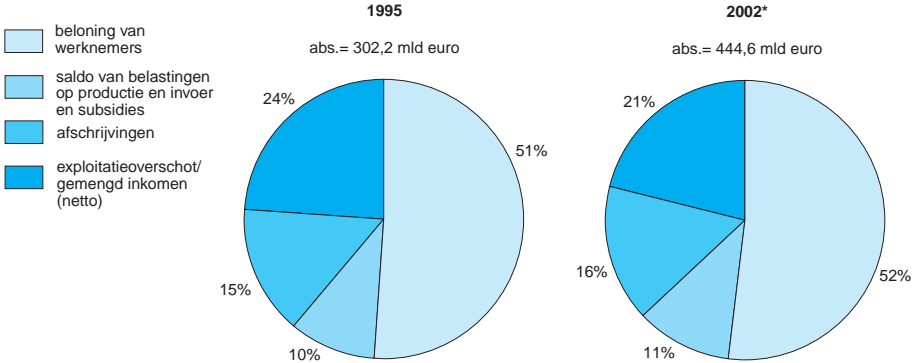
	1990	1995	2000	2001*	2002*
<i>Bedrijfstakken en -klassen</i>	<i>mln euro</i>				
Landbouw, jacht en bosbouw, visserij	10 397	10 399	11 600	12 086	11 877
Delfstoffenwinning	1 461	1 912	2 538	2 768	2 762
Industrie	100 849	109 523	151 424	151 497	147 922
Voedings- en genotmiddelenindustrie	27 125	29 616	32 860	34 161	33 350
Textiel- en lederindustrie	2 963	2 937	3 197	3 039	2 948
Papier(waren)- en kartonindustrie	2 737	3 098	3 838	3 728	3 749
Uitgeverijen, drukkerijen, reproductie	5 342	5 842	7 437	7 661	7 189
Aardolie- en steenkoolverwerkende ind.	7 841	7 023	16 032	14 772	14 250
Chemische basisproductenindustrie	11 031	11 927	18 188	17 970	17 994
Chemische eindproductenindustrie	4 708	5 759	8 002	8 409	8 744
Rubber- en kunststofverwerkende industrie	2 630	2 964	3 866	3 854	3 877
Basismetalenindustrie	3 114	3 324	4 271	4 397	4 264
Metaalproductenindustrie	6 239	6 745	9 271	9 267	9 031
Machine- en apparatenindustrie	5 553	6 547	10 232	10 331	10 221
Elektrotechnische industrie	8 093	9 233	13 746	13 708	12 396
Transportmiddelenindustrie	7 561	7 766	10 959	10 678	10 591
Overige industrie	5 912	6 742	9 525	9 522	9 318
Openbare voorzieningsbedrijven	7 144	9 787	12 827	14 779	14 313
Bouwnijverheid	23 107	27 230	38 864	41 499	41 236
Reparatie consumentenartikelen en handel, horeca	22 229	28 590	40 664	42 690	44 050
Autohandel en -reparatie	3 269	3 982	5 854	6 069	6 277
Groothandel	9 698	12 573	18 713	19 692	20 404
Detailhandel en reparatie	5 169	6 630	8 766	9 315	9 682
Horeca	4 093	5 405	7 331	7 614	7 687
Vervoer, opslag en communicatie	12 639	16 850	28 656	30 545	31 418
Vervoer over land	3 096	4 127	5 781	5 858	5 830
Vervoer over water	2 203	2 433	3 233	3 379	3 726
Vervoer door de lucht	1 904	2 746	5 023	4 903	5 022
Dienstverlening t.b.v. vervoer	3 114	4 190	6 100	6 422	6 625
Post en telecommunicatie	2 322	3 354	8 519	9 983	10 215
Financiële en zakelijke dienstverlening	23 447	33 361	56 628	59 919	61 714
Banken	2 822	3 848	7 236	7 575	7 424
Verzekeringswezen en pensioenfondsen	2 945	4 670	7 545	7 699	8 214
Financiële hulpactiviteiten	534	753	1 535	1 568	1 583
Verhuur van en handel in onroerend goed	4 325	6 271	7 980	8 379	8 866
Verhuur van roerende goederen	823	1 372	2 310	2 553	2 727
Computerservicebureaus e.d.	991	1 522	4 407	4 806	4 515
Speur- en ontwikkelingswerk	847	1 069	1 620	1 720	1 814
Juridische en economische dienstverlening	3 616	4 808	8 723	9 550	10 352
Architecten- en ingenieursbureaus	1 681	2 611	4 180	4 418	4 419
Reclamebureaus	2 795	3 181	5 107	5 291	5 253
Uitzendbureaus e.d.	347	607	1 521	1 546	1 557
Zakelijke dienstverlening n.e.g.	1 721	2 649	4 464	4 814	4 990
Overheid	12 501	14 979	19 846	22 658	24 109
Overheidsbestuur en sociale verzekering	8 354	10 893	14 390	16 754	17 786
Defensie	1 985	1 594	2 060	2 227	2 395
Gesubsidieerd onderwijs	2 162	2 492	3 396	3 677	3 928
Zorg en overige dienstverlening	12 990	17 078	23 462	25 111	26 774
Gezondheids- en welzijnszorg	5 559	7 123	9 285	9 980	10 747
Milieudienstverlening	1 440	2 181	3 721	4 004	4 268
Cultuur, sport en recreatie	4 164	5 517	7 512	8 029	8 548
Particuliere huishoudens met personeel	-	-	-	-	-
Overige dienstverlening n.e.g.	1 827	2 257	2 944	3 098	3 211
Subtotaal	226 764	269 709	386 509	403 552	406 175
Goederen en diensten n.e.g.	935	1 142	1 263	1 313	1 330
<i>Intermediair verbruik (excl. aftrekbare BTW)</i>	<i>227 699</i>	<i>270 851</i>	<i>387 772</i>	<i>404 865</i>	<i>407 505</i>

5 Toegevoegde waarde (bruto, basisprijzen) naar bedrijfstakken en -klassen

	1990	1995	2000	2001*	2002*
<i>Bedrijfstakken en -klassen</i>	<i>mln euro</i>				
Landbouw, jacht en bosbouw, visserij	10 043	9 942	10 263	10 675	10 126
Delfstoffenwinning	7 088	7 352	9 754	11 712	10 555
Industrie	43 240	50 343	59 476	60 087	59 771
Voedings- en genotmiddelenindustrie	7 312	9 484	10 961	11 525	12 936
Textiel- en lederindustrie	1 458	1 256	1 429	1 350	1 331
Papier(waren)- en kartonindustrie	1 505	1 511	1 706	1 867	1 818
Uitgeverijen, drukkerijen, reproductie	3 890	4 638	5 763	5 840	5 743
Aardolie- en steenkoolverwerkende ind.	1 002	1 061	1 498	2 111	1 481
Chemische basisproductenindustrie	4 166	5 247	5 019	4 632	3 961
Chemische eindproductenindustrie	2 396	3 017	3 430	3 498	3 581
Rubber- en kunststofverwerkende industrie	1 455	1 569	1 860	1 859	1 876
Basismetalenindustrie	1 790	1 908	2 031	1 525	1 485
Metaalproductenindustrie	3 520	3 929	4 657	4 829	4 744
Machine- en apparatenindustrie	3 090	3 645	4 828	4 815	4 822
Elektrotechnische industrie	4 609	4 952	5 639	5 504	5 050
Transportmiddelenindustrie	1 916	2 018	3 040	2 826	2 964
Overige industrie	5 131	6 108	7 615	7 906	7 979
Openbare voorzieningsbedrijven	4 686	5 463	5 422	5 957	7 202
Bouwnijverheid	13 637	15 214	21 380	23 296	24 332
Reparatie consumentenartikelen en handel, horeca	35 397	42 345	56 431	58 613	61 004
Autohandel en -reparatie	4 093	4 894	6 138	6 536	6 964
Groothandel	17 598	20 424	28 663	29 546	30 488
Detailhandel en reparatie	9 720	11 772	14 403	14 898	15 495
Horeca	3 986	5 255	7 227	7 633	8 057
Vervoer, opslag en communicatie	15 806	20 317	27 101	28 306	29 413
Vervoer over land	5 923	6 929	8 627	9 105	9 235
Vervoer over water	1 112	1 171	1 455	1 501	1 380
Vervoer door de lucht	1 537	2 048	2 691	2 579	2 421
Dienstverlening t.b.v. vervoer	2 683	3 761	4 858	5 329	5 632
Post en telecommunicatie	4 551	6 408	9 470	9 792	10 745
Financiële en zakelijke dienstverlening	45 345	64 877	97 808	103 821	108 409
Banken	5 551	8 758	13 252	13 932	15 095
Verzekeringswezen en pensioenfondsen	3 541	5 146	6 098	6 872	6 995
Financiële hulpactiviteiten	1 506	2 267	4 085	4 158	4 189
Verhuur van en handel in onroerend goed	16 543	21 755	29 736	30 818	31 994
Verhuur van roerende goederen	1 558	2 453	3 870	4 280	4 424
Computerservicebureaus e.d.	1 805	2 660	7 091	7 762	7 670
Speur- en ontwikkelingswerk	1 136	1 263	1 565	1 675	1 777
Juridische en economische dienstverlening	5 421	7 588	11 662	12 633	13 850
Architecten- en ingenieursbureaus	2 035	3 009	4 093	4 341	4 350
Reclamebureaus	748	1 269	1 825	1 915	2 010
Uitzendbureaus e.d.	2 794	4 656	9 042	9 426	9 666
Zakelijke dienstverlening n.e.g.	2 707	4 053	5 489	6 009	6 389
Overheid	29 603	34 522	41 839	44 976	47 893
Overheidsbestuur en sociale verzekering	16 708	19 350	23 888	25 662	27 334
Defensie	3 621	3 682	3 595	3 788	3 932
Gesubsidieerd onderwijs	9 274	11 490	14 356	15 526	16 627
Zorg en overige dienstverlening	24 383	31 089	41 579	45 997	51 054
Gezondheids- en welzijnszorg	16 269	20 537	27 022	30 202	34 185
Milieudienstverlening	1 144	1 620	2 364	2 564	2 748
Cultuur, sport en recreatie	2 787	3 813	5 405	5 957	6 359
Particuliere huishoudens met personeel	827	998	1 496	1 626	1 762
Overige dienstverlening n.e.g.	3 356	4 121	5 292	5 648	6 000
<i>Toegevoegde waarde (bruto, basisprijzen)</i>	<i>229 228</i>	<i>281 464</i>	<i>371 053</i>	<i>393 440</i>	<i>409 759</i>

Binnenlands product (bruto, marktprijzen) vanuit de inkomensvorming

6 Binnenlands product en nationaal inkomen, alternatieve definities

	1990	1995	2000	2001*	2002*
<i>mln euro</i>					
Beloning van werknemers	125 512	153 729	205 691	220 304	231 856
Saldo van belastingen op productie en invoer en subsidies	20 586	30 783	45 122	50 407	50 702
Afschrijvingen	37 413	45 687	61 216	65 886	69 580
Exploitatieoverschot gemengd inkomen (netto)	60 050	72 034	90 262	92 530	92 511
<i>Binnenlands product</i>					
Bruto, marktprijzen (BBP)	243 561	302 233	402 291	429 127	444 649
Netto, marktprijzen	206 148	256 546	341 075	363 241	375 069
Saldo uit het buitenland ontvangen primaire inkomens	-1 688	3 632	1 712	-3 881	-9 148
<i>Nationaal inkomen (= nationaal product)</i>					
Bruto, marktprijzen	241 873	305 865	404 003	425 246	435 501
Netto, marktprijzen (NNI)	204 460	260 178	342 787	359 360	365 921
Saldo uit het buitenland ontvangen inkomensoverdrachten	-666	-2 303	-3 251	-3 686	-4 275
<i>Beschikbaar nationaal inkomen</i>					
Bruto, marktprijzen	241 207	303 562	400 752	421 560	431 226
Netto, marktprijzen (NBNI)	203 794	257 875	339 536	355 674	361 646
<i>euro</i>					
BBP per arbeidsjaar	44 764	53 374	62 631	65 960	68 187
NNI per inwoner	13 679	16 829	21 529	22 400	22 660
NBNI per inwoner	13 634	16 680	21 325	22 170	22 396

7 Binnenlands product, nationaal product, nationaal inkomen en arbeidsvolume werkzame personen

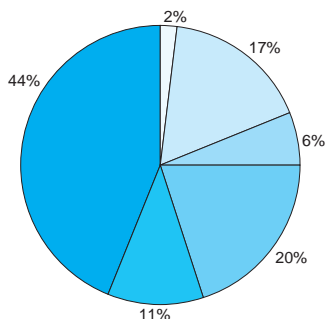
	1990	1995	2000	2001*	2002*
<i>Volumemutaties</i>	%				
Binnenlands product					
Bruto, marktprijzen (BBP)	4,1	3,0	3,5	1,2	0,2
Netto, marktprijzen	4,0	3,3	3,3	0,8	-0,1
Nationaal product					
Bruto, marktprijzen	2,4	3,7	3,7	-0,1	-0,9
Netto, marktprijzen	2,0	4,1	3,6	-0,8	-1,4
Nationaal inkomen					
Bruto, marktprijzen	2,6	4,1	3,6	0,6	-1,0
Netto, marktprijzen (NNI)	2,3	4,6	3,5	0,1	-1,6
Beschikbaar nationaal inkomen					
Bruto, marktprijzen	2,6	4,2	3,4	0,5	-1,1
Netto, marktprijzen (NBNI)	2,3	4,7	3,2	0,0	-1,7
BBP per arbeidsjaar	1,4	1,0	1,6	-0,1	0,0
NNI per inwoner	1,6	4,0	2,7	-0,7	-2,2
NBNI per inwoner	1,6	4,1	2,5	-0,8	-2,3
<i>Deflatoren</i>	% mutaties				
Binnenlands product					
Bruto, marktprijzen	2,2	2,0	3,9	5,4	3,4
Netto, marktprijzen	2,3	2,2	4,0	5,7	3,3
Nationaal product					
Bruto, marktprijzen	2,2	2,0	3,9	5,4	3,4
Netto, marktprijzen	2,3	2,2	4,0	5,7	3,3
Nationaal inkomen					
Bruto, marktprijzen	2,0	1,6	4,0	4,6	3,5
Netto, marktprijzen	2,0	1,7	4,1	4,8	3,4
Beschikbaar nationaal inkomen					
Bruto, marktprijzen	2,0	1,6	4,0	4,6	3,5
Netto, marktprijzen	2,0	1,7	4,1	4,8	3,4
	1995=100				
Binnenlands product					
Bruto, marktprijzen	89,3	100	110,8	116,8	120,7
Netto, marktprijzen	88,5	100	110,8	117,1	120,9
Nationaal product					
Bruto, marktprijzen	89,4	100	110,8	116,8	120,7
Netto, marktprijzen	88,5	100	110,8	117,1	120,9
Nationaal inkomen					
Bruto, marktprijzen	89,3	100	111,7	116,9	121,0
Netto, marktprijzen	88,5	100	111,9	117,2	121,3
Beschikbaar nationaal inkomen					
Bruto, marktprijzen	89,3	100	111,7	116,9	121,0
Netto, marktprijzen	88,5	100	111,9	117,2	121,3
<i>Arbeidsvolume werkzame personen</i>	1 000 arbeidsjaren				
Vennootschappen	.	3 564,4	4 207,8	4 267,3	4 262,4
Overheid	.	940,6	988,3	1 005,4	1 027,8
Huishoudens incl. IZWh	.	1 157,6	1 227,1	1 233,2	1 230,8
Totaal	5 441,0	5 662,6	6 423,2	6 505,9	6 521,0

Binnenlands product en arbeidsvolume naar (groepen van) bedrijfstakken, 2002*

- landbouw, jacht en bosbouw, visserij
- nijverheid (excl. bouwnijverheid)
- bouwnijverheid
- handel, horeca en vervoer, opslag en communicatie
- overheidsbestuur, sociale verzekering, defensie en gesubsidieerd onderwijs
- overige¹⁾

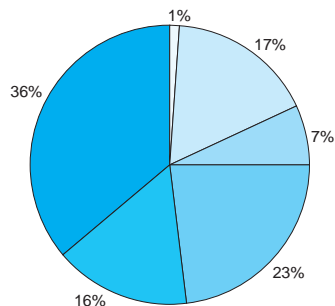
binnenlands product (bruto, marktprijzen)

abs.= 444,6 mld euro

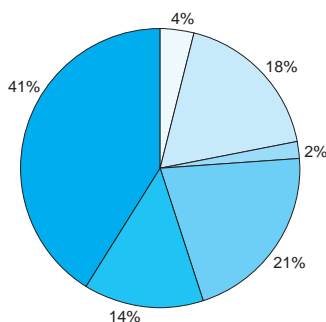
beloning van werknemers

abs.= 231,9 mld euro

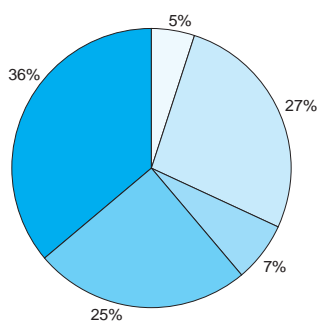
afschrijvingen

abs.= 69,6 mld euro

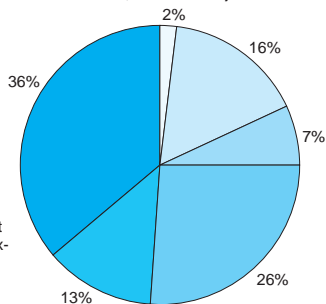
exploitatieoverschot/ gemengd inkomen (netto)

abs.= 92,5 mld euro

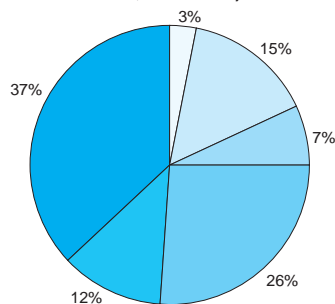
arbeidsvolume werknemers

abs.= 5,8 mln arbeidsjaren

arbeidsvolume werkzame personen

abs.= 6,5 mln arbeidsjaren

¹⁾ Voor het binnenlands product (bruto marktprijzen) en het exploitatieoverschot / gemengd inkomen (netto) incl. onverdeelde transacties.

8 Binnenlands product (bruto, marktprijzen) in enkele landen: volume-indexcijfers

	1995	1999	2000	2001*	2002*
	<i>1995=100</i>				
Nederland	100	116,1	120,1	121,6	121,9
België	100	110,3	114,4	115,3	116,1
Denemarken	100	111,6	114,7	116,3	118,2
Duitsland	100	106,2	109,3	110,0	110,2
Finland	100	121,1	127,8	128,6	130,6
Frankrijk	100	109,7	114,3	116,4	117,8
Griekenland	100	113,1	117,8	122,7	127,6
Ierland	100	143,4	157,7	167,2	177,2
Italië	100	105,9	109,2	111,1	111,6
Luxemburg	100	122,9	133,8	135,1	135,8
Oostenrijk	100	109,6	113,4	114,2	115,3
Portugal	100	114,6	118,8	120,7	121,3
Spanje	100	115,4	120,2	123,5	125,9
Ver. Koninkrijk	100	111,2	114,6	117,1	119,2
Zweden	100	111,6	116,5	117,8	120,0
Europese Unie	100	109,7	113,5	115,4	116,5
Japan	100	106,1	109,1	109,5	109,8
Verenigde Staten	100	117,7	122,2	122,6	125,5
OESO totaal	100	112,7	116,7	117,8	119,7

Bron: Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling (OESO) en CBS.

9 Invoer en finale bestedingen in enkele landen, 2002*

	invoer	uitvoer	investerings (bruto)	consumptieve bestedingen	
				huishoudens incl. IZWh	overheid
	<i>% van het binnenlands product (bruto, marktprijzen)</i>				
Nederland	57,5	62,6	20,5	49,9	24,5
België	78,3	82,3	19,4	54,4	22,1
Denemarken	38,3	44,2	19,8	48,2	26,1
Duitsland	31,6	35,5	18,1	58,9	19,1
Finland	30,2	38,1	19,6	50,3	21,6
Frankrijk	25,0	27,1	19,2	54,8	23,9
Griekenland	26,8	20,5	23,2	67,3	15,8
Ierland ¹⁾	83,4	98,2	23,5	47,9	13,7
Italië	25,8	26,9	19,8	60,2	18,8
Luxemburg	127,1	145,3	20,5	43,1	18,3
Oostenrijk	50,9	52,1	21,8	57,6	19,1
Portugal	37,7	30,1	25,8	60,5	21,3
Spanje	30,0	28,5	26,0	57,9	17,6
Ver. Koninkrijk	27,6	25,8	15,7	66,0	20,0
Zweden	37,2	43,3	17,2	48,7	28,0
Europese Unie	32,9	34,6	19,5	58,4	20,5
Japan	9,9	11,1	23,6	57,2	17,8
Verenigde Staten	13,8	9,7	18,6	69,9	15,5
OESO totaal	23,6	22,9	20,0	63,0	17,5

Bron: OESO, Quarterly National Accounts; National Accounts of OECD Countries en CBS.

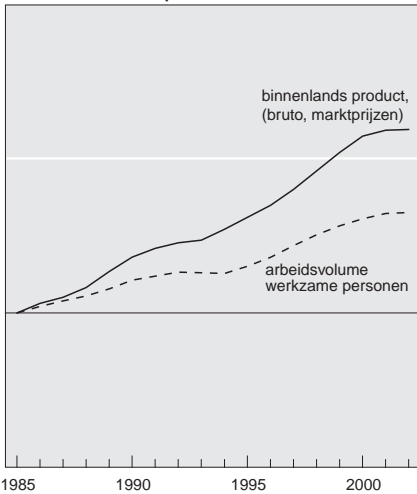
¹⁾ 2001.

10 Goederen- en dienstentotalen, werkelijke prijzen en prijsniveau 1995

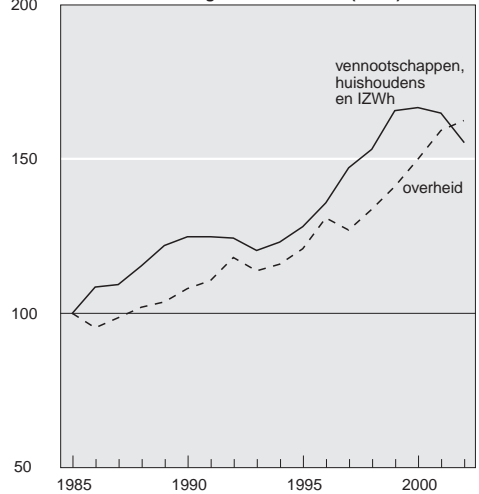
	1990	1995	2000	2001*	2002*
<i>Beschikbaar voor finale bestedingen</i>					
<i>mln euro</i>					
Binnenlands product (bruto, marktprijzen)	243 561	302 233	402 291	429 127	444 649
Invoer van goederen en diensten	123 673	155 674	250 415	257 766	255 713
Goederen	101 823	126 858	205 292	208 377	203 517
Diensten	21 850	28 816	45 123	49 389	52 196
Totaal	367 234	457 907	652 706	686 893	700 362
<i>Totale finale bestedingen</i>					
Nationale finale bestedingen	234 539	284 281	381 274	406 620	421 933
Consumptieve bestedingen	177 904	220 862	291 930	313 391	330 755
overheid	57 130	72 624	91 288	100 270	109 066
huishoudens incl. IZW huishoudens	120 774	148 238	200 642	213 121	221 689
Investerings in vaste activa (bruto)	54 685	61 347	88 955	93 003	92 155
vennootschappen	33 093	34 011	47 742	48 149	46 469
overheid	7 341	8 958	12 467	13 867	14 584
huishoudens incl. IZW huishoudens	14 251	18 378	28 746	30 987	31 102
Veranderingen in voorraden ¹⁾	1 950	2 072	389	226	-977
Uitvoer van goederen en diensten	132 695	173 626	271 432	280 273	278 429
Goederen	112 065	144 726	225 019	230 886	226 524
Diensten	20 630	28 900	46 413	49 387	51 905
Totaal	367 234	457 907	652 706	686 893	700 362
Prijsniveau 1995					
<i>Beschikbaar voor finale bestedingen</i>					
Binnenlands product (bruto, marktprijzen)	272 607	302 233	363 086	367 499	368 392
Invoer van goederen en diensten	120 511	155 674	225 846	231 321	230 878
Goederen	95 864	126 858	184 321	187 373	185 299
Diensten	24 616	28 816	41 512	43 969	45 583
Totaal	392 533	457 907	588 504	598 386	598 864
<i>Totale finale bestedingen</i>					
Nationale finale bestedingen	264 454	284 281	341 074	346 809	347 008
Consumptieve bestedingen	202 744	220 862	261 357	267 393	272 166
overheid	65 590	72 624	80 822	84 249	87 429
huishoudens incl. IZW huishoudens	137 149	148 238	180 510	183 094	184 648
Investerings in vaste activa (bruto)	59 027	61 347	79 195	79 112	75 546
vennootschappen, huishoudens en IZW	51 021	52 389	68 093	67 318	63 513
overheid	7 999	8 958	11 105	11 796	12 035
Veranderingen in voorraden ¹⁾	2 455	2 072	494	282	-736
Uitvoer van goederen en diensten	129 175	173 626	248 272	252 433	252 716
Goederen	107 902	144 726	205 971	209 013	207 906
Diensten	21 155	28 900	42 307	43 424	44 776
Totaal	392 533	457 907	588 504	598 386	598 864

¹⁾ Incl. saldo aan- en verkopen van kostbaarheden.

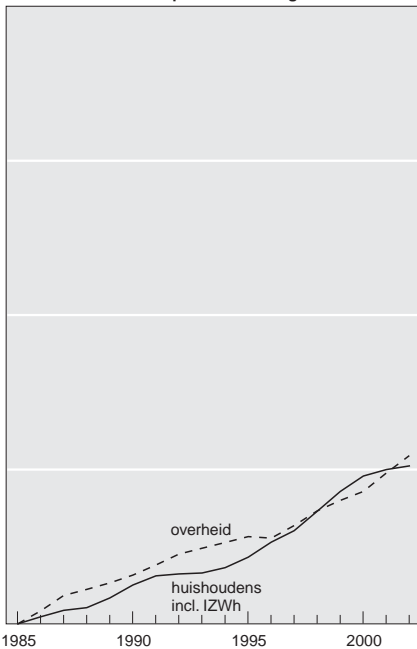
binnenlands product en arbeidsvolume

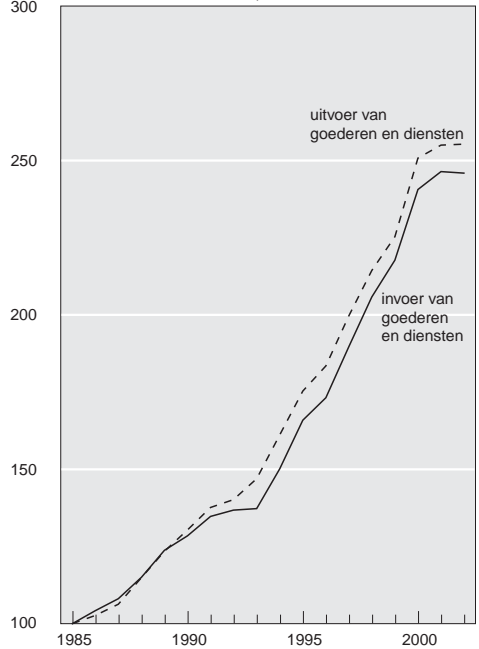
investeringen in vaste activa (bruto)

consumptieve bestedingen

invoer, uitvoer

11 Goederen- en dienstentotalen, volumina en deflatoren

	1990	1995	2000	2001*	2002*
Volumemutaties	%				
<i>Beschikbaar voor finale bestedingen</i>					
Binnenlands product (bruto, marktprijzen)	4,1	3,0	3,5	1,2	0,2
Invoer van goederen en diensten	3,8	10,5	10,5	2,4	-0,2
Goederen	5,6	12,2	10,6	1,7	-1,1
Diensten	-4,0	3,7	10,3	5,9	3,7
Totaal	4,0	5,5	6,0	1,7	0,1
<i>Totale finale bestedingen</i>					
Nationale finale bestedingen	3,0	3,6	2,6	1,7	0,1
Consumptieve bestedingen	3,3	2,5	3,1	2,3	1,8
overheid	2,2	1,5	2,0	4,2	3,8
huishoudens incl. IZW huishoudens	3,8	2,9	3,5	1,4	0,8
Investeringen in vaste activa (bruto)	2,6	4,1	1,4	-0,1	-4,5
vennootschappen, huishoudens en IZWh	2,3	4,1	0,6	-1,1	-5,7
overheid	4,1	4,3	6,3	6,2	2,0
Uitvoer van goederen en diensten	5,6	8,8	11,3	1,7	0,1
Goederen	5,6	9,6	11,9	1,5	-0,5
Diensten	5,4	5,0	8,7	2,6	3,1
Totaal	4,0	5,5	6,0	1,7	0,1
Deflatoren	% mutaties				
<i>Beschikbaar voor finale bestedingen</i>					
Binnenlands product (bruto, marktprijzen)	2,2	2,0	3,9	5,4	3,4
Invoer van goederen en diensten	-1,3	0,2	8,3	0,5	-0,6
Goederen	-1,9	-0,1	9,5	-0,2	-1,2
Diensten	1,9	1,6	3,3	3,3	1,9
Totaal	1,0	1,4	5,6	3,5	1,9
<i>Totale finale bestedingen</i>					
Nationale finale bestedingen	2,1	1,7	3,8	4,9	3,7
Consumptieve bestedingen	2,3	1,9	3,7	4,9	3,7
overheid	2,5	2,8	4,6	5,4	4,8
huishoudens incl. IZW huishoudens	2,1	1,4	3,3	4,7	3,1
Investeringen in vaste activa (bruto)	2,2	1,1	4,2	4,7	3,8
vennootschappen, huishoudens en IZWh	2,1	1,0	4,1	4,7	3,9
overheid	2,3	1,3	4,9	4,7	3,1
Uitvoer van goederen en diensten	-0,8	0,9	8,2	1,6	-0,8
Goederen	-1,0	1,3	9,2	1,1	-1,4
Diensten	0,1	-1,0	3,6	3,7	1,9
Totaal	1,0	1,4	5,6	3,5	1,9
<i>Beschikbaar voor finale bestedingen</i>					
	1995=100				
Binnenlands product (bruto, marktprijzen)	89,3	100	110,8	116,8	120,7
Invoer van goederen en diensten	102,6	100	110,9	111,4	110,8
Goederen	106,2	100	111,4	111,2	109,8
Diensten	88,8	100	108,7	112,3	114,5
Totaal	93,6	100	110,9	114,8	116,9
<i>Totale finale bestedingen</i>					
Nationale finale bestedingen	88,7	100	111,8	117,2	121,6
Consumptieve bestedingen	87,7	100	111,7	117,2	121,5
overheid	87,1	100	112,9	119,0	124,7
huishoudens incl. IZW huishoudens	88,1	100	111,2	116,4	120,1
Investeringen in vaste activa (bruto)	92,6	100	112,3	117,6	122,0
vennootschappen, huishoudens en IZWh	92,8	100	112,3	117,6	122,1
overheid	91,8	100	112,3	117,6	121,2
Uitvoer van goederen en diensten	102,7	100	109,3	111,0	110,2
Goederen	103,9	100	109,2	110,5	109,0
Diensten	97,5	100	109,7	113,7	115,9
Totaal	93,6	100	110,9	114,8	116,9

12 Consumptieve bestedingen naar goederen- en dienstencategorieën

	1990	1995	2000	2001*	2002*
	<i>mln euro</i>				
<i>Huishoudens in Nederland</i>	118 883	145 955	197 752	209 777	218 486
Goederen	68 039	76 954	101 041	106 786	110 312
Voedings- en genotmiddelen	21 289	24 229	28 137	30 142	31 432
voedingsmiddelen	13 499	15 115	17 413	18 687	19 496
aardappelen, groenten en fruit	2 572	2 689	3 190	3 480	3 684
vlees en vleeswaren	3 726	4 204	4 520	4 836	5 002
vis	427	529	806	875	881
zuivelproducten	2 833	3 233	3 449	3 666	3 838
brood, beschuit en broodproducten	1 378	1 532	1 738	1 843	1 917
overige voedingsmiddelen	2 563	2 928	3 710	3 987	4 174
genotmiddelen	7 790	9 114	10 724	11 455	11 936
consumptieijs	299	364	442	479	491
zoetwaren	1 776	2 069	2 387	2 476	2 539
dranken	3 546	4 050	4 637	4 899	5 118
tabak	2 169	2 631	3 258	3 601	3 788
Duurzame consumptiegoederen	30 362	32 713	45 085	46 649	47 980
textiel en kleding	7 462	7 791	9 939	10 512	10 691
lederwaren en schoeisel	1 661	1 766	2 376	2 540	2 606
woninginrichting	4 759	5 129	7 045	7 434	7 268
huishoudelijke apparaten	3 601	3 648	5 206	5 469	5 538
huishoudelijke artikelen	1 232	1 415	1 754	1 849	1 857
voertuigen	6 757	7 442	10 184	9 817	10 821
overige duurzame goederen	4 890	5 522	8 581	9 028	9 199
Overige goederen	16 388	20 012	27 819	29 995	30 900
motorbrandstoffen	3 647	4 870	7 076	7 076	7 025
energie	4 790	6 006	7 895	9 213	9 445
overige goederen	7 951	9 136	12 848	13 706	14 430
Diensten	50 844	69 001	96 711	102 991	108 174
Huisvesting	15 407	23 095	30 017	31 219	32 512
Horecadiensten	6 321	8 428	11 305	12 017	12 433
Diensten m.b.t. recreatie en cultuur	2 568	3 930	5 402	5 834	6 258
Diensten m.b.t. vervoer en communicatie	4 886	6 886	12 586	13 905	14 715
Medische diensten en welzijnszorg	7 118	6 511	8 405	9 310	10 315
Financiële en zakelijke diensten	6 116	9 416	14 919	15 546	15 786
Overige diensten	8 428	10 735	14 077	15 160	16 155
<i>Niet-ingezetenen (huishoudens) in Nederland (-)</i>	2 600	3 801	5 665	5 551	5 959
<i>Nederlandse huishoudens in het buitenland</i>	4 491	6 084	8 555	8 895	9 162
Nederlandse huishoudens	120 774	148 238	200 642	213 121	221 689
<i>Individuele consumptie door de overheid</i>	28 199	37 694	48 449	52 908	58 426
Goederen	2 466	3 027	3 164	3 505	3 901
Duurzame consumptiegoederen	536	540	691	751	836
woninginrichting	2	2	4	2	1
huishoudelijke apparaten	8	9	21	19	24
overige duurzame goederen	526	529	666	730	811
Overige goederen	1 930	2 487	2 473	2 754	3 065
energie	11	9	21	21	21
overige goederen	1 919	2 478	2 452	2 733	3 044
Diensten	25 733	34 667	45 285	49 403	54 525
Huisvesting	1 110	1 486	2 214	2 256	2 493
Horecadiensten	79	82	100	74	36
Diensten m.b.t. recreatie en cultuur	979	1 126	1 394	1 459	1 528
Diensten m.b.t. vervoer en communicatie	182	514	601	535	532
Medische diensten en welzijnszorg	13 236	19 165	25 300	28 013	31 533
Financiële en zakelijke diensten	160	167	223	265	313
Overige diensten	9 987	12 127	15 453	16 801	18 090
Werkelijke individuele consumptie	148 973	185 932	249 091	266 029	280 115
<i>Collectieve consumptie door de overheid</i>	28 931	34 930	42 839	47 362	50 640
Consumptieve bestedingen	177 904	220 862	291 930	313 391	330 755

N.B. Huishoudens incl. IZW huishoudens.

13 Consumptieve bestedingen naar goederen- en dienstencategorieën: volumemutaties

	1990	1995	2000	2001*	2002*
	%				
<i>Huishoudens in Nederland</i>	4,1	2,9	3,5	1,2	0,9
Goederen	5,8	2,3	3,3	0,8	1,1
Voedings- en genotmiddelen	2,8	1,4	1,3	0,2	0,7
voedingsmiddelen	1,9	1,2	1,3	0,0	0,7
aardappelen, groenten en fruit	1,4	1,3	1,7	-0,7	0,0
vlees en vleeswaren	1,7	1,6	0,6	-1,3	2,5
vis	1,2	6,2	3,9	0,9	-6,4
zuivelproducten	1,7	1,5	-0,7	-0,6	0,1
brood, beschuit en broodproducten	0,9	-0,8	2,5	1,8	0,7
overige voedingsmiddelen	3,4	0,6	2,8	1,8	1,4
genotmiddelen	4,4	1,6	1,3	0,5	0,6
consumptiejs	1,7	2,5	-0,2	3,8	-0,6
zoetwaren	5,9	2,0	2,2	-0,9	-0,2
dranken	5,2	2,3	0,7	1,2	1,0
tabak	2,3	0,1	1,7	0,0	0,6
Duurzame consumptiegoederen	8,7	2,2	5,6	0,4	1,7
textiel en kleding	8,8	-0,5	3,5	3,3	-0,5
lederwaren en schoeisel	8,3	1,6	6,1	0,7	-0,7
woninginrichting	6,1	2,2	4,7	0,5	-4,4
huishoudelijke apparaten	11,6	4,5	18,0	2,5	3,9
huishoudelijke artikelen	7,6	1,7	0,9	0,3	-3,0
voertuigen	9,6	2,1	1,4	-5,3	9,7
overige duurzame goederen	8,4	5,2	8,2	2,3	1,1
Overige goederen	4,5	3,5	1,5	1,9	0,4
motorbrandstoffen	3,2	3,9	-1,0	1,0	0,2
energie	0,0	3,0	0,8	3,4	-1,6
overige goederen	7,9	3,6	3,1	1,5	1,9
Diensten	1,9	3,6	3,7	1,7	0,8
Huisvesting	2,8	2,3	1,6	1,2	1,1
Horecadiensten	3,2	-0,2	3,5	-0,5	-3,3
Diensten m.b.t. recreatie en cultuur	-0,4	6,9	2,9	4,2	3,3
Diensten m.b.t. vervoer en communicatie	2,2	10,2	14,4	8,7	3,2
Medische diensten en welzijnszorg	3,2	-2,2	-1,5	3,2	3,0
Financiële en zakelijke diensten	-3,3	13,5	4,8	-3,6	-1,3
Overige diensten	2,7	0,4	2,0	2,3	0,9
<i>Niet-ingezetenen (huishoudens) in Nederland</i>	-2,1	3,6	4,3	-7,0	2,3
<i>Nederlandse huishoudens in het buitenland</i>	-7,3	3,9	5,0	0,6	-0,1
Nederlandse huishoudens	3,8	2,9	3,5	1,4	0,8
<i>Individuele consumptie door de overheid</i>	1,9	1,5	2,8	2,5	4,3
Goederen	6,9	3,2	5,1	6,6	9,1
Duurzame consumptiegoederen	0,8	3,2	2,8	6,7	8,3
woninginrichting	100,0	0,0	50,0	-50,0	-50,0
huishoudelijke apparaten	14,3	37,5	0,0	0,0	26,3
overige duurzame goederen	0,4	2,7	2,7	7,2	7,9
Overige goederen	8,8	3,2	5,8	6,6	9,3
energie	0,0	-30,8	0,0	-14,3	-4,8
overige goederen	8,8	3,4	5,8	6,7	9,4
Diensten	1,5	1,4	2,6	2,2	4,0
Huisvesting	3,6	0,9	-0,3	-1,4	7,6
Horeca-diensten	-1,3	-31,0	-5,9	-29,0	-54,1
Diensten m.b.t. recreatie en cultuur	1,8	-1,4	1,4	-0,1	0,1
Diensten m.b.t. vervoer en communicatie	4,1	0,4	-0,9	-14,5	-3,4
Medische diensten en welzijnszorg	2,1	3,1	3,7	3,9	5,7
Financiële en zakelijke diensten	1,9	-16,5	7,8	11,2	6,4
Overige diensten	0,4	-0,4	1,6	0,9	1,5
Werkelijke individuele consumptie	3,4	2,6	3,4	1,6	1,5
<i>Collectieve consumptie door de overheid</i>	2,5	1,5	1,2	6,2	3,1
Consumptieve bestedingen	3,3	2,5	3,1	2,3	1,8

N.B. Huishoudens incl. IZW huishoudens.

14 Investerings in vaste activa (bruto) naar type activa

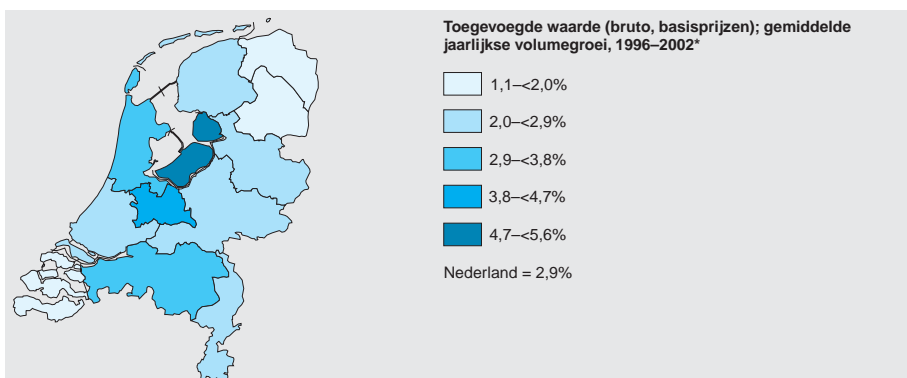
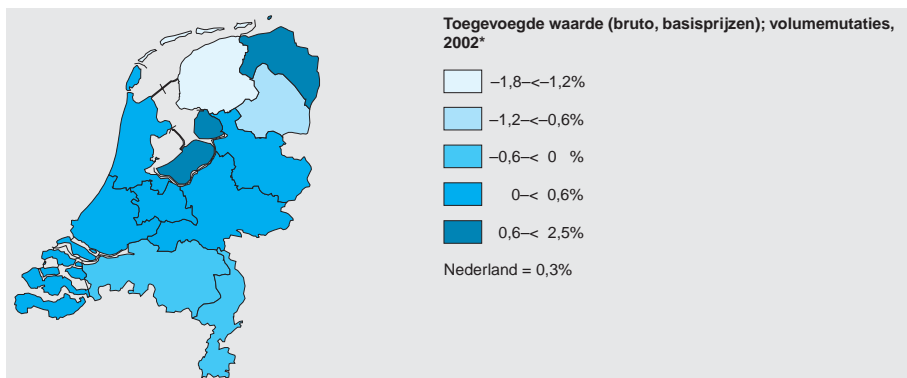
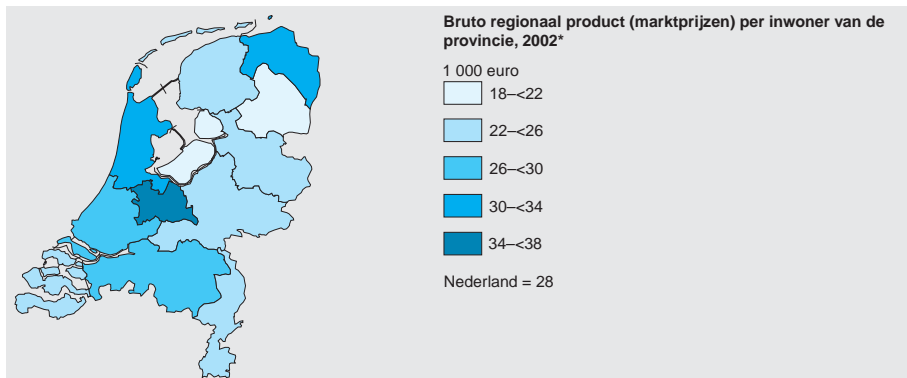
	1990	1995	2000	2001*	2002*
	<i>mln euro</i>				
Woningen	13 203	16 944	24 061	25 945	26 427
Bedrijfsgebouwen	10 253	10 153	14 977	16 212	16 010
Grond-, weg- en waterbouwkundige werken	5 496	7 131	10 126	11 136	11 472
Vervoermiddelen	6 458	7 431	10 146	9 892	9 200
Personenauto's	] 4 730	3 659	6 385	6 621	6 014
Overige wegvervoermiddelen		1 689	2 078	1 986	1 805
Treinen en trams		152	307	193	153
Schepen	750	625	553	598	668
Vliegtuigen	826	1 151	937	534	390
Machines en installaties	11 456	11 827	14 838	14 776	15 130
Computers	2 317	2 714	4 195	4 033	3 505
Overige materiële vaste activa	3 191	2 966	4 878	4 944	4 745
Immateriële vaste activa	2 854	2 721	6 475	7 155	6 979
In cultuur gebrachte activa (bijvoorbeeld bomen en vee)	358	414	388	326	482
Overdrachtskosten op grond	760	843	1 269	1 379	1 317
Investerings in vaste activa uit productie en invoer	56 346	63 144	91 353	95 798	95 267
Verkoop van gebruikte vaste activa (-)	1 661	1 797	2 398	2 795	3 112
Uitvoer	656	485	577	733	682
Consumptieve bestedingen	1 005	1 312	1 821	2 062	2 430
Investerings in vaste activa (bruto)	54 685	61 347	88 955	93 003	92 155
<i>Volumemutaties</i>	%				
Woningen	-3,2	1,3	-0,3	0,8	-3,7
Bedrijfsgebouwen	4,0	2,0	9,3	2,2	-5,6
Grond-, weg- en waterbouwkundige werken	5,6	0,3	11,2	4,8	-0,8
Vervoermiddelen	4,3	14,5	4,2	-3,8	-8,8
Personenauto's	] 11,2	22,2	1,4	1,9	-10,5
Overige wegvervoermiddelen			-7,9	-5,6	-11,1
Treinen en trams					
Schepen					
Vliegtuigen					
Machines en installaties	2,8	5,6	-7,7	-3,3	0,7
Computers	13,1	19,6	-4,7	-1,7	-10,9
Overige materiële vaste activa	7,4	3,0	0,3	-1,0	-5,3
Immateriële vaste activa	13,2	-7,0	6,1	6,1	-5,9
In cultuur gebrachte activa (bijvoorbeeld bomen en vee)					
Overdrachtskosten op grond	5,1	-9,2	3,3	-0,3	-9,8
Investerings in vaste activa uit productie en invoer	3,0	3,8	1,6	0,3	-4,0
Verkoop van gebruikte vaste activa	22,3	-5,3	12,2	16,8	11,7
Uitvoer	51,4	-22,5	1,8	22,7	-8,5
Consumptieve bestedingen	8,6	3,1	15,9	14,9	18,8
Investerings in vaste activa (bruto)	2,6	4,1	1,4	-0,1	-4,5

15 Transacties van het buitenland met Nederland

	1990	1995	2000	2001*	2002*
<i>Bestedingen</i>	<i>mln euro</i>				
Uitvoer van goederen en diensten	132 695	173 626	271 432	280 273	278 429
Goederen	112 065	144 726	225 019	230 886	226 524
Diensten	20 630	28 900	46 413	49 387	51 905
Beloning van werknemers	383	485	462	540	509
Inkomen uit vermogen	23 158	26 590	53 126	48 603	42 045
Rente	18 403	16 064	28 357	32 839	29 778
Dividenden	3 043	6 316	19 266	19 184	14 684
Overige inkomens uit vermogen	1 712	4 210	5 503	-3 420	-2 417
Belastingen op inkomen en vermogen	486	472	1 048	1 184	1 110
Pensioenpremies	131	140	123	132	153
Sociale uitkeringen (in geld)	103	120	123	132	141
Overige inkomensoverdrachten	1 635	1 988	3 712	3 786	4 274
Schadeverzekeringspremies	547	171	94	169	214
Schadeverzekeringssuitkeringen	-189	610	1 295	1 350	1 443
Overige inkomensoverdrachten n.e.g.	1 277	1 207	2 323	2 267	2 617
Kapitaaloverdrachten	418	729	1 300	1 568	1 343
Investeringsbijdragen	57	34	57	75	59
Overige kapitaaloverdrachten	361	695	1 243	1 493	1 284
Vorderingsaldo	-6 315	-18 241	-18 432	-14 296	-8 639
Totaal	152 694	185 909	312 894	321 922	319 365
<i>Middelen</i>					
Invoer van goederen en diensten	123 673	155 674	250 415	257 766	255 713
Goederen	101 823	126 858	205 292	208 377	203 517
Diensten	21 850	28 816	45 123	49 389	52 196
Beloning van werknemers	335	598	809	921	914
Belastingen op productie en invoer	2 868	3 425	3 625	3 556	2 647
Subsidies (-)	1 906	1 862	1 331	1 069	1 258
Inkomen uit vermogen	23 932	21 282	48 773	49 616	49 399
Rente	16 876	14 860	29 896	35 187	32 309
Dividenden	4 305	5 931	12 475	14 028	10 897
Overig inkomen uit vermogen	2 751	491	6 402	401	6 193
Belastingen op inkomen en vermogen	59	104	268	262	213
Sociale uitkeringen (in geld)	680	599	635	727	857
Overige inkomensoverdrachten	2 282	4 320	7 354	7 931	8 883
Schadeverzekeringspremies	-189	610	1 295	1 350	1 443
Schadeverzekeringssuitkeringen	547	171	94	169	214
Overige inkomensoverdrachten n.e.g.	1 924	3 539	5 965	6 412	7 226
Correctie pensioenvoorziening	-151	-70	-167	-175	-195
Kapitaaloverdrachten	922	1 839	2 513	2 387	2 192
Investeringsbijdragen	287	329	158	162	144
Overige kapitaaloverdrachten	635	1 510	2 355	2 225	2 048
Totaal	152 694	185 909	312 894	321 922	319 365

16 Arbeidsvolume van werkzame personen naar bedrijfstakken en -klassen

	1990	1995	2000	2001*	2002*
<i>Bedrijfstakken en -klassen</i>	<i>1 000 arbeidsjaren</i>				
Landbouw, jacht en bosbouw, visserij	245,0	236,9	236,1	227,4	223,4
Delfstoffenwinning	9,5	9,1	8,3	8,0	8,0
Industrie	1 044,0	961,9	971,6	966,8	945,8
Voedings- en genotmiddelenindustrie	152,8	143,5	136,0	135,0	132,5
Textiel- en lederindustrie	45,3	35,2	29,2	28,3	26,6
Papier(waren)- en kartonindustrie	29,4	25,7	24,7	24,3	24,1
Uitgeverijen, drukkerijen, reproductie	101,2	94,4	94,9	94,9	92,6
Aardolie- en steenkoolverwerkende ind.	7,4	7,6	6,8	6,9	6,9
Chemische basisproductenindustrie	47,1	37,8	32,0	31,9	31,0
Chemische eindproductenindustrie	45,0	39,1	40,4	40,5	41,2
Rubber- en kunststofverwerkende industrie	32,2	31,6	32,8	32,4	31,6
Basismetalenindustrie	31,9	27,3	25,7	25,3	23,9
Metalproductenindustrie	102,2	97,1	104,1	104,3	101,9
Machine- en apparatenindustrie	82,1	79,3	89,1	89,7	87,9
Elektrotechnische industrie	122,1	97,8	100,8	102,1	97,4
Transportmiddelenindustrie	67,1	61,4	62,0	60,7	59,2
Overige industrie	178,2	184,1	193,1	190,5	189,0
Openbare voorzieningsbedrijven	44,6	40,8	34,4	33,4	32,7
Bouwnijverheid	413,5	415,9	478,2	488,6	485,3
Burgerlijke en utiliteitsbouw	175,1	170,0	189,3	191,9	187,9
Grond-, water- en wegenbouw	68,1	68,4	75,6	77,2	76,4
Overige bouwnijverheid	170,3	177,5	213,3	219,5	221,0
Reparatie consumentenartikelen en handel, horeca	995,8	1 097,3	1 237,0	1 251,8	1 255,0
Autohandel en -reparatie	110,5	119,1	130,8	130,4	132,0
Groothandel	351,0	382,1	443,4	446,5	447,8
Detailhandel en reparatie	396,5	428,2	475,0	481,9	484,2
Horeca	137,8	167,9	187,8	193,0	191,0
Vervoer, opslag en communicatie	340,6	354,5	403,3	412,0	409,6
Vervoer over land	149,4	162,9	177,4	180,6	182,5
Vervoer over water	22,0	18,3	16,0	15,7	15,8
Vervoer door de lucht	24,5	24,4	27,7	27,3	27,4
Dienstverlening t.b.v. vervoer	62,0	69,2	74,5	76,0	76,8
Post en telecommunicatie	82,7	79,7	107,7	112,4	107,1
Financiële en zakelijke dienstverlening	789,7	955,7	1 292,8	1 303,6	1 294,7
Banken	129,1	119,8	154,4	156,2	152,5
Verzekeringswezen en pensioenfondsen	38,3	41,0	46,3	46,5	46,2
Financiële hulpactiviteiten	43,4	50,1	63,7	64,6	63,7
Verhuur van en handel in onroerend goed	36,9	45,9	51,6	52,9	55,0
Verhuur van roerende goederen	11,7	18,7	22,8	23,4	23,1
Computerservicebureaus e.d.	35,4	52,0	112,8	118,3	116,2
Speur- en ontwikkelingswerk	20,1	23,8	28,2	27,8	28,4
Juridische en economische dienstverlening	127,0	154,7	188,3	196,8	200,7
Architecten- en ingenieursbureaus	52,2	66,8	85,2	87,4	88,7
Reclamebureaus	21,2	27,6	35,5	36,3	37,2
Uitzendbureaus e.d.	173,3	232,8	353,2	341,3	326,8
Zakelijke dienstverlening n.e.g.	101,1	122,5	150,8	152,1	156,2
Overheid	747,9	704,4	731,4	750,4	771,1
Overheidsbestuur en sociale verzekering	358,6	343,7	360,3	371,7	381,9
Defensie	114,9	85,8	68,1	67,5	68,6
Gesubsidieerd onderwijs	274,4	274,9	303,0	311,2	320,6
Zorg en overige dienstverlening	810,4	886,1	1 030,1	1 063,9	1 095,4
Gezondheids- en welzijnszorg	524,6	569,4	675,3	703,0	732,7
Milieudienstverlening	16,9	20,2	24,2	24,9	25,4
Cultuur, sport en recreatie	74,4	88,9	106,3	109,4	110,4
Particuliere huishoudens met personeel	72,8	75,9	76,6	75,5	74,8
Overige dienstverlening n.e.g.	121,7	131,7	147,7	151,1	152,1
<i>Arbeidsvolume van werkzame personen</i>	<i>5 441,0</i>	<i>5 662,6</i>	<i>6 423,2</i>	<i>6 505,9</i>	<i>6 521,0</i>

In dit hoofdstuk staan de financiële instellingen, hun activiteiten en producten centraal. Tot de financiële instellingen worden onder meer gerekend banken, verzekeringsmaatschappijen, pensioenfondsen, beleggingsinstellingen en financiële tussenpersonen.

Financiële instellingen wijken in een belangrijk opzicht af van niet-financiële bedrijven. De banken en verzekeraars kennen namelijk als onderdeel van hun productieproces ontvangsten en betalingen die voor de andere bedrijven en voor de gezinnen behoren tot het proces van inkomens(her)verdeling. Zo worden de bancaire diensten in belangrijke mate betaald uit het verschil dat er bestaat tussen de door de banken ontvangen en betaalde rente. Analooq geldt voor de verzekeringsdiensten dat de betaling ervoor een onderdeel is van de premiebetaling. Dit houdt in dat voor de financiële instellingen het productieproces niet op dezelfde wijze kan worden weergegeven als voor de niet-financiële bedrijven. Voor de banken en de verzekeraars geschiedt de beschrijving van het productieproces in samenhang met de beschrijving van het inkomens(her)verdelings- en het financieringsproces.

Toelichting

De tabellen in dit hoofdstuk zijn samengesteld op basis van informatie die door het Centraal Bureau voor de Statistiek en De Nederlandsche Bank NV is verzameld.

De tabellen over pensioenfondsen en verzekeringsmaatschappijen bevatten bedrijfseconomische gegevens. De gebruikte indelingen en definities sluiten aan op de verslagstaten, zoals voorgeschreven door de Pensioen- en Spaarfondsenwet, resp. de Wet Toezicht Verzekeringsbedrijf.

Verklaring van termen

consumptief krediet Omvat alle kredieten, die dienen voor de financiering van consumptieve bestedingen.

effectief rendement Wordt ex-ante berekend voor een obligatielening; gegeven de koers, de couponrente en de resterende looptijd geeft dit cijfer weer welk rendement een belegger op de desbetreffende lening kan behalen indien hij deze tot de laatste aflossing in portefeuille houdt.

herbeleggingsindex Een indexcijfer dat de waardeontwikkeling weergeeft van een aandelen- of obligatieportefeuille die marktconform werd samengesteld en die door reallocatie – waarbij alle uitgekeerde dividenden of couponopbrengsten marktconform herbelegd aan de portefeuille worden toegevoegd – voortdurend marktconform wordt gehouden.

institutionele beleggers Financiële instellingen die als uitvloeisel van hun hoofd-functie met een zekere regelmaat de beschikking krijgen over gelden waarvoor een langlopende belegging moet worden gezocht. Instellingen die als zodanig kunnen worden aangemerkt zijn pensioenfondsen, verzekeringsmaatschappijen en beleggingsinstellingen.

koersindex Het indexcijfer dat de waardeontwikkeling weergeeft van een aandelen- of obligatieportefeuille die marktconform werd samengesteld en die vervolgens door reallocatie – zonder dat hieraan vermogen wordt toegevoegd of onttrokken – voortdurend marktconform wordt gehouden.

koerswaarde De waardering in guldens van aandelen of een pakket aandelen op de beurs.

monetair financiële instellingen Instellingen die deposito's of vergelijkbare kortlopende schuldttitels opnemen bij een breed publiek en deze middelen voor eigen rekening en risico uitzetten.

spaargelden Hieronder zijn, naast de tegoeden op spaarrekeningen, ook deposito's van particulieren begrepen.

technische rekening Dat deel van de verlies- en winstrekening waarop de lasten en baten uit de gewone bedrijfsuitoefening (schade- / levensverzekering) worden verantwoord.

totale rendement Wordt ex-post berekend door de waardeverandering en de contante opbrengst van een belegging uit te drukken in procenten van deze belegging aan het begin van de desbetreffende periode.

verdiende premie De aan een bepaald boekjaar toe te rekenen verzekeringspremies. Een deel van de premies die in een jaar worden geïnd, kan namelijk dienen voor dekking van risico's in een ander (volgend) jaar.

voorziening verzekeringsverplichtingen

De contante waarde van de verwachte toekomstige levensverzekeringsuitkeringen c.q. pensioenuitkeringen en (administratie)kosten verminderd met de contante waarde van verwachte toekomstige levensverzekeringspremies c.q. pensioenpremies. Bevat tevens de technische voorziening die wordt aangehouden omdat een deel van de in het boekjaar ontvangen premie betrekking heeft op het volgende boekjaar en tevens niet alle ontstane schaden vóór het afsluiten van de verslagperiode zijn afgewikkeld.

1 Balans van de monetair financiële instellingen (excl. De Nederlandsche Bank), 31 december

	1995	1999	2000	2001	2002
<i>Activa</i>	<i>mld euro</i>				
Leningen aan ingezetenen van het eurogebied	374,3	638,1	792,3	832,7	890,6
Monetair financiële instellingen	59,9	153,1	217,6	212,6	225,1
Overheid	40,4	31,8	31,2	32,5	36,2
Overige	274,0	453,2	543,5	587,6	629,3
Aangehouden effecten m.u.v. aandelen, uitgegeven door ingezetenen van het eurogebied	51,9	94,5	99,9	101,9	130,1
Monetair financiële instellingen	16,2	15,5	14,9	19,5	20,3
Overheid	30,8	73,8	76,5	72,9	83,3
Overige	4,9	5,2	8,6	9,5	26,4
Aangehouden aandelen en deelnemingen uitgegeven door ingezetenen van het eurogebied	7,5	23,9	36,3	42,3	37,2
Monetair financiële instellingen	1,6	7,1	10,8	11,9	13,1
Overige	5,9	16,8	25,5	30,5	24,1
Geldmarktpapier	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Externe activa	102,1	146,7	173,4	239,8	244,3
Vaste activa	7,4	5,3	5,9	6,2	6,3
Overige activa	17,5	31,8	40,4	42,9	47,9
Totaal activa = totaal passiva	560,6	940,2	1 148,2	1 265,9	1 356,4
<i>Passiva</i>					
Chartale geldomloop	–	–	–	–	–
Deposito's van ingezetenen van het eurogebied	342,4	504,5	618,8	652,9	709,7
Monetair financiële instellingen	54,4	156,3	214,9	205,6	248,4
Centrale overheid	2,4	1,9	1,0	1,3	1,2
Overige overheid en overige ingezetenen van het eurogebied	285,7	346,4	403,0	446,0	460,2
giraal	67,9	113,6	131,9	151,0	152,5
met vaste looptijd	133,9	110,4	153,3	152,3	147,0
met opzegtermijn	83,1	122,1	117,8	142,5	160,6
repo's	0,8	0,2	0,0	0,2	0,1
Aandelen / participaties in geldmarkt-fondsen en geldmarktpapier	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Uitgegeven schuldbewijzen	64,0	148,5	172,6	191,4	208,2
Geldmarktpapier	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Kapitaal en reserves	28,0	45,5	58,3	61,0	63,7
Externe passiva	85,1	185,1	220,4	299,3	309,0
Overige passiva	41,1	56,6	78,2	61,2	65,7

Bron: De Nederlandsche Bank N.V.

2 Gecombineerde winst- en verliesrekening van geregistreerde kredietinstellingen

	binnenlands bedrijf			totaal		
	1999	2000	2001	1999	2000	2001
<i>Baten</i>	<i>mln euro</i>					
Rente						
Rentebaten	45 976	54 689	57 868	82 318	99 407	99 561
Rentelasten	33 618	41 975	44 205	60 326	76 020	74 660
Per saldo ontvangen rente	12 358	12 714	13 663	21 991	23 387	24 901
Provisie	4 130	5 200	4 774	10 013	12 897	11 456
Opbrengst uit effecten en deelnemingen	2 913	3 965	4 408	1 180	2 296	1 849
w.v.						
effecten	546	834	524	.	.	.
deelnemingen binnenland	1 005	389	15	.	.	.
deelnemingen buitenland	1 363	2 742	3 869	.	.	.
Resultaat uit financiële transacties	1 468	1 839	1 193	3 202	4 002	3 478
Overige baten	1 370	1 746	1 200	1 870	2 481	3 107
Totaal baten	22 239	25 464	25 238	38 256	45 063	44 752
<i>Lasten</i>						
Bedrijfslasten	12 879	14 960	14 446	25 993	31 130	31 767
w.v.						
personeelskosten	7 116	7 966	8 210	14 694	17 477	18 415
andere beheerskosten	4 649	5 772	5 123	9 301	11 444	11 334
afschrijvingen	1 061	1 208	1 106	1 945	2 189	2 016
overige bedrijfslasten	53	14	7	53	20	21
Waardeveranderingen van vorderingen	728	566	956	1 840	1 629	3 220
Waardeveranderingen van financiële vaste activa	35	-24	84	35	-35	96
Toevoeging (+) c.q. onttrekking (-) FAR	269	218	300	261	237	236
Totaal lasten	13 911	15 720	15 786	28 129	32 961	35 338
<i>Bedrijfsresultaat</i>						
Bedrijfsresultaat vóór belastingen	8 328	9 940	8 887	10 127	12 102	8 453
Belastingen bedrijfsresultaat	1 408	1 435	1 189	2 774	3 127	2 302
Bedrijfsresultaat na belastingen	6 920	8 505	7 698	7 353	8 975	7 151
Buitengewone baten	23	92	69	23	-820	876
Buitengewone lasten	3	806	155	3	-306	-54
Belastingen buitengewoon resultaat	0	-282	-54	0	-514	930
Belang van derden	82	199	114	515	586	529
Netto bedrijfsresultaat	6 858	7 874	7 551	6 858	7 874	7 551

Bron: De Nederlandsche Bank N.V.

3 Banken

	1997	1998	1999	2000	2001
Banken	90	85	85	87	86
Bankkantoren	7 161	6 854	6 830	6 152	5 760
Betaalautomaten	120 417	134 479	145 575	155 620	165 773
<i>Personeelssterkte</i>	<i>1 000 fte</i>				
Kredietinstellingen geconsolideerd w.v.	175,8	228,5	234,7	248,0	249,4
binnenlandse vestigingen	109,9	117,5	122,7	127,6	129,5
buitenlandse vestigingen	65,9	111,1	112,0	120,3	119,8

Bron: De Nederlandsche Bank N.V.

4 Kerngegevens bankensector in enkele landen, 2001

	productie- waarde per werknemer	personeels- kosten per werknemer	winst per werknemer	rentabiliteit eigen vermogen	balans- totaal/ BBP
	<i>1 000 euro</i>			<i>%</i>	
Nederland	165	53	57	9	299
België	183	66	43	7	321
Denemarken	139	45	21	5	227
Duitsland	170	59	14	.	358
Finland ¹⁾	167	37	54	14	107
Frankrijk	204	61	42	9	238
Griekenland	124	38	26	11	149
Ierland	.	.	73	9	493
Italië	193	63	32	4	225
Luxemburg	376	75	118	.	3 637
Oostenrijk	171	60	29	6	274
Portugal	134	37	34	8	346
Spanje	129	50	36	7	226
Ver. Koninkrijk	235	48	58	7	569
Zweden	.	.	.	10	199
Europese Unie ¹⁾	.	64	52	11	274

Bron: Eurostat.
¹⁾ Cijfers 2000.

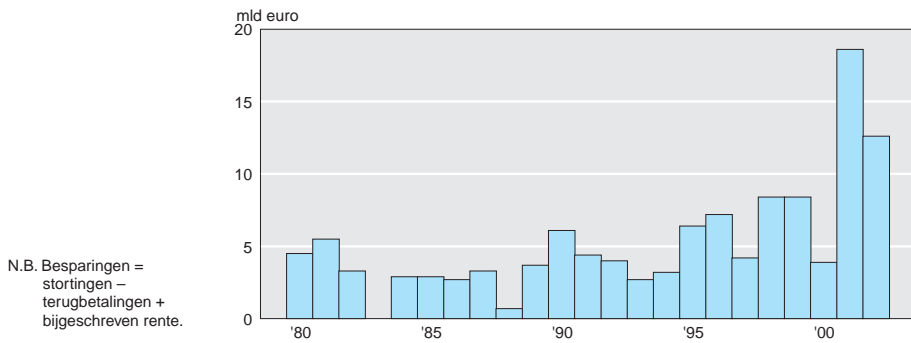
5 Spaargelden

	1998	1999	2000	2001	2002
	<i>mln euro</i>				
Spaartegoed, 1 januari	114 775	122 206	130 345	134 245	152 887
Stortingen	57 291	80 296	84 414	121 290	91 283
Terugbetalingen	52 609	75 367	83 569	105 969	82 206
Spaarverschil	4 682	4 928	845	15 321	9 077
Bijgeschreven rente	3 671	3 346	3 057	3 269	3 500
Besparingen	8 353	8 274	3 902	18 590	12 577
Correcties c.q. statistische verschillen	-930	-135	-2	53	2 302
Spaartegoed, 31 december	122 197	130 345	134 245	152 887	167 766

6 Consumptief krediet

	1998	1999	2000	2001	2002*
<i>Debiteurensaldo, 1 januari</i>					
<i>mln euro</i>					
Aflopend krediet	3 196	3 148	3 120	3 065	2 883
Doorlopend krediet	7 713	8 271	9 101	10 063	10 842
Spaar- / leenkrediet	522	1 049	1 405	1 631	1 526
Creditcard krediet	153	194	305	486	688
Totaal	11 584	12 663	13 931	15 244	15 938
<i>Verstrekt krediet</i>					
Aflopend krediet	1 656	1 636	1 405	1 252	1 034
Doorlopend krediet	5 668	6 111	6 528	6 295	6 593
Spaar- / leenkrediet	677	723	668	364	205
Creditcard krediet	1 147	1 520	2 056	2 324	2 486
Totaal	9 148	9 990	10 657	10 235	10 319
<i>Kredietvergoeding</i>					
Aflopend krediet	295	257	270	268	197
Doorlopend krediet	701	704	853	998	1 042
Spaar- / leenkrediet	56	96	130	148	123
Creditcard krediet	21	28	49	73	92
Totaal	1 072	1 085	1 302	1 486	1 454
<i>Aflossingen</i>					
Aflopend krediet	1 999	1 921	1 731	1 702	1 584
Doorlopend krediet	5 811	5 985	6 419	6 513	6 816
Spaar- / leenkrediet	206	464	571	617	428
Creditcard krediet	1 126	1 437	1 924	2 195	2 446
Totaal	9 142	9 807	10 646	11 027	11 274
<i>Debiteurensaldo, 31 december</i>					
Aflopend krediet	3 148	3 120	3 065	2 883	2 530
Doorlopend krediet	8 271	9 101	10 063	10 842	11 661
Spaar- / leenkrediet	1 049	1 405	1 631	1 526	1 426
Creditcard krediet	194	305	486	688	820
Totaal	12 663	13 931	15 244	15 938	16 437

Besparingen

7 Nieuw ingeschreven hypotheeklen op onroerende goederen

	1995	1999	2000	2001	2002
	<i>mld euro</i>				
Woninghypotheeklen ¹⁾	25 888	84 212	76 040	72 607	81 377
w.v. hypotheeknemer					
hypotheekbanken en bouwfondsen	9 554	26 898	23 721	24 731	26 666
verzekeringsmaatschappijen en pensioenfondsen	3 237	11 920	10 450	9 787	7 509
banken	11 473	38 679	34 896	32 212	35 266
andere rechtspersonen	1 301	4 669	3 901	2 839	5 751
natuurlijke personen en bedrijven					
zonder rechtspersoonlijkheid	245	589	900	772	1 364
buitenland	77	1 457	2 172	2 267	4 821
Overige hypotheeklen op woonhuizen	1 736	6 180	6 442	7 071	6 278
w.v. gegeven door					
rechtspersonen	1 712	6 126	6 421	6 685	6 254
buitenland	24	54	21	386	24
Hypotheeklen op andere onroerende goederen	19 568	34 093	30 584	42 154	36 704
w.o.					
landelijk eigendommen	1 855	3 345	3 236	4 419	3 465
combinaties woonhuis / bedrijfspand	3 360	6 436	6 078	7 046	8 379
bedrijfspanden	11 832	19 619	16 422	26 147	21 769
bouwgrond	2 522	4 694	4 804	4 542	3 091
Totaal	47 192	118 305	106 624	121 833	124 357
w.v. hypotheeknemer					
hypotheekbanken en bouwfondsen	15 371	37 594	33 572	38 439	40 457
verzekeringsmaatschappijen en pensioenfondsen	4 143	13 610	11 727	11 944	11 333
banken	18 117	51 992	46 720	51 243	53 697
andere rechtspersonen	4 851	8 499	7 061	7 594	8 918
natuurlijke personen en bedrijven					
zonder rechtspersoonlijkheid	548	1 047	1 609	1 767	2 016
buitenland	4 162	5 563	5 935	10 846	7 937

¹⁾ Hypotheeklen op woonhuizen gegeven door particulieren.

8 Balans van beleggingsinstellingen

	1998	1999	2000	2001	2002
<i>Activa</i>	<i>mln euro</i>				
Beleggingen	72 288	99 902	117 086	113 982	90 773
w.v. in					
aandelen	32 681	53 824	60 063	53 899	40 222
obligaties	13 342	12 096	12 012	11 979	13 268
onderhandse leningen	1 198	1 377	1 401	3 846	5 546
hypothecaire leningen	306	308	320	368	337
opties en warrants	3 247	4 031	3 779	3 475	2 508
onroerend goed	13 580	18 272	29 061	31 104	24 785
deposito's en overige liquide middelen	6 223	6 756	5 816	2 718	2 026
overige beleggingen	1 710	3 238	4 634	3 260	2 080
Vorderingen	1 574	1 523	1 757	1 698	1 357
Kas en direct opeisbare tegoeden	945	1 958	2 720	1 416	1 212
Overige activa	193	191	1 134	218	123
Totaal	75 000	103 574	122 697	113 982	93 465
<i>Passiva</i>					
Eigen vermogen / fondsvermogen	68 788	94 703	106 426	96 628	80 803
w.v.					
aandelenkapitaal / fondsvermogen	15 186	18 075	21 079	21 118	22 977
reserves	53 601	76 551	85 333	75 497	57 826
Voorzieningen	247	325	436	499	244
Langlopende schulden	3 795	4 541	10 553	11 804	8 908
Kortlopende schulden	2 171	4 005	5 282	5 050	3 510
Totaal	75 000	103 574	122 697	113 982	93 465

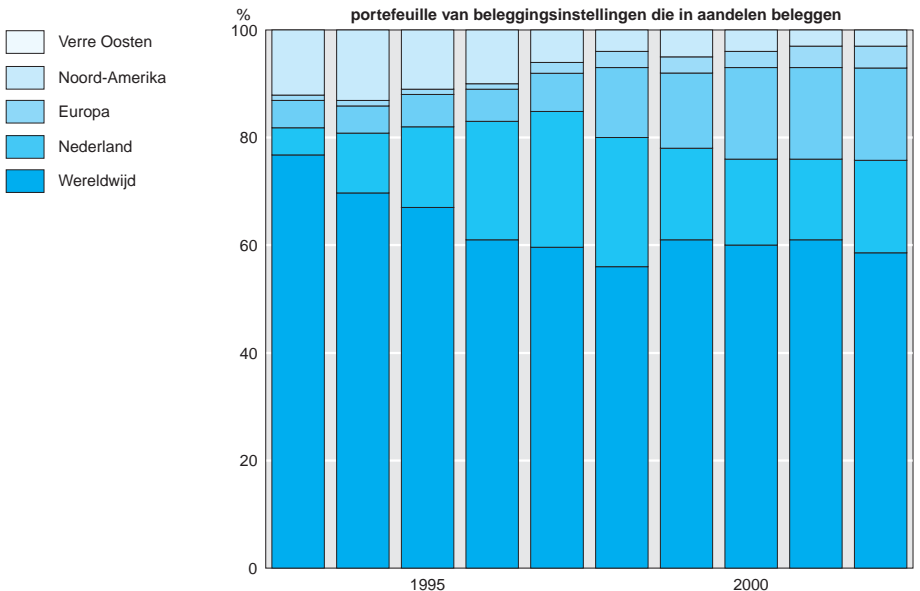
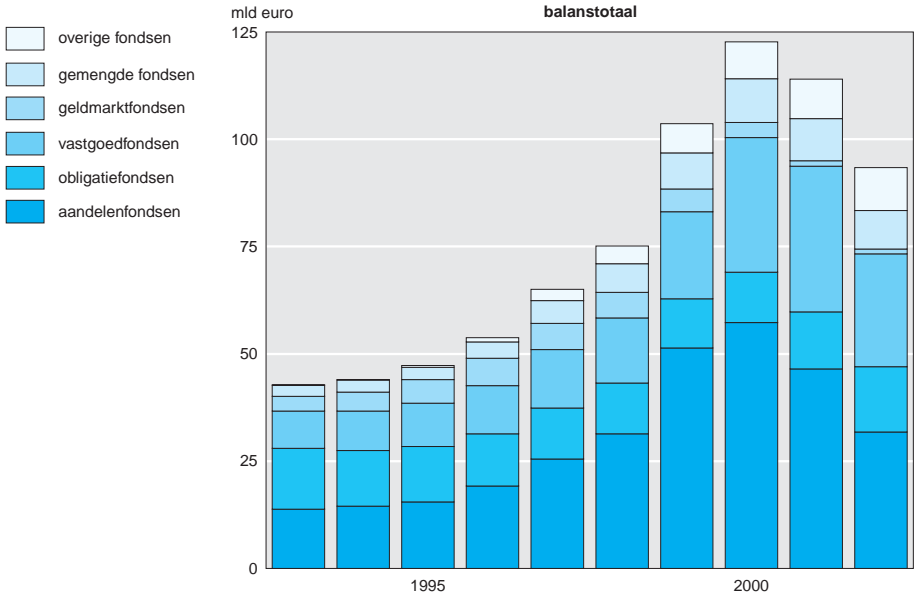
Bron: De Nederlandsche Bank N.V.

9 Winst- en verliesrekening van beleggingsinstellingen

	1998	1999	2000	2001	2002
	<i>mln euro</i>				
Opbrengsten uit beleggingen	2 571	2 901	3 377	4 104	3 236
Waardeveranderingen van beleggingen	5 170	18 440	-4 313	-13 637	-15 163
Af: rechtstreeks aan eigen vermogen toegevoegd	4 956	17 173	-3 583	-12 409	-13 925
Waardeveranderingen van beleggingen via resultaat	215	1 266	-730	-1 228	-1 238
Overige bedrijfsopbrengsten	19	121	241	158	-56
Totale opbrengsten	2 804	4 288	2 888	3 034	1 942
Lasten i.v.m. beheer beleggingen	55	90	145	471	143
Beheerskosten	366	502	590	543	541
Rentelasten	226	279	481	675	336
Overige bedrijfslasten	55	61	168	152	115
Totaal lasten	703	931	1 384	1 841	1 135
Af: rechtstreeks t.l.v. eigen vermogen gebracht	55	60	127	92	72
Totaal lasten via het resultaat	645	854	1 257	1 749	1 062
Buitengewone baten en lasten	-39	-52	-90	28	-1
Resultaat voor belastingen	2 121	3 382	1 541	1 314	879
Belastingen	193	141	82	44	32
Resultaat na belastingen	1 927	3 242	1 459	1 270	846

Bron: De Nederlandsche Bank N.V.

Beleggingsinstellingen

10 Dividenduitkeringen beursgenoteerde financiële instellingen

	1998	1999	2000	2001	2002
<i>Contant dividend</i>					
	<i>mln euro</i>				
Banken	25	82	81	129	18
Verzekeraars	15	21	21	2 847	3 091
Beleggingsfondsen	800	830	936	946	1 285
Vastgoedfondsen	185	414	484	709	2 483
Overige	80	52	23	82	16
Totaal	1 105	1 399	1 544	4 713	6 893
<i>Keuze dividend</i>					
Banken	883	805	1 363	1 450	1 413
Verzekeraars	1 674	2 173	3 046	1 119	1 184
Beleggingsfondsen	17	31	20	36	16
Vastgoedfondsen	376	285	316	366	119
Overige	9	100	53	2	41
Totaal	2 958	3 393	4 798	2 973	2 774
<i>Totaal dividend</i>					
Banken	908	887	1 443	1 579	1 431
Verzekeraars	1 689	2 193	3 067	3 966	4 275
Beleggingsfondsen	817	861	956	982	1 301
Vastgoedfondsen	560	699	800	1 075	2 602
Overige	88	152	76	84	57
Totaal	4 064	4 792	6 341	7 686	9 667

11 Rentetarieven op de geldmarkt, 31 december

	1990	1995	2000	2001	2002
<i>Officiële rentetarieven</i>					
	%				
ECB rentetarieven:					
Reporente	.	.	4,75	3,25	2,75
Marginale beleningsrente	.	.	5,75	4,25	3,75
Depositorente	.	.	3,75	2,25	1,75
Daggeldmarktrente (zonder onderpand) ¹⁾	8,28	4,23	4,12	4,38	3,28
Termijngelden zonder onderpand ¹⁾					
Driemaands kasgeldleningen aan de lagere overheid	8,63	4,32	4,37	4,22	3,28
Driemaands Euro-dollardeposito's	8,03	5,78	6,40	3,70	1,72
EURIBOR ²⁾					
Eenmaands	8,52	3,79	4,24	4,33	3,31
Driemaands	8,82	3,82	4,39	4,26	3,32
Zesmaands	8,98	3,84	4,55	4,16	3,35
Twaalfmaands	9,10	3,91	4,78	4,08	3,49
<i>Rentetarieven bij kredietinstellingen</i>					
Debetrente voor voorschotten tegen effecten ³⁾					
	12,00	6,50	.	.	.
Creditrente gewone spaarrekeningen bij banken	2,50	2,05	1,65	1,60	1,55

Bron: De Nederlandsche Bank N.V.

¹⁾ Jaargemiddelden.²⁾ Tot en met 1995 Amsterdam Interbank Offered Rate.³⁾ Deze cijfers betreffen het minimumtarief dat gelijk is aan de door de Vereniging voor de Effectenhandel vastgestelde prolongatierente plus 2,0%; het maximumtarief is incl. 0,5% provisie.

12 Rentestanden en rendementen op de kapitaalmarkt ¹⁾

	1990	1995	2000	2001	2002
Onderhandse kapitaalmarkt	%				
Rente van alle nieuw ingeschreven gewone hypotheke op onroerende goederen	8,72	7,12	5,88	5,88	5,33
Onderhandse leningen aan nutsbedrijven ²⁾	9,15	7,07	.	.	.
Openbare kapitaalmarkt					
<i>Aandelenmarkt</i>					
Totaal rendement op aandelen ³⁾	-13,10	19,80	-2,13	-19,22	-32,82
w.v.					
internationale concerns	-12,30	22,40	13,92	-9,50	-27,40
lokale ondernemingen	-13,90	21,30	-9,95	-25,07	-36,39
w.v.					
financiële instellingen	-20,00	40,10	14,50	-25,94	-39,95
niet-financiële ondernemingen	-10,60	13,10	-25,44	-24,17	-32,80
<i>Beleggingsinstellingen</i>					
Totaal rendement op beleggingsinstellingen	-11,65	8,40	-2,33	-14,64	-22,46
w.o.					
aandelenfondsen	.	7,30	-5,96	-21,43	-35,08
obligatiefondsen	.	10,30	6,91	4,59	2,88
geldmarktfondsen	.	3,10	5,26	4,00	3,13
<i>Obligatiemarkt</i>					
Totaal rendement op obligaties ³⁾	4,30	17,20	6,58	6,01	8,66
w.o.					
staatsleningen met vaste looptijd	4,10	17,80	6,99	5,30	8,81
w.v. met gemiddeld resterende looptijd					
<3 jaar	8,00	9,90	4,46	5,42	5,23
3-<5 jaar	5,30	16,00	6,08	5,79	8,77
5-<8 jaar	3,10	18,50	7,65	5,44	11,18
8 jaar of langer	0,40	20,90	10,97	4,88	12,65
Algemene en coöperatief georganiseerde banken					
Gewone obligaties	5,00	15,10	6,08	7,39	7,84
Kapitaalobligaties	0,90	16,60	7,06	7,71	9,66
Gemiddeld effectief rendement ⁴⁾ op:					
Aflosbare staatsleningen	9,01	6,61	5,34	4,80	4,65
w.v. met gemiddeld resterende looptijd van					
3-<5 jaar	9,04	5,97	5,12	4,44	4,23
5-<8 jaar	8,99	6,49	5,30	4,70	4,60
Eeuwigdurende staatsleningen	4,81	5,47	5,90	5,64	5,46
Gewone obligaties ten laste van banken	9,11	6,73	5,74	5,08	4,88
Pand- en bankbriefleningen	9,15	6,61	5,76	5,09	4,91
Kapitaalobligaties ten laste van banken	9,27	7,02	5,94	5,32	5,16

1) Jaargemiddelden.

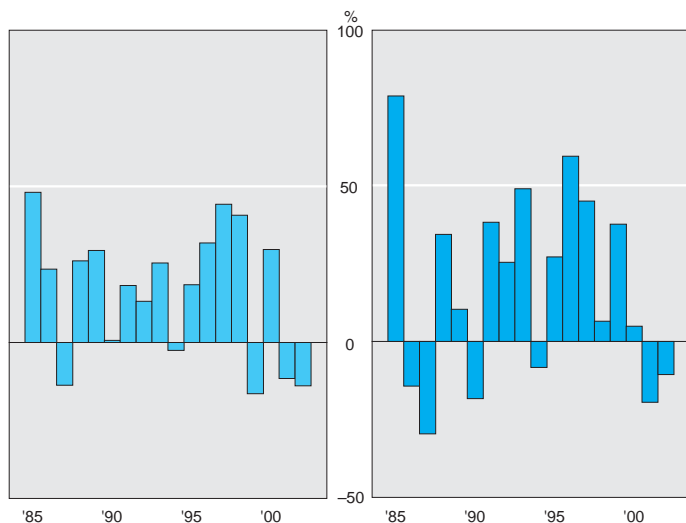
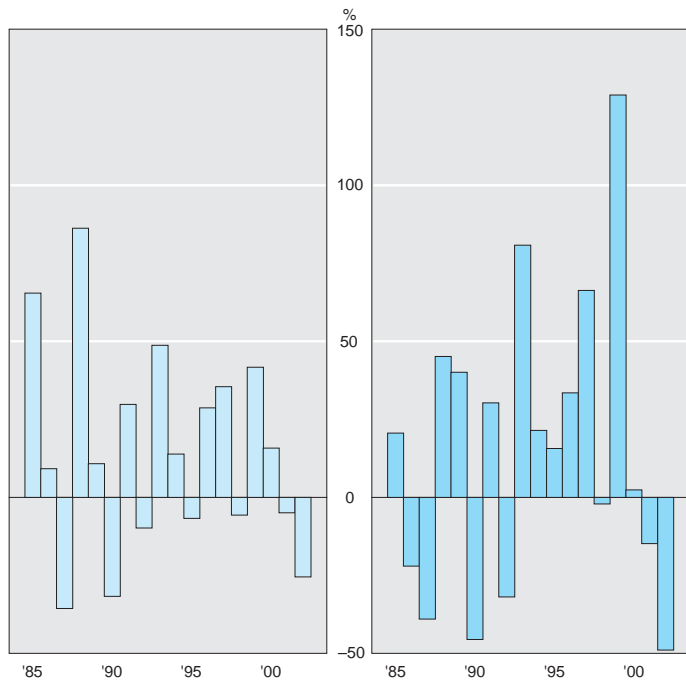
2) Tarieven bij afsluiting, gepubliceerd door de firma Diest & Geerling & Raven.

3) Totale ex-post rendement, opgebouwd uit de componenten koersrendement en dividend- c.q. couponrendement.

4) Het effectief rendement wordt bepaald door de mediaan per looptijdsklasse; het groepsrendement is het gemiddelde van de medianen.

Totaal rendement op aandelen ¹⁾

- basis-goederenindustrie
- kapitaal-goederenindustrie
- consumenten-goederenindustrie
- bankwezen

¹⁾ Totaal rendement aandelen is opgebouwd uit twee componenten, namelijk een koersrendement en een dividendrendement.

13 Effectief rendement op langlopende staatsleningen in enkele landen, jaargemiddelden

	1995	1999	2000	2001	2002
	%				
Nederland	7,20	4,63	5,40	4,94	4,89
België	7,34	4,71	5,57	5,06	4,89
Denemarken	7,58	4,92	5,66	5,09	5,06
Duitsland	6,50	4,50	5,30	4,80	4,80
Frankrijk	7,59	4,94	5,89	5,38	5,26
Ierland	8,30	4,77	5,48	5,02	4,99
Italië	11,80	4,73	5,58	5,19	5,03
Luxemburg	6,05	4,67	5,52	4,86	4,68
Portugal	11,43	4,78	5,60	5,16	5,00
Spanje	11,04	4,30	5,36	4,87	4,62
Ver. Koninkrijk	8,26	5,08	5,31	4,94	4,91
Japan	2,53	1,75	1,74	1,32	1,26
Verenigde Staten	6,58	6,13	6,12	5,58	5,32

Bron: IMF.

14 Beleggingsindexcijfers voor de Amsterdamse effectenbeurs, 31 december

	1990	1995	2000	2001	2002
Aandelen	<i>31 december 1983=100</i>				
<i>CBS-koersindex</i>					
Algemeen	168,3	321,5	897,0	708,0	462,1
Algemeen excl. Koninklijke Olie	156,9	316,3	909,4	697,0	438,2
Internationale concerns	172,5	299,0	859,7	761,3	538,1
Lokale ondernemingen	165,3	344,7	954,4	698,0	430,8
w.v.					
financiële instellingen	114,9	290,5	1 200,6	861,0	496,2
niet-financiële ondernemingen	214,3	403,6	842,5	628,6	414,4
<i>CBS-herbeleggingsindex</i>					
Algemeen	229,6	530,9	1 688,0	1 363,6	916,0
Algemeen excl. Koninklijke Olie	203,1	483,1	1 573,1	1 233,6	797,2
Internationale concerns	245,0	520,5	1 735,8	1 570,9	1 140,4
Lokale ondernemingen	212,9	530,9	1 653,9	1 239,2	788,2
w.v.					
financiële instellingen	158,8	525,2	2 464,9	1 825,6	1 096,2
niet-financiële ondernemingen	264,1	568,5	1 330,9	1 009,2	678,2
Beleggingsinstellingen	<i>31 december 1993=100</i>				
<i>CBS / Moneyview-koersindex</i>					
Totaal	69,7	97,9	184,2	155,1	118,1
w.v.					
aandelenfondsen	.	95,0	262,4	204,5	131,2
obligatiefondsen	.	99,0	129,7	132,7	133,3
geldmarktfondsen	.	105,3	119,1	120,3	119,4

14 Beleggingsindexcijfers voor de Amsterdamse effectenbeurs, 31 december (slot)

	1990	1995	2000	2001	2002
<i>CBS / Moneyview-herbeleggingsindex</i>	<i>31 december 1993=100</i>				
Totaal	65,7	101,1	200,8	171,4	132,9
w.v.					
aandelenfondsen	.	99,2	288,8	226,9	147,3
obligatiefondsen	.	101,1	139,3	145,7	149,9
geldmarktfondsen	.	105,6	120,0	124,8	128,7
Obligaties	<i>31 december 1983=100</i>				
<i>CBS-koersindex (staatsleningen)</i>					
Gemiddeld resterende looptijd:					
3-< 5 jaar	97,7	113,8	114,3	115,9	121,1
5-< 8 jaar	98,4	118,9	123,1	124,2	130,9
8-<10 jaar	97,5	119,1	127,8	127,5	135,6
<i>CBS-herbeleggingsindex</i>					
Staatsleningen	160,4	268,4	358,9	378,0	411,3
w.o.					
met vaste looptijd	159,5	266,8	356,7	375,6	408,7
w.v. met gemiddeld resterende looptijd					
<3 jaar	166,3	254,6	313,9	330,9	348,2
3-<5 jaar	159,9	260,4	338,6	358,2	389,6
5-<8 jaar	157,4	271,0	371,5	391,7	435,5
8 jaar of langer	154,7	269,6	387,5	406,4	457,8
Algemene en coöperatief georg. banken					
Gewone obligaties	160,4	257,0	338,5	363,5	392,0
Kapitaalobligaties	172,0	296,3	412,2	444,0	486,9
Supra-nationale instellingen	167,3	271,3	.	.	.
Alle ter beurze genoteerde obligaties	161,1	267,3	356,2	377,6	410,3

15 Koerswaarde van aandelen, 31 december

	1990	1995	2000	2001	2002
<i>Officiële Markt</i>	<i>mln euro</i>				
Internationale concerns	47 748	86 621	246 168	216 918	152 159
Lokale fondsen	40 081	112 648	405 757	329 390	205 867
w.v.					
financiële instellingen	13 489	39 404	201 376	167 372	97 797
niet-financiële instellingen	26 592	73 243	204 381	162 018	108 070
Totaal	87 829	199 269	651 926	546 308	358 026
Totaal, excl. Koninklijke Olie	55 864	144 730	511 989	425 302	269 961
Beleggingsmaatschappijen	16 663	44 587	84 896	75 909	60 229
Vastgoedfondsen	5 368	6 210	13 566	13 904	11 546
Overige fondsen ¹⁾	4 064	8 884	29 331	18 369	15 504
Alle genoteerde ondernemingen	113 923	258 950	779 719	654 490	445 305
<i>Officiële Parallelmarkt</i>					
Alle genoteerde ondernemingen	1 093	374	894	268	141

¹⁾ Beleggingsmaatschappijen die uit institutioneel oogpunt geen zelfstandige eenheid zijn doch onderdeel van een verzekeringsconcern, alsmede maatschappijen die als nagenoeg enig actief aandelen van een andere ter beurze genoteerde onderneming bezitten of aandelen van een onderneming die in het buitenland is gevestigd.

16 CBS / SBV-koersindex voor vastgoedfondsen, 31 december

	1995	1999	2000	2001	2002
<i>31 december 1993=100</i>					
Direct beleggend					
In Nederland	84,1	118,5	118,1	116,4	117,5
Wereldwijd	70,1	78,9	85,4	89,0	81,3
Indirect beleggend	83,9	120,3	145,2	141,5	132,5
Algemeen	71,3	86,3	92,7	94,9	88,5

N.B. SBV = Stichting Beleggings- en vastgoedkunde.

17 CBS / SBV-herbeleggingsindex voor vastgoedfondsen, 31 december

	1995	1999	2000	2001	2002
<i>31 december 1993=100</i>					
Direct beleggend					
In Nederland	93,7	170,7	182,8	194,5	214,2
Wereldwijd	79,4	114,5	134,5	152,2	177,0
Indirect beleggend	90,3	141,6	174,8	176,7	170,8
Algemeen	80,4	123,1	142,2	156,9	177,8

N.B. SBV = Stichting Beleggings- en vastgoedkunde.

18 Wisselkoersen; buitenlandse valuta per euro ¹⁾

	1999	2000	2001	2002
Amerikaanse dollar	1,07	0,92	0,90	0,95
Australische dollar	1,65	1,59	1,73	1,74
Britse pond sterling	0,66	0,61	0,62	0,63
Canadese dollar	1,58	1,37	1,39	1,48
Deense kroon	7,44	7,45	7,45	7,43
Hongaarse forint	252,77	260,04	256,59	242,98
Hong Kong dollar	8,27	7,20	6,99	7,37
Japane yen	121,32	99,47	108,68	118,06
Nieuwzeelandse dollar	2,01	2,03	2,13	2,04
Noorse kroon	8,31	8,11	8,05	7,51
Poolse zloty	4,23	4,01	3,67	3,86
Sloveense tolar	194,46	206,61	217,98	225,97
Tsechische kroon	36,88	35,60	34,07	30,80
Zuidafrikaanse rand	6,52	6,39	7,69	9,91
Zweedse kroon	8,81	8,45	9,26	9,16
Zwitserse frank	1,60	1,56	1,51	1,47

Bron: De Nederlandsche Bank, ECB.

¹⁾ Jaargemiddelden.

19 Beleggingen van institutionele beleggers

	pensioen- fondsen	verzekeraars	niet onder toezicht staande verzekerings- instellingen	beleggings- instellingen	totaal
<i>Vaste eigendommen</i> <i>mln euro</i>					
1990	14 233	7 273	.	7 002	28 508
1995	19 450	8 599	292	8 892	37 233
2000	23 330	13 506	47	28 750	65 633
2001	25 977	14 817	48	31 104	71 946
2002	22 912	14 575	43	24 785	62 315
<i>Hypotheken</i>					
1990	8 180	16 499	.	37	24 716
1995	11 835	19 967	50	78	31 931
2000	14 013	30 888	17	320	45 238
2001	14 323	32 026	16	368	46 733
2002	16 045	37 088	17	337	53 487
<i>Aandelen en deelnemingen</i>					
1990	25 641	11 788	.	8 932	46 361
1995	69 844	25 727	719	15 440	111 730
2000	222 208	80 229	1 916	56 311	360 664
2001	221 265	76 296	2 024	47 412	346 997
2002	186 247	60 172	1 641	35 314	283 374
<i>Obligaties en overige waarde- papieren</i>					
1990	32 005	12 422	.	5 890	50 317
1995	70 180	41 390	1 816	12 318	125 704
2000	156 521	77 452	1 997	10 941	246 911
2001	157 709	83 023	2 111	13 512	256 355
2002	181 224	78 680	2 232	14 542	276 678
<i>Leningen op lange termijn</i>					
1990	91 959	37 579	.	527	130 065
1995	79 386	51 620	2 548	1 250	134 804
2000	34 299	42 861	869	906	78 935
2001	28 409	35 934	1 092	3 615	69 050
2002	20 673	30 766	929	5 269	57 637
<i>Overige beleggingen</i>					
1990	4 171	3 755	.	2 217	10 143
1995	5 678	9 856	2 027	7 862	25 423
2000	7 442	18 914	1 512	4 811	32 680
2001	6 594	20 458	1 459	3 231	31 742
2002	7 781	21 157	1 252	2 401	32 591
<i>Totaal</i>					
1990	176 190	89 315	.	24 605	290 111
1995	256 374	157 159	7 453	45 840	466 825
2000	457 812	263 850	6 358	102 040	830 060
2001	454 277	262 554	6 750	99 242	822 823
2002	434 882	242 438	6 114	82 648	766 082

20 Verzekeraars in enkele landen, 2001

	levens- verzeke- raars	schade- verzeke- raars	gemengde verzeke- raars	her- verzeke- raars	totaal	
	<i>abs.</i>					<i>%</i>
Nederland	98	271	–	2	371	9
België	22	76	33	–	131	3
Denemarken	89	132	–	8	229	5
Duitsland	301	309	–	40	650	16
Finland	15	142	–	5	162	4
Frankrijk	85	304	41	36	466	11
Griekenland	21	78	14	0	113	3
Ierland	62	113	–	–	175	4
Italië	99	128	20	9	256	6
Luxemburg	57	32	4	264	357	9
Oostenrijk	5	16	32	4	57	1
Portugal	25	52	8	1	86	2
Spanje	47	190	59	3	299	7
Ver. Koninkrijk	196	318	73	46	633	15
Zweden	43	134	–	7	184	4
Europese Unie	1 165	2 295	284	425	4 169	100

21 Verzekeringmarkt in enkele landen, 2001

	levensverzekeringen		schadeverzekeringen	
	bruto premie	verzekeraars ¹⁾	bruto premie	verzekeraars ¹⁾
	<i>mln euro</i>	<i>abs.</i>	<i>mln euro</i>	<i>abs.</i>
Nederland	25 814	98	18 341	271
België	13 293	22	7 390	76
Denemarken	8 110	89	5 009	132
Duitsland	74 555	301	110 855	309
Finland	3 330	15	2 671	142
Frankrijk	86 274	85	50 039	304
Griekenland	1 309	21	1 349	78
Ierland	11 383	62	5 101	113
Italië	49 143	99	33 126	128
Luxemburg	5 221	57	885	32
Oostenrijk	5 805	5	7 725	16
Portugal	0	25	0	52
Spanje	23 021	47	20 173	190
Ver. Koninkrijk	170 920	196	87 360	318
Zweden	13 112	43	8 035	134
Europese Unie ²⁾	491 290	1 165	358 059	2 295
Australië	23 819	42	11 500	125
Canada	26 251	136	35 899	293
Japan	240 618	43	90 652	55
Verenigde Staten	561 350	1 395	742 003	3 764

Bron: Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling (OESO).

¹⁾ Betreft zowel verzekeringsmaatschappijen met een binnenlandse rechtsvorm als vestigingen van buitenlandse verzekeringsmaatschappijen.

²⁾ Aangezien verzekeringsmaatschappijen vestigingen kunnen hebben in verschillende landen is bij het aantal verzekeraars in de gehele EU sprake van dubbelstellingen.

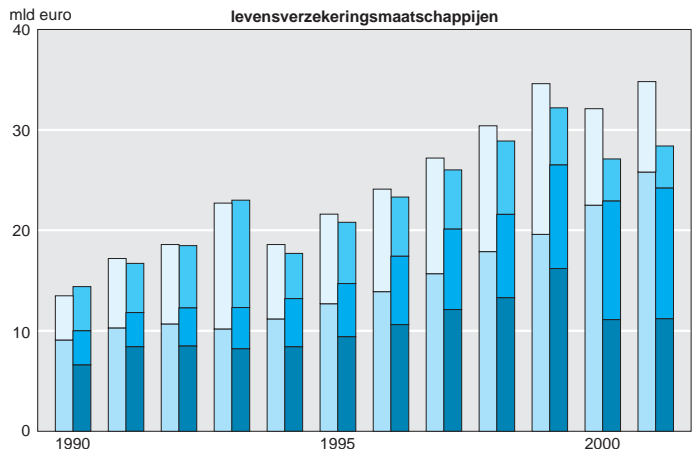
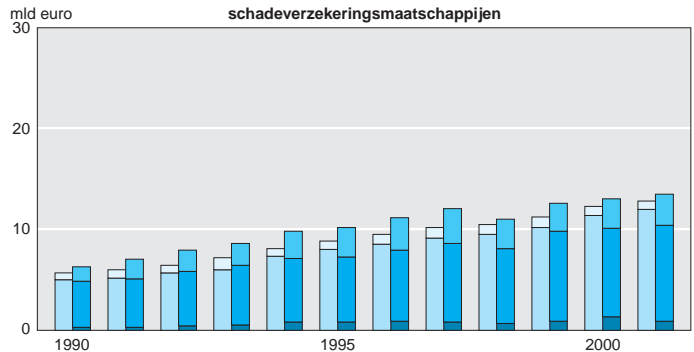
22 Verzekeringspremie per inwoner in enkele landen

	levensverzekering		schadeverzekering			levensverzekering		schadeverzekering	
	2000	2001	2000	2001		2000	2001	2000	2001
	<i>euro</i>					<i>euro</i>			
Nederland	1 475	1 612	1 014	1 174	Italië	693	864	485	559
België	1 363	1 385	653	735	Luxemburg	587	665	1 017	1 208
Denemarken	1 330	1 635	775	875	Oostenrijk	660	758	768	860
Duitsland	742	808	879	971	Portugal	385	363	332	343
Finland	1 896	1 967	486	548	Spanje	604	589	433	519
Frankrijk	1 562	1 520	667	756	Ver. Koninkrijk	3 292	3 078	794	990
Griekenland	129	131	112	137	Zweden	1 653	1 626	536	561
Ierland	2 052	2 038	722	917	Europese Unie	1 360	19 039	725	11 152

Baten en lasten van schade- en levensverzekeringsmaatschappijen

baten
 interest
 premie e.r.

lasten
 kosten en provisie
 uitkeringen e.r.
 toename verzekerings-
 technische
 voorziening e.r.

23 Levensverzekeringsmaatschappijen; gecombineerde resultatenrekening

	1995	1998	1999	2000	2001
<i>Lasten</i>	<i>mln euro</i>				
Technische rekening					
Uitkeringen e.r.	5 330	8 312	10 313	14 109	13 072
Wijziging overige technische voorzieningen e.r.	9 381	13 323	16 253	11 108	11 248
Winstdeling en kortingen	3 296	4 031	5 369	2 716	1 470
Bedrijfskosten	1 694	2 471	2 729	2 869	4 240
Beleggingslasten	654	688	841	967	280
Geboekt t.g.v. reserve (netto)	2 239	8 812	8 761	711	-4 123
Niet-technische rekening					
Andere en buitengewone lasten	98	137	104	85	95
Aandeel van derden in resultaten van geconsolideerde deelnemingen	13	29	93	135	137
Belastingen resultaat	308	429	555	706	716
Resultaat na belastingen	1 360	1 828	2 368	2 732	2 435
Totaal	24 373	40 060	47 387	36 138	29 570
<i>Baten</i>					
Technische rekening					
Verdiende premies e.r.	12 711	17 862	19 664	22 425	24 964
Opbrengsten uit beleggingen	9 223	12 502	14 977	13 280	11 606
Niet gerealiseerd resultaat op beleggingen	2 582	9 838	11 238	530	-6 225
Overig technisch resultaat e.r.	-236	-170	1 427	-192	-865
Niet-technische rekening					
Andere en buitengewone baten	93	28	82	95	90
Totaal	24 373	40 060	47 387	36 138	29 570

24 Levensverzekeringsmaatschappijen; gecombineerde balans, 31 december

	1995	1998	1999	2000	2001
<i>Activa</i>	<i>mln euro</i>				
Terreinen en gebouwen	6 897	9 415	10 363	12 434	13 846
Beleggingen in groepmaatschappijen en deelnemingen	4 979	6 431	6 666	5 557	5 229
Aandelen	14 235	34 094	38 698	35 816	32 242
Obligaties	21 940	41 521	40 794	43 456	46 059
Belangen in beleggingspools	1 077	609	605	566	555
Hypothecaire leningen	19 065	23 725	26 404	28 247	28 174
Leningen op schuldbekentenis	32 477	28 143	27 184	25 215	22 537
Deposito's bij kredietinstellingen	1 271	2 918	3 299	3 741	3 763
Andere financiële beleggingen	3 218	4 310	4 587	4 969	4 926
Depots bij verzekeraars	294	288	327	344	348
Beleggingen voor risico van polis-houders en spaarkasbeleggingen	27 500	46 668	59 184	65 463	76 249
Overige activa	7 209	9 295	10 049	15 506	14 464
Totaal	140 163	207 416	228 162	241 314	248 391
<i>Passiva</i>					
Geplaatst kapitaal	573	665	641	626	641
Reserves en voorzieningen	14 807	35 440	36 059	31 657	26 839
Voorziening verz.verplichtingen	111 205	150 744	167 564	179 883	195 147
Diverse crediteuren en overige passiva	13 578	20 567	23 897	29 148	25 764
Totaal	140 163	207 416	228 162	241 314	248 391

25 Schadeverzekeringsmaatschappijen; gecombineerde resultatenrekening

	1995	1998	1999	2000	2001
<i>Lasten</i>	<i>mln euro</i>				
Niet-technische rekening					
Beleggingslasten	73	105	101	107	129
Geboekt t.g.v. reserves (netto)	827	1 339	-149	15	-379
Toegerekende opbrengsten aan technische rekening (netto)	508	663	663	712	712
Andere en buitengewone lasten	131	253	194	124	101
Aandeel van derden in resultaten van geconsolideerde deelnemingen	1	1	1	1	1
Belastingen resultaat	164	184	226	286	217
Resultaat na belastingen	686	635	663	744	712
Totaal	2 391	3 179	1 699	1 989	1 493
<i>Baten</i>					
Technisch resultaat w.v.					
ongevallen en ziekte motorrijtuigen	426	29	81	14	234
zee, transport en luchtvaart	-55	134	-7	-23	-9
brand e.a. schade	22	9	14	-12	15
overige	152	117	155	79	101
	10	50	75	136	46
Niet-technische rekening					
Opbrengst uit beleggingen	943	1 342	1 411	1 550	1 398
Niet gerealiseerd resultaat op beleggingen	822	1 358	-146	-28	-432
Andere en buitengewone baten	73	141	116	273	140
Totaal	2 391	3 179	1 699	1 989	1 493

26 Schadeverzekeringsmaatschappijen; gecombineerde balans, 31 december

	1995	1998	1999	2000	2001
<i>Activa</i>	<i>mln euro</i>				
Terreinen en gebouwen	465	433	447	385	376
Beleggingen in groepmaatschappijen en deelnemingen	1 159	2 022	1 852	1 760	1 876
Aandelen	2 734	6 483	7 695	8 036	6 100
Obligaties	7 277	12 441	12 883	14 723	15 200
Hypothecaire leningen	406	388	396	426	459
Leningen op schuldbekentenis	4 417	2 981	2 483	2 190	1 617
Deposito's bij kredietinstellingen	701	669	731	526	496
Andere financiële beleggingen	312	511	559	599	736
Depots bij verzekeraars	105	101	99	107	110
Overige activa	4 091	4 713	5 551	6 535	7 012
Totaal	21 666	30 741	32 697	35 287	33 983
<i>Passiva</i>					
Geplaatst kapitaal	693	885	1 066	948	984
Reserves en voorzieningen	6 348	11 171	10 781	10 318	8 594
Technische voorzieningen e.r.	11 966	15 171	16 807	19 200	19 942
Overige passiva	2 659	3 514	4 043	4 821	4 463
Totaal	21 666	30 741	32 697	35 287	33 983

27 Pensioenfondsen; gecombineerde resultatenrekening

	1990	1995	1999	2000	2001
<i>Lasten</i>	<i>mld euro</i>				
Vermeerdering voorziening pensioenverplichtingen	7,7	14,3	30,5	23,3	18,5
Uitkeringen en afkopen e.r.	7,7	9,7	10,8	12,2	12,5
Onkosten	0,4	0,4	0,6	0,7	0,6
Andere lasten	0,5	1,4	1,8	1,4	0,3
Overdrachten	0,4	4,0	1,5	1,7	1,5
Geboekt t.g.v. reserves (saldo)	-3,8	0,6	34,7	-13,5	-30,8
Totaal	12,8	30,4	80,0	25,7	2,7
<i>Baten</i>					
Premies e.r.	4,9	6,5	8,3	9,5	11,2
Interest	12,0	13,8	16,5	18,7	14,9
Opbrengst onroerende goederen	0,9	1,1	1,4	1,6	1,6
Winsten en bijschrijvingen op beleggingen	-6,1	5,8	49,1	-8,2	-28,0
Andere baten	0,3	2,5	2,8	2,0	1,5
Overdrachten	0,9	0,6	2,0	2,2	1,5
Totaal	12,8	30,4	80,0	25,7	2,7

28 Pensioenfondsen; gecombineerde balans, 31 december

	1990	1995	1999	2000	2001
<i>Activa</i>	<i>mld euro</i>				
Onroerende goederen en inventaris	14,1	18,3	21,8	24,2	24,1
Hypothecaire leningen	6,9	12,1	13,6	13,9	13,4
Aandelen	] 53,8	68,1	215,7	216,5	207,0
Obligaties		74,6	135,3	167,7	164,6
Leningen op schuldbekentenis	89,3	85,2	44,2	31,4	22,5
Niet-geconsolideerde deelnemingen en overige beleggingen	7,9	6,5	14,1	14,9	15,4
Deposito's en liquide middelen	3,9	4,2	3,5	5,7	4,6
Premiereserve herverzekering	5,9	14,9	13,6	14,1	6,1
Overige vorderingen	8,1	9,1	9,9	9,3	7,8
Totaal	189,9	293,1	471,6	497,7	465,5
<i>Passiva</i>					
Stichtingskapitaal en reserves	11,3	45,0	126,6	112,5	68,6
Voorziening pensioenverplichtingen	175,2	242,8	334,8	375,5	385,9
Leningen	1,0	1,4	1,5	1,0	1,4
Overige schulden	2,3	3,9	8,8	8,7	9,6
Totaal	189,9	293,1	471,6	497,7	465,5

29 Pensioenfondsen en hun deelnemers in enkele landen

	1997	1998	1999	2000
<i>Pensioenfondsen</i>	<i>absoluut</i>			
Nederland	1 062	1 042	1 019	991
België	307	304	310	.
Denemarken	63	60	.	54
Duitsland	303	303	301	299
Finland	130	128	124	116
Italië	497	499	483	495
Luxemburg	1	1	1	.
Oostenrijk	15	17	18	19
Portugal	237	233	238	244
Spanje	.	492	557	607
Zweden	45	45	45	45
<i>Deelnemers</i>	<i>x 1 000</i>			
Nederland ¹⁾	12 374	12 598	12 929	13 355
België	348	345	362	.
Denemarken	25	24	24	23
Finland	160	149	134	125
Ierland	519	534	569	630
Italië	985	1 022	1 239	1 556
Oostenrijk	177	201	231	284
Portugal	348	381	397	400
Spanje ²⁾	2 720	3 528	4 319	4 996
Zweden	600	695	742	812

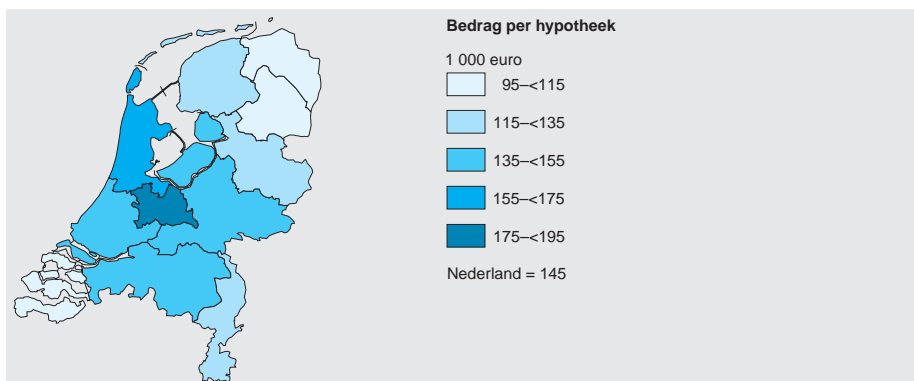
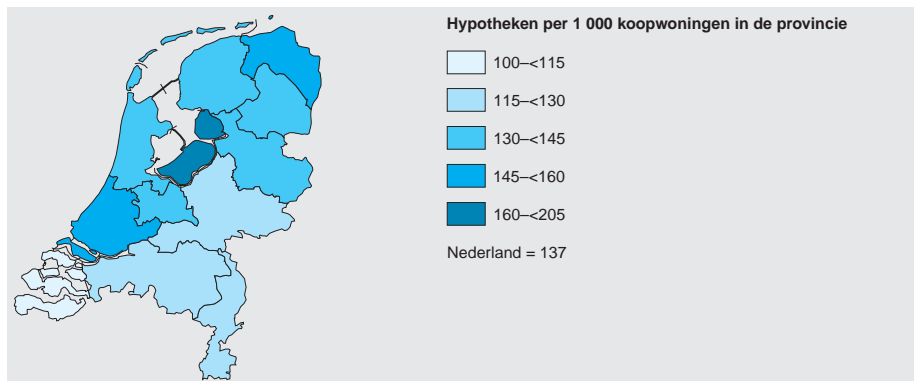
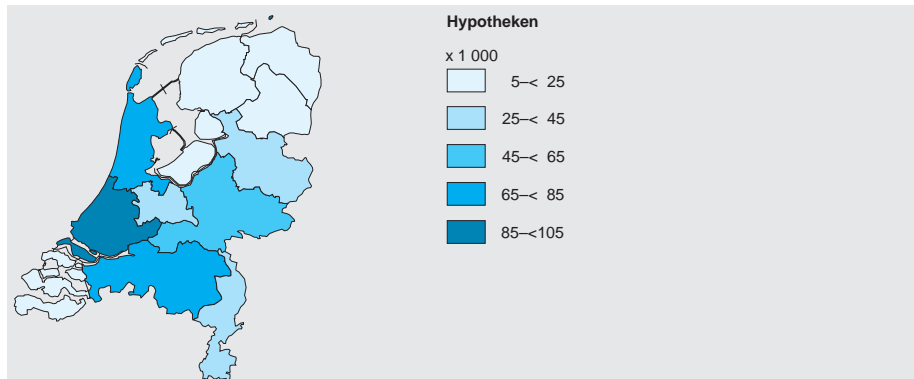
Bron: Eurostat / SBS / PENSION.

¹⁾ Betreft schattingen en kunnen dubbelstellingen bevatten.²⁾ Incl. deelnemers werknemers-, beroeps- en particuliere regelingen. Kunnen dubbelstellingen bevatten.

30 Beleggingen van pensioenfondsen in enkele landen, 2000

	on- roerende goederen	deel- nemingen, aandelen en andere waarde- papieren	participaties in beleggings- instellingen	obligaties en andere vast- rentende waarde- papieren	hypothe- caire leningen en andere lange leningen	overige	totaal
	<i>mln euro</i>						
Nederland	20 948	216 333	.	161 320	44 526	10 693	453 820
Denemarken	292	2 066	0	3 188	2	91	5 639
Finland	585	1 109	.	1 108	739	926	4 467
Ierland	3 461	33 816	0	11 621	0	3 638	52 535
Italië	3 217	1 484	1 723	8 200	0	7 500	22 122
Oostenrijk	38	19	7 511	43	73	95	7 780
Portugal	695	3 469	1 627	6 426	0	1 549	13 766
Spanje	110	7 541	968	19 812	11	6 650	35 092
Ver. Koninkrijk	45 441	607 738	96 476	194 578	11	83 389	1 027 934
Zweden	362	2 554	.	4 339	370	1 118	8 743

Bron: Eurostat / SBS / PENSION.

Prijzen nijverheid (exclusief bouwnijverheid)

De prijzen, die ten grondslag liggen aan de producentenprijsindexcijfers zijn verkregen door rechtstreekse waarnemingen bij industriële en/of handelsondernemingen. De prijs-waarneming van in Nederland geproduceerde goederen vindt plaats aan de afzetzijde van de markt en betreft bij zowel de binnenlandse als de buitenlandse afzet in principe prijzen af-fabriek, exclusief BTW, subsidies, accijnzen en eventuele heffingen. De invoerprijzen zijn in principe gemeten onder de conditie cif (cost, insurance, freight) of franco Nederlandse grens, dat wil zeggen vóór inklaren. In het algemeen hebben de prijzen betrekking op de periode waarin de goederen worden geleverd. De prijsindexcijfers van het verbruik van grondstoffen en halffabrikaten zijn opgebouwd uit prijzen van de binnenlandse afzet en de invoer.

De tabellen 1 t/m 3 betreffen het prijsverloop van de afzet en het verbruik van bedrijfstakken en -klassen volgens de Standaard Bedrijfsindexing (winning van delfstoffen, industrie, productie van elektriciteit, aardgas en water).

Prijzen diensten

De prijsindexcijfers voor het leveren van diensten beperken zich voorsnog tot enkele soorten diensten (tabel 5).

Bij de dienstenprijzen wordt geen onderscheid gemaakt tussen afzet in het binnenland en export. De prijsontwikkeling van brancheverwante activiteiten wordt ook buiten beschouwing gelaten. Bijvoorbeeld de prijsontwikkeling van motorbrandstoffen wordt niet begrepen in de autoverhuurprijsontwikkeling, ook al verkopen sommige verhuurbedrijven dit product. Het gaat hier dus om prijsontwikkelingen van karakteristieke diensten en niet om de totale prijsontwikkeling van een bedrijfsgroep.

Consumentenprijzen

De *Consumentenprijsindex* (CPI) meet de gemiddelde prijsverandering van de goederen en diensten die huishoudens aanschaffen. De aankopen worden gedaan uit het besteedbaar inkomen, dat wil zeggen uit het bruto inkomen verminderd met directe belastingen en sociale premies. Tot de laatste categorie worden ook ziekenfondspremies en premies voor particuliere ziektekostenverzekeringen gerekend (inclusief eigen bijragen). Zodoende blijft de verzekerde medische zorg buiten beschouwing.

De CPI houdt wel rekening met overheidsdiensten en met consumptiegebonden belastingen, zoals onroerendezaakbelasting en motorrijtuigenbelasting.

Vanaf januari 2003 publiceert het CBS de volgende indexcijferreeksen:

Maandelijks

– CPI voor alle huishoudens + afgeleide reeks

De reeks *alle huishoudens* is gebaseerd op het uitgavenpatroon van het gemiddelde Nederlandse huishouden.

– Geharmoniseerde consumentenprijsindex (HICP)

De HICP is bedoeld om de inflatie internationaal te kunnen vergelijken.

Jaarlijks in januari

– CPI voor werknemersgezinnen + afgeleide reeks

De CPI voor werknemersgezinnen laat de prijsontwikkeling zien van werknemersgezinnen, ongeacht hun inkomensniveau.

De *afgeleide CPI* wordt berekend als de (gewone) CPI minus het effect van veranderingen in de indirecte belastingen, zoals BTW en accijnzen, en de consumptiegebonden belastingen.

In tabel 6 staan de jaargemiddelden van de CPI-alle huishoudens en in tabel 7 de afgeleide CPI-alle huishoudens.

De inflatie wordt berekend als de procentuele verandering van de consumentenprijsindex ten opzichte van een jaar eerder. De grafiek 'Inflatie' is gebaseerd op de prijsindexcijfers voor alle huishoudens. Het pakket goederen en diensten is ongeveer eens per vijf jaar aangepast aan wijzigingen in het consumptiepatroon.

De Europese geharmoniseerde indices in tabel 8 dienen speciaal voor het vergelijken van de inflatie tussen de lidstaten van de Europese Unie.

Het belangrijkste verschil tussen de geharmoniseerde index en de nationale consumentenprijsindex betreft de consumptiepakketten waarop zij betrekking hebben. Wonen in een eigen huis (huurwaarde), consumptiegebonden belastingen (onroerendezaakbelasting, motorrijtuigenbelasting e.d.), uitgaven in het buitenland, contributies en collegegelden worden bijvoorbeeld wel meegenomen in de nationale index, maar niet in de geharmoniseerde.

De koopkrachtpariteiten in tabel 9 geven aan hoeveel duurder of goedkoper landen zijn t.o.v. het gemiddelde van de lidstaten van de Europese Unie.

1 Producentenprijsindexcijfers van de nijverheid (excl. bouwnijverheid) per bedrijfstak

	wegings- factor	1995	1999	2000	2001	2002
Afzet		<i>1995=100</i>				
<i>Delfstoffenwinning</i>						
Afzet binnenland	62 227	100	102,4	156,3	169,3	155,8
Afzet buitenland	37 773	100	86,9	157,2	182,7	158,8
Totale afzet	100 000	100	96,5	156,7	174,3	156,9
<i>Industrie ¹⁾</i>						
Afzet binnenland	39 192	100	102,2	110,4	113,4	113,3
w.v.						
intermediaire goederen	21 455	100	100,1	110,9	113,9	112,5
consumptiegoederen	13 156	100	104,1	110,6	114,4	115,2
investeringsgoederen	4 582	100	106,4	107,5	108,4	111,1
Afzet buitenland	60 808	100	102,3	116,5	117,1	115,4
Totale afzet	100 000	100	102,2	114,1	115,7	114,5
<i>Openbare voorzieningsbedrijven</i>						
Afzet binnenland	99 895	100	102,6	107,1	115,3	120,7
w.v.						
intermediaire goederen	38 709	100	102,9	106,5	113,9	118,6
consumptiegoederen	60 730	100	102,4	107,5	116,2	122,1
investeringsgoederen	456	100	104,6	105,8	110,8	113,3
Verbruik van grondstoffen en halffabrikaten						
<i>Delfstoffenwinning</i>						
Verbruik van						
Industriële producten	52 232	100	105,4	107,3	107,6	110,6
Elektriciteit, gas en water	4 681	100	106,0	107,6	112,4	114,8
Binnenland, totaal	58 214	100	105,4	108,3	109,4	111,9
Buitenland (invoerprijzen)	41 786	100	120,6	186,7	171,5	166,2
Totaal	100 000	100	111,7	141,1	135,3	134,6
<i>Industrie</i>						
Verbruik van						
Landbouwproducten	12 586	100	92,4	99,3	108,7	101,0
Delfstoffen	1 942	100	108,2	167,8	173,3	164,0
Industriële producten	30 525	100	100,3	112,2	114,7	113,1
Elektriciteit, gas en water	2 890	100	103,3	106,3	113,0	117,1
Binnenland, totaal	47 944	100	98,7	110,7	115,4	112,2
Buitenland (invoerprijzen)	52 056	100	105,7	132,0	127,9	126,4
Totaal	100 000	100	102,4	121,8	121,9	119,6
<i>Openbare voorzieningsbedrijven</i>						
Verbruik van						
Delfstoffen	73 513	100	100,5	152,7	168,0	152,8
Industriële producten	7 030	100	105,0	118,2	121,7	124,5
Elektriciteit, gas en water	4 702	100	106,2	107,7	112,5	114,9
Binnenland, totaal	85 245	100	101,2	147,4	161,1	148,4
Buitenland (invoerprijzen)	14 755	100	106,0	121,0	150,3	147,6
Totaal	100 000	100	101,9	143,5	159,5	148,3

¹⁾ Excl. producten van uitgeverijen, vliegtuigen en schepen (m.u.v. pleziervaartuigen).

2 Producentenprijsindexcijfers van de totale afzet van de nijverheid (excl. bouwnijverheid) per bedrijfsklasse

	1995	1999	2000	2001	2002
	<i>1995=100</i>				
Energiehoudende delfstoffenwinning	100	97	160	177	158
Zand-, grind-, klei-, zoutwinning	100	95	97	115	136
Voedingsmiddelen- en drankenindustrie	100	101	106	112	113
Tabakverwerkende industrie	100	113	119	126	129
Textielindustrie	100	99	100	102	103
Kleding- en bontindustrie	100	104	104	105	108
Leer-, lederwaren- en schoenindustrie	100	106	108	113	116
Hout-, kurk-, rietwarenindustrie (excl. meubels)	100	104	107	109	111
Papier(waren)- en karton(waren)industrie	100	93	103	106	104
Uitgeverijen, drukkerijen, reproductie ¹⁾	100	98	100	104	106
Aardolie- en steenkoolverwerkende industrie	100	134	240	223	209
Chemische industrie	100	96	112	111	105
Rubber- en kunststofverwerkende industrie	100	100	104	107	105
Glas-, aardewerk-, cement-, kalkindustrie	100	97	97	101	101
Metaal- en elektrotechnische industrie	100	102	106	106	107
w.v.					
basismetalaalindustrie	100	91	107	100	99
metaalproductenindustrie	100	104	107	108	110
machine- en apparatenindustrie	100	105	107	108	110
elektrische en optische apparatenindustrie	100	99	100	100	101
transportmiddelenindustrie ²⁾	100	108	110	112	113
Meubel- en overige industrie	100	107	109	114	116

1) Excl. producten van uitgeverijen.

2) Excl. vliegtuigen en schepen (m.u.v. pleziervaartuigen).

3 Producentenprijsindexcijfers van het verbruik van grondstoffen en halffabrikaten door de industrie per bedrijfsklasse

	1995	1999	2000	2001	2002
	<i>1995=100</i>				
Voedingsmiddelen- en drankenindustrie	100	98	106	111	109
Tabakverwerkende industrie	100	103	111	115	118
Textielindustrie	100	101	104	107	107
Kleding- en bontindustrie	100	102	104	108	107
Leer-, lederwaren- en schoenindustrie	100	102	108	112	112
Hout-, kurk-, rietwarenindustrie (excl. meubels)	100	103	104	102	102
Papier(waren)- en karton(waren)industrie	100	92	111	108	104
Uitgeverijen, drukkerijen, reproductie ¹⁾	100	91	95	99	97
Aardolie- en steenkoolverwerkende industrie	100	133	240	213	206
Chemische industrie	100	104	135	134	129
Rubber- en kunststofverwerkende industrie	100	94	104	105	104
Glas-, aardewerk-, cement-, kalkindustrie	100	102	110	113	115
Metaal- en elektrotechnische industrie	100	100	106	108	108
w.v.					
basismetalaalindustrie	100	99	106	108	107
metaalproductenindustrie	100	95	104	103	104
machine- en apparatenindustrie	100	103	107	109	110
elektrische en optische apparatenindustrie	100	99	104	106	104
transportmiddelenindustrie ²⁾	100	104	107	109	110
Meubel- en overige industrie	100	102	106	108	108

1) Excl. producten van uitgeverijen.

2) Excl. vliegtuigen en schepen (m.u.v. pleziervaartuigen).

4 Producentenprijsindexcijfers van de afzet van de industrie in enkele landen

	1995	1999	2000	2001	2002
<i>1995=100</i>					
Nederland	100	102,2	114,1	115,7	114,6
België	100	101,2	111,1	110,5	110,2
Denemarken	100	102,7	106,9	110,0	111,1
Duitsland	100	100,3	103,5	104,9	105,2
Finland	100	96,9	106,3	105,1	102,6
Frankrijk	100	94,3	96,3	97,7	97,8
Griekenland	100	119,0	125,2	128,7	132,0
Ierland	100	104,4	111,6	113,4	112,1
Italië	100	103,1	109,3	111,4	111,6
Luxemburg	100	95,3	99,8	100,1	96,0
Oostenrijk	100	99,0	103,0	104,6	104,2
Spanje	100	102,7	108,3	110,2	110,9
Ver. Koninkrijk	100	105,3	108,0	108,2	108,5
Zweden	100	97,6	101,7	103,3	102,7
Europese Unie	100	101,2	105,9	107,3	107,5
Japan	100	96,1	96,1	93,9	91,9
Verenigde Staten	100	103,3	107,5	108,3	107,6

Bron: Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling (OESO).

5 Prijsindexcijfers van de afzet van diensten

	eenheid	1995	1999	2000	2001	2002
Lease						
Personenauto's	1990=100	118,3	118,6	129,1	130,0	133,1
Bestelauto's	1990=100	113,3	101,5	106,0	106,8	108,7
Vrachtauto's	1990=100	108,1	110,3	112,2	111,2	110,9
Totaal	1990=100	116,5	115,8	124,6	125,3	127,6
Goederenwegvervoer						
Nationaal	1994=100	101,3	108,6	112,4	118,0	121,9
Internationaal	1994=100	99,3	103,0	106,5	109,4	111,0
Totaal	1994=100	100,3	105,9	109,6	114,0	116,8

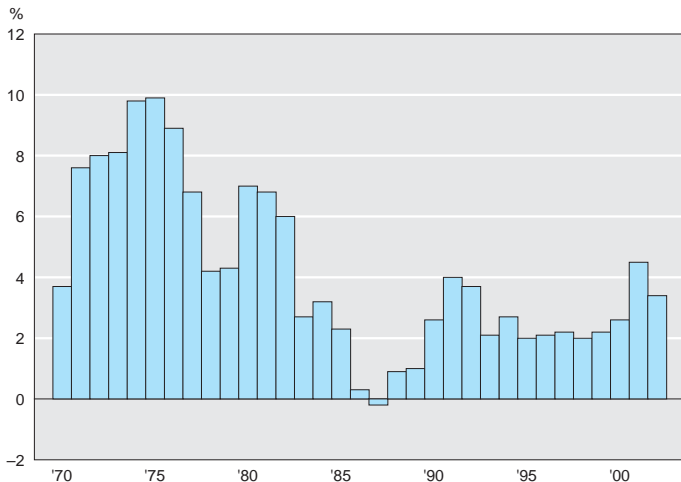
6 Consumentenprijsindexcijfers, alle huishoudens

	wegings- factor ¹⁾	2000	2001	2002	mutaties 2002 t.o.v. 2001
<i>2000=100</i>					
					%
<i>Voedingsmiddelen en alcoholvrije dranken</i>	111	100	107,0	110,5	3,3
Voedingsmiddelen	100	100	107,5	111,3	3,5
Brood en graanproducten	16	100	104,4	107,9	3,4
Vlees	23	100	109,7	110,8	1,0
Vis, schaal- en schelpdieren	4	100	110,3	118,3	7,3
Melk, kaas en eieren	16	100	107,6	112,8	4,8
Oliën en vetten	2	100	103,8	107,9	3,9
Fruit	9	100	110,1	115,1	4,5
Groenten en aardappelen	11	100	109,4	114,7	4,8
Suiker, zoetwaren en ijs	9	100	104,4	108,0	3,4
Overige voedingsmiddelen	10	100	105,3	109,8	4,3
Alcoholvrije dranken	11	100	102,6	103,1	0,5
Koffie, thee en cacao	3	100	99,1	97,6	-1,5
Mineraalwater, frisdranken en sappen	7	100	104,3	105,7	1,3

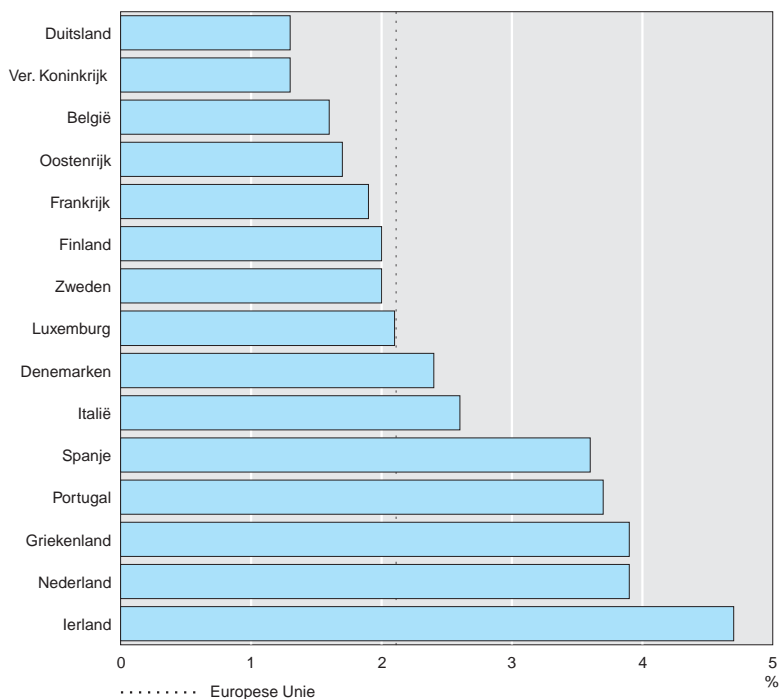
6 Consumentenprijsindexcijfers, alle huishoudens (slot)

	wegings- factor ¹⁾	2000	2001	2002	mutaties 2002 t.o.v. 2001
		<i>2000=100</i>			%
<i>Alcoholhoudende dranken en tabak</i>	31	100	106,7	111,9	4,9
Alcoholhoudende dranken	14	100	105,8	111,7	5,6
Tabak	17	100	107,4	112,1	4,4
<i>Kleding en schoeisel</i>	64	100	101,8	105,0	3,1
Kleding en kledingstoffen	53	100	100,8	103,4	2,6
Schoeisel en schoenreparaties	11	100	106,7	112,6	5,5
<i>Huisvesting, water en energie</i>	218	100	105,0	108,5	3,3
Huisvesting	158	100	102,6	105,5	2,8
Onderhoud en reparatie van de woning	15	100	105,9	110,2	4,1
Watervoorziening en overige diensten i.v.m. de woning	9	100	104,5	106,3	1,7
Energie	36	100	115,2	121,2	5,2
<i>Stoffering, huishoudelijke apparaten</i>	71	100	105,4	109,4	3,8
Meubelen en vloerbedekking	32	100	106,2	110,8	4,3
Huishoudtextiel	5	100	106,3	113,5	6,8
Huishoudelijke apparatuur incl. reparatie	9	100	100,3	98,1	-2,2
Vaat- en glaswerk en huishoudelijke artikelen	7	100	104,8	108,5	3,5
Gereedschappen en werktuigen voor huis en tuin	3	100	103,8	108,0	4,0
Dagelijks woningonderhoud	16	100	106,8	112,3	5,1
<i>Gezondheid</i>	6	100	102,9	105,5	2,5
<i>Vervoer</i>	121	100	102,7	104,8	2,0
Aankoop voertuigen	44	100	103,0	104,2	1,2
Gebruik van privé-voertuigen, w.o. autobrandstoffen	65	100	102,2	104,5	2,3
Vervoersdiensten	12	100	104,0	108,2	4,0
<i>Communicatie</i>	36	100	99,1	101,3	2,2
<i>Recreatie en cultuur</i>	115	100	103,2	105,1	1,8
Audio en video, computers en software	28	100	96,2	89,8	-6,7
Duurzame goederen voor recreatie en cultuur	6	100	106,9	110,4	3,3
Spelartikelen, bloemen, planten en huisdieren	20	100	105,4	109,6	4,0
Recreatieve en culturele dienstverlening	24	100	104,9	109,9	4,8
Boeken, kranten, tijdschriften en schrijfwaren	22	100	105,1	109,5	4,2
Pakketreizen	16	100	106,4	110,7	4,0
<i>Onderwijs</i>	1	100	103,3	115,7	12,0
<i>Hotels, cafés en restaurants</i>	44	100	105,8	112,8	6,6
Restaurants, cafés en kantines	42	100	105,8	112,7	6,5
Accommodatie	3	100	106,0	113,5	7,1
<i>Diverse goederen en diensten</i>	102	100	104,5	109,7	5,0
Lichaamsverzorging	25	100	104,7	108,8	3,9
Artikelen voor persoonlijk gebruik, n.e.g.	10	100	105,1	108,7	3,4
Sociale bescherming	9	100	101,4	107,1	5,6
Verzekering	28	100	103,8	107,4	3,5
Financiële diensten	11	100	104,3	112,3	7,7
Andere diensten n.e.g.	19	100	106,5	114,8	7,8
<i>Consumptiegebonden belastingen en overheidsdiensten</i>	34	100	101,6	103,7	2,1
Consumptiegebonden belastingen	26	100	101,9	103,8	1,9
Overheidsdiensten, w.o. college- en lesgeld voortgezet onderwijs	8	100	100,7	103,4	2,7
<i>Consumptie in het buitenland</i>	46	100	102,9	106,0	3,0
<i>Totaal bestedingen</i>	1 000	100	104,2	107,6	3,3

¹⁾ In % van de totale consumptieve gezinsuitgaven in 2000.

Geharmoniseerde consumentenprijsindexcijfers van de Europese Unie; mutaties 2002 t.o.v. 2001

7 Consumentenprijsindexcijfers, afgeleid

	2000	2001	2002	mutaties 2002 t.o.v. 2001
	2000=100			%
Alle huishoudens	100	103,1	106,4	3,2

8 Geharmoniseerde consumentenprijsindexcijfers van de Europese Unie

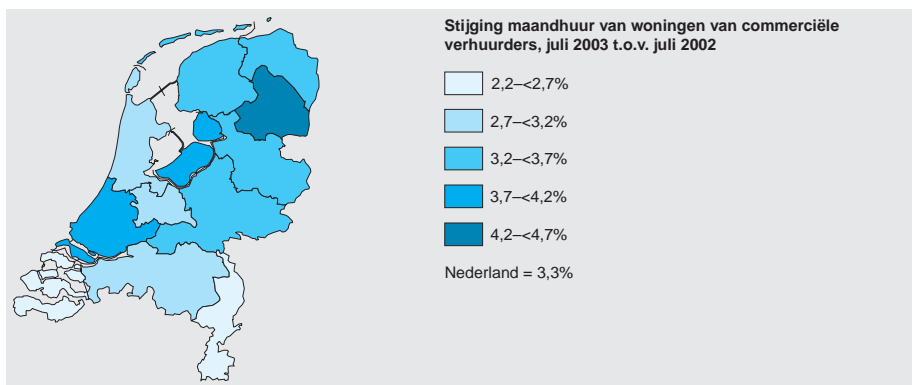
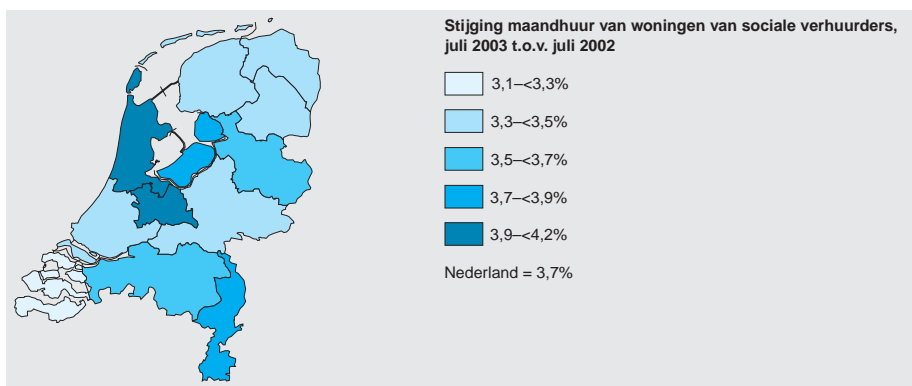
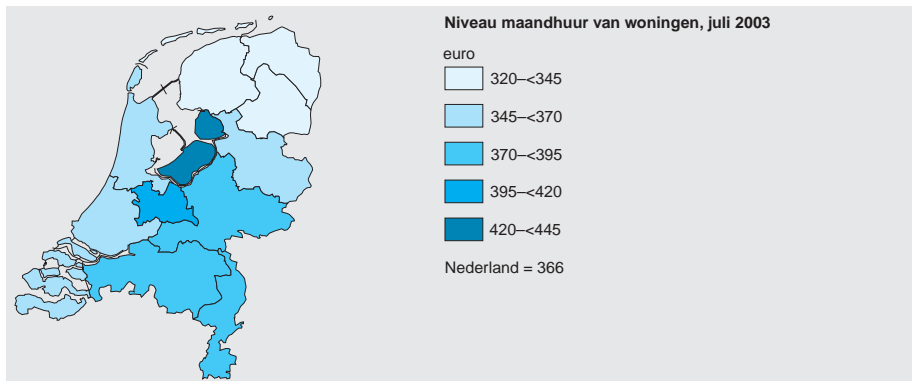
	1998	1999	2000	2001	2002	mutaties 2002 t.o.v. 2001
	1996=100					%
Nederland	103,7	105,8	108,2	113,8	118,2	3,9
België	102,4	103,6	106,4	109,0	110,7	1,6
Denemarken	103,3	105,4	108,3	110,7	113,4	2,4
Duitsland	102,1	102,8	104,9	107,4	107,6	1,3
Finland	102,6	103,6	107,0	109,8	112,0	2,0
Frankrijk	102,0	102,5	104,4	106,3	108,3	1,9
Griekenland	110,2	112,6	115,8	120,1	124,8	3,9
Ierland	103,4	106,0	111,5	116,0	121,5	4,7
Italië	103,9	105,7	108,4	110,9	113,8	2,6
Luxemburg	102,4	103,4	107,3	109,9	112,1	2,1
Oostenrijk	102,0	102,5	104,5	106,9	108,8	1,7
Portugal	104,2	106,4	109,4	114,2	118,4	3,7
Spanje	103,7	106,0	109,7	112,8	116,8	3,6
Ver. Koninkrijk	103,4	104,8	105,6	106,9	108,3	1,3
Zweden	102,9	103,4	104,8	107,6	109,7	2,0
Europese Unie	103,0	104,3	106,4	108,9	110,8	2,1
Euro-zone (MUICP)	102,7	103,8	106,3	108,9	110,9	2,3

Bron: Eurostat.

9 Koopkrachtpariteiten in enkele landen; prijsniveau-indexcijfers

	1999	2000	2001*
	Europese Unie=100		
België	102	100,1	98,4
Denemarken	122	121,3	125,7
Duitsland	104	99,6	101,9
Finland	120	116,1	116,7
Frankrijk	105	101,9	98,8
Griekenland	82	79,3	81,4
Ierland	103	107,8	112,8
Italië	86	88,6	91,6
Luxemburg	98	96,4	99,4
Nederland	97	99,8	99,0
Oostenrijk	101	96,9	98,0
Portugal	73	72,3	73,9
Spanje	83	83,0	82,5
Ver. Koninkrijk	112	118,3	115,3
Zweden	125	127,8	121,7

Bron: Eurostat / CBS.

- 6.1 Geografie
- 6.2 Milieu

Geografische ligging van Nederland:

- Meest noordelijke landpunt 53° 33' 22" noorderbreedte. Dit punt ligt op de gemiddelde hoogwaterlijn van het Noorderstrand op Rottumeroog en is variabel.
- Meest oostelijke landpunt 7° 13' 42" oosterlengte. Dit punt komt overeen met grenspaal 196 bij Nieuweschans.
- Meest zuidelijk landpunt 50° 45' 4" noorderbreedte. Dit punt komt overeen met grenspaal 12 ten zuiden van Epen in Zuid-Limburg.
- Meest westelijke landpunt 3° 21' 30" oosterlengte. Dit punt komt overeen met grenspaal 359 bij St. Anna ter Muiden.
- Hoogste punt 323,0 meter boven NAP. Dit punt ligt op de Vaalserberg ca. 300 meter west en ca. 125 meter noord van het Drielandenpunt.
- Laagste punt 6,7 meter beneden NAP. Dit punt ligt in Nieuwerkerk a/d IJssel in het zuidelijke deel van de Zuid-Polder.

Nederland heeft een oppervlakte van 41 528 km².

In het noorden en westen wordt Nederland begrensd door de Noordzee; in het oosten en het zuiden grenst Nederland aan Duitsland en België.

Nederland is een zeer vlak land met slechts in het zuiden en oosten enkele heuvels. Het westen en noorden liggen beneden het gemiddelde zeeniveau (24% van de landoppervlakte).

Nederland heeft een gematigd zeeklimaat. Dit wordt gekenmerkt door koele zomers en zachte winters. De gemiddelde temperatuur bedraagt aan de kust in de zomer ongeveer 16° en in de winter ongeveer 3°C. In het binnenland liggen de gemiddelde temperaturen in de zomer en winter respectievelijk op 17 en 2°C.

Toelichting

Tabel 2 geeft informatie over het bodemgebruik. Het bodemgebruik en de veranderingen daarin worden met ingang van 1989 om de drie à vier jaar geïnventariseerd. De laatste gegevens hebben betrekking op de inventarisatie van 2000. In de toestand van het bodemgebruik wordt een groot aantal vormen onderscheiden, zoals: verkeer, bebouwd, semi-bebouwd, recreatie, landbouw, bos en natuur en water.

Met ingang van 1999 vindt ook onderzoek plaats naar een aantal aan het aardoppervlak gebonden fysieke gegevens in het kader van de Financiële-verhoudingswet (Fvw). Het betreft onder andere de oppervlakte aan fysieke bebouwing in woonkernen en buitengebieden (tabel 4). De bron voor deze gegevens is de digitale topografische kaart van de Topografische Dienst Nederland (TDN).

Verklaring van termen

bebouwd Terrein in gebruik voor wonen, winkelen, uitgaan, voorzieningen, cultuur en werken.

bebouwing, oppervlakte Som van de grondoppervlakten van de objecten 'gebouwen', 'bebouwd gebied' en 'hoogbouw' op de meest recente topografische kaartbladen van de Topografische Dienst.

bos en natuur Terrein in gebruik als bos, of in droge of natte natuurlijke staat.

buitengebied Het deel van een gemeente dat niet tot een woonkern behoort.

cultuurgrond Beteelbare oppervlakte grond.

gemeentelijk ingedeelde oppervlakte Het grondgebied, dat onder gemeentelijk bestuur valt.

globale straling De hoeveelheid in warmte omgezette energie van zon- en hemelstraling.

1 hPa 1 hectopascal (=1 millibar).

semi-bebouwd Terrein in gebruik voor afvalberging, wrakkenopslag, begraven en bouwen, alsmede ander (semi) verhard terrein.

UT Universal Time (=Wereldtijd; vroegere GMT).

verkeer Terrein in gebruik voor spoor-, weg- en vliegverkeer.

woonkern Een verzameling van twee of meer met zijden aan elkaar grenzende rastervierkanten, respectievelijk een geïsoleerd rastervierkant van 500 x 500 meter (volgens het stelsel van de Rijksdriehoeksmeting) van een gemeente waarvan ieder vierkant ten minste 25 adressen bevat.

1 Bodemgebruik, 1 januari

	1990	1995	1999	2000	2001
	<i>km²</i>				
Gemeentelijk ingedeeld	40 936	41 045	41 526	41 528	41 528
Niet gemeentelijk ingedeeld	639	482	–	–	–
Totaal	41 574	41 526	41 526	41 528	41 528
w.v.					
land	33 938	33 889	33 801	33 783	33 783
binnenwater	3 423	3 483	3 553	3 574	3 574
buitenwater	4 213	4 155	4 173	4 170	4 170

2 Bodemgebruik per provincie, 2000

	verkeer	bebouwd	semi-bebouwd	recreatie	landbouw	bos en natuur	binnen- en buitenwater	totaal
	<i>km²</i>							
Groningen	64	146	38	36	1 923	130	632	2 968
Friesland	87	153	26	46	2 649	387	2 392	5 741
Drenthe	68	132	21	44	1 947	430	38	2 680
Overijssel	101	228	27	62	2 436	472	94	3 421
Flevoland	34	68	27	38	1 028	225	993	2 412
Gelderland	156	416	42	121	3 081	1 158	161	5 137
Utrecht	51	202	19	50	833	207	78	1 439
Noord-Holland	113	413	62	123	1 644	302	1 404	4 059
Zuid-Holland	131	505	86	146	1 783	207	588	3 446
Zeeland	74	99	39	40	1 415	121	1 146	2 934
Noord-Brabant	171	555	61	121	3 170	843	162	5 082
Limburg	80	269	38	62	1 351	353	56	2 209
Nederland	1 130	3 183	486	889	23 260	4 835	7 745	41 528

3 Bodemgebruik in enkele landen, 2000

	oppervlakte land	w.v.		
		cultuurgrond	bos	overig
	<i>1 000 km²</i>	%		
Nederland	34	58	10	32
België en Luxemburg	33	46	22	32
Duitsland	357	49	30	21
Denemarken	42	63	10	27
Finland	305	8	76	16
Frankrijk	550	54	28	18
Griekenland	129	66	22	12
Ierland	69	64	8	28
Italië	294	53	23	24
Oostenrijk	83	41	40	19
Portugal	92	43	34	23
Spanje	499	60	33	7
Ver. Koninkrijk	241	70	10	20
Zweden	412	8	68	24

Bron: Food and Agriculture Organization (FAO).

gemeenten met:

● 50 000 – 100 000 inwoners

● meer dan 100 000 inwoners

▲ meteorologische waarnemingsstations

4 Oppervlakte bebouwing

	2001			2002		
	woon- kernen	buiten- gebieden	totaal	woon- kernen	buiten- gebieden	totaal
	<i>ha</i>					
Groningen	2 641	1 209	3 851	2 668	1 219	3 887
Friesland	2 904	1 642	4 545	2 964	1 643	4 607
Drenthe	2 145	1 262	3 407	2 187	1 261	3 447
Overijssel	4 679	2 715	7 394	4 749	2 714	7 463
Flevoland	1 117	673	1 790	1 187	684	1 872
Gelderland	8 203	4 240	12 443	8 317	4 291	12 609
Utrecht	4 298	1 040	5 338	4 476	1 045	5 521
Noord-Holland	9 150	2 050	11 200	9 352	2 029	11 381
Zuid-Holland	12 061	2 251	14 312	12 116	2 277	14 393
Zeeland	1 839	976	2 815	1 875	980	2 854
Noord-Brabant	10 996	5 030	16 026	11 226	5 096	16 321
Limburg	5 130	2 176	7 306	5 210	2 180	7 390
Nederland	65 165	25 262	90 427	66 327	25 419	91 746

5 Luchttemperatuur

			meteorologisch waarnemingsstation				
			De Kooy ¹⁾	Eelde	De Bilt	Vlissingen	Beek
	<i>°celsius</i>						
Gemiddelde van de 24 uurwaarnemingen	januari	1971/2000	3,2	2,0	2,8	3,8	2,6
		2002	4,8	4,1	4,4	5,0	4,2
	juli	1971/2000	16,6	16,5	17,4	17,5	17,7
		2002	17,0	17,3	17,6	17,4	17,9
Gemiddelde van de dagelijkse minima	januari	1971/2000	0,8	-0,8	0,0	1,9	-0,1
		2002	2,8	2,0	1,8	3,1	1,4
	juli	1971/2000	13,3	11,3	12,5	14,5	13,0
		2002	14,2	12,8	12,7	15,0	13,9
Gemiddelde van de dagelijkse maxima	januari	1971/2000	5,2	4,4	5,2	5,6	5,0
		2002	6,6	6,0	6,7	6,9	6,9
	juli	1971/2000	19,7	21,4	22,1	20,9	22,5
		2002	20,0	21,9	22,2	20,5	22,4
Laagste temperatuur		2002	-6,6	-9,3	-8,7	-5,5	-7,6
Hoogste temperatuur		2002	29,1	33,7	33,3	31,7	33,6
	<i>dagen</i>						
Vorstdagen (etmalen van 0–24 UT met minimumtemperatuur lager dan 0,0°C)		1971/2000	40	70	58	24	58
		2002	29	51	40	10	32
Ijsdagen (etmalen van 0–24 UT met maximumtemperatuur lager dan 0,0°C)		1971/2000	9	12	8	6	10
		2002	8	12	6	3	4
Zomerse dagen (etmalen van 0–24 UT met maximumtemperatuur 25,0°C of hoger)		1971/2000	7	18	22	13	28
		2002	10	18	18	9	23

Bron: Koninklijk Nederlands Meteorologisch Instituut.

¹⁾ Het station Den Helder is op 1 augustus 1972 opgeheven; de metingen zijn voortgezet op het marinevliegveld De Kooy. De gemiddelden 1971/2000 zijn herleid tot die van De Kooy.

6 Luchtdruk, neerslag en zonnenschijn

		meteorologisch waarnemingsstation				
		De Kooy ¹⁾	Eelde	De Bilt	Vlissingen	Beek
Luchtdruk in hPa (herleid tot zeeniveau)	1971/2000	1 014,9	1 015,0	1 015,5	1 015,7	1 016,2
	2002	1 014,2	1 014,3	1 014,7	1 014,7	1 015,4
Neerslag in mm	1971/2000	773	780	827	758	750
	2002	944	993	988	932	952
Dagen met neerslag (1,0 mm of meer neerslag)	1971/2000	129	136	131	128	126
	2002	139	140	139	143	133
Dagen met sneeuw	1971/2000	26	31	25	20	30
	2002	10	12	5	1	7
Uren zonnenschijn	1971/2000	1 649	1 471	1 524	1 624	1 480
	2002	1 814	1 504	1 688	1 790	1 559

Bron: Koninklijk Nederlands Meteorologisch Instituut.

¹⁾ Het station Den Helder is op 1 augustus 1972 opgeheven; de metingen zijn voortgezet op het marinevliegveld De Kooy. De gemiddelden 1971/2000 zijn herleid tot die van De Kooy.

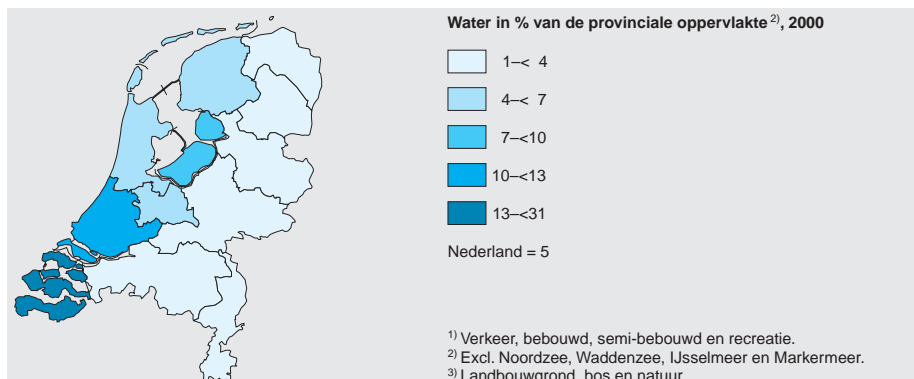
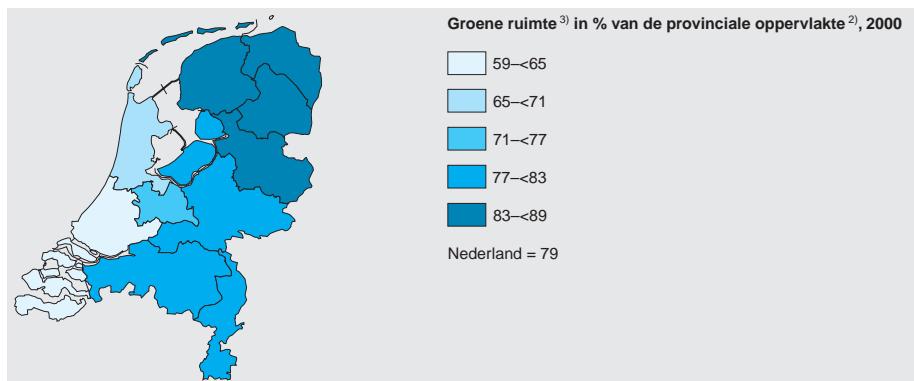
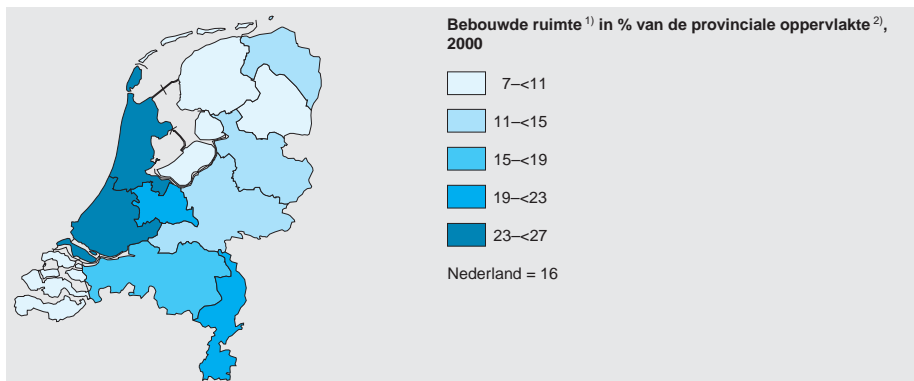
7 Luchttemperatuur, neerslag, zonnenschijn per jaargetijd te De Bilt¹⁾

		winter	lente	zomer	herfst
		(dec.–febr.)	(mrt.–mei)	(juni–aug.)	(sept.–nov.)
Luchttemperatuur in °celsius					
Gemiddelde van de 24 uurwaarnemingen	1971/2000	3,3	8,9	16,6	10,2
	2002	4,8	10,0	17,6	10,7
Gemiddelde van de dagelijkse minima	1971/2000	0,4	4,3	11,6	6,4
	2002	1,7	4,9	12,4	6,3
Gemiddelde van de dagelijkse maxima	1971/2000	5,9	13,4	21,4	14,0
	2002	7,6	14,8	22,3	14,8
Laagste temperatuur	2002	-6,8	-5,6	2,6	-1,1
Hoogste temperatuur	2002	15,5	25,5	33,3	25,1
Vorstdagen (etmalen van 0–24 UT met minimumtemperatuur lager dan 0,0°C)	1971/2000	40	13	0	6
	2002	32	11	0	2
Ijsdagen (etmalen van 0–24 UT met maximumtemperatuur lager dan 0,0°C)	1971/2000	8	0	0	0
	2002	4	0	0	0
Zomerse dagen (etmalen van 0–24 UT met maximumtemperatuur 25,0°C of hoger)	1971/2000	0	3	18	1
	2002	0	1	16	1
Neerslag in mm	1971/2000	202	179	206	240
	2002	342	133	305	224
Dagen met neerslag (1,0 mm of meer neerslag)	1971/2000	35	31	29	36
	2002	49	26	34	35
Uren zonnenschijn	1971/2000	175	476	575	298
	2002	257	567	534	352
Globale straling in kJ per cm ²	1971/2000	25	115	150	56
	2002	28	122	150	63
Zonloze dagen	1971/2000	38	13	6	19
	2002	25	8	2	15

Bron: Koninklijk Nederlands Meteorologisch Instituut.

¹⁾ Hiervoor zijn volle maanden genomen. In de winter (dec.–febr.) is derhalve een maand van het voorgaande jaar opgenomen.

Dit hoofdstuk biedt een selectie van de gegevens die het CBS publiceert over de factoren die het milieu in Nederland beïnvloeden en over de veranderingen die hierdoor in het milieu optreden. Tevens zijn financieel-economische gegevens en gegevens over geluiden stankhinder en milieubesef opgenomen. Gegevens worden verstrekt over de milieubelasting, zoals lozing van afvalwater, uitstoot van stoffen in de lucht en vrijkomen van afvalstoffen. Ook wordt informatie gegeven over maatregelen om de milieubelasting te beperken of te voorkomen (zoals zuivering van afvalwater en afvalverwijdering) en over de toestand van het abiotische milieu (bijvoorbeeld verontreiniging van oppervlaktewater) en het natuurlijke milieu (zoals het voorkomen van planten en dieren; vooral over dit laatste onderwerp kan niet meer dan een kleine selectie van het beschikbare materiaal worden gepresenteerd).

De financieel-economische informatie betreft de milieu-investeringen en -heffingen en de kosten en financiering van het milieubeheer. Menselijke activiteiten (die voor een deel het milieu belasten) vindt u eveneens bij de onderwerpen zoals bodemgebruik, bevolkingsontwikkeling, productie (landbouw en nijverheid), verkeer en vervoer en energieverbruik.

Toelichting

De tabellen 1 t/m 5 geven de emissies van luchtverontreinigende stoffen door de verbranding van fossiele brandstoffen. De meeste van deze gegevens worden berekend op basis van brandstofverbruikscijfers (vuurhaarden en verkeer) en van verkeersprestaties (verkeer). Verder worden voor de berekening emissiefactoren gebruikt; deze geven de emissies per eenheid verstookte brandstof c.q. afgelegde kilometer.

In de tabellen 1 en 4 zijn ook emissies van (industriële) processen gegeven. Dit zijn

emissies bij de landbouw, nijverheid en dienstverlenende bedrijven, anders dan door het stoken van fossiele brandstoffen. De genoemde emissies van kooldioxide zijn de actuele emissies door menselijke activiteiten. Het verschil met het IPCC-getal wordt veroorzaakt doordat in het IPCC-getal de emissies van houtkachels niet worden meegenomen en doordat wordt uitgegaan van leveringen in plaats van verbruik van fossiele brandstoffen.

De tabellen 6 t/m 11 bevatten gegevens over het waterkwaliteitsbeheer. De gegevens over de lozingen van huishoudelijk afvalwater zijn geraamd. Voor industrieel afvalwater zijn de gegevens gebaseerd op de aanslagen verontreinigingsheffing, die door de waterkwaliteitsbeheerders aan de vervuilers worden opgelegd. De verdeling van de lozingen over de verschillende soorten oppervlaktewater berust op schattingen van de beheerders. De gegevens over de zuivering zijn op basis van de metingen op de openbare rioolwaterzuiveringsinrichtingen.

In tabel 12 wordt een overzicht gegeven van de in Nederland vrijgekomen afvalstoffen. Door definitieverschillen kunnen de cijfers in deze tabel verschillen van de totalen in de tabellen 13 t/m 22, waarin een detaillering geboden wordt. De tabellen 13 t/m 18 bevatten gegevens over afvalstoffen die door, of in opdracht van, de gemeentereinigingsdiensten zijn ingezameld.

In de tabellen 30 t/m 35 wordt informatie gegeven over de kosten en financiering van milieubescherpende maatregelen.

In de tabellen 37 t/m 43 wordt een overzicht gegeven van de aantalsontwikkeling van een aantal in Nederland voorkomende diergroepen. Dat gebeurt in de vorm van natuurgraadmeters (Soortgroep Trend Indexen) waarin de ontwikkeling van veel afzonderlijke soorten is samengevat. Voor de toelichting op de berekening van de Soortgroep Trend Indexen en de bij de berekening betrokken

soorten wordt verwezen naar het Natuurcompendium 2003. Dit is een publicatie die tot stand kwam door samenwerking van het CBS, RIVM en DLO.

Vanaf de tweede helft van de jaren zestig van vorige eeuw daalde de populatie zeehonden (grafiek) naar een dieptepunt. Dat wordt vooral toegeschreven aan verontreiniging door PCB's, maar ook door toename van verstoring door beroepsvaart en watertoerisme. Dankzij immigratie vanuit het Duitse deel van de Waddenzee en een verminderde sterfte onder jonge zeehonden (ten gevolge van verbetering van de waterkwaliteit en door activiteiten van zeehondenopvangcentra) nam het aantal zeehonden vanaf het eind van de jaren zeventig van de vorige eeuw langzaam toe. Ten gevolge van het uitbreken van een virusziekte in 1988 (60% sterfte) werd het herstel weer teniet gedaan. Daarna volgde er weer een sterke groei van de populatie door hoge reproductie, lage sterfte en immigratie. In 2002 trad opnieuw een virusinfectie op. De telling van 2002 vond plaats nog voordat de gevolgen van de ziekte onder zeehonden zichtbaar werd. Hierdoor is het cijfer van 2002 geflatteerd. Aan het eind van 2002 was het aantal zeehonden ten gevolge van de ziekte min of meer gehalveerd. In het Deltagebied is pas in de laatste paar jaren sprake van geringe groei. Hier blijft de reproductie nog achter. De grijze zeehond heeft zich pas in de jaren tachtig van vorige eeuw opnieuw gevestigd in de Waddenzee. De grijze zeehond blijkt niet gevoelig te zijn voor de virusinfecties van de gewone zeehond uit 1988 en 2002. De tabellen 44 en 45 geven een indruk van de milieubeleving van de Nederlander op het gebied van het ondervinden van geluid- en geurhinder en de bezorgdheid, offerbereidheid en actiebereidheid ten aanzien van het milieu.

Verklaring van termen

bedrijfsafvalstoffen De in een bedrijf vrijkomende stoffen, die voor de houder nauwelijks of geen waarde hebben en waarvan deze zich wil ontdoen. Uitgezonderd zijn: gemeld gevaarlijk afval, radioactieve

afvalstoffen, bouw- en sloopafval en stoffen die geloosd worden met het afvalwater of in de lucht.

effluent Gezuiverd afvalwater dat van de zuiveringsinrichting wordt afgevoerd naar het oppervlaktewater.

emissie Uitworp, lozing.

gemeenschappelijke regelingen Een samenwerkingsverband tussen overheidsinstanties opgericht om een bepaalde taak gemeenschappelijk uit te voeren.

influent Afvalwater dat voor behandeling op een zuiveringsinrichting wordt aangevoerd.

inwonerequivalent (i.e.) De hoeveelheid afbreekbaar organisch materiaal, waarvan de zuurstofbehoefte bij afbraak overeenkomt met die van het afvalwater van één inwoner.

IPCC Intergovernmental Panel on Climate Change.

NMVOS Vluchtige organische stoffen exclusief methaan.

µg Microgram (=0,000 001 gram).

1 Luchtverontreiniging, emissies door stationaire bronnen

	kool- monoxide	kool- dioxide ¹⁾	stikstof- oxiden	zwavel- dioxide	distik- stofdioxide (lachgas)	vluchtige organische stoffen ²⁾ (NMVOS)	methaan
<i>mln kg</i>							
1990	365	136 345	224	173	48	291	1 295
1995	306	146 305	189	112	53	215	1 184
2000	254	141 903	144	67	48	151	964
2001	252	149 202	142	68	46	141	945
2002*	242	148 803	142	64	44	138	887
<i>2002* naar economische activiteit</i>							
<i>Landbouw, jacht en bosbouw</i>							
Vuurhaarden	1,2	6 832	12	0,34	0,013	1,4	2,2
Overig	0,000	0,000	0,000	0,000	22	0,16	389
Totaal	1,2	6 832	12	0,34	22	1,6	391
<i>Raffinaderijen ³⁾</i>							
Vuurhaarden	2,2	10 262	9,5	24	0,059	1,1	0,004
Industriële processen	0,002	1 338	0,28	6,1	0,000	6,6	0,001
Totaal	2,2	11 600	9,8	30	0,059	7,7	0,005
<i>Chemische industrie</i>							
Vuurhaarden	4,4	10 167	10	0,86	0,007	0,80	0,59
Industriële processen	25	8 802	4,2	3,1	20	12	2,1
Totaal	29	18 969	14	4,0	20	12	2,7
<i>Basismetalaalindustrie</i>							
Vuurhaarden	53	854	0,86	0,005	0,000	0,013	0,018
Industriële processen	43	5 581	6,9	6,3	0,030	1,7	0,73
Totaal	97	6 434	7,7	6,3	0,030	1,7	0,75
<i>Overige industrie</i>							
Vuurhaarden	22	9 742	13	1,8	0,011	0,86	0,83
Industriële processen	1,3	1 803	0,66	2,3	0,000	35	0,11
Totaal	23	11 545	13	4,0	0,011	36	0,95
<i>Industrie, totaal</i>							
Vuurhaarden	79	20 762	24	2,6	0,019	1,7	1,4
Industriële processen	69	16 187	12	12	20	48	3,0
Totaal	149	36 948	35	14	20	50	4,4
<i>Energiesector ⁴⁾</i>							
Vuurhaarden	21	52 484	48	17	0,38	2,2	4,9
Overig	4,3	620	0,016	0,074	0,000	15	120
Totaal	25	53 104	48	17	0,38	18	125
<i>Huishoudens</i>							
Vuurhaarden (incl. houtkachels)	56	20 453	20	0,49	0,051	9,3	17
Overig	2,3	10	0,081	0,021	0,11	17	0,028
Totaal	58	20 463	20	0,51	0,16	27	17
<i>Overige</i>							
Vuurhaarden	5,4	12 813	16	1,4	0,023	2	1,8
Overig	0,86	7 043	1	0,035	1,0	33	348
Totaal	6,2	19 856	17	1,4	1,0	35	350

Bron: Coördinatie Commissie Doelgroep Monitoring.

1) Het overeenkomende IPCC-getal is 177 mld kg CO₂ voor 2002.

2) Excl. methaan.

3) Verdeling vuurhaarden- en overige emissies na 1996 niet bekend en daarom arbitrair vastgesteld o.b.v. de verhouding van 1996.

4) Incl. olie- en gaswinning op het continentaal plat.

2 Luchtverontreiniging, emissies door mobiele bronnen

	kool-monoxide	kool-dioxide	stikstof-oxiden	zwavel-dioxide	fijn stof ¹⁾	vluchtige organische stoffen ²⁾ (NMVOS)	methaan
	<i>mln kg</i>						
1990	765	30 233	375	31	26	198	7,7
1995	545	33 147	329	31	22	144	6,0
2000	447	37 875	303	24	20	112	4,8
2001	424	38 143	294	22	19	106	4,5
2002*	414	38 894	288	22	19	103	4,4
<i>2002* naar bron</i>							
Wegverkeer	369	31 428	172	1,1	11	90	3,8
Binnenscheepvaart	5,7	2 195	35	2,4	1,8	2,1	0,09
Visserij	2,1	823	16	0,90	0,37	0,68	0,03
Zeescheepvaart ³⁾	3,0	1 198	23,8	14	1,8	1,0	0,04
Recreatievaart	7,1	108	1,3	0,07	0,13	1,5	0,08
Railverkeer ⁴⁾	0,38	113	1,8	0,12	0,08	0,11	0,00
Luchtvaart	5,4	786	3,1	0,15	0,18	0,77	0,07
Landbouwwerktuigen	15	1 615	26	1,8	2,6	5,0	0,21
Overige mobiele werktuigen	6,0	628	10	0,69	1,0	1,9	0,08

1) Stof met deeltjesdiameter kleiner dan 10 micrometer; incl. de emissies door slijtage van banden, wegdek, remmen en bovenleidingen.

2) Excl. methaan, incl. verdamping uit het brandstofsysteem van voertuigen.

3) Binnengaats.

4) Emissies door dieseltractie en slijtage van bovenleidingen.

3 Luchtverontreiniging, emissies door wegverkeer

	kool-monoxide	kool-dioxide	stikstof-oxiden	zwavel-dioxide	fijn stof ¹⁾	vluchtige organische stoffen ²⁾ (NMVOS)	methaan
	<i>mln kg</i>						
1990	720	23 448	267	13	16	184	7,1
1995	500	26 249	220	12	12	131	5,4
2000	401	30 270	184	3,3	8,6	98	4,2
2001	379	30 672	177	1,6	8,1	93	3,9
2002*	369	31 428	172	1,1	7,7	90	3,8
<i>2002* naar soort voertuig</i>							
Voertuigen voor personenvervoer	332	20 193	70	0,76	3,0	81	3,4
Personenauto's	276	19 270	62	0,73	2,4	59	2,5
Motortweewielers	43	263	0,52	0,01	0,23	12	0,48
Bromfietsen	11	68	0,06	0,00	0,05	9,5	0,34
Autobussen	1,7	593	7,4	0,02	0,27	0,51	0,02
Voertuigen voor goederenvervoer	36	10 889	98	0,33	4,6	8,5	0,36
Bestelauto's	20	4 703	21	0,14	2,5	5,0	0,21
Vrachtauto's	7,0	2 769	33	0,08	0,95	1,8	0,08
Trekkers	8,5	3 417	43	0,10	1,1	1,8	0,07
Speciale voertuigen ³⁾	1,6	346	4,5	0,01	0,19	0,44	0,02

1) Stof met deeltjesdiameter kleiner dan 10 micrometer; alleen verbrandingsemissies.

2) Excl. methaan, incl. verdamping uit het brandstofsysteem van voertuigen.

3) Bedrijfsvoertuigen niet ingericht voor het vervoer van goederen.

4 Emissies van broeikasgassen ¹⁾

	1990	1995	2000	2001	2002*
	<i>mln kg</i>				
Kooldioxide					
Landbouw ²⁾	10 909	9 663	8 676	8 507	8 447
Industrie en raffinaderijen	53 094	54 658	48 649	49 666	48 549
Energiesector ³⁾	41 058	45 993	49 803	52 789	53 104
Huishoudens	20 410	21 670	19 966	20 724	20 463
Wegverkeer	23 448	26 249	30 270	30 672	31 428
Overige	17 659	21 218	22 414	24 986	25 706
Totaal	166 578	179 451	179 778	187 344	187 697
Methaan					
Landbouw ²⁾	508	480	413	412	391
Industrie en raffinaderijen	7,1	8,5	5,0	4,4	4,4
Energiesector ³⁾	181	174	137	140	125
Huishoudens	17	17	16	17	17
Wegverkeer	7,1	5,4	4,2	3,9	3,8
Overige	582	505	394	372	350
Totaal	1 302	1 190	969	949	892
Distikstofoxide					
Landbouw ²⁾	22	27	23	23	22
Industrie en raffinaderijen	25	24	23	21	20
Energiesector ³⁾	0,36	0,38	0,37	0,36	0,38
Huishoudens	0,14	0,20	0,19	0,17	0,17
Wegverkeer	0,8	1,5	1,5	1,5	1,5
Overige	0,7	1,9	1,9	2,0	1,9
Totaal	49	55	50	47	46

Bron: Coördinatie Commissie Doelgroep Monitoring.

¹⁾ Actuele emissies (zonder temperatuurscorrectie) van de drie belangrijkste broeikasgassen.

²⁾ Incl. landbouwwerktuigen.

³⁾ Incl. olie- en gaswinning op het continentaal plat.

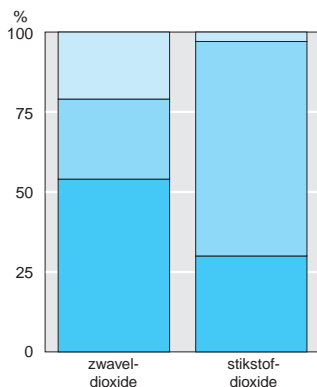
5 Uitwerp van zwaveldioxide en stikstofoxiden in enkele landen

		totaal		per inwoner		per km ² land	
		zwavel- dioxide	stikstof- oxiden	zwavel- dioxide	stikstof- oxiden	zwavel- dioxide	stikstof- oxiden
		<i>mln kg</i>		<i>kg</i>		<i>1 000 kg</i>	
Nederland	2000	92	413	5,8	25,9	2,7	12,2
België	1998	205	364	20,1	35,7	6,8	12,0
Denemarken	2000	28	208	5,2	39,0	0,7	4,9
Duitsland	1999	831	1 637	10,1	19,9	2,4	4,7
Finland	2000	76	236	14,7	45,6	0,2	0,8
Frankrijk	1998	837	1 654	14,3	28,3	1,5	3,1
Griekenland	1998	540	382	51,4	36,3	4,2	3,0
Ierland	1999	158	119	42,2	31,8	2,3	1,7
Italië	1999	923	1 485	16,0	25,8	3,1	5,0
Luxemburg	2000	3	17	6,8	38,7	1,2	6,6
Oostenrijk	2000	41	184	5,1	22,7	0,5	2,2
Portugal	1998	375	369	37,6	37,0	4,1	4,0
Spanje	1998	1 592	1 299	40,4	32,9	3,2	2,6
Ver. Koninkrijk	1999	1 187	1 603	19,9	26,9	4,9	6,7
Zweden	1999	71	267	8,0	30,1	0,2	0,6
Japan	1999	870	1 654	6,9	13,1	2,3	4,4
Verenigde Staten	1999	17 116	23 037	62,7	84,4	1,9	2,5

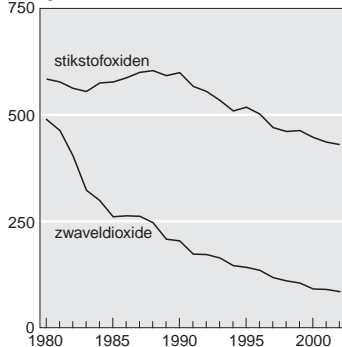
Bron: Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling (OESO).

Aandelen in de totale emissies, 2002*

Luchtverontreinigende emissies door menselijke activiteiten
mln kg

6 Emissies naar water ¹⁾

	1990	1995	1999	2000	2001
	<i>1 000 kg</i>				
Stikstofverbindingen als N	82 600	78 400	77 800	76 200	75 400
Fosforverbindingen als P	18 300	11 300	10 700	9 300	8 300
Cadmium	4,9	1,6	1,2	1,2	1,2
Chroom	51	39	34	31	30
Koper	211	208	222	203	201
Kwik	3,4	1,7	0,98	0,74	0,77
Lood	179	142	140	138	140
Nikkel	52	38	34	29	33
Zink	603	463	423	420	420
Arseen	14	12	13	13	13
Benzeen	225	120	116	139	147
Benzo(a)pyreen	2,8	2,6	0,54	0,56	0,46
Ethylbenzeen	4,1	7,5	5,7	3,8	3,8
Fluorantheen	9,1	8,3	2,7	2,7	2,4
PAK (6 van Borneff)	17	15	4,3	4,2	3,6
Toluëen	475	298	297	357	359
Xylenen	180	171	164	165	169
Chloriden	956 000	360 000	1 067 000	1 589 000	1 279 000
	<i>kg</i>				
1,2-Dichloorethaan	8 000	1 920	2 100	1 540	2 440
Hexachloorbutadieën	1,1	0,18	0,01	0,01	0,11
1,1,1-Trichloorethaan	122	91	27	33	37
Trichlooretheen	66 800	516	190	848	868
DRINS	8,9	2,8	0,9	1,1	0,98

Bron: Coördinatie Commissie Doelgroep Monitoring.

¹⁾ Het totaal van alle emissies bij de bron, voordat lozing plaatsvindt op oppervlaktewater of rioolstelsel. De uiteindelijke belasting van het oppervlaktewater wordt gegeven in tabel 7.

7 Belasting van het oppervlaktewater, 2001

	direct	effluenten (RWZI's)	riool- stelsel ¹⁾	atmosfer- sche depositie	uit- en afspoeling	totaal
<i>1 000 kg</i>						
Stikstofverbindingen als N	8 980	29 600	2 290	5 260	70 000	116 000
Fosforverbindingen als P	995	2 930	122		3 800	7 850
Cadmium	0,292	0,391	0,0664	0,21	0,77	1,73
Chroom	4,57	5,14	0,445	0,988	.	11,1
Koper	43,7	21	2,01	2,04	28	96,7
Kwik	0,0494	0,13	0,0051	.	.	0,185
Lood	45,7	12,8	29,2	10,7	12,4	111
Nikkel	5,31	14,3	0,888	3,1	13,8	37,4
Zink	92,3	108	50	40,1	250	541
Arseen	8,43	3,08	.	.	.	11,5
Benzeen	144	0,269	.	.	.	145
Benzo(a)pyreen	0,34	0,0161	0,066	0,273	.	0,695
Ethylbenzeen	0,622	0,633	.	.	.	1,25
Fluorantheen	1,9	0,0918	0,335	2,92	.	5,25
PAK (6 van Borneff)	2,8	0,192	0,401	3,2	.	6,59
Toluene	352	0,405	.	.	.	352
Xylenen	162	0,322	.	.	.	163
Chloriden	1 067 000	200 700	.	.	.	1 585 000
<i>kg</i>						
1,2-Dichloorethaan	2 380	22,3	.	.	.	2 410
Hexachloorbutadien	0,11	-	.	.	.	0,11
1,1,1-Trichloorethaan	27,7	0,566	.	.	.	28,2
Trichlooretheen	96	38,6	.	.	.	135
DRINS	0,939	0,00376	.	.	.	0,943

Bron: Coördinatie Commissie Doelgroep Monitoring.

¹⁾ De som van de emissies afkomstig van overstorten, regenwaterriolen en lozingen uit directe (ongezuiverde) rioolstelsels.

8 Enige waterkwaliteitsparameters in Rijn en Maas

	eenheid	2001			2002		
		gem.	min.	max.	gem.	min.	max.
<i>Rijn (metingen bij Lobith)</i>							
Zuurstof	mg/l	10,1	8,0	11,9	10,1	7,8	12,8
Fosfaat (totaal-P)	mg/l	0,11	0,05	0,17	0,22	0,11	0,53
Stikstof (Kjeldahl-N)	mg/l	<0,08	<0,05	0,50	<0,8	<0,1	2
Chloride	mg/l	86	36	143	84	49	140
Cadmium	µg/l	<0,08	<0,05	0,50	<0,07	<0,05	0,1
Kwik	µg/l	0,029	0,009	0,120	0,021	0,01	0,054
Zink	µg/l	<18	<0,05	51	18,8	2,1	40
<i>Maas (metingen bij Eijsden)</i>							
Zuurstof	mg/l	8,9	2,4	13,3	8,8	3,3	13,7
Fosfaat (totaal-P)	mg/l	0,22	0,07	0,67	0,32	0,13	1,3
Stikstof (Kjeldahl-N)	mg/l	0,8	0,3	2,0	1,2	0,3	3,3
Chloride	mg/l	34	12	84	39	11	104
Cadmium	µg/l	0,2	0,1	0,6	0,3	0,1	1,8
Kwik	µg/l	0,019	0,004	0,094	>0,019	<0,001	0,145
Zink	µg/l	27	9	90	48	0,2	328

Bron: Rijkswaterstaat / Rijksinstituut voor Integraal Zoetwaterbeheer en Afvalwaterbehandeling (RWS-RIZA).

9 Lozing van zuurstofbindende stoffen in afvalwater

	1990	1995	1998	1999	2000
<i>mln inwonerequivalenten</i>					
Huishoudens ¹⁾	14,9	15,5	15,7	15,8	15,9
Landbouw en tuinbouw	0,0	0,1	0,1	0,1	0,1
Industrie	5,6	3,3	3,4	3,3	3,2
w.o.					
voedingsmiddelen-, dranken- en tabakverwerkende industrie	3,3	1,7	1,7	1,7	1,7
aardolie- en steenkoolverwerkende industrie, chemische industrie	1,1	0,7	0,8	0,7	0,7
Openbare voorzieningsbedrijven, bouw- nijverheid, reparatie consumenten- artikelen en handel, horeca	1,7	1,5	1,6	1,6	1,6
Dienstverlening en overige bedrijven	2,3	2,5	2,4	2,4	2,3
Totale bruto lozing	24,5	22,9	23,2	23,3	23,2
w.v. op					
rijkswater, zoet, rechtstreeks	1,0	0,5	0,4	0,4	0,3
rijkswater, zout, rechtstreeks	0,1	0,06	0,06	0,06	0,05
rijkswater, via werk in beheer bij de waterkwaliteitsbeheerders	0,5	0,1	0,07	0,04	0,04
overig oppervlaktewater	2,1	0,4	0,4	0,4	0,4
openbare rioolwaterzuiverings- inrichtingen ²⁾	20,8	21,8	22,2	22,3	22,3
Lozing van effluent	5,0	3,6	3,6	3,4	3,1
w.v.					
mechanische zuiveringsinrichtingen	0,2	0,0	0,0	–	–
biologische zuiveringsinrichtingen	4,7	3,6	3,5	3,4	3,1
Belasting van het oppervlaktewater ³⁾	8,7	4,7	4,5	4,3	4,0

¹⁾ Op basis van 1 inwonerequivalent per inwoner.

²⁾ Excl. de aanvoer via afspoeling van verharde oppervlakken in het riool.

³⁾ Totale brutolozing minus de brutolozing bij rioolwaterzuiveringsinrichtingen plus de lozing van het effluent.

10 Zuivering van afvalwater in openbare zuiveringsinrichtingen

	1999		2000		2001	
	influent	effluent	influent	effluent	influent	effluent
<i>mln kg</i>						
Chemisch zuurstofverbruik	915	98	921	91	937	94
Biochemisch zuurstofverbruik	346	14	354	11	354	12
Totaal-stikstof als N	85	31	85	29	85	30
Totaal-fosfaat als P	13	3,0	13	2,8	14	2,9
Inwonerequivalentie (1 000 i.e.)	26 529	3 404	26 316	3 139	26 734	3 289
<i>1 000 kg</i>						
Koper	166	20	157	18	153	21
Chroom	21	6,5	21	5,4	20	5,1
Zink	463	114	403	110	460	109
Lood	56	8,6	53	9,2	58	13
Cadmium	1,0	0,4	1,0	0,4	1,0	0,4
Nikkel	32	16	26	13	25	14
Kwik	0,5	0,16	0,5	0,14	0,5	0,13
Arseen	6,0	3,0	5,7	2,8	6,4	3,1

11 Vrachten zware metalen in afgezet slib van openbare rioolwaterzuiveringsinrichtingen

	slib	droge stof	w.o. zware metalen				
			koper	chrom	lood	cadmium	kwik
			<i>mln kg</i>	<i>1 000 kg</i>			
1990	4 860	315	140	26	71	1,2	0,7
1995	2 135	360	141	19	63	0,7	0,5
1999	1 520	374	147	20	57	0,6	0,5
2000	1 426	336	131	17	52	0,5	0,4
2001	1 452	345	131	16	52	0,6	0,4
w.v. naar bestemming							
compost / zwarte grondbereiding	165	39	18	2,0	5,5	0,06	0,05
storten	168	63	23	2,2	9,8	0,09	0,07
verbranden ¹⁾	1 083	218	82	9,8	32	0,4	0,3
overige bestemmingen	39	24	8	1,7	4,2	0,04	0,03

¹⁾ Incl. natte oxidatie.

12 Afvalstoffen naar afvalcategorie ¹⁾

	2000	2001	w.v.	
			hergebruik	eindverwerking
			<i>mln kg</i>	
Huishoudelijk en grof huishoudelijk afval	8 650	8 640	3 840	4 800
Reinigingsdienstenaafval	1 070	1 045	750	295
Kantoor-, winkel- en dienstenaafval	3 365	3 455	1 685	1 770
Autowrakken en -banden	410	415	325	90
Bouw- en sloopaafval	19 000	19 500	18 400	1 100
Landbouwaafval	1 705	1 755	1 660	95
Reststoffen kolencentrales	1 540	1 490	1 490	–
Scheepvaartafval	445	395	345	50
Zuiverings-slib van rioolwaterzuiveringsinrichtingen	1 425	1 425	205	1 220
Procesafval uit de nijverheid	19 390	18 850	16 270	2 580
w.v.				
resten oliehoudende zaden	3 710	3 730	3 730	–
slachtafval	1 000	1 000	785	215
grondtarra ²⁾	950	990	800	190
fosforzuurgips	400	–	–	–
fosforslak	555	560	560	–
hoogovenslakken	1 050	1 055	1 055	–
jarosiet	55	–	–	–
industrieel zuiverings-slib	850	875	555	320
gevaarlijk afval	900	890	270	620
overig industrieel afval	9 920	9 750	8 515	1 235
Overig afval	775	770	540	230
Totaal	57 775	57 740	45 510	12 230

Bron: Afval Overleg Orgaan.

¹⁾ Excl. verontreinigde grond, baggerspecie en dierlijke mest.

²⁾ Grond van het schonen en wassen van suikerbieten en aardappelen.

13 Afval van huishoudens naar afvalcategorie

	2000	2001	2002*	w.v. ingezameld via	
				haal-systeem	breng-systeem
<i>mln kg</i>					
Huishoudelijk restafval	3 935	3 966	4 085	4 050	36
Grof huishoudelijk restafval	794	795	713	298	415
Verbouwingsrestafval	98	98	95	3	92
Groente-, fruit- en tuinafval (GFT)	1 457	1 405	1 416	1 409	6
Oud papier en karton	1 022	1 015	993	681	312
Verpakkingsglas	326	335	340	17	323
Textiel	52	53	56	15	41
Klein chemisch afval	21	21	30	3	17
Overig	6	6	5	1	4
Wit- en bruinoed	43	53	59	20	39
Overige metalen	73	75	68	6	62
Grof tuinafval	359	355	387	61	326
Houtafval	225	246	262	2	260
Puin	451	437	399	0	399
Asbesthoudend afval	18	17	16	0	16
Schone grond	76	90	106	-	106
Overig grof afval	30	38	48	17	30
Totaal	8 986	9 005	9 069	6 584	2 485

14 Samenstelling (gewichtsperscentage) van huishoudelijk restafval ¹⁾

	1990	1995	2000	2001	2002
Groente-, fruit- en tuinafval (GFT), brood, dierlijk afval	52	38	33	38	35
Papier en karton	25	34	32	30	27
Kunststoffen	8	11	12	13	13
Glas	5	4	5	4	4
IJzer (voornamelijk blik)	3	4	4	3	5
Non-ferro metalen	0,7	0,5	0,7	1,0	0,8
Textiel	2	3	3	3	3
Bijzonder afval / klein chemisch afval	0,5	0,6	0,4	0,3	0,2
Overig	4	6	11	8	12

Bron: Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu (RIVM).

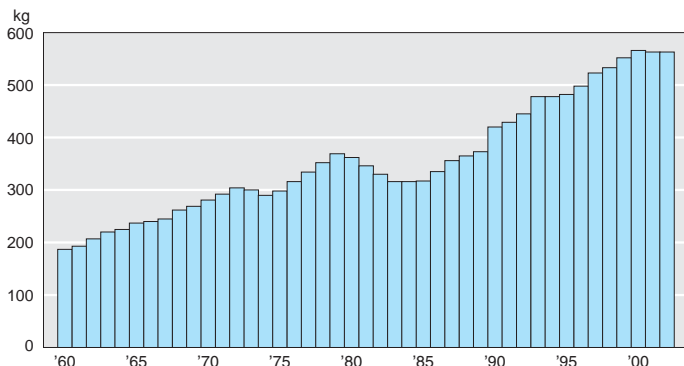
¹⁾ Zakken- en containerafval. Excl. grof huisafval. Excl. afval gescheiden ingezameld voor hergebruik.

15 Huishoudelijk afval ¹⁾

	1990	1995	2000	2001	2002*
<i>kg</i>					
Per inwoner	420	482	566	563	563

¹⁾ Incl. grof huisafval. Met ingang van 1995 incl. gescheiden ingezamelde componenten zoals papier, glas, GFT, enz. en excl. kantoor-, winkel- en dienstenafval.

Huishoudelijk afval per inwoner

16 Afval van huishoudens naar verwerking

	hergebruik/ nuttige toepassing	compos- teren	scheiden achteraf	verbranden	storten	totaal
	%					<i>mln kg</i>
1999	26	20	14	34	6	8 697
2000	26	20	13	31	9	8 986
2001	26	19	14	33	8	9 005
2002*	26	19	14	33	8	9 069

2002* naar stedelijkheid van gemeenten

Niet stedelijk	26	27	17	19	11	1 368
Weinig stedelijk	28	26	12	24	10	1 957
Matig stedelijk	29	21	13	28	10	1 980
Zeer stedelijk	27	17	12	37	8	2 370
Zeer sterk stedelijk	15	5	13	63	3	1 393

17 Gemeentelijk afval

	1995	1999	2000	2001	2002*
	<i>mln kg</i>				
Afval van huishoudens w.v. ingezameld via haalsysteem	7 442	8 697	8 986	9 005	8 069
brengsysteem	6 209	6 435	6 560	6 499	6 584
Reinigingsdienstenaafval ¹⁾	1 233	2 263	2 426	2 505	2 485
Overig afval ²⁾	967	978	1 068	1 081	1 178
	401	238	208	212	187
Totaal	8 811	9 913	10 262	10 298	10 433

¹⁾ Zoals veegafval en plantsoenaafval.

²⁾ Zoals kantoor-, winkel- en dienstenaafval.

18 Van gemeentewege ingezameld afval in enkele landen per inwoner, 2000

	ingezameld afval		w.v. huishoudelijk afval	
	totaal	per inwoner	totaal	per inwoner
	<i>mln kg</i>	<i>kg</i>	<i>mln kg</i>	<i>kg</i>
Nederland	9 691	610	8 495	530
België	5 588	550	4 574	450
Denemarken	3 546	660	3 084	580
Duitsland	44 094	540	35 177	430
Finland	2 400	460	960	190
Frankrijk	30 744	510	22 041	360
Griekenland	4 550	430	.	.
Italië	29 000	500	.	.
Luxemburg	278	640	221	510
Oostenrijk	4 496	560	3 096	380
Portugal	4 531	450	.	.
Spanje	26 505	670	20 664	520
Ver. Koninkrijk	33 200	560	28 460	480
Zweden	4 000	450	.	.
Canada	18 110	640	9 926	330
Japan	51 446	410	33 968	270
Verenigde Staten	208 520	760	125 112	460

Bron: Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling (OESO).

19 Vrijgekomen bedrijfsafvalstoffen ¹⁾ naar afvalcategorie, 2002*

	totaal	w.o.					
		procesafhankelijk			procesonafhankelijk		
		gescheiden aangeboden ²⁾		gemengd aan- geboden	ge- scheiden aan- geboden ³⁾	gemengd aan- geboden	
		organisch afval	anorga- nisch afval				
	<i>mln kg</i>						
Delfstoffenwinning	225	0	108	34	4	75	3
Industrie	18 144	8 623	5 816	1 487	712	528	291
w.o.							
voedingsmiddelen-, dranken- en tabakverwerkende industrie	9 587	7 228	1 439	600	103	156	57
textiel-, kleding-, bont-, leer-, lederwaren- en schoenindustrie	66	22	–	10	25	4	4
papier(waren)- en karton- (waren)industrie	861	314	0	337	20	24	9
aardolie- en steenkoolver- werkende industrie	430	0	20	0	2	21	2
chemische industrie	1 380	108	819	152	20	136	35
glas-, aardewerk-, cement- en kalkindustrie	855	3	668	102	48	23	11
basismetalaalindustrie	2 382	0	2 201	4	127	17	6
overige metaalproducten- industrie	769	28	491	26	65	82	76
voorbereiding tot recycling	728	130	147	256	192	1	1
Openbare voorzieningsbedrijven	1 837	2	1 714	64	21	25	9
Totaal	20 206	8 626	7 639	1 587	737	630	302

1) Incl. stoffen bestemd voor hergebruik en de zogenaamde reststoffen (het als bijproduct afgezet afval).

2) Het overige betreft niet-gemeld gevaarlijk afval en rejets uit de papierindustrie.

3) Zoals emballage en (licht) verontreinigde grond.

20 Bedrijfsafvalstoffen naar verwerkingmethode, 2002*

	totaal	w.v. bestemd voor			
		hergebruik ¹⁾	verbranden	storten	overige ²⁾
	<i>mln kg</i>				
Delfstoffenwinning	225	78	6	117	25
Industrie	18 144	14 829	1 685	1 332	300
w.o.					
voedingsmiddelen-, dranken- en tabakverwerkende industrie	9 587	8 335	845	307	100
textiel-, kleding-, bont-, leer-, lederwaren- en schoenindustrie	66	26	15	25	0
papier- en kartonindustrie	861	467	292	95	7
aardolie- en steenkoolverwerkende industrie	430	399	28	3	0
chemische industrie	1 380	1 099	209	66	7
glas-, aardewerk-, cement- en kalkindustrie	855	675	19	95	67
basismetalaalindustrie	2 382	2 332	14	27	9
overige metaalproductenindustrie	769	589	68	85	27
voorbereiding tot recycling	728	175	14	487	53
Openbare voorzieningsbedrijven	1 837	1 802	12	5	18
Totaal	20 206	16 708	1 702	1 453	343

¹⁾ Incl. de zogenaamde reststoffen (het als bijproduct afgezet afval).

²⁾ Zoals afvoer van afval naar afvalscheidingsinstallaties en slib naar overige slibverwerkers.

21 Voor hergebruik bestemde bedrijfsafvalstoffen ¹⁾, 2002*

	totaal	w.o. ²⁾						
		papier, karton	organisch biologische stoffen	overige organische stoffen ³⁾	metalen	steenachtig materiaal ⁴⁾	overige anorganische stoffen ⁵⁾	slib
	<i>mln kg</i>							
Delfstoffenwinning	78	1	0	2	4	6	64	0
Industrie	14 829	766	6 485	717	797	3 091	1 719	744
w.o.								
voedingsmiddelen-, dranken- en tabakverwerkende industrie	8 335	85	6 378	130	19	14	1 260	443
textiel-, kleding-, bont-, leer-, lederwaren- en schoenindustrie	26	3	0	21	0	-	0	0
papier- en kartonindustrie	467	268	25	26	6	-	2	115
aardolie- en steenkoolverwerkende industrie	400	0	0	0	14	3	5	0
chemische industrie	1 098	17	64	47	35	722	121	76
glas-, aardewerk-, cement- en kalkindustrie	675	4	0	8	19	495	61	87
basismetalaalindustrie	2 332	3	0	5	169	1 831	181	4
overige metaalproductenindustrie	589	46	1	36	465	6	15	15
voorbereiding tot recycling	175	1	-	103	36	20	10	4
Openbare voorzieningsbedrijven	1 801	4	1	1	9	1 697	8	59
Totaal	16 708	770	6 488	723	812	4 795	1 730	804

¹⁾ Incl. de zogenaamde reststoffen (het als bijproduct afgezet afval).

²⁾ Het restant bestaat uit o.a. gemengd aangeboden afval, licht verontreinigde grond en niet-gemeld gevaarlijk afval.

³⁾ Zoals kunststoffen, hout en textiel.

⁴⁾ Zoals slakken, vlieg-as en gips.

⁵⁾ Zoals glas, zand, klei en vorm- en kernzand.

22 Motorvoertuigen vrijgekomen voor demontage ¹⁾

	eenheid	1998	1999	2000	2001	2002
Personenauto's		247	271	310	304	295
Bedrijfsauto's		13	15	17	19	19
Personenauto's	mln kg	217	239	275	271	264
Bedrijfsauto's	mln kg	24	28	31	36	34

1) Excl. import voor demontage.

23 Gebruik van chemische bestrijdingsmiddelen door overheidsinstellingen

	1986	1992	1995	2001	mutaties 2001 t.o.v. 1986
	<i>kg werkzame stof</i>				<i>%</i>
Totaal	126 975	70 660	50 372	42 144	-67
w.o.					
stedelijke beplanting	36 268	19 075	11 074	10 222	-72
sportvelden	7 546	5 548	4 896	4 164	-45
verhardingen	29 363	27 189	26 651	20 510	-30
spoorbanen	20 850	11 135	4 898	6 040	-71
waterlopen	16 833	3 761	557	-	-100

24 Afzet van chemische bestrijdingsmiddelen (in actieve stof) voor landbouwkundig gebruik

	1995	1999	2000	2001	2002
	<i>1 000 kg</i>				
Insecticiden / acariciden	553	411	290	276	239
Fungiciden	4 490	5 199	4 925	3 951	3 779
Herbiciden / loofdodingsmiddelen	3 982	3 869	3 500	3 093	4 032
Grondontmettingsmiddelen	2 388	1 469	1 402	986	1 200
Groeiregulators	196	204	214	181	239
Overige middelen	1 002	840	1 051	938	1 284
Totaal ¹⁾	12 611	11 992	11 382	9 425	10 535

Bron: Regeling Administratievoorschriften Bestrijdingsmiddelen.

¹⁾ Incl. toepassing in openbaar groen, op verhardingen en particulier gebruik.

25 Gebruik van chemische bestrijdingsmiddelen (in actieve stof) in de landbouw in enkele landen

		totaal	per ha akker- en tuin- bouwge- wassen		totaal	per ha akker- en tuin- bouwge- wassen	
		<i>1 000 kg</i>	<i>kg</i>		<i>1 000 kg</i>	<i>kg</i>	
Nederland	2002	8 696	9,2	Frankrijk	2001	99 635	5,1
				Griekenland	2001	11 111	2,9
België	2000	9 973	11,9	Italië	2001	44 967	4,2
Denemarken	2002	2 868	1,3	Oostenrijk	2001	3 132	2,1
Duitsland	2000	35 604	3,0	Zweden	2001	1 865	0,7
Finland	2001	1 432	0,7				

Bron: Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling (OESO).

26 Gebruik van chemische bestrijdingsmiddelen in enkele gewassen (in actieve stof), 2000

	gebruik totaal		gebruik per hectare	
	totaal	mutaties 2000 t.o.v. 1998	totaal	mutaties 2000 t.o.v. 1998
<i>Akkerbouwgewassen</i>	<i>1 000 kg</i>	<i>%</i>	<i>kg</i>	<i>%</i>
Wintertarwe	328	-18,8	2,7	-13,6
Pootaardappelen	599	-10,2	14,3	-14,2
Consumptieaardappelen	1 066	-11,0	12,2	-14,1
Zetmeelaardappelen	617	-1,8	12,1	9,8
Suikerbieten	395	0,0	3,6	1,9
Snijmais	163	-62,3	0,8	-59,6
Zaaiuien	298	-2,8	21,3	-8,1
<i>Tuinbouwgewassen</i>				
Aardbeien	16	-6,1	9,0	5,9
Prei	24	-19,9	7,6	-8,4
Spruitkool	35	52,4	7,3	45,7
Winterpeen	24	-15,7	5,0	-14,0
Witlofwortel	14	15,9	3,4	17,1
Appelen, totaal	232	-37,6	18,1	-37,7
Appelen, excl. zwavel en/of bacteriepreparaten	209	-37,8	16,3	-37,9
Peren	104	-22,2	17,3	-31,2
Bloemkwekerijgewassen open grond	16	60,4	6,7	40,5
Laan- en parkbomen, totaal	6	-20,7	2,1	-25,8
Laan- en parkbomen, excl. zwavel en/of bacteriepreparaten	6	-12,3	1,8	-18,6
Sierconiferen	9	-17,4	3,7	-35,7
Hyacinten	50	-5,0	44,3	-0,4
Tulpen	224	-19,6	23,1	-16,7
Lelies (bollen)	528	19,5	104,2	-9,7
Tomaten, totaal	30	-29,5	26,5	-18,7
Tomaten, excl. zwavel en/of bacteriepreparaten	9	-16,5	7,9	-3,8
Paprika's, totaal	16	-17,8	13,5	-28,1
Paprika's, excl. zwavel en/of bacteriepreparaten	5	25,8	4,3	10,3
Rozen, totaal	57	-2,0	61,4	-2,1
Rozen, excl. zwavel en/of bacteriepreparaten	34	-15,0	36,4	-14,9
Chrysanten	32	5,3	41,4	3,0
Gerbera's, totaal	7	61,3	29,0	39,6
Gerbera's, excl. zwavel en/of bacteriepreparaten	3	16,3	11,3	0,6
Potplanten, -bloei, totaal	9	39,7	14,3	28,7
Potplanten, bloei, excl. zwavel en/of bacteriepreparaten	9	38,4	14,0	28,0
Champignons ¹⁾				
Insecticiden	1	60,0	10,4	65,5
Fungiciden	1	-25,5	14,2	-22,9
Ontsmettingsmiddelen	24	-25,6	255,8	-23,2

¹⁾ Gemiddeld circa 7,5 teelten per jaar.

27 Productie van mest en beschikbare hoeveelheid mineralen

	1990	1995	1999	2000	2001
<i>Mest afkomstig van</i>					
	<i>mln kg</i>				
Rundvee ¹⁾					
Als dunne mest	60 198	55 531	50 514	51 284	51 979
Als vaste mest	837	1 023	1 068	1 144	1 126
Vleesstieren ²⁾	3 052	2 652	1 645	1 356	1 295
Vleeskalveren ²⁾	2 106	2 471	2 812	2 958	2 703
Varkens ²⁾	16 356	16 146	14 660	14 127	13 389
Pluimvee					
Als dunne mest	1 434	905	509	528	350
Als vaste mest	1 045	1 198	1 583	1 577	1 594
Schapen en melkgeiten ³⁾					
Als dunne mest	1 579	1 541	1 432	1 363	1 295
Als vaste mest	306	307	344	349	361
Pelsdieren ⁴⁾	.	73	82	81	83
<i>Mineralen</i>					
Stikstof (als N-totaal)					
Uitscheiding gehele veestapel	657	652	560	522	521
w.v. productie in mest ⁵⁾	527	524	445	415	416
In kunstmest	412	406	383	339	298
Fosfaat (als P ₂ O ₅)					
Productie gehele veestapel	220	209	192	183	185
In kunstmest	76	62	65	62	52
Kali (als K ₂ O)					
Productie gehele veestapel	609	628	571	531	545
In kunstmest	98	69	56	52	49
	<i>kg/ha</i>				
Totaal in mest per ha cultuurgrond					
Stikstof (als N-totaal)	470	476	427	391	376
Fosfaat (als P ₂ O ₅)	148	139	132	127	125
Kali (als K ₂ O)	354	357	323	302	312

1) Rundvee, excl. vleeskalveren en vleesstieren.

2) Als dunne mest.

3) Incl. lammeren. De weidemest van schapen wordt gerekend als dunne mest.

4) Als vaste mest.

5) Uitscheiding verminderd met ammoniak die vervluchtigd is in stal en weide.

28 Mineralenbalans voor cultuurgrond

	stikstof			fosfor		
	2000	2001	2002*	2000	2001	2002*
	<i>mln kg N</i>			<i>mln kg P</i>		
Aanvoer naar de bodem						
Dierlijke mest	386	389	371	74	74	70
Kunstmest	330	291	291	27	23	23
Depositie	67	63	63	2	2	2
Overige ¹⁾	39	38	38	5	4	4
Totaal	822	781	763	108	103	99
Afvoer						
Gewasopbrengst	414	400	429	58	55	61
Netto belasting	408	381	334	50	48	38

1) Retourstroom gewassen, biologische stikstofbinding, overige organische meststoffen en bestrijdingsmiddelen.

29 Gebruik van stikstof- en fosfaatkunstmeststoffen in enkele landen per ha cultuurgrond

	stikstofmeststoffen		fosfaatkunstmeststoffen	
	1990	2000	1990	2000
	<i>kg N</i>		<i>kg P₂O₅</i>	
Nederland	194	153	37	28
België en Luxemburg	108	105	45	29
Denemarken	142	92	32	14
Duitsland	94	109	29	21
Finland	78	77	44	23
Frankrijk	111	77	44	27
Griekenland	47	32	20	13
Ierland	67	89	25	22
Italië	52	67	38	41
Oostenrijk	39	34	21	14
Portugal	37	27	20	16
Spanje	35	37	18	19
Ver. Koninkrijk	88	60	22	16
Zweden	60	59	16	12
Australië	1	2	1	2
Canada	17	21	9	8
Japan	117	92	132	111
Nieuw-Zeeland	3	15	16	28
Verenigde Staten	24	25	9	9

Bron: Food and Agriculture Organization (FAO).

30 Milieu-investeringen door de nijverheid ¹⁾

	1997	1998	1999	2000	2001*
	<i>mln euro</i>				
Totaal	779	487	477	417	420
w.o.					
voedings- en genotmiddelenindustrie	47	55	45	52	86
aardolie- en steenkoolverwerkende industrie	386	68	46	52	x
chemische industrie	148	106	x	x	118
basismetalaal- en metaalproducten industrie	x	x	86	22	21
openbare voorzieningsbedrijven	21	14	20	21	9
<i>Totaal naar milieucompartment</i>					
Water	101	66	95	70	82
Lucht	439	283	224	250	223
Bodem	82	54	55	36	55
Afval	72	51	63	38	25
Geluid	54	28	28	16	33
Landschap	30	5	13	5	2
<i>Totaal in % van de totale investeringen</i>	6,5	4,4	4,7	4,2	4,5

N.B. Excl. bouwnijverheid.

¹⁾ Bedrijven met 10 of meer werknemers.

31 Netto milieulasten van de nijverheid ¹⁾

	water	lucht	afval	overig ²⁾	totaal
	<i>mln euro</i>				
1997	483	490	329	411	1 713
1998	482	608	344	401	1 834
1999	504	642	370	429	1 945
2000	501	666	423	428	2 017
2001*	487	682	455	452	2 077
w.o.					
delfstoffenwinning	16	26	33	78	152
voedings- en genotmiddelen- industrie	143	44	59	44	291
papier(waren)- en karton(waren)- industrie	24	6	29	8	67
chemische industrie	163	157	118	136	575
glas-, aardewerk- cement- en kalkindustrie	8	29	21	13	71
basismetalaalindustrie	11	51	37	27	126
overige metaalindustrie	38	34	70	50	192
openbare voorzieningsbedrijven	23	135	14	55	226

N.B. Excl. bouwnijverheid.

¹⁾ Bedrijven met 10 of meer werknemers.

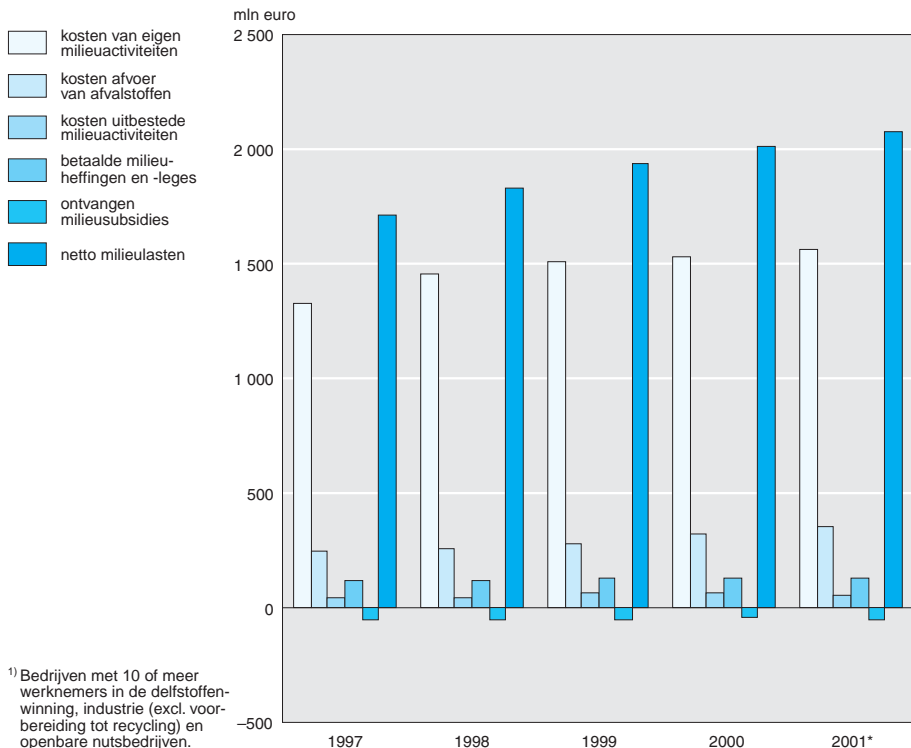
²⁾ Bodem, geluid, landschap en algemeen.

32 Kosten en financiering van het milieubeheer

	1991	1993	1995	1997	1999
<i>Kosten van eigen milieufactiviteiten</i>	<i>mln euro</i>				
Milieucompartment					
Water	1 532	1 638	1 882	2 001	2 118
Lucht	721	839	955	1 013	1 332
Bodem	447	547	620	790	785
Afval	1 038	1 610	1 958	2 283	2 602
Geluid	234	234	253	242	240
Algemeen	476	688	954	1 088	1 253
Sector					
Overheid	2 851	3 031	3 598	3 849	4 149
Bedrijven	1 394	2 272	2 763	3 274	3 852
Huishoudens	202	253	261	295	328
Totaal	4 448	5 556	6 621	7 417	8 329
<i>Netto milieulasten ¹⁾</i>					
Sector					
Overheid	861	1 341	1 726	2 004	2 355
Bedrijven	2 218	2 587	2 948	3 246	3 541
Huishoudens	1 369	1 628	1 947	2 167	2 431
Totaal	4 448	5 556	6 621	7 417	8 329

¹⁾ Kosten van eigen milieufactiviteiten plus het saldo van betaalde en ontvangen overdrachten.

Netto milieulasten van de nijverheid ¹⁾

33 Opbrengsten van milieuhellingen

	1995	2000	2001	2002*	2003*
<i>mln euro</i>					
Afvalwater ¹⁾	842	980	1 001	1 037	1 089
w.v.					
rijk	44	36	34	33	32
provincies	86	—	—	—	—
water- en zuiveringsschappen	707	964	987	1 025	1 079
gemeenten	34	—	—	—	—
Rioolrechten ²⁾	457	656	701	785	797
Geluidhinder burgerluchtvaart	7	35	43	43	45
Belastingen op milieugrondslag	889	2 825	3 416	2 932	3 109
Overschot dierlijke mest	17	18	11	7	7
Nazorgheffing stortplaatsen	—	21	26	22	20
Afvalstoffenheffing / reinigingsrechten ²⁾	1 036	1 261	1 274	1 393	—
w.o. gemeenten ³⁾	1 009	1 219	1 230	1 346	1 450

¹⁾ Na aftrek van onderlinge overdrachten.

²⁾ Voor aftrek van de Zalmstijp en kwietschelding.

³⁾ Met ingang van 2000 uitsluitend inkomsten uit inzameling van huishoudelijke afvalstoffen.

34 Milieudienstverlening

	eenheid	1995	1998	1999	2000	2001
Bedrijven	1	502	595	600	597	599
Werkzame personen	1	11 830	16 138	19 490	20 267	21 275
Toegevoegde waarde	mln euro	861	1 112	1 313	1 423	1 471
Investerings	mln euro	860	490	290	369	345
Opbrengsten	mln euro	1 828	2 607	2 924	3 320	3 674
w.o.						
uit exploitatie stortplaatsen	mln euro	236	230	252	267	241
uit exploitatie composteerinrichtingen	mln euro	82	90	108	116	124
Resultaat vóór belastingen	mln euro	195	105	130	154	189
w.o.						
uit exploitatie stortplaatsen	mln euro	62	64	69	51	77
uit exploitatie composteerinrichtingen	mln euro	-9	2	5	3	9
Winstgevendheid ¹⁾	%	11	4	4	5	5
w.o.						
uit exploitatie stortplaatsen	%	26	28	27	19	32
uit exploitatie composteerinrichtingen	%	-11	2	5	3	7

1) Resultaat vóór belastingen als % van de opbrengsten.

35 Voorbereiding tot recycling

	eenheid	1995	1998	1999	2000	2001
Bedrijven	1	114	151	148	161	146
Werkzame personen	1	1 616	2 682	2 994	2 779	2 822
Toegevoegde waarde	mln euro	110	131	166	187	190
Investerings	mln euro	25	55	58	58	54
Opbrengsten	mln euro	326	516	654	749	827
w.o.						
uit inname afval- en reststoffen	mln euro	67	152	162	153	193
uit verkopen van teruggewonnen stoffen	mln euro	234	332	445	546	572
Resultaat vóór belastingen	mln euro	15	9	13	32	41
Winstgevendheid ¹⁾	%	5	2	2	5	5

1) Resultaat vóór belastingen als % van de opbrengsten.

36 Natuurterreinen naar beheerder

	1990	1995	1999	2000	2001
	<i>km²</i>				
Staatsbosbeheer	1 802	2 100	2 270	2 320	2 350
Particuliere natuurbeschermingsorganisaties ¹⁾	1 214	1 458	1 644	1 718	1 800*
Waterwinningsbedrijven	147	180	211	216	215

1) Twaalf provinciale landschappen en Vereniging Natuurmonumenten.

37 Wintervogels

	trend	1990	1995	2000	2001	2002
		<i>1990=100</i>				
Stadsvogels	stabiel	100	95	87	92	96
Roofvogels	stabiel	100	85	90	93	78

Bron: SOVON Vogelonderzoek Nederland en CBS.

38 Broedvogels

	trend	1990	1995	2000	2001	2002
		<i>1990=100</i>				
Duinsoorten	achteruit	100	86	77	69	64
Duinsoorten open duin	achteruit	100	65	50	40	40
Duinsoorten struweel	vooruit	100	118	139	134	125
Heide soorten	achteruit	100	90	85	82	75
Heide soorten open heide	achteruit	100	67	50	46	39
Moeras soorten	stabiel	100	89	98	96	84
Moeras rietvogelsoorten	stabiel	100	69	86	88	74
Moeras struweel soorten	vooruit	100	128	145	154	124
Bos soorten	achteruit	100	98	87	78	86
Soorten van oude bossen	achteruit	100	94	84	82	93
Bosroofvogels	achteruit	100	77	81	86	78
Weidevogels	achteruit	100	89	84	80	76

Bron: SOVON Vogelonderzoek Nederland en CBS.

39 Dagactieve zoogdieren, voorjaar

	1998	1999	2000	2001	2002
	<i>1994=100</i>				
Haas	96	77 ¹⁾	85 ¹⁾	75 ¹⁾	68 ¹⁾
Konijn	58 ¹⁾	57 ¹⁾	45 ¹⁾	47 ¹⁾	47 ¹⁾
Ree	110	102	105	124	116
Eekhoorn	51 ¹⁾	61 ¹⁾	65 ¹⁾	95	64 ¹⁾
Vos	66 ¹⁾	75	64 ¹⁾	85	71 ¹⁾

Bron: Vereniging voor Zoogdierkunde en Zoogdierbescherming (VZZ), SOVON en CBS.

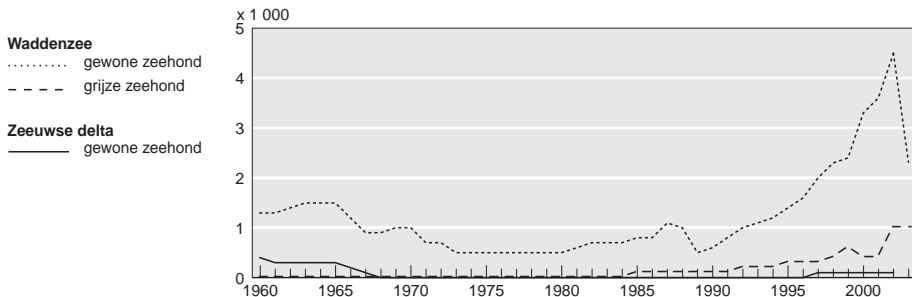
¹⁾ Significante verandering ten opzichte van het basisjaar 1994.

40 Vleermuizen

	1990	1995	2000	2001	2002
	<i>1990=100</i>				
Baardvleermuis	100	131	173	186	204
Ingekorven vleermuis	100	200	298	362	450
Franjestaart	100	199	301	368	472
Watervleermuis	100	114	128	140	156
Meervleermuis	100	146	261	275	263
Grootoorvleermuis	100	132	121	142	153

Bron: Vereniging voor Zoogdierkunde en Zoogdierbescherming (VZZ) en CBS.

Zeehonden in de Waddenzee en de Zeeuwse delta

41 Reptielen

	1995	1999	2000	2001	2002
<i>1994=100</i>					
Nederland	73	116	140	121	137
Duinsoort	100	241	296	264	306
Heidesoorten	85	94	92	103	91

Bron: Stichting Reptielen, Amfibieën, Vissen Onderzoek Nederland (RAVON) en CBS.

42 Amfibieën

	1998	1999	2000	2001	2002
<i>1997=100</i>					
Alpenwatersalamander	113	88	89	66	86
Kamsalamander	115	115	108	85	108
Kleine watersalamander	103	97	89	87	81
Gewone pad	103	116	91	75	87
Rugstreepad	101	104	93	141	70
Heikikker	123	121	116	94	118
Bruine kikker	109	105	106	102	91
Groene kikker ¹⁾	125	141	129	132	130

Bron: Stichting Reptielen Amfibieën Vissen Onderzoek Nederland (RAVON) en CBS.

¹⁾ Groene kikker is een complex van 3 soorten: poelkikker, meerkikker en middelste groene kikker.

43 Dagvlinders

	trend	1995	1999	2000	2001	2002
<i>1992=100</i>						
Beschermde soorten	achteruit	63	38	40	30	41
Duinsoorten	achteruit	114	70	65	63	87
Heidesoorten	achteruit	65	50	60	45	60
Bossoorten	achteruit	78	57	71	57	64
Graslandsoorten	achteruit	86	55	77	54	67

Bron: De Vlinderstichting en CBS.

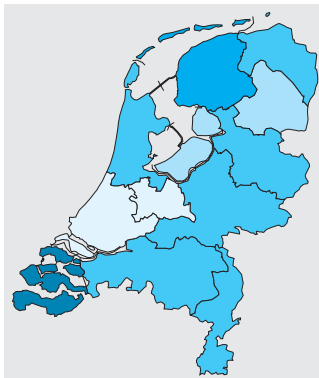

44 Geluid- en geurhinder; personen van 18 jaar of ouder

	1990	1995	2000	2001	2002
<i>Geluidhinder</i>	%				
Lawaai van vliegtuigen	25	21	19	18	19
Lawaai van treinen, trams of metro's	5	5	7	6	7
Lawaai van auto's, motoren of brommers	34	30	29	30	32
Straatlawaai van laden of lossen	.	6	6	6	7
Straatlawaai van spelende kinderen of jongeren	14	13	12	12	13
Lawaai van industrie of bedrijven	5	4	4	3	4
Geluid van burelen	27	24	20	21	20
Last van minimaal een geluidsbron	.	58	55	55	56
<i>Geurhinder</i>					
Geur van verkeer	10	8	7	7	7
Geur van industrie of bedrijven	16	12	10	10	9
Geur van landbouw	14	16	11	10	10
Geur van openhaarden en/of allesbranders	10	11	9	9	8
Last van minimaal een geurbron	.	35	28	27	26

45 Milieubesef; mening van personen van 18 jaar of ouder

	1989	1994	2000	2001	2002
<i>Bezorgdheid</i>	%				
Lucht, bodem en water zijn reeds sterk verontreinigd	91	82	61	61	62
Als de huidige economische ontwikkeling zo doorgaat zijn natuur en mensen dode opgeschreven	56	39	34	34	36
Aan de natuur is reeds veel te veel schade toegebracht	90	79	72	74	74
<i>Offerbereidheid</i>					
Om schone industrieën te krijgen, wil ik best iets meer voor de producten betalen	82	80	68	70	64
Dat de regering de waterverontreiniging wil tegengaan vind ik best, maar het mag mij geen cent kosten	7	10	20	19	22
Ter verbetering van het milieu ben ik best bereid om meer belasting te betalen	70	56	43	45	44
<i>Actiebereidheid</i>					
Aan een demonstratie tegen de steeds verdergaande industrialisatie zal ik meedoen	13	14	9	11	10
Ook ik ben bereid propaganda te maken voor een sterke beperking van het gemotoriseerde verkeer	34	29	19	20	19
Ik zal mij bij acties aansluiten die iets tegen de zure regen proberen te doen	35	32	24	26	23

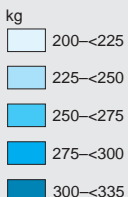
Gedemonsteerde personenauto's per 1 000 inwoners van de provincie, 2002

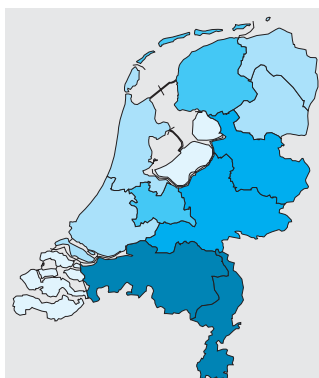
Nederland = 18

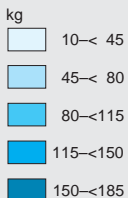
Ingezameld huishoudelijk restafval per inwoner van de provincie, 2002*

Nederland = 254

Productie fosfaat in dierlijke mest per ha cultuurgrond in de provincie, 2001

Nederland = 97

A			
Aandelen, beleggingsmarkt			
financiële instellingen, markten	417, 418, 422–428, 430, 433–436		
overheidsfinanciën	364		
Aanhangwagens	307		
Aanrandingen	159		
Aanrijdingen, ongevallen			
slachtoffers	98–101, 354, 356		
strafzaken na doorrijden	157–159		
Aardappelen			
bedrijven	281		
bestrijdingsmiddelen	473		
biologische landbouw	281		
huishoudelijk verbruik	222–225, 408, 409		
omzetten, verkopen	305, 318, 321		
prijzen	272, 443		
productie	271, 279–281		
Aardbeien			
bestrijdingsmiddelen	473		
oppervlakten	282		
productie	283		
Aardewerk, aardewerkindustrie			
afvalstoffen	470, 471		
bedrijven	304		
investeringen	309		
lonen, salarissen e.d.	304		
milieukosten	476		
omzetten, verkopen	305, 319, 321		
producentenprijzen	442		
productie	304		
productie-installaties	309		
werknemers	304		
Aardgas			
zie gas			
Aardolie, aardolie-industrie			
afvalstoffen	466, 470, 471		
bedrijven	304		
energiebalans	291, 297, 298		
energiestromen	292		
investeringen	309		
invoer, uitvoer	332–334		
lonen, salarissen e.d.	304		
milieulasten	475, 476		
nationale rekeningen	398–400, 412		
omzetten, verkopen	297, 305		
prijzen	442		
productie	304, 306		
tankschepen	346		
verbruik	293–295		
vervoer	341		
voorraadheffingen	367		
werknemers	304		
AAW			
personen met uitkering	230		
sociale verzekeringen, balansen	236, 237		
Abattoirs, slachthuizen	373		
Abortussen	87		
ABW			
huishoudens met uitkering	232		
personen met uitkering	230, 238		
uitkeringen	230, 235		
Acaricide	472		
Accijnsopbrengsten			
overheidsinkomsten	367		
zie ook belastingen			
Accountants	324		
Ademhalingsorganen, ziekten			
aandoeningen	97		
overledenen	100, 101		
ziekenhuispatiënten	99		
Administratiekantoren	324		
Adopties, kinderbescherming	168		
ADV	201, 202		
Adviesbureaus	324		
Advocaten			
ingeschreven	171		
rechtskundige diensten	162, 163		
Afghanistan			
asielverzoeken	58		
correcties gem. persoonsregisters	57		
inwoners van Nederland	33–38		
migratie	54–56		
Afpersingen	159		
Afrika			
bevolking	75, 76		
correcties gem. persoonsregisters	57		
gedetineerden in Nederland	172		
handel met Nederland	328		
hotels, gasten in Nederland	147		
inwoners van Nederland	33–38, 73		
levensverwachting	78		
migratie	54–56		
naturalisaties e.d.	65		
uitleveringsverzoeken	174		
verwijderingen uit Nederland	174		
vruchtbaarheidscijfers	77		
Afval, afvalstoffen			
branden	177		
heffingen	476		
milieudienstverlening	478		
omzetten, verkopen	318, 320		
overheidsuitgaven, -inkomsten	373		
recycling	478		
verontreiniging	466–472, 482		
warmtewinning	294		
Afwezigheidsduur, ziekte	91, 92		
Agrarische begrippen			
zie landbouw			
Aids			
gemelde gevallen	96		
overledenen	100, 101		
Akkerbouwbedrijven			
bedrijven	268–271, 279, 281		
biologische akkerbouw	271, 281		
grondprijzen	278		
inkomens	271		

Akkerbouwgewassen		uitleveringsverzoeken	174
omzetten, verkopen	318, 320	verwijderingen uit Nederland	174
oppervlakten	268, 279, 281	vruchtbaarheidscijfers	77
prijzen	272	zie ook Verenigde Staten	
productie	271, 279–281	Amfibieën	480
productiewaarde	272, 273	Amusement	
AKW	234, 235	zie ontspanning	
Alarminstallaties	156	Angola	
Albanië		asielverzoeken	58
bevolking	75	correcties gem. persoonsregisters	57
levensverwachting	78	migratie	54–56
vruchtbaarheidscijfers	77	Angstgevoelens	156
Alcohol		Anjers	282
accijnzen	367	Anticonceptiepil	87
huishoudelijk verbruik	225	Antillen	
verkeer	159	bevolking	75
verslaafden	98	correcties gem. persoonsregisters	57
zelfdodigen	175	gedetineerden in Nederland	172
Alcoholh. en a.-vrije dranken		inwoners van Nederland	33–38, 73
zie dranken		levensverwachting	78
Alfa Romeo, autopark	350	migratie	54–56
Alg. Arbeidsongeschiktheidswet		vruchtbaarheidscijfers	77
personen met uitkering	230, 231, 238	ANW	
sociale verzekeringen, balansen	236, 237	personen met uitkering	233
Alg. Bijstandswet		sociale verzekeringen, balansen	236, 237
huishoudens met uitkering	232	uitkeringen	235
personen met uitkering	230, 238	AOK	236, 237
uitkeringen	230, 235	AOV	383, 385, 386
Alg. Kinderbijslagwet	234, 235	AOW	
Alg. Nabestaandenwet		personen met uitkering	233
personen met uitkering	233	sociale verzekeringen, balansen	236, 237
sociale verzekeringen, balansen	236, 237	Apartmentstelling, discriminatie	159
uitkeringen	235	Apothekers	107
Alg. Ouderdomswet		Apparaten	
personen met uitkering	233	zie machines	
sociale verzekeringen, balansen	236, 237	Appartementen	
Alg. Ouderen Verbond	383, 385, 386	vakantiebestemmingen	145
Alg. Vakcentrale	388	vastgoedtransacties	315
Alg. voortgezet onderwijs		Appels	
zie mavo en havo		bestrijdingsmiddelen	473
Alg. Wet Bijzondere Ziektekosten	236, 237	oppervlakten	282, 285
Algerije		Arabië, handel met Nederland	328
gedetineerden in Nederland	172	Arbeid	
Allochtonen		arbeidsduur en ADV	195, 197, 198, 201, 202
arbeidspositie	191	arbeidsrecht	165
geborenen	51	arbeidsvolume	195, 197, 198, 270, 402, 403, 406, 412
inkomens	218		192, 195, 197–200, 210
inwoners van gemeenten	39–48	banen	
inwoners van Nederland	33–39, 72, 73	beroepsbevolking	190, 191, 193, 210
inwoners van provincies	39–48	burn-out	97
onderwijs	129, 132	deeltijdarbeid	191
Alternatieve genezers	95	lonen, salarissen e.d.	195–198, 203–208
Aluminium	307	ongevallen	98
Ambtenaren	221	overheidsuitgaven	371, 373
Ambulances		rechtshulp	162
algemene gegevens	104	sociale zekerheid	230, 231, 235–238
overheidsuitgaven, -inkomsten	371, 373		201
Amerika		staken	135, 136
bevolking	75, 76	tijdsbesteding	193, 194
correcties gem. persoonsregisters	57	vacatures	388
gedetineerden in Nederland	172	vakverenigingen	209
handel met Nederland	285, 328, 330	werkbelasting	191, 193, 210
invoer, uitvoer	285, 328, 330	werklozen	
inwoners van Nederland	33–38, 73	zie ook werknemers	
levensverwachting	78	Arbeidsbemiddelingbedrijven	324
migratie	54–56	Arbodiensten	109, 110
naturalisaties e.d.	65		
productie aardappelen	281		

Archeologie, oudheidkunde	370, 372	Autogas, autogasolie	
Architecten, a.-bureaus		personenauto's	348, 349
lonen, salarissen e.d.	324	prijzen	301
nationale rekeningen	398–400, 412	verbruik	294
objecten in voorbereiding	312	Automatisering	
omzetten, kosten	324	banen	210
Argentinië, handel met Nederland	328	datacommunicatie	260–265
Aromaten		servicebedrijven	246, 249, 324
omzetten, verkopen	306	werknemers	246
productie	297	Automutilatie	98, 100, 101
verbruik	294	Auto's, auto-industrie	
Arresten	165	belastingen	367
Arrondissementsrechtbanken		brandschade	176, 177
personeel	171	brandstofgebruik	348, 349
strafzaken	169	diefstallen	157, 158, 160
Arseen	464–466	gebruik	143–146, 339
Artrose	97	geluidhinder	481
Artsen		huishoudelijk bezit	226
zie geneeskundigen		importeurs	322, 324
Aruba		investerings	309, 410
bevolking	75	lonen, salarissen e.d.	324
correcties gem. persoonsregisters	57	luchtverontreiniging	462
gedetineerden in Nederland	172	omzetten, verkopen	322, 324, 350, 351
inwoners van Nederland	33–38, 73	ongevallen	354
levensverwachting	78	sloop	467, 472, 482
migratie	54–56	verhuur, lease	443
vruchtbaarheidscijfers	77	verwijderingen door brandweer	175
Asbest	468	voertuigen	348–351, 358
Asielzoekers		Autosnelwegen	352
acceptaties van probleem	387	AVC	388
asielverlening	173	AWBZ	236, 237
nieuwe verzoeken	58, 80	Azië	
verwijderingen	174	bevolking	75, 76
Asperges	282, 283	correcties gem. persoonsregisters	57
Assurantiebelaasting	367	gedetineerden in Nederland	172
Astma		handel met Nederland	328
overledenen	100, 101	hotels, gasten in Nederland	147
patiënten	97	inwoners van Nederland	33–38, 73
Atheneum	121	levensverwachting	78
Atletiek	148, 149	migratie	54–56
Attiques, hartinfarcten	97	naturalisaties e.d.	65
Audi, autopark	349	uitleveringsverzoeken	174
Audioapparaten, a.-industrie		verwijderingen uit Nederland	174
huishoudelijk bezit	226	vruchtbaarheidscijfers	77
investerings	309		
omzetten, verkopen	321		
prijzen	444		
Austin, autopark	350		
Australië		B	
correcties gem. persoonsregisters	57	Baardvleermuizen	479
handel met Nederland	328	Baarmoederhalsaandoeningen	101
hotels, gasten in Nederland	147	Bahamas, zeevaart	343
inwoners van Nederland	33–38	Bakstenen	307
kunstmeststoffen	475	Ballonnen, luchtvaart	357
migratie	54–56	Bandenservicebedrijven	324
verzekeringsmarkt	431	Bandrecorders, taperecorders	226
Autoaccessoires	322, 324	Banen	195, 197–200,
Autobanden	467		210
Autobedrijven	322, 324	Bang zijn	156
Autobussen, a.-ondernemingen		Banket, gebak	223, 224
algemene gegevens	352	Bankroeten, faillissementen	166–168, 178
inkomsten, uitgaven	340, 371	Bankwezen	
luchtverontreiniging	462	betalingsbalansen	335
mobiliteit bevolking	339	financiële activiteiten	417–429
omzetten, verkopen	350, 351	kantoren	419
productie, verbruik	339	nationale rekeningen	398–400, 412
verkeersongevallen	354	overvallen	160
voertuigen	348	prijzen	444
		werknemers	419

Basiseducatie	129	Belastingconsulenten	324
Basismetalaanindustrie		Belastingen	
zie metaalindustrie		afgedane beroepen	169
Basisonderwijs		bedrijven	253–256, 258
leerlingen	116–119, 123, 126, 127	beleggingsinstellingen	422
onderwijsniveau, beroepsbevolking	191	gemeenten	373, 375, 376, 380
onderwijsniveau, bevolking	116	huishoudens	214
onderwijsniveau, deelnemers OU	128	kredietinstellingen	418
onderwijsniveau, pc-gebruik	264, 265	land-, tuinbouw	272
onderwijsniveau, politieke interesse	388	nationale rekeningen	396, 401, 411
onderwijsniveau, probleemacceptatie	387	prijzen	444
onderwijsniveau, vacatures	194	provincies	374, 376, 380
overheidsuitgaven, -inkomsten	130, 131, 372	publiekrechtelijke bedrijfsorganen	368
scholen	117–119	rijk	363, 367, 376
uitstroom	126, 127	sociale verhuurders	182
Bbl		visserij	287
leerlingen	116, 117, 122, 126, 127	waterschappen	375, 376, 380
scholen	117	wetten	169
uitstroom	126, 127	Beleggingen, beleggingsmarkt	
Bbz	230	financiële instellingen, markten	417, 418, 422–428, 430, 433–436
Bebouwendichtheid	455, 457	overheidsfinanciën	364
Beddenscapaciteit		België	
gezondheidszorg	103, 104	afvalstoffen	470
welzijnszorg	104, 106	asielverzoeken	80
Bedreigingen	157–159	bankensector	419
Bedrijfsafvalstoffen		beroepsbevolking	190, 191
vrijgekomen	467, 470, 471	bestrijdingsmiddelen	472
waterverontreiniging	466	bevolking	75, 76
Bedrijfsauto's		binnenvaart	345
sloop	472	consumentenprijzen	445, 446
voertuigen	348	correcties gem. persoonsregisters	57
Bedrijfscreches	106	energieverbruik	298
Bedrijfschoufden landbouw	270	geborenen	79
Bedrijfsmeubels	318	handel met Nederland	285, 327, 330, 331
Bedrijven, ondernemingen		hotels, gasten in Nederland	147
algemene gegevens	242–250	huren	181
bouwnijverheid	312	huwelijksontbindingen	80
communicatie	253	huwelijksluitingen	80
detailhandel	318, 319	invoer, uitvoer	285, 327, 330, 331
dienstverlening	253	inwoners van Nederland	33–38
financiële instellingen	257, 258	koopkracht	446
groothandel	255, 318	kunstmeststoffen	475
handel	253, 255, 318, 319	levensverwachting	78
horeca	253, 255	lichaamslengte, -gewicht	87
industrie	253, 254, 304	luchtvaart	356
land-, tuinbouw	268–271, 274, 276– 279, 281, 282	luchtverontreiniging	463
lonen, salarissen e.d.	203, 207	migratie	54–56, 79
milieudienstverlening	478	nationale rekeningen	404
milieuheffingen, -investeringen	476	onderwijsniveau, -deelname	116, 117, 123
rechtsbescherming, veiligheid	161, 163	onderwijsuitgaven	131
recycling	478	oppervlakte	453
reparaties	253, 255	overheidsschuld, -saldo	379
vervoer	253	pensioenfondsen	436
Bedrog, fraude	159	personenauto's	348
Beeldapparatuur	444	producentenprijzen	443
Beeldende kunsten	138	productie veehouderijproducten	277
Begravenissen, lijkbezorging	373	reisverkeer met	336
Bejaardenzorg		research en development	264
bewoners verzorgingshuizen	32, 105, 109	rokers	90
uitgaven, kosten	110, 370, 373	scheepvaart	344
Bekeuringen	159, 160	staatsleningen	427
Belarus		sterfte	79
bevolking	75	toerwagenvervoer	352
levensverwachting	78	uitleveringsverzoeken	174
vruchtbaarheidscijfers	77	vakantiebestemming	142, 143
		veestapel	274
		verbruik agrarische producten	222

verkeersongevallen	356	overledenen	100, 101
verzekeringsmarkt	431, 432	ziekenhuispatiënten	99
visvangst	286	Beveiligingsbureaus	161
vruchtbaarheidscijfers	77	Bevolking	
wegvervoer	352, 353	alloctonen	33–48, 72, 73
B&U	312, 315	asielverzoeken	58, 80
Benaauwdheid, astma		bevolking gemeenten	39–48
overledenen	100, 101	bevolking landen, werelddelen	75, 76
patiënten	97	bevolking Nederland	25–31, 39, 71, 75, 76
Benzeen	464, 465		
Benzine, benzinstations		bevolking provincies	39–48
omzetten, verkopen	322, 324	bevolkingsdichtheid	39–48, 75, 76
overvallen	160	buitenlanders	54–58, 65, 71
personenauto's	348, 349	correcties gem. persoonsregisters	57
prijzen	300, 301	geboorten	48–51, 71, 72, 77, 79, 81
productie	297, 306		
verbruik	296	gezinsamenstelling	29–31, 74
zie ook brandstoffen		huishoudensituatie	29–32, 74
Bermbranden	176, 177	huwelijksjubilea	62
Beroepsbevolking		huwelijksontbindingen	62–64, 80
algemene gegevens	190, 191, 210	huwelijksluitingen	59–62, 80
onderwijsniveau	191	leeftijdsoopbouw	25–28, 39–48, 71
werklozen	193	levensverwachting	53, 72, 78
zie ook arbeid		migratie	54–56, 58, 59, 66–71, 79, 81
Beroepsonderwijs		naturalisaties e.d.	65
geslaagden	121	partnerschapsregistraties	59
leerlingen, studenten	116, 117, 120–127, 129	sterfte	48, 51, 52, 62–64, 71, 79
onderwijsniveau, beroepsbevolking	191	verhuizingen	66–71, 81
onderwijsniveau, bevolking	116	Bewegingsorganen, ziekten	99
onderwijsniveau, deelnemers OU	128	Bewoners	
onderwijsniveau, pc-gebruik	264, 265	zie inwoners en bevolking	
onderwijsniveau, politieke interesse	388	Bezit, vermogen	214, 222, 226
onderwijsniveau, probleemacceptatie	387	Bezorg-, koeriersdiensten	339, 340
onderwijsniveau, vacatures	194	Bibliotheken	
overheidsuitgaven, -inkomsten	130, 131, 372	algemene gegevens	140
scholen	117	bezoeken	135, 136
uitstroom	127	overheidsuitgaven, -inkomsten	151, 372
Beroepsvervoer	339–347, 352–354	Bier	
Beroerten	97	accijnzen	367
Berovingen	160	huishoudelijk verbruik	225
Beschuut	408, 409	omzetten, verkopen	305
Besloten vennootschappen		Bijstandsverlening	373
bedrijven	243, 247–249	Bijzonder onderwijs	
faillissementen	166, 167	leerlingen	116, 117, 119, 121, 123, 126, 127
Bestedingen van personen			
algemene gegevens	214, 215, 223, 224	overheidsuitgaven, -inkomsten	130, 131, 372
vakanties	141	scholen	117
Bestedbaar inkomen	216–220, 227	uitstroom	126, 127
Bestelauto's		Bindweefsel, ziekten	
luchtverontreiniging	462	overledenen	100, 101
omzetten, verkopen	350, 351	ziekenhuispatiënten	99
verhuur, lease	443	Binnenlands product	396–398, 401–407
verkeersongevallen	354	Binnenlandse handel	318–323
voertuigen	348	Binnenlandse migratie	66–71, 81
Bestrijdingsmiddelen		Binnenvaart	
gebruik	472, 473	goederenvervoer	340–342, 345, 346
omzetten, verkopen	306	havens	371
Bestuur		luchtverontreiniging	462
vakverenigingen, leden	388	opbrengsten, kosten	340
Betaalautomaten	419	productie, verbruik	339
Betalingsbalansen	335	vloot	346
Beton	307	Bio-energie	294
Beursgenoteerde fin. instellingen	257, 258	Biologische land- en tuinbouw	271, 278, 281
Beursomzetten	427, 428	Bioscopen	
Bevallingen		bezoeken	139, 140
geborenen	48–51, 71, 77, 79, 81	theaters	139, 140

Biseksuelen, aids	96	investeringen	309
Bitumen		lonen, salarissen e.d.	304
productie	297	omzetten, verkopen	305
verkopten	306	producentenprijzen	442
Blaasaandoeningen	97	productie	304
Bloedbanken	104	productie-installaties	309
Bloeddruk	97	werknemers	304
Bloedziekten		Boomkwekerij, b.-producten	
overledenen	100, 101	bedrijven	282, 284
ziekenhuispatiënten	99	bestrijdingsmiddelen	473
Bloembollen, -knollen	271, 272, 282, 284, 285	gezinsinkomen	271
		prijzen	272
Bloemen		productie	271
bestrijdingsmiddelen	473	uitvoer	285
inkomen telers	271	Bosnië-Herzegovina	
omzetten, verkopen	318, 320	asielverzoeken	58
prijzen	272, 444	bevolking	75
productie	271, 282	levensverwachting	78
substraatteelt	285	vruchtbaarheidscijfers	77
uitvoer	285	Bospenen	283
Bloemkolen	283	Bossen, bosbouw	
Bloemkwekerij, b.-gewassen		arbeidsduur en ADV	197, 201, 202
bestrijdingsmiddelen	473	automatisering	260, 261, 263
gezinsinkomen	271	banen	197, 199, 200
prijzen	272	bedrijven	242–244, 247
productie	271, 282	bodemgebruik	453
uitvoer	285	brandschade	176, 177
Blouses	305	faillissementen	166
BMW, autopark	349, 350	lonen, salarissen e.d.	196, 197, 203–207
Bodemgebruik		luchtverontreiniging	461
algemene gegevens	453, 455, 457	nationale rekeningen	398–400, 403, 412
land- en tuinbouw	268, 279, 282	oppervlakten	453
Bodemontsmettingsmiddelen	472	vacatures	193, 194
Bodemverontreiniging	469, 471–478, 481, 482	vakantiedagen	201, 202
		werkzame personen	192
Boeken		ziekteverzuim	91
bezit bibliotheken	140	Bosvlinders	480
omzetten, verkopen	306, 319	Bosvogels	479
prijzen	444	Boten	
Boekhoudbureaus	324	zie schepen	
Boerderijen		Boter	
monumentenlijst	151	huishoudelijk verbruik	225
prijzen	278	omzetten, verkopen	305
Boeren	270	productie	277
Boerenkool	283	Botsingen, ongevallen	
Boetes	159, 160	slachtoffers	98, 100, 101, 354–356
Bol / mbo		strafzaken na doorrijden	157–159
geslaagden	122	Botulisme	96
leerlingen	116, 117, 122, 123, 126, 127, 129	Bouwfondsen	421
onderwijsniveau, beroepsbevolking	191	Bouwgrondbelasting	375
onderwijsniveau, bevolking	116	Bouwkundigen, architecten	
onderwijsniveau, deelnemers OU	128	lonen, salarissen e.d.	324
onderwijsniveau, pc-gebruik	264, 265	nationale rekeningen	398–400, 412
onderwijsniveau, politieke interesse	388	objecten in voorbereiding	312
onderwijsniveau, probleemacceptatie	387	omzetten, kosten	324
overheidsuitgaven, -inkomsten	130, 131	Bouwland	
scholen	117	zie landbouw	
uitstroom	127	Bouwmaterialen, b.-industrie	
Bollen, bloembollen	271, 272, 282, 284, 285	afvalstoffen	467, 468, 470, 471
		bedrijven	304
Bomen		energieprijzen	299
bestrijdingsmiddelen	473	investeringen	309
productie	271, 282	lonen, salarissen e.d.	304
Bonen	280, 283	milieukosten	476
Bont, bontindustrie		omzetten, verkopen	305, 307, 318, 319, 321
afvalstoffen	470, 471	producentenprijzen	442
bedrijven	304		

productie	304	Briketten	332, 333
productie-installaties	309	Brillen, optische artikelen	307, 319, 322
vervoer	341	Broccoli	283
werknemers	304	Broedvogels	479
Bouwnijverheid		Broeikasgassen	461–463
arbeidsduur en ADV	201, 202	Bromfietsen	
architectenbureaus	312, 324	diefstallen	160
automatisering	260, 261, 263	gebruik	339
balansen, winst-, verliesrekening	254	geluidhinder	481
banen	199, 200	huishoudelijk bezit	226
bedrijven	242–244, 246, 247, 249, 254, 312	luchtverontreiniging	462
	254	verkeersongevallen	354
belastingen	313	voertuigen	348
bouwkosten	313	Bronchitis	97
bouwvergunningen, verleend	313	Brood	
faillissementen	166	afval	468
GWW	315	huishoudelijk verbruik	223–225, 408, 409
investeringen	315, 363	prijzen	443
lonen, salarissen e.d.	203–207, 254	Brucellose	96
nationale rekeningen	398–400, 403, 410, 412	Bruingod	
overheidsuitgaven, -inkomsten	373, 376, 377	afval	468
productie, verbruik	312	huishoudelijk bezit	226
vacatures	193, 194	omzetten, verkopen	319, 321, 323
vakantiedagen	201, 202	prijzen	444
vastgoedtransacties	315	zie ook huishoudelijke apparaten	
watervrontreiniging	466	Bruinkool	296, 298
werkbelasting	209	Bruto binnenlands product	396, 397, 401–407
werkzame personen	246, 312	Bruto nationaal inkomen	401, 402
woningen, onttrokken	314	Bruto nationaal product	402
woningen, productie	312–314, 316	Brutolonen	195–198, 203–208, 214
woningen, verkoopprijzen	315		96
woningen, voorraad	314	Buiktyfus	
ziekteverzuim	91	Buitengewoon onderwijs	
Braakland		leerlingen	116, 117, 119, 121, 123, 126, 127
bedrijven	281	overheidsuitgaven, -inkomsten	130, 131, 372
oppervlakten	281	scholen	117
Branden		uitstroom	126, 127
brandstichtingen	159, 177	Buitenlanders	
loos alarm	176, 178	asielzoekers	58
meldingen	176	correcties gem. persoonsregisters	57
oorzaken	177	huishoudelijk verbruik	408
schade	176, 177, 434	migratie	54–56, 58, 71
slachtoffers	176	naturalisaties e.d.	65
woningen, vernietigd	314	toerisme	147, 148
Brandstoffen		uitkeringontvangers	232
distributiebedrijven	301	werknemers	387
energiebalans	291, 293, 294, 296– 298	Buitenlandse handel	
energiestromen	292	algemene gegevens	327–336
huishoudelijk verbruik	214, 408, 409	tuinbouwgewassen	285
invoer, uitvoer	332–334	Buitenlandse migratie	54–56, 58, 59, 71, 79
omzetten, verkopen	297, 318		307
overheidsuitgaven, -inkomsten	366	Buizen	
personenauto's	348, 349	Bulgarije	
prijzen	299–301, 441, 442, 444	bevolking	75
productie	297, 306	levensverwachting	78
verbruik	293–296, 298	vruchtbaarheidscijfers	77
vervoer	341, 346	Bungalows	
voorraadheffingen	367	huishoudelijk bezit	226
Brandweer		vakanties e.d.	143–145
hulpverlening	175, 178	Bunkerbrandstoffen	
overheidsuitgaven, -inkomsten	161, 371	energiebalans	291, 296
Brazilië		energiestromen	292
handel met Nederland	328	Burengerucht	481
inwoners van Nederland	33–38	Burgemeesters	386
Breedbeeldtelevisies	226	Burgerlijke en utiliteitsbouw	312, 315
		Burgerlijke rechtspraak	
		zie rechtsbescherming	

Burgerlijke zaken	165	productie	304
Burgerluchtvaart		productie-installaties	309
zie luchtvaart		werknemers	304
Burn-out	97	Centrumsdemocraten	383, 385
Bussen, busondernemingen		Champignons	
algemene gegevens	352	bestrijdingsmiddelen	473
luchtverontreiniging	462	gezinsinkomen c.bedrijven	271
mobiliteit bevolking	339	productie	282, 283
omzetten, verkopen	350, 351	Chantage, afpersingen	159
opbrengsten, kosten	340	Chatten	265
overheidsuitgaven, -inkomsten	371	Chemische afvalstoffen	467, 468
productie, verbruik	339	Chemische producten, c. industrie	
voertuigen	348	afvalstoffen	470, 471
Butaan	294	balansen, winst-, verliesrekening	254
BV's		bedrijven	254, 304
bedrijven	243, 247–249	belastingen	254
faillissementen	166, 167	brandschade	177
		energieprijzen	299
		energieverbruik	294, 296
		investeringen	309, 310
		invoer, uitvoer	332–334
		lonen, salarissen e.d.	254, 304
		luchtverontreiniging	461
		milieukosten	475, 476
		nationale rekeningen	398–400, 412
		omzetten, verkopen	305–307, 318
		producentenprijzen	442
		productie	304
		productie-installaties	308, 309
		vervoer	341
		waterverontreiniging	466
		werknemers	304
		Chevrolet, autopark	350
		China	
		bevolking	75
		correcties gem. persoonsregisters	57
		handel met Nederland	328, 330
		inwoners van Nederland	33–38
		levensverwachting	78
		migratie	54–56
		naturalisaties e.d.	65
		productie aardappelen	281
		vruchtbaarheidscijfers	77
		Chloriden	464, 465
		Chocolade	
		huishoudelijk verbruik	408, 409
		omzetten, verkopen	318
		zie ook cacao	
		Cholera	96
		Christelijk Nationaal Vakverbond	388
		Christen Democratisch Appèl	383–387
		Christenunie	383, 385–387
		Chronische aandoeningen	97
		Chroom	464–467
		Chrysanthen	
		bestrijdingsmiddelen	473
		productie	282
		Citroën, autopark	349, 350
		Civiele rechtspraak	
		zie rechtsbescherming	
		CNV	388
		Cokes, cokesbedrijven	
		energieverbruik	296
		invoer, uitvoer	332, 333
		verbruik	294
		Colleges van Beroep	169, 171
		Commerciële dienstverlening	
		zie dienstverlening	
C			
Cabaret	137, 152		
Cacao			
omzetten, verkopen	305		
prijzen	443		
uitvoer	333		
Cadillac, autopark	350		
Cadmium	464–467		
Cafés			
zie horeca			
Canada			
afvalstoffen	470		
bevolking	75, 76		
energieverbruik	298		
handel met Nederland	328		
hotels, gasten in Nederland	147		
invoer, uitvoer	328, 330		
inwoners van Nederland	33–38		
kunstmeststoffen	475		
levensverwachting	78		
onderwijsniveau, -deelname	117		
research en development	264		
verzekeringsmarkt	431		
vruchtbaarheidscijfers	77		
CAO			
arbeidsduur	202		
lonen, salarissen e.d.	203		
CARA	97		
Caravans			
gebruik	143–145		
huishoudelijk bezit	226		
Carpors	180		
Carrosseriebedrijven	307		
Cassette recorders	226		
Catering	324		
CBS-herbeleggingsindex	427–429		
CBS-koersindex	427–429		
CD	383, 385		
CDA	383–387		
Cd-spelers, cd-writers	226		
Cement, cementindustrie			
afvalstoffen	470, 471		
bedrijven	304		
investeringen	309		
lonen, salarissen e.d.	304		
milieukosten	476		
omzetten, verkopen	305, 307		
producentenprijzen	442		

Commissarissen der Koningin	386	Criminaliteit	
Communicatie, c.-bedrijven		gevangeniswezen	171–173
arbeidsduur en ADV	201, 202	inbraakpreventie	156
automatisering	260, 261, 263	inkomsten, uitgaven	161, 162
balansen, winst-, verliesrekening	253	misdriven	100, 101, 160, 175, 177
banen	199, 200, 210, 246	onveiligheidsgevoelens	156
bedrijven	242, 243, 245, 246, 248, 249, 253	processen-verbaal	159, 160
belastingen	253	slachtoffers	157, 158
datacommunicatie	260, 261, 263–265	strafzaken	163, 164, 169
faillissementen	166	CU	383, 385–387
huishoudelijk verbruik	214	Cultuur	
lonen, salarissen e.d.	203–207, 253	arbeidsduur en ADV	201, 202
nationale rekeningen	398–400, 403, 408, 409, 412	banen	199, 200
prijzen	444	bedrijven	242, 245, 248
radio, televisie	137	bibliotheken	140
telecommunicatie	339, 340	faillissementen	166
ziekteverzuim	91	filmbezoeken	139, 140
Compactdiscspelers	226	godsdiensten	141
Computers, c.-industrie		huishoudelijk verbruik	214, 408, 409
bedrijven	304	kunstzinnige vorming	138
gebruik	260–265	lonen, salarissen e.d.	203–207
huishoudelijk bezit	226	musea, tentoonstellingen	138
investeringen	309, 410	muziek, theaters	137, 152
lonen, salarissen e.d.	304	nationale rekeningen	398–400, 412
omzetten, verkopen	305, 318, 321	onderwijs	124, 128
prijzen	444	overheidsuitgaven, -inkomsten	151, 366, 371, 372
productie	304	prijzen	444
productie-installaties	309	vakantiedagen	201, 202
servicebureaus	246, 249, 324, 398–400, 412	vrijwilligerswerk	135
werknemers	246, 304	ziekteverzuim	91
Concerten	137, 152	Cultuurgrond	
Conference	285	bedrijven	268
Conferentieoorden	322, 324	mineralenbalans	474
Coniferen	473	oppervlakten	268, 453
Consultatiebur. alcohol, drugs	98	Cyprus, zeevaart	343
Consumentenprijzen	443–447		
Consumentenvertrouwen	226	D	
Consumptie, verbruik		D66	383–387
bouwnijverheid	312	Daf, autopark	350
communicatiebedrijven	339	Dagbladen, kranten	
energiedragers	291–298	omzetten, verkopen	306, 319
huishoudens	214, 215, 223, 224, 226	prijzen	444
industrie	304	Dagvlinders	480
nationale rekeningen	396–399, 404–410	Daihatsu, autopark	349
opslagbedrijven	339	Dameskleding	305, 319, 321
personen	222, 225	Damesschoenen	306
prijzen	443–447	Dansuitvoeringen	137
toeristen	141	Darmaandoeningen	
vervoerbedrijven	339	overledenen	100, 101
Consumptief krediet	420	patiënten	96, 97
Containers		Datacommunicatie	260–265
brandschade	177	DAT-recorders	226
vervoer, scheepvaart	344	Deeltijdwerknemers	
Contractuele arbeidsduur, loon	202, 203	algemene gegevens	191
Cosmetica	307, 319	arbeidsduur en ADV	198, 201
Couranten		banen	198–200
omzetten, verkopen	306, 319	lonen, salarissen e.d.	198, 205, 206, 208
prijzen	444	vakantiedagen	201
Cox's Orange Pippin	285	Defensie	
Creativiteitscentra	138	nationale rekeningen	398–400, 403, 412
Crèches, kinderopvang		overheidsuitgaven, -inkomsten	365, 366
overheidsuitgaven, -inkomsten	373	ziekteverzuim	92
voorzieningen	106	Delfstoffen, delfstoffenwinning	
Creditcard krediet	420	afvalstoffen	470, 471
		arbeidsduur en ADV	201, 202

automatisering	260, 261, 263	visvangst	286
banen	199, 200, 246	vruchtbaarheidscijfers	77
bedrijven	242–244, 246, 247, 249	wegvervoer	353
energiebalans	291–293, 295–298	Detailhandel	
faillissementen	166	bedrijven	246, 249, 318, 319
investeringen	301	lonen, salarissen e.d.	318, 319, 323
invoer, uitvoer	334	nationale rekeningen	398–400, 412
lonen, salarissen e.d.	204–207	omzetten, verkopen	318, 319, 321–323
milieukosten	476	overvallen	160
nationale rekeningen	398–400, 412	werknemers	246, 318, 319
omzetten, verkopen	297	Detectives, chercheurs	161
prijzen	299, 300, 441, 442	Detentie	
vakantiedagen	201, 202	gedetineerden	171–173
vervoer	341	schadevergoedingen	164
ziekteverzuim	91	Deuren	306
Delicten		Deurwaarders	163
gedetineerden	171–173	Development	263, 264
gepleegd	100, 101, 160, 175, 177	Deviezenreserves	335
processen-verbaal	159, 160	Diaprojectors	226
slachtoffers	98, 157, 158	Diet-, reformartikelen	177
strafzaken	163, 164, 169	Diefstallen	
verdachten	160	gepleegd	161
Democraten 66	383–387	processen-verbaal	159, 160
Demografische begrippen		slachtoffers	157, 158
zie bevolking		Dienstverlening	
Denemarken		afvalstoffen	467
afvalstoffen	470	arbeidsduur en ADV	197, 201, 202
asielverzoeken	80	automatisering	260, 261, 263
bankensector	419	balansen, winst-, verliesrekening	253
beroepsbevolking	190, 191	banen	197, 199, 200
bestrijdingsmiddelen	472	bedrijven	242, 243, 245, 246, 248, 249, 253
bevolking	75, 76	belastingen	253
consumentenprijzen	445, 446	energieverbruik	293
energieverbruik	298	faillissementen	166
geborenen	79	huishoudelijk verbruik	214, 408, 409
handel met Nederland	285, 327, 330	lonen, salarissen e.d.	196, 197, 203–207, 253, 324
hotels, gasten in Nederland	147	nationale rekeningen	398–400, 411, 412
huren	181	omzetten, verkopen	322, 324
huwelijksontbindingen	80	overheidsuitgaven, -inkomsten	366
huwelijksluitingen	80	overvallen	160
invoer, uitvoer	285, 327, 330	prijzen	443, 444
koopkracht	446	vacatures	193, 194
kunstmeststoffen	475	vakantiedagen	201, 202
levensverwachting	78	waterverontreiniging	466
lichaamslengte, -gewicht	87	werkbelasting	209
luchtverontreiniging	463	werkzame personen	192, 246
migratie	79	ziekteverzuim	91
nationale rekeningen	404	Diepvriezers	226
onderwijsniveau, -deelname	116, 117, 123	Dieren	
onderwijsuitgaven	131	zie veestapel	
oppervlakte	453	Dieselolie	
overheidsschuld, -saldo	379	personenauto's	348, 349
pensioenfondsen	436	prijzen	300
personenauto's	348	productie	297, 306
producentenprijzen	443	Difterie	96
productie veehouderijproducten	277	Dijken, waterkeringen	369, 370, 372
research en development	264	Discobezoeken	135, 136
rokers	90	Discriminatie	159
scheepvaart	343	Diskspelers, d.-writers	226
staatsleningen	427	Distikstofoxide	461, 463
sterfte	79	Dividendbelasting	367
vakantiebestemming	143	Docenten, onderwijspersoneel	
veestapel	274	arbeidsduur en ADV	201, 202
verbruik agrarische producten	222	banen	199, 200
verkeersongevallen	356	lonen, salarissen e.d.	203–207
verzekeringsmarkt	431, 432	vacatures	193, 194

vakantiedagen	201, 202	bankensector	419
ziekteverzuim	92	beroepsbevolking	190, 191
Doe-het-zelfartikelen	319, 321, 323	bestrijdingsmiddelen	472
Dokters, huisartsen		bevolking	75, 76
artsen	107	binnenvaart	345
medische consumptie	93–95	consumentenprijzen	445, 446
uitgaven, kosten	109, 110	correcties gem. persoonsregisters	57
Dood		energieverbruik	298
zie sterfte		geborenen	79
Doodslag		handel met Nederland	285, 327, 330, 331
overledenen	100, 101	hotels, gasten in Nederland	147
processen-verbaal	159	huren	181
zie ook moord		huwelijksluitingen	80
Doorrijden na ongeval	159	invoer, uitvoer	285, 327, 330, 331
Dorpen		inwoners van Nederland	33–38
vernieuwingen	370, 373	koopkracht	446
zie ook gemeenten		kunstmeststoffen	475
Doyenné du Comice	285	levensverwachting	78
Dranken, drankenindustrie		luchtvaart	356
accijnzen	367	luchtverontreiniging	463
afvalstoffen	466, 470, 471	migratie	54–56, 79
bedrijven	304	nationale rekeningen	404
consumentenprijzen	443, 444	onderwijsniveau, -deelname	116, 117, 123
huishoudelijk verbruik	223–225, 408, 409	onderwijsuitgaven	131
invoer, uitvoer	332, 333	oppervlakte	453
lonen, salarissen e.d.	304	overheidsschuld, -saldo	379
omzetten, verkopen	305, 318, 321	pensioenfondsen	436
producentenprijzen	442	personenauto's	348
productie	304	producentenprijzen	443
verbruik	90	productie aardappelen	281
werknemers	304	productie veehouderijproducten	277
Drankenverstrekkende bedrijven		reisverkeer met	336
zie horeca		research en development	264
Drankmisbruik		scheepvaart	343, 344
verkeer	159	staatsleningen	427
verslaafden	98	sterfte	79
zelfdodingen	175	toerwagenvervoer	352
Dreigementen, bedreigingen	157–159	uitleveringsverzoeken	174
Drieling geboorten	49	vakantiebestemming	142, 143
Drinkwater		veestapel	274
prijzen	441, 444	verbruik agrarische producten	222
productie	301, 302	verkeersongevallen	356
Drogisterijartikelen	319, 321	verzekeringsmarkt	431, 432
Drugs, drugsverslaafden		visvangst	286
aids	96	vruchtbaarheidscijfers	77
consultatiebureaus	98	wegvervoer	352, 353
processen-verbaal	159	Duizeligheid	97
Drukinkten	307	Duurzame consumptiegoederen	
Drukkerijen		zie consumptie	
bedrijven	304	Duurzame energie	294
investerings	309	Duwbakken, d.-vaart	346
lonen, salarissen e.d.	304	DVD-spelers	298
nationale rekeningen	398–400, 412	Dysenterie	96
omzetten, verkopen	305, 306		
producentenprijzen	442		
productie	304		
productie-installaties	309		
werknemers	304		
Drukwerk	306		
Duiksport	148, 149		
Duinreptielen	480		
Duinvlinders	480		
Duinvogels	479		
Duinwater	301		
Duitsland			
afvalstoffen	470		
asielverzoeken	80		

E

ECB rentetarieven	424
Echtparen, gehuwden	
AOW	233
bevolking	28, 29
huisvesting	180
huwelijksjubilea	62
huwelijksluitingen	59–62, 80, 169
inkomens	219, 220
stemgedrag	387, 388

uitkeringontvangers	232	invoer, uitvoer	327
verhuizingen	66, 81	luchtverontreiniging	461, 463
woningkenmerken	180	omzetten, verkopen	297
zelfdodingen	175	overheidsuitgaven, -inkomsten	366
Echtscheidingen	62, 63, 80, 165, 166	prijzen	299–301, 441, 444
Economisch onderwijs	120, 122, 124, 128	productie	294, 296–298
Economische delicten	159	verbruik, algemeen	293, 298
Eczeem	97	verbruik, huishoudens	223, 224, 408, 409
Educatie		verbruik, industrie	294
zie onderwijs		Energiedistributiebedrijven	
Eekhoorns	479	zie openbare voorzieningsbedrijven	
Eengezinshuizen		Engeland	
nieuwbouw	313	zie Verenigd Koninkrijk	
vastgoedtransacties	315	Erfenissen, nalatenschappen	166
woningvoorraad	180	Ertsen	
Eenoudergezinnen		vervoer	341, 346
huishoudens	29–31, 74	zie ook delfstoffen	
huisvesting	180	Erwten	280
stemgedrag	387, 388	Estland	
Eenouderpensioen	233	bevolking	75
Eenpersoonshuishoudens		levensverwachting	78
huishoudens	29–31, 74	vruchtbaarheidscijfers	77
huisvesting	180	Etenswaren	
inkomens	215, 216, 218–	zie voedingsmiddelen	
koopkrachtontwikkeling	221	EURIBOR	424
Eerste Kamer der Staten-Generaal	384, 385	Europa	
Eerstejaarsstudenten	124	bevolking	75, 76
Eetwaren		correcties gem. persoonsregisters	57
zie voedingsmiddelen		gedetineerden in Nederland	172
Effecten, beleggingsmarkt		handel met Nederland	327, 328
financiële instellingen, markten	417, 418, 425, 427,	hotels, gasten in Nederland	147
overheidsfinanciën	428, 430	inwoners van Nederland	33–38
Egypte, inwoners van Nederland	364	levensverwachting	78
Eieren	33–38	migratie	54–56
huishoudelijk verbruik	222, 225	naturalisaties e.d.	65
prijzen	272, 443	verwijderingen uit Nederland	174
productie	277	vruchtbaarheidscijfers	77
uitvoer	333	zie ook namen van landen	
Eierstokken, ziekten	101	Europese parlement	383, 385
Elektriciteit, elektriciteitsbedrijven		Europese Unie	
energiebalans	291, 298	bankensector	419
energiestromen	292	beroepsbevolking	190
energieverbruik	293, 296	bevolking	75, 76
investeringen	301	consumentenprijzen	445, 446
prijzen	299, 300, 441	correcties gem. persoonsregisters	57
verbruik	293, 294	handel met Nederland	327, 329
winning	298	huren	181
Elektrotechnische industrie		inwoners van Nederland	33–38
investeringen	310	levensverwachting	78
nationale rekeningen	398–400, 412	migratie	54–56
producentenprijzen	442	nationale rekeningen	404
productie-installaties	308, 309	producentenprijzen	443
Elstar	285	reisverkeer met	336
E-mail	260, 265	verzekeringsmarkt	431, 432
Emballagematerialen		vruchtbaarheidscijfers	77
afvalstoffen	468	zie ook namen van landen	
verkopen	306, 307	Eurovignet	367
Emigranten, emigratie	55, 56, 58, 59, 71,	Euthanasie	102
79		Expertisecentra	116, 117, 119, 126,
Endocriene ziekten		127	
overledenen	100, 101	Export	
ziekenhuispatiënten	99	energie	291, 292, 296, 298
Energie, energiebedrijven		internationale handel	285, 327–331, 333–
energiebalans	291–293, 296, 298	335	
huishoudelijk verbruik	214	nationale rekeningen	396, 397, 404–407,
investeringen	301	410, 411	
		prijzen	441
		Exposities, tentoonstellingen	138

F			
Fabrieken			
zie industrie			
Fabrieksaardappelen			
bestrijdingsmiddelen	473		
productie	280		
Failissementen	166–168, 178		
Familie recht	162, 165		
Farmaceutische hulp, producten	307, 318		
Federatie Nederlandse Vakbeweging	388		
Fermentatiegas	294		
Fiat, autopark	349, 350		
Fietsen			
diefstallen	157, 158, 160		
gebruik	135, 136, 144, 145, 339		
omzetten, verkopen	307		
verkeersongevallen	354		
voertuigen	348		
Filippijnen, inwoners van Nederland	33–38		
Film			
bezoeken	139, 140		
projectors	226		
theaters	139, 140		
Financiële instellingen, markten			
arbeidsduur en ADV	201, 202		
automatisering	260, 261, 263		
balansen	257, 258		
banen	199, 200		
bedrijven	242, 243, 245, 248		
faillissementen	166		
financiële activiteiten	417–437		
lonen, salarissen e.d.	204–207		
overheidsuitgaven, -inkomsten	363		
overvallen	160		
vacatures	193, 194		
vakantiedagen	201, 202		
werknemers	419		
ziekteverzuim	91		
Finland			
afvalstoffen	470		
bankensector	419		
beroepsbevolking	190, 191		
bestrijdingsmiddelen	472		
bevolking	75, 76		
consumentenprijzen	445, 446		
energieprijzen	300		
energieverbruik	298		
handel met Nederland	327, 330		
hotels, gasten in Nederland	147		
huren	181		
invoer, uitvoer	327, 330		
koopkracht	446		
kunstmeststoffen	475		
levensverwachting	78		
lichaamslengte, -gewicht	87		
luchtverontreiniging	463		
nationale rekeningen	404		
onderwijsniveau, -deelname	116, 117, 123		
onderwijsuitgaven	131		
oppervlakte	453		
overheidsschuld, -saldo	379		
pensioenfondsen	436		
personenauto's	348		
producentenprijzen	443		
productie veehouderijproducten	277		
rokers	90		
scheepvaart	343		
vakantiebestemming	143		
veestapel	274		
verbruik agrarische producten	222		
verkeersongevallen	356		
verzekeringsmarkt	431, 432		
visvangst	286		
vruchtbaarheidscijfers	77		
Fiscus			
zie belastingen			
Flatwoningen	180		
Fluorantheen	464, 465		
FNV	388		
Fokvarkens			
bedrijven	274, 276		
inkomen veehouders	271		
ruimingen, ziekten	273		
veestapel	271, 273		
Ford, autopark	349, 350		
Forensen, woon-werkverkeer			
belastingen	375		
verplaatsingsmotieven	339		
Fosfor, fosfaat			
mest, dierlijke	278, 474, 482		
mest, kunst-	278, 474, 475		
waterverontreiniging	464–466		
Fosforslak	467		
Fosforzuurgips	467		
Fotoartikelen	319, 321		
Fotochemische producten	307		
Franjestaarten	479		
Frankrijk			
afvalstoffen	470		
asielverzoeken	80		
bankensector	419		
beroepsbevolking	190, 191		
bestrijdingsmiddelen	472		
bevolking	75, 76		
binnenvaart	345		
consumentenprijzen	445, 446		
correcties gem. persoonsregisters	57		
energieprijzen	300		
energieverbruik	298		
geborenen	79		
handel met Nederland	285, 327, 330, 331		
hotels, gasten in Nederland	147		
huren	181		
huwelijksontbindingen	80		
huwelijksluitingen	80		
invoer, uitvoer	285, 327, 330, 331		
inwoners van Nederland	33–38		
koopkracht	446		
kunstmeststoffen	475		
levensverwachting	78		
luchtvaart	356		
luchtverontreiniging	463		
migratie	54–56, 79		
nationale rekeningen	404		
onderwijsniveau, -deelname	116, 117, 123		
onderwijsuitgaven	131		
oppervlakte	453		
overheidsschuld, -saldo	379		
personenauto's	348		
producentenprijzen	443		
productie veehouderijproducten	277		
reisverkeer met	336		
research en development	264		

scheepvaart	343, 344	Geboorten	
staatsleningen	427	geborenen	48–51, 71, 72, 77, 79, 81
sterfte	79	overledenen	100, 101
toerwagenvervoer	352	ziekenhuispatiënten	99
uitleveringsverzoeken	174	Gebouwen	
vakantiebestemming	142, 143	zie bouwrijverheid	
veestapel	274	Gecondenseerde melk	277
verbruik agrarische producten	222	Gedeputeerde Staten	
verkeersongevallen	356	overheidsuitgaven, -inkomsten	369
verzekeringsmarkt	431, 432	verkiezingen	386
visvangst	286	Gedetineerden	164, 171–173
vruchtbaarheidscijfers	77	Gedistilleerd	
wegvervoer	352, 353	zie alcohol en dranken	
Fraude, bedrog	159	Geelzucht, hepatitis	96
Fresia's	282	Geestelijke gezondheidszorg	
Frisdranken		algemene gegevens	103
huishoudelijk verbruik	225	uitgaven, kosten	109, 110
omzetten, verkopen	305	Geestelijke stoornissen	
prijzen	443	overledenen	100, 101
zie ook dranken		ziekenhuispatiënten	99
Fruit, vruchten		Gehandicapten, g.-zorg	
afval	468	instellingen	106
afzet	288	leerlingen	119
bedrijven	268, 281	uitgaven, kosten	109, 110, 373
bestrijdingsmiddelen	473	Gehuwden	
huishoudelijk verbruik	223, 224, 408, 409	AOW	233
inkomen telers	271	bevolking	28, 29
invoer, uitvoer	332, 333	huisvesting	180
omzetten, verkopen	318, 321	huwelijksjubilea	62
oppervlakten	271, 281, 282, 284, 285	huwelijkssluitingen	59–62, 80
prijzen	272, 443	inkomens	219, 220
Fungiciden	472, 473	stemgedrag	387, 388
Fysiotherapie, f.-praktijken		uitkeringontvangers	232
beroepsbeoefenaren	107	verhuizingen	66
medische consumptie	93–95	zelfdodingen	175
G		Geiten	
Garages	180	bedrijven	278
Garens, garendindustrie		mestproductie	474
bedrijven	304	veestapel	273, 278
invoer, uitvoer	332, 333	Gelatine	307
lonen, salarissen e.d.	304	Geldmarktfondsen, geldmarktpapier	417, 423
omzetten, verkopen	305	Geldmarktrenten	424
productie	304	Geldtransporten	160
werknemers	304	Geloofsrichtingen	
Garnalen	287	bevolking	141
Gas		scholen	118, 119
distributiebedrijven	301	Geluidhinder	
energiebalans	291, 296	heffingen	475, 476
energiestromen	292	overheidsuitgaven, -inkomsten	367, 370
invoer, uitvoer	332, 333	overlast	481
omzetten, verkopen	297	Geluidsapparatuur, g.-industrie	
prijzen	299, 300, 441, 442	huishoudelijk bezit	226
productie	297, 306	investeringen	309
verbruik	293–296, 298	omzetten, verkopen	321
Gasolie		prijzen	444
afleveringen	297	Gemeenschappelijke regelingen	151, 371, 376, 377
prijzen	299	Gemeenten	
productie	306	afval, inzameling	468–470
verbruik	294, 296	bevolking	39–48
Gastouderopvang	106	geografische ligging	454
Gebak	223, 224	inkomsten, uitgaven	151, 161, 371–373, 375–378, 380, 477
Gebitten	89	schoolgrootte basisonderwijs	118
		vacatures	193, 194
		verhuizingen	66–71
		ziekteverzuim	92
		Gemeenteraadsleden, -verkiezingen	385, 386, 389

Genaturaliseerde personen	65	Geweldsmisdrijven	
Geneeskunde, geneesmiddelen		gedetineerden	172, 173
zie gezondheid, gezondheidszorg		processen-verbaal	159
Genotmiddelen, g.-industrie		slachtoffers	98, 157, 158
accijnzen	367	sterfte	100, 101
afvalstoffen	466, 470, 471	Geweren, vuurwapens	159
bedrijven	304	Gewrichtsaandoeningen	97
consumentenprijzen	443, 444	Gezinsconsumptie	443–447
energieprijzen	299	Gezinshuishoudingen	
energieverbruik	294, 296	afvalstoffen	467–469, 482
huishoudelijk verbruik	214, 223–225, 408, 409	bezit consumptiegoederen	226
investeringen	309, 310	energieprijzen	300
invoer, uitvoer	332–334	energieverbruik	293, 295, 296, 298
lonen, salarissen e.d.	304	huishoudensituatie	215, 218
milieulasten	475, 476	huisvesting	180
nationale rekeningen	398–400, 412	huursubsidie	234, 235
omzetten, verkopen	305, 318, 320, 321, 323	inkomens	214–220, 227, 271
producentenprijzen	442	inkomensbeoordeling	226
productie	304	koopkrachtontwikkeling	221, 446
productie-installaties	308, 309	luchtverontreiniging	461, 463
verbruik	90	milieuheffingen, -investeringen	476
werknemers	304	nationale rekeningen	398–402, 404–409
Gepensioneerden		personeel in dienst	412
AOW	233	samenstelling	29–32, 74
koopkrachtontwikkeling	221	stemgedrag	387, 388
Gerbera's	282, 473	uitkeringontvangers	232
Gerechtshoven	169, 171	verbruik	214, 215, 223, 224, 408, 409, 443–447
Gereedschappen		vermogens	222
huishoudelijk verbruik	223, 224	waterverontreiniging	466
omzetten, verkopen	307, 318	woningmerken	180
prijzen	444	Gezondheid, gezondheidszorg	
Gereformeerd Politiek Verbond	383, 385, 386	alcoholgebruik	90
Gereformeerden	141	ambulancediensten	104
Gerst	280	arbeidsduur en ADV	201, 202
Gescheidenen		banen	199, 200
bevolking	28	bedrijven	242, 245, 248
huwelijksluitingen	59, 61	bloedbanken	104
inkomens	220	branden	177
stemgedrag	387	branden	177
uitkeringontvangers	232	consultatiebur. alcohol, drugs	98
zelfdodingen	175	faillissementen	166
Geschiedenis, onderwijs	138	gebitten	89
Geslachtsorganen, ziekten		geboorteregeling	87, 111
overledenen	100, 101	geneeskundigen e.d.	93–95, 107, 109, 110
ziekenhuispatiënten	99	geneesmiddelen, consumptie	93, 94
Getrouwden		geneesmiddelen, zelfdodingen	175
AOW	233	gezondheidstoestand	91
bevolking	28, 29	huishoudelijk verbruik	214
huisvesting	180	lichaamslengte, -gewicht	87–89, 111
huwelijksjubilea	62	lonen, salarissen e.d.	203–207
huwelijksluitingen	59–62, 80	medische consumptie	93–95, 408, 409
inkomens	219, 220	nationale rekeningen	398–400, 412
stemgedrag	387, 388	onderwijs	122, 124, 128
uitkeringontvangers	232	overvallen	160
verhuizingen	66	prijzen	444
woningkenmerken	180	psychiatrische instellingen	103
zelfdodingen	175	rokers	90
Geurstoffen, aromaten		sterfte	87, 100–102
omzetten, verkopen	306	trombosediensden	104
productie	297	uitgaven, kosten	108–110, 366, 371, 373
verbruik	294	vakantiedagen	201, 202
Gevangenispen, g.-straffen e.d.		werkzame personen	108
brandschade	177	ziekenhuizen	103, 104
gedetineerden	171–173	ziekten	91, 92, 96, 97, 99
personeel	171	ziekteverzuim	91
schadevergoedingen	164	GFT	468

Ghana, inwoners van Nederland	33–38	productie	279, 280
Gistingsgas	294	vervoer	346
Gladiolen	282	Gras	
Glas, glasindustrie		oppervlakten	268, 271, 281
afvalstoffen	468, 470, 471	verwerking	278
bedrijven	304	Graskalveren	277
investeringen	309	Graslandvlinders	480
lonen, salarissen e.d.	304	Graszaad	280
milieukosten	476	Gratieverlening	164
omzetten, verkopen	305, 307, 319, 321	Griekenland	
prijzen	444	afvalstoffen	470
productie	304	asielverzoeken	80
productie-installaties	309	bankensector	419
werknemers	304	beroepsbevolking	190, 191
Glascultuur, -teelt		bestrijdingsmiddelen	472
bedrijven	268, 282	bevolking	75
inkomen telers	271	consumentenprijzen	445, 446
oppervlakten	268, 282	energieverbruik	298
Glycerol	307	geborenen	79
Godsdiensten		handel met Nederland	327
bevolking	141	hotels, gasten in Nederland	147
scholen	118, 119	huren	181
Goederen		huwelijksontbindingen	80
huishoudelijk verbruik	214	huwelijksluitingen	80
invoer, uitvoer	327–335	inwoners van Nederland	33–38
nationale rekeningen	405–409, 411	koopkracht	446
prijzen	444	kunstmeststoffen	475
Goederenliften	307	levensverwachting	78
Goederenvervoer		lichaamslengte, -gewicht	87
luchtvaart	340, 341, 356, 357	luchtverontreiniging	463
pijpleidingen	340, 341	migratie	79
scheepvaart	340–346	nationale rekeningen	404
spoorwegen	340–342, 347	onderwijsniveau, -deelname	116, 117, 123
wegvervoer	340–342, 353, 354	onderwijsuitgaven	131
Gokverslaafden	98	oppervlakte	453
Golden delicious	285	overheidsschuld, -saldo	379
Golfclubs	148, 149	producentenprijzen	443
Goud, betalingsbalansen	335	productie veehouderijproducten	277
GPV	383, 385, 386	research en development	264
Graasdieren, graasdiërbedrijven		rokers	90
bedrijven	268–271, 274–278	scheepvaart	343
biologische veeteelt	271	sterfte	79
inkomen veehouders	271	vakantiebestemming	143
ruimingen, ziekten	273	veestapel	274
veestapel	271, 273–276, 278	verbruik agrarische producten	222
vlees, consumptie	225	verkeersongevallen	356
vlees, prijzen	272	verzekeringsmarkt	431, 432
vlees, productie	277	visvangst	286
vlees, verkopen	305	vruchtbaarheidscijfers	77
Grafische industrie		Griep	100, 101
bedrijven	304	Grind, grindwinning	
investeringen	309	omzetten, verkopen	307
lonen, salarissen e.d.	304	producentenprijzen	442
nationale rekeningen	398–400, 412	vervoer	346
omzetten, verkopen	305	Groeiregulatoren	472
producentenprijzen	442	GroenLinks	383, 385–387
productie	304	Groenten	
productie-installaties	309	afval	468
werknemers	304	bedrijven	268, 281, 282
Grammofoonplaten	333	bestrijdingsmiddelen	473
Granen		huishoudelijk verbruik	223, 224, 408, 409
bedrijven	281	inkomen telers	271
bestrijdingsmiddelen	473	omzetten, verkopen	318, 321
huishoudelijk verbruik	225	oppervlakten	271, 281, 284
invoer	332	prijzen	272, 443
omzetten, verkopen	318, 320	productie	282, 283
oppervlakten	281	substraatteelt	285
prijzen	443	uitvoer	333

Grond-, water- en wegenbouw		nationale rekeningen	405–409, 411
investerings	315, 410	prijzen	444
prijzen	315	vervoer	340, 341
productie	312	zie ook goederenvervoer	
Grondgebruik		Hanen	305
algemene gegevens	453, 455, 457	Haring	287
land- en tuinbouw	268, 279	Hartziekten	
Grondontmettingsmiddelen	472	langdurige aandoeeningen	97
Grondstoffen		overledenen	100, 101
invoer, uitvoer	334	ziekenhuispatiënten	99
prijzen	441	Havens	
Grondverontreiniging	469–478, 481, 482	goederenvervoer	343
Grondwater		overheidsuitgaven, -inkomsten	371
overheidsuitgaven, -inkomsten	370, 374	Haver	280
winning	301, 302	Havo	
Groothandel		geslaagden	121
balansen, winst-, verliesrekening	255	leeringen	120, 126, 127, 132
bedrijven	246, 249, 255, 318	onderwijsniveau, beroepsbevolking	191
belastingen	255	onderwijsniveau, bevolking	116
lonen, salarissen e.d.	255, 318, 320	onderwijsniveau, deelnemers OU	128
nationale rekeningen	398–400, 412	onderwijsniveau, pc-gebruik	264, 265
omzetten, verkopen	318, 320	onderwijsniveau, politieke interesse	388
overvallen	160	onderwijsniveau, probleemacceptatie	387
werknemers	246	overheidsuitgaven, -inkomsten	130, 131
Grootoorvleermuizen	479	uitstroom	126, 127
Grutterswaren	225	Hazen	479
Guinee, asielverzoeken	58	Hbo	
GWW		geslaagden	124
investerings	315, 410	onderwijsniveau, beroepsbevolking	191
prijzen	315	onderwijsniveau, bevolking	116
productie	312	onderwijsniveau, deelnemers OU	128
Gymnasium	121	onderwijsniveau, pc-gebruik	264, 265
		onderwijsniveau, politieke interesse	388
		onderwijsniveau, probleemacceptatie	387
		onderwijsniveau, vacatures	194
		overheidsuitgaven, -inkomsten	130, 131
		scholen	117
		studenten	116, 117, 123–125, 127–129
		uitstroom	127
		Hechtenis	
		gedetineerden	171–173
		schadevergoedingen	164
		Heek	287
		Heidebranden	177
		Heikikkers	480
		Heidereptielen	480
		Heidevlinders	480
		Heidevogels	479
		Helikopters	357
		Heling	159
		Hemdblouses	305
		Hengelsport	148, 149
		Hepatitis	96
		Herbiciden	472
		Herenkleding	321
		Heren schoenen	306
		Herfstweer	456
		Hernia	97
		Hersenaandoeningen	97, 100, 101
		Herstel-, reparatiebedrijven	
		arbeidsduur en ADV	201, 202
		automatisering	260, 261, 263
		balansen, winst-, verliesrekening	253, 255
		banen	199, 200, 246
		bedrijven	242–247, 249, 250, 253, 255, 318, 319
		belastingen	253, 255
		faillissementen	166
		internationale handel	285, 327–336
		lonen, salarissen e.d.	203–207, 253, 255, 318–320, 323
		nationale rekeningen	396–400, 403–407, 410–412
		omzetten, verkopen	318–323
		overheidsuitgaven, -inkomsten	365, 366, 372
		overvallen	160
		vacatures	193, 194
		vakantiedagen	201, 202
		waterverontreiniging	466
		werknemers	246, 318, 319
		ziekteverzuim	91
Handelswaren, goederen		bedrijven	242–249, 253, 255
huishoudelijk verbruik	214	belastingen	253, 255
invoer, uitvoer	285, 327–335	faillissementen	166

lonen, salarissen e.d.	203–207, 253, 255	Hout, houtverwerkende industrie	
nationale rekeningen	398–400, 412	afvalstoffen	468
vakantiedagen	201, 202	bedrijven	304
watervereiniging	466	investeringen	309
ziekteverzuim	91	invoer	332
Herten	479	lonen, salarissen e.d.	304
Hindoos	141	omzetten, verkopen	305, 306, 318
Hoge Raad		producentenprijzen	442
afgedane zaken	165	productie	304
personeel	171	productie-installaties	309
strafzaken	169	werknemers	304
Hoger onderwijs		Huichelarij, valsheidsmisdrijven	159
zie hbo		Huidziekten	
zie wetenschappelijk onderwijs		overledenen	100, 101
Hokdierbedrijven		patiënten	97
bedrijven	268–271	ziekenhuispatiënten	99
biologische veeteelt	271	Huisartsen, h.-praktijken	
Homecomputers	226	artsen	107
Homoseksuelen		medische consumptie	93–95
aids	96	uitgaven, kosten	109, 110
huwelijksluitingen	59	Huisbrandolie	300
Honda, autopark	349	Huisdieren	444
Hondenbelasting	375	Huishoudelijke apparaten e.d.	
Hongarije		afval	468
bevolking	75	huishoudelijk bezit	226
handel met Nederland	328	huishoudelijk verbruik	214, 223, 224, 408, 409
hotels, gasten in Nederland	147		
inwoners van Nederland	33–38	omzetten, verkopen	307, 319, 321
levensverwachting	78	prijzen	444
vakantiebestemming	143	Huishoudelijke hulp	223, 224
vruchtbaarheidscijfers	77	Huishoudens	
Hongkong		afvalstoffen	467–469, 482
handel met Nederland	328	bezit consumptiegoederen	226
inwoners van Nederland	33–38	energieprijzen	300
Hoofdpijn, migraine	97	energieverbruik	293, 295, 296, 298
Hoogovengas	294	huishoudelijk verbruik	214
Hoogovenslakken	467	huishoudensituatie	215, 218
Hooi	278	huisvesting	180
Horeca, horecabedrijven		huursubsidie	234, 235
arbeidsduur en ADV	201, 202	inkomens	214–220, 227, 271
automatisering	260, 261, 263	inkomensbeoordeling	226
balansen, winst-, verliesrekening	253, 255	institutionele huishoudens	32
banen	199, 200, 246	koopkrachtontwikkeling	221, 446
bedrijven	242–244, 246, 247, 249, 253, 255	luchtverontreiniging	461, 463
		milieueffingen, -investeringen	476
belastingen	253, 255	nationale rekeningen	398–402, 404–409
bezoeken	135, 136, 143–145, 147, 148	personeel in dienst	412
		samenstelling	29–32, 74
brandschade	177	sterngedrag	387, 388
faillissementen	166	uitkeringontvangers	232
huishoudelijk verbruik	214	verbruik	215, 223, 224, 408, 409, 443–447
lonen, salarissen e.d.	203–207, 253, 255, 324	vermogens	222
		watervereiniging	466
nationale rekeningen	398–400, 403, 408, 409, 412	woningkenmerken	180
omzetten, verkopen	322, 324	Huisvesting	
overvallen	160	zie wonen	
prijzen	444	Huizen, woningen	
vacatures	193, 194	brandschade	176, 177, 314
vakantiedagen	201, 202	diefstal	160
watervereiniging	466	huurprijzen	447
ziekteverzuim	91	hypotheken	421, 437
Hospitaal, ziekenhuizen		inhoud	316
algemene gegevens	103, 104	investeringen	410
patiënten	93–95, 99	kenmerken	180, 181
uitgaven, kosten	109, 110	leeftijd	183
Hotels		logies	143–145
zie horeca		monumentenlijst	151

onderhoudskosten	444
overheidsuitgaven, -inkomsten	373, 376, 377
overvallen	160
prijzen	183, 315
productie	312–314, 316
rechtshulp	162
sloop	314
sociale verhuurders	447
vastgoedtransacties	315
verbouwingen	314
waarden	181, 183
woningvoorraad	180, 181, 314
Huren	
huishoudelijk verbruik	181, 223, 224
prijzen	447
sociale verhuurders	182, 447
subsidies	214, 234, 235
Huurwoningen	
productie	313, 314
woningvoorraad	180
Huwelijksjubilea	62
Huwelijksontbindingen	62–64, 80, 165, 166
Huwelijkssluitingen	59–62, 80
Hyacinten	
bestrijdingsmiddelen	473
productie	282
Hypotheken	
onroerende goederen	425, 430
woonhuizen	421, 437
Hyundai, autopark	349

I

Ierland	
bankensector	419
beroepsbevolking	190, 191
bevolking	75
consumentenprijzen	445, 446
energieprijzen	300
energieverbruik	298
handel met Nederland	327, 330
hotels, gasten in Nederland	147
huren	181
invoer, uitvoer	327, 330
koopkracht	446
kunstmeststoffen	475
levensverwachting	78
lichaamslengte, -gewicht	87
luchtverontreiniging	463
nationale rekeningen	404
onderwijsniveau, -deelname	116, 117, 123
onderwijsuitgaven	131
oppervlakte	453
overheidsschuld, -saldo	379
pensioenfondsen	436
personenauto's	348
producentenprijzen	443
productie veehouderijproducten	277
research en development	264
rokers	90
staatsleningen	427
veestapel	274
verbruik agrarische producten	222
verkeersongevallen	356
verzekeringsmarkt	431, 432
visvangst	286
vruchtbaarheidscijfers	77

IJs, consumptieijs	
huishoudelijk verbruik	408, 409
omzetten, verkopen	305
prijzen	443
IJsbergsla	283
IJsdagen	455, 456
IJsland	
bevolking	75, 76
hotels, gasten in Nederland	147
levensverwachting	78
vruchtbaarheidscijfers	77
IJzer, ijzerwaren	
afval	468
invoer, uitvoer	332, 333
omzetten, verkopen	307
vervoer	341
Immigranten, immigratie	54–71, 79
Immunitetsstoornissen	
overledenen	100, 101
ziekenhuispatiënten	99
Import	
energie	291, 292, 296, 298
internationale handel	327–332, 334, 335
nationale rekeningen	396, 397, 404–407, 410, 411
prijzen	441
Inbraken	
gepleegd	157, 158, 161
voorzorgsmaatregelen	156
India	
handel met Nederland	328
inwoners van Nederland	33–38
productie aardappelen	281
Indonesië	
correcties gem. persoonsregisters	57
handel met Nederland	328
hotels, gasten in Nederland	147
inwoners van Nederland	33–38, 73
migratie	54–56
vruchtbaarheidscijfers	77
Industrie, nijverheid	
afvalstoffen	467, 470, 471
arbeidsduur en ADV	197, 201, 202
automatisering	260, 261, 263
balansen, winst-, verliesrekening	253, 254
banen	197, 199, 200
bedrijven	242–244, 246, 247, 249, 253, 254, 304
belastingen	253, 254
brandschade	176, 177
energieprijzen	293–295, 298–300
energieverbruik	296
faillissementen	166
geluidhinder	481
investeringen	309, 310
lonen, salarissen e.d.	196, 197, 203–207, 253, 254
luchtverontreiniging	461, 463, 481
milieukosten, -investeringen	475–477
nationale rekeningen	398–400, 403, 412
omzetten, verkopen	305–307
overheidsuitgaven, -inkomsten	365, 366, 372
overvallen	160
producentenprijzen	441, 442
productie-installaties	308, 309
vacatures	193, 194
vakantiedagen	201, 202
verbruik	304

waterverontreiniging	466	IOAZ	230
werkbelasting	209	Irak	
werkzame personen	192, 246	asielverzoeken	58
ziekteverzuim	91	correcties gem. persoonsregisters	57
Infectieziekten		inwoners van Nederland	33–38
gemelde gevallen	96	migratie	54–56
overledenen	91, 100, 101	naturalisaties e.d.	65
ziekenhuispatiënten	99	Iran	
Inflatie, consumentenprijzen	443–446	asielverzoeken	58
Influenza	100, 101	correcties gem. persoonsregisters	57
Informatietechnologie		handel met Nederland	328
banen	210	inwoners van Nederland	33–38
datacommunicatie	260–265	migratie	54–56
servicebedrijven	246, 249, 324	naturalisaties e.d.	65
werknemers	246	Islamiëten	141
Ingenieursbureaus	398–400, 412	Isolatiematerialen	307
Inkomens		Israël, handel met Nederland	328
beoordeling huishoudens	226	IT	
huishoudens	214–220, 227, 271	banen	210
nationale rekeningen	396, 397, 401, 403, 411	datacommunicatie	260–265
personen	216, 219, 220	servicebedrijven	246, 249, 324
Inkomstenbelasting	367, 374–376	werknemers	246
Inkten	307	Italië	
Insecticiden	472, 473	afvalstoffen	470
Institutionele beleggers	430	asielverzoeken	80
Institutionele huishoudens	32	bankensector	419
Internationalaal vervoer		beroepsbevolking	190, 191
algemene gegevens	340, 341, 345, 347, 353, 354	bestrijdingsmiddelen	472
prijzen	443	bevolking	75, 76
Internationale concerns	425, 427, 428	consumentenprijzen	445, 446
Internationale handel		correcties gem. persoonsregisters	57
algemene gegevens	327–336	energieverbruik	298
tuinbouwgewassen	285	geborenen	79
Internet	260–265	handel met Nederland	285, 327, 330, 331
Invaliden, gehandicapten		hotels, gasten in Nederland	147
instellingen	106	huren	181
overheidsuitgaven, -inkomsten	373	huwelijksontbindingen	80
Investeringsgoederen		huwelijksluitingen	80
invoer, uitvoer	334	invoer, uitvoer	285, 327, 330, 331
omzetten, verkopen	364, 368	inwoners van Nederland	33–38
producentenprijzen	441	koopkracht	446
Invoer		kunstmeststoffen	475
energie	291, 292, 296, 298	levensverwachting	78
internationale handel	327–332, 334, 335	lichaamslengte, -gewicht	87
nationale rekeningen	396, 397, 404–407, 410, 411	luchtvaart	356
prijzen	441	luchtverontreiniging	463
Inwoners		migratie	54–56, 79
gemeenten	39–48	nationale rekeningen	404
landen, werelddelen	75, 76	onderwijsniveau, -deelname	116, 117, 123
Nederland	25–39, 71–73, 75, 76, 141	onderwijsuitgaven	131
provincies	39–48	oppervlakte	453
zie ook bevolking		overheidsschuld, -saldo	379
		pensioenfondsen	436
		personenauto's	348
		producentenprijzen	443
		productie veehouderijproducten	277
		reisverkeer met	336
		research en development	264
		rokers	90
		scheepvaart	343
		staatsleningen	427
		sterfte	79
		toerwagenvervoer	352
		vakantiebestemming	142, 143
		veestapel	274
		verbruik agrarische producten	222
		verkeersongevallen	356
		verzekeringsmarkt	431, 432

visvangst	286	Kabinetten	383
vruchtbaarheidscijfers	77	Kachels	
wegvervoer	352, 353	zie verwarming	
J		Kali, kalium	278, 474
Jacht		Kalkindustrie	
arbeidsduur en ADV	197, 201, 202	afvalstoffen	470, 471
automatisering	260, 261, 263	bedrijven	304
banen	197, 199, 200	investeringen	309
bedrijven	242–244, 247	lonen, salarissen e.d.	304
faillissementen	166	milieukosten	476
lonen, salarissen e.d.	196, 197, 203–207	omzetten, verkopen	305
luchtverontreiniging	461	producentenprijzen	442
nationale rekeningen	398–400, 403, 412	productie	304
overheidsuitgaven, -inkomsten	366, 372	productie-installaties	309
vacatures	193, 194	werknemers	304
vakantiedagen	201, 202	Kalkoenen	272, 273
werkzame personen	192	Kalveren, kalfsvlees	
ziekterverzuum	91	bedrijven	276, 278
Jachten	143–145	huishoudelijk verbruik	225
Jachthavens	149	omzetten, verkopen	305
Jaguar, autopark	350	prijzen	272
Japan		productie	277
afvalstoffen	470	veestapel	273, 278
bevolking	75, 76	Kamerverkiezingen	383, 384, 389
correcties gem. persoonsregisters	57	Kampeertartikelen	319
energieverbruik	298	Kampeertbedrijven	
handel met Nederland	285, 328, 330	omzetten, verkopen	322, 324
hotels, gasten in Nederland	147	vakanties e.d.	143–145
invoer, uitvoer	285, 328, 330	Kampeertwagens, caravans	
kunstmeststoffen	475	gebruik	143–145
levensverwachting	78	huishoudelijk bezit	226
luchtverontreiniging	463	Kamsalamanders	480
migratie	54–56	Kanker	
nationale rekeningen	404	overledenen	100, 101
producentenprijzen	443	patiënten	97, 99
research en development	264	Kansspelbelasting	367
scheepvaart	343	Kantines	
staatsleningen	427	omzetten, verkopen	324
verzekeringsmarkt	431	prijzen	444
vruchtbaarheidscijfers	77	Kantongerechten	
Jetfuels	297	personeel	171
Jeugdaccommodaties	143–145, 147	strafzaken	163
Jeugdhulpverlening	370	Kantoorafval	467
Joegoslavië (voormalig)		Kantoorbenodigdheden	318, 319
correcties gem. persoonsregisters	57	Kantoor machines, k.-industrie	
inwoners van Nederland	33–38	bedrijven	304
migratie	54–56	investeringen	309
naturalisaties e.d.	65	lonen, salarissen e.d.	304
Jonagold	285	omzetten, verkopen	305, 318
Juridisch onderwijs	124, 128	productie	304
Justitie		werknemers	304
zie rechtsbescherming		Kantoren, kantoorgebouwen	177
Juweliersartikelen	319, 322	Kapitaalbelasting	367
K		Kapitaalmarkt	417–437
Kaapverdië, inwoners van Nederland	33–38	Kappersbedrijven	324
Kaas		Karnemelk	225
huishoudelijk verbruik	225	Karton, kartonindustrie	
omzetten, verkopen	305, 318	afvalstoffen	468, 470, 471
prijzen	443	balansen, winst-, verliesrekening	254
productie	277	bedrijven	254, 304
Kabeljauw	287	belastingen	254
Kabels	307	energieprijzen	299
		hergebruik	471
		investeringen	309
		invoer, uitvoer	332, 333
		lonen, salarissen e.d.	254, 304
		milieukosten	476
		nationale rekeningen	398–400, 412

omzetten, verkopen	305, 306	Klokken, uurwerken	319, 322
producentenprijzen	442	Knaagdieren	479
productie	304	Kneedmachines	307
productie-installaties	309	Knolgewassen	272, 280, 283
werknemers	304	Knutselen	135, 136
Kastelen	151	Koeien	
Katholieken		bedrijven	268–271, 274, 276, 278
bevolking	141	inkomen veehouders	271
scholen	118, 119	mestproductie	474
Katoen	332, 333	veestapel	271, 273–275, 278
Kerkelijke gezindten		vlees, consumptie	225
bevolking	141	vlees, prijzen	218, 219
scholen	118, 119	vlees, productie	277
Kerken	151	vlees, verkopen	305
Kergangers	141	Koelinstallaties	
Kernenergie, kerncentrales		huishoudelijk bezit	226
energiebalans	291	omzetten, verkopen	307
energieverbruik	293, 298	Koeriersdiensten	339, 340
Kerosine	297, 306	Koerswaarden	425–428
Ketelkolen	299	Koeweit, handel met Nederland	328
Ketels	307	Koffie	
Keuringsbureaus	324	huishoudelijk verbruik	225
Kiesgerechtigden	383	invoer	332
Kiezelzand	307	prijzen	443
Kiezen		Koffiemelk	225
zie stemmen		Kokkels	286
zie tandheelkundige hulp		Kolen	283
Kikkers	480	Kolencentrales	467
Kinderbescherming		Komkommers	
adoptie	168	oppervlakten	282
inkomsten, uitgaven	162	productie	283
ondertoezichtstelling	169	Konijnen	271, 479
voogdij	169	Koninklijke Marechaussee	159, 160
Kinderbijslag	235	Kool	473
Kinderopvang		Koolmonoxide, kooldioxide	461–463
uitgaven, kosten	109, 110, 373	Koolvis	287
voorzieningen	106	Koolzaad	280
Kinkhoest	96	Koopbereidheid	226
Kippen		Koopkracht, k.-ontwikkeling	221, 446
bedrijven	276, 278	Koopwoningen	
inkomen veehouders	271	hypotheken	257
omzetten, verkopen	305	productie	313, 314
veestapel	273, 276, 278	verkoopprijzen	315
Kleding, kledingindustrie		woningvoorraad	180
afvalstoffen	470, 471	Koper	464–467
bedrijven	304	Korea, handel met Nederland	328
huishoudelijk verbruik	214, 223, 224, 408, 409	Koren, granen	
investeringen	309	bedrijven	281
invoer, uitvoer	332–334	bestrijdingsmiddelen	473
lonen, salarissen e.d.	304	huishoudelijk verbruik	225
nationale rekeningen	398–400, 412	invoer	332
omzetten, verkopen	305, 318–321, 323	omzetten, verkopen	318, 320
prijzen	442, 444	oppervlakten	281
productie	304	productie	279, 280
productie-installaties	309	vervoer	346
werknemers	304	Korrelmaïs	280
Kleinhandel		Kortademigheid, astma	
zie detailhandel		overledenen	100, 101
Kleinkunst	137, 152	patiënten	97
Kleiwinning	442	Kotters	286
Kleurentelevisies	226	Kozijnen	306
Kleurstoffen	306	Kraamzorg	105
Klimaat	455, 456	Krachtsporten	148, 149
Klinieken, ziekenhuizen		Kraken, inbraken	
algemene gegevens	103, 104	gepleegd	157, 158, 161
patiënten	93–95, 99	voorzorgsmaatregelen	156
uitgaven, kosten	109, 110	Kransvaten, ziekten	100, 101

Kranten		Landbouw	
omzetten, verkopen	306, 319	afvalstoffen	467
prijzen	444	akkerbouwgewassen	271, 279–281
Kredietinstellingen		arbeidsduur en ADV	197, 201, 202
financiële activiteiten	417, 418	automatisering	260, 261, 263
kantoren	419	banen	197, 199, 200
overheidsuitgaven, -inkomsten	363	bedrijfs hoofden	270
rentetarieven	424	bedrijven	242–244, 247, 268–271, 274–282
werknemers	419		272
Kredietverlening		belastingen	472, 473
consumptief krediet	420	bestrijdingsmiddelen	271, 281
overheidsfinanciën	364, 369	biologische landbouw	268, 279–281,
Kreeften	287	bodemgebruik	453
Krijgsmacht, defensie		brandschade	177
nationale rekeningen	398–400, 403, 412	eierproductie	277
	412	energieverbruik	293
overheidsuitgaven, -inkomsten	365, 366	faillissementen	166
ziekteverzuim	92	gebouwen, monumentenlijst	151
Kroatië		grond, prijzen	278
bevolking	75	grond, vastgoedtransacties	315
levensverwachting	78	lonen, salarissen e.d.	196, 197, 203–207, 271, 272
vruchtbaarheidscijfers	77		461, 463, 481
Krotten	283	luchtverontreiniging	278
Kuilvoer	278	mest	398–400, 403, 412
Kunst		nationale rekeningen	120–122, 124, 128
musea, tentoonstellingen	138	onderwijs	366, 370, 372
onderwijs	124	overheidsuitgaven, -inkomsten	441
overheidsuitgaven, -inkomsten	151, 370, 372	producentenprijzen	318, 320
uitvoeringen	137, 152	producten, groothandel	332–334
Kunstgebitten	89	producten, in- en uitvoer	272
Kunstmeststoffen, k.-industrie		producten, prijzen	341
energieprijzen	299	producten, vervoer	272, 273
energieverbruik	296	productiewaarde	193, 194
omzetten, verkopen	306	vacatures	201, 202
productie, verbruik	278, 474, 475	vakantiedagen	271, 273–275, 277, 278
uitvoer	333	veestapel	277
vervoer	346		466
Kunststofverwerkende industrie		vleesproductie	209
bedrijven	304	watervereiniging	192, 270
investeringen	309	werkbelasting	91
lonen, salarissen e.d.	304	werkzame personen	277
nationale rekeningen	398–400, 412	ziekteverzuim	478
omzetten, verkopen	305	zuivelproductie	
producentenprijzen	442	Landschapsbescherming, l.-beheer	
productie	304	Landsverdediging, defensie	
productie-installaties	309	nationale rekeningen	398–400, 403, 412
werknemers	304	overheidsuitgaven, -inkomsten	365, 366
Kunstzinnige vorming	138	ziekteverzuim	92
Kurkindustrie		Langoustines	287
bedrijven	304	Leefbaar Nederland	383, 385, 387
investeringen	309	Leefklimaat	
lonen, salarissen e.d.	304	zie milieu	
omzetten, verkopen	305	Leer, leerindustrie	
producentenprijzen	442	afvalstoffen	470, 471
productie	304	bedrijven	304
werknemers	304	huishoudelijk verbruik	214
Kwartszand	307	investeringen	309
Kwik	464–467	lonen, salarissen e.d.	304
		milieukosten	476
		nationale rekeningen	398–400, 408, 409, 412
L		omzetten, verkopen	305, 306, 318, 319, 321
Laboratoriumbenodigdheden	318	producentenprijzen	442
Lachgas	461, 463	productie	304
Lammeren	273	productie-installaties	309
Lampen		werknemers	304
zie verlichting			
Landaanwinningen	372		

Leerkrachten, onderwijspersoneel		detailhandel	255, 318, 319, 323
arbeidsduur en ADV	201, 202	dienstverlening	253, 324
banen	199, 200	financiële instellingen	258
lonen, salarissen e.d.	203–207	groothandel	255, 318, 320
vacatures	193, 194	handel	253, 255, 318–320, 323
vakantiedagen	201, 202	horeca	253, 255, 324
ziekterverzuum	92	huishoudens	214, 215
Leerlingen		industrie, nijverheid	253, 254, 304
basisonderwijs	116–119, 123, 126, 127	kredietinstellingen	418
beroepsonderwijs	116, 117, 120–123, 126, 127, 129	kunstzinnige vorming	138
expertisecentra	116, 117, 119	land-, tuinbouw	272
speciaal onderwijs	116, 117, 119, 121, 123, 126, 127	nationale rekeningen	396, 401, 403, 411
voortgezet onderwijs	116–123, 126–129	onderwijs	131
Leges		publiekrechtelijke bedrijfsorganen	368
overheidsinkomsten	374, 375	reparatiebedrijven	253, 255
zie ook belastingen		research en development	263
Leghennen, legkippen		rijk	363
bedrijven	276	sociale verhuurders	182
inkomen veehouders	271	transport-, opslagbedrijven	253, 339, 340
veestapel	273, 276	visserij	287
Legionella pneumonie	96	Longaandoeningen	
Lelies		overledenen	100, 101
bestrijdingsmiddelen	473	patiënten	96
productie	282	Lood, loodlegeringen	
Lenteweer	456	afvalwater	464–466
Leptospiroses	96	zuiveringsinstallaties	467
Leraren, onderwijspersoneel		Loofdoingsmiddelen	472
arbeidsduur en ADV	201, 202	Loonbelasting	367, 374
banen	199, 200	Loterijbelasting	367
lonen, salarissen e.d.	203–207	Lozingen	464–467
vacatures	193, 194	LPF	383, 385–387
vakantiedagen	201, 202	LPG	
ziekterverzuum	92	personenauto's	348, 349
Letland		prijzen	301
bevolking	75	verbruik	294
levensverwachting	78	Luchtdruk, klimaat	456
vruchtbaarheidscijfers	77	Luchtvaart	
Levendgeborenen	48–51, 71, 79	brandstoffen	297
Levensmiddelen		geluidhinder	367, 477, 481
zie voedingsmiddelen		investeringen	410
Levensverwachting, sterftetafels	53, 78	luchthavens	340, 356, 357
Levensverzekeringen, l.-mij.'en	431–433	luchtverontreiniging	462
Lezen, tijdsbesteding	135, 136	nationale rekeningen	398–400, 412
Liberia, zeevaart	343	opbrengsten, kosten	340
Lichaamsgewicht, -lengte	87–89, 111	overheidsuitgaven, -inkomsten	372
Lichamelijke verzorging		productie, verbruik	339
huishoudelijk verbruik	223, 224	schadeverzekeringmij.'en	434
prijzen	444	vervoer	143, 146, 340, 341, 356, 357
Liften	307	vloot	357
Lijkbezorgingen	373	Luchtverontreiniging	
Lijmen	307	emissies	461–464, 481
Lijst Pim Fortuyn	383, 385–387	milieueffingen, -investeringen	475–477
Linnengoed	223, 224	overheidsuitgaven, -inkomsten	367, 370
Litouwen		Luchtwegen, ziekten	100, 101
bevolking	75	Luieren	135, 136
levensverwachting	78	Luxemburg	
vruchtbaarheidscijfers	77	afvalstoffen	470
Logeren	339	asielverzoeken	80
Logiesverstrekkende bedrijven		bankensector	419
zie horeca		beroepsbevolking	190, 191
Lokale politieke groeperingen	385, 386	bevolking	75, 76
Logiesverstrekkende bedrijven		consumentenprijzen	445, 446
algemene gegevens	195–198, 203–208	energieverbruik	298
bankensector	419	geborenen	79
bouwnijverheid	254, 312	hotels, gasten in Nederland	147
		huren	181

huwelijksontbindingen	80	Malaria	96
huwelijksluitingen	80	Maleisië, handel met Nederland	328, 330
invoer, uitvoer	327, 330, 331	Malta	
koopkracht	446	bevolking	75
kunstmeststoffen	475	levensverwachting	78
levensverwachting	78	scheepvaart	343
luchtverontreiniging	463	vruchtbaarheidscijfers	77
migratie	79	Maneges	148, 149
nationale rekeningen	404	Manicules	324
onderwijsniveau, -deelname	116, 117, 123	Mannenkleding	319, 321
oppervlakte	453	Mannenschoenen	306
overheidsschuld, -saldo	379	Margarine	
pensioenfondsen	436	huishoudelijk verbruik	225
personenauto's	348	omzetten, verkopen	305
producentenprijzen	443	Marktonderzoekbureaus	324
productie veehouderijproducten	277	Marktregulatie	368
reisverkeer met	336	Marokko	
staatsleningen	427	bevolking	75
sterfte	79	correcties gem. persoonsregisters	57
toerwagenvervoer	352	gedetineerden in Nederland	172
vakantiebestemming	142, 143	inwoners van Nederland	33–38, 73
veestapel	274	levensverwachting	78
verbruik agrarische producten	222	migratie	54–56
verkeersongevallen	356	naturalisaties e.d.	65
verzekeringsmarkt	431, 432	vruchtbaarheidscijfers	77
vruchtbaarheidscijfers	77	Mastiek	307
wegvervoer	352, 353	Matrassenindustrie	309
Lwoo, leerlingen	120, 121	Mavo	
		geslaagden	121
M		leerlingen	120, 127
Maagaandoeningen	100, 101	onderwijsniveau, beroepsbevolking	191
Maalmachines	307	onderwijsniveau, bevolking	116
Maaltijdenverstrekkende bedrijven		onderwijsniveau, deelnemers OU	128
zie horeca		onderwijsniveau, pc-gebruik	264, 265
Maatschappelijk werk		onderwijsniveau, politieke interesse	388
algemene gegevens	107	onderwijsniveau, probleemacceptatie	387
overheidsuitgaven, -inkomsten	373	overheidsuitgaven, -inkomsten	130, 131
Maatschappen	243, 249	uitstroom	127
Macedonië		Mazda, autopark	349
bevolking	75	Mazelen	96
levensverwachting	78	Mbo / bol	
vruchtbaarheidscijfers	77	leerlingen	117, 123, 126–129
Machines, m.-industrie		onderwijsniveau, beroepsbevolking	191
bedrijven	304	onderwijsniveau, bevolking	116
energieprijzen	299	onderwijsniveau, deelnemers OU	128
investeringen	309, 410	onderwijsniveau, pc-gebruik	264, 265
invoer, uitvoer	332, 333	onderwijsniveau, politieke interesse	388
lonen, salarissen e.d.	304	onderwijsniveau, probleemacceptatie	387
nationale rekeningen	398–400, 412	overheidsuitgaven, -inkomsten	130, 131
omzetten, verkopen	305, 307, 318, 320	scholen	117
producentenprijzen	442	uitstroom	127
productie	304	Mediagebruik, radio en tv	135–137, 151
productie-installaties	309	Medische begrippen	
verhuur	324	zie gezondheid	
vervoer	341	Meel, meelproducten	223, 224
werknemers	304	Meergezinshuizen	313
Magazines, tijdschriften		Meervleermuizen	479
omzetten, verkopen	306, 319	Meetapparatuur	307
prijzen	444	Melk, melkproducten	
Magnetrons	226	huishoudelijk verbruik	223–225, 409
Mais		omzetten, verkopen	305, 318
bestrijdingsmiddelen	473	prijzen	272, 443
invoer	332	productie	277
productie	279, 280	uitvoer	333
Make-up, cosmetica	307, 319	Melkvee, melkveebedrijven	
Makreel	287	bedrijven	268, 274, 276
		inkomen veehouders	271
		veestapel	271, 273–276

Mengmachines	307	milieudienstverlening	246, 249, 398–400,
Mengsmearing	301		412, 478
Meningokokkose	96	natuurbescherming	478
Mercedes-Benz, autopark	349, 350	overheidsuitgaven, -inkomsten	366, 370, 371, 373
Mestoverschotten		recycling	478
milieukosten	477	waterveronreiniging	464–467, 481
overheidsuitgaven, -inkomsten	367	wetgevingen	159
Meststoffen		Militair strafrecht	159
omzetten, verkopen	307	Militairen, defensie	
productie	278, 474, 482	nationale rekeningen	398–400, 403, 412
uitvoer	333	overheidsuitgaven, -inkomsten	365, 366
vervoer	341, 346	ziekteverzuim	92
Mestvee	474	Miljonairs	222
Metalen, metaalindustrie		Mineraalwater	443
afvalstoffen	468, 470, 471	Mineralen	
balansen, winst-, verliesrekening	254	meststoffen	474, 475, 482
bedrijven	254, 304	zie ook delfstoffen	
belastingen	254	Ministers	383
energieprijzen	299	Misdrijven	
energieverbruik	294	gedetineerden	171–173
hergebruik	471	gepleegd	100, 101, 160, 175,
investeringen	309, 310		177
invoer, uitvoer	332–334	processen-verbaal	159, 160
lonen, salarissen e.d.	254, 304	slachtoffers	98, 157, 158
luchtverontreiniging	461	strafzaken	163, 164, 169
milieukosten	475, 476	Misdrijven	
nationale rekeningen	398–400, 412	misdrijven	157, 158
omzetten, verkopen	305, 307	processen-verbaal	159
producentenprijzen	442	Mitsubishi, autopark	349
productie	304	Mobiliteit bevolking	339
productie-installaties	308, 309	Moerasvogels	479
vervoer	341, 346	Moldavië	
waterveronreiniging	464–467	bevolking	75
werknemers	304	levensverwachting	78
Meteorologische stations	454–456	vruchtbaarheidscijfers	77
Methaan	461–463	Molens	151
Metro		Mond- en klauwzeer	273
geluidhinder	481	Monetair financiële instellingen	417
personenvervoer	339	Montenegro	
zelfdodingen	175	bevolking	75
Meubelen, meubelindustrie		levensverwachting	78
bedrijven	304	vruchtbaarheidscijfers	77
consumentenprijzen	444	Monumentenzorg	151
huishoudelijk verbruik	223, 224	Moorden	
investeringen	309	overledenen	100, 101
lonen, salarissen e.d.	304	processen-verbaal	159
nationale rekeningen	398–400	zelfdodingen	175
omzetten, verkopen	305, 318, 319, 321	Mosselschepen	286
producentenprijzen	442	Motorbenzines	
productie	304	personenauto's	348, 349
productie-installaties	309	prijzen	300, 301
werknemers	304	productie	297, 306
Mg, autopark	350	verbruik	296
Migraine	97	zie ook brandstoffen	
Migratie		Motorfietsen	
binnenlandse migratie	66–71, 81	diefstallen	160
emigratie	55–59, 71, 79	geluidhinder	481
immigratie	54, 56, 58, 59, 71,	huishoudelijk bezit	226
	79	luchtverontreiniging	462
Milieu		omzetten, verkopen	324, 350, 351
afvalstoffen	467–472, 481, 482	verkeersongevallen	354
bestrijdingsmiddelen	472, 473	voertuigen	348, 358
flora, fauna	479, 480	Motorrijtuigenbelasting	367, 374
geluidhinder	481	MP3-spelers	226
heffingen, financiering e.d.	367, 375, 380, 475–	Munitiewet	159
	477	Musea	
luchtverontreiniging	461–464, 481	bezoeken	135, 136, 138
milieubesef	481	instellingen	138

overheidsuitgaven, -inkomsten	151, 372	huishoudelijk verbruik	408
personeel	138	migratie	54–56, 58, 71
Muziek		naturalisaties e.d.	65
bezoeken	137, 152	toerisme	147, 148
overheidsuitgaven, -inkomsten	151	uitkeringontvangers	232
scholen	138	werknemers	387
tijdsbesteding	135, 136	Nieuwbouwwoningen	315
uitvoeringen	137	Nieuwsbladen, kranten	
Muziekinstrumenten		omzetten, verkopen	306, 319
huishoudelijk bezit	226	prijzen	444
uitvoer	333	Nieuwvormingen, ziekten	
		overledenen	100, 101
		patiënten	97, 99
N		Nieuw-Zeeland	
Naaimachines	226	hotels, gasten in Nederland	147
Naamloze vennootschappen		kunstmeststoffen	475
bedrijven	243, 247–249	research en development	264
faillissementen	166	Nijverheid, industrie	
Nafta's		afvalstoffen	467, 470, 471
leveringen	297	arbeidsduur en ADV	197, 201, 202
productie	306	automatisering	260, 261, 263
verbruik	294	balansen, winst-, verliesrekening	253, 254
Nalatschappen	166	banen	197, 199, 200
Narcissen	282	bedrijven	242–244, 246, 247, 249, 253, 254, 304
Nationale ombudsman	170	belastingen	253, 254
Nationale rekeningen		brandschade	176, 177
arbeidsvolume	402, 403, 406, 412	energieprijzen	293–295, 298–300
binnenlands product	396, 397, 401–407	energieverbruik	296
huishoudelijk verbruik	408, 409	faillissementen	166
investeringen	396, 397, 404–407, 410, 411	geluidhinder	481
invoer	396, 397, 404–407, 410, 411	investeringen	309, 310
nationaal inkomen	397, 401, 402	lonen, salarissen e.d.	196, 197, 203–207, 253, 254
nationaal product	402	luchtverontreiniging	461, 463, 481
nationale besparingen	397	milieukosten, -investeringen	475–477
productie	396–398	nationale rekeningen	398–400, 403, 412
toegevoegde waarde	396, 400, 413	omzetten, verkopen	305–307
uitvoer	396, 397, 404–407, 410, 411	overheidsuitgaven, -inkomsten	365, 366, 372
verbruik	396, 397, 399, 404–407	overvallen	160
	407	producentenprijzen	441, 442
Naturalisaties	65	productie-installaties	308, 309
Natuurbescherming		vacatures	193, 194
overheidsuitgaven, -inkomsten	370, 372	vakantiedagen	201, 202
terreinen in eigendom	478	verbruik	304
Natuurlijk terrein	453	watervontreiniging	466
Natuurwetenschappelijk onderwijs	124, 128	werkbelasting	209
Nederlands hervormden	141	werkzame personen	192, 246
Nederlandse Antillen		ziekteverzuim	91
bevolking	75, 76	Nikkel	464–466
correcties gem. persoonsregisters	57	Nissan, autopark	349
gedetineerden in Nederland	172	Noorwegen	
inwoners van Nederland	33–38, 73	bevolking	75, 76
levensverwachting	78	handel met Nederland	328, 330
migratie	54–56	hotels, gasten in Nederland	147
vruchtbaarheidscijfers	77	levensverwachting	78
Neerslag		reisverkeer met	336
klimaat	456	scheepvaart	343
verlet in de bouw	312	vakantiebestemming	143
Nekaf, autopark	350	vruchtbaarheidscijfers	77
Nekkramp	96	Notarissen	162, 163
Nieren, ziekten	100, 101	NS	
Niet-financiële ondernemingen	253–256	zie spoorwegen	
Niet-Nederlanders		Nucleaire energie	
asielzoekers	58	zie kernenergie	
correcties gem. persoonsregisters	57	Nutsbedrijven	
		afvalstoffen	470, 471
		arbeidsduur en ADV	201, 202

automatisering	260, 261, 263	energiedragers	297
banen	199, 200	groothandel	255, 318, 320
bedrijven	242–244, 247	handel	253, 255, 318–323
investeringen	301	horeca	253, 255
lonen, salarissen e.d.	203–207	industrie	253, 254, 304–307
milieukosten	475, 476	niet-financiële ondernemingen	253–256
nationale rekeningen	398–400, 412	opslagbedrijven	253, 340
natuurterreinen in eigendom	478	rechtskundige diensten	163
producentenprijzen	441	reparatiebedrijven	253, 255
vakantiedagen	201, 202	vervoerbedrijven	253, 340
waterververreiniging	466	Ondernemingen, bedrijven	
ziekteverzuim	91	algemene gegevens	242–250
NV's		bouwnijverheid	312
bedrijven	243, 247–249	communicatie	253
faillissementen	166	detailhandel	318, 319
		dienstverlening	253
O		financiële instellingen	257, 258
		groothandel	255, 318
Obbligaties, obligatiemarkt	364, 422–428, 430, 433–436	handel	253, 255, 318, 319
Oceanië		horeca	253, 255
bevolking	75, 76	industrie	253, 254, 304
correcties gem. persoonsregisters	57	land-, tuinbouw	268–271, 274, 276, 278, 279, 281, 282
gedetineerden in Nederland	172	lonen, salarissen e.d.	203
handel met Nederland	328	milieudienstverlening	478
hotels, gasten in Nederland	147	milieueffingen, -investeringen	476
inwoners van Nederland	33–38	rechtsbescherming, veiligheid	161, 163
levensverwachting	78	recycling	478
migratie	54–56	reparatie	253, 255
naturalisaties e.d.	65	vervoer	253
uitleveringsverzoeken	174	Ondertoezichtstelling	169
verwijderingen uit Nederland	174	Onderwijs, onderwijsniveau	
vruchtbaarheidscijfers	77	arbeidsduur en ADV	201, 202
Octrooien	163	banen	199, 200
Oekraïne		bedrijven	242, 245, 248
bevolking	75	beroepsbevolking	191
levensverwachting	78	bevolking	116, 117
productie aardappelen	281	brandschade	177
vruchtbaarheidscijfers	77	faillissementen	166
OESO		huishoudelijk verbruik	223, 224
nationale rekeningen	404	leerlingen, studenten	116–129, 132
zie ook namen van landen		lonen, salarissen e.d.	203–207
Oldtimers	350	nationale rekeningen	398–400, 403, 412
Olie		Open Universiteit	128
afvalstoffen	466, 470, 471	overheidsuitgaven, -inkomsten	130, 131, 365, 366, 371, 372
bedrijven	304	pc-gebruik	264, 265
energiebalans	291, 292, 297, 298	politieke interesse	388
huishoudelijk verbruik	223–225	prijzen	444
investeringen	309	probleemacceptatie	387
invoer, uitvoer	332–334	scholen	117
lonen, salarissen e.d.	304	schoolgrootte	118
milieulasten	475, 476	tijdsbesteding	135, 136
nationale rekeningen	398–400, 412	uitstroom	126, 127
omzetten, verkopen	297, 305, 318	vacatures	193, 194
prijzen	299–301, 442, 443	vakantiedagen	201, 202
productie	297, 304, 306	verplaatsingsmotieven	339
tankschepen	346	ziekteverzuim	92
verbruik	293–295	Onderzoek, research	
vervoer	341	nationale rekeningen	398–400, 412
voorraadheffingen	367	uitgaven	263, 264
werknemers	304	Onderzoekbureaus	324
Omzetten, verkopen		Ongediertebestrijding	
beveiligingsbedrijven	161	gebruik middelen	472, 473
bouwnijverheid	254	verkopen middelen	307
communicatiebedrijven	253, 340	Ongeluiden	
detailhandel	318, 319, 321–323	AOW	233
dienstverlening	253, 322	bevolking	28, 29

huwelijkssluitingen	59, 61	reisverkeer met	336
inkomens	220	rokers	90
stemedrag	387, 388	toerwagenvervoer	352
uitkeringontvangers	232	vakantiebestemming	142, 143
zelfdodingen	175	veestapel	274
Ongevallen		verbruik agrarische producten	222
branden	177	verkeersongevallen	356
privé-sfeer	98	verzekeringsmarkt	431, 432
schadeverzekeringmij.'en	434	visvangst	286
sterfte	100, 101	vruchtbaarheidscijfers	77
strafzakken na doorrijden	157–159	wegvervoer	352, 353
verkeersongevallen	98–101, 354–356	Opel, autopark	349, 350
Onkruidverdelingsmiddelen	472, 473	Open Universiteit	128, 129
Onroerendezaakbelasting	375, 380	Openbaar bestuur	
Ontgrondingen	370	banen	199, 200
Ontsmetingsmiddelen	472	bedrijven	242, 245, 248
Ontspanning		lonen, salarissen e.d.	203–207
arbeidsduur en ADV	201, 202	Openbaar vervoer	
banen	199, 200	beroepsvervoer	347, 352
bedrijven	242, 245, 248	geluidhinder	481
bodemgebruik	453	investeringen	410
cultuur, vrijetijdsbesteding	135–152	mobiliteit bevolking	339
faillissementen	166	opbrengsten, kosten	340
huishoudelijk verbruik	214, 223, 224, 408, 409	overheidsuitgaven, -inkomsten	371
lonen, salarissen e.d.	203–207	prijzen	444
nationale rekeningen	398–400, 412	productie, verbruik	339
overheidsuitgaven, -inkomsten	366, 370–372	vervoer	143–146
prijzen	444	woon-werkverkeer	339
tijdsbesteding	135, 136	Openbare bibliotheken	
vakantiedagen	201, 202	bezoeken	135, 136
verplaatsingsmotieven	339	overheidsuitgaven, -inkomsten	372
ziekteverzuim	91	Openbare orde, veiligheid	
Ontucht, seksuele misdrijven		zie rechtsbescherming	
processen-verbaal	159	Openbare voorzieningsbedrijven	
slachtoffers	157, 158	afvalstoffen	470, 471
Ontwerp bureaus	324	arbeidsduur en ADV	201, 202
Ontwikkelingswerk		automatisering	260, 261, 263
nationale rekeningen	398–400, 412	banen	199, 200
overheidsuitgaven, -inkomsten	366, 372	bedrijven	242–244, 247
Onveiligheidsgevoelens	156	investeringen	301
Oostenrijk		lonen, salarissen e.d.	203–207
afvalstoffen	470	milieukosten	475, 476
bankensector	419	nationale rekeningen	398–400, 412
beroepsbevolking	190, 191	natuurterreinen in eigendom	478
bestrijdingsmiddelen	472	producentenprijzen	441
bevolking	75, 76	vakantiedagen	201, 202
consumentenprijzen	445, 446	watervontreiniging	466
energieverbruik	298	ziekteverzuim	91
handel met Nederland	285, 327, 330	Openluchtcreatie	
hotels, gasten in Nederland	147	overheidsuitgaven, -inkomsten	372
huren	181	sportaccommodaties	150
invoer, uitvoer	285, 327, 330	sportclubs	148, 149
inwoners van Nederland	33–38	Operaties	99
koopkracht	446	Ophangingen	175
kunstmeststoffen	475	Opinieonderzoekbureaus	324
levensverwachting	78	Opiumwet	
lichaamslengte, -gewicht	87	gedetineerden	172, 173
luchtverontreiniging	463	processen-verbaal	159
nationale rekeningen	404	Opleggers	307
onderwijsniveau, -deelname	116, 117, 123	Opleidingen	
onderwijsuitgaven	131	zie onderwijs	
oppervlakte	453	Oplichterijen, bedrog	159
overheidsschuld, -saldo	379	Oppervlakte Nederland	453, 455
pensioenfondsen	436	Oppervlaktewater	
personenauto's	348	zie water	
producentenprijzen	443	Opslagbedrijven	
productie veehouderijproducten	277	zie vervoerbedrijven	
		Opslagtanks	307

Optische artikelen, o. industrie			
investeringen	309	levensverwachting	78
omzetten, verkopen	307, 319, 322	migratie	54–56
producentenprijzen	442	naturalisaties e.d.	65
productie-installaties	309	uitleveringsverzoeken	174
Orchideeën	282	verwijderingen uit Nederland	174
Ornithosis	96	vruchtbaarheidscijfers	77
Ouder- en kindzorg	105	Padden	480
Ouderdomsverzekeringen	235–237	Pakistan, inwoners van Nederland	33–38
Ouderenzorg		Pakmaterialen	
algemene gegevens	105	afvalstoffen	468
overheidsuitgaven, -inkomsten	370, 373	verkopen	306, 307
Oudheidkunde	370, 372	Palmolie	305
Overdrachtsbelastingen	367	Panama, zeevaart	343
Overgewicht	88, 111	Pandbrieven, pandbriefeningen	425
Overheid		Papegaaienziekte, psittacose	96
afval, inzameling	468–470	Papier, papierindustrie	
arbeidsduur en ADV	201, 202	afvalstoffen	468, 470, 471
banen	199, 200	balansen, winst-, verliesrekening	254
bestrijdingsmiddelen	472	bedrijven	254, 304
diensten	444	belastingen	254
financiële instellingen, markten	417	containers	177
nationale rekeningen	398–400, 402–407,	energieprijzen	299
	412	hergebruik	471
natuurterreinen in eigendom	478	investeringen	309
vacatures	193, 194	invoer, uitvoer	332, 333
vakantiedagen	201, 202	lonen, salarissen e.d.	254, 304
waterbeheer	466	milieukosten	476
ziekteverzuim	92	nationale rekeningen	398–400, 412
Overheidsuitgaven, -inkomsten		omzetten, verkopen	305, 306
algemene gegevens	363–380	producentenprijzen	442
cultuur, recreatie	151	productie	304
gezondheidszorg	108, 110	productie-installaties	309
leningen	425, 427, 428	werknemers	304
lonen, salarissen e.d.	203, 206, 207	Paprika's	
milieueffingen, -investeringen	476, 477	bestrijdingsmiddelen	473
monumenten zorg	151	oppervlakten	281, 282
onderwijs	130, 131	productie	283
rechtsbescherming, veiligheid	161, 162	Parasitaire ziekten	
sociale verhuurders	182	overledenen	100, 101
Overlandvluchten	357	ziekenhuispatiënten	99
Overlevingstafels	53, 78	Paratyfus	96
Overlijden		Parfums	307, 319
bevolking	48, 51, 52, 71, 79	Parkeren	371, 375
branden	176	Parkinson, ziekte van	100, 101
doodsoorzaken	100–102	Partij van de Arbeid	383–387
geborenen	87	Partijkeuze	
huwelijksontbindingen	62–64	acceptaties van probleem	387
moorden	159	Europese parlement	383, 385
verkeersongevallen	354–356	gemeenteraden	384, 385
Overtreddingen	163	Provinciale Staten	384–386
Overvallen	160	Tweede Kamer	383–385, 387
Overwerk	195, 197, 198	Partnerschapsregistraties	59
		Parttime werknemers	
		algemene gegevens	191
		arbeidsduur en ADV	198, 201
		banen	198–200
		lonen, salarissen e.d.	198, 205, 206, 208
		vakantiedagen	201
		Passagiersvervoer	
		beroepsvervoer	352
		luchtvaart	356, 357
		mobiliteit bevolking	339
		spoorwegen	347
		Patenten, octrooien	163
		Pc's	
		huishoudelijk bezit	226
		zie ook computers	
		Pedagogisch onderwijs	124, 128
P			
Paarden			
slachtingen	277		
veestapel	273		
Paardensport	148, 149		
Pacific			
bevolking	75, 76		
correcties gem. persoonsregisters	57		
gedetineerden in Nederland	172		
handel met Nederland	328		
hotels, gasten in Nederland	147		
inwoners van Nederland	33–38		

Pedicures	324	mobiliteit bevolking	339
Pelzen		spoorwegen	347
zie bont		Pertussis	96
Penen	283, 473	Petroleum	
Pensioenen		prijzen	300
ANW	233	productie	297, 306
AOW	233	zie ook aardolie	
nationale rekeningen	397, 411	Peugeot, autopark	349, 350
wetten	169	Peulvruchten	280
Pensioenfondsen		Pigmenten	306
balansen	435, 436	Pijpleidingen	
beleggingen	430	goederenvervoer	340, 341
fondsen	436	omzetten, verkopen	307
nationale rekeningen	398–400, 412	Pil, anticonceptiepil	87
verstrekte hypotheken	421	Pils, bier	
Pensioenverzekeringen	235–237	accijnzen	367
Pensions		huishoudelijk verbruik	225
logies	143–145, 147	omzetten, verkopen	305
omzetten, verkopen	322, 324	Pistolen, vuurwapens	159
Peren		Pitvruchten	282, 284
bestrijdingsmiddelen	473	Planten	
oppervlakten	282, 285	bestrijdingsmiddelen	473
Perinatale sterfte	51, 87	inkomen telers	271
Periodieken, tijdschriften		omzetten, verkopen	318, 320
prijzen	444	prijzen	272, 444
verkopen	306, 319	productie	282
Personal computers		uitvoer	285
huishoudelijk bezit	226	Platenspelers	226
zie ook computers		Pleegezinnen	168
Personeel, werknemers		Pluimvee	
arbeidsduur en ADV	195–198, 201, 202	bedrijven	268, 276, 278
arbeidsvolume	403, 412	inkomen veehouders	271
banen	192, 199, 200, 210, 246	mestproductie	474
bouwrijverheid	312	ruimingen, ziekten	273
etniciteit	191, 387	veestapel	271, 273, 276, 278
groothandel	318	vlees, consumptie	225
industrie	304	vlees, prijzen	272
koopkrachtontwikkeling	221	vlees, productie	277
lonen, salarissen e.d.	195–198, 203–208	vlees, verkopen	305
milieudienstverlening	478	Podiumkunsten	137, 152
vacatures	193, 194	Poetsmiddelen	307
vakverenigingen	388	Polen	
werkbelasting	209	bevolking	75
Personeelskosten		correcties gem. persoonsregisters	57
zie lonen		energieprijzen	300
Personenauto's, p.-branche		handel met Nederland	328, 330
belastingen	367	hotels, gasten in Nederland	147
brandschade	176, 177	inwoners van Nederland	33–38
brandstofgebruik	348, 349	levensverwachting	78
diefstallen	157, 158, 160	migratie	54–56
gebruik	143–146, 339	productie aardappelen	281
geluidhinder	481	vruchtbaarheidscijfers	77
huishoudelijk bezit	226	Politie	
importeurs	322, 324	brandschade	177
investeringen	309, 410	inbraakpreventie	156
lonen, salarissen e.d.	324	inkomsten, uitgaven	162, 371
luchtverontreiniging	462	processen-verbaal	159, 160
omzetten, verkopen	322, 324, 350, 351	vacatures	193, 194
ongevallen	354	ziekteverzuim	92
sloop	467, 472, 482	Politiek	
verhuur, lease	443	burgemeesters	386
verwijderingen door brandweer	175	gemeenteraadsleden	386
voertuigen	348–351, 358	kabinetten	383
Personenliften	307	leden 1e en 2e Kamer	385
Personenvervoer		politieke interesse	388
beroepsvervoer	352	probleemterreinen	387
luchtvaart	356, 357	stemgedrag	387
		verkiezingen	383–385, 387, 389

vluchtelingen	387	land-, tuinbouw	272, 273, 277, 280,
vrijwilligerswerk	135		281, 283
wethouders	386	nationale rekeningen	396–398, 401–407
Pompen	294	openbare voorzieningsbedrijven	301, 302
Pony's	273	opslagbedrijven	339
Porsche, autopark	350	vervoerbedrijven	339
Porselein		visserij	287
omzetten, verkopen	319, 321	Productie-installaties	308, 309
zie ook aardewerk		Propaan	294
Portugal		Prostaataandoeningen	100
afvalstoffen	470	Protestanten	118, 119
bankensector	419	Prothesen, kunstgebitten	89
beroepsbevolking	190, 191	Provinciale Staten	
bevolking	75	overheidsuitgaven, -inkomsten	369
consumentenprijzen	445, 446	verkiezingen	384–386, 389
correcities gem. persoonsregisters	57	Provincies	
energieverbruik	298	afval, inzameling	482
handel met Nederland	327	banen	210
hotels, gasten in Nederland	147	bebouwingsdichtheid	457
huren	181	bedrijven	250
inwoners van Nederland	33–38	bevolking	81
koopkracht	446	bodemgebruik	453, 455, 457
kunstmeststoffen	475	bodemverontreiniging	482
levensverwachting	78	cultuur, vrijetijdsbesteding	152
lichaamslengte, -gewicht	87	drinkwater, productie	302
luchtverontreiniging	463	faillissementen	178
migratie	54–56	geboorteregeling	111
nationale rekeningen	404	geborenen	81
onderwijsniveau, -deelname	116, 117, 123	geografische ligging	454
onderwijsuitgaven	131	hulpverlening brandweer	178
oppervlakte	453	huurprijzen	447
overheidsschuld, -saldo	379	hypotheken	257, 437
pensioenfondsen	436	inkomens	216, 227
personenauto's	348	inkomsten, uitgaven	151, 369, 370, 374,
productie veehouderijproducten	277		376–378, 380, 477
rokers	90	miljonairs	227
staatsleningen	427	onderwijs, onderwijsniveau	132
vakantiebestemming	143	overgewicht	111
veestapel	274	personen met uitkering	238
verbruik agrarische producten	222	regionaal rekeningen	413
verkeersongevallen	356	schoolgrootte	118
verzekeringsmarkt	431, 432	tuinbouwgewassen	288
visvangst	286	vacatures	193, 194
vruchtbaarheidscijfers	77	verhuizingen	66, 81
Postdiensten	339, 340	verkiezingen	389
Postkantoren, overvallen	160	voertuigen	358
Praktijkonderwijs	116, 121, 126, 127	warmtekrachtcentrales	302
Preien		werklozen	210
bestrijdingsmiddelen	473	windenergie	302
productie	283	woningen, inhoud	316
Prijzen		woningen, leeftijd	183
consumentenprijzen	443–447	woningen, prijzen	183
detailhandel	321, 322	woningen, productie	316
dienstverlening	322	woningen, waarde	183
energiedragers	299–301	ziekteverzuim	92
GWW	315	Psittacose	96
land-, tuinbouw	272, 278	Psoriasis	97
nieuwbouwwoningen	315	Psychiatrie	
producentenprijzen	441–443	algemene gegevens	103
Procesafval	470	institutionele huishoudens	32
Processen-verbaal	159, 160	Psychische stoornissen	
Producentenprijzen	441–443	overledenen	100, 101
Productie		ziekenhuispatiënten	99
bouwnijverheid	312–314, 316	Public relationsbureaus	324
communicatiebedrijven	339	Publiekrechtelijke bedrijfsorganen	368, 369, 376, 377
energiedragers	291, 294, 296–298,	Puin	
	302	zie afval	
industrie	304	PvdA	383–387

RIAGG-en	103	omzetten, verkopen	305, 307
Rietwarenindustrie		productenprijzen	442
bedrijven	304	productie	304
investeringen	309	werknemers	304
lonen, salarissen e.d.	304	Rubella	96
omzetten, verkopen	305	Rugaandoeningen	97
producentenprijzen	442	Rugstreeppadden	480
productie	304	Ruimtelijke ordening	366, 370, 371, 373
werknemers	304	Ruitersport	148, 149
Rijk		Runderen, rundvlees	
financiële instellingen, markten	417	bedrijven	268–271, 274, 276,
inkomsten, uitgaven	108, 110, 151, 363–		278
	367, 376–379, 477	huishoudelijk verbruik	225
leningen	425, 427, 428	inkomen veehouders	271
natuurterreinen in eigendom	478	mestproductie	474
vacatures	193, 194	omzetten, verkopen	305
waterbeheer	466	prijzen	272
ziekteverzuim	92	productie	277
Rijkswegen, wegverkeer	352	ruiming, ziekten	273
Rijst	225	slachtingen	277
Rijwielen, fietsen		veestapel	271, 273–276, 278
diefstallen	157, 158, 160	Rusland	
gebruik	135, 136, 144, 145,	bevolking	75
	339	correcties gem. persoonsregisters	57
omzetten, verkopen	307	handel met Nederland	328, 330
verkeersongevallen	354	hotels, gasten in Nederland	147
voertuigen	348	inwoners van Nederland	33–38
Rioleringen		levensverwachting	78
overheidsuitgaven, -inkomsten	373, 375	migratie	54–56
prijzen	315	naturalisaties e.d.	65
rechten	477	productie aardappelen	281
Rioolwaterzuiveringinrichtingen	466, 467	scheepvaart	343
Rivieren, verontreiniging	465	vruchtbaarheidscijfers	77
Rode van Boskoop	285		
Rodehond	96	S	
Roemenië		Salamanders	480
bevolking	75	Salarissen, lonen e.d.	
levensverwachting	78	algemene gegevens	195–198, 203–208
vruchtbaarheidscijfers	77	bankensector	419
Rogge	280	bouwnijverheid	254, 312
Rokers, roken		detailhandel	255, 318, 319, 323
branden	177	dienstverlening	253, 324
personen	90	financiële instellingen	258
Roofvogels	479	groothandel	255, 318, 320
Rookartikelen		handel	253, 255, 318–320,
accijnzen	367		323
bedrijven	304	horeca	253, 255, 324
consumentenprijzen	444	huishoudens	214, 215
huishoudelijk verbruik	223–225, 408, 409	industrie, nijverheid	253, 254, 304
invoer, uitvoer	332, 333	kredietinstellingen	418
omzetten, verkopen	305, 318	kunstzinnige vorming	138
productie	304	land-, tuinbouw	272
Room		nationale rekeningen	396, 401, 403, 411
huishoudelijk verbruik	225	onderwijs	131
uitvoer	333	publiekrechtelijke bedrijfsorganen	368
Rooms-katholieken		reparatiebedrijven	253, 255
bevolking	141	research en development	263
scholen	118, 119	rijk	363
Rover, autopark	350	sociale verhuurders	182
Rozen	282, 473	transport-, opslagbedrijven	253, 339, 340
bestrijdingsmiddelen	473	visserij	287
productie	282	Saedi-Arabië, handel met Nederland	328
RPF	383, 385, 386	SBV-herbeleggingsindex	429
Rubber, rubberindustrie		SBV-koersindex	429
bedrijven	304	Schaaldieren	443
investeringen	309	Schadeverzekeringmij.'en	411, 431, 432, 434
lonen, salarissen e.d.	304		
nationale rekeningen	398–400, 412		

Schakelinrichtingen	307	Schouwburgen, theaters	
Schapen		bezoeken	135–137, 152
bedrijven	278	uitvoeringen	137
mestproductie	474	Schrijfwaren	444
slachtingen	277	Schroot	318, 320
veestapel	271, 273, 278	Schuldsaneringen	168
Schatkistpapier	364	Scooters	
Scheepvaart		diefstallen	160
afvalstoffen	467	huishoudelijk bezit	226
cargadoors	340	Seat, autopark	349
goederenvervoer	340–346	Seksuele misdrijven	
havens	371, 372	processen-verbaal	159
investerings	410	slachtoffers	157, 158
luchtverontreiniging	462	Senioren 2000	385, 386
nationale rekeningen	398–400, 412	Servië	
opbrengsten, kosten	340	bevolking	75
productie, verbruik	339	levensverwachting	78
schadeverzekeringmij. 'en	434	vruchtbaarheidscijfers	77
visserij	286	Serviezen, vaatwerk	444
vloot	346	SGP	383, 385–387
Scheidings	62, 63, 80, 165, 166	Short-stay ziekenhuizen	99
Schelpdieren		Siergewassen	
prijzen	443	bestrijdingsmiddelen	473
vangsten	286	productie	271, 282
Schelvis	287	uitvoer	285
Schepen, boten		Sierra Leone	
brandschade	177	asielverzoeken	58
gebruik	143–145	migratie	54–57
huishoudelijk bezit	226	Sigaren, sigaretten	
uitvoer	333	huishoudelijk verbruik	225
vloot	346	omzetten, verkopen	305
Schimmeldoders, fungiciden	472	Singapore, handel met Nederland	328
Schiphol	356, 357	Sla	283
Schoenen, schoenindustrie		Slachtafval	277, 467
afvalstoffen	470, 471	Slachthuizen	373
bedrijven	304	Slachtingen	277
consumentenprijzen	444	Slachtkuikens	271, 273, 276
huishoudelijk verbruik	223, 224, 408, 409	Slachtoffers	
investerings	309	misdrijven	157, 158, 175
lonen, salarissen e.d.	304	ongevallen	98, 354–356
omzetten, verkopen	305, 306, 318, 319,	Sleepschepen	346
	321	Slijmvliesontsteking, difterie	96
producentenprijzen	442	Sloopafval	467, 472, 482
productie	304	Sloopauto's	
productie-installaties	309	branden	177
werknemers	304	vrijgekomen	472, 482
Schol	287	Sloopmachines	315
Scholen		Slovenië	
brandschade	177	bevolking	75
diefstallen	160	levensverwachting	78
zie ook onderwijs		vruchtbaarheidscijfers	77
Scholieren, leerlingen		Slowakije	
basisonderwijs	116–119, 123, 126,	bevolking	75
	127	hotels, gasten in Nederland	147
beroepsonderwijs	116, 117, 120–123,	levensverwachting	78
	126, 127, 129	vruchtbaarheidscijfers	77
expertisecentra	116, 117, 119	Smeermiddelen	
speciaal onderwijs	116, 117, 119, 121,	invoer, uitvoer	332, 333
	123, 126, 127	productie	297, 306
voortgezet onderwijs	116, 117, 119–121,	Snackbars	322, 324
	123, 126, 127, 129	Sneeuwval, neerslag	456
Schoolbenodigdheden	319	Snelwegen	352
Schoonheidsverzorgingbedrijven	324	Snorfietsen	339, 348, 354
Schoonmaakbedrijven		Sociaal-cultureel werk	370
afvalstoffen	467, 469	Sociale lasten	
huishoudelijk verbruik	223, 224	bouwnijverheid	312
Schoonmaakmiddelen	307	dienstverlening	196, 197
Schorseneren	283	financiële instellingen	258

industrie, nijverheid	304	luchtverontreiniging	463
land-, tuinbouw	196, 197, 272	migratie	54–56, 79
nationale rekeningen	396	nationale rekeningen	404
nijverheid	196, 197	onderwijsniveau, -deelname	116, 117, 123
publiekrechtelijke bedrijfsorganen	368	onderwijsuitgaven	131
rijk	363	oppervlakte	453
sociale verhuurders	182	overheidsschuld, -saldo	379
transport-, opslagbedrijven	339	pensioenfondsen	436
visserij	196, 197, 287	personenauto's	348
Sociale verhuurders		productentenprijzen	443
huurprijzen	447	productie veehouderijproducten	277
inkomsten, uitgaven	182	reisverkeer met	336
Sociale verzekeringen		research en development	264
banen	199, 200	rokers	90
bedrijven	242, 245, 248	scheepvaart	343
lonen, salarissen e.d.	203–207	staatsleningen	427
nationale rekeningen	398–400, 403, 412	sterfte	79
uitgaven gezondheidszorg	108, 110	toerwagenvervoer	352
wetten	169, 230, 232–238	vakantiebestemming	143
Sociale zekerheid, voorzieningen e.d.		veestapel	274
exploitatie-rekeningen	236, 237	verbruik agrarische producten	222
overheidsuitgaven, -inkomsten	365, 366, 371, 373	verkeersongevallen	356
uitkeringen	214, 230–235, 238, 411	verzekeringsmarkt	431, 432
Socialistische Partij	383, 385–387	visvangst	286
Soedan		vruchtbaarheidscijfers	77
correcties gem. persoonsregisters	57	wegvervoer	352, 353
migratie	54–56	Speciaal onderwijs	
Software	444	leerlingen	116–123, 126, 127
Sojaproducten	305	overheidsuitgaven, -inkomsten	130, 131, 372
Solariums	226	scholen	117
Somalië		uitstroom	126, 127
asielverzoeken	58	Specialisten, medische	
correcties gem. persoonsregisters	57	artsen	107
inwoners van Nederland	33–38	medische consumptie	93–95
migratie	54–56	uitgaven, kosten	109, 110
naturalisaties e.d.	65	Spelcomputers	226
Sovjet-Unie (voormalig)		Spelen, spelbenodigheden	
correcties gem. persoonsregisters	57	huishoudelijk verbruik	223, 224
inwoners van Nederland	33–38	omzetten, verkopen	319, 321
migratie	54–56	prijzen	444
naturalisaties e.d.	65	tijdsbesteding	135, 136
SP	383, 385–387	Sperziebonen	283
Spaarbanken	421, 424	Speur- en ontwikkelingswerk	
Spaargelden	419, 421	nationale rekeningen	398–400, 412
Spaarlonen	206–208	uitgaven	263, 264
Spanje		Spierziekten	100, 101
afvalstoffen	470	Spijsoliën	
asielverzoeken	80	huishoudelijk verbruik	223–225
bankensector	419	invoer, uitvoer	332, 333
beroepsbevolking	190, 191	omzetten, verkopen	305
bevolking	75, 76	prijzen	443
consumentenprijzen	445, 446	Spijsverteringsorganen, ziekten	
correcties gem. persoonsregisters	57	overledenen	100, 101
energieprijzen	300	ziekenhuispatiënten	99
energieverbruik	298	Spinazie	283
geborenen	79	Spoorwegen	
handel met Nederland	327, 330	bestrijdingsmiddelen	472
hotels, gasten in Nederland	147	brandschade	177
huren	181	geluidhinder	481
huwelijksontbindingen	80	investeringen	410
huwelijksluitingen	80	luchtverontreiniging	462
inwoners van Nederland	33–38	materieel	347
koopkracht	446	productie, verbruik	339
kunstmeststoffen	475	vervoer	143–146, 340–342, 347
levensverwachting	78	Sport	
lichaamslengte, -gewicht	87	artikelen	319
luchtvaart	356	complexen	160

huishoudelijk verbruik	223, 224	doodsoorzaken	100–102
nationale rekeningen	398–400, 412	geborenen	87
ongevallen	98	huwelijksontbindingen	62–64
overheidsuitgaven, -inkomsten	151, 372	lijkbezorgingen	373
recreatie	148–150	moorden	159
tijdsbesteding	135, 136	verkeersongevallen	354–356
verplaatsingsmotieven	339	Sterkedrank, alcohol	
vrijwilligerswerk	135	accijnzen	367
Sprot	287	huishoudelijk verbruik	225
Staal		verkeer	159
invoer, uitvoer	332, 333	verslaafden	98
omzetten, verkopen	307	zelfdodingen	175
vervoer	341	Steuntrekkers	
Staat, rijk		ABW	232
financiële instellingen, markten	417	ANW	233
inkomsten, uitgaven	108, 110, 151, 363–367, 376–379, 477	huursubsidie	234, 235
leningen	425, 427, 428	rechtshulp	162
natuurterreinen in eigendom	478	sociale zekerheidsuitkeringen	230–235, 238
vacatures	193, 194	Stikstof	
waterbeheer	466	luchtverontreiniging	461–464
ziekteverzuim	92	mest, dierlijke	278, 474
Staatkundig Gereformeerde Partij	383, 385–387	mest, kunst-	278, 474, 475
Staatssecretarissen	383	omzetten, verkopen	306
Stacaravans	226	watervereiniging	464–466
Stadsvernieuwingen	370, 373	Stoffen, textielwaren	
Stadsvogels	479	afval	468
Stakingen	201	huishoudelijk verbruik	214, 223, 224, 408, 409
Staten-Generaal		invoer, uitvoer	332–334
leden, samenstelling	385	omzetten, verkopen	305, 318–321, 323
verkiezingen	383, 389	prijzen	444
Stations		Stofwisselingsziekten	
branden	177	overledenen	100, 101
infrastructuur spoorwegen	347	ziekenhuispatiënten	99
Steden, gemeenten		Stookolie	
afval, inzameling	468–470	prijzen	299, 300
bevolking	39–48	productie	297, 306
geografische ligging	454	verbruik	294
schoolgrootte basisonderwijs	118	Stoomketels	307
verhuizingen	66–71	Stormschade	175
Steenkool, s.-verwerkende industrie		Straatlawaai	481
afvalstoffen	470, 471	Strafzaken	163, 164
bedrijven	304	Straten	
energiebalans	291, 292	bouw	312, 315, 410
inkooprijzen	299	overheidsuitgaven, -inkomsten	369–371
investeringen	309	reiniging brandweer	175
invoer, uitvoer	332, 333	Stromingsenergie	294
lonen, salarissen e.d.	304	Studenten	
milieukosten	475, 476	hoger beroepsonderwijs	116, 117, 123–125, 127–129
nationale rekeningen	398–400, 412	wetenschappelijk onderwijs	116, 117, 123–129
omzetten, verkopen	305	Studietoelagen	131
producentenprijzen	442	Studio's, appartementen	
productie	304	vakantiebestemmingen	143–145
verbruik	293–296, 298	vastgoedtransacties	315
watervereiniging	466	Substraatteelt	285
werknemers	304	Suicide, zelfdodingen	100–102, 175
Steenvruchten	282, 284	Suiker	
Stelen, diefstallen		omzetten, verkopen	318
gepleegd	161	prijzen	443
processen-verbaal	159, 160	Suikerbieten	
slachtoffers	157, 158	bestrijdingsmiddelen	473
Stemmen		oppervlakten	279, 280
sterngedrag	387	Suikerziekte	
uitgebracht	383, 385	overledenen	100, 101
Stenen	307	patiënten	97
Sterfte, sterftetafels		Surfplanken	226
bevolking	48, 51, 52, 71, 79	Surfscholen	149
branden	176		

Suriname		Temperaturen, klimaat	455, 456
bevolking	75, 76	Tennis, tennishallen	148, 149
correcties gem. persoonsregisters	57	Tenten	143–145
gedefinieerden in Nederland	172	Tentoonstellingen	138
inwoners van Nederland	33–38, 73	Textiel, textielindustrie	
levensverwachting	78	afvalstoffen	468, 470, 471
migratie	54–56	bedrijven	304
naturalisaties e.d.	65	huishoudelijk verbruik	214, 223, 224, 408, 409
vruchtbaarheidscijfers	77	investeringen	309
Suzuki, autopark	349	invoer, uitvoer	332–334
Synthetische producten		lonen, salarissen e.d.	304
zie chemische industrie		milieukosten	476
Syrië		nationale rekeningen	398–400, 412
correcties gem. persoonsregisters	57	omzetten, verkopen	305, 318–321, 323
migratie	54–56	prijzen	442, 444
		productie	304
T		productie-installaties	309
		werknemers	304
Taalkunde	124, 128	Thailand, hotelgasten in Nederland	147
Taarten, gebak	223, 224	Theaters	
Tabak, tabaksverwerkende industrie		bezoeken	135–137, 152
accijnzen	367	uitvoeringen	137
afvalstoffen	470, 471	Thee	
bedrijven	304	huishoudelijk verbruik	225
consumentenprijzen	444	prijzen	443
huishoudelijk verbruik	225, 408, 409	Thuiszorginstellingen	105, 109, 110
invoer, uitvoer	332, 333	Tijdsbesteding	135, 136
lonen, salarissen e.d.	304	Tijdschriften	
omzetten, verkopen	305, 318	omzetten, verkopen	306, 319
producentenprijzen	442	prijzen	444
productie	304	Timmerindustrie	
waterverontreiniging	466	omzetten, verkopen	306
werknemers	304	productie-installaties	309
Taiwan, handel met Nederland	328, 330	Toerisme, reizigers	
Tandheelkundige hulp		beroepsvervoer	352
artsen	107	bestemmingen	141–148
bezoeken aan arts	93–95	luchtvaart	356, 357
gebitsprothesen	89	mobiliteit bevolking	339
instrumenten	318	opbrengsten, kosten	340
uitgaven, kosten	109, 110	overheidsuitgaven, -inkomsten	375
Tankschepen	346	reisbureaus	340
Tankstations, benzinestations		spoorwegen	347
omzetten, verkopen	322, 324	uitgaven toeristen	141
overvallen	160	Toerwagens, toerwagenvervoer	
Taperecorders	226	bestemmingen	352
Tapijten	305, 319, 321	vervoer	143–145
Tarbot	287	Toiletartikelen	307, 319
Tarwe, tarwebloem		Tolueen	464, 465
bestrijdingsmiddelen	473	Tomaten	
huishoudelijk verbruik	225	bestrijdingsmiddelen	473
invoer	332	oppervlakten	281, 282
productie	280	productie	283
Taxi's, taxi-bedrijven		Toneel	135, 136
opbrengsten, kosten	340	Tong	287
overvallen	160	Touringcar-, toerwagenvervoer	
productie, verbruik	339	bestemmingen	352
Tbc	96	vervoer	143–145
Technisch onderwijs	120–122, 124, 128	Touroperators	340
Tekenbureaus	324	Toyota, autopark	349
Telecomapparatenindustrie	309	Tractoren, trekkers	
Telecommunicatie		luchtverontreiniging	462
nationale rekeningen	398–400, 412	omzetten, verkopen	350, 351
opbrengsten, kosten	339, 340	voertuigen	348
Telefoonterreür	157, 158	Trailers, aanhangwagens	307
Televisie, tv-toestellen		Trams, tramondernemingen	
huishoudelijk bezit	226	geluidhinder	481
kijken	135–137	investeringen	410

opbrengsten, kosten	340	levensverwachting	78
productie, verbruik	339	toerwagenvervoer	352
Transport, transportmiddelen		vakantiebestemming	143
afvalstoffen	472, 482	vruchtbaarheidscijfers	77
arbeidsduur en ADV	201, 202	Tuberculose	96
automatisering	260, 261, 263	Tuinafval	468
banen	199, 200, 210, 246, 304	Tuinbouw, t.–producten	
bedrijven	242, 243, 245, 246, 248, 249, 253, 304	afvalstoffen	467
belastingen	253	afzet	288
brandschade	176, 177	bedrijfshoofden	270
diefstal	157, 158, 160	bedrijven	268–271, 281, 282
energieverbruik	293, 295, 298	belastingen	272
faillissementen	166	biologische tuinbouw	271, 281
geluidhinder	481	bodemgebruik	268, 271, 281–285
huishoudelijk verbruik	214, 223, 224, 226, 408, 409	lonen, salarissen e.d.	271, 272
importeurs	322, 324	onderwijs	372
investeringen	309, 410	prijzen	272
invoer, uitvoer	332, 333	productie	283
lease	443	productiewaarde	272, 273
lonen, salarissen e.d.	203–207, 253, 304	substraatteelt	285
luchtvaart	339–341, 356, 357	uitvoer	285
luchtverontreiniging	462, 463, 481	watervereiniging	466
mobiliteit bevolking	143–146, 339	werkzame personen	270
nationale rekeningen	398–400, 403, 412	Tuincentra	319
omzetten, verkopen	305, 322, 324	Tuinen	180
ongevallen	98, 100, 101, 157–159, 354–356	Tuingeredenschappen	444
overheidsuitgaven, -inkomsten	365–367, 370–372, 374, 375	Tulpen	
overtredingen	159, 163, 173	bestrijdingsmiddelen	473
overvallen	160	productie	282
pijpleidingen	340, 341	Tunesië, vakantiebestemming	143
prijzen	442–444	Turkije	
productie, verbruik	304, 339, 340	asielverzoeken	58
productie-installaties	309	bevolking	75, 76
schadeverzekeringmij.'en	434	correcties gem. persoonsregisters	57
scheepvaart	339–346	gedetineerden in Nederland	172
spoorwegen	339–342, 347	handel met Nederland	328
vacatures	193, 194	hotels, gasten in Nederland	147
vakantiedagen	201, 202	inwoners van Nederland	33–38, 73
verhuur	324	levensverwachting	78
wegverkeer	339–342, 348–358	migratie	54–56
werkzame personen	340	naturalisaties e.d.	65
ziekteverzuim	91	uitleveringsverzoeken	174
Trawlers	286	vakantiebestemming	143
Treinen		vruchtbaarheidscijfers	77
gebruik	143–146, 340–342, 347	Tv	
geluidhinder	481	huishoudelijk bezit	226
investeringen	410	kijken	135–137
materieel NS	347	Tweede Kamer der Staten–Generaal	383, 385, 387, 389
zelfdodingen	175	Tweeling geboorten	49
Trekkers		Tweeverdieners	215, 217
luchtverontreiniging	462	Tweewielers	
omzetten, verkopen	350, 351	zie fietsen en bromfietsen	
voertuigen	348	zie motorfietsen	
Trichinose	96	Tyfus	96
Triumph, autopark	350		
Trombosediensten	104	U	
Trouwen	59–62, 80	Uien	
Tsjechië		bestrijdingsmiddelen	473
bevolking	75	productie	280
energieprijzen	300	Uitgaan	156
handel met Nederland	328	Uitgaven van personen	
hotels, gasten in Nederland	147	algemene gegevens	214, 215, 223, 224
		vakanties	141
		Uitgeverijen	
		bedrijven	304
		investeringen	309

lonen, salarissen e.d.	304	Vakanties	
nationale rekeningen	398–400, 412	bestemmingen	142–148
omzetten, verkopen	305, 306	huishoudelijk verbruik	223, 224
producentenprijzen	442	logies	143–145
productie	304	prijzen	444
werknemers	304	uitgaven	141
Uitkeringontvangenden		vervoermiddelen	143–146
ABW	232	Vakverenigingen, leden	388
AKW	234	Valsheidsmisdrijven	159
ANW	233	Vandalisme, vernielingen	
AOW	233	brandstichtingen	177
huursubsidie	234, 235	gedetineerden	173
rechtshulp	162	processen-verbaal	159
sociale zekerheidsuitkeringen	230–234, 238	slachtoffers	157, 158
Uitleveringen, uitzettingen	174	Varkens	
Uitvaarten, lijkbezorgingen	373	bedrijven	268, 274, 276, 278
Uitvoer		inkomen veehouders	271
energie	291, 292, 296, 298	mestproductie	474
internationale handel	285, 327–331, 333–335	ruiming, ziekten	273
		veestapel	273–275, 278
nationale rekeningen	396, 397, 404–407, 410, 411	vees, consumptie	225
prijzen	441	vees, prijzen	272
Uitzendbureaus		vees, productie	277
nationale rekeningen	398–400, 412	vees, verkopen	305
omzetten, verkopen	324	Vastgoedfondsen	423, 424, 429
Uitzettingen, uitleveringen	174	Vastgoedtransacties	315
Ultralights	357	Vbo	
Unie 55+	383, 385, 386	geslaagden	121
Unie mhp	388	leerlingen	120, 127
Universitair onderwijs		onderwijsniveau, beroepsbevolking	191
geslaagden	124	onderwijsniveau, bevolking	116
onderwijsniveau, beroepsbevolking	191	onderwijsniveau, deelnemers OU	128
onderwijsniveau, bevolking	116	onderwijsniveau, pc-gebruik	264, 265
onderwijsniveau, deelnemers OU	128	onderwijsniveau, politieke interesse	388
onderwijsniveau, pc-gebruik	264, 265	onderwijsniveau, probleemacceptatie	387
onderwijsniveau, politieke interesse	388	overheidsuitgaven, -inkomsten	130, 131
onderwijsniveau, probleemacceptatie	387	uitstroom	127
onderwijsniveau, vacatures	194	Vechtsporten	148, 149
overheidsuitgaven, -inkomsten	130, 131, 372	Veerdiensten	370, 372
scholen	117	Veestapel, veeteelt	
studenten	116, 117, 123–125, 127–129	bedrijven	268–271, 274, 276, 278
	127	biologische veeteelt	278
uitstroom		brandschade	177
Urinewegen, ziekten		dieren	271, 273–275, 278
overledenen	100, 101	grondprijzen	278
ziekenhuispatiënten	99	inkomens	271
Utiliteitsbouw	312–314, 316	investeringen	410
Uurlonen	195–198, 203–207	mestproductie	278, 474, 482
Uurwerken	319, 322	omzetten, verkopen	305
		productiewaarde	272, 273
		ruiming, ziekten	273
		slachttingen	277
		verkavelingen	271
		vees, consumptie	225
		vees, prijzen	272
		vees, productie	277
		vees, verkopen	305
		zuivelproductie	277
		Veevoerders	
		hergebruik	471
		invoer	332
		omzetten, verkopen	318, 320
		vervoer	341
		Veiligheid	
		zie rechtsbescherming	
		Veiligheidsglas	307
		Veldsporten	148, 149
V			
Vaartuigen			
zie schepen, scheepvaart			
Vaarwegen, waterwegen			
overheidsuitgaven, -inkomsten	369–371		
verontreiniging	465		
Vaatstelsel, ziekten	100, 101		
Vaatwasmachines	226		
Vaatwerk, serviezen	444		
Vacatures	193, 194		
Vakantiedagen	201, 202		
Vakantiehuisjes			
huishoudelijk bezit	226		
omzetten, verkopen	322		
vakanties e.d.	143–145		

Vennootschappen			
bedrijven	243, 247–249		
faillissementen	166–168		
nationale rekeningen	402, 405, 407		
Verbindtenissenrecht	162		
Verlijffaccommodaties			
zie horeca			
Verlijfsvergunningen	173		
Verbruik, consumptie			
bouwnijverheid	312		
communicatiebedrijven	339		
consumentenvertrouwen	226		
energiedragers	291–298		
huishoudens	214, 215, 223, 224, 226		
industrie	304		
nationale rekeningen	396, 397, 399, 404–410		
opslagbedrijven	339		
personen	222, 225		
prijzen	443–447		
toeristen	141		
vervoerbedrijven	339		
Verdeelinrichtingen	307		
Verdovende middelen			
aids	96		
consultatiebureau	98		
processen-verbaal	159		
Verdrinkingen	175		
Verduisteringen, diefstallen			
gepleegd	161		
processen-verbaal	159, 160		
slachtoffers	157, 158		
Vereinigd Koninkrijk			
afvalstoffen	470		
asielverzoeken	80		
bankensector	419		
beroepsbevolking	190, 191		
bevolking	75, 76		
consumentenprijzen	445, 446		
correcties gem. persoonsregisters	57		
energieprijzen	300		
energieverbruik	298		
geborenen	79		
handel met Nederland	285, 327, 330, 331		
hotels, gasten in Nederland	147		
huren	181		
huwelijksontbindingen	80		
huwelijksluitingen	80		
invoer, uitvoer	285, 327, 330, 331		
inwoners van Nederland	33–38		
koopkracht	446		
kunstmeststoffen	475		
levensverwachting	78		
luchtvaart	356		
luchtverontreiniging	463		
migratie	54–56, 79		
nationale rekeningen	404		
onderwijsniveau, -deelname	116, 117		
onderwijsuitgaven	131		
oppervlakte	453		
overheidsschuld, -saldo	379		
pensioenfondsen	436		
personenauto's	348		
producentenprijzen	443		
productie veehouderijproducten	277		
reisverkeer met	336		
research en development	264		
scheepvaart	343		
staatsleningen	427		
sterfte	79		
toerwagenvervoer	352		
uitleveringsverzoeken	174		
vakantiebestemming	142, 143		
veestapel	274		
verbruik agrarische producten	222		
verkeersongevallen	356		
verzekeringsmarkt	431, 432		
visvangst	286		
vruchtbaarheidscijfers	77		
wegvervoer	352, 353		
Vereinigde Staten			
afvalstoffen	470		
bevolking	75, 76		
correcties gem. persoonsregisters	57		
energieverbruik	298		
handel met Nederland	285, 328, 330, 331		
hotels, gasten in Nederland	147		
invoer, uitvoer	285, 328, 330, 331		
inwoners van Nederland	33–38		
kunstmeststoffen	475		
levensverwachting	78		
luchtverontreiniging	463		
migratie	54–56		
nationale rekeningen	404		
onderwijsniveau, -deelname	116, 117		
producentenprijzen	443		
productie aardappelen	281		
reisverkeer met	336		
research en development	264		
staatsleningen	427		
vakantiebestemming	143		
verzekeringsmarkt	431		
vruchtbaarheidscijfers	77		
Verf	307		
Vergiftigingen	99		
Vergrijpen, delicten			
gedetineerden	171–173		
gepleegd	100, 101, 160, 175, 177		
processen-verbaal	159, 160		
slachtoffers	98, 157, 158		
strafzaken	163, 164, 169		
verdachten	160		
Verhuizingen	66–71, 81		
Verhuur, verhuurbedrijven			
arbeidsduur en ADV	201, 202		
automatisering	260, 261, 263		
banen	199, 200, 246		
bedrijven	242, 243, 245, 246, 248, 249		
faillissementen	166		
lonen, salarissen e.d.	203–207		
nationale rekeningen	398–400, 412		
vacatures	193, 194		
vakantiedagen	201, 202		
ziekteverzuim	91		
Verkeer			
automatisering	260, 261, 263		
bodemgebruik	453		
delicten	159, 163, 173		
geluidhinder	481		
huishoudelijk verbruik	214, 223, 224, 408, 409		
luchtvaart	339–341, 356, 357		
luchtverontreiniging	462, 463, 481		

mobiteit bevolking	143–146, 339	processen-verbaal	159
ongevallen	98, 100, 101, 157– 159, 354–356	slachtoffers	157, 158
overheidsuitgaven, -inkomsten	365–367, 370–375	Vernissen	307
overvallen	160	Verontreiniging	zie milieu
prijzen	443, 444	Verpakkingsmaterialen	
scheepvaart	339–346	afvalstoffen	468
spoorwegen	339–342, 347	verkopten	306, 307
wegverkeer	339–342, 348–356, 358	Verpleging	
ziekteverzuim	91	gehandicaptenzorg	106
Verkiezingen, politiek	383–385, 387–389	thuiszorginstellingen	105
Verkopen, omzetten		verpleegartikelen	318
beveiligingsbedrijven	161	verpleeghuizen	104, 109, 110, 373
bouwnijverheid	254	ziekenhuizen	103, 104
communicatiebedrijven	253, 340	Verslaafden	96, 98
detailhandel	318, 319, 321–323	Verstandelijk gehandicapten	32, 106
dienstverlening	253, 322	Vervoer, vervoermiddelen	
energiedragers	297	afvalstoffen	472, 482
groothandel	255, 318, 320	arbeidsduur en ADV	201, 202
handel	253, 255, 318–323	automatisering	260, 261, 263
horeca	253, 255	banen	199, 200, 210, 246, 304
industrie	253, 254, 304–307	bedrijven	242–249, 253, 304
niet-financiële ondernemingen	253–256	belastingen	253
opslagbedrijven	253, 340	brandschade	176, 177
rechtskundige diensten	163	diefstallen	157, 158, 160
reparatiebedrijven	253, 255	energieverbruik	293, 295, 298
vervoerbedrijven	253, 340	faillissementen	166
Verkrachtingen	159	geluidhinder	481
Verlet in de bouw	312	huishoudelijk verbruik	214, 223, 224, 226, 408, 409
Verlichting		importeurs	322, 324
apparatuur	319, 321	investeringen	309, 410
huishoudelijk verbruik	223, 224	invoer, uitvoer	332, 333
inbraakpreventie	156	lease	443
Verloskundigen		lonen, salarissen e.d.	203–207, 253, 304
beroepsbeoefenaren	107	luchtvaart	339–341, 356, 357
uitgaven, kosten	109, 110	luchtverontreiniging	462, 463, 481
Verlossingen, bevallingen		mobiteit bevolking	143–146, 339
geborenen	48–51, 71, 77, 79, 81	nationale rekeningen	398–400, 403, 412
overledenen	100, 101	omzetten, verkopen	305, 322, 324
ziekenhuispatiënten	99	ongevallen	98, 100, 101, 157– 159, 354–356
Vermak, ontspanning		overheidsuitgaven, -inkomsten	365–367, 370–372, 374, 375
arbeidsduur en ADV	201, 202	overtredingen	159, 163, 173
banen	199, 200	overvallen	160
bedrijven	242, 245, 248	pijpleidingen	340, 341
bodemgebruik	453	prijzen	442–444
cultuur, vrijetijdsbesteding	135–152	productie, verbruik	304, 339, 340
faillissementen	166	productie-installaties	309
huishoudelijk verbruik	214, 223, 224, 408, 409	schadeverzekeringmij 'en	434
lonen, salarissen e.d.	203–207	scheepvaart	339–346
nationale rekeningen	398–400, 412	spoorwegen	339–342, 347
overheidsuitgaven, -inkomsten	366, 370–372	vacatures	193, 194
prijzen	444	vakantiedagen	201, 202
tijdsbesteding	135, 136	verhuur	324
vakantiedagen	201, 202	wegverkeer	339–342, 348–356, 358
verplaatsingsmotieven	339	werkzame personen	340
ziekteverzuim	91	ziekteverzuim	91
Vermogens	214, 222	Verwarming	
Vermogensbelasting	363, 364, 367, 374– 376	apparatuur, verkopen	307
Vermogensmisdriven		huishoudelijk verbruik	223, 224
gedetineerden	172, 173	olieproductie	297
processen-verbaal	159	Verweduwden	
Ver Nielingen, vandalisme		bevolking	28
brandstichtingen	177	huwelijkssluitingen	59, 61, 62
gedetineerden	173		

inkomens	220	Vleesvee	
pensioenen	233	bedrijven	274, 276, 278
sterngedrag	387	prijzen	272
uitkeringontvangers	232	ruimingen, ziekten	273
zelfdodingen	175	slachtingen	277
Verwurgingen	175	veestapel	271, 273–276, 278
Verzekeringswezen		Vliegtuigen	
assurantiebelasting	367	brandstoffen	297, 306
balansen	431–434	geluidhinder	481
beleggingen	430	investeringen	410
dividenduitkeringen	424	luchtvloot	357
nationale rekeningen	398–400, 411, 412	vluchten	357
overheidsuitgaven, -inkomsten	363	zie ook luchtvaart	
prijzen	444	Vliegvelden	357
verstrekte hypotheken	421	Vlieders	480
Verzorgingshuizen, bejaardenoorden		Vloerbedekking	
bewoners	32, 105	omzetten, verkopen	305, 319, 321
uitgaven, kosten	109, 110, 369, 373	prijzen	444
Vetten, vettenindustrie		Vluchtelingen	173
huishoudelijk verbruik	223–225	Voedingsmiddelen, v.-industrie	
invoer, uitvoer	332, 333	afvalstoffen	470, 471
omzetten, verkopen	305	balansen, winst-, verliesrekening	254
prijzen	443	bedrijven	254, 304
productie	297, 306	belastingen	254
Vezelindustrie		energieprijzen	299
bedrijven	304	energieverbruik	294, 296
lonen, salarissen e.d.	304	huishoudelijk verbruik	214, 223–225, 408, 409
omzetten, verkopen	305	infecties	96
productie	304	investeringen	309, 310
werknemers	304	invoer, uitvoer	332–334
Videoapparaten, v.-industrie		landbouwproducten	271–273, 277, 279–285, 288
huishoudelijk bezit	226	lonen, salarissen e.d.	254, 304
investeringen	309	milieulasten	475, 476
prijzen	444	nationale rekeningen	398–400, 412
Vietnam, inwoners van Nederland	33–38	omzetten, verkopen	305, 318, 320, 321, 323
Vis, visserij		prijzen	442, 443
arbeidsduur en ADV	197, 201, 202	productie	304
automatisering	260, 261, 263	productie-installaties	308, 309
banen	197, 199, 200	vervoer	341
bedrijven	242–244, 247	watervontreiniging	466
belastingen	287	werknemers	304
faillissementen	166	Voedingsziekten	
huishoudelijk verbruik	223, 224, 408, 409	aangegeven gevallen	96
lonen, salarissen e.d.	196, 197, 203–207, 287	overledenen	100, 101
luchtverontreiniging	462	ziekenhuispatiënten	99
nationale rekeningen	398–400, 403, 412	Voertuigen	
omzetten, verkopen	318	zie vervoer	
overheidsuitgaven, -inkomsten	366, 372	Voetballen	148, 149
prijzen	443	Voetgangers	
productie	286, 287	verkeersongevallen	354
vacatures	193, 194	vervoersprestatie	339
vakantiedagen	201, 202	Vogelpest	273
vloot	286	Vogels	479
werkbelasting	209	Volkenkunde	138
werkzame personen	192	Volksgezondheid	
ziekteverzuim	91	zie gezondheid	
Visites	339	Volkshuisvesting	
Visverenigingen	148, 149	zie wonen	
Vlas	280	Volkspartij voor Vrijheid en Democratie	383–387
Vleermuizen	479	Volkswagen, autopark	349, 350
Vlees, vleeswaren		Volvo, autopark	349, 350
huishoudelijk verbruik	222–225, 408, 409	Volwasseneneducatie	130, 131, 372
omzetten, verkopen	305, 318, 321	Vonnissen	163, 164
prijzen	272, 443	Voogdij, kindbescherming	165, 169
productie	277	Voorbehoedsmiddelen	87
uitvoer	333		

Voortgezet onderwijs		Vuilcontainers	177
geslaagden	121	Vuilnis, afvalstoffen	
leerlingen	116, 117, 119–121, 123, 126, 127, 129	branden	177
onderwijsniveau, beroepsbevolking	191	heffingen	476
onderwijsniveau, bevolking	116	milieudienstverlening	478
onderwijsniveau, deelnemers OU	128	omzetten, verkopen	318, 320
onderwijsniveau, pc-gebruik	264, 265	overheidsuitgaven, -inkomsten	373
onderwijsniveau, politieke interesse	388	recycling	478
onderwijsniveau, probleemacceptatie	387	verontreiniging	467–472, 482
onderwijsniveau, vacatures	194	warmtewinning	294
overheidsuitgaven, -inkomsten	130, 131, 372	Vuilverbrandingbedrijven	293
scholen	117	Vuurwapens	159
uitstroom	126, 127	Vuurwerk	177
Vormingswerk	372	VVD	383–387
Vorst		Wwo	
vorstdagen	455, 456	geslaagden	121
vorstverlet	312	leerlingen	120, 126, 127, 132
Vossen	479	onderwijsniveau, beroepsbevolking	191
Vouwwagens		onderwijsniveau, bevolking	116
huishoudelijk bezit	226	onderwijsniveau, deelnemers OU	128
vakanties e.d.	143–145	onderwijsniveau, pc-gebruik	264, 265
Vrachtauto's		onderwijsniveau, politieke interesse	388
lease	443	onderwijsniveau, probleemacceptatie	387
luchtverontreiniging	462	overheidsuitgaven, -inkomsten	130, 131
omzetten, verkopen	350, 351	uitstroom	126, 127
verkeersongevallen	354		
voertuigen	348		
Vrachtschepen	346		
Vrachtvervoer		W	
luchtvaart	340, 341, 356, 357	Waakhonden	156
pijpleidingen	340, 341	Wajong	230, 231
scheepvaart	340–346	Wandelaars, wandelen	
spoorwegen	340–342, 347	tijdsbesteding	135, 136
wegvervoer	340–342, 353, 354	verkeersongevallen	354
Vreemdelingen, niet-Nederlanders		vervoersprestatie	339
asielzoekers	58	Wandelschoenen	306
correcties gem. persoonsregisters	57	WAO	
huishoudelijk verbruik	408	personen met uitkering	230, 231, 238
migratie	54–56, 58, 71	sociale verzekeringen, balansen	236, 237
naturalisaties e.d.	65	uitkeringen	235
toerisme	147, 148	Wapenwet	159
uitkeringontvangers	232	Warmtekrachtcentrales	294, 302
werknemers	387	Warmtevoorzieningbedrijven	
Vreemdelingenzaken	162	energieverbruik	293
Vrijtijdsbesteding		investerings	301
bezoeken culturele accommodaties	137–140, 152	Wasmachines, wasdrogers	226
sportbeoefening	150	Wasmiddelen	307
vakanties e.d.	142–148	Waspenen	283
Vrijwilligerswerk	135, 136	Water	
Vroedvrouwen, verloskundigen		drinkwater, prijzen	441, 444
beroepsbeoefenaren	107	drinkwater, productie	301, 302
uitgaven, kosten	109, 110	oppervlakten	453, 457
Vrouwenkleding	305, 319, 321	overheidsuitgaven, -inkomsten	369, 370, 373
Vrouwenschoenen	306	overlast	175
Vruchtbaarheidscijfers	49, 50, 72, 77	verontreiniging	374, 375, 464–467, 475–477
Vruchtbomen	271, 282	voorziening	301
Vruchten, fruit		Waterkeringen	369, 370, 372
afval	468	Waterkracht	294
afzet	288	Waterleidingbedrijven	
bedrijven	268, 281	algemene gegevens	301
bestrijdingsmiddelen	473	investerings	301
huishoudelijk verbruik	223, 224, 408, 409	Waterschappen	
inkomen telers	271	inkomsten, uitgaven	369, 375–377, 380, 477
invoer, uitvoer	332, 333	vacatures	193, 194
omzetten, verkopen	318, 321	ziekteverzuim	92
oppervlakten	281, 282, 284, 285		
prijzen	272, 443		

Watersportclubs	149	Werklozen	
Waterverontreiniging		ethniciteit	191
belastingen, heffingen e.d.	374, 375, 475–477	geregistreerden	193, 210
materialen	464–467	Werknemers	
Waterveleermuizen	479	arbeidsduur en ADV	195, 197, 198, 201, 202
Waterwegen		arbeidsvolume	403, 412
overheidsuitgaven, -inkomsten	369–371	banen	192, 199, 200, 210, 246
verontreiniging	465	bouwnijverheid	312
WAZ	230, 231, 236, 237	ethniciteit	191, 387
Websurfen	260	gezondheidszorg	108
Weduwen, weduwnaars		groothandel	318
bevolking	28	industrie	304
huwelijkssluitingen	59, 61, 62	koopkrachtontwikkeling	221
inkomens	220	lonen, salarissen e.d.	195, 197, 198, 203–208
pensioenen	233	milieudienstverlening	478
sterngedrag	387	recycling	478
uitkeringontvangers	232	vacatures	193, 194
zelfdodingen	175	vakverenigingen	388
Weefsels	333	welzijnszorg	108
Weersomstandigheden	455, 456	werkbelasting	209
Wegen		Werkstakingen	201
bouw	312, 315, 410	Werktuigen, gereedschappen	
overheidsuitgaven, -inkomsten	369–371	huishoudelijk verbruik	223, 224
reiniging brandweer	175	omzetten, verkopen	307, 318, 320
verkeerswet, gedetineerden	173	prijzen	444
verkeerswet, overtredingen	159	Wet Arbeidsongeschiedkth.verz.	
Wegverkeer, wegvervoer		personen met uitkering	230, 231, 238
delicten	159, 163, 173	sociale verzekeringen, balansen	236, 237
geluidhinder	481	uitkeringen	235
goederenvervoer	340–342, 353, 354	Wetboek van strafrecht	
investeringen	410	gedetineerden	173
luchtverontreiniging	462, 463	processen-verbaal	159
opbrengsten, kosten	340	Wetenschappelijk onderwijs	
personenvervoer	339, 352	geslaagden	124
prijzen	443	onderwijsniveau, beroepsbevolking	191
productie, verbruik	339	onderwijsniveau, bevolking	116
slachtoffers	354–356	onderwijsniveau, deelnemers OU	128
voertuigen	348–351, 358	onderwijsniveau, pc-gebruik	264, 265
Weidevogels	479	onderwijsniveau, politieke interesse	388
Welzijnszorg		onderwijsniveau, probleemacceptatie	387
alg. maatschappelijk werk	107	onderwijsniveau, vacatures	194
arbeidsduur en ADV	201, 202	overheidsuitgaven, -inkomsten	130, 131, 372
banen	199, 200	scholen	117
bedrijven	242, 245, 248	studenten	116, 117, 123–129
faillissementen	166	uitstroom	127
gehandicaptenzorg	106	Wetenschapsbeoefening	
huishoudelijk verbruik	214	overheidsuitgaven, -inkomsten	365, 366
kinderopvang	106	research en development	263, 264
lonen, salarissen e.d.	203–207	Wethouders	386
nationale rekeningen	398–400, 412	Wezenpensioen	233
onderwijs	120–122	Wielersport	148, 149
thuiszorginstellingen	105	Wijnen	225
uitgaven, kosten	108–110, 370	Wijting	287
vakantiedagen	201, 202	Windenergie	294, 302
verpleeghuizen	104	Winkelen	339
verzorgingshuizen	105	Winkels	
werkzame personen	108	afval	467
ziekteverzuim	91	diefstallen	160
Wereldbevolking	75–78	omzetten, verkopen	318, 319, 321–323
Werkbelasting	209	overvallen	160
Werkgelegenheid		werknemers	318, 319
zie werknemers en arbeid		Winstbelasting	367
Werkloosheidsuitkeringen	230, 231, 238	Winterpenen	283
Werkloosheidsverzekeringen	235	Wintervakanties	142–145
Werkloosheidswet		Wintervogels	479
personen met uitkering	230, 231, 238		
sociale verzekeringen, balansen	236, 237		

Winterweer	456
Wisselkoersen	429
Witgoed	
afval	468
huishoudelijk bezit	226
omzetten, verkopen	307, 319, 321, 323
zie ook huishoudelijke apparaten	
Witlof	
bestrijdingsmiddelen	473
productie	283
Wol	332
Wonen	
huisvesting	180, 408, 409
huurprijzen, h.-uitgaven	181, 214, 223,
	224
hypotheke	421, 437
leeftijd woningen	183
overheidsuitgaven, -inkomsten	366, 370, 371,
	373
rechtshulp	162
sociale verhuurders	182
verkooprijzen woningen	183
waarden woningen	183
woningkenmerken	180
woningvoorraad	181
Woningcorporaties, w.-bedrijven	
inkomsten, uitgaven	182
overheidsuitgaven, -inkomsten	376
Woningen	
brandschade	176, 177, 314
diefstallen	160
huurprijzen	447
hypotheke	421, 437
inhoud	316
investeringen	410
kenmerken	180, 181
leeftijd	183
logies	143–145
monumentenlijst	151
onderhoudskosten	444
overheidsuitgaven, -inkomsten	373, 376, 377
overvallen	160
prijzen	183, 315
productie	312–314, 316
sloop	314
sociale verhuurders	447
vastgoedtransacties	315
verbouwingen	314
voorraad	180, 181, 314
waarden	181, 183
Woninginrichtingartikelen	
huishoudelijk verbruik	214, 223, 224, 408,
	409
omzetten, verkopen	319, 321
prijzen	444
Woonforensenbelasting	375
Woon-werkverkeer	
forensenbelasting	375
verplaatsingsmotieven	339
Wortelgewassen	280
WWW	
personen met uitkering	230, 231, 238
sociale verzekeringen, balansen	236, 237
X	
Xylenen	464, 465

Z

Zaaiuien	
bestrijdingsmiddelen	473
productie	280
Zaalsporten	148, 149
Zaden	
invoer	332
omzetten, verkopen	318, 320
productie	271, 280, 282
Zakelijke dienstverlening	
arbeidsduur en ADV	201, 202
automatisering	260, 261, 263
banen	199, 200, 246
bedrijven	242–246, 248, 249
faillissementen	166
huishoudelijk verbruik	214, 408, 409
lonen, salarissen e.d.	204–207
nationale rekeningen	398–400, 412
vacatures	193, 194
vakantiedagen	201, 202
ziekteverzuim	91
Zaken	
zie bedrijven, ondernemingen	
Zakkenrollerij	157, 158, 160
Zand, zandwinning	
omzetten, verkopen	307
producentenprijzen	442
vervoer	346
Zedendelicten	
processen-verbaal	159
slachtoffers	157, 158
Zeeduivel	287
Zeehavens	
goederenvervoer	343
overheidsuitgaven, -inkomsten	371
Zeehonden	480
Zeep	307
Zeevaart	
goederenvervoer	340–344
luchtverontreiniging	462
opbrengsten, kosten	340
productie, verbruik	339
schadeverzekeringmij.'en	434
Zeilboten	226
Zeil scholen	149
Zelfdodigen	100–102, 175
Zelfstandigen	
koopkrachtontwikkeling	221
werkzame personen	192
Zenuwstelsel, ziekten	
overledenen	100, 101
ziekenhuispatiënten	99
ZFW	236, 237
Ziekenfondsverzekerden	107
Ziekenfondswet	
sociale verzekeringen, balansen	236, 237
uitgaven, kosten	109, 110
Ziekenhuizen	
algemene gegevens	103, 104
patiënten	93–95, 99
uitgaven, kosten	109, 110
Ziekenwagens, ambulances	
algemene gegevens	104
overheidsuitgaven, -inkomsten	371, 373
Ziektekostenverzekeringen	
uitkeringen	235
verzekerden	107

